Zul

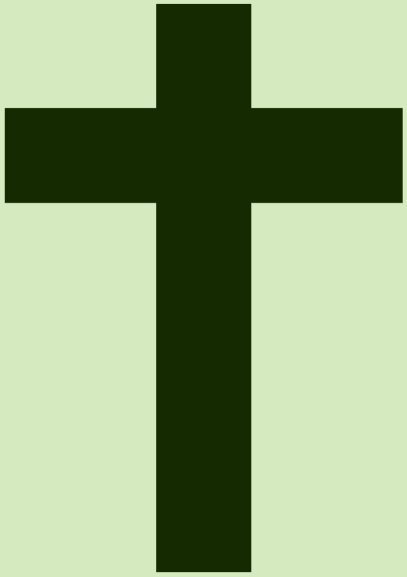

The New Testament in the Polci language of Nigeria: Zul

Zul

The New Testament in the Polci language of Nigeria: Zul

copyright © 2023 Seed Company in collaboration with Language Developers and Bible Translators Association

Language: (Polci)

Contributor: The Seed Company

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 26 Jul 2025 from source files dated 3 Jul 2025
966ae514-e466-5db9-a2c4-48a0e108d406

Contents

Matiyu 1
Mark 47
LUK 76
John 122
ACT 159
1COR 206
2 Corinthians 224
GAL 237
Afisa 244
Philippians 251
Colossians 256
JAS 261
1JN 266

Zo Shirəm kan Matiyu
Rəsh gwa

Tələnkur kə shirəm den gəs kə Yesu (Luk 3.23-38)

1 Mənkən ni'e tələnkur kə gəs kə Yesu Almasihu gəsgal kə Dauda, muntu kan gəsgal kə Ibərahim ni gwa.
2 Ibərahim ni'e basi Ishaku, Ishaku ni'e basi Yakubu, Yakubu ni'e basi Yahuda na mir ezəni.
3 Yahuda ni'e basi Peres na Zera. Nazin ni'e Tamar. Peres ni'e basi Hezron, Hezron ni'e basi Aram.
4 Aram ni'e basi Aminadab, Aminadab ni'e basi Nashon, Nashon ni'e basi Salmon,
5 Salmon ni'e basi Bo'az. Nas ni'e Rahab. Bo'az ni'e basi Obed, muntu nas ni'e Rut gwa, kan Obed ni'e basi Yesse.
6 Yesse ni'e basi gun Dauda.

Dauda ni'e basi Solomon, muntu kan nas ni'e Batsheba kan faro gər kə Uriya ni gwa.
7 Solomon ni'e basi Rehobowam, Rehobowam ni'e basi Abiya kan Abiya ni'e basi Asa.
8 Asa ni'e basi Yehoshapat. Yehoshapat ni'e basi Yoram, kan Yoram ni'e basi Uzziya.
9 Uzziya ni'e basi Yotam. Yotam ni'e basi Ahas kan Ahas ni'e basi Hezikiya.
10 Hezikiya ni'e basi Manasse, Manasse ni'e basi Amon, kan Amon ni'e basi Yosiya.
11 Yosiya ni'e basi Yekoniya na mir mən gəpi gəs kan dəm zher wokoci tu yem wur su Babila kagwa.
12 Den kaar kə yemi gəzən zher su Babila kawo, Yekoniya dəm basi Sheyaltiyel, Sheyaltiyel ni'e basi Zerubabel.
13 Zerubabel ni'e basi Abihud, Abihud ni'e basi Eliyakim kan Eliyakim ni'e basi Azor.
14 Azor ni'e basi Zadok, Zadok ngapo basi Akim ni kan Akim ni'e basi Eliyud.
15 Eliyud ni'e basi Eleyazar. Eleyazar ni'e basi Mattan kan Mattan eso basi Yakubu ni.
16 Kano Yakubu ni'e basi Isubu ba kos kə Maryamu muntu kan gər Yesu kan ba la ti bi'e Almasihu gwa.
17 Məngəri ra den məngəri kutl cet wupse argon tu pən den Ibərahim ar ri den gəri kə Dauda gwa. Məngəri ra den məngəri kutl cet wupse es argon tu pən den Dauda ba ri wokoci tu yem mbarəm kə Isra'ila wu dəm zher gip atl kə Babila gwa. Eso, məngəri ra den məngəri kutl cet wupse argon tu pən den dəmi zher su Babilaka ar ba ri den Almasihu gwa.

Gəri kə Yesu Almasihu. (Luk 2.1-7)

18 Nankən ni gəri kə Yesu Almasihu ra. Wokoci tu Maryamu ra na o gam dati kə gudlumi na Isubuwo, tə dəm gər gəs wu da'a, ar ni shin tə ra na tu gəri muntu tə zam təp kar Ruhu kə Yam gwa.
19 Isubu nye kos gəsiwo, mən pitən dlat ni. Tə ndu ɗəli shirəmika kari da'a bəse tə la ti gip sham kar mbarəme. Ar ni tə pən tor gip mbatl gəs'e tii za təka shok.
20 Ama nan tə den damtən denewo, ar ni nye mən kartən kə Babom Yam ɗəl kar ti gip tlon tə wul ti'e, <<Isubu gəsgal kə Dauda ba kə kum bərti kə pəni Maryamu tə dəm gər gi da'a. Pəni tu gəs tuwo təp kar Ruhu kə Yam ni.
21 Tii gər nya, kan kə ne ti sun'e Yesu, domici tin tii ɗəli mbarəm gəska gip warwat pitəne.>>
22 Muntu kup pini kə də laa'i argon tu Babom Yam yari təp kar mən yari shirəm kə Yam gwa'e,
23 <<Nye gər mən yap gam baa zam tu'e, tə gər nya moni, baa la ti bi'e Imanuel.>> Gəs kə sunyi'e, <<Yam ra nan mi.>>
24 Nan Isubu putuwo, ar ni tə pi kandatu nye mən kartən kə Yami yari ti gwa, tə pən Maryamu tə dəm gər gəsi.

25 Ama tə mom ti nya mətliyi da'a,
har tə gər nya gəsi. Kan Isubu ba ne
ti sun'e Yesu.

2

Cwattən kə mən momi zənges tor gabəs

1 Den kaar kə gəri Yesu gip bən
Betelehem gip kəti atl kə mən
Yahuda, wokoci tu Hiridus ra den
dandi gwawo, ar ni mən momi
zənges jen tli tor gabəs wu sur bən
kə Urshalima.
2 Wu ngen momi, wu wule, <<Ako
ni pel gun kə mən Yahuda tu kan'i gər
ti gwa ra? Domici mə shin zənges gəs
su gabəska ar ni mə tor kə də mə bote
ti.>>
3 Nan gun Hiridus kum untuwo, ar
ghun ti naari nan ti na mbarəm kə
Urshalima kup.
4 Kan tə dom kiri mən keri bar
ju ɗiri Yam gwa kup, na mən kulci
mbarəm den kulci kə Musa, kan tə
ngen momi las tu baa gər Almasihu
gwa.
5 Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<gip
Betelehem ni kan ra gip kəti atl kə
mən Yahuda gwa, domici untun mən
yari shirəm kə Yam rəsh'e,
6 <Ki Betelehem kan ra gip kəti
atl kə mən Yahuda gwa, ba'e ki ni
kə mani kaltən gip mir bən kə mən
Yahuda da'a. Fawo gip ki ni baa gər
bar mən kopi na mbarəme, muntu
baa le mbarəm gən kə Isra'ila wule
təm gwa.> >>
7 Ar ni Hiridus la bi mən momi
zənges ju muri, tə ngen momi
wokoci tu zəngesi ɗəl gwa.
8 Kan tə kar wur tə wule, <<Te ni
gip bən Betelehem, kə ngen ni gəs kə
nyayi hoyi. Kən ni kə zam tiwo, kə
ter yarim ni, ami ma a te bote ti.>>
9 Nan wu kum shirəm kə gunyiwo,
ar ni wu ndara. Ar ni zənges tu kan
wu shin su gabəs ka gwa ba nde wur
cina ar ba ri dlər sur gam las tu kan
nyayi ra gwa.
10 Nan wu shin zəngesiwo, ar ni wu
pi ghol mbatl hoyi.
11 Nan wu te gip bomiwo, kan
wu shin nyayi na nas Maryamu, ar
ni wu ngus cina da ti wu bote ti.
Kano wu ɓul posh gəzən wu bi ti
bari; ga zənariya, na lubban, na mur,
munjuwo mir mən təmi kasər ni kə
keri, na kə bərketəne.
12 Nan dəli wur kəm gip tlon den ba
də wu'i pal təp kar gun Hiridus dawo,
ar ni wu kop zut təp gon wu pal rən
atl gəzənka.

Isubu na Maryamu kətər gəzən su Masarka

13 Nan ga mən momi bari ndarawo,
ar ni nye mən kartən kə Babom Yam
gon ɗəl kar Isubu gip tlone. Tə wul
ti'e, <<Tlyam kə pən nyayi na nas kə
kətər ni gin te atl kə Masarka, kə dəm
ni teka, se ami ni a yari in'e də kə pal
ter gwa, domici Hiridus den ngeni
nyayi kə də tə ri ti eka.>>
14 Ar ni Isubu tlyam kan tə pən
nyayi na nas gip gasi, tə ndara
Masar.
15 Tə dəm teka ba ri kaar kə
məshtən kə Hiridus. Muntu pi ni kə
də laa'i argon tu Babom yari təp bi də
mən yari shirəm kə Yam gwa'e, <<Ter
Masar ni a la bi nya gəni.>>

Ri mimir mir moni eka

16 Nan Hiridus shin mən momi
zənges ju pali təka kədləmiwo, ar ni
lo ci ti naar kan tə kar bar də ri
kup mimir moni munju ra gip bən
Betelehem na kosack kə bəni gwa
eka, munju ri sheti ghon rop na
munju ri untu wu dagwa. Tə pən ni
kə pi untu den wokoci tu mən momi
zənges ju yari ti shirəm den nyayi
gwa.
17 Wokociyi ni shirəm kə Irmiya,
mən yari shirəm kə Yam laa'i'e,
18 <<Kum yar gon
gip bən kə Rama,
yar kulu na dun
mbatl mən nartəni.
Rahila ni den kulu
den mimir gəsi.
Tə nge kumi də iɗa'i ti mbatlka,
domici wu'i da'a.>>

Paltən Nazarat

2:15 2.15 Hos 11.1. **2:18 2.18** Iri 31.15.

19 Nan Hiridus məshkawo, ar ni
mən kartən kə Babom Yam gon ɗəl
kar Isubu gip tlon te Masarka,
20 tə wul ti'e, <<Tlyami, kə pən
nyayi na nas kə pal ni te gip kəti atl
kə Isra'ilaka, domici munju ba ngen
ri nyeyi ekawo wu məsh kawi.>>
21 Ar ni tə tlyam kan tə pən nyayi
na nas wu pal te atl kə Isra'ilaka.
22 Ama nan tə kum'e Arkilawus ni
pal den dandi kə bas Hiridus mən
lish kə Yahudiyawo, ar ni bərti ci ti
kə tetən lasi. Ama nan dəli tə kəm gip
tlono, ar ni tə rat gəs gip kəti atl kə
Galili.
23 Kan tə te dəm gip bən gon kan ba
wul ti'e Nazarat gwa, den bi yari kə
ga mən yari shirəm kə Yam'e, <<Baa
la ti bi'e, Ba mən Nazarat.>>

3

La'i icin kə Yohana mən pi batisma
(Mar 1.1-8; Luk 3.1-18; Yoh 1.19-28)

1 Gip muri ja ni Yohana mən pi
batisma ɗiri, tə den wazu shirəm kə
Yam gip kəti atl kə mən Yahuda,
2 tə den wultən'e, <<Ci ni atl gam
kə pal ni kar Yami, domici mulki kə
Yam mbira kosak wi.>>
3 Muntu ni'e mbarəm tu kan Ishaya
mən yari shirəm kə Yam shirəm den
ti gwa'e,
<<Yar kə gon mən latən bi
gip ləp den wultən'e,
<Kərkəmi ni Babom guntəp
kə cwattən gəsi,
də guntəp gəs dəm na ta'i.> >>
4 Tutul dli ka ta rakumi ni Yohana
la'i, tə dləmat ti na late. Fingal gəs
ni'e zas na domi.
5 Mbarəm kə bən kə Urshalima na
kə mən kəti atl kə Yahudiya na mən
atl kə bi ɓula Urdun pi ta ɗirtən kar
ti.
6 Wu ɗir gip dlom mbarəm wu yari
warwat pitən gəzəni, kan tə pi wur
batisma gip ɓula kə Urdun.
7 Nan tə shin mən Parise na mən
Sadukiya na womti den ɗirtən kə də
pi wur batismawo. Ar ni tə wul
wur'e, <<Kən ga badər kə wonzi!
Woni dəli in kəm kə də kə kətəri ni lo
kə Yam mən ɗirtən we?
8 Pi ni mbap tu kan baa gode ci atl
gam na paltən gin kar Yam gwa.
9 Ba kə ɓo ni ngetl den'e, <Ibərahim
ni'e be gin da'a.> A yari ine, Yam baa
mani pi Ibərahim mimir na tat ju.
10 Tare ne bi ndal den gəs kin wi.
Kin tu kup kan gəri ho mimir dawo,
baa wotl tika də la ti te utuka.
11 Amiwo, a pi in ni batisma na mal
kə də gode'e kə ci atl gam kə pal kar
Yam wi. Ama gon ra den ɗirtən kaar
dami kan manəm nartən gwa, muntu
kan kaptəlan gəs ma a kəm pəni da'a.
Tii pi in batisma na Ruhu kə Yam na
utu.
12 Gal bətke bar gəs ra am dati, tii
sar ba desi bar gəska hoyi, tə dom
gesi o tə wi ɓindika, kan kəptiyi ngapo
tə kerika gip utu tu kan baa məsh
dagwa.>>

Pi Yesu batisma
(Mar 1.9-11; Luk 3.21,22)

13 Wokociyi ni Yesu ɗəl ɗir gip kəti
atl kə Galili, tə mbubar ɓula Urdun,
kə də Yohana pi ti batisma.
14 Yohana ndu tə nge gəsi, tə
wule, <<Ami kan a ndu'e kə pim
batismawo, kə pa ɗir karim esa?>>
15 Ar ni Yesu nəmi ti, tə wule, <<Naa
ar dəm untu kəkəni, domici untu ni
ar ndari mə laa'i argon tu kup dlat
ni ar ra kar Yam gwa.>> Na untu ni
Yohana nəmi ti.
16 Nan pi Yesu batisma tə ɗəl tor gip
maliwo, ar ni yam ɓuli, kan tə shin
Ruhu kə Yam den surtən wule kuɓuri
tə sur dlər den bibyala gəsi.
17 Kan ba kum yar ɗəl sur yam ba
wule, <<Muntu ni'e Nya gəni. A ndu
ti, kan tə gholim mbatl naari.>>

4

Godetən kə Yesu
(Mar 1.12,13; Luk 4.1-13)

1 Ar ni Ruhu kə Yam ri Yesu gip
ləpe, kə də Shetan mən setən gode ti.
2 Nan tə pi guzum mal muri hauya
rop (40) pət na gasi, den kariwo,
guzum ci ti.

3 Ar ni mən setəni ɗir tə wul ti'e,
<<O ki Nya Yamno, wul tat ju'e wu
dəm bəredi.>>
4 Ama Yesu nəmi ti, tə wul ti'e, <<Ar
ra na rəshi gip shirəm kə Yam'e, <Na
bəredi ni katl mbarəm ba mani dəmi
da'a, ama na ko gonge shirəm kan ba
ɗəl kar Yam gwa ni.> >>
5 Ar ni mən setəni si ti bən Urshal-
ima, bən tu kan Yam zəzari gam gəs
gwa, tə te ti to den gam bom kə
Yamka kan to yam naar gwa.
6 Tə wul ti'e, <<O ki Nya Yam no,
ɓo tuma su atlka. Domici Shirəm kə
Yam wule,
<Tii bi bi də mən kartən kə Yam
den wu gaa ki,
bəse kə ɓo asəmka den tate.> >>
7 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Ar ra na
rəshi es'e, <Kii gode Babom Yam gi
da'a.> >>
8 Den kaariwo, ar ni mən setəni te
Yesu den gam tlyari tləndəre, tə ta'i ti
am den mulki kə atl kup na nartən
gəzəni.
9 Tə wul ti'e, <<Aa bi'i mulki kə atl
ju kup, ki ni kə nda atl cina da'əm kə
botem gwa.>>
10 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Tli
karəmka, Shetan! Domici ar ra na
rəshi'e, <Bote Babom Yam gi nan
gəsi. Ti ni katl kii bote ti.> >>
11 Ar ni mən setəni za ti. Kan mir
mən kartən kə Yam ba cwat kar ti, wu
pi ti mbapi.

Yesu pare pi mbap gəs gip Galili
(Mar 1.14,15; Luk 4.14,15)

12 Nan Yesu kum'e la Yohana ka gip
bom kə moni wo, ar ni tə ndara kəti
atl kə Galili.
13 Kan tə za bən Nazarat, tə te Ka-
parnahum na dəmi, te bi bar ɓulaka,
las tu kan kə Zebulun na Naftali ni
gwa*.
14 Kə də laa'i argon tu Ishaya mən
yari shirəm kə Yam yari gwa'e,
15 <<Ki las kə Zebulun
na las kə Naftali kan ra gip kəti
atl kə Galili,
kəti atl kə munju kan mən Yahuda ni
da gwa
kəti atl tu kan kop bi bar ɓula
gwa
na markəm bar ɓula'i,
ar ba su jikat ɓula Urdun gwa.
16 Munju ba dəm gip dəmən
shin bar cirtən wi.
Mən dəmi gip dəmən atl kə məshtəno,
cirtən cwati wur wi.>>
17 Tun wokoci ta ni Yesu pare la'i
icin shirəm kə Yam tə den wultən'e,
<<Cini atl gam kə pal ni kar Yami,
domici mulki kə Yam mbira kosak
wi.>>

Yesu la bi mən nəmi kos mbarəm wupse
(Mar 1.16-20; Luk 5.1-11)

18 Nan tə den kopi bi bar ɓula
Galiliwo, ar ni tə shin mbarəm rop,
Simon kan ba la ti bi'e Bitərus gwa
na erəm gəs Andərawus. Tə zam wur
den la'i bar kə nəmi kos gəzən gip mal
bar ɓula'i domici wi mən nəmi kos ni.
19 Tə wul wur'e, <<Kopən ni, aa pali
in mən ɗiri mbarəm karəmi.>>
20 Na zhotəne, ar ni wu za bar kə
nəmi kos gəzənka, kan wu kop ti.
21 Nan tə te cinawo, ar ni tə pa
shin mbarəm rop, wu ma mən gəpi
na mən bari ni, Yakubu nya Zabadi
na erəm gəs Yohana. Tə zam wur gip
kungələn jikat mal na bazin Zabadi,
wu den kərkəm bar kə nəmi kos
gəzəni. Kan tə la wur bi.
22 Ar ni wu za kungələn jikat mali
kup na bazini, kan wu kop ti.

Yesu ne am mbarəm ra na womti
(Luk 6.17-19)

23 Yesu kop kup gip kəti atl kə Galili,
tə den kulci gip bom domtən kə mən
Yahuda. Tə den la'i icin kə zo shirəm
dəmi kə Yam gunye, na pəni kumi dli
kə ko gonge ciwo kə mbarəme.
24 Na untu ni shirəm den ti ri gip
atl kə Siriya kup. Na untu ni pi ta
ɗiri ti mən kumi dli kup, mən patən
na ko gonge ciwo, na mən dun itəri,
na mən ndetən atli, na munju itər tle
wur dlika gwa. Tə warke wur kup.
25 Ar ni mbarəm na womti gip kəti
atl kə Galili, na kəta atl kə Dikapolis

4:4 4.4 TTS 8.3. **4:6 4.6** Zab 91.11-12. **4:7 4.7** TTS 6.16. **4:10 4.10** TTS 6.13. * **4:13 4.13** Zabuluna na Naftaliwo mimir kə Yakubu ni.

(mir bən kutl ituwi), na bən Urshalima, na kəti las kə mən Yahuda, na kəti las kə te bi ɓula Urdun ka kop ti.

5

Kulci kə Yesu den tləndəre

1 Nan Yesu shin mbarəm dom wur na womtiwo, ar ni tə to gəs den gam tləndəre. Nan tə dəmo, ar ni mir mən kulci kar ti to kar ti.
2 Ar ni tə kulci wur tə wule.

Albarka
(Luk 6.20-23)

3 <<Mən ghol mbatl ni'e munju kan
mom na ɗattən gəzən gip ruhu
gwa.
Mulki kə Yamo gwazin ni.
4 Mən ghol mbatl ni'e munju ra na
dun mbatl gwa.
Yam baa iɗa'i wur mbatli.
5 Mən ghol mbatl ni'e munju kan pali
gam gəzənka atli gwa.
Atl kundərəndlip baa dəm
gwazini.
6 Mən ghol mbatl ni'e munju ba kum
guzum na lam pi argon tu kan
dlat ni ar ra gwa.
Yam baa laa'i wur tu na argon tu
wu ndu gwa.
7 Mən ghol mbatl ni'e munju ra na
guna ger gwa.
Yam baa kum guna gəzəni.
8 Mən ghol mbatl ni'e munju mbatl
gəzən ra ngəlan gwa.
Wi shin Yami.
9 Mən ghol mbatl ni'e mən sitin gip
dlom kə ɗiri dəmi zhəlili.
Baa la wur bi mimir kə Yami.
10 Mən ghol mbatl ni'e munju kan ba
kumi wur dli den bi pitən dlat
gwa.
Mulki kə Yamo gwazin ni.>>
11 <<Kən mən ghol mbatl ni wokoci tu mbarəm ba zage ine, wu kumi in dli, wu pa ne in ko gonge ɗasi tu te gamka den kən mən kopi gən ni gwa.
12 Untu ni wu kumi dli ga mən yari shirəm kə Yam munju kan ra kapən kən gwa. Gyatl ni kə pi ni ghol mbatl na naari, domici argon tu Yam baa bi in to yamkawo ar naari.>>

Kulci den Mas na cirtəni
(Mar 9.50; Luk 14.34,35)

13 <<Kən nəra wule mas gip atl kundərəndlip. Mas ni njulkawo, na unun ba pali təmtən gəs we? Ar i na mbap kə pi da'a, se də shotika, də mbarəm desika.>>
14 <<Kən nəra wule cirtən kar mbarəm den kaar atli. Bən tu kan tu to den tudu kawo, ba mani ghundər gəska da'a.
15 Ba mbəsh utu gip pitila kan də zup ka na bar gal da'a. Ama ba ne ti ni den ba dəmi gəsi, kan ar bi mbarəm kə bomi kup cirtəni.
16 Untu ma, za ni də cirtən gin cir cina də mbarəme, kə də wu shin mbuni mbap gin ra, arni wi ɗəɗa Ba gin kə to yamka.>>

Kulci den kulci kə Musa

17 <<Ba kə pən ni den a sur ni kə də a pika na kulci kə Musa, ko rəshi kə ga mən yari shirəm kə Yam da'a. A sur ni kə də a pa'ika nan wur da'a, ama kə də a laa'i wur ni.
18 Ge shirəm ni a yari in'e, yam na atl baa paka, ama ko nye njem ko ɗigo gon ra da'a gip Kulci kə Musa kan ba pika nari kapən də ko unu pi kandatu Kulciyi wule ar baa pi gwa.
19 Ra'untuwo, kup muntu kan cen nəm gip Kulci ju ka, kan tə pa kulci jen wu cen Kulciyi ka pa'o, baa wul ti'e kali gip mulki kə Yami. Ngapo, kup muntu kan kop Kulciyi, kan tə kulci jeno, baa wul ti'e mən nartən gip mulki kə Yami.
20 A yari in'e, pitən dlat gin ni man kə me gam kə Parise na mən kulci den Kulci kə Musa dawo, ki te gip mulki kə Yam da'a.>>

Kulci kə Yesu den pi lo'e

21 <<Kə kum yari ga kori gəmi terka'e, <Ba kə rini gon eka da'a. Muntu ri gon ekawo, ba hukunte ti.>
22 Ama a yari ine, kup muntu ba pi lo na esi ma, baa hukunte ti. Muntu es wul esi'e wop mbarəmo, baa ri ti cina də mən tloyi shirəmi. Eso, muntu wul esi'e kədləmo, tə ndar tetən gip utu.>>
23 <<Ra untuwo, kini den bi Yam bar den bagadi sadakawo, kan kə

dam ki den gon ra nan ki su mbatlkawo,
24 za ari bi bagadiyi kakani, kə ri kərkəm dlom gin na ya'iyi, kan kə'i bi Yam bar giyi.>>
25 <<Zho'i kə ci atl gam na muntu kan ra na shirəm den ki gwa, kapən də ri'i cina də mən tloyi shirəmi. Kini kə pi untu dawo, ti la ki am də mən tloyi shirəmi, kan də mən tloyi shirəm byal ki am də dogari, kan də la ki gip bom kə moni.
26 Ge shirəm ni a yari'i, ki ɗəl gip bom kə moniyi da'a, se kini kə ɓatl argon tu ba kop ki kup gwa.>>

Kulci kə Yesu den muri na mətli ko moni kaari

27 <<Kə kum yari in'e, <Ba kə mur ni na mətli ko moni kaari da'a.>
28 Ama a yari ine, muntu kup shin gər mətli, shintən kə ndutən kə ci mbatlo, ya mur nan ti gip mbatl gəs ituwi.
29 Ger gə kə shimli ni ba kem ki kə pi warwat pitəno, ɗəli kə laka. Ar ba mani'i də kəti kə dli gi gon liika, na də la dli gi kup te gip utuka.
30 Am gi kə shimli ni ba kem ki kə pi warwat pitəno, tlo kə laka. Ar ba mani'i də kəti kə dli gi gon liika, na də la dli gi kup te gip utuka.>>

Kulci kə Yesu den kari gərkə (Mat 19.9; Mar 10.11,12; Luk 16.18)

31 <<Yari es'e, <Kup muntu baa kar gər gəskawo, ar nəm tə bi gəri tələnkur kə kartənka.>
32 Ama argon tu a yari ino arni'e, muntu kup kar gər gəska, ba'e den təp kə muri na moni kari ni dawo, tə kem ti kə muri na moni kaari ituwi. Muntu kup gudlumi na gər tu kan karkawo, tə dəm mən muri na mətli kaari ituwi.>>

Kulci den ɓe am atli

33 <<Kə kum yari ga kori gəmi terka'e, <Ba kə ɓo am atl na atl ko na yam den lar da'a, se de kə ɓatl argon tu kə pəni gam gi ki bi Babom gwa.>
34 Ama a yari ine, ba kə ɓoni am atl na atli ko na yam dama, domici to yamka ni'e dandi kə Yami.
35 Ba kə ɓo am atli na atl da'a, domici atl ni'e ba ne asəm gəsi, ko na bən Urshalima domici arni'e bar bən kə Bar Gunye.
36 Ba kə ɓo ngetl na gam gi da'a, domici ki mani pali ta gam gi gon dunyi ko gholi da'a.
37 Kup argon tu ki yariwo, ar dlər den <Aan> ko <o'o.> Ar ni man untuwo kar Mən ɗasi tu ni ɗəli.>>

Kulci den pəni pansa (Luk 6.29,30)

38 <<Kə kum yari terka'e, <ger den am kə ger ni, shin ngapo den am kə shin ni.>*
39 Ama a yari in'e bakə nge ni mbarəm mən ɗasi tu da'a. Gon ni ɓe'i ankayama den gəskəm gi kə shimliwo, bali ti nəmi pa'e.
40 Gon ni ri'i cina də mən bən kə də tə nəmi'i lulur gi kawo, za'i tə bar kə ghuntən gi esi.
41 Gon ni kem ki kə ɓomi asəm kə mil nemo, ri nan ti kə mil rop.
42 Murgon ni lirki bargono, bi ti. Muntu ngen cigəri karkiwo, ba kə nge ti bika da'a.>>

Ndu mən nge gi (Luk 6.27,28,32-36)

43 <<Kə kum yari'e kə ndu ya'i, kə nge mən nge gi.
44 Ama a yari ine, ndu ni mən nge gini. Shirəm ni na Yam den mən kumi in dli.
45 Kən ni kə pi untuwo arni ki dəm mimir kə ba gin kə to yamka. Tə kem də pət gəs ɗəl den ho mbarəm na wani mbarəme. Tə kem də ghon nde mən pitən dlat na munju ba pi dlat dagwa.
46 Kən ni kə ndu mən ju ba ndu kən katlo, unun ki zam we? Mən nəmi wurpi bom ma untuni wu pi diya?
47 Ya'i ni katl kə shirmi tiwo, unun kə pi kan man jen gwawe? Munju kan mom Yam dama untun wu pi.

* **5:38 5.38** Kulci kə Musa yari'e, argon tu baa hukunte mbarəm denewo ar ɗir nəm na argon tu məri pi gwa. Zhit muntu gip Ɗəltəne 21.24, Livitikus 19.18; 24.20, Bi Doka kə rop 19.21

48 Ra'untuwo, dəm ni na laai kandatu Ba gin kə to yamka ra na laa'i gwa.>>

6

Kulci den bi bari

1 <<Ngup kənni, ba də pitən dlat gin kə ɗəɗa Yam dəm kə shini kə ger da'a. Kən ni kə pi untuwo, ki zam ɓatltən kar Ba gin kə to yamka da'a.
2 Kən ni kii bi bar munju am ri wur kar dawo, ba kə pini ta shirəm dene kandatu mən se mbarəm ba pi kəba domtən gəzən na den guntəp kə də mbarəm ɗəɗa wur ra. Na ho bi, a yari ine, wu zam ɓatltən gəzən ituwi
3 Ama kən ni ki bi bar muntu am ri ti kaar dawo, ba kə za ni da murgon mom argon tu kan kə pi gwa da'a.
4 Na untuni argon tu kə biwo ar ba dəm na ghuuni. Ba gin kan ba shin argon tu ra na ghuuni gwani baa ɓatl kəne.

Kulci den shirəm na Yami

5 Kən ni ki shirəm na Yamo, ba kə pi ni kandatu mən pi kə shini kə ger ba pi gwa da'a. Wu paye ndu'i wu shirəm na Yam dlor kə ba domtən kə mən Yahuda na den təpe, kə də mbarəm shin wur ra. Na ho bi, wu tare wu nəm ɓatltən gəzən ituwi.
6 Ama kən ni ki shirəm na Ba gin Yamo, te ni gin gip kushi, kə le ni bədlabənka, kə shirəm ni na Ba gin kan ra ghuuni gwa. Ba gin kan ba shin argon tu kan ra na ghuuni gwa ba ɓatl kəne.
7 Kən ni den shirəm na Yamo, ba kə pi ni ta tlyari shirəm da'a, kandatu munju kan mom Yam da'a ba pi gwa. Gip shini gəzəno, baa kum wur den womti shirəm gəzəni.
8 Ba kə dəm ni wule wi da'a, domici Ba gin mom argon tu kə ndu gwa kapən kə lir ti.
9 Ra'untuwo, shirəm ni na Yam nankəni,
<Ba gəmi kə to yamka,
də shin nartən kə sun gi.
10 Də mulki gi suri.
Də argon tu kə ndu gwa pi den kaar atl kandatu ar ra to yamka gwa.
11 Bi mi fingal gəmi kə sekəni.
12 Ba kə nəm mi den warwat pitən gəmi da'a, kandatu mən ma mə pi munju pi mi wani pitən gwa.
13 Ba kə za mi mə ndaka gip godetən da'a.
Ama ɗəli mi am də Mən ɗasi tu tu.>
14 Kən ni kə nəm mbarəm den wani pitən gəzən dawo, Ba gin kə to yamka ba nəm kən den warwat pitən gin da'a pa'e.
15 Ama kən ni kə nəm mbarəm den wani pitən tu wupi ino, Ba gin ma ti nəm kən den warwat pitən gin pa'e.

Kulci den guzum male

16 Kən ni kə pi guzum malo, ba kə ɓalni ba gerka kandatu mən pi shini kə ger ba pi gwa da'a. Wu pi ni untu kə də mbarəm mom'e wu den guzum male. Na ho bi ni a yari ine, wu zam ɓatltən gəzən ituwi.
17 Ama ki ni den pi guzum malo, ho ba ger gika, kan kə bərke mir to gamka,
18 zam ba də mbarəm mom'e ki den pi guzum mal da'a. Ama Ba gi kan mom argon tu ba pi mol gwa baa ɓatl ki.

Kulci den domi bar kə am to yamka
(Luk 12.33,34)

19 Ba kə domini gam gin bar kə am den kaar atl da'a, las tu kan ghughur ba liika ko ar ruska gwa, las tu kan mur ba mani ɓuli wu pi murika gwa.
20 Ama domi ni gam gin bar kə am gin to kar Yamka. To barta kawo arba ruska da'a, kan ga ghughur ba liika da'a. Mur ba mani ɓuli wu pi murika da'a.
21 Las tu kup bar kə am gi rawo, lasi ni mbatl gi ba nəra.

Cirtən kə dli
(Luk 11.34-36)

22 Ger ni'e cirtən kə dli. Ger gi nəra lauwo, dli gi kup ba laa'i na cirtəni.
23 Ger gi nəra waniwo, kup dli gi ba laa'i na dəməni. Də wule cirtən tu kan ra nan ki dəmənno, dəməni baa nge ger kə shini!

Dəmi zher kə Yami ko zher kə wurpi
(Luk 16.13)

24 Murgon ra kan baa mani bote babom rop gwa da'a. Ar ba dəm'e ko tə nge nəmi, tə ndu nəmi, ko tə nəra na nəmi gip mbatl gəsi, ko tə mbur nəmi. Ki mani kə den bote Yam kan kə den bote wurpi es da'a.

Dam kən ni da'a
(Luk 12.22-31)

25 Ra'untuwo a yari ine, ba kə dam kən ni den dəmi gin da'a? Argon tu ki ci ko ki tla, ko ki la den dli gin gwa. Dəmi gin na ge mbatl man fingal da'aya, kan dliyi man tutul dli diya?
26 Shin ni yatl kə to yamka. Wu ngani ko wu rəsh da'a. Wu pa dom gip ɓindi da'a. Kup na untu, Ba gin kə to yamka ni ba ci nan wuri. Ase, kə man wur nartən diya?
27 Woni gip kən den damtən gəs baa mani mbəli nye argon den muri gəs rawu?
28 To, unun kem kə dam kən den tutul kə dli we? Shin ni buzən kin kə gip ləpe, den kandatu wu nar gwa. Wu pi mbap ko wu dləm tutul dli gəzən dak.
29 Kup na untu a yari ine, ko Solomon na nartən gəs taɓe la'i mbuni tutul dli man kə ko nəm gəzən da'a.
30 Də wule untu ni Yam ba pi buzən kin kə gip ləp na mbuntəni, muntu kan ra sekəni, kan gəniwo, də la ti gip utuka, kən ma tə mom nan kən diya? Kən mən heli ngəshtən den Yami!
31 Ba kə dam kən ni kə wule, <Unun mi ci wu?> Ko <Unun mi tla wu?> Ko <Unun mi la den dli gəmi we?>
32 Ba gin kə to yamka mom'e kə ndu bar ju kup. Munju kan mom Yam da'a ni ba dam wur den bar ju.
33 Ama kəno pare ni ngeni mulki kə Yam na pitən dlat gəsi, nami bar ju kupo baa bi in esi.
34 Ra'untuwo, ba kə dam kən ni den gəni da'a, domici gəni baa ɗir na damtən gəsi. Ko gonge pət ra na damtən gəsi.>>

7

Ba kə shin ni bes kə murgon da'a
(Luk 6.37,38,41,42)

1 <<Ba kə shin ni bes kə murgon da'a, kən ma mbarəm ba shin bes gin da'a.
2 Kandatu kə hukunte mbarəmo, untu ni kən ma ba hukunte in pa'e. Na shandər nəm tu kə cingəriwo, na ri ni ba cingəri in pa'e.
3 Unun kem ki den shini nye jir kə te ger də ya'ika, o fawo basi nyash tu te ger da'i kawu?
4 Imnu ki mani wuli ya'i'e, <Naa ɗəli'i nye jir kə te ger da'ika,> o fawo basi nyash ra te ger da'ikawe?
5 Ki mən pi shini kə gere, ɗəli basi nyash kə te ger gika kakani, arni ki mani shini hoyi kan kə'i mani ɗəli nye jir ya'i ter gerka.
6 Ba kə bini yer argon tu kan dlərən ni anra gwa da'a. Ba kə la'i ni alade zo bar gin da'a. Kən ni kə pi untuwo, aladeyi baa desika, kan də yeri pal wu tlyat kəne.

Liri ni, ngen ni, kə ɓo ni bədlabəni
(Luk 11.9-13)

7 Pini ta liri ba bi ine, ngen ni ki zami, pini ta ɓe bədlabəni, baa ɓuli ine.
8 Muntu kup liriwo ba bi ti. Muntu ngen ngapo ti zami. Muntu ɓo bədlabəno, ba ɓuli ti.
9 Woni gip kən nya gəs ni lir ti bərediwo, ti bi ti tatwe?
10 Ko tin tə lir ti koso, tə bi ti iciwu?
11 Kən mən ɗasi tu ma, kə mani bi mimir gin ho bari, bare də wule Ba gin kə to yamka baa bi munju ba lir ti gwa ho bari.
12 Argon tu kup kə ndu də mbarəm pi ino, pi wur ni untu pa'e. Muntu ni'e Kulci kə Musa na kulci kə ga mən yari shirəm kə Yami.

Nye met bədlabəni na ngəlan bədlabəni
(Luk 13.24)

13 Te ni gipi təp kəba bədlabən kan ra met gwa. Rawo bədlabən tu kan ba ri mbarəm ewo na ngəlanyi ni ar ra.

Kopi guntəpi ban da'a, kan mən kopi təpi ra na womti.
14 Ama təp tu kan mbarəm ba kop
də zam ge mbatlo met ni ar ra. Kopi
təpi ban naari, kan mən kopi təpi
womti da'a.

Ba mani momi kin den gəritən gəsi (Luk 6.43-45)

15 Neni ger ndin, domici mir mən
yari shirəm kə Yam kə lar kan ba ɗir
kar kən gip tutul dli ka kur təm gwa,
ama wi yer ləp ni mən kumi guzum
naari.
16 Ki mom wur ni təp kə ba mbap
gəzəni. Ba mani kotli mimir inabi
den kən ire, ko gəri turum den kin
goluma?
17 Untuni es ko gonge mbuni kin ba
gəri ni mbuni mimiri, ama wani kin
ba gəri ni wani mimiri.
18 Mbuni kin ba taɓe gəri wani
mimir da'a, untu es ar ba pi da'a də
wani kin gəri ho mimiri.
19 Ko gonge kin kan gəri ho mimir
dawo, ba wotlka də kerika.
20 Ra'untuwo, ki mani ni momi
mən yari shirəm kə Yam kə lar ju den
mbap gəzəni.

A taɓe momi gin da'a (Luk 13.26,27)

21 Ba'e kup mən wuli gən'e,
<Babomi, Babomi> ni baa zam də
Yam dəm gun gəs da'a. Ama muntu
ba pi argon tu Ban kə to yamka ndu
də pi gwa ni baa zami.
22 Na womti gin ba wuləm'e den
pəta, <Babomi, Babomi, na sun gini
mə pi wazu diya, kano na sun gini
mə ɗəli dun itər na pi bar kə dləkəntən
na womti diya?>
23 Kan a wul wur'e, <A taɓe momi
gin da'a. Tlin ni kəba gerka kən
munju nge kopi shirəm kə Yam gwa.>

Mən tu'i bin mbarəm rop (Luk 6.47-49)

24 Ra'untuwo, kup muntu kum
shirəm gən tu, kan tə pi mbap
nariwo, ti ni ra wule mbarəm mən
bopya tu kan tu bom gəs den tat gwa.
25 Kan bar ghon ni nda, bula ni la'i,
kan itər ni hor ghon ni ɓe tor den
biniwo, ar ba nda da'a, domici ɓa ni
gəs bini den tate.
26 Ama kup muntu kum shirəm
gəni, kan tə la gip mbatl gəs tə pi
mbap na ri dawo, ti ni wule kədləm
tu kano tu bom gəs den singes gwa.
27 Ghon ni nda, kan ɓulani suri, itər
hor be tor ar ɓo biniwo, kan də bini
ndaka, ndetəni ba nge ger kə shini.>>
28 Nan Yesu pa'i yari kup shirəm
juwo, ar ni domtən kə mbarəmi nəm
bi na am den kulci gəsi,
29 domici tə kulci wur wule muntu
ra na iko gwa, ba'e wule kə mən kulci
gəzən den kulci kə Musa ni da'a.

8

Yesu warke mbarəm mən ndəcci (Mar 1.40-45; Luk 5.12-16)

1 Nan Yesu ɗəl sur den tləndəro, ar
ni mbarəm na womti kop ti kaari.
2 Ar ni mbarəm gon mən ndəcci
ɗir ngus cina da ti, kan tə wule ti'e,
<<Babomi kini kə ndu'o, ki palim
dləran lasi.>>
3 Yesu ta am gəs ti taɓe mbarəmi,
kan tə wule, <<A ndu kə dəm
dləran.>> Ar ri kətigon da'a, arni
ndəcci gəs pa'i.
4 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Bashini, ba
kə yari murgon argon tu kan pi gwa
da'a, ama mbəri, ri kar liɓa kə Yam ju
wu shin ki, kan kə bi wur ɓatltən tu
kulci kə Musa yari də kə bi gwa, ar
ni mbarəm kup ba mom'e kə warke
wi.>>

Ngəshtən den Yam kə bar mən bi'utu (Luk 7.1-10; Yoh 4.43-54)

5 Nan Yesu te gip bən kə Ka-
parnahumo, arni bar mən bi'utu kə
Roma gon ɗir kar ti, tə lir ti kə də tə
ne ti am ra.
6 Tə wule, <<Babomi, nye mən pim
mbap gən ra rin bomka ɓom, itər tle
ti dlika, tə den kumi dli.>>
7 Yesu wul ti'e <<Aa ri warke ti.>>
8 Ama bar mən bi'utuyi bali ti tə
wule, <<Babomi, a kəm'e kə ri bom

8:4 8.4 Lib 14.10.

da'əm da'a. Ama pi shirəm katl, nye mən mbap gən ba pal lau.
9 Domici ami ma gəsi də gon ni ami ra, na mən bi'utu jen gəsi da'əmi. A wul gon'e, <Rəka,> kan tə ri, gon eso a wul ti'e, <Ɗiri> kan tə ɗiri. A wul zher gən'e, <Pi nankəni,> kano, tə pi.>>
10 Nan Yesu kum untuwo, arni tə nəm bi na ame. Kan tə wul mən kopi kar gəs'e, <<Na ho bi ni a yari ine, a taɓe zami murgon gip Isra'ila na ngəshtən den Yam na ndərtən wule kə mbarəm kən da'a.
11 A yari ine, jen na womti mən ngəshtən den Yam wule muntu baa ɗəl ɗər tor gabəs na sur yemma wu dəm kə ci nyel na ga kori gəmi Ibərahim, Ishaku, na Yakubu gip dəmi kə Yam gun gəzəni.
12 Ama mən Israila kan ndari wu zam də Yam dəm gun gəzən kan nge gəzəno, baa la wur gip bar dəməni, las tu kan wi kul na ngəngash shine.>>
13 Ar ni Yesu wul bar mən bi'utu kə Romayi'e, <<Ndara, ba pi'i den kandatu kə ngəsh ki den Yam gwa.>> Ar ni mən pi mbap gəsi warke gip wokoci tu wu shirəm gwa.

Yesu pəni kumi dli nya kon kə Bitərus ka (Mar 1.29-34; Luk 4.38-41)

14 Nan Yesu te gip bom kə Bitəruso, ar ni tə shin nakon kə Bitərus ɓom, dli gəs wi utuka.
15 Ar ni Yesu taɓe am kə nagər məri, kan wi utu kə dliyi ba za ti. Kano nagər məri ba tlyam tə pi ti mbapi.

Yesu pəni kumi dli mbarəm na womtika

16 Nan sit piwo, ar ni ɗiri munju dun itər ba ghunwur gwa na womti kar Yesu. Na yari shirəm ni katl tə ɗəli wur dun itər gəzənka. Kan tə warke munju den kumi dli gwa.
17 Tə pini muntu kə də laa'i shirəm kə Ishaya mən yari shirəm kə Yam'e,
<<Na gam gəs ni tə pəni
mi kumi dli gəmika,
kan tə ɗəli bar ju
ba ɗiri holi kumi
təmi kə dlika.>>

Mən wultən'e wi kop Yesu (Luk 9.57-62)

18 Gasi gon nan Yesu shin mbarəm na womti gandəl tiwo, arni tə wule də pal te den kəti bishidi kə bar ɓula'i ka.
19 Kapən wu ndarawo, arni nəm gip mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ɗir kar ti, tə wule, <<Ba mən kulci, aa kop ki las tu ki ri kup gwa.>>
20 Ama Yesu bali ti'e, <<Yer ləp ra na shu gəzəni, kan ga yatl ra na bin gəzəni, ama ami Nya Mbarəm ra na las tu tə mur gwa da'a.>>
21 Ar ni gon gip mir mən kulci kar ti wul ti'e, <<Babomi, za'əm kakani, kə də a ri bom a kap ban.>>
22 Ama Yesu wul ti'e, <<Kopəni, za məshi mbarəm gip ruhu wu kap ezən məshi mbarəme.>>

Yesu matl itər mən ndərtəni (Mar 4.35-41; Luk 8.22-25)

23 Nan tə te gip kungulən jikat malo, arni mir mən kulci kar ti kop ti.
24 Wule gip jipkər gere, nan wu ra den gam malo, arni bar dun yam tli gip bar ɓula'i, kan ba tatl tor gip kungələn jikat mali. Ama Yesu den nde umuri.
25 Ar ni mir mən kulci kar ti ri putu tika, wu wule, <<Babomi, ɗəlimi! Mə ri kə məshtən wi!>>
26 Tə nəmi wur'e, <<Unun kem bərti nəm kənka naar untuwu, kən mən heli ngəshtən den Yami?>> Arni tə tlyam kan tə matl itər na zap mali kan lasi kup ba sa shot.
27 Ar ni mir mən kulci kar ti nəm bi na ame, kan wu wule, <<Unu badər mbarəm ni'e muntuwe? Ga itər na zap mal kup ba kop shirəm gəsi!>>

Yesu warke mən zhe'e (Mar 5.1-20; Luk 8.26-39)

28 Nan tə cwat gip kəti bar ɓula'i gip atl kə mən Garasinawo, ar ni mən zhe'e jen rop ɗəl ter gip gambici'e wu zam ti. Wu dəmka bar kə bərtiwi har murgon ba'i mani kopi təp lasi da'a.
29 Ar ni wu la yar wu wule, <<Unun kə ndu nan miwu, Nya Yami? Kə

ɗir ni kə də kə kumi mi dli kapən də wokoci piya?>>

30 Te cinaka njem nan wuro, alade
jen ra na womti kan den le gəzən
gwa.
31 Arni dun itəri lir Yesu, wu wule,
<<Kini kə ɗəli mikawo, za mi mə te
gip alade mən womtitən ja.>>
32 Ar ni tə wul wur'e, <<Bərni!>>
Kan wu ɗəl gip mbarəm mi wu te
gip aladeyi, arni aladeyi yem sur bi
tləndər na kətər wu su ro gip bar
ɓula'i, wu məsh su gip malika.
33 Mən le aladeyi kətər te gip bənika,
wu yari bar ju kup kan pi na mbarəm
mən dun itəri gwa.
34 Mbarəm kə bəni kup ɗəl ɗir kə də
wu mo na Yesu. Nan wu shin tiwo,
arni wu lir ti də tə za'i wur kəti atl
gəzəni.

9

Yesu warke muntu itər tle ti dli kagwa
(Mar 2.1-12; Luk 5.17-26)

1 Ar ni Yesu to gip kungələn jikat
male, tə jikat bar ɓula'i tə te gip bən
gəs Kaparnahum.
2 Mbarəm jen ɗiri ti mbarəm gon
kan itər tle ti dli kagwa, ɓom den ba
muri. Nan Yesu shin ngəshtən den
Yam gəzəno, arni tə wul muntu itər
tle tikayi'e, <<Ba ar ghunki da'a, nya
gəni, pəni'i warwat pitən gi kawi.>>
3 Na kumi untuwo, ar ni jen gip
mən kulci mbarəm den kulci kə
Musa dami gip mbatl gəzən wu wule,
<<Mbarəm tu ba cingər gam gəs na
Yami.>>
4 Ama Yesu mom damtən gəzəni, ar
ni tə wule, <<Unun kem kən kə wani
damtən gip mbatl ginwe?
5 Ar mani na də wule, <Pəni'i war-
wat pitən gi kawi,> ko də wule,
<Tlyam kə desi?>
6 Ama nan a ndu kə mom'e Nya
mbarəm ra na iko kə pəni warwat
pitənka den kaar atlo>> ar ni tə wul
muntu itər tle ti amika'e, <<Tlyami,
pən bamuri gi, kə ndara bomi.>>
7 Kan mbarəmi ba tlyam tə ndara
bomi.
8 Nan domtən kə mbarəmi shin
argon tu piwo, arni bərti nəm wur
naari, kan wu ɗəɗa Yam muntu bi
mbarəm mani pi untuyi gwa.

Yesu la bi Matta
(Mar 2.13-17; Luk 5.27-32)

9 Nan Yesu ri cinawo, ar ni tə shin
mbarəm gon mən sun Matta, njon
kəba nəmi wurpi bomi. Yesu wulti'e,
<<Kopəni.>> Kan Matta ba tlyam tə
kop Yesu.
10 Den kaar kə untuwo, Yesu den
ci fingal rən bom da Matta kawo,
ar ni mən nəmi wurpi bom na mən
warwat pitən na womti ɗir dəm wu
den ci fingal nan ti na mir mən kulci
kar ti.
11 Nan mən me gam kə mən Parise
shin untuwo, ar ni wu gen momi
kar mir mən kulci kar ti'e, <<Unun
kem mən kulci gin ba ci na mən nəmi
wurpi bom na mən warwat pitən we?
>>
12 Nan Yesu kum untuwo, ar ni tə
wule, <<Ba'e munju kan ra lau ni ba
ndu mən bi un da'a, ama mən kumi
dli ni.
13 Ama ri kulci ni kə mom ni argon
tu shirəm kə Yam yari gwa, <Amo
dəmi na guna ger ni a ndu kar kəne,
ba'e mboshim dabba gip bota ni
da'a.> A sur ni kə də a la bi mən pitən
dlat da'a, ama mən warwat pitəne.>>

Ngeni momi den pi guzum male
(Mar 2.18-22; Luk 5.33-39)

14 Gasi gono mir mən kulci kar
Yohana mən pi Batisma ri kar Yesu
kə də wu ngen momi kar ti, wu wule,
<<Unun kem min na mən me gam kə
mən Parise ba pi guzum male, ama
mir mən kulci kar ki ba pi da'a?>>
15 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule,
<<Berəm kə mən pel gər baa pi ni dun
mbatl wokoci tu wura kə ba gudlu-
miyi na mən pel gəri ya? Wokoci den
ɗirtəne nan ba pəni wur mən pel gəri
kagwa. Wokoci ta ni wi pi guzum
male.
16 Untu ni esi, woni ba jep pel tutul
den gus tutul dliwe? Domici gus

9:13 9.13 Hos 6.6.

tutul dliyi ba tlyatka ar man kə far tlyattəni.
17 Untuni esi, murgon ba shoti pel
mal kin inabi su gip kor zurum ka
kuur da'a. Tini tə pi untuwo, pel
mal kin inabi tu ba tatl kuur tuka
kan ar shotka, kuuri eso ar lika ituwi.
Untuni da'a, pel mal kin inabiwo, də
shot ti gip pel zurum ka kuri, na untu
ni pel mal gəri kin inabiyi kup na
zurumi baa sa ra.>>

Yesu tli nye gər kan məshka gwa kan tə warke gər mətli
(Mar 5.21-43; Luk 8.40-56)

18 Nan tə gip shirəm nan wuro,
ar ni bari kə bom domtən kə mən
Yahuda gon ngus cina dati, tə wule,
<<Kəkən tuni nya gən nye mətli
məshka. Ama ɗir kə ne am den ti, tə
pal ra na ge mbatli.>>
19 Ar ni Yesu tlyam na mir mən
kulci kar ti, kan wu ri na mbarəmi.
20 Gip untuwo arni nagər gon
muntu kan bəran ba shot gip ti kə
sheti ghon kutl cet rop ɗir təp kaar
dati, tə ne am den bi lulur gəsi.
21 Tə wul tor mbatl'e, <<Ami ni a ne
am den tutul dli gəs katlo, a warke.>>
22 Nan Yesu bali ger tə shin tiwo,
arni tə wul ti'e, <<Ba ar ghun ki da'a,
nya gəni, ngəshtən den Yam gi warke
iwi.>> Ar ri kətə gon da'a, ar ni nagəri
warke.
23 Nan Yesu mbubar bom də bari
kə mən kopi na mbarəmiwo, se tə
shin mən hori məzhele* na mbarəm
na womti den ta kulu.
24 Ama Yesu wul wur'e, <<Tli ni bar
tu. Nye gəri məsh nika da'a, umur
ni ti dene.>> Arni wu gyatli ti gip
mburtəne.
25 Nan kar mbarəmi te kari kawo,
ti te gipi tə nəm am kə nye gəri, kan
nye gəri ba tlyami.
26 Shirəm bar kə dləkəntən tu ri gip
kəti atli kup.

Yesu warke tabi na bebe

27 Nan Yesu ci cina na ritəno, ar
ni tabi moni jen rop kop ti, wu den
wultən'e, <<Gəsgal kə Dauda! Kum
guna gəmi.>>
28 Nan tə te gip bom gono, ar ni
tabiyi kop ti teka, kan tə wul wur'e,
<<Kə nəm gip mbatl gən'e aa mani
warke gina?>> Arni wu nəmi ti'e,
<<Aan, Babomi.>>
29 Kan tə ne am den ger gəzən tə
wule, <<Den bi ngəshtən gin demən
ni, ar ba dəmi in untu.>>
30 Ar ni ger gəzən ɓul kan wu mani
shini bari. Kan Yesu ba dəli wur kəm
hoyi, tə wule, <<Ba kə yari ni murgon
argon tu kan pi gwa da'a.>>
31 Ama wu ndarawo arni wu pi ta
yari argon tu tə pi wur gwa gip atli
kup.
32 Wu den bi za'i lasi ituwi, kan ba
ɗəri ti mbarəm gon mən dun itər kan
ba mani shirəm dagwa.
33 Nan Yesu ɗəli ti dun itərikawo,
ar ni mbarəmi nəm shirəmi. Domtən
kə mbarəmi nəm bi na am wu
wule, <<Mə taɓe shini argon pi wule
muntu gip Isra'ila da'a.>>
34 Ama mən me gam kə mən Parise
wule, <<Na ndərtən kə gun dun itər ni
tə ɗəli dun itəri.>>

Guna ci Yesu den mbarəme

35 Yesu kop gip ga bəni kup na gip
mir bən kə bi ləpi, tə den pi wazu na
kulci wur zo shirəm kə mulki kə Yam
gip ba domtən kə mən Yahuda. Tə
den warke gəzən den ko gonge kumi
dli na ciwo kan ba ghun wur gwa.
36 Nan tə shin nartən kə domtən
kə mbarəmo, guna ci ti den wuri,
domici wura den ta ndotəne. Mən ne
wur am ra da'a, wule təm ju kan ra
na mən tle gəzən dagwa.
37 Ar ni tə wul mir mən kulci kar
ti'e, <<Kəni naari, ama mən rəshi kəni
ngapo njem ni wura.
38 Ra'untuwo, lir ni Babom mən
rəshi kəni, tə kari in bar ra na mən
mbap wu rəshi ti kəni.>>

10

Yesu kar kutl-cet ropi
(Mar 3.13-19; Luk 6.12-16)

1 Yesu la bi mir mən kartən gəs kutl
cet rop (12), tə bi wur iko wu ɗəli dun

* **9:23 9.23** Də mbarəm kə Isra'ilawo ba ngen mən hori məzhele wu hor kə kulu məshtən mbarəm ni məshka gwa

itər na warke mən kumi dli, na ko gonge ciwo.
2 Sun kə mir mən kartən gəs kutl-cet ropi ni'e, kə nəm Simon (muntu ba la ti bi'e, Bitərus gwa) na esi Andərawus. Yakubu nya Zabadi na esi Yohana.
3 Filibus, Bartolomi, Toma, na Matiyu mən nəmi wurpi bomi. Yakubu nya Alpayus, na Tadawus.
4 Simon mən ghuve kə bən gəsi, Yahuda Iskariyoti, muntu kan bi Yesu kagwa.

Yesu kar kutl-cet ropi (Mar 6.7-13; Luk 9.1-6)

5 Wi kutl cet ropi ni Yesu kar wur na la'i wur tat cina'e, <<Ba kə rəni cina də munju kan mən Yahuda ni da gwa, ko kə teni gip bən kə mən Samariya.
6 Ama rəni kar təm kə Isra'ila kan jilka gwa.
7 Kən ni kə ri gwa lani icin kə wul ni'e, <Mulki kə Yam mbira wi kosak.>
8 Warke ni kumi dli kə mbarəm ka, tli ni munju kan məsh kə pali ni munju kan ra na ndəcci gwa dləran, kə ɗəli ni dun itərka. Bi in ni, kən ma bi ni pa'e.
9 Ba kə pən ni wurpi kə zənariya, ko azurpa, ko mundu gip posh gin da'a.
10 Ba kə pən ni posh gip ɓomi asəm gin da'a, ko tutul dli goni, ko kaptəlanye, ko dlo, domici muntu kan pi mbapo tə ndari də bi ti argon tu tə ndu gwa.
11 Bən tu kə te gipi kup, ko mir bən kə markəmiwo, ngen ni ho mbarəm kan gip bəni gwa, kə dəm ni gip bom gəzən ar ri gas tu ki za lasi gwa.
12 Kən ni kə te gip bomiwo, kə shirmi ni mən bomi.
13 In ho mbarəm ni gip bomiwo, lir ni Yam kə də tə bi wur dəmi zhəlili, ama in ho mbarəm ni dawo, ba də Yam bi wur dəmi zhəlili da'a.
14 Gon gəzən ni nge nəmi gini, ko nge kumi shirəm gin kawo, na kə za bomi ko bəniwo bat ni kushka kə asəm ginka lasi.
15 Ge shirəm ni a yari in'e, ba kum guna den bən kə Sodom na Gomora gas tloyi shirəm ar man kə bən tu.

Kumi dli mən ɗirtəne (Mar 13.9-13; Luk 21.12-17)

16 Aan, a kar kən ni wule təm gip dlom kə yer ləpe. Se kə dəm ni na wayo wule ici'e, na dəmi bat na ɓarna wule kuburi.
17 Ama ngup kən ni na mbarəm ju, domici wi ta kən am də mən bəni, kan də ɓo in na rəɓa gip bom domtən gəzəni.
18 Baa ɗir kən cina də kiri kə bəni, na ga gunye, domici gəni, kə də kə la ni icin kə zo shirəm deməni cina da wuri, na munju kan mən Yahuda ni dagwa.
19 Ama wini wu nəm kəno, ba ar ghun kən ni den argon tu ki yari gwa da'a. Baa bi in argon tu ki yari gwa gip wokociyi.
20 Kən ni ki dəm mən shirəmi da'a. Ruhu kə Yam ni ba shirəm təp kar kəne.
21 Erəm ba bi erəm gəska kə də ri ti eka, bəba ba bi nya gəska, untuni es mimir ba tli gam mən gəri gəzən wu kem də ri wur eka.
22 Mbarəm kup ba nge ine domici gəni. Ama muntu kup ɓa mbatl dlom gam bari patən kə baro, ti zam ɗəltəne.
23 In kumi in dli gip bən kəno, ri ni gin gip bəni kə cina. Ge shirəm ni a yari ine, kapən kə pa'i kopi mir bən kə Isra'ilawo Nya Mbarəm baa pal sur wi.
24 Nye mən kulci baa man muntu ba kulci ti gwa da'a, ko də wule də zher man babom gəsi.
25 Ar ndari də nye mən kulci dəm wule muntu ba kulci ti gwa, zhero tə dəm wule babom gəsi. Tun nan ami babomi la'əm bi Ba'alzabu gun dun itəro, imnu ba la bi mir mən bomiwe?

Muntu ndari də kum bərti gəs gwa (Luk 12.2-7)

26 Ama ba kə kum ni bərti gəzən da'a. Argon ra kan ra na ghupi kan baa ɓulka den kari dagwa, argon ra na ghuuni kan ba hol momi da gwa.
27 Argon tu a yari in gip dəməno, yari ni kə ba cirtəni. Argon tu a yari in su kəm kawo, la ni icin deni də ko gonge mbarəm kumi.

28 Ba kə kum ni bərti kə mən ri
mbarəm eka da'a, domici wi mani ri
ruhu kə mbarəm eka da'a. Ama kum
ni bərti kə Yami, muntu kan ba mani
li dlika, na la'i mbatli gip utu gwa.
29 Ba wur ni mir yatl ropka den
kabarshu nəm diya? Yatl gon ra kan
ba nda atl bat na momi kə Ba gin gwa
da'a.
30 Ta gam gin ma na dləmi ni ar ra.
31 Ra'untuwo, ba də bərti ci in ni
da'a, nartən gin man kə yatl hoyi.

Sede Yesu cina də mbarəme
(Luk 12.8,9)

32 Muntu kup sede ti gwan ni cina
də mbarəmo, ami ma aa sede'e ti
gwan ni cina də Ban kə to yamka.
33 Muntu kup nge sede ti gwan ni
cina də mbarəmo, ami ma aa nge
sede'e ti gwan ni cina də Ban kə to
yamka.

Mbarəm baa nge in den kən mən kopi Yesu ni
(Luk 12.51-53; 14.26,27)

34 Ba kə pən ni'e, a siri in ni dəmi
zhəlili den kaar atl da'a! A siri in ni
dəmi zhəlili da'a, se dlanye.
35 <A sur ni kə də a haɗe nya na base,
nye mətli na nase, gər kushi na
nakon gəsi.
36 Mbarəm kə bom nəm baa dəm mən
nge babomi.>
37 Muntu ba ndu bas ko nas
manəmo, tə kəm tə dəm gwan da'a.
Muntu kan es ba ndu nya gəs moni
ko nye mətli nar manəmo, tə kəm tə
dəm gwan da'a.
38 Muntu kup pən kin kə ɓa'i gam
gəs dene tə kopən dawo, tə kəm dəmi
gwan da'a.
39 Muntu kup ndu ge mbatl gəso, ti
hol zami gəsi. Ama muntu kup kan
hol ge mbatl gəs den bi gəno, ti zam
ge mbatli.

Mbap zami ɓatltəne
(Mar 9.41)

40 Muntu kup nəm kəno, amin tə
nəməni. Muntu nəmən ngapo, tə nəm
ni muntu karəm sur gwa.
41 Muntu kup nəm mən yari shirəm
kə Yam den ti mən yari shirəm kə
Yamno, ti zam albarka kə mən yari
shirəm kə Yami. Muntu es nəm mən
pitən dlat, den ti mən pitən dlatno, ti
zam albarka kə mən pitən dlat.
42 Muntu kup bi wuro mal mən
iɗatən nəm gip mir heli mimir ju den
ti mən kopi gənno, a yari ine, ti hol
zami albarka gəs da'a.>>

11

Yohana mən batisma kar mir mən kulci gəsi
(Luk 7.18-35)

1 Nan Yesu pa'i pi shirəm ju mir
mən kulci kar ti kutl cet ropiwo, ar ni
tə za lasi tə ndara gip kəti atl kə mən
Galili tə ci cina na kulci na la'i icin kə
shirəm kə Yam gip mir bən gəzəni.
2 Wokoci tawo le Yohana ka gip
bom kə moni, kan tə kum bar ju
Almasihu den pi, arni tə kar mir mən
kartən gəs wu ri tambe Yesu.
3 Wu wul ti'e, <<Ki ni'e mbarəm tu
kan mən den ɓuti gwaya, ko mə ɓut
gon esi?>>
4 Yesu nəmi wur tə wule, <<Pal ni
rən kar Yohanaka, kə yari tə ni argon
tu kə shin kan kə kum gwa.
5 Tabi den zami shini, kurki den
desi, mən ndəcci den zami dəmi
dləran, munju ba kum dama wu
den kumi, den tli munju kan məsh
kagwa, ba pi wazu munju kan am ri
wur kar dagwa.
6 Mən albarka ni'e, munju nge kopi
gən den kandatu ami ra gwa da'a.>>
7 Nan mir mən kartən kə Yohanayi
ndarawo, ar ni Yesu pi mbarəm ju
ra lasi gwa shirəm den Yohana tə
wule, <<Unun kə shin rən bi ləpka
ya? Wosh kan itər ba kaɗe gwana?
8 Ko kə ɗəl ni kə shini mbarəm tu
kan la mbuni tutul dli gwa? O'o, untu
ni dawo, unun kə ri kə shini we? Gip
shini gino, kii shin ni mbarəm mən
ho tutul dliya? Ai mən kemi ho tutul
dliwo bom də gun ni wu nəra.
9 To, unun kə ɗəl kə shiniwe? Mən
yari shirəm kə Yama? Aan, a yari
ine, tə man mən yari shirəm kə Yam
nartəni.
10 Ti ni'e mbarəm tu rəsh den ti gip
shirəm kə Yam gwa'e, <Aa kar nye

mən kartən bar gən cina da'i, muntu kan baa kərkəmi'i guntəp gi gwa.>
11 A yari in ge shirəmi, gip munju mətli ni gər wuro, gon ra kan nar man Yohana mən pi batisma gwa da'a. Ama muntu kan'e heli gip mulki kə Yamo, tə man ti.
12 Tun wokoci kə Yohana mən pi batisma har kəkəni, den ta la'i icin kə shirəm kə dəmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəme, ama kəkəno ko gonge mbarəm den ta totən kə tetəne.
13 Domici kulci kə Musa na təlankur kə ga mən yari shirəm kə Yam kup pini kə mulkiyi kapən cwattən kə Yohana.
14 Kən ni kə nəm argon tu wu yariwo, ti ni'e Iliya tu kan yari'e ti sur gwa.
15 Muntu kup ra na kəm kə kumiwo, naa tə kumi.
16 To, na unun aa ngash mbarəm kə zhan kənwe? Wini wule mimir kan den cet gip deɓər gwa, wu den la'i bi berəm cet gəzən wu den wultən'e,
17 <Mə hori in məzhele
ama kə dlar da'a,
mə wuli in kon kulu keti,
ama kə kul da'a.>
18 Artu Yohana mən pi batisma ɗir tə pi ta ci na tle dawo, kə wule, <Ti mən itər ni.>
19 Ar tu Nya Mbarəm ɗir ti den ci na tlewo, ar ni kə wule, <Mən totən den ci na tle ni, berəm kə mən nəmi wurpi bomi, na mən warwat pitəne.> Kup na untu, mə mani ni shini bopya kə Yam təp kə ba argon tu tə pi gwa.>>

Bən ju nge ci atl gam gwa (Luk 10.13-15)

20 Ar ni Yesu matl mir bən ju kan tə pi mbap kə nəmi bi na am gip wur gwa, ama wu ci atl gam da'a.
21 <<Bar kə guna ni'e kən mbarəm kə bən kə Korazina! Bar kə guna ni'e kən mbarəm kə bən kə Betsaida! Na də wule bar kə nəmi bi na am ju kan pi gip kən gwa ni pi gip Taya na Sidono, na wu ci atl gam na la'i lusguru, wu den hurwa na wi mudlər sur gam wi.
22 Ama a yari in'e gas tloyi shirəmo, baa kum guna kə mbarəm kə Korazina na Betsaida man kə Taya na Sidon.
23 Kən mbarəm kə Kaparnahum ngapo, kə shin wule, baa ɗəɗa kən ni ar to yama? O' o baa pali in ni atli, kə ba dəmi kə məshtəni. Də wule bar kə nəmi bi na am ju pi gip kən ni pi gip Sodomo, na tii nəra har sekəni.
24 Ama a yari inka, gas pət tloyi shirəmo, ba kum guna kə mbarəm kə Sodom ar man kəne.>>

Ɗir ni karəm kə zam ni shukutəni (Luk 10.21,22)

25 Gip wokoci tawo, arni Yesu wule, <<A goode'i, Bəba na Babom kə yam na atli, domici kə ghundəri bar jen mən bopya na mən momi bar kə atl kənka, kan kə ɓuli heli mimiri.
26 Aan, untu ni Bəba, domici untu ni ar mbuni'i.
27 Ko gonge baro Bəba bim kawi. Murgon ra kan mom Nyayi gwa da'a, se Bəbayi, eso murgon ra kan mon Bəbayi gwa da'a, se Nyayi, na muntu kan Nyayi ndu kə tə ɓuli ti momi gwa.
28 Ar ni Yesu wule, ɗir ni karəmi kup gin kan ar banyi in wi, kan es den patən na giɓər gosgam gwa, aa bi in shukutəni.
29 Pən ni shirəm gən wule kandatu tla gi kən ba pən dlo ɓali witta gi kən den yar gwa, kan kə kulci ni karəmi, domici ami mən ghaləm mbatl ni, mən pali gamka atli, ki zami gam gin shukutəni.
30 Domici kulci gən ban da'a, kan gosgam gən ngapo hoptan ni ar ra.>>

12

Ngeni momi den pət shukutən kə mən Yahuda (Mar 2.23-28; Luk 6.1-5)

1 Den pət shukutən kə mən Yahuda gono, Yesu den kopi gip kən alkama. Mir mən kulci kar ti ngapo wu den kumi guzumi ar ni wu nəm marti gam alkamayi wu den ci.
2 Ama nan jen gip mən Parise shin untuwo, ar ni wu wul ti'e, <<Shinca, mir mən kulci kar ki den pi argon tu

kulci kə Musa wule ba də pi da'a gas shukutən gwa.>>

3 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Kə taɓe ni zhiti argon tu Dauda pi wokoci tu tə kum guzum, nan ti na mbarəm gəs gwa da'a ya?
4 Kandatu tə te gip bom kə Yami, kan wu ci bəredi tu kan neka markəme, kup na ar ndari'e wu ci da'a se mən keri bar ju ɗiri Yam gwa ni katl ba ci.
5 Eso kə taɓe ni zhiti gip tələnkur kulci kə Musa diya? Kandatu liɓa kə Yam ba cen doka kə pət shukutənka den ko gonge pət shukutəni gip bom kə Yam, ama ar dəm'e warwat pitən ni wu pi da'a.
6 A yari ine, muntu kan man bom kə Yam gwan kəni.
7 O na kə mom ni argon tu rəsh gwa'e, <Amiwo guna ger ni a ndu'e kə nəra nari, ba'e mboshi bar də ta'i Yam ni katl ghunəm da'a.> Na kii shin wani pitən kə munju hol wani pitən gwa da'a.
8 Domici Nya mbarəm ni'e Babom kə pət shukutəni.>>

Yesu warke muntu itər tle ti am kagwa
(Mar 3.1-6; Luk 6.6-11)

9 Nan Yesu za lasiwo, ar ni tə te kə ba domtən kə mən Yahuda.
10 Mbarəm gon ra lasi muntu kan itər tle ti am ka gwa. Ar ni wu gen momi kar Yesu wu wule, <<Tələnkur kulci kə Musa yari den'e də pəni mən kumi dli kumi dli gəska den pət shukutəna?>> Wu yari ni untu kə də wu ri ti cina ni.
11 Yesu nəmi wur tə wule, <<Woni gip kən kan təm gəs nəm ni nda shuka den pət shukutəno, tii ɗəli ti tor ka dawu?
12 Mbarəm man təm naari! Ra'untuwo, tələnkur kulci kə Musa nge'e də pi ho bar den pət shukutən da'a.>>
13 Ar ni Yesu wul mbarəmi'e, <<Ta am gi.>> Ar ni tə ta ami, kan ba pal lau wule ami mən nəm.
14 Ama mən Pariseyi ɗəl gəzən kan wu bali kandatu wii pi wu ri Yesu eka gwa.

Yesu zəzar zher kə Yam ni

15 Nan tə mon argon tu wu den ndu'i pi kawo, ar ni tə za lasi. Mbarəm na womti kop ti, kan tə pəni mən kumi dli kup kumi dli gəzənka.
16 Ama tə dəli wur kəm den'e ba wu yari murgon ko ti woni da'a.
17 Untu pini kanda tu Yam yari bi də mən yari shirəm kə Yam Ishaya gwa'e,
18 <<Zher gən kəni muntu kan a zəzari, muntu a ndu gwa, nan ti ni a pi ghol mbatl hoyi. Aa laa'i ti na Ruhu gəni, Tii pi la'i icin kə tloyi shirəm kan ra dlat gwa den atl na womti.
19 Tii tli yar yam ko tə shirəm na mati yar ko də kum yar gəs den ko gonge təp da'a.
20 Wosh tu kan tatl kawo, tii cenka da'a, utu pətəla tu kan bari kə məshtənkawo, tii məshka da'a, se ti ni tə kem də pitən dlat ci cina.
21 Gip sun gəs ni munju kan mən Yahuda ni da'a kup baa la mbatli.>>

Yesu na Ba'alzabu Gun dun itəri
(Mar 3.20-30; Luk 11.14-23; 12.10)

22 Ar ni wu ɗiri ti mbarəm gon kan ngubbi ni, tabi ni, kan ra es na dun itər gwa. Yesu warke ti, kan tə mani shirəmi, na shini bari.
23 Ar ni mbarəm kup nəm bi na ame, kan wu wule, <<Muntu ni'e Nya Dauda tu diya?>> *
24 Ama nan mən Parise kum untuwo, ar ni wu wul ezən'e, <<Na iko kə Ba'alzabu gun kə dun itər ni mbarəmtu ba ɗəli dun itər ju.>>
25 Nan Yesu mon damtən gəzənkawo, ar ni tə wule, <<Mulki tu kup kan tatlka bomi rop kan den shini bes kə esiwo, mulkiyi ba dlər da'a. Kup bən ko bom na mbarəm ju kan tatlka bomi ropo, bəni ko bomi ba dlər da'a.

* **12:23 12.23** Yam pi gudlum shirəm nan wur ter ka'e gəs gal kə Dauda gon ra kan baa dəm ti ni'e mən ɗəli mbarəm gwa

26 Shetan ni ba ɗəli shetano, tə den
dlan na gam gəs ituwi. To imnu
mulki gəs ba dlər rawu?
27 O na iko kə Ba'alzabu ni a ɗəli
dun itəro, to mbarəm gin fa? Na iko
kə woni wu ɗəli dun itər we? Mbarəm
gin ni baa tloyi in shirəm den muntu.
28 Ama na Ruhu kə Yamni a ɗəli
dun itəro, dəmi kə Yam gun gip mbatl
kə mbarəm ɗir kar kən ituwi.
29 Kii mani tetən gip bom kə ndəri
mbarəm kə yemi ti barka da'a, se ki
ni kə ɓal ti kakani, kan kə'i mbu tetən
gip bom gəs kə yemi ti barka.
30 Muntu kan ra namən dawo, mən
gapa na mən ni, kan muntu kup nem
amra gip domi dawo, mən gəzanyika
ni.
31 Ra'untuwo a yari ine, baa
gaparte mbarəm ko gonge warwat
pitən gəs na shirəm mburtən gəsi.
Ama muntu yari məgən shirəm den
Ruhu kə Yamo, baa gaparte ti da'a.
32 Muntu kup pi məgən shirəm den
Nya mbarəmo, ba gaparte ti, ama
muntu kan pi məgən shirəm den
Ruhu kə Yamo, ba gaparte ti da'a, ko
kəkəni ko gas patən kə bar kup.

Kin na gərintən gəsi
(Luk 6.43-45)

33 Ho kin ni ba gəri ho mimiri, wani
kin ni ba gəri wani mimiri. Ba mani
ni momi kin den mimir ju tə gəri gwa.
34 Kən badər kə wonzi! Imnu kii
mani yari ho bari, nan kən mən ɗasi
tu ni gwawu? Domici argon tu kan
ra su gip mbatlka gwani bi ba yari.
35 Mbarəm mən zo mbatlo, tor gip
zo mbatl gəs ni tə pi ho shirəmi, mən
ɗasi tu ngapo gip ɗastən kə tu gəs ni
tə ɗəli wani bari.
36 A yari ine, kup məgən shirəm tu
kan mbarəm yariwo, tii dləm na nəm
nəm gas tloyi shirəmi.
37 Den shirəm gi ni ba tloyi'i
shirəmi, ko ar kem kə dəm mən ho
pitəne ko mən wani pitəne.>>

Mən kulci mbarəm den tələnkur kulci kə Musa na mən Parise den ngeni shini bar kə dləkəntəne
(Mar 8.11,12; Luk 11.29-32)

38 Ar ni jen gip mən Parise na
mən kulci mbarəm den tələnkur Kulci
kə Musa wul ti'e, <<Ba mən kulci,
mə ndu'e kə pi mi bar kə dləkəntən
kan ba gode'e sur kar Yamni kə ɗəl
gwa.>>
39 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule,
<<Mbarəm kə zhan kən mən ɗasi tu'e,
mən nge pitən dlat den ngeni də pi
wur argon tu kan ba gode'e sur kar
Yam ni a ɗəl gwa. Ama baa pi wur
bar kə dləkəntən gon da'a, se bar kə
dləkəntən wule muntu kan zam mən
yari shirəm kə Yam Yunana gwa.
40 Wule kandatu Yunana pi muri
myakan pət na gas gip tu də bar koso,
untu ni es Nya Mbarəm ba pi muri
myakan pət na gas gip gam bici'e.
41 Gas tloyi shirəmo, mbarəm kə
Nineba ba tlyam na mbarəm kə zhan
kəni, mən Nineba ba gode mbarəm kə
zhan kən den wu pi dlat da'a. Domici
mən Ninebawo, wu ci atl gam den
wazu kə Yunana, ar tu muntu kan
man Yunana gwan kəni ama wu ci atl
gam da'a.
42 Gas tloyi shirəmo, Gun kə Sheba
gər mutli baa tlyam na mbarəm kə
zhan kəni, tə gode wur'e wu pi dlat
da'a. Domici təwo, ɗir kə ba dlyami
las ni tə ɗəli, kə də tə kum shirəm
bopya kə gun Solomon, ar tu muntu
kan man Solomon gwan kəni ama kə
kum ti da'a.

Paltən kə dun itəri
(Luk 11.24-26)

43 Dun itər ni ɗəl ka gip mbarəmo,
tə ɗəl ni tə nəm nətltən las tu kan mal
ra da gwa den ngeni ba shukutəni,
ama ti ni tə zam ba shukutəni dawo,
44 se tə wule, <Aa pal rən bom
gənka las tu a ɗəl gwa.> Ti ni tə pal
lasi, tə zam bomi koni, kan tə shin
sar bomika, kərkəmi kawo,
45 se də dun itəri pal rənka tə
ngen jen gudəli nyingi munju kan
man ti ɗasi tu gwa, wu ɗir dəm gip
bomi. Dəmi kə mbarəmi baa man
kə far wantəni. Untu ni ar baa dəmi
mbarəm kə zhan kəni.>>

Mir mən gəpi kə Yesu na nazini
(Mar 3.31-35; Luk 8.19-21)

46 Nan Yesu den shirəm na womti
mbarəmiwo, se nas na mir mən gəpi

gəs ni jən dlor kaari den ɓuti kə də wu shirəm nan ti.
47 Ar ni gon wul Yesu'e, <<Nəna gi na ga mir mən gəpi gi ra te kaari ka, wu den ndu'i shirəm nan ki.>>
48 Ar ni Yesu nəmi ti, tə wule, <<Woni'e nəna gəni? Eso ga woni'e mir mən gəpi gənwe?>>
49 Ar ni tə ta am den mir mən kulci karti tə wule, <<Nəna na mir mən gəpi gən ju!
50 Kup murgon tu ba pi argon tu Ban kə to yamka ba ndu də piwo, ti ni'e mən gəpi gən mətli na moni na nəna gəni.>>

13

Mən ngani badəre
(Mar 4.1-9; Luk 8.4-8)

1 Gasi ni Yesu ɗəl gip bomi, kan tə ri dəm bi bar ɓula'i.
2 Ar ni mbarəm na womti gandəl tika, kan tə to gip kungələn jəkat mal tə dəm gipi, ar ni mbarəm kup dlər bi ɓula'i.
3 Yesu yari wur bar na womti, na misali tə wule. <<Mən kən gon ra ri gip kən gəs kə ngani badəre.
4 Tə gip ngani badəri ituwi, ar ni badəri jen ro den təpe kan yatl ba ɗir ɗamika.
5 Badəri jen ba ro den atl kan ra den səla, kan ba yatl bəle-bəle domici atl ra lasi hoyi da'a.
6 Ama nan pət mato, ar ni badəri kerka kan ba konka, domici wi ra na tlərti hoyi da'a.
7 Kan badəri jen ba ro gip lundume, nan wu naro kan lundumi ba tla wurka.
8 Eso, ar ni badəri jen ro den ho bar atli, kan ba yetli ar ba bi ge, geyi jeno hauya nantam, jeno hauya myakan jen eso hauya nəm na kutl.
9 Muntu kan na kəm kumiwo, naa tə kumi!>>

Argontu kem a shirəm na misali gwa
(Mar 4.10-12; Luk 8.9,10)

10 Ar ni mir mən kulci kar ti wul ti'e <<imnu kə shirəm na mbarəm na ngashi den bar jen we?>>
11 Yesu nəmi wur tə wule, <<Kəno bi in momi sərri kə mulki kə to yamka, ama wiwo bi wur da'a.
12 Muntu kan ra na baro baa mbəli ti ra, ti zam ra naari. Muntu kan ra na bar da ngapo, ba nəm nye jem tu kan təra narika gwa.
13 Argon tu kem A shirəm nan wur na ngashi den bar jen gwa ni'e, <Ko wu zhit ma, wii shin da'a, ko wu kar na kəmma, wii kum ko wu mom argon tu ba yari gwa da'a.>
14 Den wur ni shirəm kə mən yari shirəm kə Yam Ishaya laa'i e,
<Wii pi ta kumi
ama wii mom da'a,
eso wii pi ta zhiti
ama wii shin da'a ko njem.
15 Domici mbatl kə mbarəm ju raka na lati,
wu kesh kəm gəzən kawi bəse wu kumi,
wu le ger gəzən kawi
bəse wu shin na ger gəzəni wu pa kum na kəm gəzəni.
Ra'untuwo, ger gəzən ba shin da'a,
ko wu kum na kəm gəzəni,
kə də mbatl gəzən pən wu pal karəm
a warke wur ra.>
16 Ama kən mən albarka ni domici ger gin ba shini, eso kəm gin ba kumi.
17 Na ho bi ni a yari ine, mən yari shirəm kə Yam na mən pitən dlat na womti ndu shini argon tu kən den shini gwa, ama wu shin da'a, wu pa ndu kumi argon tu kən den kumi gwa, ama wu kum da'a.>>

Argon tu shirəm kə ngani bari ba pi nufi gwa
(Mar 4.13-20; Luk 8.11-15)

18 <<Kum ni argon tu misali kə mən ngani kən tu ba shirəm deni gwa.
19 Muntu kum shirəm kə Yam kan tə mom kandayi dawo, Shetan mən ɗasi tu'i baa ɗir tə tus argon tu kan ngani gip mbatl gəska gwa. Muntu ni'e badər tu kan nda den təp gwa.
20 Badər tu kan nda den alt kan ra den səla wo, ti ni'e, muntu kan na

kumi shirəm kə Yamo, se tə nəm na ghol mbatli.
21 Ama nan tə ra na tlərti dawo, tə daɗe da'a. Wokoci tu ghuntən ko kumi dli zam ti den shirəm kə Yamo, se tə za təpka.
22 Badər tu kan nda gip lundumo, ti ni'e mbarəm tu kan kum shirəm kə Yami, ama damtən kə atl na ndu'i bar kə am tlaa shirəmika, kan shirəmi i mani pi ti ho bar da'a.
23 Baɗər tu kan nda den ho atl ngapo, ti ni'e mbarəm tu kan kum shirəm kə Yam na momi argon tu shirəmi yari gwa. Tə pi mbap nari tə gər mimir gucipi hauya nantam (100), gono hauya myakan, (60) gon ngapo hauya nəm na kutl (30).>>

Jir gip alkama

24 Ar ni Yesu pa yari wur shirəm es'e, <<Mulki kə Yam nəra wule mbarəm tu kan ngani ho badər gip kən gəs gwa.
25 Nan mbarəm kup den umuro, ar ni mən nge gəs ri ngani badər jir gip kən alkamayi, kan tə ndara won gəsi.
26 Nan alkamayi nar den ɗəli gamo, ar ni jiri ma tli tori.
27 Ar ni ga zher kə Babomi ri wul ti'e <Babomi, ho badər ni mə ngani gip kən gi da'aya? Im ni jir pa yetl gipi we?>
28 Ar ni Babomi bali wur'e <Mən nge gən ni pi untu.> Ar ni ga zher gəsi wul ti'e, <Kə ndu mə ri tus jiri kaya?>
29 Ama Babomi wul wur'e, <O'o,> den tusi jiri kawo, ki tuska na alkamayi.
30 Za ni wu nar tare ar ri gas rəshi. Wokoci tani a yari mən rəshi kəni'e wu pare tloyi jiri wu ɓalka ɗap-ɗap kə də keri ka, kan alkamayi ngapo də ri ɓindika.>>

Shirəm den ge mastad (Mar 4.30-32; Luk 13.18-21)

31 Yesu pa shirəm nan wur na misali tə wule, <<Mulki kə Yamo ar nəra wule ge mastad*, kan mbarəm gon pən kan tə ngani gip kən gəs gwa.
32 Kup na ar ni'e heli gip badər kup, ama ti ni tə naro, ar ba man nami mir kini, ar ba ɓo am har də yatl zam ba tu'i bin gəzən den ami.>>

Misali kə Yisti

33 Yesu pa yari wur shirəm gon es tə wule, <<Mulki kə Yamo ar ni wule yisti, muntu kan nagər gon kushkəli gip ɗapti shandər myakan kan ba nga ɗaptiyi kup gwa.>>

Yesu shirəm na misali (Mar 4.33,34)

34 Shirəm ju kup Yesu yari domtən kə mbarəmi wo, tə yari wur na misali den bar jeni.
35 Bar ju pi ni kup kandatu mən yari shirəm kə Yam Ishaya yari gwa'e,
<<Aa shirəm nan wur na misali den bar jeni,
aa yari wur argon tu kan ra na ghuuni terka na ne gəs kə pi atl kundərəndlip gwa.>>

Argon tu shirəm den jir gip alkama ba pi nufi gwa

36 Ar ni Yesu za domtən kə mbarəmi tə te gip bomi. Kan mir mən kulci karti ba ɗir kar ti wu wule, <<Yari mi kanda kə jir kə gip kən tu ngapi.>>
37 Tə nəmi wur tə wule, <<Muntu kan ngani ho badəriwo, ti ni'e Nya Mbarəme.
38 Kəni ngapo arni'e atl kundərəndlip, ho badəriwo wi ni'e mimir kə mulki kə yami. Jiri ngapo wi ni'e mimir kə mən ɗasi tu tu.
39 Kano mən nge gən kan ngani jiri ni'e shetan. Wokoci rəshi ni'e patən kə atl kundərəndlip. Mən rəshi kəni ni'e mir mən kartən kə Yami.
40 Wule kandatu ba dom jir də keri kawo, untu patən kə atl kundərəndlip baa nəra.
41 Nya Mbarəm baa kar mir mən kartən gəsi wu dom bar ju kup ba kem mbarəm kə pi warwat pitən gwa, na mən pi wani bari, də ɗəli wurka gip mulki kə yami.
42 Də la wur te gip bom kə utuka. Barta ni wi kul na ngasi kur bi.

* **13:31 13.31** Mastad wo mir yaya badər ni muntu ra wule ge dənti gwa.

43 Mən pitən dlat ngapo wi cir wule
pət gip mulki kə Bazini. Muntu kup
na kəm kumiwo, naa tə kumi.>>

Shirəm den bar kə am kan ra na ghuuni gwa

44 <<Mulki kə Yamo wule bar kə
am ni kan ghundərika gip kən gwa.
Mbarəm ni zamo, se tə ri ghundərika
gip kəni esi, na ghol mbatl gəsi kan tə
wur argon tu təra narika kup, kan tə
wur kəni.>>

Shirəm den tat mən wurpi

45 <<Eso, mulki kə Yamo wule ba
mən bar pətni ar ra, mən ngeni zo tat
ju ba wurka gwa.
46 Nan tə zam zo tat mən wurpi
hoyiwo, se tə ri wur argon tu kup təra
nari ka gwa kan tə wur tati.>>

Shirəm den shar nəmi kose

47 <<Eso, mulki kə Yamo wule, zan
shar nəmi kos ni ar ra, kan la gip mal
də nəm ko gonge badər kos gwa.
48 Nan wu dəl shari tor bishidi la'i
na koso, ar ni mən nəmi kosi dəm kan
wu zəzar ho kos wu wi gip shari, kan
munju kos ni dawo wu wika.
49 Untuni ar baa dəm gas patən kə
atl kundərəndlip. Mir mən kartən kə
Yam baa ɗəli mən ɗasi tuka gip mən
pitən dlat,
50 wu la mən ɗasi tu'i te gip bom
utuka, lasi ni wi kul na ngasi kur
bi.>>

Gus bar na pel bari

51 Yesu ngen momi kar wur tə
wule,<<Kə mani momi bar ju kup a
kulci in gwa wa?>> Ar ni wu nəmi ti
wu wule, <<Aan.>>
52 Ar ni tə wul wur'e, <<Ra untuwo,
kup mən kulci mbarəm den kulci kə
Musa nan zam kulci den mulki kə
yamo, ti ni wule babom tu kan ɗəli
bar kə am gəs peli na gusi gwa.>>

Ba shin nartən kə mən yari shirəm kə Yam gip bən gəs da'a
(Mar 6.1-6; Luk 4.16-30)

53 Nan Yesu pa'i yari shirəm den
bar juwo, ar ni tə za lasi.
54 Tə pal su Nazarat ka, bən gəsi.
Ar ni tə nəmi kulci mbarəm gip bom
domtən gəzəni, kano ko gonge gəzən
ba nəm bi na am wu wule, <<Ako
ni tə zam bopya na bar kə dləkəntən
juwe?>>
55 Ti nya kapinta tu ni diya? Eso
nas ni'e, Maryamu da'aya? Kan mir
ezən ni'e ga Yakubu na Isubu na
Saminu na Yahuda diya?
56 Mir ezən mətli eso, mən ra nan
wur diya? Akoni mbarən kən zam
bopya na bar kə dləkəntən ju kam?
57 Ar ni lo ci wur den ti. Ama
Yesu wul wur'e, <<Ba ɗəɗa mən yari
shirəm kə Yam ko ako ama bat na bən
gəs na gip bom gəsi.>>
58 Lasiwo, Yesu pi bar kə dləkəntən
womti da'a domici kə holi ngəshtən
gəzən den Yami.

14

Məshtən kə Yohana mən pi batisma
(Mar 6.14-29; Luk 9.7-9)

1 Gip wokoci ta ni gun Hirudus
kum kiri bar ju Yesu den pi gwa,
2 ar ni tə wul mən pi ti mbap'e,
<<Muntuwo, Yohana mən pi batisma
ni tli gip məshi mbarəme, ar ni kem
tə pi bar kə nəmi bi na am ju ra.>>
3 Domici gip muri jawo, Hirudus
kem nəm Yohana, ba ɓal ti, kan ba la
ti gip bom moni domici kə Hirudiya
nagər kə esi Filibus.
4 Den'e Yohana yari ti'e, <<Ar ndari
kə gudlumi na Hirudiya da'a.>>
5 Hirudus ndu'e, tə ri Yohana eka,
ama bərti ci ti den mbarəme, domici
wu pən'e Yohanawo mən yari shirəm
kə Yam ni.
6 Ama nan gas nyel kə dami pət gəri
kə Hirudus ɗiro, ar ni nya Hirudiya
nye mətli dlar cina də mbarəme, ar
kon Hirudus naari.
7 Ar ni Hirudus ɓe nyayi am atl tə
wul ti'e, tii bi ti kup argon tu tə liri
gwa.
8 Kan nasi nyayi ba yari ti argon tu
tii liri gwa, ar ni tə wule, <<Də bim
gam kə Yohana mən pi batisma gip
gal kin kəkəni.>>
9 Ar ni dun mbatl nəm gun Hirudus
hoyi. Ama tə tare tə ɓo am atl kawi,
na wotli bi gəs cina də kiri kə ba ci,
tə bi bi də bi ti.

10 Tə kem ba kotəl gam kə Yohana
kan ra gip bom moni gwa.
11 Ba ɗəri gam kə Yohana mən pi
batismayi gip gal kini, ba bi nye gəri
kan tə bi nase.
12 Ar ni mir mən kulci kar
Yohanayi ɗir pən dli gəs kan wu
kapka. Kan wu ri yari Yesu argon
tu pigwa.

*Yesu bi fingal mbarəm zangu nan-
tam*
*(Mar 6.30-44; Luk 9.10-17; Yoh 6.1-
14)*
13 Nan Yesu kum untuwo, ar ni
tə to gip kungələn jikat mal kan tə
ndara las tu mbarəm ra dagwa. Ama
nan mbarəm kum untuwo, ar ni wu
ɗəl ɗir gip mir bən gəzəni wu kop ti
den asəm rən las tu tə ra kagwa.
14 Nan Yesu ɗəl sur gip kungələn
jikat mali kan tə shin domtən kə
mbarəm na womtiwo, ar ni guna ci
ti den wuri, kan tə pəni jen kumi dli
gəzənka.
15 Nan sit piwo, ar ni mir mən kulci
kar ti ɗir kar ti, wu wul ti'e, <<Ɗewo
gip ləp ni, mbarəm ra da'a, artu gas
den ndetən wi. Ar baa mani kə za
mbarəm ju wu ndara wu ri gip mir
bən jen wu wur fingal wu ci diya?>>
16 Ama Yesu nəmi wur tə wule,
<<Ba'e ar nəm ni də mbarəmi ndara
da'a. Bi wur ni fingal wu ci.>>
17 Ar ni mir mən kulci kar Yesuyi
wul ti'e, <<Miwo, bəredi nantam na
kos rop ni katl mən ra nari.>>
18 Tə wul wur'e <<Ɗirim ni ɗe.>>
19 Kan Yesu ba wul mbarəmi'e,
wu dəm atl den jiri. Tə pən bəredi
nantam na kos ropi, tə tli gam tə
goode Yam kan tə cecceni tə bi mir
mən kulci kar ti wu bi domtən kə
mbarəmi.
20 Kup gəzən ba ci wu laa'i tu
gəzəni, kan wu dom mir roɓəs
burodiyi nan sagwa, ba laa'i shar
kutl-cet rop.
21 Womtitən kə mbarəm ju kan
ci fingali pi wule moni bar kə
zangu nantam (5,000) bat na mətli na
mimiri.

Yesu desi den gam male
(Mar 6.45-52; Yoh 6.15-21)
22 Ar ni Yesu wul mir mən kulci kar
tiyi'e, wu to gip kungələn jikat male
wu kur jikati te bi shidiyi bartaka.
Kan tə za mbarəmi wu ndara.
23 Nan tə za mbarəmi wu ndarawo,
ar ni tə to den tləndər kə də tə shirəm
na Yami. Təra to den tləndərika
nangəsi ba ri bi siti.
24 Ama wokociyiwo kungələn jikat
mali ra te dlom bar ɓula'ika zab mal
den dəli gəs ɗe na barta, domici itər
mən nartən den gapa na kungələn
jikat mali.
25 Kə bətloni, bar kə gəlla am
myakano, ar ni Yesu bətl gam te kar
kungələn jikat malika, tə den desi
den gam mali.
26 Ama nan mir mən kulci kar ti
shin ti den desi den gam malo, ar ni
bərti ci wuri, wu la yar gip bərti wu
wule, <<Tlon ni!.>>
27 Na zhotəne ar ni Yesu nəmi wur
tə wule, <<Ba ar ghun kən ni da'a, mi
ni. Ba də bərti ci in ni da'a.>>
28 Ar ni Bitərus nəmi ti tə wule,
<<Babomi, ki ni fawo, bim bi a desi
te den gam malka, a te kar ki.>>
29 Yesu wul ti'e, <<teri.>> Ar ni
Bitərus ɗəl sur gip kungələn jəkat mali
tə nəm desi tə den tetən kar Yesu.
30 Ama nan Bitərus shin ndərtən
kə itəriwo, ar ni bərti ci ti, tə nəm
sitənka gəs male. Kan tə la yar tə
wule,<<Babomi ɗəli mi!>>
31 Ar ni Yesu nəm am kə Bitərus na
zhotəne tə dəl ti tor tə wul ti'e, <<Ki
mən kali ngəshtən den Yami, unun
zote'i la'i mbatl gi demən kawu?>>
32 Nan wu to gip kungələn jikat
maliwo, ar ni itəri za wultəne.
33 Ar ni munju kan ra gip kungələn
jikat mali ba bote ti wu wule, <<Na
ho bi, ki Nya Yam ni.>>

*Yesu pəni kumi dli mbarəm ka gip
Janisarata*
(Mar 6.53-56)
34 Nan wu jikat bar ɓula'iwo, ar ni
wu dlər gip bən Janisarata.
35 Nan mbarəm kə bəni mom'e
Yesuno, ar ni wu kar bar də yari ko
gonge mbarəm kan ra gip mir bən
kə lasi, kan wu ɗiri munju kup den
kumi dli gwa kar ti.

36 Ar ni wu liri Yesu den də mən
kumi dliyi ne am den bi tutul dli gəs
katl. Kup mən kumi dliyi kan ne am
den tutul dliyiwo, ar ni wu warke.

15

Al'ada kə mən cina gəmi
(Mar 7.1-13)

1 Gip untuwo ar ni mən Parise na
mən kulci doka kə Musa jen ɗəl tor
Urshalima wu ri kar Yesu wu ngen
momi kar-ti, wu wule,
2 <<Unun kem mir mən kulci kar
ki ba nge pi al'ada tu kiri gəmi wule
də pi gwa wu? Wu ho am gəzən, kan
wu'i ci fingal da'a!>>
3 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule,
<<Kəno, unun kem kə cen doka kə
Yamka den bi al'ada ginu?
4 Domici Yam wule, <Kə bi nartən
bəba, na nəna gi> kano, <Kup muntu
zage bas ko naso, ar nəm də ri ti eka.>
5 Ama kə kulci mbarəm'e, gon ni
wul bas ko nas'e, <Argon tu ndari a
bi ino, a tare a bi Yam kawi,>
6 ar nəm tə bi nartən mən gəri gəs
da'a ituwi. Den bi kə al'ada gino, kə
pali shirəm kə Yamka wop ituwi.
7 Kən mən setəne! Kor ni ar ra nan
mən yari shirəm kə Yam Ishaya yari
den kən gwa'e.
8 <Mbarəm juwo na bi ni katl
wu ɗəɗa'əmi, ama mbatl gənzəno ar
dlyam ka na məni.
9 Katl ni wu bote mi. Doka kə
mbarəm ni wu kulci jen den bi
shirəm kə Yami.> >>

Argon tu ba li mbarəm ka cina də
Yam gwa
(Mar 7.14-23)

10 Yesu la bi domtən kə mbarəmi
ɗir kar ti, tə wul wur'e, <<Kum ni kə
mom ni argon tu ar kə yari in gwa.
11 Ba'e argon tu mbarəm ba ci gwa
ni ba li ti da'a, ama argon tu ba ɗəl
ter bi da ti gwa ni ba li ti.>>
12 Ar ni mir mən kulci kar ti ɗir wu
tambe ti wu wule, <<O kə mom'e lo
ci jen gip mən Parise ju den argon tu
kə yari gwaya?>>
13 Yesu nəmi wur tə wule, <<Badər
tu kup kan yetl muntu kan Ban kə to
yamka ni ngani dawo, baa tuska na
gəsi.
14 Za wur ni, ga tabi ni'e mən nəmi
dlo ezən tabi. Ngapo tabi ni ba nəmi
esi tabi dlowo, kup gəzən wi nda
shuka.>>
15 Ar ni Bitərus wul ti'e, <<Yari mi
kanda kə shirəm tu.>>
16 Yesu wule wur'e <<Har kəkən
gam gin i'ni su tat kaya?>>
17 <<Kə mom ni den'e, argon tu kə
ci te bikawo, tu ni ba su kan ar'i ɗəl
kaari da'aya?
18 Ama argon tu ba ɗəl ter biwo,
tor mbatl ni ba ɗəli, eso ar ni ba li
mbarəm cina də Yami.
19 Domici tor gip mbatl ni damtən
kə wani pitən ba ɗəli, wule ga ri
mbarəm eka, muri na gər ko kos kə
goni, muri na jen kan ndari da gwa,
pi mure, seda kə lare na lii mbarəm
gami.
20 Munju ni ba li mbarəme, ba'e
ho'i am kan də'i nde ci fingal ni
da'a.>>

Ngəshtən den yam kə na gər goni
(Mar 7.24-30)

21 Kan Yesu ba za lasi, tə ndara kəti
atl kə Taya na Sidon.
22 Lasi ni nagər gon mən Kan'ana
tli yar yam tə wule, <<Babomi, Nya
Dauda, shin guna gəni! Dun itər
ne den kumi nya gən nye mətli dli
hoyi.>>
23 Ama Yesu wul ti'e argon da'a.
Ar ni mir mən kulci kar ti ɗir kar ti
wu lir ti wu wule, <<Kar nagər tu tə
ndara ngapi, domici tə ghun mi na
kulu wi.>>
24 Yesu nəm tə wule, <<Amo kar
təm kə Isra'ila kan jilka gwa ni katl
karəmi.>>
25 Ama nagəri ngus cina də Yesu tə
wule, <<Babomi, nem am ra.>>
26 Yesu bali ti tə wule, <<Ar ndari
də pən fingal kə mimir də bi yer
da'a.>>
27 Nagəri wule, <<Untu ni ar ra
Babomi, ama yer ma wu ci roɓəs
fingal ju kan ba ro sur den tebəl kə
Babom gəzən gwa.>>
28 Kan Yesu ba wul nagəri'e,
<<Ngəshtən gi den Yamo ar naari!

Nəmi'i lirtən gi wi.>> Ar ni nya gəs warke gip wokociyi.

Yesu warke mbarəm na womti

29 Ar ni Yesu za lasi, tə su kop bi bar ɓula kə Galili. Kan tə to den tləndər tə dəm toka.
30 Kan mbarəm na womti ba ɗir kar ti, wu ɗiri ti munju itər tle wur kagwa, na ga tabi, ga kurki, na ga ghup bi, na nami mən kumi dli na womti, wu ne wur cina da ti kan tə pəni wur kumi dli gəzənka.
31 Ar ni mbarəm kan ra lasi gwa nəm bi na ame nan wu shin munju kan ghup bi ni den shirəmi, munju itər tle wurka pal lauwi, kurki den desi, na munju kan tabi ni den shiniwi. Ar ni wu ɗəɗa Yam kə Isra'ila.

Yesu bi fingal mbarəm zangu wupse
(Mar 8.1-10)

32 Ar ni Yesu la bi mir mən kulci kar ti tə wul wur'e, <<Guna ba cim den mbarəm ju, domici muri myakan ikənwi wu ra naməni, wura na fingal da'a. A ndu'e wu ndara na guzum da'a, bəse wu ɗatka den təpe.>>
33 Ar ni mir mən kulci kar ti wul ti'e, <<Ako ni mii zam fingal tu kan baa kəm mbarəm na womti ju gip ləp kənu?>>
34 Yesu ngen momi kar mir mən kulci kar ti tə wule, <<Bəredi məne ni kən ra nari?>> Wu wul ti'e, <<Nyingi, na mir kos jeni.>>
35 Yesu wul domtən kə mbarəmi'e, wu dəm atli.
36 Kan tə pən bəredi nyingi ju na kosi, nan tə goode Yamo, kan tə cecceni tə bi mir mən kulci kar ti, wu bi mbarəmi.
37 Domtən kə mbarəmi kup ci wu la'i tu gəzəni. Den kariwo, mir mən kulci kar ti ba dom roɓəs bəredi na kosi nan sagwa ba laa'i shar nyingi.
38 Womtitən kə mbarəm ju ciwo ar pi moni zangu wupse (4,000), bat na mətli na mimiri.
39 Nan Yesu wul mbarəmi wu ndara bomo, ar ni tə to gip kungələn jikat male, kan tə ndara kəti atl kə Magadan.

16

Ngeni alama
(Mar 8.11-13; Luk 12.54-56)

1 Mən Parise na mən Sadukiya jen ɗir kar Yesu kə də wu gode ti, ar ni wu lir ti, den tə pi wur bar kə nəmi bi na am kan ba gode'e sur yam ni tə ɗəl gwa.
2 Yesu nəmi wur tə wule, <<Sit ni pi kan Yam ba zil kawo, kə wule, <bəni baa mbuni.>
3 Kə cigəni kən ni, kə shin yam ni zilka, kan dun yam ni tli toro, kə wule, <Sekəno ghon baa nda.> Kə mani momi kanda kə pitən kə to yamka, ama kə mani momi kanda kə pitən kə zhan kən da'a.
4 Kən zhan mən ɗasi tu'e na mən nge Yami, kən den ngeni də pi in bar kə nəmi bi na ame, ama ko nəm baa pi in bar kə nəmi bi na am da'a, se bar kə nəmi bi na am kan zam Yunana gwa.>> Ar ni Yesu ndara.

Yisti kə mən Parise na mən Sadukiya
(Mar 8.14-21)

5 Nan mir mən kulci kar Yesu jəkati te bi shidi bar ta kawo, ar ni wu mom'e wu məsən pəni bəredi ka.
6 Ar ni Yesu wul mir mən kartən gəs'e, <<Ngup kən ni, kətəri ni yisti kə mən Parise, na kə mən Sadukiya.>>
7 Ar ni wu shirəm na ezən wu wule, <<Ko nan mə ɗir na bəredi da'i gwa ni?>>
8 Ama nan Yesu mom'e wu den bali gip dlom gəzəno, ar ni tə wul wur'e, <<Kən mən kali ngəshtən den Yami! Unun kem kən den damtən den fingalu?
9 Kəkən ma kə mom wi diya? Kə məsəni ni ka na mbarəm zangu nantam (5,000) ju kan a bi wur fingal kə bəredi nantam gwaya? Roɓəsi ju sawo, laa'i shar mənen kə dom we?
10 Ko mbarəm zangu wupse (4,000) ju kan a bi wur fingal kə bəredi nyingiwo, shar məne ni kə dom kə roɓəsi kan sa gwa wu?
11 Unu arin kem har kəkən kə mom dawu? Kə shin wule den fəngal ni a shiröma?>> A yari in ra, <<Kətəri

ni yisti kə mən Parise na kə mən Sadukiya.>>
12 Ar ni mir mən kulci kar ti mom'e,
den yisti kə bəredi ni tə den shirəm
da'a, ama den wu kətəri kulcitən
kə lar kə mən Parise na kə mən
Sadukiya ni tə den shirəmi.

Bitərus bi seda den'e Yesu ni'e Almasihu
(Mar 8.27-30; Luk 9.18-21)

13 Nan Yesu na mir mən kulci kar
ti mbu bar kəti atl kə Kaisariya kə
Filibiwo, ar ni tə tambe mir mən
kulci kar ti tə wule <<Woni mbarəm
ba wul Nya mbarəm we?>>
14 Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Jen
ba wule, ki Yohana mən pi batəsma
ni, jen eso wu wule, ki Iliya ni, jen
ngapo wu wule ki Irimiya ni, ko gon
gip mən yari shirəm kə Yami.>>
15 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kən
ngapo, kə wul ni'e ami woni we?>>
16 Ar ni Simon Bitərus nəmi ti, tə
wule, <<Ki ni'e, Almasihu Nya Yam
mən ge mbatli.>>
17 Yesu nəmi ti, tə wul ti'e, <<ki
mən albarka ni, Simon nya Yunana,
mbarəm ni gode'i momi bar tu da'a,
ama Ban kə to yam ka ni ɓuli'i.
18 A yari'i ka, ki ni'e Bitərus, ki ni'e
tat tu kan aa tu domtən kə mən kopi
dene, muntu kan məshtən baa nə ra
na iko dene dagwa.
19 Aa bi'i bar kə ɓuli mulki kə to
yamka, argon tu kə dar bi dene sur
atlo ar ba dəm argon tu tare dar bi
dene to yam kagwa, eso argon tu kə
pətlka sur atlo, ar dəm na pətli ni ar
ra to yamka.>>
20 Ar ni Yesu dəli mir mən kulci kar
ti kəm hoyi den ba wu yari murgon'e
ti ni'e, Almasihuyi da'a.

Yesu yari kanda kə məshtən gəsi
(Mar 8.31—9.1; Luk 9.22-27)

21 Gasi ni Yesu pare yari mir mən
kulci kar ti den'e, ar nəm ti te yarka
tə te Urshalima, tə kum dli na ko
gonge kumi dli am də kiri kə mən bən
na kiri firist na mən kulci mbarəm
doka kə Musa kan də ri ti eka, den
pət kə myakano də tli ti na ge mbatl
esi.
22 Ar ni Bitərus la tə bi markəme,
tə matl ti tə wule, <<Də Yam saukake,
babomi, untu ba pi nan ki da'a!>>
23 Ama Yesu bal ti den Bitərus tə
wul ti'e, <<Tli karəmka, Shetan! Ki
tat pati asəm ni karəmi. Domici
damtən kə bar kə Yam ra su mbatl
da'i ka da'a se damtən kə bar kə
mbarəme.>>
24 Kan Yesu ba wul mir mən kulci
kar ti'e, <<Kup muntu ba ndu kopi
gəno, ar nəm ti te yarka, tə nge gam
gəs tə pən kin ɓatən* gəs kan tə
kopəni.
25 Domici muntu kup ba ndu ga'i
mbatl gəso, tii holka. Ama muntu ba
bi ge mbatl gəs domici gəno, tii zam
ge mbatli.
26 Unun baa ɓite'i kin kə zam atl
kundərəndlip kan kə hol ge mbatl
giwu? Ko unun kii mani bi den bi ge
mbatl giwe?
27 Domici, Nya Mbarəm baa sur na
mir mən kartən kə Yam gip ɗəɗatən
kə Base, kan tə ɓatl ko gonge mbarəm
den bi argon tu tə pi gwa.
28 Ge shirəm ni a yari ine, jen
gip kin kan ra dlor ɗewo, wi məsh
da'a, se wi ni wu shin surtən kə Nya
Mbarəm gip nartən gəs kə gunye.>>

17

Dli kə Yesu sanjeka
(Mar 9.2-13; Luk 9.28-36)

1 Den kaar kə muri mukkawo, ar ni
Yesu pən Bitərus, Yakubu na Yohana
erəm kə Yakubu, tə te wur den
tləndər mən tlyartən wu nan gəzəni.
2 Ar ni dli kə Yesu palka gholi, kan
ba ger gəs ba cirka wule cirtən kə
pəte, den shini kə ger gəzəni, kan
tutul dli gəs ba gholka kulen wule
cirtəni.
3 Wule gip njəpkər gere ar ni Musa
na Iliya ɗəl kar wur wu den shirəm
na Yesu.
4 Ar ni Bitərus wul Yesu'e,
<<Babomi ar mbun kan mən ra ɗe
gwa. Ki ni kə ndu'o, aa pi mir

* **16:24 16.24** *kin ɓatən* Wokoci kə mən Romawo, muntu pi mur ko warwat pitən gon kan ndari də ri ti ekawo, den kin ni ba ɓa ti.

kuptəkup myakan, nəm ge, nəm kə Musa, nəm eso kə Iliya.>>
5 Tə gip shirəmo, ar ni dun yam mən cirtən ghum wurka, kan wu kum yar gon gip dun yami ba wule, <<Muntu ni'e Nya gəni a ndu ti hoyi, nan ti ni a pi ghol mbatl naari, kum təni.>>
6 Nan mir mən kulci kar ti kum untuwo, ar ni bərti ci wuri, kan wu nda atl na gip tu'e.
7 Ama Yesu ɗir kan tə ne am den wur tə wule, <<Tli ni yami, ba də bərti ci in ni da'a.>>
8 Nan wu tli gero, wu'i shin mur-gon da'a, se Yesu nan gəsi.
9 Nan wu den ɗəltən sur den tləndəriwo, ar ni Yesu dəli wur kəm tə wule, <<Ba kə yari ni murgon argon tu kə shin gwa da'a, se tli Nya mbarəm gip məshi mbarəm kakani.>>
10 Ar ni mir mən kulci kar ti ba wul ti'e, <<Unun kem mən kulci mbarəm den təlankur kulci kə Musa ba kulci'e, Iliya ni baa cwat kakani?>>
11 Yesu nəmi wur tə wule, <<Untu ni, Iliya baa suri, tii sur ni tə kərkəm ko unu.
12 Ama a yari inka, Iliya sur wi, ngapo wu mom'e ti ni da'a, ar ni wu pi ti argon tu wu ndu pi gwa. Untu ni es Nya mbarəm baa kum dli am da wuri.>>
13 Ar ni mir mən kulci kar ti mom'e ti ni den pi wur shirəm den Yohana mən pi batisma.

Yesu pəni kumi dli nye mən kumi dli ndetən ka (Mar 9.14-29; Luk 9.37-43)

14 Nan wu mbu bar kar mbarəm na womtiyiwo, ar ni mbarəm gon ɗir kar Yesu tə ngus cina da ti, tə wul ti'e,
15 <<Babomi, kum guna kə nya gəni, domici tə den patən na kumi dli hoyi kə ndetəne, ar ba kur byal ti gip utu, ko gip male.
16 A ri ti kar mir mən kulci kar ki, ama wu mani pəni ti kumi dliyika da'a.>>
17 Yesu nəm tə wule, <<Kən zhan kan na ngəshtən den Yam da'a mən jiltəni! Har gigasi ni a nəra nan kəne, ar ri gigasin aa ci cina na te mbatl kaarka nan kənu? Ɗirim ni nyayi ɗe.>>
18 Ar ni Yesu matl dun itər kan ra gip nyayi gwa. Ar dlyam da'a, ar ni nyayi pal lau.
19 Kan mir mən kulci kar ti ba ri kar ti wokoci tu mbarəm'i kar wur dagwa, wu ngen momi kar ti wu wule, <<Unun kem mə mani ɗəli dun itərika dawu?>>
20 Yesu nəmi wur, tə wule <<Kən ra na kali ngəshtən den Yam ni kemi. Na ho bi ni a yari ine, də wule kən nəra na ngəshtən den Yam wule ge dəntəwo, ki wul tləndər tu'e, <Tli bartu kə ri barta,> tii tli. Argon ra kan ki hol mani pi gwa da'a.
21 [Ɗəli dun itər wule munju ba pi da'a, se na shirəm na Yami na guzum male*.]>>

Yesu shirəm es den məshtən gəsi (Mar 9.30-32; Luk 9.43-45)

22 Nan mir mən kulci kar ti dom wur su Galili kawo, ar ni Yesu wul wur'e, <<Baa bi Nya mbarəmka am də mbarəme.
23 Wii ri ti eka, ama den pət kə myakano, baa tli tika gip məshi mbarəme.>> Ar ni shirəmi ghun mir mən kulci kar tiyi.

Ɓatli wurpi bom kə bom kə Yami

24 Nan Yesu na mir mən kulci kar ti yi mbubar Kaparnahumo, ar ni mən nəmi wurpi bom kə bom kə Yam zam Bitərus wu wul ti'e, <<Mən kulci gin ba ɓatl wurpi bom kə Yama?>>
25 Bitərus nəmi ti tə wule, <<Aan, tə ɓatli.>> Nan Bitərus te gip bomiwo, ar ni Yesu nəmi ti pi shərəm tə wule, <<Simon! Unun kə shin den momi tu tə ngen kar ki gwa we? Kar ga won ga gun kə atl ba nəm wurpi bomi, kar mimir gəzən na, ko kar jen ni?>>
26 Nan Bitərus nəmi ti tə wule, <<Kar jen ni wu nəmo>> Ar ni Yesu wule, <<O, mimir gəzəno ar ra gam da wur da'a ituwi!
27 Kup na untu, bəse mə ci wur lo'o, su bar ɓula'i, kə la coli. Kos tu kə pare nəmi gəso, ɓul bi gəsi, kii zam

* **17:21 17.21** Kor təlankuri jeno wu na ayayi muntu da'a.

kabarshu nəm. Pən kabarshuyi kə ɓatl wurpi bom kə bom kə Yami nari, gwan na ge ituwi.>>

18

Bari gip mulki kə to yam ka (Mar 9.33-37; Luk 9.46-48)

1 Gip wokoci tawo, mir mən kulci kar Yesu ɗir kə ngeni momi kar ti, wu wule, <<Woni baa ni'e bari gip mulki kə to yam kawe?>>

2 Ar ni Yesu la bi nye heli nya goni, tə ne ti dlor gip dlom gəzəni.

3 Kan tə wul wur'e, <<Na ho bi ni a yari ine, kən ni kə pali gam gin wule heli mimir dawo, kii te gip mulki kə to yam ka da'a.

4 Ra'untuwo, kup muntu kan pali gam gəs wule heli nya tuwo, ti ni'e bari gip mulki kə to yam ka.

5 Muntu kup nəm heli nya wule muntu gip sun gəno, ami ni tə nəməni.

Barju ba kem pati asəm gwa (Mar 9.42-48; Luk 17.1,2)

6 Ama muntu kup kem nəm gip mimir ju kan ngəsh wur demən kə pi warwat pitəno, ar baa mani mbarəm tu də ɓali ti ghun lu'i bar ɗir yar də la ti su gip dlami bar ɓulaka.

7 Kashto kə mbarəm den atl kundərəndlip, domici bar ju ba kem mbarəm kə ndetəno ar womti. Ar nəm də təp kə ndetən ɗiri, ama kashto kə mbarəm tu kan baa pi təp kə ndetəni gwa.

8 Ra'untuwo, am ko asəm gi ni ba kem ki kə pi warwat pitəno, tlo kə laka. Ar ba mani'i kə zam ge mbatl kan ba pa da gwa na am ko asəm nəm ko kurkiyi, na də wule la ki te utuka na am gi, ko na asəm gi kup pa ropi.

9 Ger gi ni ba kem ki kə pi warwat pitəno, ɗəli kə la ka. Ar ba mani'i kə zam ge mbatl kan ba pa da gwa na ger nəm, na də la ki te bom utuka na ger gi kup pa ropi.

Təm kan jilka gwa (Luk 15.3-7)

10 Ngup kən ni, ba kə mbur ni ko nəm gip mimir ju da'a. Domici a yari in'e, mən kartən kə Yam mən ne ger den wur ra cina də Ban to yamka ko gigasi.

11 [Nya mbarəm sur ni kədə tə ɗəli munju kan jilka gwa.]*

12 Gip shini gino, barəm gon nəra na təm gəs hauya nantam (100), kan nəm ba jilka gip wuro, unun mən təmi baa piwe? Tii za təm hauya wupse na kutl-cet ghwanum juka (99), tə ri kə ngeni nəm tu kan jilka gwa bi tlədər diya?

13 Ti ni tə zam təm gəsi ngapo, ge shirəm ni a yari ine, ti pi ghol mbatl na nəmi, ar man hauya wupse na kutl-cet ghwanum ju kan jilka da gwa.

14 Untu ni pa'e, ndu'i kə Ba gin kə to yamka ni də nəm gip heli mimir ju jilka da'a.

Ne erəm mən kopi den təpe (Luk 17.3)

15 Ya'i ni pi'i wani pitəno, ri kar ti mol kən rop gini kə yari ti wani pitən gəsi. Ti ni tə kum ki kan tə ci atl gamo, kə pali ti den təp ituwi.

16 Ama ti ni tə kumi'i dawo, se kə ri na erəm gon nəm, ko rop nan ki, kə ri ni kar ti esi, domici ko unun yari bi də mbarəm rop, ko myakano ar dəmwi.

17 Ti ni tə nge kumi gəzən kawo, ri shirəmi cina də domtən kə mən kopi. Ti ni ngap tə nge kumi domtən kə mən kopiyi kawo, pali tə ni wule muntu mom yam da gwa, ko mən nəmi wurpi bomi.

18 Ge shirəm ni a yari ine, argon tu kə dar bi dene dan kaar atlo, tare dar bi dene wi to yamka, eso argon tu kə dar bi dene da'a den kaar atlo, to yam ka ma dar bi dene da'a.

19 A yari in muntu esi. Mbarəm rop gip kən den kar atl kən ni dar bi den bar kan wu liriwo, Ban kə to yamka baa pi wuri.

* **18:11 18.11** Kor təlankuri jeno wura na ayayi muntu da'a.

20 Kup las tu mbarəm rop, ko myakan dom wur den wi gwanno, ami ra nan wuri.>>

Shirəm den zher tu nge gaparte kagwa

21 Den untuwo, ar ni Bitərus ri ngen momi kar Yesu tə wul ti'e, <<Babomi, biyi mənəni a gaparte muntu pim warwat pitən kagwawe? Bisi ngingiya?>>

22 Yesu nəmi ti tə wule, <<O'o! Bisi nyingi ni katl da'a, ama nyingi bisi hauya myakan na kutl (70).

23 Ra untuwo, mulki kə Yam nəra wule gun gon kan ba ndu momi tu kə bar kə am gəs kan ra kar zher gəs gwa.

24 Gip dləmiwo, ar ni tə zam gon ra kan tə kop ti wurpi mən nartən kan ti mbu ɓatli da'a har tə mish gwa.

25 Nan mbarəmi mbu ɓatli dawo, ar ni gunyi wule də wur tika, na gər gəsi, na mimir gəsi, na argon tu kup tə ra nari gwa, kədə ɓatl asəm yami.

26 Ama mbarəmi ngus cina də gunyi tə lir ti tə wule, <babomi, te mbatl karka ngapi, aa ɓatl ki kup argon tu kə kopən gwa.>

27 Ar ni gunyi kum guna kə mbarəmi, kan tə yape tika, tə wule, də za ti tə ndara.

28 Ama nan mbarəm tu kan gunyi ba kop ti wurpi za lasiwo, ar ni tə ri mo na zher berəm gəs kan tə kop ti wurpi njen hauya nantam gwa. Tə nəm berəm gəsi te yarka tə wul ti'e, <Batləm wurpi tu a kop ki gwa.>

29 Ar ni zher berəm mbap gəsi ngus cina da ti tə lir ti tə wule, <Te mbatl kaarka ngapi, aa ɓatl ki.>

30 Ama berəm gəs kan ba kop ti wurpiyi kum lirtən gəs da'a. Tə kem ba ɓal tika gip bom kə moni, se ti ni tə ɓatl ti argon tu tə kop ti kup kakani.

31 Nan nami zheri kum argon tu piwo, wu kum təmi da'a. Ar ni wu ri kar babom gəzən kan wu yari ti kup argon tu pigwa.

32 Ar ni gunyi laa bi zheri tə wul ti'e, <Ki zher mən ɗasi tu'e! Nan kə lirəmo a yape'i wurpi ju kup kan a kop ki gwa.

33 Kiwo, ar ndari kə shin guna kə berəm mbap gi kandatu a shin guna gi gwa diya?>

34 Gip lo'o ar ni gunyi kem ba la ti am də mən ne ger den bom kə moni, də kumi ti dli se ti ni tə ɓatl wurpi tu ba kop ti kup kakani.

35 Untu ni Ban kə to yamka baa pi na muntu kup gip kən kan nge gaparte esika na mbatl nəm gwa.>>

19

Yesu kulci mbarəm den kari gərka (Mar 10.1-12)

1 Nan Yesu pa'i yari bar juwo, ar ni tə za atl kə Galili kan tə te gip kəti atl kə Yahuda muntu kan ra te bi ɓula Urdun ka gwa.

2 Mbarəm na womti kop ti kaari, kan tə pəni wur kumi dli gəzənka lasi.

3 Ar ni mən Parise jen ri kar ti kə də wu kum kə bi gəsi. Ar ni wu wule, <<Tələnkur kulci kə Musa kulci ni'e mbarəm baa mani kari gər gəs ka den bi argona?>>

4 Yesu nəmi wur, tə wule, <<Kə zhit ni gip tələnkur diya? Untun ar ra terka. Yam kan pi wuro tə pi wur ni moni na gər mətli.

5 Kan Yam ba wule, <Ra untuwo, mbarəm baa za bas na naska, tə nəm gər gəsi dlatkət, kup gəzən ropiwo wu dəm dli nəm ituwi.>

6 Kəkəno wu rop ni da'a, ama wu dəm ka dli nəm wi. Ra untuwo, argon tu Yam gudlumiwo, ba də gon pətlka da'a.>>

7 Ar ni wu ngen momi wu wule,<<Kano unun kem Musa yari'e, mbarəm baa mani rəshi tələnkur kə kari gər gəs kawu?>>

8 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Musa za kən ni kə kar gər gin ka den bi lati gam gi ni. Ama terkawo untun ar ra da'a.

9 A yari inka, muntu kup kar gər gəska, ba'e den warwat pitən kə muri na moni kaari ni da'a, kan tə gud-lumi na gono, muri na mətli kaari ni tə den pi.>>

10 Ar ni mir mən kulci kar ti wul ti'e, <<O untun fa dlom kə gər na

kos rawo, ar ba mani ba də mbarəm gudlumi da'a!>>
11 Yesu wul wur'e, <<Ba'e Ko gonge mbarəm ni baa mani pəni shirəm tu da'a, ama se mbarəm ju kan Yam bi wur mani pi untuyi gwa.
12 Domici moni jen ra kan gər wur moniyi dagwa, jen ngapo, mbarəm ni pali wur unju. Jen ngapo gip ndu'i gəzən ni den'e wii gudlumi da'a den bi kə mulki kə to yam ka. Kup mən mani pəni shirəm tuwo, tə pəni.>>

Yesu la'i mimir albarka (Mar 10.13-16; Luk 18.15-17)

13 Ar ni mbarəm jen ɗiri mimir jen kar Yesu kədə tə ne am den wuri, tə shirəm na Yam den wuri. Ama mir mən kulci kar Yesuyi matl wuri.
14 Ama Yesu wul wur'e, <<Zani də heli mimir ju ɗir karəmi, ba kə hane wur nika da'a! Domici mulki kə Yamo gwazin ni.>>
15 Ar ni tə ne wur am gam tə la'i wur albarka, kan tə ndara.

Ɗal moni mən bar kə ame (Mar 10.17-31; Luk 18.18-30)

16 Ar ni mbarəm gon ɗir kar Yesu tə ngen momi kar ti, tə wule, <<Ba mən kulci, unu ho bar ni aa pi kədə a zam ge mbatli kan baa pa dagwa wu?>>
17 Ar ni Yesu nəmi ti tə wule,<<Unun kem kə ngen momi den ar gontu kan ra hoyi gwawe? Yam nan gəs ni'e hoyi. Kin kə ndu ge mbatl kan baa pa dawo, kop dokayi.>>
18 Kan mbarəmi ba wule, <<Dokayi gonge?>> Ar ni Yesu nəmi ti, tə wule, Ba kə ri gon eka da'a. Ba kə mur na mətli kaari da'a. Ba kə pi mur da'a. Ba kə bi seda kə lar da'a.
19 Bi nartən ga bəba gi na nəna gi, ndu berəm dəmi gi wule gam gi.
20 Ɗal moniyi bali ti tə wule. <<A kop doka ju wi kup, Unun es sem wi? >>
21 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Kin kə ndu kə nəra dlato, ri wur bar kə am gika kə bi wurpiyi munju kan am ri wur kar dagwa, kii zam bar kə am to yamka. Kan kə ɗir kopəni.>>
22 Ama nan ɗal moniyi kum untuwo, ar ni tə ndara bom na dun mbatli domici tə mən bar kə am ni hoyi.
23 Ar ni Yesu wul mir mən kulci kar tiyi'e, <<Ge shirəm ni a yari ine, ar ba ban naar də mən bar kə am te gip mulki kə to yam ka.
24 A yari in es'e, ar ba mani də rakumi te təp gip ger alura na də mən bar kə am te gip mulki kə Yami.>>
25 Nan mir mən kulci kar ti kum untuwo ar ni wu nəm bi na ame, wu wule, <<O untu ni fawo, woni baa zam ɗəltən ituwi?>>
26 Ar ni Yesu zhit wur hoyi kan tə wule, <<Gip shini kə mbarəm kamo, ar baa pi da'a. Ama kar Yamo, ko unuwo mən pitən ni.>>
27 Ar ni Bitərus wul ti'e, <<Ar tu mə za bar gəmi ka kup mə kop ki wi. Unun mii zam gip kopi giwe?>>
28 Ar ni Yesu wul wur'e, ge shirəmi ni a yari ine, Gip zhan mən ɗirtəno, Nya Mbarəm ni dəm den dandi mən cirtən gip mulki gəso, kən mən kopi gən baa dəm den dandi kutl-cet rop, kə tloyi gəs gal kutl-cet rop kə Isra'ila shirəmi.
29 Kano muntu kup za bom gəsi, ko mən gəpi gəs moni, ko mətli, ko base, ko nase, ko mimir gəsi, ko kən gəsi, den bi sun gəno, tii zam argon tu kan man munju gwa gucəpi hauya nantam (100), kan tə pa zam ge mbatli tu baa pa dagwa.
30 Ama mbarəm na womti kan ra cina kəkəno, wii dəm kə kaari, kə kaar ngapo wii dəm kə cina.

20

Mən mbap gip kən inabi

1 <<Mulki kə to yam kawo, wule ba mən bom gon ni ar ra, kan ɗəl kə bi cigəni kə ngeni munju kan baa pi ti mbap gip kən inabi gəs gwa.
2 Wu dlər den tii ɓatl wur den wurpi tu ba ɓatl mən mbap kə nde pət gwa, kan tə kar wur rən gip kən gəsika.
3 Bar kə gəlla am ghwanəm kə cigəni nan tə ɗəlo, ar ni tə shin jen

dlor katl bi bar pəte, wu den pi argon da'a.
4 Ar ni tə wul wur'e, <Kən ma ri ni gip kən gən kə pini mbapi, aa ɓatl kən argon tu kup ndari gwa.>
5 Ar ni wu ndara gip kəni. Nan tə ɗəl bar kə awa muhka na awa ghwanəm eso, ar ni tə pa pi untu.
6 Kə sit bar kə gəlla am nantamo, ar ni tə pa ɗəl kan tə zam jen dlor-dlor, tə wul wur'e, <Unun kem kən ra den dəmi ɗe katl nde pət kup we?>
7 Wu wul ti'e, <Murgon ra kan bi mi mbap kə pi gwa da'a.> Ar ni ba mən kəni wul wur'e, <Kən ma ri pini mbap gip kən gəni.>
8 Kə sit shukuto, ar ni ba mən kəni la bi muntu kan ba ne ti ger den kəni gwa tə wul ti'e, <laa bi mən mbap ju kə ɓatl wuri, pare den muntu ɗir kə kaar ar ri den muntu pare ɗirtən gwa.>
9 Nan munju yem wur mbap kə sit bar kə gəlla am nantami ɗiro, ar ni ko gonge gəzən zam ɓatltən gəs wurpi tu ba ɓatl mən mbap kə nde pət gwa.
10 Munju kan ri kə pariyi pən den'e baa ɓatl wur ar man kə nami. Ama ar ni ɓatl wur wurpi tu ba ɓatl mən mbap kə nde pət gwa tangən na munju ri kə siti gwa.
11 Nan wu nəmo, ar ni wu nəm ngwartən den babomi.
12 Wu wul ba mən kəni'e, <Munju kə yem wur kə kaar dami kupo, mbap kə awa nəm ni katl wu pi ama kə ɓatl wur tangən nam mi, mən kan mə ndo mi na tle mattən kə pət gwa.>
13 Ama ba mən kəni nəmi gon gip wur tə wule, <Berəm, a ne'i asəm gam ka da'a! Mə dar ni bi nan kən den aa ɓatl ki wurpi tu ba ɓatl mən mbap kə nde pət gwa da'aya?
14 Nəm ɓatltən gi kə ndara. Untun a pən tor gip mbatl gən den aa ɓatl wur tangən nan ki.
15 A mani ni pi argon tu a ndu pi na wurpi gən gwa diya? Lo ci'i ni den bi am tu a pi gwaya?>
16 Ra untuwo, kə cina baa dəm kə kaari, kə kaar ngapo wii dəm kə cina.>>

Yesu pa shirəm den kanda kə məshtən gəsi
(Mar 10.32-34; Luk 18.31-34)

17 Nan Yesu den totən Urshalimawo, ar ni tə laa bi mir mən kulci kar ti kutl cet ropi markəme, kan tə wul wur'e,
18 <<Ar tu mə to ni Urshalima, baa bi Nya mbarəm am də kiri liɓa kə Yam na mən kulci mbarəm den təlankur kulci kə Musa. Wii tloyi ti shirəm den də ri ti eka.
19 Wii ta ti am də munju kan mən Yahuda ni dagwa. Wii pi ti shirəm mburtəne, kan wu ɓo ti, kan wu ɓa tika den kin esi. Ama den pət kə myakano, baa tli ti na ge mbatli.>>

Lirtən kə nasi ga Yakubu na Yohana
(Mar 10.35-45)

20 Ar ni nasi ga Yakubu na Yohana, mimir kə Zabadi, ɗir nan wur kar Yesu, kan tə ngus cina da ti tə lir ti argoni.
21 Yesu wul ti'e, <<Unun kə ndu a pi'iwe?>> Ar ni tə wule. <<Gip mimir gən rop juwo, a liri də nəm dəm den am shimli gon ngapo den am yali gi gip mulki gi.>>
22 Ar ni Yesu wul mimiri'e, <<Kə mom ar gon tu kə liri gwa da'a! Kii mani kumi dli tu kan a ri kə kumi gwaya?>> Wu nəmi ti wu wule. <<An! Mi mani.>>
23 Yesu wul wur'e, <<Kii mani kumi dli tu kan aa kum gwa, ama dəmi den am shimli ko am yali gəno, gwan ni da'a, ban kə to yam ka ni kərkəmi munju kan tə zəzari gwa.>>
24 Nan nami mir mən kulci kar ti kutli kum untuwo, ar ni lo ci wur den yas mbarəm rop ju.
25 Ama Yesu la wur bi kup gəzən, tə wul wur'e, <<Kə mom'e gun kə munju kan mən Yahuda ni da'a ba gode iko den mbarəm gəzəni, eso kiri gəzən ba gode wur iko pa'e.
26 Ama gip kəno untu ni da'a. Muntu ba ndu dəmi bariwo, ar nəm ti te yarka tə dəm mən pi'in mbapi.
27 Eso, muntu kup ba ndu dəmi kə cinawo, ar nəm ti te yarka tə dəm zher gini.

28 Ba'e, Nya mbarəm sur ni kə də
mbarəm pi ti mbap da'a, ama kə də
tə pi mbarəm ni, kan tə bi ge mbatl
gəs es kə ɗəli mbarəm na womti.>>

Tabi jen rop zam mani shini bari
(Mar 10.46-52; Luk 18.35-43)

29 Nan Yesu na mir mən kulci kar
ti ba za Yerikowo, ar ni mbarəm na
womti kop ti kaari.
30 Tabi jen ra rop den dəmi bi təpe.
Nan wu kum Yesu den ɗirtən den
təpiwo, ar ni wu tli yar yam wu wule,
<<Babomi, Nya Dauda, kum guna
gəmi.>>
31 Ar ni womti mbarəmi matl wur
kə də wu yon shot, ama wu tli yar na
nari wu wule, <<Babomi, Nya Dauda
kum guna gəmi!>>
32 Ar ni Yesu dlər tə wul wur'e
<<Unun kə ndu'e a pi inu?>>
33 Wu wul ti'e, <<Babomi, miwo mə
ndu ni'e mə mani shini bari!>>
34 Ar ni Yesu kum guna gəzən kan
tə tabe ger gəzəni. Wule gip njipkər
gere, ar ni wu nəm shini bari, kan wu
kop ti.

21

Yesu te gip bən Urushalima
(Mar 11.1-11; Luk 19.28-38; Yoh 12.12-19)

1 Nan Yesu na mir mən kulci kar ti
mbubar nye bən gon'e Betafaji kan
ra den tləndər kin zaitun kosak na
Urshalimawo, ar ni Yesu kar mir
mən kulci gəs rop.
2 Tə wul wur'e, <<Te ni gip nye bən
tu kan ra cina da in gwa, na tetən
gini, ki zam bar kəm gon ra na ɓali
na nya gəs kar ti. Pətl wur ni kə terim
ni.
3 Muntu kup pi in shirəmo, wul ti
ni'e, <Babom ni ba ndu'i.> Ti kar bar
nan wur na zhotəne.>>
4 Muntu pi ni dlat na ar gon tu mən
yari shirəm kə Yam yari gwa'e.
5 <<Yari ni mbarəm kə sihiyona'e,
<Shin ni, gun gin tu den ɗirtəne.
Tə mən giɓər gam ni da'a, tə ra
den bar kəme, tə den desi den
nye bar kəme.> >>
6 Ar ni mir mən kulci kar ti ri kan
wu pi kandatu Yesu yari wur gwa.
7 Wu ɗiri nas jakiyi na nya gəsi,
kan wu la ga tutul dli gəzən den nya
bar kəmi, kan tə to dəm dene.
8 Mbarəm na womti ni wi tutul dli
gəzən den təpe, jen ngapo am kin
dabinoni wu wotl kan wu la den təpi.
9 Ar ni womti mbarəm ju kan den
ritən cina dati, na munju kan ra kar
dati, tli yar wu den wultən'e,
<<Hosana də nya Dauda!
Albarka ra den muntu kan ɗir
gip sun kə Babom gwa.>>
<<Hosana to yam ka.>>
10 Nan Yesu to gip bən Urushal-
ima wo, arni bəni guzəlka, wu den
wultən'e. Woni'e muntuwe?
11 Ar ni womti mbarəmi nəmi wur
wu wule, <<Yesu ni'e muntu, mən
yari shirəm kə Yam ni kan ɗəl ter
Nazarat kan gip atl kə Galili gwa.>>

Yesu kar mən wuri na wuri ka gip bom kə Yami
(Mar 11.15-19; Luk 19.45-48; Yoh 2.13-22)

12 Ar ni Yesu te gip bom kə Yam,
kan tə kaar mən wuri na wurika. Tə
gyas tebər kə mən sanje wurpi na ba
dəmi kə munju ba wur kuɓər ka gwa.
13 Tə wul wur'e, <<Na rəshi ni ar ra,
<Bom gən ba dəm las tu ba shirəm na
Yam gwa,> ama kə pali kawi wule ba
dəmi kə mən tare guntəpe!>>
14 Ar ni ga tabi na ga kurki ɗir kar ti
gip bom kə Yami, kan tə warke wuri.
15 Ama nan kiri mən keri bar ju
ɗiri Yam na mən kulci mbarəm den
tələnkur kulci kə Musa, shin bar kə
dləkəntən ju, na kumi mimir gip Bom
kə Yam den tli yar wu den wultən'e,
<<Hosana də nya Dauda>> Ar ni lo ci
wuri.
16 Wu wul ti'e, kə kumni bar ju
mimir ba yari gwa diya? <<Aan,>>
Yesu nəmi wur untu. <<Kə zhit ni gip
tələn kuri diya? Las tu kan yari'e, ki
ni kə kulci mimir na mən tle nyin den
wu ɗəɗa ki gwa diya?>>
17 Ar ni Yesu za wur tə ɗəl gəs gip
bəni tə ndara Betanya, tə mur teka.

Yesu pi bi kin turume
(Mar 11.12-14,20-24)

18 Kə bi cigəni nan Yesu ba pal su bən kə Urushalima kawo, ar ni tə
kum guzumi.
19 Kan tə shin kin turum den bi
təpe. Nan tə te kariwo tə zam gəri
nyeni dene da'a, wol ni katl. Ar ni
tə wul kini'e, <<Ba kə'i gər da'a!>> Na
yari untuwo, ar ni kin turumi konka.
20 Nan mir mən kulci kar ti shin
untuwo, ar ni wu nəm bi na ame
wu wule, <<Unun kem kin turum kən
konka bəle-bəle untu?>>
21 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule,
<<A yari in ge shirəmi, kən nəra na
ngəshtən den Yam kan kə pi shakka
dawo, ba'e argon tu pi kin turum tu
katl ni ki pi da'a. Ama ki mani wuli
tləndər tu'e, <Tli bar tu kə nda su gip
bar ɓulaka,> Ar baa dəmi in untu.
22 Kən ni kə nəm tor gip mbatl gino,
kii zam argon tu kup kə liri gwa.>>

Nge nəmi bar ju Yesu ba pi gwa (Mar 11.27-33; Luk 20.1-8)

23 Nan Yesu te gip Bom kə Yami tə
den kulci mbarəmo, ar ni kiri mən
keri bar ju ɗiri yam na kiri kə bən
ɗir kar ti, wu ngen momi wu wule,
<<Bar ju kan kə den piwo na ikoyi
gongen kə pi? Woni bi'i, biyiwe?>>
24 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule,
<<Ami ma aa ngen momi kar kəne.
Kən ni kə manim bali argon tu a ngen
momi kar kəno,>> A yari in na ko
unu ikoyi ni a pi bar ju.
25 O Yohanawo, na unu ikoyin tə
pi batisma, na iko kə Yam na ko kə
mbarəm ni? Ar ni wu bali gip dlom
gəzən wu wule, <<Mən ni mə wule
sur yam ni ar ɗəlo, ti wule, unun kem
mə nəm ti tor gip mbatl gəmi dawu?
26 Ama mən ni mə wule kə mbarəm
no, mə kum bərti kə mbarəme.
Domici mbarəm mom'e Yohanawo
mən yari shirəm kə Yam ni.>>
27 Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Mə
mom da'a.>> Ar ni Yesu nəm tə wul
wur'e untu no, <<Ami ma, A yari in
na unu ikon a pi bar ju da'a.>>

Shirəm den mbarəm mən mimir rop

28 <<Unun kə dami we? Mbarəm
gon ra mən mimir moni rop. Tə
ri kar kə pariyi tə wule, <Nya gəni
sekəno ri pi mbap gip kən inabi.>
29 Ama nyayi nəmi ti tə wule, <O'o,
aa zam ritən da'a.> Ama den kaari
nan tə dam tiwo ar ni tə ri.
30 Kan bəbayi ba ri kar nye gəpi tə
yari ti untu pa'e, nyayi ba nəmi ti tə
wule, <Aan ari bəba.> Ama tə ri da'a.
31 Gip mimir rop juwo, gonge ni
kop shirəm kə bazin we?>> Ar ni wu
wul ti'e, <<Nye kə pariyi ni,>> Ar ni
Yesu wul wur'e, A yari in ge shirəmi,
mən nəmi wurpi bomi na mən bi gəs
kaari ba ɓotl ka den kən kə ba tetən
gip mulki kə Yami.
32 Domici Yohana ɗir gode in
guntəp kə pitən dlat, ama kə nəm tor
gip mbatl gin da'a, ama mən nəmi
wurpi bom na mən bi gəs kaariwo
wu nəmi. Ama kup na kə shin bar
juwo, kə ci atl gam kə ngəsh den ti
da'a.

Shirəm kə mən kori bar ju kan nəm kən inabi gwa (Mar 12.1-12; Luk 20.9-19)

33 Kum ni shirəm gon esi, <<Ba mən
kən gon ra kan ngani kən gəs gwa. Ar
ni tə gandəlika na panye, kan tə bor
ba zho'i mal kin inabi, tə pa tu kupshi
kə mən ɓuti kəni. Ar ni tə bi mən kori
bar jen kəni kədə wu ɓom dene, kan
tə ndara gip bən goni.
34 Nan wokoci rəshi kəni ɗiro, ar ni
ba mən kəni kar zher gəs wu ri kar
mən kori kəni, den'e wu bi ti argon
tu ndari də bi ti gip gəri kin inabiyi
gwa.
35 Ama ar ni munju kan nəm kəni
kə də wu ɓom dene nəm zher gəsi,
wu ɓo nəm, wu ri gon eka, kan wu pi
ta la'i gon na tate.
36 Kan tə kar zheri jen es kan
womti man kə pari gwa, ar ni mən
ɓomi den kəni pi wur untu pa'e.
37 Den kariwo, ar ni tə kar nya
gəsi, tə wule, <Wi shin nartən kə nya
gəni.>
38 Ama nan mən kori kəni shin
nyayiwo, ar ni wu wul ezən'e, <Nya
tu kan kəni ba dəm gwas gwan tu den
ɗirtəne. Dir ni mə ritəni eka də kəni
dəmi mi ra!>

39 Ar ni wu nəm ti, kan wu byal ti
kaar kəni, wu ri ti eka.
40 Ra untuwo, mən bas kənin palo,
unun ti pii mən ɓomi den kəniwe?>>
41 Kan wu wul ti'e, <<Ti la mən ɗasi
tu ju gip dun məshtəni, kan tə nəm
kəni ka tə bi munju kan baa bi ti
argon tu ndari, wini wu rəsh gwa.>>
42 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kə tabe
ni zhəti gip təlankur kə Yam diya?
<Tat tu kan mən tu'i bom ngewo,
ar ni dəm tat tu kan man ko gonge tat
tu'i bomi gwa.
Muntuwo, pi kə Babom ni, eso
bar kə nəmi bi na am ni kar
mi.>
43 Ra untuwo, a yari ine, mulki kə
Yamo, baa zote ka kar kəne, də bi
mbarəm jeni kan ba pi ho bar gwa.
44 Muntu kan kup nda den tat tu,
ti cen ka kucil-kucil, ama muntu tati
nda den tiwo ar ba lu tika.>>
45 Nan kiri mən keri bar ju ɗiri
Yam na mən Parise, kum argon tu
Yesu yariwo, ar ni wu momka'e, den
wurni tə den shirəmi.
46 Ar ni wu ngen təp kə nəmi
gəsi, ama bərti ci wurka den womti
mbarəmi, domici wu mom'e Yesuwo
mən yari shirəm kə Yam ni.

22

Shirəm den nyel kə gudlumi (Luk 14.15-24)

1 Yesu pa shirəm nan wur na misali
tə wule.
2 <<Mulki kə to yam ka nəra wule
gun gon kan ne nyel gudlumi kə nya
gəs gwa.
3 Tə kar zher gəs də la bi munju
tə ngen wur kə də wu ɗir kəba nyeli
gwa. Ama wu nge ɗirtənka.
4 Tə pa kar zher gəs jen tə wule,
<Yari ni munju a ngen wur kə də wu
ɗir kəba nyeli gwa'e, a pi fingal wi,
kan a mbosh tla gi kən na tla ju kan
ket wur gwa wi, ko unu ra mak wi.
Ɗir ni kəba nyeli!>
5 Ama mən dəkiyi nge kumika, kan
wu ndara won gəzəni, gon ba ndara
gip kən gəsi gon ngapo kəba bar pət
gəsi.
6 Jen ngapo wu nəm mir zher gəsi,
wu ɓo wuri, kan wu ri wur eka.
7 Ar ni lo ci gunyi hoyi, kan tə kar
mən bi'utu gəs wu ri wur eka, kan
wu keri bən gəzənka.
8 Kan tə wul ga zher gəsi'e <Pa'i ko
unu kə nyeli wi, ama mən dəki ju kan
a ngen wur kə ba nyeliwo, wu ndari
da'a.
9 Ra'untuwo, kop ni guntəp-
guntəpe kə la ni bi muntu kup kə shin
ti gwa tə ɗir kə ba nyeli.>
10 Ar ni zher gəsi kop bi guntəp-
guntəpi, wu la bi mbarəm ju wu zam
wur gwa, hoyi na bes mbarəme, kan
ba nyeli ba laa'i na mən dəki.
11 Nan gunyi ɗir kə shini ba
nyeliwo, ar ni tə shin mbarəm gon
kan la tutul dli kə nyeli da gwa.
12 Ar ni tə wul mbarəmi'e <Berəm,
imnu pi kan kə ɗir ɗe bat na tutul
dli kə nyeli we?> Ama mbarəmi mom
argon tu ti bali ti gwa da'a.
13 Ar ni gunyi wul mən mbap gəsi'e
<ɓal ni mbarəmika am na asəme, kə
la ti ni te gip dun las tuka, las tu ba
kul na ngasi kur bi gwa.
14 Munju la wur biwo na womti ni
wura, ama munju zəzariwo njem ni.>
>>

Ngeni momi den ɓatli wurpi bom də Kaisar (Mar 12.13-17; Luk 20.20-26)

15 Ar ni mən Parise ri mo gam wu
dam wur den kandatu wi nəm Yesu
den shirəm gəs gwa.
16 Ar ni wu kar mir mən kulci kar
wur na mbarəm kə Hiridus jen wu
wule, <<Ba mən kulci, mə mom'e
ki mən pitən dlat ni. Kə kulci
mbarəm guntəp kə Yami. Kano kə
pən mbarəm kup nəm ni kar ki. Eso
kə pən den mbarəm gon ra kan man
gon gwa da'a.
17 Kəkəno yari mi, ar mbun'e də
ɓatl wurpi bom də Kaisar gomna kə
Romaya, ko ar ndari da'a?>>
18 Ama nan Yesu mom damtən kə
ɗasi tu gəzən kawo, ar ni tə wul wur'e
<<Kən mən se mbarəme! Unun kem
kə ndu kə godem we?

19 Godem ni wurpi tu kan ba ɓatl
wurpi bomi na ri gwa.>> Ar ni wu
ɗiri ti dinari,
20 tə wul wur'e, <<Shishidər na sun
kə woni den dinariyi?>>
21 Wu wul ti'e, <<kə Kaisar ni.>> Ar
ni tə wul wur'e, <<Bi ni Kaisar argon
tu kan kə Kaisar ni gwa, kan kə pa
bi ni Yam argon tu kan kə Yam ni
gwa.>>
22 Nan wu kum utuwo, ar ni wu
nəm bi na am wu za ti kan wu ndara.

Ngeni momi den tlitən gip məshi mbarəme (Mar 12.18-27; Luk 20.27-40)

23 Gasiwo, ar ni mən Sadukiya
jen munju ba wule tlitən kə məshi
mbarəm ra da'a, ɗir kar Yesu, wu
ngen momi kar ti,
24 wu wule <<Ba mən kulci! Musa
wule, <Mbarəm ni zam gəri na gər gəs
da'a kan tə məsh kawo, esi baa mani
gudlumi na gəri kə də tə zami mən
bari gəs mimiri.>
25 Yas mbarəm jen ra nyingi gip
mi mən gəpi na mən bari, bari gəzən
gudlumi na gəre, tə məshka tə zam
nya da'a tə za'i muntu ba kop ti gwa
gəri.
26 Untu ni pi na kə rop na kə
myakan bari nəm kə nyingiyi.
27 Den kaariwo ar ni gəri məshka.
28 Yari mi. Gəri baa dəm kə woni
gas tu məshi mbarəm baa tli gwa we?
Domici tə gudlumi na kup nyingiyi!
>>
29 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule,
<<kə jilka wi, domici kə mom shirəm
kə Yam da'a, eso kə mom iko kə Yam
da'a.
30 Gas tlitən kə məshi mbarəmo,
gudlumi ra da'a. Mbarəm ba nəra
wule mir mən kartən kə Yam to
yamka.
31 Eso, den tlitən kə məshi mbarəm
gip gam bəci'o, kə zhit ni argon tu
Yam yari'in gwa diya? Ar ra na
rəshi'e,
32 <Ami ni'e muntu kan Ibərahim
na Ishaku na Yakubu ba bote ti gwa.>
Tiwo məshi mbarəm ni ba bote ti da'a
ama mən ge mbatl ni.>>
33 Nan mbarəm kum untuwo, ar ni
wu nəm bi na am den kulci gəsi.

Doka tu kan naar mani gwa (Mar 12.28-34; Luk 10.25-28)

34 Ama nan mən Parise kum Yesu
ngub bi kə mən Sadukiyawo, ar ni
wu dom wuri.
35 Gon gip wur mən kulci mbarəm
tələnkur kulci kə Musa, gode Yesu na
ngeni momi.
36 Tə wul Yesu'e <<Mən kulci,
dokayi gonge ni mani nartən kup gip
tələnkur kulci kə Musa we?>>
37 Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<
<Ndu Babom Yam gi na mbatl gi kup
na ge mbatl gi kup na damtən gi
kup.>
38 Muntu ni'e doka kə pari eso, tin
tə nar mani.
39 Kə ropiwo, ar ni ra wule məntayi,
kə ndu berəm dəmi gi wule gam gi.
40 Tələnkur kulci kə Musa na kə
mən yari shirəm kə Yam kup den
doka rop ju ni ar ra.>>

Ngeni momi den Almasihu (Mar 12.35-37; Luk 20.41-44)

41 Nan mən Parise dom wur kə ba
lasi nəmo, ar ni Yesu ngen momi kar
wur tə wule,
42 <<Ununu'e, damtən gin den Al-
masihu we? Tə gəs gal kə woni?>> Ar
ni wu wul ti'e, <<Tə gəs gal kə Dauda
ni.>>
43 Yesu wul wur'e, <<Kan imnu,
Dauda təp kəba iko kə Ruhu ba la
ti bi'e, Babom gənu? Domici Dauda
wule,
44 <Babom wul Babom gən'e
Dəm den am shimli gəni
se, amin, a pali mən gapa nan ki
atli də asəm gə.>
45 Tun kan Dauda la ti bi'e Babomo,
Imnu Almasihu ba dəm gəs gal gəs
we?>>
46 Ko nəm gon ra gip wur kan mani
ti bali gwa da'a. Gasi ar ri cinawo
murgon ra kan'i ngen momi kar ti
gwa da'a.

23

Yesu pallase mən kulci mbarəm den tələnkur kulci kə Musa (Mar 12.38-40; Luk 11.37-52; 20.45-47)

1 Nan mbarəm dom wur na womti
na mir mən kulci kar tiwo, ar ni Yesu
wul wur'e,
2 <<Mən kulci mbarəm tələnkur
kulci kə Musa na mən Parise ni bi
wur mani bali tələnkur kulci kə Musa.
3 Ra'untuwo, pi ni argon tu kup wu
kulci in gwa kə kop ni esi. Ama ba
kə kop ni argon tu wu pi gwa da'a.
Domici wu pi argon tu wu kulci gwa
da'a.
4 Wu ɓali mbarəm gosgam mən
giɓərtən hoyi wu ne wur den bibyala,
wu ngapo wu ne wur am ra gip pəni
da'a ko nya yasa nəm.
5 Kup argon tu wu piwo kə də
mbarəm shin ni katl. Wu gucip mir
tələnkur kan rəsh shirəm kə Yam gipi
gwa wu ɓal den goshi gəzəni, na la'i
tlyari zare den bi lulur gəzəni.
6 Eso wu ndu'e də bi wur ba dəmi
kə kiri kəba nyele, na ba dəmi tu kan
mbun mani gwa gip bom domtən kə
mən Yahuda.
7 Wu ndu də shirmi wur kə ba
domtən kə mbarəm ko gigasi, də wul
wur'e <mən Kulci.>
8 Ama kəno ba də la kən ni bi, <Mən
kulci da'a.> Domici mən kulci gino
nəm ni, kan kup gin eso kən yas ni.
9 Ba kə la ni bi murgon'e, <Bəba>
Den kar atl da'a, domici bəba nəm ni
ne ine muntu kan ra to yamka gwa.
10 Ba kə zani də gon lakən bi'e,
<Mən cina da'a> domici mən cinayo
nəm ni, ti ni'e Almasihu.
11 Bari gip kəno ti ni tii dəm mən
pi'in mbapi.
12 Muntu kup ɗəɗa gam gəso baa
pali ti atli, kano muntu pali gam gəs
atli ngapo baa ɗəɗa ti.

13 Ama kashto gi ni kən mən kulci
mbarəm tələnkur kulci kə Musa na
mən Parise. Mən pi tən wule ho
mbarəme! Kə le bədlabən tetən gip
mulki kə to yamka, kən na gam gin
ngapo kə te gipi da'a, eso mən ndu'i
tetən ngapo kə hane wur ka.
14 [Kashto gi ni kən mən kulci
mbarəm tələnkur kulci kə Musa na
mən Parise Mən pi tən wule ho
mbarəme! Kə zup ka den bar kə am
kə mətli jukan moni gəzən məshka
gwa, eso kə pi tlyari shərəm na Yam
kə də shin kən ra, ra untuwo, baa
hukunte in hoyi.*]
15 Kashto gi ni kən mən kulci
mbarəm tələnkur kulci kə Musa na
mən Parise. Mən pitən wule ho
mbarəme! Domici kə jikat bar ɓula
kə ri atl tu kan ra na dlyami kə ngeni
mən ci atl gam nəm. Kən ni kə zam
ngapo, kə pali ti nye mən bom utu
gucipi rop ar man kandatu kən ra
gwa.
16 Kashto gi ni kən tabi mbarəm
mən kopi na mbarəme! Kə wule
<Argon ni da'a, də ɓo am atl na bom
kə Yami, ama murgon tu ɓo am atl
na zənariya kan te gip bom kə Yam
kawo, Kə wule ar nəm ti te yarka tə
pi argon tu tə ɓo am atli deni gwa.>
17 Kən kədləm tabi! Gongen naar
mani, zinariya na, ko bom kə Yam
kan pash zinariyayi gwa ni?
18 Kə wul es'e, <kup muntu ɓo am
atl na bagadiwo, argon ni da'a. Ama
muntu kan ɓo am atl na wurpi kan bi
den bagadiwo, ar nəm ti te yarka tə
pi argon tu tə ɓo am atli dene gwa.>
19 Kən ga tabi! Gonge ni'e bari, bar
ju bi den bagadiyi gwa na, ko bagadi
tu kan ba pash bar ju bi den bagadiyi
gwa ni?
20 Ra untuwo muntu kup ɓo am atl
na bagadiwo, tə ɓoni am atl nari na
kup argon tu kan ra dene gwa ituwi.
21 Eso muntu kup ɓo am atl na bom
kə yamo, tə ɓo ni am atl nari na Yam
muntu ba dəm gip bomi gwa.
22 Muntu kup ɓo am atl na to yam
ka wo, tə ɓo ni am atl na dandi
kə Yami na Yam kan ba dəm den
dandiyi gwa.
23 Kashto gi ni kən mən kulci
mbarəm tələnkur kulci den kulci kə
Musa na mən Parise. Mən pitən wule
ho mbarəme! Kə bi zakka kə ɗapti
borkono na kə woli, ama kə za kiri zo
bar ju tələnkur kulci kə Musa yari də
pi kagwa, wi ni'e, pi ge shirəmi, shini
guna'i, na aminci. Munju ni ndari də
pi, bat na za'i nami ka.

* **23:14 23.14** Tələnkuri jeno wura na ayayi muntu da'a.

24 Kən tabi mən kopi na mbarəme,
kə cica ga saləm ka gip mal tle gi ni,
ama kə zhinge Rakumi.
25 Kashto gi ni, kən mən kulci
mbarəm təlankur kulci kə Musa na
mən Parise. Mən pitən wule ho
mbarəme! Kə mani ho'i kaar galka
na gal kini, ama gipiwo laa'i ni ar ra
na wani pitən kə cucetəne na ndu'i
gami.
26 Ki tabi mən Parise! Ho gip
wuromal na gip galkini kakani kan
də kaar gəzən mbuni.
27 Kashto gi ni kən mən kulci
mbarəm təlankur kulci kə Musa na
mən Parise. Mən pi tən wule ho
mbarəme! Kən nəra wule gambici tu
kan zapi kaari na ghol atl kan ba shin
mbutən gəs gwa, ama gipiwo, gul kə
məshi mbarəm ni, na ko unu ndotti.
28 Untu ni kən ra, Kariwo ba shin
kən wule kən mən pitən dlat ni ama
gipiwo, kən ra laa'i na setəne na nge
kopi doka.
29 Kashto gi ni kən mən kulci
mbarəm təlankur kulci kə Musa na
mən Parise. Mən pi tən wule ho
mbarəme! Kə tu gam bəci kə mən
yari shirəm kə Yami, kə kem də gam-
bici kə mən pitən dlat mbuni.
30 Kə wule, mən nəra far na ga kori
gəmiwo, na mii ngash gam nan wur
gip ri mən yari shirəm kə Yam eka
da'a.
31 Untuni gode'e kən gəsgal kə
munju kan ri mən yari shirəm kə
Yam eka gwa ni.
32 Ra untuwo ci ni cina kə pa'i ni
warwat pitən ju, ga kori gin la gəsi
gwa.
33 Kən ga ici'e, ga badər kə wonzi!
Imnu kii ɗəli gam ginka gip hukun-
tetən kə bom utuwe?
34 Ra'untuni, a kari in bar na mən
yari shirəm kə Yami, na mən bopya,
na mən kulci mbarəm təlankur kulci
kə doka kə Musa. Kii ri jen eka na
ɓa'i gəzən den kini, jen eso kii ɓo wur
na rəɓa'e kəba domtən gi ni na kopi
jen bən-bəni, kən den kumi wur dli.
35 Aa kar wur ni ɗir kə də bəran kə
mən pitən dlat ju kan ri wur eka gwa
ni den gam gini, wule ga Habila mən
pitən dlat na Zakariya nya Barakiya
muntu kə ri ti eka gip dlom bom kə
Yam na ba keri bar ju ɗiri Yam gwa.
36 A yari in ge shirəmi, bar ju kup
baa zam ni mbarəm kə zhan kəni.

Yesu kuli Urushalima gami (Luk 13.34,35)

37 Kən mən Urushalima, mən
Urushalima! Kən mən ri mən yari
shirəm kə Yam eka, na la'i munju
kan kar wur kar kən na tat gwa! Biyi
məne ni a ndu domi mimir gin wule,
kandatu nas kor ba dom mimir gəs
kan tə ghum wur ka na bibako gəsi
gwa, ama kə ndu untu da'a.
38 Ar tu bom gin i na mur gon da'a.
Ar dəm kawi koni.
39 A yari'in ka, ki'i shimən da'a,
se kən ni kə wule, <Mən albarka ni
muntu ba ɗir gip sun kə Babom gwa!
> >>

24

Yesu yari kanda tu ba yas bom kə yam kagwa (Mar 13.1,2; Luk 21.5,6)

1 Nan Yesu za Bom kə Yamiwo, ar
ni mir mən kulci kar ti gode ti kanda
kə bom ju kan ra gip Bom kə Yami.
2 Ama tə wul wur'e, <<Kə shin Bom
tu kan tu gwaya? A yari ine tat gon
ra kan baa sa den gon gwa da'a. Baa
yasi ka kup.>>

Halama kə patən kə zhan kup (Mar 13.3-13; Luk 21.7-19)

3 Nan Yesu ra njon den tləndər mən
kin Zaituno, ar ni mir mən kulci
kar ti ɗir kar ti mol, wu wul ti'e,
<<Yari mi, gigasi ni bar ju ba pi, kano
ununu'e, halama kə paltən gi sur na
kə patən kə zhan kup we?>>
4 Ar ni Yesu wul wur'e, <<dəm ni
gəɗən, ba də murgon jəli in nika da'a.
5 Domici mbarəm na womti baa
ɗir gip sun gəni, wu wul kən'e, <Ami
ni'e Almasihuyi.> Na untun wi jəli
mbarəm ka na womti.
6 Kii kum tlitən kə dlan na Shirəm
tlitən kə dlan na womti, ama badə
bərti ci in ni da'a. Aan, ar nəm də bar
ju pi, ama patən kə zhan kupi ɗirwi
da'a.

7 Atl ba tli atli gon gami, kan də
mbarəm kə gun gon tli mbarəm kə
gunyi gon gami. Ba pi guzum na
jirkəttən kə atl kə ba las na womti.
8 Munju kupo, pare kumi dli kə
mən gəri nya ni.
9 Baa bi in ka am də mbarəm də
kumi in dli, wu ri in eka. Baa nge in
gip atl kup den bi sun gəni.
10 Wokociyi ni, ngəshtən den Yam
kə mbarəm na womti ba iɗaka, kan
wu bi ezən ka, wu nge ezən esi.
11 Eso mən lar yari shirəm kə Yam
baa cwati, kan wu jəli mbarəmka na
womti.
12 Domici kə nartən kə ɗasi tu'o,
ndutən kə mbarəm na womti baa
iɗaka.
13 Ama muntu kan ɓa mbatl dlom
gam ar ri patən kə bar kupo, baa ɗəli
ti.
14 Baa pi wazu kə zo shirəm
kə mulki kə to yamka gip atl
kundərəndlip den bi seda də mbarəm
kə atl kup, kan də patən kə bar kupi
i ɗiri.

Bar kə bərti
(Mar 13.14-23; Luk 21.20-24)

15 Kən ni kə shin bar kə dəɗan kan
ba kem məshtən, muntu kan mən
yari shirəm kə Yam Daniel yari gwa
ra kəba las mən Tsarkiwo, naa də
mən zhəti tələn kuri momi!
16 Munju kan ra gip kəti atl kə
Yahudawo, wu kətər wu to gəzən gip
tləndəre.
17 Muntu kan ra to kush kə yami
kawo, ba tə ɗəl sur tə ngen tetən kə
pəni ar gon gip bomi da'a.
18 Muntu kan ra rən gip kən kawo,
ba tə pal rən bom ka kə pəni tutul
ghumtən gəs da'a.
19 Kashto kə mətli mən tu'e, na
munju kan den bii mimir nyin gip
wokoci ta gwa!
20 Shirəm ni na Yam badə kətər
tu ɗiri in ni gip watlən, ko den pət
shukutən kə mən Yahuda da'a.
21 Domici wokociyiwo, baa kum dli
hoyi muntu kan tabe pi da'a na ne
gəs kə pi atl ar ɗir sekəni. Eso, baa i
pi badər kumi dli tu da'a.
22 E də wule cani muri juka dawo,
na nya mbarəm gon ra kan baa zam
ɗəltən gwa da'a. Ama domici kə
munju kan Yam zəzari wo, ba ca muri
kə kumi dliyi ka.
23 Wokociyiwo, gon ni wul kən'e,
<Shin ni, Almasihun kəni! > Ko,
<Tin ta!> Ba kə nəm ni da'a.
24 Domici ga Almasihu kə lar na
ga mən lar yari shirəm kə Yam baa
cwati, kan wu pi bar kə nəmi bi na
am na bar kə dləkəntəne. Kədə ar
ni baa piwo, wu jəli munju kan ma
zəzari ni gwa.
25 Kum ni, A yari in wi bəle-bəle.
26 Ra'untuwo, murgon ni wul
kən'e, <Tin ta, gip ləpe,> ba kə ɗəlni
rənka da'a. Ko tə wule, <Almasihu
yin ta na ghuuni te kushi ka,> ba kə
nəm ni da'a.
27 Kandatu cirtən kə cibi kə Yam
ba ɗəl gabəs ar to yamma wo, untu
ni paltən kə Nya mbarəm baa nəra.
28 Las tu məshi bar rawo, lasini
zhipki ba dom wuri.

Paltən kə nya mbarəme
(Mar 13.24-27; Luk 21.25-28)

29 Na patən kə muri kə kumi dli
juwo,
Pət baa palka dəməni, kan də
kyar nge cirtənka,
Ga zənges ba ro sur yamka, kan
də jərkət bar mən iko kə to yam
ka.
30 Wokociyi ni baa shin halama kə
Nya mbarəm ɗəl to dlom yam ka, kan
də mbarəm kə atl kup pi kulu keti.
Wi shin surtən kə Nya mbarəm gip
dun yami, na iko, na ɗəɗatən mən
nartəni.
31 Tii kar mir mən kartən kə yam
na hori nyo mən larəmtən hoyi, kan
wu dom munju kan zəzar wur gwa,
gip kəti wupse kə atl kundərəndlip.

Kulci den kin turume
(Mar 13.28-31; Luk 21.29-33)

32 Kulci ni den kin turume. Kən
ni kə shin am kini sanje ka kan ba
pare gilitəno, kə mom'e watlən mbira
kosak ituwi.
33 Untu ni es, kən ni kə shin bar ju
den pitəno, mom ni'e wokociyi mbira
wi kosak, ar mbi bədlabən wi.

34 Ge shirəm ni a yari in'e, mbarəm
kə zhan kən baa məshka da'a, se bar
ju ni kup piwi gwa.
35 Yam na atl baa paka, ama shirəm
gən baa paka da'a.

Murgon ra kan mom pəti gwa da'a (Mar 13.32-37; Luk 17.26-30,34-36)

36 Murgon ra kan mom pəti ko
awayi gwa da'a, ko mir mən kartən
kə Yam to yamka, ko Nyayi, ama
Bəbayi ni katl momi.
37 Wule kandatu ar pi gip wokaci
kə Nuhu gwa, untun baa pi wokoci
tu Nya mbarəm ba sur gwa.
38 Wule gip muri ja, kapən bar
ghon kan sar ko-unuka den kaar
atlo, mbarəm ra den ci na tle, moni
den gudlumi, kan den ri mir mətlika
gip kushi, ar ba ri gas tu kan Nuhu to
gip Kungələn jikat mali gwa.
39 Mbarəmi mom argon tu bari kə
pitən gwa da'a, ar ni mal kos den wur
kan ba sar wurka kup. Untun paltən
kə Nya mbarəm baa nəra.
40 Wokoci tawo mbarəm rop baa
nəra den mbap gip kəne, baa pən
nəmka, də za nəmi.
41 Mətli rop baa nəra den lu'i bari
den ghuni, baa pən nəmka də za
nəmi.
42 Ra'untuwo, dəm ni gəɗən, domici
kə mom pət tu kan Babom gin baa
sur gwa da'a.
43 Ama mom ni muntu, də wule
babom baa mom wokoci tu mur baa
te ti gip bom gip gaso, na tii dəm
gəɗən, tə hane muri tetən gip bom
gəsika.
44 Ra'untuwo, kən ma dlər ni gəɗən,
domici Nya mbarəm baa sur ni
wokoci tu kə mom da gwa.

Zher mən aminci na muntu ra na aminci dagwa (Luk 12.35-48)

45 Wo ni'e zher mən aminci na
bopya, muntu kan babom gəs ne
ti gam bom gəsi, kə də tə bi nami
zheri fingal den wokoci tu ar ndari
gwawe?
46 Ar ba mbuni zhertu kan Babom
gəs pal kan tə zam ti tə den pi mbap
gəs gwa.
47 Ge shirəm ni a yari ine, babomi
baa ne ti den gam kə bar ju kup təra
nari gwa.
48 Ama zheri ni dəm mən wani
pitəno, kan tə wul gam gəs'e,
<Babom gən baa pal bəle da'a,>
49 kan tə nda gip ezən zheri na ɓe,
tə den ci na tle na mən tle ɗu'e.
50 Babom kə zher tu ba pal bat na
momi kə zheri, den pət na awa tu
kan tə mom da gwa.
51 Babomi ba ɓo zheri hoyi, kan tə
hukunte ti na mən setəne. Lasi ni baa
kul na ngasi kur bi.>>

25

Shirəm den mir mətli kutl

1 <<Wokoci tawo, mulki kə to
yamka baa nəra wule mir mətli kutl
kan yem pətəla gəzən ba ri kə mbori
ba mən gudlumi gwa.
2 Nantam gip wuro, kədləm ni, nan-
tam ngapo mən bopya ni.
3 Nantami kan kədləmno wu pən
pətəla gəzəni, ama wu pən mir es kə
mbəli ra den kə gip pətəla gəzəni da'a.
4 Ama nantam mən bopya juwo,
kan wu pən pətəla gəzəni na mir es
kə mbəli ra gip mbun leti.
5 Ama nan ba mən gudlumiyi cwat
bəle dawo, ar ni kup gəzən umur
ghun wur kan wu nde umurka.
6 Gip dlom gaso, ar ni wu kum
latən bi den'e, <Ba mən gudlumiyi
mbirawi! Ɗir mbor təni!>
7 Ar ni kup mir mətli kutli tlyam wu
nəm kərkəm pətəla gəzəni.
8 Kan kədləmi ba wul mir mən
bopyayi'e, <Mbəli mi ni mir gin
ngapi, domici pətəla gəmi den
məshtənkawi.>
9 Ar ni mir mən bopyayi nəmi wur
wu wule, <O'o, ar baa kəm mi nan
kən da'a. Rəni gip bən las tu ba wur
mir kagwa, kə wur ni.>
10 Ama nan wu ra den təp ritən kə
wuri miriwo, ar ni ba mən gudlumiyi
cwati. Mir mətli ju kan ra gəɗənwo, ar
ni wu te kə ba nyel gudlumiyi nan ti,
kan ba le bədlabən ka.

11 Den kariwo, ar ni nami mir mətliyi pal ɗir wu wule, <Babomi! Babomi! Ɓuli mi bədlabəni!>
12 Ama tə nəmi wur tə wule, <Na ho bi ni a yari in'e, a mom kən da'a.>
13 Ra'untuwo, dəm ni gəɗən, domici kə mom pəti ko wokociyi da'a.

Shirəm den talanti (Luk 19.11-27)

14 Eso mulki kə to yamka baa nəra wule mbarəm tu kan bari kə ɓomi asəm gwa, kan tə la bi ga zher gəs tə ne wur den gam bar gəsi.
15 Tə bi nəm talanti nantam, gon ngapo talanti rop, kan nəmiwo, talanti nəm. Tə bi ni ko gonge den bi argon tu ti mani pi gwa. Kan tə nəm təp tə ndara.
16 Muntu kan bi ti talanti nantamiwo, ar ni tə ri ci bar pəte kan tə zam talanti nantam ra deni.
17 Untu es muntu nəm talanti ropi, tə ri ci bar pəte, kan tə zam talanti rop ra deni.
18 Ama muntu kan nəm talanti nəmiwo, ar ni tə ri bor shu gip atli kan tə ghundər wurpi kə babom gəsika.
19 Den kaar kə tlyari wokociwo, ar ni babom kə zherju pal kə də tə mom argon tu wu pi na wurpiyi gwa.
20 Mbarəm tu kan nəm talanti nantamo, ar ni tə ter na talanti jen nantam esi, tə wule, <Babomi, kə bim talanti nantam, ar tu a zam nantam rawi es deni.>
21 Ar ni babom gəs wul ti'e, <Kə pi hoyi, zher mən ho pitəne, mən aminci! Kə pi aminci den heli bar kan bi'i gwa. Aa ne'i den gam mbap na womti. Ɗir kə pi ghol mbatl na babom gi.>
22 Mbarəm tu bi ti talanti ropiyi ɗir pa'e, tə wule, <Babomi, kə bim talanti rop, ar tu a zam talanti gucupi rop rawi deni.>
23 Ar ni babomi nəmi ti, tə wule, <Kə pi hoyi, zher mən ho pitəne, mən aminci! Kə pi aminci den wurpi njem kan bi'i gwa. Aa ne'i den gam mbap na womti. Ɗir kə pi ghol mbatl na babom gi.>
24 Ama nan mbarəm tu kan nəm talanti nəmi ɗiro, ar ni tə wule, <Babomi, a mom kə ban naari, kə rəsh las tu kə ngani da gwa, ki mən ndu'i ci nguɓuk ni.
25 Ar ni kem bərti ci mi, kan a ri bor shu gip atl a ghundər talanti gika. Shini nəm bar gi!>
26 Babomi nəmi ti tə wule, <Ki zher mən ɗasi tu'e, mən la'are! Kə mom'e, a rəsh ni las tu kan a ngani da'a, ami mən ndu'i ci nguɓuk ni.
27 Unun kem kə ri nem wurpi gən gip bom ba ne wurpi, ami ni a palo, a zam wurpiyi na mbəli ra dene dawu?
28 Ra untuwo, nəm ni talanti nəm tuka kar ti, kə bi ni muntu kan ra na talanti kutl ju gwa.
29 Domici muntu kan ra na baro, baa mbəli ti ra kan tə zam ar nari. Muntu kan ra nari da ngapo, nye njem tu kan təra nari ma baa nəmka.
30 La ni wop zher tu te gip dun laska. Lasi ni baa kul na ngasi kur bi.>

Tloyi mbarəm shirəm kə pa'i bisi

31 Wokoci tu Nya mbarəm baa sur gip nartən gəsi, na mir mən kartən kə Yam kupo, ti dəm den dandi gəs kə gun mən ɗəɗatəni.
32 Mbarəm kə atl kup baa dom wur kar ti. Kan tə zəzar mbarəm na nəmnəm gip ezəni kandatu mən le dabba ba ɗəli təmka gip mar gwa.
33 Kan tə pali təmi den am shimli gəsi, mari ngapo den am yali gəsi.
34 Wokociyi ni gunyi baa wul munju kan den am shimli gəsi'e, <Ɗir ni, kən kan Ban la'i in albarka gwa, kə nəm ni gaado kə mulki tu Yam ne in terka na ne gəs kə pi atl kundərəndlip gwa.
35 Domici nan Ami ra den kumi guzumo, kə bim fingali. Nan ami ra den kumi guzum malo, kə bin mal tle. Nan ami ra mən dəkiwo kə rim bom da ine.
36 Nan ami ra na tutul dli dawo, kə bim tutul dli. Nan ami ra den kumi dliwo, kə ga'əmi. Nan ami ra gip bom kə moniwo, kə ɗir kə shini gəni.>
37 Wokociyi ni mən pitən dlat ju ba nəmi ti wu wule, <Babomi akoni

mə shin ki den kumi guzum kan mə bi'i fingal we, ko ki den kumi guzum male kan mə bi'i mal tlewu?
38 Gigasi ni mə shin ki mən dəkiyi, kan mə ri'i bom dami, ko kə den ndu'i tutul dli kan mə bi'i tutul dli kə la'iwu?
39 Eso gigasi ni mə shin ki den kumi dli ko gip bom kə moni kan mə ri kə shini giwe?>
40 Gunyi baa nəmi wur tə wule, <Ge shirəm ni a yari ine, argon tu kup kə pi nəm gip mir heli gip mir ɓyaro, ami ni kə pi mi.>
41 Kan tə wul munju den am yali gəs gwa'e, <Pətl kən ni ka naməni, kən wop mbarəme, teni gip utu tu kan baa məsh ka da'a, kan kərkəmi Shetan na mir mən kartən gəs gwa.
42 Domici nan ami ra den kumi guzumo, kə bim fingali da'a. Nan ami ra den kumi guzum malo, kə bim mal tle da'a.
43 Nan ami ra mən dəkiwo, kə rəm bom da in da'a. Nan a hol tutul dliwo, kə bim tutul dli kə la'i da'a. Nan ami den kumi dli, kan ra gip bom kə moniwo, kə ɗir kə shini gən da'a.>
44 Wii nəmi ti wu wule, <Babomi, gigasi ni mə shin ki den kumi guzumi, ko kə den kumi guzum male, ko kira mən dəki, ko kira na tutul dli da'a, ko kə den kumi dli, ko kira bom moni kan mə ne'i amra dawu?>
45 Gunyi baa nəmi wur tə wule, <Ge shirəm ni a yari ine, argon tu kup kə nge pi nye heli gip mir ɓyaro, ami ni kə ngem pi.>
46 Munju ni baa te gip hukuntetən tu kan baa pa da gwa, ama mən pitən dlat ju ngapo gip ge mbatli kan baa pa da gwa.>>

26

Bali bi kə də ri Yesu eka (Mar 14.1,2; Luk 22.1,2; Yoh 11.45-53)

1 Nan Yesu pa'i yari shirəm ju kupo, ar ni tə wul mir mən kulci kar ti'e,
2 <<Kə mom'e muri rop ni sa wi də pi nyel jikat bədlabəni, baa bi Nya Mbarəm kədə ɓa tika den kini.>>
3 Ar ni kiri ga Liɓakə Yam, na kiri kə bən dom wur bom də bari kə ga Liɓa kə Yami, mən sun'e Kayafa.
4 Kan wu bali gip dlom gəzən kədə wu nəm Yesu mol wu ri ti eka.
5 Wu wule, <<Ama ba'e wokoci kə nyel jikat bədlabən da'a, bəse də zam tli mbatl kar mbarəme.>>

Shoti Yesu mir mən təmi kasəri (Mar 14.3-9; Yoh 12.1-8)

6 Nan Yesu ra Betanya gip bom kə Simon muntu kan faro ba mən ndəcci ni gwawo,
7 ar ni nagər gon ɗir kar Yesu na mbun leti, laa'i na mir mən təmi kasəri kan na wurpi nar gwa, kan tə shoti ti sur gam nan təra den ci fingal gwa.
8 Ama nan mir mən kulci kar Yesu shin untuwo, ar ni lo ci wuri, kan wu ngwar wu wule, <<Unun kem ti den li mir mən bar wurpika untuwe?>>
9 <<Ar baa mani də wur mirika na wurpi mən nartəni, də bi munju am ri wur kaar da gwa.>>
10 Nan Yesu mom damtən gəzən kawo, ar ni tə wul wur'e, <<Unun kem kə ghun nagər tuwe? Mbuni bar ni tə pi mi.
11 Kii nəra na munju kan am ri wur kaar da gwa ko gigasi, ama amiwo, kii nəra namən ko gigasi da'a.
12 Tə shotim ni mir tu kə də tə kərkəm dli gən den bi kaptəne.
13 Ge shirəm ni a yari ine, las tu kup baa pi wazu kə zo shirəm kə ci atl gam gip atl kundərəndlipo, baa yari nagər tu den bi dami nan ti.>>

Yahuda nəm'e tii bi Yesu ka (Mar 14.10,11; Luk 22.3-6)

14 Ar ni nəm gip kutl-cet ropi, muntu ba wul ti'e Yahuda Iskaryoti ri kar kiri mən keri bar ju ɗiri Yam gwa.
15 Tə wul wur'e, <<Unun kii bi mi, ami ni a bi in ti gwawe?>> Ar ni wu dləm wurpi zənariya hauya nəm na kutl wu bi ti.
16 Den gas ta ni Yahuda Iskaryoti nəm ngeni təp tu kan tii bi Yesu kagwa am dawuri.

Yesu ci fingal kə jikat bədlabən na mir mən kulci kar ti
(Mar 14.12-21; Luk 22.7-13; Yoh 13.21-30)

17 Den pət kə pari kə nyel burodi tu
kan na yisti dagwawo, ar ni mir mən
kulci kar Yesuyi ɗir kar ti wu wule,
<<Ako ni kə ndu'e mə kərkəmi'i Fingal
Jikat bədlabəni?>>
18 Tə wul wur'e, <<Rəni gip bəni, ki
zam mbarəm goni, wul tə ni'e, <Ba
mən kulci wule, wokoci gən mbira wi
kosak a ndu a ci nyel Jikat bədlabən
na mir mən kulci karəm gip bom gi.>
>>
19 Ar ni mir mən kulci kartiyi pi
kandatu tə yari wur gwa, kan wu
kərkəm fingal jikat bədlabəni.
20 Nan sit piwo, ar ni Yesu dəm kə
də tə ci fingali na mir mən kulci kar
ti kutl-cet ropi.
21 Nan wu den ci fingali wo, ar ni
Yesu wule, <<Ge shirəm ni a yari ine,
gon gip kən baa bimka am də mən
nge gəni.>>
22 Ar ni ar ghun wur kan wu nəm
wuli gəs na nəm-nəm, wu wule, <<Na
ho bi ami ni da'a. Ko im Babomi?>>
23 Ar ni tə nəmi wur tə wule,
<<Muntu kan den si am gip gal nəm
namən gwa ni ba ri kə bi gən ka.
24 Nya mbarəm ba məshka kandatu
shirəm kə Yam yari den ti tun terka
gwa. Ama kashto kə muntu kan ba
bi Nya mbarəm ka gwa! Ar baa mani
də wule gər ti ni dama.>>
25 Ar ni Yahuda kan bari kə bi
Yesuyi ka wule,<<Ami na, Ba mən
kulci? >>Yesu nəmi ti tə wule,<<Kə
yariwi na gam gi.>>

Yesu ci fingal kə pa'i bisi
(Mar 14.22-26; Luk 22.14-23; 1 Mkr 11.23-25)

26 Nan wu den ci fingalo, ar ni
Yesu pən bəredi kan tə goode Yami,
tə cecceni, tə bi mir mən kulci kar ti
tə wule, <<Nəm ni kə ci ni, muntuwo,
dli gən ni.>>
27 Kan tə pən mal kin inabi gip
wuro mal tə goode Yami, kan tə bi
wur mal kin inabiyi tə wule, <<Tla ni,
kup gəni.
28 Domici muntuwo bəran gən
ni, kə gudlum shirəm kə Yam na
mbarəme, muntu kan ba ri kə
shoti den bi ho'i warwat pitən kə
mbarəmka na womti gwa.
29 A yari ine, aa i tla mal gəri kin
inabi tu da'a, se gas tu kan aa tla peli
nan kən gip mulki kə Ban gwa.>>
30 Nan wu wuli kono, ar ni wu to
gəzən den tləndər mən kin zaitun.

Bitərus baa wule tə mom Yesu da'a
(Mar 14.27-31; Luk 22.31-34; Yoh 13.36-38)

31 Ar ni Yesu wul wur'e,<<Gip gas
kəno kup gin kii kətər gin kə za'əmi,
den bi kə argon tu bari kə zami gən
gwa. Domici ar ra na rəshi'e,
<Aa ɓo mən le təmi
kan də təmi tatlka.>
32 Ama den kaar kə tli gən gip
məshi mbarəmo, aa mbubar Galili
cina da ine.>>
33 Ar ni Bitərus wule, <<Ko də wule
nami kup baa kətər gəzən den bi kə
argon tu bari kə zami giwo, amo aa
pi untu da'a.>>
34 Yesu nəmi ti tə wule, <<Ge shirəm
ni a yari'i, gip gas kəni kapən də tus
kor la yaro, ki wule kə momən da'a
bisi myakan.>>
35 Ama Bitərus wule, <<Ko aa məsh
ni nan ki, aa nge momi gika da'a.>>
Ar ni nami mir mən kulci kar ti yari
untu pa'e.

Yesu shərəm na Yam su Getse-manika
(Mar 14.32-42; Luk 22.39-46)

36 Ar ni Yesu na mir mən kulci kar
ti ri las tu ba la bi'e, Getsemani gwa,
kan tə wul wur'e, <<Dəm ni bartu,
naa to barta a shirəm na Yami.>>
37 Kan tə pən Bitərus na mimir kə
Zabadi rop, ga Yakubu na Yohana, ar
ni tə nəm pi dun mbatl na ghuntən
hoyi.
38 Ar ni tə wul wur'e, <<Dun mbatl
tu kan ra gipəno ar ba mani ri gən
eka. Dlər ni bar tu kə dəm ni gəɗən
naməni.>>
39 Nan tə te cina njemo, ar ni tə
ngus atl den gamghurəm tə shirəm
na Yami, tə wule, <<Bəba, ar ni ba
piwo, pənim kumi dli tuka ngapi.

Ama ba'e argon tu a ndu gwa ni kii
pi da'a, se de argon tu kə ndu gwa.>>
40 Kan tə pal ɗir kar mir mən kulci
kar ti, tə zam wur den nde umuri. Ar
ni tə wul Bitərus'e, <<O kii mani dəmi
gəɗən kə awa nəm na mən da'aya?
41 Dəm ni gəɗən kə shirəm ni
na Yami, bəse kə nda ni ka gip
godetəne. Ruhu nəm wi ama dli hol
ndərtənka.>>
42 Ar ni tə pa pal rənka kə ropi, tə
shirəm na Yam tə wule, <<Bəba, ar ni
baa pi də pənəm kumi dli tuka da'a se
amin a tlawo, naa də ndu'i gi pi.>>
43 Nan tə pal ɗiro, ar ni tə pa
zam wur wu den nde umuri, domici
umur nəm wur naar kawi.
44 Ar ni tə za wuri, kan tə pa ndara
kə shirəm na Yam kə bisi myakan, tə
den yari nəm shirəm tu kan tə yari
far gwa.
45 Kan tə pal ɗir kar mir mən kulci
kar ti, tə wul wur'e, <<Kə'i den umur
na shukutəna? Shin ni, wokoci pi
wi nan baa bi Nya mbarəmka am də
mən warwat pitən gwa.
46 Tli ni yam, mə ndara ni! Mən bi
gən kan ta rawi!>>

Nəmi Yesu
(Mar 14.43-50; Luk 22.47-53; Yoh 18.3-12)

47 Ti gip shirəm ituwi, ar ni Yahuda,
nəm gip mir mən kulci kar ti kutl cet
ropi, cwat na mbarəm na womti, wu
ra na ga tlyari səɓəri, na ga dlo am da
wuri. Kiri mən keri bar ju ɗiri Yam,
na kiri kə bən ni kar wur ɗiri.
48 Tunka ni mən bi gəs kayi yari
wur'e, <<Muntu a pi ti sumbawo*, ti
ni, nəm təni.>>
49 Na ɗirtən kə Yahuda kar Yesuwo,
ar ni tə wul Yesuyi'e, <<Də shirmi'i
ka, Mən kulci!>> Kan tə pi ti sumba.
50 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Berəm,
da'i pi argon tu ɗir ki gwa.>> Kan
mbarəmi ba te cina, wu nəm Yesu.
51 Na shini untuwo, ar ni nəm gip
munju kan ra na Yesuyi dli bar səɓər
gəs kan tə pati zher kə bari kə mən
keri bar ju ɗiri Yam gwa kəmka.
52 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Pali bar
səɓər gika gip kumti gəsi. Domici kup
muntu dlii bar səɓəro, bar səɓər ni
baa ri ti e.
53 Kə shin wule aa mani ni la'i
bi Ban kan tə karim bar na mir
mən kartən gəs munju kan womtitən
gəzən man kə domtən kə mən bi'utu
zangu kutl cet rop (72,000) kəkən tu
da'aya?
54 Ama ami ni a pi untuwo, imnu
shirəm kə Yam ba laa'i den'e untu ni
ba pi na mən gwawu?>>
55 Wokociyi ni Yesu wul womti
mbarəmi'e,<<Ami mən tli mbarəm
mbatl gip bən na dləri den təp na, kan
kə ɗir na ga tlyari səɓər na ga dlo kə
də kə nəmən gwawe? A kur dəm a
kulci mbarəm te gip Bom kə Yamka,
ngapo kə nəmən da'a.
56 Ama kup muntu pini kə də argon
tu ga mən yari shirəm kə Yam rəsh
gip Shirəm kə Yamo, ar laa'i.>> Na
kumi untuwo, ar ni mir mən kulci
kar Yesuyi kup za ti kan wu kətər
gəzəni.

Yesu cina də domtən kə mən Tloyi shirəm kə mən Yahuda
(Mar 14.53-65; Luk 22.54,55,63-71; Yoh 18.13,14,19-24)

57 Ar ni munju kan nəm Yesuyi ri ti
cina də Kayafa, bari kə mən keri bar
ju ɗiri Yam gwa. Lasi ni mən kulci
mbarəm den tələnkur kulci kə Musa
na kiri kə mən bən dom wuri kə tloyi
shirəmi.
58 Ama Bitərus kop ti kaar nye
pərsi-nye pərsiyi, wu mbubar də bom
də kiri kə liɓa kə Yami. Tə te gipi tə
dəm atl na mən ɓuti bomi kə də tə
shin kandatu baa ndo gwa.
59 Kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na
domtən kə mən tloyi shirəm kə mən
Yahudayi kup, den ngeni seda kə lar
den Yesu kədə wu zam təp kə ri gəs
eka.
60 Ama wu zam da'a, kup na
mbarəm na womti yari shirəm kə lar
den ti. Den kariwo, ar ni mbarəm jen
rop ɗiri,

* **26:48 26.48** *sumbawo* Al'ada shirmitən kə mən Yahuda ni də shirmi mbarəmka na ɓopi gəs kəme.

61 kan wu wule, <<Mbarəm tu
wule, <Aa tatl bom kə Yam tuka, kan
gip muri myakano a tu lasi.> >>
62 Ar ni bari kə mən keri bar ju
ɗiri Yam tlyami, kan tə wul Yesu'e,
<<Ki shirəm diya? Unun kii yari den
argon tu mbarəm ju ba yari den ki
gwawe?>>
63 Ama Yesu yon gəsi. Ar ni bari
kə mən keri bar ju ɗiri Yami wul ti'e,
<<A ngash ki na Yam mən ge mbatli,
yari mi, ki ni'e Almasihu Nya yama?
>>
64 Yesu nəmi ti, tə wul wur'e,
<<Aan, kandatu kə yari gwa ni, ama
a yari in ka, cina ɗewo, kii shin Nya
mbarəm njon den am shimli kə mən
iko, tə den surtən gip dun yami.>>
65 Ar ni lo ci bari kə Liɓa kə Yam
ju kan tə tlyati lulur gəska, tə wule,
<<Tə pi Yam məgən shirəmwi! Seda
unun mə'i ngeni? Kə kum məgən
shirəm tu kan tə pi gwa.
66 Unun kə shinu?>> Ar ni wu nəmi
ti wu wule, <<Tə ndar məshtəni.>>
67 Ar ni wu bəse ti mo'əm den ba
gere, kan wu ɓo ti. Jen ngapo wu la'i
ti am kayama
68 kan wu wul ti'e, <<Ki ni'e Al-
masihu fawo, pi mi anabci. Woni
ɓo'iwe?>>

Bitərus nge momi Yesuka (Mar 14.66-72; Luk 22.56-62; Yoh 18.15-18,25-27)

69 Wokociyiwo, Bitərus ra njon te
gip dəbomika, ar ni nye gər zher gon
ɗir kar ti, tə wul ti'e, <<Ki ma na Yesu
ba mən Galili tu ni kira!>>
70 Ama Bitərus nge gəs cina da wur
kup, tə wule, <<A mom argon tu kə
den shirəm dene gwa da'a.>>
71 Nan Biturus ɗəl ter tə te gip
dlabəno, ar ni nye gər gon mən
pi mbap gip bomi shin ti, kan
tə wul mbarəm kan ra lasi gwa'e,
<<Mbarəm tu ma na Yesu kə Nazarat
ni tə ra.>>
72 Ar ni Bitərus nge gəs es na ɓe
am atl tə wule, <<A mom mbarəm tu
da'a!>>
73 Den kaarika njemo, ar ni munju
kan ra dlor lasi wul Bitərus'e, <<Untu
ni, ki ma nəm gip wur ni. Gəs ləka gi
ni ɓul kika.>>
74 Ar ni tə nəmi pi gam gəs bi na ɓe
am atl tə wule, <<A mom mbarəm tu
da'a!>> Na yari untuwo, ar ni tus kor
la yare.
75 Ar ni Bitərus dami argon tu Yesu
yari ti gwa'e, <<Kapən də tus kor la
yaro, ki wule kə momən da'a bisi
myakan.>> Ar ni tə ɗəl te karika kan
tə kul hoyi.

27

Ri Yesu cina də Bilatus (Mar 15.1; Luk 23.1,2; Yoh 18.28-32)

1 Nan bar tlo kə bi cigəniwo, ar ni
kiri ga Liɓa kə Yam na kiri kə bən kup
mo bi kə də wu ri Yesu eka.
2 Ar ni wu ɓal tika, kan wu ri ta ti
am də Bilatus, gobna kə Roma.

Yahuda rat gam gəska (MMK 1.18,19)

3 Nan Yahuda, muntu kan bi Yesu
ka shin'e wu tloyi Yesu shirəm kədə ri
ti ekawo, ar ni tə pi dun mbatli, kan
tə pal rənka kar kiri mən keri bar ju
ɗiri Yam na kiri kə bəni. Tə pali wur
azurpa hauya nəm na kutl gəzəni.
4 Tə wule, <<A pi warwat pitənwi,
nan a bi muntu pi wani pitən da'a
də ri ti eka gwa.>> Ar ni wu wul
ti'e, <<Unun ghun mi? Muntuwo,
damtən gi ni.>>
5 Ar ni Yahuda wi wurpiyika te gip
Bom kə Yamka, kan tə ɗəl tə ri rat
gam gəska.
6 Ar ni kiri ga Liɓa kə Yam yem
wurpiyi wu wule, <<Ar ndari də ne
wurpiyi kəba ne wurpi kə Bom kə
Yam da'a, nan wurpi bəran ni gwa.>>
7 Ar ni wu mo bi kan wu wur las
gon na wurpiyi. Ba la bi lasi'e las kə
mən tu'i tati, kədə lasi dəm ba kapi
mən dəki.
8 Ar ni kem ba la bi lasi'e, Las kə
Bəran har sekəni.
9 Təp untuni laa'i argon tu mən
yari shirəm kə Yam Irmiya yari
gwa'e, <<Wu pən azurpa hauya nəm
na kutli, wurpi tu kan mbarəm kə
Isra'ila mo bi den də ɓatl den ti gwa
itu.

10 Kan wu wur las kə mən tu'i
tat nari, kandatu Babom wuləm ra
gwa.>>

Yesu cina də Bilatus gobna kə Roma
(Mar 15.2-5; Luk 23.3-5; Yoh 18.33-38)

11 Yesu ra dlor cina də gobna kə
Romayi ituwi, ar ni gunyi ngen momi
kar ti tə wule, <<Ki ni'e gun kə mən
Yahudaya?>> Yesu nəmi ti tə wule,
<<Aan, kandatu kə yari gwani.>>
12 Ama nan kiri ga liɓa kə Yam na
kiri kə bən ne ti lar gamo, tə shirəm
da'a.
13 Ar ni Bilatus wul ti'e, <<Kə kum
ni shirəm ju wu yari den ki gwa diya?
>>
14 Ama Yesu bali ti shirəm ko nəm
da'a, kan ar ba dləkən gobnayi hoyi.

Tloyi Yesu shərəm kə məshtəni
(Mar 15.6-15; Luk 23.13-26; Yoh 18.39—19.16)

15 Wokoci nyel jəkat bədlabəno,
gobnayi ba kur pətli wur mbarəm
nəm gip munju kan ra na ɓali gip
bom moni, muntu wu ndu gwa.
16 Wokociyiwo, bar mən tli bən
mbatl gon kan mbarəm mom ti hoyi
gwa ra gip bom moni mən sun'e
Barabas.
17 Nan womti mbarəmi dom wuro,
ar ni Bilatus ngen momi kar wur tə
wule, <<Woni kə ndu'e a pətli in we,
Barabas na, ko Yesu muntu ba la ti
bi'e Almasihu gwa?>>
18 Domici Bilatus mom'e ghuve ni
kem wur kə bi Yesu ka.
19 Nan Bilatus dəm den dandi tloyi
shirəm gəso, ar ni nagər gəs kar bar
na shirəm tu də wul ti'e, <<Dəl ka
gip təp kə mbarəm tu kan ra na wani
pitən da gwa, domici a kum dli naar
gip tlon den ti gip gasi.>>
20 Ama kiri mən keri bar ju ɗiri
Yam na kiri kə bən co mbarəm kə də
wu wule, də pətli wur Barabas, kan
Yesuwo, də ri ti eka.
21 Gobna kə Romayi ngen momi
kar wur tə wule, <<Gonge ni gip rop
ju kə ndu'e a pətli inwe?>> Ar ni wu
nəmi ti wu wule, <<Barabas!>>
22 Kan Bilatus ba ngen momi kar
wur es tə wule, <<Unun aa pi na
Yesu muntu ba la ti bi'e, Almasihu
gwawe?>> Ar ni wu tli yar kup gəzən
wu wule, <<Də ɓa tika den kini!>>
23 Bilatus pa ngen momi kar wur tə
wule, <<Unun kemi? Unu wani pitən
ni tə piwe?>> Ama womti mbarəmi
wom bar ra wu wule, <<Də ɓa tika
den kini!>>
24 Nan Bilatus shin ti'i mani pi
argon da'a, mbarəm es den ndu'i tli
mbatl naar kawo, ar ni tə nge mal
kan tə ho am gəska cina da wur tə
wule, <<Pun ni am gən ra gip shoti
bəran kə mbarəm tu. Muntuwo ge
gin ni!>>
25 Ar ni mbarəmi kup nəm wu wul
ti'e, <<Naa də bəran gəs dəm den gam
gəmi na mimir gəmi.>>
26 Kan tə pətli wur Barabas. Tə bi bi
də ɓo Yesu, kan də ɓa tika den kini.

Mən bi'utu lo Yesu
(Mar 15.16-21; Yoh 19.2,3)

27 Ar ni mən bi'utu kə gobna te na
Yesu gip bom kə gobna kə Romayi,
kan wu la bi domtən kə mən bi'utu
kup wu gandəl tika.
28 Wu tusi ti tutul dli gəs ka, kan
wu la'i ti zili tlyari luluri.
29 Ar ni wu pi ti lish kə gun ka ire,
wu kemi ti sur gami. Kan wu kem
tə nəm dlo na am gəs kə shimli, wu
ngus cina da ti, wu wuli ti den kaar
bi'e, <<Də shirmi'ika ra, gun kə mən
Yahuda!>>
30 Wu bəse ti mo'əmi kan wu nəm
dloyi wu pi ta ɓe gəs den gami.
31 Nan wu pa'i lo'i gəso, ar ni wu
tusi ti zili tlyari luluri ka, kan wu la'i
ti gwasi. Ar ni wu ndara nan ti kə də
wu ɓa tika den kini.

Ba Yesuka den kini
(Mar 15.22-32; Luk 23.27-43; Yoh 19.17-27)

32 Nan wu den ritəno, ar ni wu mo
na mbarəm kə Sairin gon mən sun
Siman, wu kem ti tə pən kin kə ɓa'i
Yesuyi.
33 Wu ri las tu ba la bi'e, Golgota
gwa (Ba kula gam ituwi).

34 Kan wu bi ti mal gəri kin inabi
nan kurtli na ɗasi bar gon gwa, kə də
tə tla. Ama nan tə la ləka denewo, ar
ni tə nge tleka.
35 Nan wu ɓa ti den kiniwo, ar ni
wu rabe lulur gəs təp kə ba la'i guri'a.
36 Den kaar kə untuwo, ar ni wu
dəm lasi wu den ne ger den ti.
37 To gami da ti kawo, ar ni wu rəsh
shirəm den ar gontu təpi wani gwa,
MUNTU NI'E YESU, GUN KƏ MƏN
YAHUDA.
38 Mur mən tare təp jen ra rop kan
ɓa wur den kin nan ti gwa, gon den
am shimli, gon ngapo den am yali
gəsi.
39 Mbarəm ju ba wushe ma wu
nəmi ti pi məgən shirəmi, wu den
kungət gami.
40 Wu den wultən'e, <<Ki kan kə
wule, ki yasi bom kə Yamka, kan kə
tu gip muri myakan. O ki Nya Yam
ni fawo, ɗəli gam gi, kə ɗəl ka sur den
kin tu kan ɓa ki gwa!>>
41 Untuni es kiri mən keri bar ju
ɗiri Yami, na mən kulci mbarəm den
tələnkur Kulci kə Musa na kiri kə bən
lo ti.
42 Wu wule, <<Tə ɗəli jeni, ama tə
mbu ɗəli gam gəs da'a! Ti ni'e gun kə
mən Isra'ila! Naa tə ɗəl sur den kin tu
kan ɓa ti gwa kan mə ngəsh mi den
ti.
43 Tə ne mbatl den Yami. Naa də
Yami ɗəli ti kəkəni, tin tə ndu ti gwa,
domici tə wule, <Ami Nya Yam ni.>
>>
44 Untuni es mur mən tare guntəp
ju kan ɓa wur den kin nan ti gwa pi
ti məgən shirəmi.

Məshtən kə Yesu
(Mar 15.33-41; Luk 23.44-49; Yoh 19.28-30)

45 Ar ni dəmən nga las ka kup, gip
dlom pəte, ar ba ri gəlla am myakan
kə siti.
46 Bar kə gəlla am myakan kə
sitiwo, ar ni Yesu tli yar yam tə wule,
<<Eloi, Eloi, lama sabaktani?>> Mun
tu ni'e, <<Yam gəni, Yam gəni, unun
kem kə balim karwe?>>
47 Nan jen kan ra dlor lasi kum
untuwo, ar ni wu wule, <<Tə den la'i
bi Iliya wi.>>
48 Ar ni nəm gip wur na zhotən
kətər tə pən soso tə gi na mati mal
inabi, tə ɓal den dlo tə ta'i Yesu kə də
tə tla.
49 Kan nami mbarəmi ba wule,
<<Kəkəno za ti ni, naa mə shin ko
Iliyayi baa sur ɗəli ti.>>
50 Nan Yesu tli yar yam eso, ar ni tə
kotl mbatlka.
51 Gip wokociyi ni labəle kə gip
Bom kə Yam tlyatka gip dlom sur
gami ar su atli. Kan atl ba jirkət ti,
ga səla ba tatlka.
52 Kan ga gambəci ba ɓulka, dli kə
mbarəm kə Yam na womti kan məsh
ka baa tli na rai.
53 Wu ɗəl ka gip gambəci gəzəni,
den kaar kə tlitən kə Yesu gip məshi
mbarəmo, kan wu te gip Bən kan ra
dləran gwa, wu ɗəl kar mbarəm na
womti.
54 Nan bari kə mən bi'utu na
munju kan den ɓuti Yesuyi shin
jirkəttən kə atli na bar ju kan pi kupo,
ar ni bərti nəm wur kan wu wule,
<<Na ho bi, mbarəm tuwo, Nya Yam
ni!>>
55 Mətli jen ra na womti njeen kan
den shini bar ju den pitən gwa. Wu
kop ni Yesu ter Galili kə də wu ne ti
am ra.
56 Gip mətliyiwo, ga Maryamu kə
Magadala, na Maryamu nasi ga
Yakubu na Isubu, na nasi mimir kə
Zabadi ra.

Kapi Yesu
(Mar 15.42-47; Luk 23.50-56; Yoh 19.38-42)

57 Nan sit piwo, ar ni ba mən wurpi
gon kə Arimatiya mən sun'e Isubu
ɗiri, ti ma nye mən kulci kar Yesu ni.
58 Tə te kar Bilatus tə liri dli kə
Yesu, ar ni Bilatus bi bi den'e də bi
ti.
59 Ar ni Isubu pən dliyi kan tə
ghumka na pel ghol tutul ghumi
məshi mbarəme,
60 kan tə la dliyi gip pel gambəci
gəs kan tə mbun den tu səla gwa. Tə
kutəl bar tat kan tə le bi gambəci'ika
na ri kan tə ndara.
61 Maryamu kə Magadala na
Maryamuyi mən nəm ra njon cina
də bi gambəci'i.

Mən ne ger den gambəci'i

62 Nan bar tlo den pət shukutən kə
mən Yahudawo, ar ni kiri mən keri
bar ju ɗiri Yam na mən me gam kə
Parise ri kar Bilatus.
63 Wu wul ti'e <<Də Yam za ki ra,
mə dami wi'e wokoci tu mən ceni lar
tu ra na ge mbatlo, tə wule, <Den
kaar kə muri myakano, Aa tli na ge
mbatl esi.>
64 Ra'untuwo, bi bi kə də ri ɓut
gambəci'i ar ri muri myakan. Də
pi untu bise də mir mən kulci kar
ti pi mur kə dli gəska kan wu yari
mbarəm'e, tə tli ni ka gip məshi
mbarəme, kan də setən kə kəkən man
kə pariyi.>>
65 Bilatus wul wur'e, <<Yem ni mən
bi utu kə ri ne ni ger den gambəci'i
kandatu kii mani gwa.>>
66 Ar ni wu ri ɓut gambəci'i təp
kə ba ɓe am kə gunyi den tat tu le
gambəci'i ka nari gwa, kan wu pa wi
mən bi utu kə də wu ɓuti.

28

Tlitən kə Yesu gip məshi mbarəme
(Mar 16.1-8; Luk 24.1-12; Yoh 20.1-10)

1 Bar tlo kə bətloni den kaar kə pət
shukutən kə mən Yahuda, den pət
kə nəm kə sati, ar ni Maryamu kə
Magadala na Maryamu mən nəmi, ri
kə shini gambəci'i.
2 Wule gip njipkər gere ar ni atl
jirkət ti, kan mən kartən kə Yam gon
ba ɗəl sur yam tə kutəl tat kan le
bi gambəci'ika nari gwa, tə dəm gəs
deni.
3 Tə den cirtən wule ci bi kə Yami,
tutul dli gəs es ra gholi puun wule
auduga.
4 Ar ni bərti ci mən ɓuti gam bici'i
den mən kartən kə Yami, wu zhizhim
wur kan wu nda atlka wule məshi
mbarəme.
5 Ama mən kartən kə Yami wul
mətliyi'e, <<Ba də bərti ci in ni ka da'a,
a mom'e kən ni den ngeni Yesu kan
ɓa tika den kin gwa.
6 Tə ra ɗe da'a, tə tli gəs gip məshi
mbarəmka wi kandatu tə yari gwa.
Ɗir shin ni las tu kap ti gwa.
7 Rə ni ka na zhotəne, kə yari ni
mir mən kulci kar ti'e, <Tə tli gip
məshi mbarəmka wi. Tii mbubar atl
kə Galili cina da ine. Barta ni ki shin
ti.> Ar gon tu a ɗir kə də a yari in gwa
itu.>>
8 Ar ni mətliyi za gambəci'i na
zhotən gip bərti, ama laa'i na ghol
mbatli wu kətər kə də wu ri yari mir
mən kulci kar ti.
9 Wule gip njipkər gere ar ni Yesu
mo nan wur kan tə wul wur'e, <<A
shirmi in ka.>> Ar ni wu ngus kan wu
nəm asəm gəs wu bote ti.
10 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ba də
bərti ci inni ka da'a. Ri yari ni mir
ɓyar wu te gip atl kə Galili, bar ta ni
wu shiməni.>>

Mən ɓuti gam bəci'i yar argon tu kan pi gwa

11 Nan mətliyi den təp ndaratəno,
ar ni jen gip mən bi'utu mən ɓuti
gambəci'i te gip bən kə də wu yari kiri
mən keri bar ju ɗiri Yam bar ju kup
pi gwa.
12 Ar ni kiri Liɓa kə Yam na kiri kə
bəni mo gam wu dar bi, kan wu bi
mən bi'utuyi wurpi mən nartəni,
13 wu wul ga mən bi'utuyi'e, <<Wul
ni'e, mir mən kulci kar ti ni ɗir kə gas
kan wu pi mur kə dli gəska nan mən
den nde umur gwa.
14 Shirəm tu ni ri kəm də gobna kə
Romawo, mi mom ar gon tu mi yari ti
kan baa kem tii hukunte'in dagwa.>>
15 Ar ni mən bi'utuyi nəm wurpiyi
wu pi kandatu wul wur'e də wu
pi gwa. Shirəm tuwo har sekən
mbarəm kə Yahuda ba pi shirəm
deni.

Mbap tu Yesu bi mir mən kulci kar ti gwa
(Mar 16.14-18; Luk 24.36-49; Yoh 20.19-23; MMK 1.6-8)

16 Ar ni mir mən kulci kar ti kutl-
cet nəmi te gip Galili, wu to den
tləndər tu kan Yesu yari wur'e wii mo
gwa.
17 Nan wu shin ti wo, ar ni wu
ngusi ti, ama jen gəzən cen mbatl ka.
18 Ar ni Yesu ɗir kar wur tə wule,
<<Iko kə to yamka na kə den atlo kup
bim kawi.

19 Ra'untuwo, rii pi ni mbarəm kə
atl kup wazu, kə pi wur ni batisma
gip sun kə Bəba, na kə Nya, na kə
Ruhu kə Yami,
20 kə pa kulci wur ni wu kop kup
argon tu a yari in kə pi gwa. Na ho bi,
ami ra nan kən ko gigasi, ar ri patən
kə zhan kup.>>

Zo Shirəm kan Markus Rəsh gwa

Yohana mən batisma kərkəmi Yesu guntəpe

1 Ne gəs kə yari zo shirəm kə Yesu Almasihu,* Nya Yami.†
2 Kandatu ar ra na rəshi gip tulankur kə mən yari shirəm kə Yam Ishaya gwa'e, <<Aa kar nye mən kartən bar gən cina da'i, muntu kan baa kərkəmi'i guntəp gi gwa.>>‡
3 Yar kə gon mən latən bi gip ləp den wultən'e, <<kərkəmi ni Babom guntəp kə cwattən gəsi, də guntəp gəs dəm na ta'i.>>
4 Ar ni Yohana ɗir tə den pi mbarəm batisma gip ləp na pi wazu kə ci atl gam kar Yam kə pəni warwat pitənka.
5 Kan mbarəm kə bi atl kə Yahuda kup na mbarəm kə Urshalima ba ri kar ti. Wu den yari warwat pitən gəzəni, kan tə pi wur batisma gip ɓula kə Urdun.
6 Yohana ra dlor na tutul dli ka ta rakumi, tə dləmat ti na late, kan zas na dom ni'e fingal gəsi.
7 Yohana yari tə wule, <<Den kaar gəno gon baa ɗiri muntu kan manəm nartən gwa, zap kaptəlan gəs ma a kəm a ngus a pətli tika da'a.
8 A pi in batisma na male, ama tiwo tii pi in batisma na Ruhu kə Yami.>>

Pi batisma na godetən kə Yesu

9 Wokoci tawo ar ni Yesu za bən kə Nazarat gip atl kə Galili kan Yohana ba pi ti batisma gip ɓula Urdun.
10 Nan Yesu den ɗəltən tor gip maliwo, ar ni tə shin dlom yam ɓuli, kan Ruhu ba sur dlər den ti na dli wule kə kuɓəri.
11 Kan yar gon ba ɗəl sur yam ba wule, <<Ki ni'e Nya gəni, muntu a ndu gwa, mbatl gən ba ghol nan ki naari.>>
12 Ar ri kətigon da'a ar ni Ruhu ri ti gip ləpe,
13 kan tə dəm rənka kə muri hauya rop, Shetan den ta gode gəsi. Tə ra na ga dabba kə gip ləpe, na mir mən kartən kə Yam den pi ti mbapi.

Yesu la bi mir mən kopi gəs kə pari

14 Den kaar kə la'i Yohana gip bom kə moniwo, ar ni Yesu ndara gip atl kə Galili, tə den pi wazu zo shirəm kə Yami.
15 Tə wule, <<Wokoci ɗir wi, mulki kə Yam mbira kosak wi. Ci ni atl gam kə ngəsh kən ni den zo shirəmi.>>
16 Nan Yesu den kopi bi ɓula kə Galiliwo, tə shin Siman na erəm gəs Andərawus den la'i bar kə nəmi kos gəzən gip male, domici wu mən nəmi kos ni.
17 Yesu wul wur'e, <<Kopən ni, aa pali in mən dəli mbarəm ɗir karəmi.>>
18 Ar ri kətigon da'a ar ni wu za bar kə nəmi kos gəzənka kan wu kop Yesu.
19 Nan tə te cina njemo ar ni tə shin Yakubu nya Zabadi na erəm gəs Yohana gip kungələn jikat male, wu den kərkəm bar kə nəmi kos gəzəni.
20 Na shini gəzəno ar ni tə la wur bi, kan wu za bazin Zabadi gip kungələn jikat mali na mir mən mbap jeni kan wu kop Yesu.

Yesu ɗəli dun itərka gip mbarəme

21 Ar ni wu ndara Kaparnahum, nan pət Shukutən ɗiro ar ni Yesu te gip bom domtən kə mən Yahuda kan tə nəm kulci mbarəme.
22 Mbarəm nəm bi na am den kulci gəsi, domici tə kulci wur wule muntu kan na iko gwa, ba'e wule kandatu mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ba pi gwa da'a.
23 Gip untuwo, ar ni mbarəm gon kən mən dun itər gip bom domtən kə mən Yahudayi la yar tə wule,

---

* **1:1 1.1** Almasihu na bi kə mən Ibəranewo rəsh ni e Mashiha, kan Kəristi na bi kə mən Hellas, kup pa rop ju ba pi nupi'e muntu kan shoti ti mir sur gam kə ne gəska markəm kə pi mbap ni. † **1:1 1.1** Gip kor rəshi tulankur jen na amo wura na*nya Yami*Da'a. ‡ **1:2 1.2** Mal 3.1

24 <<Unun kə ndu nan mi, Yesu kə
Nazarat! Kə ɗir ni kə pa'ika nan
miya? A mom wo ni'e ki, Dləran
Mbarəm kə Yami!>>
25 Kan Yesu ba matl ti tə wule,
<<Dəl ter gip ti!>>
26 Dun itəri ɓo mbarəmi atl kan tə
ɗəl ter gip ti na la'i yare.
27 Ar dləkən mbarəm kup kan wu
ngen momi kar ezən wu wule, <<Unu
ari ituwi? Pel kulci gon mən ndərtəni!
Tə yari argon tu dun itər baa pi gwa
kan wu kopi ti.>>
28 Shirəm den ti gəzan bəle-bəle gip
atl kə Galili.

Yesu pəni mbarəm na womti kumi dli gəzən ka

29 Nan wu za bom domtən kə
mən Yahudayiwo, ar ni ga Yakubu
na Yohana ri bom də Siman na
Andərawus.
30 Nakon kə Siman ra ɓom den
kumi dli, dli gəs wi utuka, kan wu
shirəm na Yesu den ti.
31 Kan tə ri kar nagər məri, tə nəm
am gəs tə tli ti yami. Ar ni kumi dliyi
za ti, kan tə turi wur fingal tə bi wuri.
32 Gasi kə bi sit nan pət nda binwo,
ar ni mbarəm ɗiri Yesu kup mən
kumi dli na mən dun itəri.
33 Ar ni mbarəm kə bəni kup dom
wur bədlabən bomi,
34 kan Yesu ba pəni ko gonge
mbarəm den ko gonge unu kumi dli
gəzənka. Tə pa ɗəli dun itərka na
womti gip mbarəme, ama tə za dun
itəri wu shirəm da'a, domici wu mom
ko ti wo ni.

Yesu shirəm na Yam las tu mbarəm ra dagwa

35 Kə bi bətloni, nan las'i pələu-
pələwo, ar ni Yesu tlyami, kan tə za
bom tə ndara las gon kan mbarəm ra
dagwa, lasi ni tə shirəm na Yami.
36 Siman na munju kan ra nan ti
gwa ri kə ngeni gəsi.
37 Nan wu zam tiwo ar ni wu wul
ti'e, <<Mbarəm kup den ta ngeni gi!
>>
38 Yesu bali wur tə wule, <<Mə
ndara ni gip mir bən ju kan ra kosak
gwa, kə də a pi wazu barta esi. Argon
tu sirəm gwa itu>>
39 Ar ni wu kop gip atl kə Galili kup,
wu den wazu gip bom domtən kə
mən Yahuda gəzən na ɗəli dun itərka
gip mbarəme.

Ba mən ndəcci gon ɗir kar Yesu

40 Ba mən ndəcci gon ɗir kar ti kan
tə ngus den gam ghurəm gəs tə lir
ti tə wule, <<Ar ni pəni'i mbatlo, kii
mani pali gən dləran.>>§
41 Laa'i na guna gere, ar ni Yesu ne
am den mbarəmi kan tə wule, <<Ar
pənim mbatli, pal dləran!>>
42 Ar ri kətigon da'a, ar ni ndəcci
gəs za ti kan tə pal dləran.
43 Yesu dəli ti kəm hoyi, kan tə za ti
tə ndara.
44 Tə wul ti'e, <<Ba kə yari murgon
bar tu da'a. Ama mbəri, ri gam gi kar
ləɓa kə Yami kan kə bi bar ju Musa
wule də bi den bi paltən dləran gwa,
kə də ar dəm seda kar wuri.>>
45 Ama mbarəmi pi untu da'a kan
tə ndara tə nəm yari mbarəm argon
tu kan pi gwa. Muntu kem Yesu ba'i
te gip bən den ger kə mbarəm da'a
ama tə dəm kaari las ju mbarəm ra
da gwa. Kup na untu mbarəm ko təp
ako pi ta ɗirtən kar ti.

2

Yesu warke muntu itər tle ti dlika

1 Murka njem den kaariwo, ar ni
Yesu pa te gip bən Kaparnahum, kan
mbarəm ba kumka den'e təra bomi.
2 Ar ni mbarəm na womti dom wur
har kushi ba ɗatka, ko te bədlabən
karika ma, kan tə pi wur wazu
shirəm kə Yami.
3 Ar ni mbarəm wupse jen ter na
mbarəm gon kan ra den kumi dli
gwa, itər ni tle ti dlika.
4 Nan wu mani zami təp kə te
gəs kar Yesu da'a na womtitən kə
mbarəmo ar ni wu tul las gon den
rupi kushiyi sur gam də Yesu, den
kaar kə tuli shuyiwo, kan wu shu
muntu itər tle ti dli kayi sur cina də
Yesu ɓom den bamuri gəsi.

§ **1:40 1.40** Kii mani pali gən dləran: Bisa adini kə mən Yahudawo mən ndəcci den kuur dli gəso tə ra hoyi kə tetən gip Bom kə Yam da'a.

5 Nan Yesu shin ngəshtən den Yam
gəzəno, ar ni tə wul muntu itər tle
tikayi'e, <<Nya gəni, ho'i'i warwat
pitən gi kawi.>>
6 Lasiwo mən kulci mbarəm den
kulci kə Musa ra njon, ar ni wu dami
gip mbatl gəzən wu wule,
7 <<Unun kem mbarəm kən ba
shirəm untu we? Məgən shirəm ni tə
pi Yami! Wo ni baa mani ho'i warwat
pitənka in ba Yam ni katl nan gəs
dagwa?>>
8 Ar ri kətigon da'a ar ni Yesu
momka gip ruhu gəs'e argon tu wu
den dami gip mbatl gəzən gwa itu,
kan tə wul wur'e, <<Unun kem kən
den damtən den munju we?
9 Gonge ni ban mani, də wul
muntu itər tle ti dli kayi'e <Ho'i i
warwat pitən gi kaya,> ko <Tlyami,
pən bamuri gi kə ndara?>
10 Ama kə də kə mom'e Nya
Mbarəm ra na iko den atl kə ho'i
warwat pitənkawo,>> ar ni tə wul
muntu itər tle ti dli kayi'e,
11 <<A wul ki'e, dlyami, pən bamuri
gi kə ndara bomi.>>
12 Ar ni tə tlyami, tə pən bamuri
gəs kan tə nəm təp den ger kə kum
gəzəni. Muntu dləkən mbarəm kup
kan wu ɗəɗa Yam na wultən'e, <<Mə
taɓe shini argon untu da'a!>>

Yesu la bi Lawi

13 Yesu pa su bi ɓula'i. Ar ni
mbarəm na womti ri kar ti, kan tə
nəm kulci wuri.
14 Nan Yesu den ɓomi asəmo ar
ni tə shin Lawi nya Halfa njon kə
ba nəmi wurpi bomi. Yesu wul ti'e,
<<Kopəni.>> Kan Lawi ba tlyam tə
kop ti.
15 Nan Yesu den ci fingal kə gas
gip bom də Lawiwo, mən nəmi wurpi
bom na mən warwat pitən na womti,
na mir mən kulci karti ra den ci fin-
gal nan ti, domici mbarəm na womti
ni gip wur kop ti kaari.
16 Nan mən kulci mbarəm den
kulci kə Musa kan mən Parise ni,
shin ti den ci na mən warwat pitən na
mən nəmi wurpi bomo, ar ni wu ngen
momi kar mir mən kopi gəs wu wule,
<<Imni tə ci na mən nəmi wurpi bom
na mən warwat pitəne?>>
17 Na kumi muntuwo ar ni Yesu
wul wur'e, <<Munju kan ra gingəlin
gwa ni ba shin mən bi un da'a, ama
mən kumi dli ni. A sur ni kə la'i bi
mən pitən dlat da'a ama mən warwat
pitəne.>>

Ngeni momi kar Yesu den pi guzum male

18 Gasi gono mir mən kulci kar
Yohana na kə mən Parise den guzum
male. Mbarəm jen ɗir kan wu ngen
momi wu wule, <<Ra imnu mir mən
kulci kar Yohana na mir mən kulci
kar mən Parise ba pi guzum male,
ama mir mən kulci kar kiwo wu pi
dawu?>>
19 Yesu nəmi wur tə wule, <<Im
ni fa mən dəki kə mən pel gər baa
pi guzum mal nan tərа nan wur
gwawe? Wii pi da'a, ti nə ra nan wur
gwa.
20 Ama wokoci den ɗirtən nan baa
pəni wur mən pel gəri kagwa, gas ta
ni wii pi guzum male.
21 Murgon baa bop gus tutul dli
den pel tutul dli da'a. Ti ni tə pi
untuwo, pel tutul dliyi baa tlyat ko-
riyika, har də dlyattəni man kə fari.
22 Murgon baa shoti pel mal kin
inabi* gip kor tat ne mal inabi da'a.
Ti ni tə pi untuwo, mal inabiyi baa
tar tati kan ar mbutlka. O'o, tii
shoti ni pel mal kin inabi gip pel tat
inabi.>>

Yesu ni'e Babom kə pət Shukutəni

23 Den pət Shukutən gon nan Yesu
den kopi gip kən alkamawo, mir mən
kulci kar ti ra nan ti, ar ni wu nəm
wumi alkama wu den ci.
24 Mən Pariseyi wul ti'e, <<Ba shini,
unun kem wu pi argon tu den kulci
kə Musawo ar ndari də pi den pət
Shukutən da gwawu?>>
25 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule,
<<Kə taɓe ni zhiti gip tulankur den
argon tu Dauda pi, ti na ga berəm

* **2:22 2.22** Mal kin inabi: Ba zam ni mal tu den gəri kin inabi kan zho gwa. Paye pi ampani na mal kin inabi wule mal tle gip atl kə Isra'ila.

ɓomi asəm gəs nan guzum ci wur gwa diya?
26 Kandatu gip muri kə Abiyata bar ləɓa kə Yami, Dauda te gip bom kə Yam kan tə ci bəredi tu kan ne nika markəme, muntu kan ga ləɓa kə Yam ni katl baa ci gwa. Kan tə pa bi ga berəm ɓomi asəm gəs wu ma wu ci.>>
27 Kan tə wul wur'e, <<Pət Shukutəno pi təni domici kə mbarəme, ba'e mbarəm ni pi ti domici kə pət Shukutən da'a.
28 Ra untuwo Nya Mbarəm ni'e Babom kə pət Shukutən ma.>>

3

Yesu warke muntu itər tle ti amka gwa den pət Shukutən

1 Wokoci gono Yesu te gip bom domtən kə mən Yahuda, mbarəm gon ra lasi kan itər tle ti amka gwa.
2 Jen ni den ngeni təp tu wii zam Yesu na argon kə nəmi gəsi. Ra untuwo ar ni wu pi ta ne ger den ti kə wu shin ko tii warke ti den pət Shukutəni.
3 Ar ni Yesu wul mbarəmi kan itər tle ti amika gwa'e, <<Tlyam dlor cina də mbarəme.>>
4 Ar ni Yesu ngen momi kar wur tə wule, <<Den bi kulci kə Musawo unun ndari də pi den pət Shukutəni, də pi ho pitəna ko wani? Də ɗəli rai ya ko də ri eka?>> Ama ar ni wu yon gəzəni.
5 Yesu wi wur ger gip lo na dun mbatl den lati mbatl gəzəni, kan tə wul mbarəmi'e, <<Ta am gi.>> Tə ta am gəsi, kan am gəs ba pal lau.
6 Ar ni mən Pariseyi ndara kan wu nəm ngeni təp nan wur na mbarəm kə Hiridus den kandatu wii ri Yesu eka gwa.

Mbarəm na womti kop Yesu

7 Yesu na mir mən kulci kar ti tlyam wu ndara bi ɓula'i, kan bar womti mbarəm kan tli tor gip atl kə Galili ba kop ti.
8 Nan wu kum argon tu kup tə den piwo, mbarəm na womti kan tli tor gip atl kə Yahuda, gip bən kə Urshalima, gip Idume, na bi atl ju kan ra te jikat ɓula Urdunka, na gip atl kə Sidon na Taya, ba ɗir kar ti.
9 Den womtitən kə mbarəmiwo ar ni tə wul mir mən kulci kar ti'e wu zami ti nye heli kungələn jikat mal nəm, ba də mbarəm tla ti naarka da'a.
10 Tə pi ni untu domici tə warke mbarəm na womti wi, ar ni munju kan ra na bar jen kan ba ghun wur gip dli gəzən ba pi ta ɗirtən zam wu ne am den ti ra.
11 Wokoci tu kup dun itər shin tiwo, se wu nda atl cina da ti wu den la'i yare, wu den wultən'e, <<Ki Nya Yam ni.>>
12 Ama Yesu dəli wur kəm hoyi den ba wu yari den ti wo ni da'a.

Yesu zəzar mir mən kartən gəs kutl cet rop

13 Gip untuwo, ar ni Yesu ndara den tləndəre, tə la bi munju kan tə ndu gwa, kan wu ɗir kar ti.
14 Tə zəzar mbarəm kutl cet rop,* munju tə bi wur sun'e mir mən kartəne, wu dəm nan ti kə də tə kar wur wu ri pi wazu.
15 Tə pa bi wur iko kə ɗəli dun itərka gip mbarəme.
16 Kutl cet ropi kan tə zəzari gwa ni'e, Siman (muntu tə bi ti sun'e Kepas gwa),
17 Yakubu nya Zabadi na erəm gəs Yohana (munju tə bi wur sun Bonaji, mimir kə Sawa ituwi)
18 Andərawus, Filibus, Batalamawus. Matiyu, Toma, Yakubu nya Halfa, Tadawus, na Siman Ziloti
19 kan na Yahuda Iskariyoti, muntu bi Yesu kagwa.

Yesu na Ba'alzabub

20 Ar ni Yesu te gip bom goni, kan mbarəm na womti ba pa kop ti kaari, untu kem ti na mir mən kopi gəs ma wu zam dəmi kə ci barkəci da'a.
21 Nan mir mən shu bom kə Yesu kum untuwo, ar ni wu ri kə də wu pali ti ɗir bomi, domici wu wule gam ni duri tika.

* **3:14 3.14** Tə zəzar mbarəm kutl cet rop: gip kor rəshi tulankuri na am jeno <<munju tə bi wur sun'e mir mən kartəne>> ra da'a.

22 Ar ni mən kulci mbarəm den
kulci kə Musa kan tli tor Urshalima
ba wule, <<Ba'alzabub ni gip ti! Təp
kar iko kə bar gun dun itər ni tə ɗəli
dun itərka gip mbarəme.>>
23 Ra untuwo ar ni Yesu la wur
bi kan tə shirəm nan wur na misali
tə wule, <<Imni Setan baa mani ɗəli
Setan we?
24 Mulki ni tatka bomi ropo, mulki
tu baa dlər da'a.
25 Bom ni tatlka bomi rop gip shini
bes kə ezəno, bom tu baa dlər da'a.
26 Kan Setan ni tli gip nge gam
gəsi, kan tə tatlka bomi ropo, tii mani
dəmi da'a, patən gəs ɗir ituwi.
27 Na ho bi, murgon baa mani tetən
gip bom kə ndəri mbarəm kan tə yem
bar ju kan təra nari kagwa, se ti ni tə
pare nəmi ndəri mbarəmi tə ɓal tika,
kano tə'i mbu yemi ti bar kə bom
gəska.
28 Ge shirəm ni a yari ine, kup
warwat pitən na məgən shirəm kə
mbarəm den Yamo, baa ho'i wurka.
29 Ama muntu kup kan pi məgən
shirəm den Ruhu kə Yamo baa taɓe
ho'i tika da'a, tə pi warwat pitən kan
baa pa da gwawi.>>
30 Tə yari ni muntu domici wu den
wultən'e, <<Tə ra na dun itəri.>>

Nasi Yesu na mir ezəni

31 Ar ni nasi Yesu na mir ezən
cwati, wu dlər ter kaari kan wu kar
gon kə tə la'i wur bi Yesu.
32 Mbarəm ra na womti njon kar
ti, kan wu wul ti'e, <<Nana gi na mir
ya'ən ra te karika den ngeni gi.>>
33 Yesu ngen momi kar wur tə
wule, <<Ga wo ni'e nana na mir ɓyar
we?>>
34 Ar ni tə bali ger kar munju
ra njon kan ngandəl ti gwa tə
wule, <<Ga nana na mir ɓyar ni'e
mənjəni.>>
35 Murgon tu kup kan ba pi argon
tu Yam ba ndu gwa ni'e erəm gən
mətli na moni na nana gəni.

4

Kulci den mən ngani badəre

1 Yesu pa nəm kulci wur ra bi ɓula'i.
Mbarəm na womti kan dom wur kar
ti naar gho ar ni kem tə to gəs gip
kungələn jikat male kan tə dəm gipi
nan mbarəm kup ra den bishidi kə
ɓula'i gwa.
2 Tə kulci wur bar na womti təp kə
ba kolɗa bi, ar ni gip kulci gəso tə
wule,
3 <<Kum ni! Mən kori bar ri kə
ngani badər gip kən gəsi.
4 Nan ti gip ngani badəriwo, ar ni
badər jen ro den təpe, kan yatl ba ɗir
ɗami wu cika.
5 Badəri jen nda den tate, las tu atl
ra hoyi da gwa. Kan ar ba yetl bələ-
bələ, domici atli naar da'a.
6 Ama nan pət tli torwo, ar ni
mattən kə pət kem ar landərka nan
ar ra na tlərti dagwa.
7 Badəri jen nda gip ire, kan ba
naari, ama iri dlat wurka, har ba
kem ar ɗəli ge da'a.
8 Jen gip badəri nda den ho atli. Ar
tli tor kan ba gəri, gucəpi bisi hauya
nəm na kutl, jeno hauya myakan, jen
ngapo hauya nantam.>>
9 Ar ni Yesu wule, <<Muntu kan ra
na kəm kə kumiwo, naa tə kumi.>>
10 Nan təra nan gəso, ar ni mir mən
kartən gəs kutl cet ropi na nami kan
ra kar ti gwa ngen momi kar ti den
argon tu tə kulci wur deneyi ba pi
nupi gwa.
11 Tə wul wur'e, <<Momi ghuuni
bar kə mulki kə Yamo tare bi in wi.
Ama də munju kan ra gip kən dawo
ko unuwo ba yari wur ni gip kolɗa
bi.
12 Kə də, <wu pi ta zhuwi ama wii
mani shini da'a
wu pi ta kumi ama wii mani
momi da'a,
Kə də wu pal karəm də ho'i wur
warwat pitən gəzənka ra!> >>
13 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kə mani
momi kolɗa bi tu diya? Ra imnu kii
mani momi nami kolɗa biyi?
14 Ba mən kəni ngani ni shirəmi.
15 Mbarəmi jeno wi ni wule badər
kan nda den təp gwa, las tu ngani
shirəmi gwa. Na kumi gəzəni ar ni
Shetan ɗir pən shirəmika kan ngani
gip wur gwa.

16 Jeno wi ni wule badər tu kan
nda den tat gwa, munju na kumi
shirəmiwo wu nəm na ghol mbatli.
17 Ama nan wu ra na tlərti dawo,
wu dəm ni kə wokoci njem katl. Nan
tlatən ko kumi dli den bi kə shirəmi
ɗiro, wu ndaka koshilan.
18 Jen ngapo wi ni wule badər
tu kan ngani gip ir gwa, wu kum
shirəmi,
19 ama damtən kə dəmi kə se na
gəni, na ndu'i bar kə am kan na ndu'i
bar jen ɗir kan ba tla shirəmika har
ar ba hol gəritəni.
20 Ama badər tu kan ngani den ho
atlo, nan wu kum shirəmiwo ar ni wu
nəmi, kan wu gəri ngucipi hauya nəm
na kutl, jen hauya myakan kan jen
ma hauya nantam kə argon tu ngani
gwa.>>
21 Tə wul wur'e, <<Kə ne ni pitila
te gip kushika kə zupka na gal ko te
gəs dandi kaya? Untu ni da'a, kə neni
den badəmi gəs da'aya?
22 Argon tu kup kan ra na ghuu-
niwo, ne ni kə də ɓulka, kan kup
argon tu kan lekawo, ne təni kə də
ɗəlika kaari.
23 Murgon tu kup kan ra na kəm kə
kumiwo, naa tə kumi.>>
24 Yesu ci cina na shirəm tə wule,
<<Neni kəm hoyi den argon tu kə
kum gwa. Na shanndər tu kə cingər
bar nariwo nari ni baa cingəri in pa'e,
har ma na mbəli ra.
25 Murgon tu kup kan ra na baro,
baa bi ti ra, murgon tu kan ra nari
dawo, ko nye argon tu təra nari ma,
baa nəmi tika.>>

Kolɗa bi den nartən kə badəre

26 Tə pa wule, <<Kandatu mulki kə
Yam ra gwa ikəni. Mbarəm gon ri kə
ngani badər gip kəne,
27 se na gəni, har də argon tu kan
tə ngani gwa naari, tə mom imnu ar
pi gwa da'a.
28 Atl ba bi bar kə gip kən na gam
gəsi. Kə nəm ar ba yetli, kan ar ɗəli
gami, den kaariwo kan ar ɗəli ge.
29 Na ar ba nyowo ar ni mən kəni
baa ri na bar kə rəshi kən gəs den ar
mbi den bi rəshi kən wi.>>

Kolɗa bi den ge dənti

30 Tə pa wul wur'e, <<Ununu mii
wule mulki kə Yam ra we? Ko ununu
ba kolɗa bi dene də yari kandatu ar
ra gwawu?
31 Ar ni ra wule ge dənti, muntu
kan mani heltən gip badər ju kan ba
ngani gwa.
32 Na untu kup in nganiwo ar ba
naar ar man nami mir kin kup. Ar
ba pi am ju kan yatl kə to yamka ba
mani tu'i bin den mir ami gwa.>>
33 Na kolɗa bi na bar jen wule
muntu na womti ar ni Yesu yari wur
shirəm kə Yami, kandatu wii mani
momi gwa.
34 Tə yari wur bar gon bat na kolɗa
bi da'a. Ama ti ni nan gəs na mir
mən kulci kartiwo tə yari wur ko unu
kandatu wii mani momi gwa.

Yesu matl zhe'e pitən kə itər gip bar ɓul'a'i

35 Gasi kə sito Yesu wul mir
mən kulci kar ti'e, <<Mə te ni den
bishidiyi mənta.>>
36 Ar ni wu za womti mbarəmi
kaari, kan wu ndara nan ti gip
kungələn jikat male. Kungələn jikat
mali jen ra es nan ti.
37 Kan dun yam ba tli tor gəsi, mal
ba nəm ghuni kungələn jikat mali,
kan mal ba pare laa'i kungələnyika.
38 Yesu ra təp kaar kungələn jikat
mali na gam gəs den bar kə tli gami,
tə den nde umuri. Mir mən kulci
kartiyi putu ti kan wu wul ti'e, <<Ba
mən kulci, ar ghun ki diya, mə ri kə
məshtən wu gwa?>>
39 Tə tlyami, kan tə matl itər kan tə
wul zap mali'e, <<Sa shot! Dlər lasi
nəm!>>Ar ni itəri za'i, kan las ba sa
shot hoyi.
40 Yesu wul mir mən kulci kartiyi'e,
<<Unun kem bərti nəm kənwe? Kə'i ni
ra na holi ngəshtən den Yama?>>
41 Bərti nəm mir mən kulci kar tiyi
naari kan wu wul ezən'e, <<Wo ni'e
muntuwe? Itər na zap mal ma wu
kop shirəm gəsi!>>

5

Yesu pəni mən dun itər kumi dlika

1 Yesu na mir mən kulci kar ti jikat ɓula wu te den kəti ɓula kə Galili, gip atl kə mən Gerasa.
2 Na ɗəltən kə Yesu sur gip kungələn jikat maliwo, ar ni mbarəm gon mən dun itər tli ɗir kə ba gambəci tə mbor ti.
3 Gambəci ni'e ba dəmi kə mbarəmi. Murgon ra kan ba mbu nəmi gəs tə ɓal tika na sarsari da'a.
4 Tla ɓali gəska am na asəm na sarsari, ama wokoci tu kup ɓaltikawo tə kur ngot sarsariyika tə ceccen sarsari kə asəm da tika. Murgon ra kan baa mani nəmi gəs kə ɓali na ndərtən kə bigul da'a.
5 Ba dəmi gəs ni'e ba gambəci na gip tləndəre, ti den la'i yar na tloyi dli gəs na tate.
6 Nan ti shin Yesu terkawo, ar ni tə tli na kətər tə te nda ngurup cina da ti.
7 Tə la yar hoyi tə wule, <<Unun ghun ki naməni, Yesu, Nya Bar Gun kə to yamka? A lir ki gip sun kə Yami, ba kə kumim dli da'a!>>
8 Tə yari ni untu nan Yesu wule, <<Dun itəri, ɗəl ter gip mbarəm tuka! >>
9 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Ununu ni'e sun gi?>> Mbarəmi nəmi ti tə wule, <<Sun gən ni'e womti,* nan mən ra na womti gwa.>>
10 Kan tə pi ta liri Yesu den ba də tə ɗəli ga dun itərika gip las tu kan wu dəm gwa da'a.
11 Ar dəm'e kosak na lasiwo womti alade ra den ci bar gəs tləndəre.
12 Ar ni ga dun itəri lir Yesu wu wule, <<Kar mi te gip alade juka, za mi mə te gip wuri.>>
13 Tə nəmi wuri, kan ga dun itəri ba ɗəl ter gip mbarəmi wu te gip aladeyi. Womtitən kə aladeyi ri zangu rop (2,000), kan wu yem sur atl na kətər wu su ro gip mal wu məshka.
14 Nan mən le aladeyi shin untuwo ar ni wu tli na kətəre wu te gip bəni na mir bən kə markəmi, wu yari argon tu kan pi gwa. Mbarəm ɗəl ɗir kə shini argon tu kan ratl gwa.
15 Nan wu ɗir kar Yesuwo ar ni wu shin mbarəmi kan ra har na womti dun itəri gwa. Nan wu shin ti njon lasi gip tutul dli kan gam gəs pal semwo, ar ni bərti ci wuri.
16 Munju kan shin argon tu kan piwo, ar ni wu yari mbarəm argon tu ndo na mbarəm mən dun itəri na aladeyi esi.
17 Ar ni mbarəm kə bəni nəm liri Yesu den tə za atl gəzəni.
18 Nan Yesu den totən gip kungələn jikat malo, ar ni mbarəm tu kan ra har na dun itəri lir ti tə wule, <<Za'əm a kop ki ngapi.>>
19 Ama Yesu nəmi ti da'a, ama kan tə wul ti'e, <<Ndara bom kar ya'ən kə yari wur kiri bar na womti ju kan Babom pi'i na kandatu tə shin guna gi gwa.>>
20 Ar ni mbarəmi ndara tə kop mir bən gudəli kutl kə gip atli, tə nəm yari mbarəm kiri bar na womti ju kan Yesu pi ti gwa. Ar dləkən mbarəm ju kup kan kum argon tu tə yari gwa.

Yesu tli məshi nye gəre kan tə pəni kumi dli nagər gonka

21 Nan Yesu to gip kungələn jikat mal tə pa jikati tə te den kətəyi gon kə ɓula'iwo, ar ni mbarəm na womti dom wur kar ti nan ti'i ra bi ɓula'i gwa.
22 Ar ni mbarəm gon gip kə cina kə bom domtən kə mən Yahuda, mən sun Yayirus, ɗir lasi. Nan tə shin Yesuwo ar ni tə nda atl cina da ti.
23 Tə pi ta liri Yesu, tə wule, <<Nye mətli gən ra bi də məshtəni. Kustu, ɗir ne am den ti kə pəni ti kumi dliyika, tə pal lau ra.>>
24 Ar ni Yesu ri nan ti. Mbarəm na womti kop ti kaari, wu den tla'i gəska.
25 Nagər gon ra lasi muntu kan pi sheti ghon kutl cet rop bəran den tatltən gip ti gwa.
26 Tə kum dli naarwi am də mən bi un na jili bar ju kup təra nari gwa. Kup na untu, kumi dli gəso ci cina na naartən ni ar dene.

* **5:9 5.9** Sun gən ni'e womti: Na bi kə mən Hellaso Lijiyon ni rəshi, domtən kə mən bi itu kan ri bar kə mbarəm zangu wupse ar ri zangu mukka ituwi.

27 Nan tə kum shirəm den Yesuwo,
ar ni tə ri təp kaar da ti gip womti
mbarəm ju, kan tə ne am den bi tutul
dli gəsi.
28 Tə pi ni untu domici tə dam ti
tor gip mbatl gəs tə wule, <<Ami ni
a zam a ne am den tutul dli gəs katl
ma, kumi dli gən baa pa'i.>>
29 Ar ri kətigon da'a ar ni tatltən kə
bəran gəs dləri, tə pa kum gip dli gəs
den tə warkewi.
30 Bar tu ar ni Yesu kum iko kə pi
bar ɗəl gip ti, ar ni tə bal ti rən den
womti mbarəmika tə wule, <<Wo ni
ne am den tutul dli gən we?>>
31 Ar ni mir mən kulci kar ti nəmi ti
wu wule, <<Ba shin womti mbarəm
ju kan den tla'i gi gwa, kan kə wule,
<Wo ni ne am deməna?> >>
32 Ama Yesu pi ta kari ger kə də tə
shin muntu pi untuyi gwa.
33 Nagər məri na momi argon tu
kan zam tiwo, ar ni tə ɗir ngus cina
də Yesu, tə den dədartən gip bərti, kan
tə yari Yesu ge shirəm kə kup argon
tu kan pi gwa.
34 Ar ni tə wul nagər məriyi'e,
<<Nya gəni, ngəshtən gi den Yam
warke i'wi. Ndara bom na ghol
mbatli, kə zam paltən lau den kumi
dli giwi.>>
35 Nan Yesu i'den shirəmo, ar ni jen
gip mir mən bom kə Yayirus kan'e
bari kə bom domtən kə mən Yahuda
gwa, wu ɗir wule, <<Nye mətli gi
məsh kawi, unun kem kə pa ghun ba
mən kulci rawe?>>
36 Ama Yesu kar kəm den argon tu
kan wu yari gwa da'a, kan tə wul ti'e,
<<Ba kə kum bərti da'a, ki de ngəsh ki
den Yami.>>
37 Ar ni tə za murgon kop ti kaar
da'a se ga Bitərus, na Yakubu, na
Yohana erəm kə Yakubu.
38 Nan wu mbubar bom də
Yayiruso, ar ni Yesu shin kandatu las
pika ghiru-ghiru kan mbarəm den ta
kulu na la'i yar hoyi gwa.
39 Ar ni tə te gipi kan tə wul wur'e,
<<Unun kem kən den kulu na la'i
yar untuwe? Nyayi məsh nika da'a,
umur ni tə dene.>>
40 Ar ni wu gyatli ti. Nan tə kaar
wurka kup te kaari kawo, kan tə pən
basi nyayi na nase na mir mən kulci
kar ti ju kan ra nan ti gwa, kan tə te
gip kupshiyi las tu nye gəri ra gwa.
41 Tə nəm am kə nyayi, kan tə wul
ti'e, <<Talita kum!>> (Muntu ba pi
nupi gwa'e, <<Nye gəre, a wul ki'e,
tlyami!>>)
42 Ar ri kətigon da'a ar ni nye gəri
tlyam dlor kan tə nəm desi. Bar kə
sheti ghon kutl cet rop ni nye gəri ra
na gəri. Muntu kem mbarəm ju kan
ra lasi gwa kə nəmi bi na am na naari.
43 Ama Yesu dəli wur kəm hoyi den
ba də wu yari murgon shirəm tu da'a.
Ar ni tə wul wur'e wu bi nye gəri
fingal tə ci.

6

Ba shin nartən kə mən yari shirəm kə Yam gip bən gəs da'a

1 Yesu za barta kan tə ndara bən
gəzəni, mir mən kulci kar ti kop ti
kaari.
2 Nan pət shukutən ɗiro, tə nəm
kulci mbarəm gip bom domtən kə
mən Yahuda, ar ni munju kup kum
ti gwa nəm bi na am wu wule <<Ako
ni mbarəm kən zam bar ju untu wu?
Unu bopya ni bi ti untu we? Imnu
har tə mani pi kiri bar kə nəmi bi na
am unjuwe?
3 Muntu ni'e kapənta tu diya? Ti
ni'e nya Maryamu kan erəm kə ga
Yakubu, na Yusufu, na Yahuda, na
Siman da'aya? Kan ga erəm gəs mir
mətli ni ɗe nan mi diya?>> Ar ni wu
kum lo gəsi.
4 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ba hol
shini nartən kə mən yari shirəm kə
Yam da'a se gip bən gəsi, gip dəngi
gəsi, na gip mbarəm kə bom gəsi.>>
5 Tə mani pi bar kə nəmi bi na am
na womti lasi da'a, se mbarəm njem
ni katl tə ne am gəs den wur tə pəni
wur kumi dli gəzənka.
6 Holi ngəshtən den Yam gəzən
ghun Yesu naari. Kan Yesu ba pi ta
kopi mir bən tə den kulci mbarəme.

Yesu kar mir mən kulci kar ti

7 Yesu la bi mir mən kulci kar ti kutl
cet ropi, ar ni tə kar wur rop-rop kan
tə bi wur iko den gam ga dun itəri.
8 Tə wul wur'e, <<Ba kə pən ni
argon gip ɓomi asəm gin da'a, ko
bəredi, ko poshe, ko wurpi den dli
gini, se de dlo katl.
9 Kem ni kaptəlanye ama ba kə yem
ni tutul tli rop da'a.>>
10 Tə wul wur'e, <<Wokoci tu kə te
gip bom gono, dəm ni lasi ar ri gas tu
kii za bəni gwa.
11 Las tu kup nge pi ɗem nan kən
ko wu kum kən dawo, za ni lasi kan
kə bat ni kushka kə den asəm ginka
den bi seda den wuri.>>
12 Ar ni wu ndara kan wu pi wazu
den də mbarəm ci atl gam wu pal kar
Yami.
13 Wu ɗəli dun itərka gip mbarəme
kan wu bərke mir mbarəm na womti
kan den kumi dli gwa wu warke
wuri.

Məshtən kə Yohana mən pi batisma

14 Ar dəm'e gun Hiridus kum
shirəm tu, domici kum sun kə Yesuwi
ko ako. Jen den wultən'e, <<Yohana
mən pi batisma ni tli gip məshi
mbarəme, kan untu ni kem bar kə
dləkəntən ju ba pi ra təp kar ti.>>
15 Ama jen wule, <<Iliya ni.>>
Jen ngapo wu wule, <<Ti mən yari
shirəm kə Yam gon ni, wule nəm gip
ga mən yari shirəm kə Yam gon kə
terka.>>
16 Ama nan Hiridus kum
muntuwo, tə wule, <<Yohana, muntu
a kotəli ti gamka gwa ni tli ti gip
məshi mbarəme!>>
17 Domici Hiridus na gam gəs ni
kem ba ri nəm Yohana ɗir kan ba ɓal
tika gip bom moni. Tə pi ni untu
domici kə Herodiya, nagər kə erəm
gəs Filibus, muntu kan tə gudlumi
nan ti gwa.
18 Domici Yohana pi ta yari
Hiridus'e, <<Ar ndari da'a kə gud-
lumi na gər kə erəm gi.>>
19 Ar dəm'e Herodiya nəm muntu
su mbatl da tika, kan tə ndu tə ri
Yohana eka. Ama tə mani zami
guntəp kə pi untu da'a,
20 domici Hiridus ba kum bərti
kə Yohana, tə mom'e Yohanawo
mbarəm mən pitən dlat kan dləran
gip dəmi gəs gwa ni, ar ni kem
Hiridus nəm Yohana hoyi. Wokoci tu
Hiridus kum shirəm kə Yohanawo ar
ba ghun ti naari, kup na untu, tə ndu
kumi shirəm gəsi.
21 Kə pa'i bisiwo kan təp ba ɗiri.
Den pət gəri kə Hiriduso ar ni tə pi
nyel kiri kə ga mən tloyi shirəmi na
ga komanda kə mən bi-utu, na kiri
mbarəm kə gip atl kə Galili.
22 Nan nya Herodiya nye mətli* ter
gipi kan tə dlar cina də Hiridus na
mən dəki gəso, ar kon wur naari. Ar
ni gunyi wul nye gəri'e, <<Liri argon
tu kup kan kə ndu gwa, aa bi'i.>>
23 Tə yari untu har na ɓe am atl tə
wule, <<Argon tu kup kə liriwo, ko
da baa tatl ni las tu ami gun gəzən
gwa gip dlom də bi'i nəmo, aa bi
ika.>>
24 Ar ni nye gəri te kaari kan tə wul
nas'e, <<Ununu aa liri we?>> Kan
nas ba wule, <<Liri'e də bi'i gam kə
Yohana mən pi batisma.>>
25 Nye gəri zho ti te gipika kar gunyi
tə wule, <<A ndu kəkəntu də bim gam
kə Yohana mən pi batisma gip gal
kini.>>
26 Na kumi untuwo, ar li gunyi
mbatl naari, ama nan tə yari wi na
ɓe am atl kan cina dən mən dəki gəso,
tə ndu tə nge ti da'a.
27 Ar ni tə kar dogari gəs na zhotən
den tə ri bom moni tə ɗir na gam kə
Yohana. Mbarəmi ndara tə ri kotəl
gam kə Yohana gip bom kə moniyi.
28 Kan tə ɗir nari gip gal gin tə bi
nye gəri, kan nye gəri ba bi nase.
29 Nan mir mən kulci kar Yohana
kum argon tu piwo, ar ni wu ɗir pən
tli gəs wu kapka.

Yesu ci na mbarəm moni zangu nantam (5,000)

30 Mir mən kulci kar Yesuyi dom
wur kar ti kan wu yari ti bar ju kup

* **6:22 6.22** Nya Herodiya nye mətli: Kor rəshi tulankuri jen na amo <<nya Hiridus>> ni rəsh lasi.

wu pi na bar ju wu kulci mbarəm gwa.
31 Ar dəm'e mbarəm na womti den
ta ɗirtən na ndaratəno, wu zam gəs
kə dəmi kə ci fingal da ma, ar ni tə
wul wur'e, <<Dir ni mə ndara ni kə
ba las kan ra zhikai gwa, kə zam kə
shuku ni ra.>>
32 Ar ni wu to gip kungələn jikat
mal wu ndara las tu mbarəm ra
dagwa, wi ni nan gəzən katl.
33 Ama nan wu za lasiwo, ar ni na
womti gip mbarəmi shin wurka, kan
wu momka'e wi ni. Ar ni mbarəm tli
ɗir gip mir bəni kup, wu kop bishidi
na kətər wu pare mbu'i barka cina da
wuri.
34 Na ɗəltən kə Yesu sur gip
kungələn jikat maliwo, ar ni tə shin
mbarəm na womti. Tə kum guna
gəzən nan wi nəra wule təm ju kan
ra na mən le gəzən da'a gwa. Ar ni tə
nəm kulci wur bar na womti.
35 Nan pət ba ri kə ndetən binwo,
ar ni mir mən kulci kar tiyi ɗir kar
ti wu wul ti'e, <<Las kəno murgon ra
da'a, ar tu pət ba ri kə ndetən bin wi.
36 Za mbarəm ju wu ndara kə də
wu te gip mir bən kan ra kosak gwa
wu wuri gam gəzən fingal kan wii ci
gwa.>>
37 Ama Yesu nəmi wur tə wule,
<<Kəno bi wur ni argon wu ci.>> Ar
ni wu wul ti'e, <<Məri wur barkəci na
wurpi tu kan ba ɓatl nye mən mbap
kə nde pət hauya kutl (200), mə ci
nan wura?>>
38 Tə wul wur'e, <<Bəredi məneni
kən ra nari we? Rii shin ni ɗiri.>>
Nan wu kopo ar ni wu zam wu wul
ti'e, <<Bəredi nantam ni na kos rop.>>
39 Ar ni Yesu wul mir mən kulci
kar tiyi'e wu wul mbarəm'e wu dəm
gəzən atl den yari jir bomi bomi.
40 Kan wu dəm atl bomi bomi jeno
mbarəm hauya nantam nantam kan
jen eso hauya rop na kutl kutl.
41 Nan tə nəm bəredi nantam na kos
ropiwo kan tə la gam yami, tə goode
Yami, kan tə ceccen bərediyi. Nan tə
pi untuwo kan tə bi mir mən kulci
kar ti kə də wu kop mbarəm rinka
wu bi wuri. Untu es tə pa njetəl kos
ropi kan tə bi mbarəmi kup.
42 Ar ni kup gəzən ci kan ar ba kəm
wuri.
43 Ar ni mir mən kulci kar tiyi yem
roɓəs bərediyi na kosi kan wu laa'i
shar kutl cet rop nari.
44 Womtitən kə moni kan ci fingali
gwa ni'e Zangu nantam.

Yesu desi den gam male

45 Ar ri kətigon da'a den kaar kə
untuwo, ar ni Yesu wul mir mən
kulci kar ti'e wu to gip kungələn
jikat mal wu nda cina wu te bən kə
Betsaida. Ti ngapo kan tə pali bi
womti mbarəmi kə də wu ndara.
46 Den kaar kə pali bi womti
mbarəmiwo ar ni Yesu to gəs den
tləndər kə shirəm na Yami.
47 Nan sit piwo, kungələn jikat mali
ra te dlom malika, ama Yesu ra ter
den bishidi nan gəsi.
48 Yesu shin wu den ndotən na dəli
kungələnyi nan itər den ghuni gəzən
gwa. Bar kə gəlla am myakan kə
gaso, ar ni wu shin ti den tertən kar
wur tə den desi den gam mal bar
ɓula'i. Tə pi wule tii bi wur ni kaari,
49 ama nan wu shin ti den desi den
gam malo, ar ni wu pən'e tlon ni, kan
wu la yare,
50 domici nan kup gəzən shin tiwo,
ar ni mbatl tari wurka. Ar ni tə
shirəm nan wur na zhotən tə wule,
<<Dləri ni mbatl gini! Ami ni. Ba kə
kum ni bərti da'a.>>
51 Ar ni tə to gip kungələn jikat mali
kar wuri kan itəri ba za zhe'e pitəne.
Argon tu tə pi gwa dləkən wur naari,
52 domici wu mom argon tu ci
na mbarəm zangu nantam tu ba pi
nupi gwa da'a, nan mbatl gəzən mani
momi bar mani pi bar tu kan təra
nari dagwa.
53 Nan Yesu na mir mən kulci kar
ti mbubar den kətə nəm kə ɓula'iwo,
ar ni wu dəm gip atl kə Jenisarat kan
ba ɓal kungələn jikat mali bi ɓula'i.
54 Na ɗəltən gəzən sur gip kungələn
jikat maliwo ar ni mbarəm ban kə
momika den'e Yesu ni da'a.
55 Kan wu kətər ɗir kar ti təp ko
ako gip atli kup, wu ɗiri mən kumi
dli ɓom den bamuri gəzən kup las tu
wu kum Yesu ra gwa.

56 Las tu kup tə riwo, gip bar bən
na ko nye bən ko bi ləpe, wu ɗiri mən
kumi dli bi bar pəte. Wu lir ti den tə
nəmi wur kə də mən kumi dli gəzən
ne am den bi lulur gəsi. Munju kup
kan ne am den tiwo kan ba pəni wur
kumi dli gəzənka.

7

Argon tu ba li dəmi dləran kə mbarəm ka gwa

1 Mən Parise na mən kulci mbarəm
den kulci kə Musa jen kan tli tor
Urshalima dom wur kar Yesu.
2 Ar ni wu shin mir mən kulci kar
ti den ci fingal na am kan ra dləran
da gwa, wu ho am da'a ituwi.
3 Munju kan gip mən Parise na kup
mən Yahuda ba ci fingal da'a se wi ni
wu ho am gəzənka den kopi argon tu
kə cina gəzən wule wu kop gwa.
4 Wi ni wu za kə ba bar pət wu pal
rən bom kawo, wu ci fingal da'a se
wi ni wu ho wur kakani. Bar jen
ra na womti kan wu zam untun ba
pi kan wu kop gwa, wule ga ho'i gal
tle male, tat nge male, na ba shoti
male.*
5 Ar ni mən Pariseyi na mən kulci
mbarəm den kulci kə Musa ngen
momi kar ti wu wule, <<Unun kem
mir mən kulci kar ki ba dəm na kopi
bar ju kə cina gəmi wule mə kop gwa
da'a nan wu ci fingal na am ju kan
dləran ni ar ra da gwa?>>
6 Yesu nəmi wur tə wule, <<Kən
mən se mbarəme! Dlat ni Ishaya yari
shirəm kan ɗəl sur kar Yam den kən
kandatu ar ra na rəshi gwa'e,

<Mbarəm juwo wu ɗəɗa'əm ni na bi
gəzəni,
ama mbatl gəzən dlyamka
naməni.
7 Wu botem ni katl,
nan kulci gəzəno bar ju nya
Mbarəm wule də pi gwa ni.>

8 Kə za pi argon tu Yam wule də pi
gwawi, kən den kopi bar ju kan nya
mbarəm ni wule də pi gwa.>>
9 Ar ni tə pa wul wur'e, <<Na ho bi,
kə mani za'i kopi argon tu kan Yam
ni wule də pi gwa den bi kopi bar ju
kori gin wule kə kop gwa!
10 Domici Musa wule, <Bi nartən
be na nəna gi,> kan <Muntu kup kan
zage bas ko naso, də ri ti eka.>
11 Ama kə wule mbarəm baa wul
bas ko nas wokoci tu wu ndu bar kar
ti gwa'e, <Argon tu kan aa ne in am
ra nariwo a tare a bi Yam kawi.>
12 Təp untuwo, kə kem tii'i ne am
ga bas na nas da'a ituwi.
13 Ra untuwo, kə pali shirəm kə
Yam dəmka wop den bi kopi al'ada
ju kə kulci mimir gin gwa. Untu ni
es kə pi den bar na womti.>>

14 Kano Yesu ba pa la bi womti
mbarəmi kar ti tə wul wur'e,
<<Kumən ni, ko gonge gini, kan kə
mom ni muntu.
15 Argon tu kan ba te gip mbarəm
təp bi ni ba li tika da'a, ama argon tu
kan ba ɗəl ter gip mbarəm gwa ni ba
li mbarəmka cina də Yami.
16 (Muntu kup kan ra na kəm kə
kumiwo na tə kumi.)†>>

17 Nan tə za womti mbarəmiwo ar
ni tə te gip bomi, mir mən kulci kar
ti ngen momi gəs kə kolɗa bi tu.
18 Ar ni tə nəmi wur tə wule, <<Kən
ma kə hol ni momi ya? Kə mom ni'e
argon tu kup ba te gip mbarəm təp
kaariwo ar baa mani li mbarəmka
da'i da'aya,
19 domici gip mbatl gəs ni ar ba
su da'a ama gip tu gəs ni, kan ar pa
ɗəlka gip dli gəsi.>>(Gip shirəm tuwo
Yesu yari ni'e kup bar kə ciwo dləran
ni ar ra.)

20 Tə ci cina na shirəm tə wule,
<<Argon tu kan ba ɗəl tor gip
mbarəm gwa ni ba li mbarəm ka.
21 Domici tor gip mbatl kə mbarəm
ni wani damtən ba ɗəli, wani damtən
wule ga holi nəmi gami, mure, ri
mbarəm eka, muri na mətli ko na
moni kaari,
22 te ger den bar kə mbarəme,
ngarci, setəne, ndu'i kumi təmi kan

* **7:4 7.4** Kor rəshi tulankuri jen na amo rəsh'e <<har na bamuri>>. † **7:16 7.16** Kor rəshi tələnkuri jeno wu ra na aya kən da'a

ra na sham gipi da'a, ghuve, li gami, giɓər gami, na kədləm pitəne.
23 Munju wani bar ju kupo tor gip mbatl kə mbarəm ni ba ɗəli, wi ni ngap wu li mbarəmka.>>

Ngəshtən den Yam kə nagər goni

24 Nan Yesu za lasiwo, ar ni tə ndara atl kə Taya na Sidon. Tə te gip bom goni ama tə ndu ba də murgon mom da'a. Ama kup na untu tə ghun kar mbarəm da'a.
25 Nagər gon kan nya gəs nye mətli den ta ndotən na dun itəro, na kumi shirəm den Yesuwo, ar ni tə ɗir nda cina da ti.
26 Nagər məriwo mən Hellas ni, gəri kə gip atl kə Finiks gip Siriya. Ar ni tə lir Yesu den tə ɗəli dun itərika gip nya gəs nye mətli.
27 Yesu wul ti'e, <<Naa də mimir ci ar kəm wur kakani. Ar ndari də pən fingal kə mimir də bi yer‡ da'a.>>
28 Ama nagəri nəmi ti tə wule, <<Babomi, untu ni ar ra, ama yer ma wu zam wu ci mir roɓəs fingal ju ba nda sur den tebər kə mimir gwa.>>
29 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Den argon tu kə yari tuwo, pal gi rən bomka, dun itəri za nya giwi.>>
30 Nagər mbarəmi ndara bomo ar ni tə zam nya gəs ɓom den bamuri, dun itəri ɗəlka gip tiwi.

Yesu warke bebe kan ngubbi ni gwa

31 Ar ni Yesu za kəti atl kə Tayaka kan tə kop gip Sidon, tə su bi ɓula kə Galili na gip kəti atl kə Dikapolis.
32 Barta ni mbarəm jen ɗiri ti gon kan bebeni tə mani shirəm da'a gwa, kan wu lir Yesu kə də tə ne am den ti.
33 Ar ni Yesu dəl kurmayi markəm las tu mbarəm ra da gwa, kan tə kem mir yasa gəs su kəm də mbarəmika. Ar ni tə bəse mo'əm kan tə taɓe ləka kə mbarəmi.
34 Tə la gam yami kan tə dəl bar shukutəni kan tə wul mbarəmi'e, <<Etpata! >> Muntu gip bi kə Aramekwo ar ba pi nupi'e <<Ɓuli!>>
35 Na yari untuwo ar ni kəm kə mbarəmi ɓuli, kan ləka gəs ba pətli, kan tə nəm shirəm hoyi.
36 Ar ni Yesu dəli wur kəm den ba wu yari murgon shirəm tu da'a, ama na dəli wur kəmo, ar ni wu ci cina na yari shirəmi.
37 Mbarəm ba pi ta nəmi bi na ame, wu wule,<<Tə pi ko onu kor! Ar tu ma tə kem munju ba mani kumi shirəm da'a na ngup bi kə shirəmi.>>

8

Yesu ci na mbarəm moni zangu wupse (4,000)

1 Gip muri ja ni mbarəm na womti pa dom wuri. Eso wu ra na fingal da'a, ar ni Yesu la bi mir mən kulci kar ti tə wul wur'e,
2 <<A kum guna kə mbarəm ju, muri myakan ituwi wura ɗe naməni, ngapo, fingal ne wur ra kan wii ci gwa da'a.
3 Wii ɗatka den təpe ami ni a wule wu ndara na guzum gwa, domici jen gip wur ɗəl ni ɗir na dlyami.>>
4 Kan mir mən kulci kar tiyi ba bali ti wu wule, <<Gip ləp kəno ako ni baa zam fingal kan baa kəm mbarəm ju gwawu?>>
5 Yesu ngen momi kar wur tə wule, <<Bəredi məneni kən ra na riwe?>> Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Nyingi ni.>>
6 Ar ni tə wul domtən kə mbarəmi'e wu dəm atli. Nan tə pən bəredi nyingiyiwo, ar ni tə goode Yami, kan tə cecceni, kan tə bi mir mən kulci kar ti kə də wu bi mbarəmi, kan wu pi untuyi.
7 Wu ra es na mir kos jeni. Ar ni tə pa goode Yam dene kan tə wul wur'e wu bi mbarəm esi.
8 Mbarəm ba ci ar ba kəm wuri. Den kaariwo kan mir mən kartəni ba yem roɓəsi kan sa gwa ar ba laa'i shar nyingi.
9 Womtitən kə moni kan ra lasi gwa ri zangu wupse. Den kaar kə pali wur bi wu ndarawo,

‡ **7:27 7.27** Yere: Kup muntu mən Yahuda ni dawo, wu pən tini wule yere.

10 ar ni tə zho ti tə to gip kungələn
jikat mal na mir mən kulci kar ti tə
ndara gip kəti atl kə Dalmanuta.

Mən Parise ngen halama kar Yesu

11 Ar ni mən Parise ɗir nəm bali
shirəm na Yesu kə də wu gode ti ra.
Ar ni wu lir ti kə tə gode wur halama
bar kə dləkəntən sur yami.
12 Kan tə dəl bar shukutən tə wule,
<<Unun kem kən mbarəm kə zhan
kən kə ngen shini halama bar kə
dləkəntən rawe? Na ho bi ni a yari
in ne, baa gode mbarəm kə zhan kən
halama gon da'a.>>
13 Kan tə za wur lasi, tə pal gəs to
gip kungələn jikat mal tə te den kətiyi
mən nəm.

Yisti kə mən Parise na Hiridus

14 Ar ni mir mən kulciyi məsən
ritən na bəredika, se gudəli nəm kan
wu ra nari gip kungələn jikat mali
gwa.
15 Ar ni Yesu dəli wur kəm tə wule,
<<Ngup kən ni na yesti kə mən Parise
na kə Hiridus.>>*
16 Ar ni mir mən kulci kar ti bali
gip dlom gəzən wu wule, ko nan mə
ɗir na bəredi da gwa ni?
17 Nan Yesu momka na argon tu
wu den bali gip dlom gəzəno, ar ni
tə wul wur'e, <<Unun kem kən den
shirəm den holi ɗirtənka na bəredi
we? Kəkən ma kə'i ni gip dəmən
gama? Kə pa mom wi da'aya? Mbatl
gin i'nika na lati ya?>>
18 Kən ra na gere ama kə ɗatka gip
shini ya? Kən ra na kəme ama kə
ɗatka gip kumi ya? Kə'i dami da'a ya?
19 Wokoci tu nan a cen bəredi nan-
tam ju mbarəm zangu nantamo, shar
məne ni kə yem laa'i na roɓəsi kan
sa gwa? Ar ni wu wul ti'e <<Kutl cet
rop.>>
20 <<Eso, bəredi nyingi ju a ceni
mbarəm zangu wupse gwa. Shar
məne ni kə yem kə roɓəsiyi?,>> Ar ni
wu wul ti'e <<Nyingi.>>
21 Kan Yesu ba wul wur'e, <<Kəkən
ma kə mani momi shirəm gən wi
diya?>>

Yesu warke batabi gon gip Bet-saida

22 Nan wu ɗir Betsaidawo, ar ni
mbarəm jen ɗir na tabi goni, kan wu
lir Yesu kə də tə ne am den ti.
23 Yesu nəm am kə tabiyi, tə ri ti
kaar bəni. Nan tə bəse batayi mo'əm
den ger tə ne am den tiwo, ar ni Yesu
ngen momi kar ti, tə wul ti'e, <<Kə
shin bara?>>
24 Ar ni tə tli gam yam kan tə wule,
<<A shin mbarəm kam, ama wule kin
ni den ndətltəni.>>
25 Ar ni Yesu pa ne am den ger kə
mbarəmi, kan ger gəs ba ɓul tə nəm
shini bari hoyi.
26 Kan Yesu ba za ti tə ndara bom
tə wul ti'e, <<Ba kə'i te gip nye bəniyi
da'a.>>

Bitərus wule Yesu ni'e Almasihu

27 Yesu na mir mən kulci kar ti ri
gip mir bən kə Kaisariya Filibi. Den
guntəpo, ar ni tə ngen momi kar wur
tə wule, <<O fa kə kum mbarəm ba
kur wule ami wo niwe?>>
28 Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Jen
ba wule ki Yohana mən pi batisma ni,
jen ngapo Iliya, jen eso gon gip mən
yari shirəm kə Yam ni.>>
29 Ar ni tə wul wur'e, <<Kən fa?
Ami wo ni kar kəne?>> Kan Bitərus
ba nəmi ti tə wule, <<Ki ni'e Al-
masihu.>>
30 Ar ni tə dəli wur kəm tə wule ba
wu yari murgon shirəm tu da'a.

Yesu yari kandatu tə ri kə məshtən gwa

31 Gip wokociyi ni Yesu nəm kulci
wur kandatu Nya Mbarəm baa kum
dli hoyi. Tə wul wur'e kiri kə bən na
ga kiri ləɓa kə Yam na ga mən kulci
mbarəm den kulci kə Musa baa nge
ti. Baa ri ti eka ama den kaar kə muri
myakano tii tli ra na ge mbatli.
32 Yesu shirəm den bar ju tetla
tetla, ar ni Bitərus la ti bi markəm tə
nəm matli gəsi.
33 Ama Yesu bal ti ɗir tə shin mir
mən kulci kar ti, kan tə matl Bitərus
tə wule, <<Tli karəmka, ki Shetan!
Damtən giwo den bar kə Yam ni da'a,
ama kə mbarəm ni.>>

* **8:15 8.15** Yisti: Yistiwo nye bar ni kan ba kurtli gip ɗapti pi bəredi gwa kə də ar tli ra.

34 Ar ni tə la bi domtən kə mbarəmi
na mir mən kulci kar ti tə wul wur'e,
<<Muntu kup ba ndu kopi gəno, se tə
nge gam gəska, tə pən kin rati gam
gəsi, tə kopəni.
35 Domici muntu kup ba ndu ge
mbatl gəso, tii holka, ama muntu
kup hol ge mbatl gəska domici gən na
kə zo shirəmo, tii ne nəka.
36 Unu ho bar ni mbarəm baa zami
ti ni tə zam atl kundərəndlip den bi ge
mbatl gəs gwawu?
37 Unun es mbarəm baa mani bi
den bi ge mbatl gəswe?
38 Muntu kup ba kum sham gən na
kə shirəm gən gip zhan kən mən nge
kopi Yam na pi warwat pitəno, Nya
mbarəm baa kum sham gəs gas tu
nan tə sur na mir mən kartən kə Yam
mən tsarki gip ɗəɗatən kə Bas gwa.>>

9

1 Ar ni tə pa wul wur'e, << Na ho bi
ni a yari ine, jen ra dlor ɗe, wii məsh
da'a se wi ni wu shin mulki kə Yam
cwat na ndərtən kakani.>>

Bager kə Yesu cirka

2 Den kaar kə muri mukkawo ar
ni Yesu pən Bitərus, na Yakubu, na
Yohana, tə te wur den bar tlyari
tləndər gon wu nan gəzəni. Wu ra
lasiwo ar ni tə cirka cina da wuri.
3 Kan tutul dli gəs ba palka gholi
tar, ar ba pən ba gere kandatu
kan mən ho'i tutul gon ra gip atl
kundərəndlip kan baa mani pi untu
gwa da'a.
4 Ar ni ga Iliya na Musa cwat kar
wuri, wu den shirəm na Yesu.
5 Kan Bitərus ba shirəm na Yesu tə
wule, <<Ba mən kulci, ar ndari nan
mən ra ɗe gwa. Naa mə tu mir ba
shukutən myakan, nəmo ge, nəm kə
Musa, nəm ngapo kə Iliya.>>
6 (Tə mom argon tu nan tə yari gwa
da'a, domici ti na nami mir mən kulci
kar Yesuyi kum bərti naari.)
7 Ar ni dun yam gon sur le wurka,
kan yar ba ɗəl sur gip dun yam ba
wule, <<Muntuwo ti ni'e nya gəni,
muntu a ndu ti gwa. Kum təni!>>
8 Gip untu nan wu kar gero, wu'i
shin murgon da'a se Yesu ni nan wur
katl.
9 Nan wu den ɗəltən sur den
tləndəriwo, ar ni Yesu dəli wur kəm
den ba wu yari murgon bar tu wu
shin gwa da'a, se Nya Mbarəm ni
tlika gip məshi mbarəm kakani.
10 Ar ni wu za shirəmi gip dlom
gəzəni, kan wu nəm ngeni momi kar
ezən den'e unun <<tlitənka gip məshi
mbarəm>> ba pi nupi.
11 Ar ni wu ngen momi kar ti
wu wule, <<Unun kem mən kulci
mbarəm den kulci kə Musa ba wule
mən yari shirəm kə Yam Iliya ni baa
cwat kakanu?>>
12 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule,
<<Na ho bi ni, mən yari shirəm kə
Yam Iliya ni baa cwat kakani, tə
kərkəm bar kup. Ama ar ra na rəshi
gip shirəm kə Yam es'e Nya Mbarəm
baa kum dli hoyi, kan də nge ti diya?
13 Ar tu Iliya tare ɗir wi kan
mbarəm ba pi ti ndu'i kə mbatl
gəzəni, kandatu ar ra na rəshi den ti
gwa.>>

Yesu warke nye mən dun itəri

14 Nan Yesu na nami mir mən kulci
kar ti ju myakani pal ɗir kar nami
mir mən kulciyiwo, ar ni wu zam bar
domtən kə womti mbarəm na mən
kulci mbarəm den kulci kə Musa den
tli yar yam nan wuri.
15 Nan domtən kə mbarəmi shin
Yesuwo, ar ni wu nəm bi na am na
ghol mbatl kan wu yem na kətər te
kar Yesuka wu shirmi ti.
16 Yesu ngen momi kar wur tə
wule, <<Tli yar yam kə unun kə pi
nan wur we?>>
17 Ar ni gon gip womti mbarəm ju
nəmi ti tə wule, <<Ba mən kulci, ar tu
a ɗiri'i nya gən wi mən dun itər nan
ba pali tika ngupbi gwa. Dun itəri ba
za ti tə shirəm da'a.
18 Wokoci tu kup ar tli tiwo, ar ba
byal ti atl kan də hukətkət ɗəli ti ter
bi. Dli gəs ba ndərka hoyi kan tə
ngəngash shine. A shirəm na mir
mən kulci kar ki wu ɗəli ti dun itərika,
ama wu mbu da'a.>>
19 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule,
<<Kən mbarəm kə zhan kən mən nge

la'i mbatli, muri məneni a dəm nan kənu? Har gigasi ni a mbu nan kənwe? Ɓa ɗirim ni nyayi ɗe.>>

20 Ar ni wu ɗiri ti nyayi. Nan dun itəri shin Yesuwo, na zhotəne kan dun itəri ba ɓo nyayi atli, dli gəs den dədartəni, tə den kurngəltəne, bi gəs den ɗəli hukətkəte.

21 Kan Yesu ba ngen momi kar basi nyayi tə wule, <<Gigasi ni bar tu nəm tiwu?>> Ar ni basi nyayi nəmi ti tə wule, <<Tun tə'i ra nyayi gwani.

22 Ar ba kur byal ti gip utu na male, kə də ar ri ti eka. Ama ki ni kii mani pi argono, kum guna gəmi kə nemi am ra.>>

23 Ar ni Yesu nəmi ti tə wul ti'e, <<Imnu kə wule ko aa mani pi argon gwa? Bar kupo mən pitən ni kar muntu ngəsh ti den Yam gwa.>>

24 Na zhotəne ar ni basi nya yi tli yar yam tə wule, <<A ngəshim wi, nem am a ngəshim ra den Yami!>>

25 Nan Yesu shin womti mbarəm den ɗirtən kar ti na kətəro, ar ni tə matl dun itəri tə wul ti'e, <<Ki ruhu kə holi kumi na ngup bi, a wul ki'e ɗəl ter gip tika, bat na paltən teka.>>

26 Ar ni dun itəri la yare, tə luti nyayi hoyi, kan tə ɗəli. Ar ni nyayi nda atl wule məshi, mbarəm na womti ma wu wule <<Tə məsh kawi.>>

27 Ama Yesu nəm am gəs tə tli ti yami, kan tə dlər dlor.

28 Nan Yesu te gip bomo, mir mən kopi gəs ngen momi kar ti mol, wu wule, <<Unun kem miwo mə mani ɗəli dun itəri dawu?>>

29 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Badər dun itər tuwo tii ɗəl nika katl təp kə ba shirəm na Yami.*>>

Yesu pa shirəm den kandatu tə ri kə məshtən gwa

30 Kan Yesu na mir mən kulci kar ti ba za lasi, wu kop gip atl kə Galili. Yesu ba ndu də murgon mom las tu wura gwa da'a,

31 Domici ti den kulci mir mən kulci kar ti den'e, <<Baa bi Nya Mbarəmka am də mbarəme, wii ri ti eka. Gip muri myakan ngapo tii tli lasi.>>

32 Ama wu raka gip dəmən gam den argon tu tə yari gwa, eso wu kum bərti kə wu ngen momi kar ti.

Wo ni'e bari

33 Wu ɗir Kaparnahum. Nan wura gip bomo, ar ni Yesu ngen momi kar wur tə wule, <<Ɗir den təpo, den ununu kə tli yar yam rawu?>>

34 Ar ni wu yon gəzəni, domici den təpo wu tli yar yam den wo ni'e bari gip wuri.

35 Nan tə dəm atlo, ar ni tə la bi kutl cet ropi, tə wul wur'e, <<Muntu kup ba ndu'e tə nəra kə cinawo, tii palka kə kaari, kan tə dəm zher kə ezəni.>>

36 Ar ni tə pən heli nya goni tə dləri ti gip dlom gəzəni. Kan tə pən nyayi am da ti tə wul wur'e,

37 <<Muntu kup pi ɗem na heli nya wule muntu gip sungəno, ami ni tə pi ɗem naməni. Muntu pi ɗem namən ngapo, ami ni tə pim da'a ama muntu karəm sur gwa ni.>>

Muntu ba nge mi dawo gwagəmi ni

38 Gip untuwo, ar ni Yohana wul ti'e, <<Ba mən kulci, mə shin gon den ɗəli dun itərka gip sun gi, kan mə wul ti'e tə za'i, domici gip mi ni təra da'a.>>

39 Ar ni Yesu wule, <<Ba kə wul ti ni'e tə zaka da'a. Murgon ra kan baa pi bar kə dləkəntən gip sun gən kan tə pa yari məgən shirəm demən na zhotən da'a.

40 Muntu kup ba shin bes gəmi dawo, gwagəmi ni.

41 Na ho bi ni a yari ine, muntu kup kan bi in mal tle wuro mal nəm, domici kən kə Almasihuno, ko njem tii hol ɓatltən gəska da'a.>>

Bar mən kemi mbarəm kə pi warwat pitəne

42 <<Ar baa dəm bar kə guna də muntu kup kan kem nəm gip heli mimir ju mən ngəshtən demən kə pi warwat pitən gwa. Ar baa mani ti də

* **9:29 9.29** Gip tələnkuri jeno ar ra'e <<se təp kə ba shirəm na Yami na guzum male.>>

ɓali ti bar ghuun ɗir yare, də la ti su gip mal bar ɓulaka.
43 Am gi ni ba kem ki warwat pitəno, tlo ka. Ar ba mbuni'i mani də kə te gip ge mbatl tu baa pa da gwa na am nəm, na kə te gip bom utu na am gi kup pa ropi. Utu tu kan baa məshka dagwa.
44 (Lasiwo zhimbər mən ci gəzən baa məshka da'a, utuyi ngapo baa mani məshi ka da'a.)†
45 Asəm gi ni ba kem ki kə pi warwat pitəno, tlo ka. Ar baa mbuni'i mani kə te gip ge mbatl tu kan baa pa dagwa kurkiyi na kə te gip bom utu na asəm gi kup pa ropi.
46 [Lasiwo zhəmbər mən ci gəzəno, wu məsh da'a, utuyi ngapo baa mani məshi ka da'a.]‡
47 Ger gi ni ngap ba kem ki kə pi warwat pitəno, ɗəlika. Ar ba mbuni'i mani kə te gip mulki kə Yam na ger nəm na də la ki gip bom utu na ger gi kup pa ropi.
48 Lasiwo,
<Zhimbər mən ci gəzən baa məshka da'a, utuyi ngapo baa mani məshi ka da'a.>§
49 Baa njer kogonge mbarəm na utu kandatu ba njer bar tu ba ta'i Yam na mas gwa.
50 Maso ho bar ni, ama təmtən gəs ni ɗil kawo, imni kii pali rawe? Dəm ni na mas gip kəne, kə dəm ni zhəlili na ya'əni.>>

10

Kulci den kari gər ka

1 Ar ni Yesu za lasika, tə ndara kəti atl kə Yahuda, na jikat bi ɓula Jodan. Mbarəm na womti pa mo gam kar ti, kan tə pa kulci wur kandatu tə kur pi gwa.
2 Ar ni mən Parise jen ɗir kar Yesu kə də wu gode ti, wu ngen momi kar ti wu wule, <<Den bi kulci gəmiwo, ar ndari də mbarəm kar gər gəs kaya?>>
3 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Unun Musa wul kən'e kə piwe?>>
4 Kan wu nəmi ti wu wule, <<Musa bi mi bi den'e, də mbarəm rəsh təlankur ngoti gudlumi, kan tə kar tika.>>
5 Ama Yesu wul wur'e, <<Den bi lati gam gin ni Musa rəsh kan tə bi in bi kə pi untu.
6 Ama terka na ne gəs kə pi baro, <Yam pi wur ni gər mətli na moni.>
7 Ra untuwo, mbarəm baa za bas na naska, tə ni dlakət na nagər gəsi,
8 wu ropiwo wu dəm nəm ituwi. Cina ɗewo rop ni wu'i da'a, ama wu dəm dli nəmwi.
9 Ra untuwo argon tu Yam gutlumiwo ba də murgon pətlka da'a.>>
10 Nan wu ra te gip bomi ka eso, ar ni mir mən kulci kar Yesu ngen momi gəs kə shirəm tu.
11 Ar ni tə nəmi wur tə wule, <<Muntu kup kar gər gəs ka kan tə gudlumi na gono, tə pi zəna na ci amana kə nagər gəs ituwi.
12 Untu ni esi, gər mətli ni za bakos gəska kan tə gudlumi na gono, tə pi zəna na ci amana kə kosi ituwi.>>*

Yesu la'i heli mimir albarka

13 Nan mbarəm den ɗiri heli mimir kə də Yesu ne am den wuro, ar ni mir mən kulci kar ti matl wuri.
14 Nan Yesu shin untuwo, lo ci ti, kan tə wul mir mən kulci kar tiyi'e, <<Za ni heli mimir wu ɗir karəmi, kar wur nika da'a. Mulki kə Yamo kə badər mbarəm ju ni.
15 Na ho bi ni a yari ine, murgon tu kup nəm mulki kə Yam tor gip mbatl gəs wule heli mimir ju dawo, tii taɓe tetən gipi da'a.>>
16 Kan Yesu ba pən mimiri tə ne am den wuri, tə la'i wur albarka.

Mbarəm mən bar kə ame

17 Nan Yesu ba za lasiwo, ar ni mbarəm gon ɗir na kətəre, tə ngus cina da ti, tə ngen momi kar ti, tə wule, <<Zo mən kulci, unun aa pi kan a zam ge mbatl tu nan baa pa da gwawu?>>

† **9:44 9.44** Kor rəshi təlankuri jen ra na aya tu da'a. ‡ **9:46 9.46** Kor rəshi təlankuri jen ra na aya tu da'a § **9:48 9.48** Ishaya 66.24 * **10:12 10.12** Matta 5.32; 1 Kor. 7.10-11

18 Yesu wul ti'e, <<Unun kem kə
wuləm'e zo'i rawe? Zo'i gon ra da'a
se Yam nan gəsi.
19 Kə mom bar ju ne kə də pi gwa,
<Ba kə ri gon e da'a. Ba kə mur na
mətli kaari da'a. Ba kə pi mur da'a.
Ba kə bi seda kə lar da'a. Ba kə cuce
murgon da'a. Bi nartən bəba gi na
nəna gi.>† >>
20 Ar ni mbarəmi wul ti'e, <<Ba mən
kulci, munju kupo ami ra den kopi
tun a'i ra nyayi gwa.>>
21 Yesu shin ti shintən kə ndutəne,
kan tə wul ti'e, <<Bar nəm ni kə hol
katl. Rəka kə ri wur bar ju kan kira
nari gwa kup, kə bi munju am ri wur
kaar da gwa, kii zam bar na naari to
yamka. Kan kə ɗir kopəni.>>
22 Na kumi shirəm tuwo, ar ni
mbarəmi li bager ka. Tə ndara tə den
pi dun mbatli, domici tə mən bar kə
am ni hoyi.
23 Ar ni Yesu kar ger den mir mən
kulci kar ti, tə wul wur'e, <<Ar ba
ban naari də mən bar kə am te gip
mulki kə Yami.>>
24 Mir mən kulciyi nəm bi na am
den shirəm tu. Ar ni Yesu pa wul
wur'e, <<Mimir gəni, ar baa ban naar
də mbarəm‡ te gip mulki kə Yami!
25 Ar baa mani də rakumi kop təp
gip shu alura na də mən bar kə am te
gip mulki kə Yami.>>
26 Na kumi untuwo ar ni mir mən
kulci kar Yesu pa nəm bi na am wu
wul ezən'e, <<O untuno, kan wo ni
baa zam ɗiltən ituwi?>>
27 Ar ni Yesu shin wur kan tə wule,
<<Kar mbarəmo ar baa pi da'a, ama
ba'e kar Yam da'a. Rawo, ko unu
baro mən pitən ni kar Yami.>>
28 Kan Bitərus ba wul ti'e, <<Ar tu
miwo mə za bar kup mə kop ki wi.>>
29 Yesu wule, <<Ge shirəm ni a yari
ine, muntu kup za bom gəska, ko
erəm gəs mətli na moni, ko nase,
ko base, ko mimir gəsi, ko kən gəs
domici gən na kə zo shirəmi,
30 kan baa hol zami gucupi hauya
nantam kə zhan kən kə ga bomi,
erəm mətli na moni, mən gəri, mimiri,
na kəne, ama na kumi dli esi, kan gip
zhan mən ɗirtəno tə zam ge mbatl tu
kan baa pa dagwa.
31 Ama na womti gip munju kan te
cina kawo, wii pal kə kaari, kan kə
kaaro wii pal kə cina.>>

Yesu pa shirəm den məshtən gəsi

32 Wu den totən Urushalima ituwi,
kan Yesu ra cina, mir mən kopi gəs
ngapo wu den kopi gəsi na nəmi bi
na ame. Munju den kopi gəs kaar
ngapo bərti den ci gəzəni. Ar ni Yesu
dəl kutl cet ropi markəme, tə pa yari
wur argon tu baa zam ti gwa. Tə
wule,
33 <<Ar tu mə to ni Urushalima.
Baa bi Nya Mbarəmka am də ga kiri
ləɓa kə Yam na mən kulci mbarəm
den kulci kə Musa. Wii tloyi ti shirəm
də ri ti eka kan də ta ti am də munju
kan mən Yahuda ni da gwa.
34 Wii yari ti məgən shirəmi, wu
bəse ti mo'əmi, wu ɓo ti, kan wu ri
ti eka. Den kaar kə muri myakan
ngapo, tii tli ra na ge mbatl lasi.>>

Yakubu na Yohana lir Yesu

35 Gip untuwo ar ni mimir kə
Zabadi, Yakubu na Yohana, ɗir kar
Yesu, wu wul ti'e, <<Ba mən kulci,
mə ndu'e kə pi mi argon tu mə liri
gwa.>>
36 Ar ni tə wul wur'e, <<Ununu kə
ndu'e a pi inu?>>
37 Kan wu nəmi ti wu wule, <<Mə
lir ki'e gas tu kii to gip nartən kə
mulki giwo, də nəm gəmi dəm den
am shimli gi, nəm ngapo den am yali
gi.>>
38 Ama Yesu nəmi wur tə wule,
<<Kə mom argon tu kə liri gwa da'a.
Kii mani tle gip gal kumi dli tu kan
a ri kə tle gwaya? Untu ni dama, kii
mani də pi in batisma tu kan baa pim
gwaya?>>
39 Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Aan,
mii mani.>> Yesu wul wur'e, <<Aan,
kii mani tle gip gal tu kan aa tla gwa,

† **10:19 10.19** Ɗəltəne 20.12-16, Bi Doka ka rop 5.16-20 ‡ **10:24 10.24** Mbarəm: Kor rəshi tulankuri na am jeno wu pa rəsh ra'e <<mən bar kə ame>> ko <<məsh ngəshtən den bar kə ame.>>

də pi in batisma na batisma tu nan baa pim gwa.
40 Ama dəmi den am shimli ko yali gəno, ami ni na iko kə bi da'a. Badəmi juwo, kərkəmi ni munju ne wur ra gwa.>>
41 Nan nami mir mən kulci kutl ju kum shirəm tuwo, ar ni wu nəm kumi lo kə ga Yakubu na Yohana.
42 Ar ni Yesu la wur bi tə wul wur'e, <<Kə mom'e, gip munju kan mən Yahuda ni da'a, munju mom wur na mulkiwo, wu gode mbarəm gəzən iko, kiri gəzən ma untuni wu gode mbarəm gəzən iko.
43 Ama kəno untun ar ba dəm gip dlom gin da'a. Ra untuwo, muntu kup ba ndu tə dəm bari gip kəno, ar nəm ti te yarka də tə dəm wule zher gi ni.
44 Eso, muntu kup ba ndu tə dəm kə cina gip kəno, ar nəm ti te yarka tə dəm zher kə kup.
45 Domici Nya Mbarəm ma tə sur ni də bote ti da'a, ama tə pi bota ni, tə pa bi ge mbatl gəs domici ɗəli mbarəm na womti.>>

Bul ger kə tabi

46 Ar ni wu mbubar Yeriko. Yesu ba ɗəl gip Yeriko ituwi, nan ti na mir mən kulci kar ti, na mbarəm na womti, se mbarəm gon tu tabi təra njon den bi təpe tə den liri bari. Sun gəs'e, Bartimawus nya Timawus.
47 Nan tə kum'e Yesu kə Nazarat ni den wucetəno, ar ni tə tli yar yami, tə den wultən'e, Yesu nya Dauda, kum guna gəni§!
48 Ar ni mbarəm na womti mbatl ti wul ti'e tə yon shot. Ama tə tli yar yam ra hoyi tə wule, <<Nya Dauda, kum guna gəni?>>
49 Ar ni Yesu dləri, kan tə wule, <<La'im tə ni bi ɗiri.>> Kan wu la bi batabiyi ɗiri, wu wul ti'e, <<Pi ghol mbatli! Tlyami, tə den la'i bi gi.>>
50 Ar ni tə la bar kə ghumtən gəska, kan tə kenja tə tlyam tə ri kar Yesu.
51 Yesu ngen momi kar ti tə wule <<Unun kə ndu a pi iwe?>> Ar ni batabiyi nəmi ti tə wule, <<Babomi a ndu'e a shin bari.>>
52 Kan Yesu ba wul ti'e, <<Ndara, ngəshtən gi den Yam warke iwi.>> Wule gip njəpkər gere ar ni tə shin bari, tə kop Yesu, kan wu ndara.

11

Yesu te gip Urshalima wule gunye

1 Nan wu mbi kosak na Urshalima, Betapaji na Betanya ituwi, kə ba Tləndər mən kin Zaitun, ar ni Yesu kar mir mən kulci kar ti rop,
2 tə wul wur'e, <<Rənəka gip nye bən ta kan cina da in gwa. Na tetən gin gipiwo, kii zam nye bar kəm na ɓali, muntu taɓe totən dene wi da gwa. Pətl təni kə ɗiri ni.
3 Murgon ni ngen momi kar kən den unun kə pi untuwo, wul ti ni'e, <Babom ni ba ndu'i, eso, tii pali ɗir kəkən tu.> >>
4 Ar ni wu ndara, kan wu zam nye bar kəm den təp na ɓali bi bədlabəni. Wu gip pətli ituwi,
5 mbarəm jen ra lasi dlor kan wu wul wur'e, <<Unun kem kən den pətli nye bar kəm tuwe?>>
6 Ar ni wu bali wur kandatu Yesu yari wur gwa, kan mbarəmi ba za wur wu ndara.
7 Nan wu ɗiri Yesu bar kəmiwo, kan wu la lulur gəzən den nye bar kəmi, tə to dene tə dəmi.
8 Ar ni mbarəm na womti la lulur gəzən den təpi, jen ngapo wu wotl am kin ɗir gip kəne.
9 Munju kan ra cina na kə kaar dati tli yar yam wu wule, <<Hosana!* Mən albarka ni'e muntu den surtən gip sun kə Babom† gwa.>>
10 <<Albarka ra den mulki mən surtən kə ba gəmi Dauda! Hosana mən nartən to yamka!>>
11 Nan Yesu te gip Urshalimawo, ar ni tə te gip bom kə Yam tə tli ger tə shin ko ako. Ama nan pət tare nda bəno, ar ni tə ɗəl kan tə ndara Betani

§ **10:47 10.47** Nya Dauda: Mən Yahuda ngəsh wur den'e Almasihu baa ɗir ni təp kar gəsgal kə Gun Dauda. * **11:9 11.9** Hosana na bi kə mən Yahudawo, ar ba pi nupi'e ɗəli mi! Den kaariwo ar ni kalmayi palka ɗəɗatəne † **11:9 11.9** Zabura 118.25,26

nan ti na mir mən kulci kar ti kutl cet rop.

Yesu pii bi kin turume

12 Bar dlo nan wu za Betaniwo, ar ni Yesu kum guzumi.
13 Nan tə shin kin turum gon mən wol na dlyamiwo, ar ni tə ri tə shin ko tii zam gəri dene. Ama nan tə mbubaro tə shin argon da'a se wol katl, domici wokoci kə gəritən kə turum ni da'a.
14 Ar ni tə wul kin turumi'e,<<Ba də murgon i'zam nyen kə ci den ki da'a.>> Mir mən kulci kar ti kum shirəm tu tə yari gwa.
15 Nan wu mbubar Urshalimawo, ar ni Yesu te gip bom kə Yam tə nəm kari mən wuri na wuri barka lasi. Tə pa bat tebər kə mən sanje wurpika na badəmi kə mən wuri kuɓərka
16 Tə pa hane də murgon kop te gip dəbom bom kə Yami ka.
17 Ar ni tə kulci mbarəm tə wul wur'e, <<Na rəshi ni ar ra gip shirəm kə Yami den'e, <Baa la bi bom gən'e bom shirəm na Yam kə mbarəm kup.‡> Ar tu kə palika ba <ghuntən kə ga mur dləri den təp wi.>§ >>
18 Nan ga kiri ləɓa kə Yami na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa kum shirəm tuwo, ar ni wu nəm ngeni təp tu kan wii ri ti eka gwa, domici wu kum bərti gəsi, nan domtəni kup den nəmi bi na am den kulci gəs gwa.
19 Kə sito, ar ni Yesu na mir mən kulci kar ti ɗəlka gip bəni.

Kin turum tu kan Yesu pi ti bi gwa kon ka

20 Kə cigəni nan wi den wucetəno, ar ni wu shin kin turumi kon kawi tor na tlərti gəsi.
21 Ar ni Bitərus dami, kan tə wule, <<Ba mən kulci, ɓa shini! Turum tu kan kə pi ti biwo, ar konka wi!>>
22 Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<Ngəsh kən ni den Yami!
23 Na ho bi ni a yari ine, mbarəm ni ngəsh ti den Yamo, tii mani wuli tləndər tu'e, <Tus kə su nda su gip bar ɓulaka.> Ti ni tə cen mbatlka den argon tu tə yari dawo, baa pi ti.
24 Ra untuwo a yari in'e, argon tu kup kə liri gip shirəm gin na Yamo, ngəsh kən ni den Yam den kə nəm wi kan ar baa dəm gegini.
25 Eso, wokoci tu kup kə dlər kə shirəm na Yamo, gon nəra kə kum lo gəso, yape tika, kə də Ba gin kə to yamka ma tə yape in warwat pitən ginka.
26 (Ama kən ni kə yape mbarəm ka dawo, Ba gin kə to yamka ba yape in warwat pitən gin ka da'a.>>)*

Jen ngen momi gəs kə Iko kə Yesu

27 Ar ni wu pa pal su Urushalima ka. Yesu den ndətltən gip bom kə Yam ituwi, ar ni ga kiri ləɓa kə Yami, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa na kiri mən bən ɗir kar ti.
28 Kan wu wul ti'e, <<Na ikoyi gonge ni kə pi bar juwe? Kan wo ni bi i bi kə pi bar ju kup we?>>
29 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Aa ngen momi bar nəm kar kine, kan kə balim ni. Ami eso kan a yari in na bii bi kə muntu nan ami den pi bar ju gwa.
30 Yarim ni, iko pi batisma kə Yahanawo sur kar Yam ni ar ɗəla ko kar mbarəm ni?>>
31 Ar ni wu bali gip dlom gəzən kan wu wule, <<Mən ni mə wule, <Sur yam ni ar ɗəlo,> tii wul mi'e, <Unun kem kə ngəsh kən den ti dawu?>
32 Ama mən ni mə wule, <Kar mbarəm no,> >> (wu kum ni bərti kə argon tu mbarəm baa pi wur gwa, domici mbarəm kup pən den Yohanawo mən yari shirəm kə Yam ni.)
33 Ar ni wu bali Yesu, wu wule, <<Mə mom da'a.>> Kan Yesu ba wul wur'e, <<Ami ma aa yari in wo ni bim bi kə pi untu da'a.>>

12

Kolɗa bi den mən pi mbapi

1 Ar ni Yesu pare yari wur shirəm gip kolɗa bi tə wule, <<Mbarəm gon

‡ **11:17 11.17** Ishaya 56.7 § **11:17 11.17** Irmiya 7.11 * **11:26 11.26** Kor rəshi tələnkuri jen ra na aya tu da'a.

pi kən inabi, tə gandəli ka na panye, tə bor shu ba zho'i mal inabiyi, tə pa tu bom kə mən ne ger den kəni. Kan tə bi mən kori bar jen haya kə kəni, kan tə ndara atli goni.
2 Nan wokoci rəshi kən inabiyi piwo, ar ni tə kar zher gəs gon rənka kar munju kan nəm haya kə kəni gwa, kə də tə nəmi ti gəri kin inabi jen kə kəni.
3 Ama munju nəm haya kəni nəm ti kan wu ɓo ti, wu kar tika am koni.
4 Ar ni tə pa kar zheri gon rənka. Kan wu pa ɓo zher tu den gami, wu bi ti shame.
5 Tə pa kar gon rənka esi, muntuwo ar ni mən kori bari ri ti eka. Kan tə pa kar jen rənka na womti. Ama mən kori bari ɓo jeni, wu ri jen eka.
6 Tə'i ra na mbarəm nəm, nya tu tə ndu gwa. Den kaariwo, ar ni tə kar nyayi rənka kar wuri, tə wule, <Rawo, wii shin nartən kə nya gəni.>
7 Ama mən nəmi haya kə kəni wul ezən'e, <Nye mən ci gado kə kənin ta. Dir ni mə ri təni eka, kə də gadoyi dəm gwagəmi ra.>
8 Ar ni wu nəm ti, wu ri ti eka, wu byal tika kaar kəni.>>
9 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ununu ba mən kən tu baa pi we? Tii ɗir tə ri mən haya ju eka, tə bi jen kənika.
10 O fawo, kə zhit ni shirəm kən gip Shirəm kə Yam diya? Domici ar ra na rəshi'e,
<Tat tu kan mən tu'i bin ngewo, ar
pal bar ho tat gip tatiwi kup.
11 Muntuwo pi kə Babom ni, bar
kə dləkəntən ni den ger gəmi.>*
>>
12 Ar ni ga kiri ləɓa kə Yami, na ga mən kulci mbarəm den kulci kə Musa, na kiri kə mən Yahuda ngen təp kə nəmi gəsi, domici wu mom ka'e den wur ni tə bi kolɗa bi tu. Ama wu kum bərti kə womti mbarəme. Ar ni wu za ti kan wu ndara.

Ɓatli wurpi bom də Kaisar

13 Gip untuwo, ar ni kar jen gip mən Parise na mbarəm kə Hiridus kar Yesu kə də wu zam wu nəm ti ra gip shirəm gəsi.
14 Nan wu ɗiro, ar ni wu wul ti'e, <<Ba mən kulci, mə mom'e ki mən yari shirəm kor ni. Kə pən mbarəm kup nəm ni kar ki, kə pən'e gon ra kan man gon gwa da'a. Eso, kə kulci mbarəm ge shirəm kə Yami. Gip shini giwo ar ndari mə ɓatl wurpi bom† də gun Kaisara, ko ar ndari da'a?
15 Mə ɓatla ko ba mə ɓatl da'a?>> Ama Yesu mom ɗasi tu gəzənka, ar ni tə wul wur'e, <<Unun kem kə ndu'e kə borim shuwe? Ɗirim ni kabarshu a shini.>>
16 Ar ni wu ɗiri ti, kan tə wul wur'e, <<Shishidər na sun kə wo ni dene we?>> Kan wu wul ti'e <<Kə Kaisar ni.>>
17 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ra untuwo, bi ni Kaisar bar tu kan kə Kaisar ni gwa. Kan kə pa bi ni Yam bar tu kan kə Yam ni gwa.>> Ar ni shirəm gəs dləkən wur hoyi.

Ngeni momi den tlitən kə məshi mbarəme

18 Mən Sadukiya jen kan ba wule tlitənka gip məshi mbarəm ra da'a ɗir kə ngeni momi kar Yesu, wu wule,
19 <<Ba mən kulci, Musa rəshi mi den erəm kə mbarəm ni məshka tə za gər kaar na mimir dawo, ar nəm erim gəs te yarka tə gudlumi na gəri, tə zami erim gəs mimiri.
20 Ar tu erim mbarəm jen ra wu moni nyingi. Kə nəmi gudlumi, tə məshka tə za nya da'a.
21 Kə ropi ba pa gudlumi na guriyi, ti ma tə məshka tə za nya da'a. Kə myakani ma untu.
22 Untu ni kup gəzən nyingi ju, gon ra kan zam gəri nan ti gwa da'a. Den kaariwo kan nagəri ba məshka.
23 To, gas tlitən kə məshi mbarəmo, gip wuro gər kə wo ni tii dəm we nan kup gəzən nyingiyi gudlumi nan ti gwa?>>
24 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Damtən gino kor ni ar ra da'a,

* **12:11 12.11** Zabura 118.22,23 † **12:14 12.14** Wurpi bom muntu kan mir mən atl kə Roma ba ɓatl da'a, ama nami mbarəm gip atli kup ba ɓatli.

domici kə mom rəshi shirəm kə Yam na ndərtən kə Yam da'a.
25 Wokoci tlitən kə məshi mbarəmo, moni ba gudlumi da'a,
baa ri mətli gip kupshi da'a, ama wii dəm ni wule mir mən
kartən kə Yam kan to yam ka gwa.
26 Den shirəm kə tlitən kə məshi mbarəmo, kə taɓe ni zhiti
gip tələnkur kə Musa diya, den shirəm kə utu mən ci gip
ləpe, kandatu Yam wul ti'e <Ami ni'e Yam kə Ibərahim, na kə
Ishaku, na kə Yakubu?>‡
27 Tiwo Yam kə məshi mbarəm ni da'a, ama kə mən ge mbatl
ni. Kə jilka naar wi.>>

Doka mən naartəni

28 Nəm gip mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ɗir tə kum
wur den bali gip dlom gəzəni. Nan tə kum Yesu bali wur koro,
ar ni tə ngen momi kar Yesu tə wule, <<Dokayi gonge ni mani
naartən we?>>
29 Yesu bali ti tə wule, <<Muntu mani nartən gwa ni'e, <Ba
kum ni mbarəm kə Isra'ila. Babom Yam gəmiwo, Babom nəm
ni.
30 Se kə ndu Banbom Yam gi na mbatl gi kup, na ge mbatl gi
kup, na damtən gi kup, na ndərtən kə bigul gi§ kup.>
31 Kə ropiwo ar ni'e, <Kə ndu berəm dəmi gi wule gam gi.>*
Doka gon ra kan man munju naartən gwa da'a.>>
32 Ar ni mbarəmi wul Yesu'e, <<Ba mən kulci kə yari dlat,
Yamo nəm ni, gon ra'i da'a se ti.
33 Də ndu ti na mbatl kup, na damtən kup na ndərtən kə bigul
kup, kan kə pa ndu berəm dəmi gi wule gam gi. Rawo, muntu
ni man kup keri bar na mboshi Yam dabba gip bota.>>
34 Nan Yesu kum mbarəmi bali ti na bobyawo, ar ni tə wul
ti'e, <<Kə dlamka na mulki kə Yam da'a.>> Den kaar kə
muntuwo gon ra kan i'zam bigul kə ngeni momi kaar ti den bar
gon gwa da'a.

Almasihu nya wo niwe?

35 Nan Yesu den kulci mbarəm te gip dəbom bom kə Yam
kawo ar ni tə ngen momi tə wule, <<Imnu mən kulci mbarəm
den kulci kə Musa ba wule, Almasihuwo nya Dauda niwe?
36 Dauda na gam gəs, təp kə ba ndərtən kə Ruhu kə Yam wule,

<Babom wul Babom gən'e, <<Dəm
den am shimli gəni,
se amin a pali mən nge gi atli na
ba ne asəm gi.>> >†

37 Dauda na gam gəs la bi Al-masihu'e, <Babomi.> Kan imnu
fa ti pa dəm nya Dauda we?>> Womti mbarəmi kum təmi kə
shirəm gəsi.

Dəli kəm den mən kulci mbarəm den kulci kə Musa

38 Gip kulci gəso, ar ni Yesu wule, <<Neni ger den mən kulci
mbarəm den kulci kə Musa, wu ndu la'i kiri luluri wu den
ndətltəni, wu ndu də shirmi wur kə ba bar pəte.
39 Wu paye ndu'i də bi wur ho badəmi gip bom domtən kə mən
Yahuda, na ho badəmi kə ba nyele.
40 Wi ni'e mən ci bar kə mətli ju kan kos gəzən məshka gwa.
Kan wu tlyari shirəm gəzən na Yam, kə də shin wur ra. Wii ni
ngap baa hukunte wur hoyi.>>

Bi bar kə nagər gon guri

41 Yesu ra njon gip bom kə Yam las tu ba dom wurpi tu ɗiri
Yami, tə den shini kandatu kan mbarəm ba la wurpi su gip ba
la'i wurpiyi ka gwa. Munju am ri wur kar gwa den la'i wurpi
mən nartəni.
42 Ar ni guri gon muntu kan am ri ti kaar da gwa wi mir
kabarshu rop su kə ba wurpiyika.
43 Ar ni Yesu la bi mir mən kulci kar ti, tə wul wur'e, <<Na ho
bi ni a yari ine, argon tu nagər guri kən kan am ri ti kaar da'a
biwo, ar man kə nami mbarəm kup.
44 Domici kup gəzən bi ni gip womti bar ju wu ra nari gwa,
ama tə ngapo gip holi bar kə am gəs ni tə bi bar kup kan ne
təra gwa.>>

---

‡ **12:26 12.26** Dəltəne 3.6
† **12:36 12.36** Zabura 110.1
§ **12:30 12.30** Bi Doka kə rop 6.4,5
* **12:31 12.31** Livitikus 19.18

13

Yesu shirəm den kandatu Bom kə Yam baa yaska gwa

1 Yesu ba ɗəl ter gip bom kə Yami
ituwi, ar ni nəm gip mən kulci kar ti
wul ti'e, <<Ba mən kulci, ɓa shin kiri
tat ju! Ba shin bar kə nəmi bi na am
den tu'i bin ju!>>
2 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Kə shin kiri
tu'i bin ju ya? Baa yasika kup. Tat
gon ra nəm kan baa za den gon gwa
da'a.>>

Halama kə patən kə zhan

3 Nan Yesu ra njon den tləndər
mən kin Zaitun kan ba shin bom
kə Yam suka gwa, ar ni Bitərus, na
Yakubu, na Yohana, na Andərawus
ngen momi kar ti mol, wu wule,
4 <<Yari mi, gigasi ni bar ju baa pi
we? Kan unu halama ni baa gode'e
bar ju baa pi rawu?>>
5 Ar ni Yesu wul wur'e, neni gere,
ba də murgon jili in nika da'a.
6 Mbarəm na womti baa ɗir gip sun
gəni, wu wule wi ni'e ami, kan wu jili
mbarəm ka na womti.
7 Kən ni kə kum den dlan na shirəm
kə dlanwo, ba ar tli in ni mbatl da'a.
Ar nəm də bar ju pi, ama patən kə bar
kup mbirawi da'a.
8 Atl baa tli atl gami, kan də mulki
tli mulki gami. Atl baa jirkət ti kə
ba lasi na womti, baa pi guzum esi.
Ama munju kup ni'e kumi dliyi da'a.
Pare kumi dli ni katl.
9 Ngup kən ni, domici wii ri in
bom tloyi shirəmi, də ɓo in gip bom
domtən kə mən Yahuda. Baa ri in
cina də kiri kə bəni na ga gunye
domici kə sun gəni, kə də kə yari ni
zo shirəmi cina da wuri.
10 Ama ar nəm də yari zo shirəmi
gip atl kundərəndlip kan də patən kə
bar kup ɗiri.
11 Wokoci tu kup wu nəm kən kan
wu ri in bom tloyi shirəmo, ba kə
dam kən ni den argon tu nan kii yari
gwa da'a. Yari ni argon tu kup ɗiri in
gip mbatl gip wokociyi gwa, domici
kən ni kə shirəm da'a, Ruhu kə Yam
ni.
12 Erim baa la'i gəs yam erim gəs
kə də ri ti eka, bəba baa bi nya gəska.
Mimir baa tli ga mən gəri gəzən gami
kə də ri wur eka.
13 Mbarəm kup baa nge in domici
kə sun gəni. Ama muntu kup ɓa
mbatl dlom gam ar ri patən kə baro,
tii zam ɗəltəne.
14 Kən ni kə shin bar kə tli mbatl
mən ɗiri məshtən* dlor kə ba las tu
ar ndari də shin ti dawo, na də mən
zhiti tulankuri momi. Ra untuwo,
munju kan ra gip Yahudawo, wu
kətər wu to gəzən gip tləndəre.
15 Ba də muntu nan to den gam
kushi ka ɗəl sur tə te gip bom kə pəni
argon da'a.
16 Muntu ri gip kənka ngapo, ba tə
pal ɗir kə pəni bar kə ghumtən da'a.
17 Kashto kə mətli mən tu'e na mən
bi mimir nyin gip wokoci tu!
18 Shirəm ni na Yami, ba də kətər
gin ɗir gip watlən da'a.
19 Domici wokoci tawo baa kum dli
kan taɓe kumi dagwa tun ne gəs kə
pi atl kundərəndlip kan Yam pi gwa ar
ri kəkəni. Baa'i pi wule muntu da'a.
20 Də wule Yam ca ni muri juka
dawo, na nya mbarəm gon ra kan
baa zam ɗəltən gwa da'a. Ama
domici kə kumi guna kə munju tə
zəzariwo, ar ni tə ca muriyika.
21 Gip wokoci tawo, muntu kup
wul kən'e <<Shin ni, Almasihun kəni!
>> Ko <<Shin ni, tin ta!>> Ba kə nəm
ni da'a.
22 Ga Almasihu kə lar na mən lar
yari shirəm kə Yam baa cwati. Wii
gode halama na pi bar kə dləkəntən
kə də wu jili mbarəmka, ar ni baa
piwo, har na munju zəzar wur gwa.
23 Ra untuwo, dəm ni gəɗən! A yari
in bar kup wi kapən ar pi.

Paltən sur kə Nya Mbarəme

24 Ama den kaar kə kumi dli gip
muri jawo,
<<Pət baa palka dəməni. Kyar es ba'i
cir da'a.
25 Ga zənges baa pi ta ndetən sur
yami. Baa jirkət bar ju kan ra
to yamka gwa.>>†

---

* **13:14 13.14** Daniyel 9.27 † **13:25 13.25** Ishaya 13.10

26 Wokoci ta ni baa shin Nya
Mbarəm den surtən gip dun yami, na
bar ndərtəni na ɗəɗatəne.
27 Ar ni tii kar mir mən kartən kə
Yam suri, wu dom munju tə zəzari
gwa gip atl kundərəndlip.
28 Kulci ni den kin turume. Wokoci
tu kə shin am kini ba pika shendəle
ar pare bədlitəno, kə mom ni'e watlən
mbira kosak ituwi.
29 Untu ni esi, kən ni kə shin bar
ju den pitəno, ar mbira kosak bi
bədlabən wi.
30 Na ho bi ni a yari ine mbarəm kə
zhan kən baa məsh da'a, se bar ju ni
kup pi wi gwa.
31 Dlom yam na atl baa paka, ama
shirəm gən baa pa da'a ko njem.
32 Ama murgon ra mom pəti ko
awa tu kan ar ba pi gwa da'a, ko
mir mən kartən kə Yam kan to yamka
gwa, ko Nyayi, se bəbayi nan gəsi.
33 Dəm ni gəɗən,‡ kə neni gere,
domici kə mom wokoci tu ar baa ɗir
gwa da'a.
34 Ar ni wule mbarəm kan ba ri kə
ɓomi asəm gwa. Ti ni tə ndarawo, tii
za bomi am də ga zher gəsi, ko gonge
gəzən na mbap tu kan tii pi gwa. Kan
tə wul mən ɓuti bədlabəni'e tə dəm
gəɗən.
35 <<Ra untuwo, dəm ni gəɗən,
domici kə mom wokoci tu babomi
baa pal gwa da'a. Tii mani paltən kə
siti, ko gip dlom gasi, ko wokoci la'i
yar kə tus kori, ko kə bi cigəni.
36 Ba də tə cwat curut bat na momi
kan tə zam kən den umur da'a.
37 Argon tu a yari ino, ar ni a yari
mbarəm kup'e, dəm ni gəɗən!>>

14

Kiri kə bən mo bi kə ri Yesu eka

1 Nan ar sa muri rop kə də pi nyel
jikat bədlabən na nyel kə burodi tu
kan na yisti da gwawo, ar ni ga kiri
ləɓa kə Yam na mən kulci mbarəm
den kulci kə Musa ngen təp tu wii
nəm Yesu mol wu ri ti eka gwa.
2 Ama wu wule, <<Ba'e wokoci kə
nyel da'a bəse də mbarəm tli bən
gami.>>
3 Nan Yesu ra bən kə Betani, bom
də mbarəm gon kan ba wul ti'e Si-
mon ba mən ndəcci, tə den ci fingal
ituwi, ar ni gər mətli gon ɗir na mbun-
let kə tulare tu nan pi na tat onis gwa,
laa'i na tulare mən bar wurpi mən
təmi kasəri. Kan tə ɓul mbumleti ka
tə shoti Yesu mir sur gami.
4 Ama munju ra lasi gwa kum lo'e
kan wu wul ezin'e, <<Imnu li mir
tuka untuwe?
5 Ar baa mani də wurka, də zam
wurpi mən nartən kan baa mbu ɓatli
mən pi mbap kə nde pət hauya kutl
cet nantam (300) gwa* də bi munju
nan am ri wur kaar da gwa,>> ar ni
wu matl ti hoyi.
6 Ama Yesu wul wur'e, <<Za təni, kə
ghuntəni kə unu? Ho bar ni tə nem
den pi.
7 Ko gigasi kii nəra na munju am ri
wur kaar da gwa.† Kii ne wur am ra
kup wokoci tu kə ndu gwa, ama aa
nəra nan kən ko gigasi da'a.
8 Tə pini argon tu tii mani pi gwa.
Tə bərke ni dli gənka na mir den bi
kapi gəni.
9 Na ho bi ni a yari ine, las tu kup
baa pi la'i icin kə zo shirəm tu gip atl
kundərəndlipo, baa pi ta yari argon tu
nagər tu pi gwa kə də dam ti.>>
10 Gip untuwo ar ni Yahuda
Iskariyoti, nəm gip kutl cet ropi, ri
kar ga kiri ləɓa kə Yam kə də tə bi
Yesuka am da wuri.
11 Nan wu kum untuwo, wu pi ghol
mbatl naari. Kan wu wule wii bi ti
wurpi. Ar ni Yahuda pi ta ngeni təp
tu kan tii bi Yesu kagwa.

Ci fingal kə Babomi

12 Den pət kə nəm kə nyel kə bəredi
kan na yisti dagwa, den pət tu kan
ba nbosh nye bagala kə nyel jikat
bədlabən gwa. Ar ni mir mən kulci
kar Yesu ngen momi kar ti wu wule,

‡ **13:33 13.33** Gip tulankuri jeno wu rəsh ni'e dəm ni gəɗən kə shirəm ni na Yami. * **14:5 14.5** Gip Bi kə mən Hellaso ar man denarii hauya kutl cet nantam. † **14:7 14.7** Bi Doka kə rop 15.11

<<Ako ni kə ndu'e mə kərkəmi i fingal jikat bədlabəni?>>
13 Ar ni tə kar mir mən kulci kar ti rop, tə wul wur'e, <<Te ni gip bəni, kii zam mbarəm gon na tat mal gami, kop tə ni.
14 Bom tu kup tə te gipiwo, wul ni babomi'e, <Ba mən kulci ba ndu tə mom kupshi tu nan tii ci nyel jikat bədlabən na mir mən kulci kar ti gwa.>
15 Tii ta'i in am den ɓiti bar kupshi gon kə to yami ka mun tu nan kərkəmi kə ci nyeli gwa. Lasi ni kii kərkəmi mi fingali.>>
16 Ar ni mir mən kulci kar tiyi tlyam, wu te gip bəni, wu zam kandatu kan Yesu yari wur gwa. Kan wu kərkəm fingal nyel jikat bədlabəni.
17 Nan sit piwo, ar ni Yesu na mir mən kulci kar ti kutl cet ropi ɗir bomi.
18 Wi gip ci fingali ituwi, ar ni Yesu wule, <<Na ho bi ni a yari ine, nəm gip kən ba ri kə bi gənka, ti ni'e muntu den ci fingal namən gwa.>>
19 Ar ni dun mbatl nəm mir mən kulci kar tiyi, kan wu nəm wuli gəs nəm na nəm'e, <<Ami ni da'a ko?>>
20 Yesu nəmi wur tə wule, <<Nəm gip kutl cet rop ju ni, muntu den si am gip gal nəm namən gwa.
21 Nya mbarəm baa məshi kandatu kan ar ra na rəshi den ti gwa. Ama kashto kə muntu nan ba bi Nya mbarəm kagwa! Ar baa mani mbarəmi na gər təni dama.>>
22 Wu gip ci fingali ituwi, ar ni Yesu pən bəredi, tə gode Yami, tə njetəli, tə bi mir mən kulci kar ti, tə wule, <<Ar tu, nəm ni. Muntuwo dli gən ni.>>
23 Ar ni tə pən wuro mal inabiyi tə goode Yami, tə bi wuri. Kan kup gəzən ba tla gipi.
24 Kan tə wul wur'e, <<Muntuwo bəran gən ni. Bəran kə laa'i gudlum shərimi. Baa shoti ka den bi mbarəm na womti.
25 Na ho bi ni a yari ine, aa'i tla mal gəri kin inabi kən da'a, se gas tu aa tla peli gip mulki kə Yam gwa.>>
26 Nan wu wuli kono, ar ni wu ɗəli kan wu to gəzən den tləndər mən kin Zaitun.

Yesu yari'e Bitərus baa nge momi gəsi

27 Yesu wul mir mən kulci kar ti'e, <<Kii kətər gin kup kə za'əmi, kandatu nan ar ra na rəshi gwa'e,
<Aa ɓo mən le təmi,>
<Təmi ngapo wii gəzanka.>‡
28 Ama den kaar kə tlitən gən gip məshtəno, aa mbubar cina da in su Galili ka.>>
29 Ar ni Bitərus wul ti'e, <<Də wule kup gəzən baa kətər wu za ki kawo, amo a za ki ka da'a.>>
30 Yesu nəmi ti tə wule, <<Na ho bi ni a yari i, sekən gip gas kəni, kapən də tuskor la yar kə bisi ropo§ kii wule kə momən da'a biyi myakan.>>
31 Ama Bitərus pi ta yari na bar yar tə den wultən'e, <<Də wule baa rim ni eka nan kiwo, aa nge momi gi ka da'a.>> Kan nami mir mən kulci kar tiyi ma wu yari untu.
32 Wu ri las gon kan ba la ti bi'e Getsemani gwa, ar ni Yesu wul mir mən kulci kar tiyi'e, <<Dəm ni ɗe a ri shirəm na Yami.>>
33 Ar ni tə pən ga Bitərus, na Yakubu na Yohana nan ti. Ar ni tə nəm pi dun mbatl na damtən na naari.
34 Tə wul wur'e, <<Dun mbatl tu kan ra gipəno ar ba mani ri gən eka. Dəm ni ɗe, kə neni gere.>>
35 Nan tə te cina njemo, ar ni tə nda atli, tə shirəm na Yam tə wule, ar ni baa piwo, də pəni ti wokoci kə kumi dli tu ka.
36 Tə wule, <<Abba* Bəba, bar kup mən pitən ni kar ki. Pənim wuro mal kumi dli kən ka ngapi. Kup na untu, pi argon tu kə ndu gwa, ba'e argon tu nan a ndu gwa da'a.>>
37 Den kaar kə untuwo, ar ni tə pal ɗir kar mir mən kulci kar tiyi myakan kan tə zam wur den nde umuri. Ar ni tə wul Bitərus'e, <<Siman, umur ni kə den nde ya?

‡ **14:27 14.27** Zakariya 13.7 § **14:30 14.30** Kor rəshi tulankuri jen ra na kə <<bisi ropo>> da'a.
* **14:36 14.36** Bəba ituwi na bi Arameik

Ase kii mani ne ger ko kə awa nəm da'a ya?
38 Ne ni gere kə shirəm ni na Yami, bəse kə nda nika gip godetəne. Ar tu ruhu nəm wi ama dliwo ndəri ni da'a.>>
39 Ar ni tə pa pal rənka, tə shirəm na Yam wule kə hari.
40 Nan tə pal ɗiro, ar ni tə pa zam wur den nde umuri, domici ger gəzən raka laa'i na umuri. Wu hol ar gon tu nan wii yari ti gwa.
41 Ar ni tə pa pal ɗir kə bisi myakani tə wul wur'e, <<Kəkən ma umur ni kən den nde na shukutəna? Ar pi wi! Wokoci pi wi nan baa bi Nya mbarəmka am də mən warwat pitəne.
42 Tli ni yam mə ndanira! Mən bi gən tu mbira wi!>>

Bi Yesuka kan ba nəm ti

43 Yesu den shirəm ituwi, ar ni Yahuda cwati, nəm gip mir mən kulci kar ti kutl cet rop ju. Tə ɗir na mbarəm na womti kan ra na kiri səbəri na dlo am da wuri. Ga kiri ləɓa kə Yami, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa, na kiri kə bən ni kar wur ɗiri.
44 Yahuda tare bi wur halama wi'e, <<Muntu a pi ti sumbawo, ti ni'e mbarəmi. Nəm təni kə ndanira nan ti. Kan kə ne ni ger den ti hoyi.>>
45 Na ɗirtən gəs kar Yesuwo, ar ni Yahuda wul ti'e,<<Ba mən kulci! >> Kan tə pi ti sumba.
46 Ar ni mbarəmi dəl Yesu teri, kan wu nəm ti.
47 Kano nəm gip mir mən kulci kar Yesu kan ra dlor kosak nan ti ba tus bar səɓər gəs tə wotl kəm kə zher kə bar ləɓa kə Yam nari.
48 Yesu wul wur'e, <<Kə ɗəl ɗir na səɓər na dlo kə nəmi gən wule mən tli bən mbatl gona?
49 Ko gigasi ami ra nan kən gip bom kə Yam ami den kulci mbarəme ama kə nəmən da'a. Ar pini untu kə də laa'i rəshi shirəm kə Yami.>>
50 Bar tuwo ar ni mir mən kulci kar tiyi kup kətər gəzən wu za ti.
51 Nye moni gon ra kop Yesu kaar nye pərsi nye pərsiyi, təra na lulur da'a, se bar kə ghumtən gəs katl. Nan wu ndu'e wu nəm tiwo,
52 ar ni tə za bar kə ghumtəni am da wuri tə kətər tə ndara gəs koni.

Yesu cina də domtən kə mən tloyi shirəmi

53 Ar ni wu ndara na Yesu kar bar mən keri bar ju ɗiri Yami, na ga kiri ləɓa kə Yami, na kiri kə bəni, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ba dom wur kup lasi.
54 Bitərus kop Yesu nye pərsi nye pərsiyi. Tə kop ti tə te gip dəbom bom kə bar mən keri bar ju ɗiri Yam gwa. Lasi ni tə dəm na mən ne ger den bomi, tə den kumi utu.
55 Ga kiri ləɓa kə Yam na nami mən domtən kə mən ne ger den shirəm pi ta ngeni argon tu wii yari den ti'e tə nda kawi kə də wu ri ti e ra gwa, ama wu zam da'a.
56 Mbarəm na womti bi seda kə lar den ti, ama bə gəzən nda nəm da'a.
57 Den kaariwo ar ni jen tlyam dlor, wu bi seda kə lar kən den Yesu, wu wule,
58 <<Mə kum tə wule tii yas bom kə Yam kən kan mbarəm tu gwa, tə tu gon gip muri myakan, muntu kan mbarəm ni tu da gwa.>>
59 Kup na untu seda kə bi gəzən nda nəm da'a.
60 Ar ni bar ləɓa kə Yam tli yam tə dlər gip dlom gəzən, tə ngen momi kar Yesu, tə wule, <<Ki ra na shirəm tu nan ki bali gwa diya? Im ni na seda tu nan wi den bi den ki gwa? >>
61 Ama Yesu sa gəs shot, tə bali ti na argon da'a, Bar ləɓa kə Yami pa ngen momi kar ti tə wule, <<Ko ki ni'e Almasihu Nya Mən Albarka tu? >>
62 Ar ni Yesu bali ti tə wule, <<Ami ni. Eso kii shin Nya Mbarəm njon den am shimli kə Mən Nartəni, ti den surtən gip dun yami.>>
63 Ar ni bar ləɓayi kə Yami tlyat lulur gəska, tə wule, <<Unu seda ni mə pa ngen esi?
64 Ar tu kə kum məgən shirəm tu tə yari den Yam gwa wi! Unun kə shini? >> Ar ni mbarəmi kup wule ar ndari də ri ti eka.

65 Ar ni jen bəse ti mo'əmi, kan
wu ɓali ti ba ger ka, wu pa la'i ti
ankayama, wu wul ti'e, <<Yari mi,
wo ni ɓo iwe!>> Mən ne ger den bomi
ma ar ni wu pi ta ɓe gəsi.

Bitərus wule tə mom Yesu da'a

66 Nan Bitərus ra sur gəsi gip dəbom
bomiwo, ar ni nye gər gon gip mir
mən pii mbap bar ləɓa kə Yami ɗir
lasi.
67 Nan tə ti shin Bitərus den kumi
utuwo, ar ni tə shin ti ndin, kan tə
wul ti'e, <<Ki ma na Yesu kə Nazarat
tu ni ki ra!>>
68 Ama Bitərus nge gəs tə wule, <<A
mom argon tu kə shirəm dene gwa
da'a. Amo a mom da'a!>> Nan tə yari
untuwo, ar ni tə tlyam tə te gəs gip
dlabən bomi.
69 Nan nye gəri pa shinti lasiwo, ar
ni tə yari munju ra dlor lasi gwa'e,
<<Muntu ma gip wur ni təra.>>
70 Ar ni Bitərus pa nge gəsi. Ar ri
kətigon da'a, ar ni munju kan ra dlor
kar Bitərus gwa ba wul ti'e, <<Na ho
bi ni, ki ma gip wur ni kira, domici
ki mbarəm kə Galili ni.>>
71 Ar ni Bitərus pa nəm wotli bes
shirəmi tə den pi bi gam gəsi, na ɓe
am atl cina da wuri tə den wultən'e,
<<A mom mbarəm tu kan kə shirəm
den ti gwa da'a.>>
72 Na yari untuwo, ar ni tus kor la
yar kə bisi ropi.† Ar ni Bitərus dami
shirəm tu kan Yesu yari ti gwa'e,
<<Kapən də tus kor la yar kə bisi
ropo, kii wule kə momən da'a biyi
myakan.>> Nan tə dam ti den shirəm
tuwo, ar ni tə mbutl na kulu.

15

Ri Yesu cina də gobna Bilatus

1 Kə bi cigəni, ar ni ga kiri ləɓa kə
Yami na kiri kə bəni, na mən kulci
mbarəm den kulci kə Musa, na kup
nami mən domtən kə mən ne ger
den shirəm dar bi dene. Kan wu
ɓal Yesuka, wu ndara nan ti cina də
Bilatus.
2 Bilatus ngen momi kar ti tə wule,
<<Ki ni'e gun kə mən Yahuda ya?>>
Ar ni Yesu bali ti, tə wule, <<Untu ni
kə yari.>>
3 Kan ga kiri ləɓa kə Yam ba ne ti
bes shirəm gami den bar na womti.
4 Ar ni Bilatus pa ngen momi kar
ti, tə wul ti'e, <<Ar tu wu ne'i den ne
bes shirəm gam den bar na womti,
kii bali diya?>>
5 Ama har kəkən ma Yesu sa gəs
shot, ar ni ar ghun Bilatus.

Tloyi Yesu hukuntetən kə məshtəni

6 Ar dəm'e den kandatu tə kur pi
gwa, gunyi ba kur pətli mən Yahudayi
nəm gip munju ra na ɓali gip bom
moni kan wu liri gwa.
7 Rawo, mbarəm gon ra kan ba la ti
bi'e Barabas gwa ra na ɓali gip bom
moni na mir mən tli mən bən mbatl
yami kan wu ri gon eka wokoci gon
kə tli mən bən mbatl yami.
8 Ar ni womti mbarəmi ɗir wu nəm
liri Bilatus kə də tə pi wur argon tu
tə kur pi gwa.
9 Bilatus bali wur tə wule, <<Kə
ndu'e a pətli in gun kə mən Yahuda
ya?>>
10 Domici tə mom'e ghuve ni kem
ga kiri ləɓa kə Yam kə bi Yesuka am
da ti.
11 Ar ni ga kiri ləɓa kə Yam ba co
mbarəm kə də wu wule də pətli wur
Barabas den ami kə Yesu.
12 Ar ni Bilatus ngen momi kar
wur tə wule, <<Kan unun aa pi
na muntu kə wul ti'e gun kə mən
Yahuda gwawu?>>
13 Ar ni wu wom bar wu wule,
<<Də ɓa tika den kini!>>
14 Bilatus wul wur'e, <<Den unu?
Unu wani bar ni tə piwe?>> Ar ni wu
pa wom bar hoyi wu den wultən'e,
<<Də ɓa tika den kini!>>
15 Nan tə ndu'e tə gholi womti
mbarəmi mbatlo, ar ni tə pətli wur
Barabas. Nan tə kem ɓo Yesu na
rəɓawo ar ni tə taa ti am da wur kə
də ɓa tika den kini.
16 Kan ga mən bi utuyi ba ndara
na Yesu gip dlabən bom kə ga mən
bi utuyi, bom də gobnayi las tu ba la

† **14:72 14.72** Kor rəshi tulankuri jen ra na <<kə bisi ropi>> da'a.

ti bi'e,<<Pəritoriyom>> gwa. Ar ni wu dom nami mən bi utuyi kup.
17 Ar ni wu la'i ti tlyari lulur gon wule zili yape, wu pa pi posh gam ka ire. Wu kemi ti sur gami.
18 Ar ni wu nəm shirmi gəsi wu den wultən'e, <<Də Yam za ki ra, gun kə mən Yahuda!>>
19 Eso, wu pi ta ɓe gəs sur gami na dlo, wu pi ta bəse ti mo'əmi. Kan wu ngus gip lo'i gəs den wu ne ti den bi nartəni.
20 Nan wu pa'i lo'i gəso, ar ni wu tus tlyari zili luluri ka, kan wu la'i ti lulur gəsi. Kan wu ɗəli ti te kaarika kə də ɓa tika den kini.

Ɓa Yesuka den kini

21 Wu den ndaratəno, ar ni wu mo na mbarəm gon den ɓomi asəme, mən sun Simon, mbarəm kə Sayirin, basi ga Alekzanda na Rufus, tə ɗəl ter gip nye bəni, ar ni wu kem ti kə pəni kin ɓa'i kə Yesu.
22 Wu ri Yesu las gon kan ba wul ti'e Golgota gwa, las kə kula gam ituwi.
23 Lasi ni wu taʼi ti mal inabi kurtli na mur, kan tə nge tleka.
24 Ar ni wu ɓa tika den kini. Wu pa rabe tutul gəs gip dlom gəzəni, wu la guri'a dene wu shin argon tu ko gonge gəzən baa zam gwa.
25 Bar kə gəlla am ghanum ni kə cigəni ni wu ɓa ti den kini.
26 Den kin tu ɓa tikawo, ar ni wu rəsh bar tu wu shin bes gəs dene gwa'e, <<GUN KƏ MƏN YAHUDA.>>
27 Wu pa ɓa mur mən dləri den təp jen rop nan ti, nəm den am shimli gəsi, nəmi ngapo den am yali gəsi.
28 (Muntuwo den bi laa'itən kə rəshi shirəm kə Yam ni'e, <<Dləm ti gip mən wani pitəne.>>)*
29 Mbarəm kan ba kop təp lasi gwa pi ta yari shirəm mburtəne, wu den kungət gami, wu den wultən'e, <<Hahaha! Ki kan kii yas bom kə Yamka, kə pa tu gip muri myakano,
30 se kə ɗəl sur den kini, kə ɗəli gam gi!>>
31 Untu ni es ga kiri ləɓa kə Yam gwa, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa pi ta pi ti məgən shirəm gip dlom gəzəni, wu den wultən'e, <<Tə ɗəli jeni, ama tii mani ɗəli gam gəs da'a!
32 Naa də Almasihu tu, e gun kə Israʼila ɗəl sur den kin ɓatəni kəkən mə shini, kə də mən ma mə ngəsh mi den ti ra!>> Mur mən dləri den təp ju nan ɓa wur nan ti ma pi ti məgən shirəmi.
33 Gip dlom pəte, ar ni dəmən nga gip atli ka kup, ar ba ri gəlla am myakan kə pəte.
34 Ra untuwo, nan ar ri gəlla am myakan kə pəto, ar ni Yesu tli yar yam tə wule, <<Eloi, Eloi lamasabaktani?>> Muntu ba pi nupi'e <<Yam gəni, Yam gəni, unun kem kə baləm kaar we?>>†
35 Nan jen kan ra dlor lasi kum untuwo ar ni wu wule, <<Ɓa kum ni, tə den laʼi bi mən yari shirəm kə Yam Iliya wi.>>
36 Ar ni nəm gip wur tli na kətəre, tə gii sonso na mati mal gəri kiin inabi, tə ɓal den dlo tə taʼi Yesu kə də tə tla, tə wule, <<Naa mi shini in Iliya mən yari shirəm kə Yam baa ɗir tə ɗəli ti sur ka gwa.>>
37 Ar ni Yesu tli yar hoyi tə dəl bar shukutəni, kan tə kotl mbatlka.
38 Ar ni labəle kə te gip bom kə Yamka ba tarka sur gip dlomi, argon tu nəm sur yami har su atlka.
39 Nan bar mən bi utu kan dlor lasi shin kandatu Yesu məsho, ar ni tə wule, <<Na ho bi, mbarəm tuwo, Nya Yam ni!>>
40 Mətli jen dlər teka jen wu den shini. Gip wuro Maryamu kə Magadala ra, na Maryamu nasi Yakubu heli na Isubu, na Salomi esi.
41 Ter Galili ni mətli ju kop ti wu den pi ti mbapi. Mətli jen na womti kan kop ti kaar tor Urshalima ma ra lasi.
42 Kə sitiwo pət kərkəm bar ni domici gəniwo pət shukutən ni.
43 Ar ni mbarəm gon mən sun Isubu, mbarəm kə Arəmatiya ɗiri. Ti

* **15:28 15.28** Kor rəshi tulankuri jen ra na aya tu da'a. † **15:34 15.34** Zabura 22.1

ma nəm ni gip domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda, mən pitən dlat ni esi, ti ni den ɓuti cwattən kə mulki kə Yami. Tə ɓa bi gul tə ri kar Bilatus, tə liri də bi ti dli kə Yesu.
44 Bilatus nəm bi na ame nan tə kum'e Yesu məsh kawi gwa. Ar ni tə la bi bar mən bi utuyi tə ngen momi kar ti, ko na ho bi ni Yesu məsh kawi.
45 Nan tə kum bi də bar mən bi utuyiwo, ar ni tə bi Isubu dli kə Yesuyi.
46 Ar ni Isubu wur tutul ghumi məshi mbarəm ɗiri, tə shu dli kə Yesu suri, kan tə ghumka na tutul ghumi məshi mbarəmi, tə mur ti gip gambəci tu kan tə bor gip shu tat gwa. Kan tə kutəl bar tat ɗiri tə le bisika na ri.
47 Maryamu kə Magadala na Maryamu nas kə Isubu shin las tu muri dli kə Yesu gwa.

16

Tlitən kə Yesu gip məshi mbarəme

1 Nan pət Asabar pət shukutən bi karwo, ar ni Maryamu kə Magadala, na Maryamu nasi Yakubu na Salomi, wur bar mən təmi kasər ɗiri kə də wu ri bərke dli* kə Yesu.
2 Den pət kə nəm kə sati, kə cigəni wokoci ɗəltən kə pət tori, ar ni wu ri kə ba gambəci'i.
3 Nan wu ra den ritəno, wu wul ezən'e <<Wo ni baa kutəli mi tat tu kan le gambəci'i na ri kawe?>>
4 Nan wu tli ger wu shin gambəci'iwo, ar ni wu shin kutəl bar tati kawi.
5 Nan wu su gip gambəci'iwo, ar ni wu shin nye mbarəm gon njon den am shimli, na ghol lulur gi dli gəsi, kan wu kum bərti.
6 Ar ni nye mbarəmi wul wur'e, <<Ba ar dəmi in bar kə dləkəntən da'a. Kən ni den ngeni Yesu kə Nazarat muntu ɓa tika den kin gwa ya? Ar tu ngap ti'i da'a, tə tli gəs wi. Las tu mur ti gwan kəni!
7 Kəkəno ri yari ni mir mən kulci kar ti, na Bitərus'e tii mbubar Galili cina da wuri. Barta ni wii shin ti kandatu nan tə yari in gwa.>>
8 Ar ni mətliyi ɗəl na kətəre, dəmən gam nəm wur wi, dli gəzən den dədartəni. Wu wul murgon'e argon da'a, domici bərti den ci gəzəni.
9 Nan Yesu tli gip məshi mbarəmo, kə bi cəgəni den pət kə nəm kə sati, ar ni tə pare ɗəltən kar Maryamu kə Magadala, nagər tu kan Yesu ɗəli ti dun itər nyingi gip tli gəska gwa.
10 Nagər mbarəmi eso, ar ni tə ri yari mbarəm ju nan ra na Yesu tun har gwa, munju kan ra den dun mbatl na kulu gwa.
11 Ama nan wu kum'e Yesu ra na ge mbatl gəsi, har Maryamu ma tə shin tiwo, wu ngəsh wur dene da'a.

Yesu ɗəl kar mbarəm rop gip mir mən kulci kar ti

12 Den kaar kə muntuwo, ar ni Yesu sanje kama gəska, kan tə ɗəl kar mbarəm jen rop gip mir mən kulci kar ti wokoci tu nan wu den ritən gip nye bən gon gwa.
13 Ar ni wu rop ju pal rənka wu ri yari nami, ama wu la shirəmi gip mbatl da'a.
14 Den kaariwo Yesu ɗəl kar kutl cet nəm ju wokoci tu nan wu den ci fingal gwa. Ar ni tə matl wur den nge ngəshtən den Yam na lati gam gəzəni, domici wu nəm argon tu munju shin ti den kaar kə tlitən gəs yari gwa da'a.
15 Tə wul wur'e, <<Ri nəka ko ako gip atl kundərəndlip, kə yari ni mbarəm kup zo shirəm tu.
16 Muntu kup ngəsh ti den shirəmiwo, baa pi ti batismawo, tii zam ɗəltəne. Ama muntu kup nəsh den shirəmi dawo, baa hukunte ti.
17 Bar ju kan munju ngəsh wur demən baa pi kə bi seda gwa ni'e, gip sun gəno, wii dəli dun itərka gip mbarəme, wii pa shirəm gip pel bi jeni.
18 Wii pən ici na am gəzəni. Eso wi ni wu tla uun mən ri mbarəm ekawo, ar ba pi wur argon da'a. Wii pa ne

* **16:1 16.1** Ba pini untu kə də gode ndutən tu kan ba pi mbarəm tu kan mshkawi gwa, kə də ca usuntənka.

am gəzən den mən kumi dli, kan wu warke.>>
19 Den kaar kə shirəm kə Babom Yesu nan wuro, ar ni pən tika to yamka, tə dəm den am shimli kə Yami.
20 Mir mən kulci kar tiyi ngapo, kan wu ɗəl wu pi ta pi wazu ko ako. Babom es kop nan wuri, tə den kopi kaar kə shirəm gəzən təp kə ba pi halamu bar kə dləkəntən ju kan tə kem wu pi gwa.

LUK

1 Mbarəm na womti rəsh den bar
ju kan pi gip dlom gəmi gwa.
2 Wu rəsh bar ju mə kum gwa, bi
də munju shin bar ju na ger gəzən
terka kan den ritən gip dlom gəmi
kan wu yari jen shirəm kə Yam gwa,
wi ni wu bi mi.
3 Den untuwo, ar ni na gam gəni a
zhit bar kup na ne gəs kə pitən gəzən,
ar ni a shin ar ndari'e a rəshi'i bar
kup ndekes, mən nartən Tiyopilus,
4 kə də kə mom ge shirəm kə bar ju
kan kulci'i kup gwa.

Yari gəri kə Yohana mən pi Batisma

5 Gip muri ju kan Hiridus ra den
dandi kə Yahudiyawo, mən keri bar
ju ɗiri Yam gon ra muntu na sun'e
Zakariya gwa, ti ni gip mən keri bar
ju ɗiri Yam kan gəs də Abaya gwa,
nagər gəs Alisabatu pawo gəs gal kə
Haruna ni. *
6 Kup gəzən mən bərti Yam kan pi
mbuni dəmi cina də Yam gwani, wu
kop doka kə Yam kup asəm na gəse.
7 Ama wira na mimir da'a domici
Alisabatuwo njikən ni, win ju ngap
wu korsi wi.
8 Gasi gon, nan Zakariya ra den pi
mbap gəs kə mən keri bar ju ɗiri Yam
den am kə mbarəm cina də Yami,
nan an ɗir den kungiya gəzən gwa,
9 den bi al'ada kandatu ne kə də
mən keri bar ju ɗiri Yam den am kə
mbarəm wu kop gwa, ba zəzar ti kə
tə te gip Bom kə Yam də tə la kunu
mən təmi kasəri.
10 Mbarəm na womti eso wu ra
kari, wu den shirəm na Yam, nan den
la'i kunu mən təmi kasəri gwa.
11 Kan mən kartən kə Yam ba ɗəl
kar Zakariya, dlor den am shimli kə
ba la'i kunu mən təmi kasəri.
12 Nan Zakariya shin təwo, ar ni
mbatl tari ti kan bərti ba nəm ti.
13 Ama mən kartən kə Yami wul
ti'e, <<Ba kə kum bərti da'a, Zakariya,
Yam kum lirtən gi wi. Nagər gi
Alisabatu ba gəri'i nya, ki ne ti sun'e
Yohana.
14 Ti dəmi'i bar kə ghol mbatl na
kumi təmi, mbarəm na womti ba pi
ghol mbatl na gəri gəsi,
15 ti dəm mən nartən cina də
Babom Yami. Ti tla ɗu da'a na bar
mən hutən kup, bar mən kemi gheri
gami. Yam ba la'i ti na Ruhu gəsi tun
te tu də naska.
16 Ti pali mbarəm kə Isra'ila na
womti ɗir kar Babom Yam gəzəni.
17 Ti ri cina də Babom gip Ruhu na
iko kə mən yari shirəm kə Yam Iliya,
ti pali mbatl kə mən gəri kar mimir
gəzəni, kan mən nge kopi shirəm es
den ho təp kə mən bərti Yami, ti
kərkəm mbarəm kə də wu dəm mən
bərti Babomi.>>
18 Zakariya wul mən kartən kə
Yami'e, <<Imni a mani momi argon
tu kə yari ba pi rawu? Ami korsi
ni nagər gən ngapo sheti ghon gəs
womti wi.>>
19 Mən kartən kə Yami nəmi ti, tə
wule, <<Ami ni'e Jibra'ilu, a dlər cina
də Yami, arni kan ba karəm də a
shirəm nan ki, a yari'i zo shirəm kəni.
20 Kəkəno ki sa shot, ki'i mani
shirəm da'a, se gas tu kan bar tu ni
piwi gwa, den kə la shirəm gən mbatl
da'a, muntu ba dəm hoyi den kanda
tu a yari gwa.>>
21 Mbarəm ba dlər wu den ɓuti də
Zakariya ɗəl teri, wu den damtən den
ununu kem tə ɗəl ter gip Bom kə Yam
bəle da'a.
22 Nan tə ɗəl tero, tə'i mani shirəm
nan wur da'a. Wu mom'e tə shin ni
ruya gip Bom kə Yami kan tə nəm
shirəm nan wur na ame, ama tə'i
mani shirəm da'a.
23 Nan pət mbap gəs pawo, ar ni tə
pal rən bomka.
24 Den kar kə untuwo, kan nagər
gəs Alisabatu ba zam tu'e, ar ni tə
ghundər gam gəska kə kyar nantam
gip bomi.
25 Alisabatu wule,<<Yam ni pim
untu, Gip muri jino Babom Yam
shin guna gəni, tə ɗəlim shamka gip
mbarəme.>>

* **1:5 1.5** Hiridus: Ti ni'e bari muntu kan ri Yesu eka gip wokoci gəs gwa.

Yari gəri kə Yesu

26 Gip kyar kə mukka na zami tu
kə Alisabatuwo, Yam kar mən kartən
gəs Jibra'ilu su gip bən Nazarat kan
ra gip atl kə Galili gwa,
27 kar nye gər kan mom moni wi
da'a, muntu Isubu gəs gal kə Dauda
ri o da ti gwa, tə pən gip mbatl gəs tə
gudləmi nan ti gwa, sun kə nye gəri'e
Maryamu.
28 Mən kartən kə Yami ri kar ti tə
wul ti'e, <<Də shirmi ika! Babom
Yam ba kum təmi gi, Babom Yam ra
nan ki.>>
29 Nan Maryamu kum shirmitən
tuwo ar dləkən ti hoyi, tə den damtən
den'e unu shirmitən utu untu.
30 Ama mən kartən kə Yami wul
ti'e, <<Ba də bərti ci'i da'a Maryamu,
kə zam cirtən cina də Yam wi.
31 Ki zam tu'e, ki gər nya, ki ne ti
sun'e Yesu.
32 Ti dəm bar mbarəme, ba wul ti'e
nya bar gun kə to yamka, Babom
Yam ba bi ti dandi kə bas Dauda.
33 Ti pi mulki gam bom kə Yakubu
bat na patəni, mulki gəs ba pa da'a!
>>
34 Maryamu wul mən kartən kə
Yami'e, <<Imnu untu ba pi rawu, ami
kan a mom momi wi da gwawu?>>
35 Mən kartən kə Yami nəmi ti, tə
wule, <<Ruhu kə Yam ba sur den
ki, iko kə Bar Gun kə to Yamka baa
ghum kika. Ra untuwo, nya tu ki
gəriwo ti nəra na wani pitən da'a, ba
wul ti'e Nya Yami.
36 Ar tu erəm gi Alisabatu nan ba
wule ti njikən ni ma na korsitən gəsi,
kəkən untu təra na tu kyar mukka.
37 Argon ra da'a kan Yam ba mbu
pi da gwa.>>
38 Maryamu nəmi ti tə wule, <<Ami
zher kə Yam ni, naa ar dəmim untu
den yari gi.>> Ar ni mən kartən kə
Yami ndara.

Maryamu ri kar Alisabatu

39 Murka njemo, ar ni Maryamu tli
na zhotəne tə ri gip bən gon gip atl
tləndər kə mən Yahuda,
40 las tu Zakariya ra gwa, tə te gip
bomi, tə shirmi Alisabatu.
41 Nan Alisabatu kum shirmitən kə
Maryamuwo, ar ni nya kə te tu gəska
jiti ti, kan ba la'i Alisabatu na Ruhu
kə Yami.
42 Tə shirəm na bar yar tə wule,
<<Ki mən albarka ni gip mətli, nya tu
ki gəriwo mən albarkani!
43 Unun kem zo bar kən zamən
untu, nan nasi Babom gən ba ɗir ra
karəm gwa wu?
44 Nan shirmitən gi su kəm damo,
arni nya kə te tu gənka jiti ti na ghol
mbatli.
45 Mən albarka ni'e muntu nəm'e
shirəm tu Yam yari tiwo, ar ba pi
untu gwa.>>

Maryamu wuli kon ɗəɗa Yami

46 Arni Maryamu wule,
<<Mbatl gən ba ɗəɗa Babom Yami.
47 Ruhu gən ba pi pighol mbatl
gip Yam mən ɗəli gəni.
48 Don tə mom naməni,
ami zher gəs gər mətli ni kan ami
argon ni da gwa.
Cina ɗewo mbarəm kup ba wuləm'e,
<ki mən albarkani,>
49 den bar ju kan Yam mən
nartən pim gwa,
sun gəso dləran ni ar ra.
50 Guna gəs ba ri den mən ju ba bi ti
nartən gwa,
zhan ar kop zhan.
51 Ya pi kiri mbap na am gəs mən
ndərtən,
tə gəzan mən dlari gamka na kup
arjen ju ba se wur gip mbatl
gəzən gwa.
52 Ya shu gunka den dandi gəzəni,
kan tə ɗəɗa mun ju kan mom
nan wur dagwa.
53 Tə la'i tu kə mən kumi guzum na
mbuni bari,
kan ti za mən bar kə am am koni.
54 Tə ne am zher gəs Isra'ila ra,
tə tune na gudləm shirəm gəs kə
kumi guna'i
55 den tə pi ga gigi gəmi
Ibərahim na mimir gəs kə kumi
guna gəzən an ri patən bari.>>
56 Maryamu dəm na Alisabatu
wule kə kyar myakan kan tə pal rən
bomka.

Gəri kə Yohana mən Batisma

57 Nan pət mbi rawi kan Alisabatu
ba gər nya gəso, ar ni tə gər nye moni

58 Berəm dəmi na mən gəs nan wu
kum zo bar tu Yam pi təwo, ar ni wu
pi ghol mbatl nan ti.
59 Nan muri wuzupse la'i wo, ar ni
wu ɗir kə də wu sər nyayi. Wu ndu
far'e wu ne ti sun kə bas Zakariya,
60 ama nas nge gəs tə wule, <<O'o,
də la ti bi'e Yohana.>>
61 Wu wul ti'e, <<Murgon ra gip
mən gi na sun tu daa.>>
62 Ar ni wu pi bas ame, kə də wu
mom unu sun ni tə ndu'e də ne nyayi.
63 Tə liri ba rəshi, ar ni tə rəshi,
<<Sun gəs'e Yohana.>> Bar tu dləkən
mbarəm ju ra lasi gwa.
64 Bartu, ar ni bi kə Zakariya ɓuli,
tə shirəme, kan tə nəm ɗəɗa Yami.
65 Kan bərti ba nəm berəm dəmi
gəzən kup, mbarəm ba nəm yari
shirəm den bar tu nan pi untu gwa,
kup gip atl mən tləndər kə mən
Yahuda.
66 Kup muntu kum shirəm tuwo, tə
wul tor gip mbatl gəs'e, <<Imni nya
tu bari kə dəmiwe?>> Den wu momi
am kə Yam ra nan ti.

Zakariya wuli kon ɗəɗa Yami

67 Bas Zakariya laa na Ruhu kə
Yami, ar ni tə yari shirəm kə Yam tə
wule,
68 <<Mə ɗəɗani Babom Yam kə
Isra'ila
den tə ɗir kar mbarəm gəs tə ɗəli
wuri.
69 Tə bi mi mən ɗəli gəmi mən iko
gip bom kə zher gəs Dauda.
70 Kanda tu tə yari terka bi də mən
yari shirəm kə Yam mən tsarki.
71 Den mii zam ɗəltən wi am də mən
nge gəmi,
na mən ju ba ndu mi da gwa.
72 Yam gode kori gəmi guna gere,
kan tə tune na gudlum shirəm
gəs kə far mən tsarki nan tə pi
wur gwa.
73 Gudlum shirəm tu nan tə yari kori
gəmi kə far Ibərahim.
74 Tə ɗəli mi am də mən nge gəmi,
kə də mə bote ti bat na bərti.
75 Mə dəm ni dləran na pitən dlat cina
də Yam gip muri gəmi kup.

76 Ki nya gən eso, ba la kibi'e mən
yari shirəm kə bar Gun kə to
yamka.
Ki ri cina də Babomi, kə kərkəmi
ti guntəpe.
77 Ki yari mbarəm gəs kandatu wi
zam təp ɗəltən gip dun mbatl
təp kə ba ho'i warwat pitən
gəzənka gwa.
78 Gip womti shini guna kə Yam gəmi,
cirtən kə pət kan ba ɗəl tor gəsi
ba ɗəl sur yam an cir den mi,
†
79 ar ba cir den mən dəmi gip dəməni,
na gip gos kə məshtəni,
ar baa kop nan mi den təp kə dəmi
zhilili.>>
80 Yohana nyayi nari, tə dəm na
ndərtən gip ruhu, tə dəm gəs rən
gip ləpka se gastu kan tə ɗəl ɗir gip
mbarəm kə pi mbarəm kə Isra'ila
wazu gwa.

2

Gəri kə Yesu

1 Gip muri jawo, la'i icən ɗəl bi də
Kaisar Augustus, Gun kə Roma, də
dləm mbarəm kə atl kup. *
2 Muntu ni'e la'i gəs dləmi mbarəm
kə atl kup, gip muri ju kan Kiriniyus
den dandi kə Siriya gwa.
3 Arni mbarəm kup pal rən bən
dawurka də rəsh sun gəzəni.
4 Isubu za bən Nazarat gip atl kə
Galili ti pal to gip bən Baitalami gip
atl kə Yahudiya, bən tu kan gər gun
Dauda tunka gwa. Yusufu pal to bar
taka ra'e ti mən bom kə Dauda ni.
5 Ya pal toka na nye gər gəs
Maryamu, muntu kan tə ri o da ti
kan ra na tu gwa, kə də rəsh sun
gəzən toka.
6 Wira to Baitalami kawo, ar ni pət
gəri gəs ɗiri.
7 Tə gər nya gəs kə pari, tə ghum
tika gip tutul gəs tə mur ti gip

† **1:78 1.78** Cirtən kə pət: Ar ni'e cwattən kə Almasihu kan ba cir den mi gwa. * **2:1 2.1** Kaisar Augustus: Bar gunni'e ti. Bən ra na womti kup na gun gəzəni kan atli da ti gwa. Sun Kaisar yiwo sun gəsni da'a, ama sun kə nartən ni kan mən bəni ba bi kup muntu ne ti gun gwan.

kungələn, tun kan wira na las muri
gip ba shu'i mən dikiyi da gwa.

Mən le təm na mən kartən kə Yami

8 Rən bi ləp kawo, mən le təm ra
den muri kari, wu den ne ger den
təm gəzən kə gasi.
9 Karap ar ni mən kartən kə Yam
gon cwat kar wuri, gos kə Yam cir
den wuro kan bərti ba nəm wur na
nari.
10 Ti ngapo kan tə wul wur'e, <<Ba
də bərti nəm kənni da'a! Amo a ɗiri
in na təmi shirəmi, muntu ba kem
mbarəm kup wu pi ghol mbatl gwa.
11 Sekəno gəri in mən ɗəli mbarəm
gip dun mbatli gip bar bən kə Dauda,
Babom Almasihu.
12 Kandatu ki mom tiwo, ar ni'e, ki
ri zam nya na ghumi gip tutul gəs
ɓom gip kungələn.>>
13 Wi ra untuwo sai gimətl na
womti mən kartən kə Yam na muntu
ra far gwa gip wuri, wu den ɗəɗa
Yam, wu den wultən'e,
14 <<Yam'e bari to yamka!
sur atlo də ghol mbatl kop mən
ju kan Yam ba kum təmi gəzən
gwa.>>
15 Nan mən kartən kə Yam ju pal
gəzən to yamkawo, arni mən le təm
ju wul ezən'e, <<Mə rini Baitalami
mə shinni argon kən kan den pitən,
kan Yam yari mi gwa.>>
16 Wu zho wur wu te gip bəni wu
zam Yusufu na Maryamu, wu shin
nyayi su gip kungələnka ɓom.
17 Nan mən le təmi shin təwo kan
wu bali wur argon tu kan mən kartən
kə Yam tu yari wur den nyayi gwa.
18 Kup munju kum shirəm tu
yariwo, ar dləkən wuri, kan wu nəm
bi na am den argon tu mən le təm ju
yari gwa.
19 Maryamu ngapo tə ne bar ju kup
su mbatl ka, tə den damtən dene.
20 Mən le təm ju pal rən bi ləp ka,
wu den ɗəɗa Yam hoyi den argon tu
wu kum kan wu shin gwa, bar ju kup
mən kartən kə Yam yari wuro ar ni
wu shini.

Ne sun Yesu

21 Nan nyayi mur wuzupsewo, ar
ni wu sər ti kan wu ne ti sun'e Yesu,
sun tu kano mən kartən kə Yam bi
wur nan zam tu gəs wi da gwa.
22 Nan muri la kə də pi argon tu
kulci kə Musa yari kə hotən də pal
hoyi cina də Yam kan ba pii ɗiro, kan
wu pən ti wu te ti Urushalima kə də
ta ti am də Yami. †
23 Untun kulci kə Yam yari, den
kup gəri kə pari inkan nye moni no
də bi Yamka.
24 Wu ɗir pash Maryamu den
yari kə shirəm kə Yam den'e mir
kuɓur rop ko mir tattabara ropni ba
mboshi.
25 Gip muri jawo, mbarəm gon ra
nan ba wul ti'e Saminu gwa, tini su
Urushalimaka na dəmi. Ti bar mən
bərti Yam ni mən la'i Yam mbatl ni.
Tin den ɓuti gas tu kan Yam ba ɗəli
Isra'ila gwa. Ruhu kə Yam ra nan ti.
26 Ruhu kə Yam yari ti den ti məsh
da'a se tin tə shin Almasihu tu kan
Ba-Gun Yam wule ti kar ti sur kani.
27 Ruhu kə Yam kem ti tetən gip
dəbom Bom kə Yam gas tu kan mən
gəri kə nyayi ɗir ti wu pi ti argon tu
shirəm kə Yam yari də pi nye moni
kə pari gwa.
28 Kan Saminu ba nəm ti am dati tə
goode Yami tə wule,
29 << Kəkəno Babomi, na də zher gi
məsh na ghol mbatli den yari
gi.
30 Nan ger gən shin mən ɗəli kə
Isra'ila wi gwa,
31 Muntu kə pi ti den ger kə bən kup
gwa.
32 Cirtən tuni es ɓul guntəp kə
momi Yam də mən ju kan mən
Yahuda ni da gwa,
tin ti kem mbarəm kə Isra'ila wu
pi sun ra.>>
33 Na kumi untuwo, kan bas na nas
ba nəm bi na am, den bar ju kan
Saminu yari den ti gwa.
34 Kan Saminu ba lir Yam də tə ne
am Yusufu na Maryamu ra, ti wul
Maryamu nas'e, <<Yam zəzar nya tu,

† **2:22 2.22** Mən Yahudawo, gərni gər nye moniwo, tə nəra na cirtən cina də Yam da'a. Se tin tə mur hauya rop kan də mbosh mir kuɓur ko tattabara rop, kə pali gəs hoyi cina də Yami (den bi ho'i bəran gərika).

ti kem mbarəm na womti kə jiltəni, ti dəm guntəp kopi Yam kə mbarəm na womti gip Isra'ila. Tin ti dəm alama tu ɗəl kar Yam kan mbarəm na womti ba nge gwa.
35 Na untun arjen ju wu ghundəri su mbatl da wurka ma ba ɗəl kari, bar tu ba ci'i mbatl wule tuli ini tu na səɓəri>>.
36 Korsi mən shirəm na Yam tu kan ba wul ti'e Hannatu, nya Fanuwel, nya Ashiru. Tə dəm bom kos kə sheti ghon nyingi katl,
37 kan kos gəs ba məsh ka. Kəkəno sheti ghon gəs hauya wupse na wupseni. Tə za Bom kə Yam da'a pət na gasi, tə ne Yam den ngustin kə liri gəs na guzum male.
38 Saminu pa'i shirəm gəs ituwi arni Hannatu ter gipi, ti den goode Yam tə shirəm den nya tu. Tə yari kup munju kan den ɓuti də Yam ɗəli wur gip dun mbatl gəzən gwa.
39 Nan ga Isubu na Maryamu pa'i kup argon tu shirəm kə Yam yari də piwo, kan wu pal su bən gəzən Nazarat gip atl kə Galili ka.
40 Nyayi ba nar na ndərtən gəsi. Yam bi ti momi bar na nari, ndutən kə Yam kop ti kari.

Nye Yesu gip Bom kə Yami

41 Sheti ghon kupo, mən gəri kə Yesu ba kur su Urushalima kə nyel jikat bədlabəni. ‡
42 Nan Yesu ri sheti ghon kutl cet rob na gəriwo, kan wu su kə nyel jikat bədlabən kan wu kur pi gwa.
43 Nan wu pa'i nyel jikat bədlabəniwo ar ni wu nəm təp paltən gəzən su bən da wur Nazaratka, Yesu nya tu ngapo tə sa gəs su Urushalima ka, mən gəri gəs ngap wu mom da'a.
44 Wi ngapo wu wule ti nəra gip mən ju wu den ritən nan wur gwa, wu nda pət den ɓomi asəm nan gəzəni. Nan wu shin ti dawo kan wu nəm ngeni gəs gip ezən na berəm gəzəni.
45 Nan wu zam ti dawo, ar ni wu pal su Urushalimaka kə ngeni gəsi.
46 Muri gəzən myakan, kan wu nde zami gəs gip dlom kə mən kulci shirəm kə Yam te gip dəbom Bom kə Yamka, ti den kumi gəzən kan tə pa ngen momi kar wuri.
47 munju kan kum bar ju kup tə bali nan wuro ar ni momi shirəm gəs na bali shirəm gəs dləkən wuri.
48 Ar dləkən mən gəri gəs na shini gəs lasi, kan nas ba wul ti'e, <<Nya gəni, unun kə pi mi untuwu? Ami na be den ngeni gi na zoti ger gwa!>>
49 Tə ngen momi kar wur tə wule, <<Kə ngenəm ni kə unu? Kə mom ni'e ar ndari a nəra te bom də Banka da'a ya?>>
50 Wi ngapo wu mom gəs kə shirəm tu ti bali wur gwa da'a.
51 Kan tə tlyam tə kop wur wu pal gəzən su Nazaratka tə pi ta kumi bi kə mən gəri gəsi, kup bar juwo nas ne su mbatl da tika.
52 Kan Yesu ba pi ta nartən na ɓatli mbatl na tlyartəni, tə zam cirtən kar Yam na mbarəme.

3

Wazu kə Yohana mən Batisma

1 Bar gun Kaisar Tibariya gip sheti ghon kutl cet nantam den dandi kə atl kə Roma, Buntu Bilatus ngapo ti ni den dandi kə atl kə Yahuda, Hirudus ni'e gun kə Galili, Filibus esi ni'e gun kə Ituriya na Tarakunitas, Lisaniyas ni'e gun kə Abiliya.
2 Ga Hanana na Kayafawo, wi ni'e kiri mən keri bar ju ɗiri Yam gwa. Yam shirəm na Yohana nya Zakariya gip ləpe.
3 Tə kop atl kə bi ɓula Urdun kup, tə pii wazu mbarəm də wu za warwat pitən gəzənka, wu kop Yam də pi wur batisma də Yam pəni wur warwat pitən gəzənka.
4 Untun ar ra na rəshi gip tələnkur kə mən yari shirəm kə Yam Ishaya nan tə wule,

‡ **2:41 2.41** Biki jikat bədlabəni: Nyel ni kan mən Yahuda ba pi kə ghol mbatli, nan Yam dəli wur am də gun kə Masar gwa. Wu pini biki tu kup sheti ghone, las tu wu pi ngapo su bar bən gəzən Urushalima kani.

<< Yar kə gon den latən bi gip ləpe,
<Kərkəmi ni Babom guntəp tu kan tii
kop gwa,
ta'i təni ngoyi guntəp gəs ka.
5 Laa'ini dindika kup,
tatlni kiri tləndərka kan kə ngash
ni heli tlənɗərka kup.
Də ta guntəp tu kan ra na ngoyi gwa,
kan də kərkəm gurgəzək
guntəpka ar mbuni.
6 Mbarəm kup baa shin kandatu
kan Yam pəni wur warwat pitən
gəzənka gwa.>>>
7 Yohana shin mbarəm na womti
den ɗirtən kar ti, kə də tə pi wur
batismawo ar ni tə wul wur'e, <<Kən
badər kə wonzi! Won matl kən den
kə kətərini lo kə Yam mən ɗirtənu?
8 Pini argon tu ba shin də wule kə
ci atl gam wu gwa. Ba kə wulni tor
gip mbatl gin'e, Ibərahimo baa gəmi ni
da'a. domici a yari ine, Yam ra na iko
tə tlii Ibərahim mimir gip tat ju.
9 Tare ne bi ndal den gəs kin wi.
Kup kin tu kan gər ho mimir dawo,
ba wotlka də laka gip utu.>>
10 Kan womti mbarəm ju ba wul
ti'e, <<Unun mi pi ituwi?>>
11 Tə bali wur tə wule, <<Muntu
kup kan ra na lulur ropo, naa tə
bi muntu kan ra nari da gwa nəm,
muntu na fingal ma naa tə pi untu.>>
12 Mən nəmi wurpi bom ɗir pa də
Yohana pi wur batisma, wu wul ti'e,
<< Ba mən Kulci, unun mi piwe?>>
13 Tə wul wur'e, <<nəm ni argon
tu kan mən bən wule də nəm gwa
katl.>>
14 Mən bi utu ma wu ɗir wu wule,
<<mən ngapo unun mi piwe?>> Ar ni
tə wul wur'e, <<Ba kə getl ni mbarəm
den wu bi'in wurpi da'a, wi ni wu
bi'in da ngapo ba kə ne wur ni lar te
gam ka da'a. Nəm ni ɓatltən gin na
mbatl nəm.>>
15 Nan mbarəm den ɓuti na zoti ger
kan wu den pəni tor gip mbatl gəzən
den'e, <<Ko Yohana ni'e Almasihu yi?
>>
16 Kan Yohana ba wul kup gəzən'e,
<<Amo a ne in den pi batisma na
male, gon ra kan nar manəm gwa
den ɗirtəne, muntu kan zap kaptəlan
gəs ma a kəm pətli da'a. Ti pi in
batisma na Ruhu kə Yam na utu esi.
17 Tə ra na matanƙadi gəs am da ti,
ti ɗəli gam oka, tə shot gesi su ɓindi
da tika, kəptiyi ngapo ti kerika na utu
tu kan ba məsh da gwa.>>
18 Na dəli kəm jen na womti,
Yohana pi mbarəm wazu kə zo
shirəmi.
19 Ama Yohana matl Hirudus gun
kə bəni, na pəni Hirudiya gər kə mən
bari gəs Filibus, na wani bar jen na
womti kan tə pi gwa.
20 Den kariwo kan Hirudus ba li ari
ka, kan tə wule də nəm Yohana də ɓal
ti.

Yohana pi Yesu batisma

21 Nan pi mbarəm kup batismawo,
kan ba pi Yesu pa'e, nan ti den shirəm
na Yamo, ar ni yam ɓuli.
22 Ruhu kə Yam ba sur dlər den ti
na dli wule kə kuɓuri. Kan yar gon
ba ɗəl sur yam ba wule, <<Ki ni'e nya
gəni, muntu kan A ndu ti gwa, mbatl
gən ba ghol naar nan ki.>>

Mən kə Yesu

23 Yesu nəm mbap gəs kə kulci na
pi wazuwo, ba shin wule tə ri sheti
ghon hauya nəm na kutl na gəri wi.
Mbarəm pali təka wule nya Isubu ni,
nya Heli.
24 Heli nya Matat, Matat nya Lawi,
Lawi nya Malki, Malki nya Yanna,
Yanna nya Isubu,
25 Isubu nya Matatiya, Matatiya
nya Amos, Amos nya Nahum,
Nahum nya Azaliya, Azaliya nya
Najaya,
26 Najaya nya Ma'ata, Ma'ata nya
Matatiya, Matatiya nya Shimeya,
Shimeya nya Josek, Josek nya
Yahuda.
27 Yahuda nya Yowanan, Yowanan
nya Refaya, Refaya nya Zaruba-
bel, Zarubabel nya Sheyeltiyel,
Sheyeltiyel nya Niri.
28 Niri nya Malki, Malki nya Addi,
Addi nya Kosama, Kosama nya Al-
madama, Almadama nya Er,
29 Er nya Joshuwa, Joshuwa nya
Eliyazar, Eliyazar nya Yorim, Yorim
nya Matat, Matat nya Lawi,

30 Lawi nya Simiyon, Simiyon nya
Yahuda, Yahuda nya Isubu, Isubu
nya Yonam, Yonam nya Eliyakim.
31 Eliyakim nya Malaya, Malaya
nya Mainana, Mainana nya Matata,
Matata nya Natan, Natan nya Dauda,
32 Dauda nya Jesse, Jesse nya
Obida, Obida nya Bo'aza, Bo'aza nya
Salmon, Salmon nya Nashon.
33 Nashon nya Amminadab, Am-
minadab nya Aram, Aram nya Has-
runa, Hasruna nya Parisa, Parisa
nya Yahuda,
34 Yahuda nya Yakub, Yakub
nya Ishaku, Ishaku nya Ibərahim,
Ibərahim nya Tera, Tera nya Nahor
35 Nahor nya Serug, Serug nya
Reyu, Reyu nya Peleg, Peleg nya
Eber, Eber nya Shela
36 Shela nya Kenan, Kenan nya Ar-
fakshad, Arfakshad nya Shem, Shem
nya Nuhu, Nuhu nya Lamek
37 Lamek nya Metusela, Metusela
nya Enok, Enok nya Yared, Yared nya
Mahalalel, Mahalalel nya Kenan,
38 Kenan nya Enosh, Enosh nya
Shitu, Shitu nya Adamu, Adamu nya
Yami.

4

Shetan ndu kemi Yesu ndetəne

1 Yesu pal sur ɓula Jodan laa'i na
Ruhu kə Yami, ar ni Ruhu kop nan ti
rən gip ləpka,
2 lastu tə pi muri hauya rop tə ci
argon da'a, nan wu pawo kan guzum
ba ci ti. Ar ni Shetan, gun dun itər, ɗir
kar ti kə də tə kem ti ndetəne.
3 Tə wul Yesu'e, <<In ki nya Yam no,
wul tat ju'e wu dəm bəredi?>>
4 Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<Ar
ra na rəshi gip shirəm kə Yam'e,
<Mbarəm ba mani dəmi na ci burodi
katl da'a.>>>
5 Bartuwo, kan Shetan ba te ti den
tlyari las goni, kan tə gode ti bən kə
duniya kup wule gip njipkər gere.
6 Kan tə wul ti'e, <<Aa bi'i mulki na
kirtən gəzənka kup gwanni, wu bin
kawi. A mani bi kup muntu kano a
adu'i ti bi gwa.
7 Ki ni kə ngus cina dam kə bim
nartəno, ar ba dəm ge.>>
8 Yesu wul ti'e, <<Ar ra na rəshi,
ɗəɗa Babom Yam gi, ti ni nangəs ki
bi ti nartəni>>
9 Kano Shetan ba si ti gip bən
Urushalima, kan tə kem ti tə dlər to
den gam Bom kə Yam kan to den Yam
nar gwa, tə wul ti'e, <<In ki nya Yam
no, ɓo tuma su atl ka.
10 Ar ra na rəshi'e, <Yam ba wul
mən kartən gəs'e wu ga ki hoyi,
11 eso, wi nəm ki gip am gəzəni, ki
nda kə ɓo asəm gika den tat da'a.>>>
12 Ar ni Yesu nəmi ti tə wule,
<<Shirəm kə Yam wule, < də kə gode
Babom Yam gi da'a.>>>
13 Nan Shetan pa'i godetən gəs
kupo, ar ni tə ndara tə za Yesu, kə də
tə ɓut zo pət goni.

Mbarəm nge Yesu gip bən Nazarat

14 Yesu pal gip atl kə Galili, iko kə
Ruhu kə Yam ra nan ti. Ar ni shirəm
den ti ri gip bəni kə bi atli kup,
15 kano tə nəm kulci mbarəm gip
bom kumi shirəm kə Yam gəzəni, ar
ni mbarəm pita yari zo shirəm den ti.

18 <<Ruhu kə Babom Yam ra na
deməni, tə zəzarəm kə də a yar zo
shirəm kə Yam də munju kano am ri
wur kar da gwa. Tə karəm kə də a
yar shirəm kə ɗəli munju kan ra na
ɓali gwa, kano a ɓuli ger munju kano
tabini gwa. Də za munju kano jen pi
wur hoyi da gwa.
19 Kə də a yari gin kə guna ger kə
Babom Yami.>>
20 Ar ni tə kucum tələnkuri ka, kan
tə bi mən mbap kə bom kumi shirəm
kə Yami, kano tə dəm gəs atli. Ger kə
mbarəm kup ngapo ar ra den ti, wu
nəm shini gəsi.
21 Ar ni tə wul wur'e, <<Se kəno,
argon tu shirəm kə Yam yariwo ar
laa'i wi den ger gi ni.>>
22 Munju kup kan ra lasiwo, wu
yar ho shirəm den ti, kan wu nəm bi
na am na shirəm mən təmtən kano tə
yari gwa, wu wule, <<Muntuwo nya
Isubu ni diya?>>
23 Ar ni Yesu wul wur'e, <<A momi
ki yarim shirəm kolɗa bitu ba yari

gwa'e, <Mən bi uni, warke gam gi>, ki wuləm es'e, <Pi mi argon tu kan kə pi su gip Kaparnahumka gwa.>>>

24 Ar ni Yesu wul wur ra'e, <<A yari in ge shirəmi, tə ci cina na shirəm tə wule, <<ba nəm shirəm kə mən yari shirəm kə Yam gib bən gəs da'a.>>

25 <Na ho bi ni a yari ine>, <<gin tu kano mən yari shirəm kə Yam Iliya rawo, munju kano kos gəzən məshka gip Israilawo, wu womti, gini ni pi watlən myakan na kyar mukka ghon nda da'a, kano ba pi guzum na nari gip atli.

26 Ama Yam kar Iliya kar ko nəm gəzən da'a, ar ni Yam kar ti kar guri gon gip bən Zarifat kan ra gip atl kə Sidon gwa.

27 Eso, mən ndəcci jen ra na womti gip Israila, wokoci kə mən yari shirəm kə Yam Elisha. Kup na untuwo, nəm gəzən gon ra kan Yam warke ti ndəcci gəska gwa da'a, se mbarəm nəm. ti ni'e Na'aman ba mən Suriya, muntu kan Yam warke ti ndəcci gəska gwa.>>

28 Kup mbarəm ju kan ra gip bom kumi shirəm kə Yamiwo, lo ci wur nan wu kum shirəm kə Yesu gwa.

29 Ar ni wu tlyam dlor, kano wu ɗəli Yesuka kar bəni, kan wu te ti den bi zhiki tu kan tu bən gəzən dene gwa. Wu ndu'e wu byal ti tə nda su atl ka.

30 Ama Yesu kop gip wuri kan tə ndara won gəsi.

Yesu ɗəli dun itərka gip mbarəme

31 Kano Yesu ba ndara Kaparnahum bən gon gip kə Galili, kan tə kulci mbarəm den pət shukutəni.

32 Ar ni kulci gəsi dləkən mbarəme, den shirəm gəs ra wule kə gunye.

33 Gip bom kumi shirəm kə Yamo, mbarəm gon ra mən dun itəri, ar ni tə la yar hoyi tə wule,

34 <<Wayi! Ununu ghun ki nam mi, Yesu kə Nazarat? Kə ɗir ni kə də kə pa'ika nam mi ya? A mom ki woni, ki ni'e muntu ɗəl sur kar Yam gwa! >>

35 Kano Yesu ba matl dun itəri, tə wul ti'e, <<Yoni ɗəl ter gip mbarəm tuka!>> Kan dun itəri ba byal ti atl cina də mbarəm ju kan ra lasi gwa, kan dun itəri ba ɗəlka gip mbarəmi tə pi ti argon da'a.

36 Kano mbarəm kə lasi kup ba nəm bi na ame, wu wul ezən'e, <<Unu ndəri shirəmi utu untu? Tə wul dun itər'e wu ɗəl gip mbarəmka, kano wu ɗəli.>>

37 Argon tu kan Yesu piwo, ar ni kem mbarəm nəm yari shirəm den ti gip atli kup.

Yesu warke mbarəm na womti

38 Yesu ɗəl gip bom kumi shirəm kə Yami kan tə ndara bom də Siman. Nakon kə Siman ra hoyi da'a, tə den kumi dli hoyi. Kan wu lir Yesu, də tə warke ti.

39 Ar ni tə ri dlər su gam da tika, kan tə matl kumi dliyi den tə za ti. Ar ni ar za ti, kan tə tlyam na zhotəne, tə turi wur fingal tə bi wuri.

40 Nan pət nda bino, kup munju kan ra na berəm na mən kan ra hoyi dawo, ar ni wu ɗir wur kar Yesu. Kan Yesu ba ne am gəs den wur na nəm nəm den badər kumi dli ju ba ghun wur gwa, kan wu warke.

41 Untu ni'es dun itər ɗəlka gip mbarəm na womti, wu den la'i yare, wu den wultən'e, <<Ki nya Yam ni! >> Ar ni Yesu matl wur tə wule, ba wu shirəm da'a, den wu momi ti ni'e Almasihu.

Yesu pi wazu gip bom kumi shirəm kə Yami

42 Nan bar tlowo, kan Yesu ba za lasi, tə ri gəs las tu kan mbarəm ra hoyi da gwa. Kano mbarəm ba ngen ti ba ngen ti. Nan wu zam tiwo, ar ni wu ndu'e tə i ri las gon'es da'a.

43 Kan tə wul wur'e, <<Ar nəmən te yarka a ri yari mbarəm zo shirəm kə zo dəmi cina də Yam gip bəni jeni, den untuni karəm suri.>>

44 Kan Yesu ba nəm pi wazu gip bom kumi shirəm kə Yam kə mən Yahuda.

5

Yesu labi mən kopi gəs kə pari

1 Gasi gon kan, Yesu ra bi ɓula
Jenesaratawo, mbarəm na womti ra
kar ti, wu den kumi shirəm kə Yami.
2 Ar ni Yesu shin kungələn jikat mal
rop bi ɓula'i, mən nəmi kos ni za lasi,
wu den ho'i bar kə nəmi kos gəzənka.
3 Kano Yesu ba to gip kungələn jikat
mal kə Siman, nəm gip mən nəmi kos
ju, kan tə wul ti'e tə dəl ti te gip
malika njem. Ar ni tə dəm gipi. Kan
tə kulci mbarəme.
4 Nan tə pa'i shirəmo, ar ni tə wul
Siman'e, <<Te kungələn jikat mali kə
ba dlyami male, kan kə la bar kə
nəmi kos gi kə də kə nəm kose.>>
5 Ar ni Siman wul ti'e, <<Babomi,
mə pa mi kə gas kup ɗewi, ko nəm
mə nəm argon da'a, kup na untu, tun
kan kə yari untuwo, naa la bar kə
nəmi kosi suka.>>
6 Nan wu la bar kə nəmi kosi
sukawo, kan wu nəm kos na womti,
ar kem bar kə nəmi kos gəzən ba nəm
tlyattənka.
7 Nan wu shin untuwo, kan wu
yiɓəti ezən am kan ra gip kungələn
jikat mali gon gwa, də wu ɗir ne
wur amra, nan wu ɗiro, ar ni wu
la'i kungələn jikat mali kup pa rop,
bar tuwo kungələn jikat mal gəzən ba
nəm sitənka gəs male na giɓərtən kə
womti kose.
8 Nan Siman Bitrus shin untuwo,
ar ni tə ngus cina də Yesu, tə wul ti'e,
<<Za əm kə ndara, Babomi, ami mən
warwat pitən ni!>>
9 Siman na berəm nəmi kos gəs
kupo, ar dlikən wur den womtitən kə
kos ju kan wu nəm unju gwa.
10 Untun ga Yakubu na Yohana,
mimir kə Zabadi, berəm mbap kə
Siman ar dləkən wur pa'e. Kano Yesu
ba wul ti'e, <<Ba kə kum bərti da'a,
cina ɗewo mbarəm ni ki nəmi.>>
11 Ar ni wu dəl kungələn jikat mal
gəzən tor den bishidi, wu za kup bar
ju wi ra nari gwa, kan wu kop ti.

Yesu warke ba mən ndəcci

12 Nan Yesu ra gip bən gono,
mbarəm gon ra kan ndəcci ci ti narka
gwa. Nan tə shin Yesuwo, ar ni tə
nda cina da ti na ba ger gəs su atlka
tə lir ti tə wule, <<Babomi, in kin kə
ndu'o ki mani warke gəni.>>
13 Kano Yesu ba ta am gəs tə ne den
ti, tə wul ti'e, <<A ndu'i, da'i warke!>>
Ar ri kəti gon da'a arni ndicciyi za ti.
14 Pi untuwo, ar ni Yesu wul ti'e,
<<Ba kə yari murgon da'a! Ama ri
kar ga Ləɓa kə Yam wu shin ki, kan
kə bi bar ju kan Musa wule də bi kə
bi ho'i ndəccika gwa, untu ni mbarəm
ba shin ki kə'i na ndəcci da'a.>>*
15 Kup na untuwo, ar ni shirəm
den ti kərkəm ritən gip barəm ra, kan
mbarəm na womti ba nəm ɗirtən kar
ti kə də wu kum ti, kan tə warke
munju kan ra hoyi da gwa.
16 Yesu ngapo tə kur ri gəs las ju
kan mbarəm ra hoyi da gwa kə də tə
shirəm na Yami.

Yesu warke muntu kan itər tle təka gwa

17 Gasi gon kan Yesu ra den kulci
mbarəmo, ar ni mən Parise na mən
kulci mbarəm doka kə Musa, munju
kan ɗəl ɗir gip mir bən kə Galili kup
na kə Yahudiya na gip bən Urushal-
ima ra njon njon lasi. Iko kə Babom
ra nan ti kə də tə warke mbarəme.
18 Kan mbarəm jen ba ɗir na gon
kan itər tle tika gwa ra ɓom den ba
muri gəsi, wu ndu te gəs gip bom las
tu kan Yesu ra gwa.
19 Wu zam təp da'a, nan mbarəm
womtika gwa, ar ni wu to den rupi kə
bomi kan wu tul shu wu ne mbarəmi
suka gip dlom kə mbarəm ju den
bamuri gəs cina də Yesu.
20 Nan Yesu shin ngəshtən gəzən
den yam untuwo, ar ni tə wule,
<<Berəm, ho'i i warwat pitən gi
kawi.>>
21 Untu piwo, ar ni mən Parise na
mən kulci mbarəm doka kə Musa
nəm wultən gip mbalt gəzəni wu
wule, <<Unu mbarəmi ikən mən
mburi Yam we? O fawo, Yam ni nan
gəs ba ho warwat pitənka da'a ya?>>

* **5:14 5.14** Ho'i ndəcci: Murgon nəra na ndəcciwo, mbarəm ba nəm wur gip dlom gəzən da'a. Se Ləɓa kə Yam ni wul wur'e wu bi bar ju kano doka kə Musa yari'e də bi gwa. Wini wu biwo ar ni ga ləɓa kə Yami ba yari mbarəm'e ndəcci gəs za ti wi.

22 Nan Yesu mom unun wu den
damtən denewo, ar ni tə wul wur'e,
<<Unun kem kə damkən untu rawu?
23 Gongeni ban mani, də wule, <Ho
warwat pitən gi kawa,> ko də wule
<Tlyam kə ndarawe?>
24 Ama kədə kə mom'e, Nya
Mbarəm ra na iko kə də tə ho warwat
pitənka gip duniya ni.>> Ar ni tə wul
mbarəm tu kan itər tle ti kayi gwa,
<<Tlyam kə pən ba muri gi kə ndara
bomi!>>
25 Bar tuwo, arni tə tlyam dlor cina
dawuri, tə pən ba muri gəs cina da
wuri kan tə ndara bomi tə den ɗəɗa
Yami.
26 Ar dləkən ko gonge mbarəme
kan wu ɗəɗa Yami. Gip bərti na
dləkəntən wu nəm wultən'e, <<Mə
shin bar kə dləkəntənwi se kəni.>>
27 Den kar kə untuwo, ar ni Yesu
ɗəli kan tə shin mbarəm gon mən
nəmi wurpi bom kan ba wul ti'e Lawi
gwa, təra njon kə ba nəmi wurpi
bomi. Ar ni Yesu wul ti'e, <<Kopəni!
>>
28 Kan Lawi ba tlyam tə za bar ju
kup tə ra nari gwa kan tə kop ti.
29 Kano Lawi ba pii Yesu bar nyel
bom da ti. Lasiwo mən nəmi wurpi
bom na womti, na mbarəm jen ra lasi
den ci bar kə ci nan wuri.
30 Ama mən Parisa na mən kulci
mbarəm doka Musa nəm zhe'e
shirəmi, wu wul mir mən kulci kar
ti'e, <<Ununu kem kən den ci na tle
na mən nəmi wurpi bom na mən
warwat pitən rawu?>>
31 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule,
<<Munju kan ra hoyi ni ba ngen mən
bi un da'a. Ama munju kan ra hoyi
da gwani ba ngen mən bi uni.
32 A sur gip duniya kən kə də a
labi mən ho pitən da'a, ama mən war-
wat pitəne də wu za warwat pitən
gəzənka. >>

Ngen momi kar Yesu den pi guzum mal na shirəm na Yami

33 Kano jen ba wul Yesu'e, <<Mir
mən kulci kar Yohana ba pi guzum
mal na shirəm na Yam ko gəgasi,
untuni es mir mən kulci kar mən
Parise ba pi, ama gewo wu den ci na
tle.>>
34 Kano Yesu ba nəmi wur tə wule,
<<Kə shin wule ki hane berəm kə
mən pel gudlumi ci bar kə cika wi
nəra na mən pel gudlumi gwa ya?
35 Ama pət baa ɗir kan ba pən mən
pel gudlumi tuka kar wuri. Gip muri
ja ni wi pi guzum male.>>
36 Kan tə pa yari wur misali goni,
tə wule, <<Murgon ra kan ba tlyati
nye yadi den pel lulur kan tə bop den
gusi da'a. Ti ni tə pi untuwo, ti tlyati
pel lulur gəs ka, peli tu kan tə bop
den gusi lulur tuwo ar ba mbun da'a.
37 Untu ni esi, murgon ba shoti pel
mal kin inabi su gip kor ranka da'a.
Ti ni tə pi untuwo, pel mal kin inabi
tu ba tatl ran juka kan ar shotka, rani
eso ar lika ituwi. †
38 Untuni da'a, pel mal kin inabiwo
də shot ti gip pel rani.
39 Murgon ra kan ba ndu'e tin tə
tla gus mal kin inabiwo, kan tə pal tə
tla peli ra da'a, ti wule < gusiyi njet
nari.>>>

6

Kopi pət shukutəni

1 Gasi gon den pət Asabar pət
shukutəni, tə den kopi gip kən
gerowo, ar ni mir mən kopi gəs nəm
ceni gam gero wu den wumi wu den
ci gesi.
2 Kan mən Parisa jen ba wul ti'e,
<<Unun kem kə pi argon tu kan Doka
gəmi ba ndu də pi da gwa den pət
Asabar?>>
3 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<A,
kə shin ni gip təlankur da'aya? Argon
tu gun Dauda pi nan guzum nəm ti tə
na berəm ritən gəs gwa.
4 Nan tə te gip bom kə Yami, tə
pən zo bəredi kə Yam tu kan ba pən
da gwa tə ci, kan tə bi berəm ritən
gəs, muntu kan ar hoyi tə ci da'a, bar
Ləba kə yam ni ba ci katl gwa>>

† **5:37 5.37** Mal inabi: Ar ni wule mati shambər kan ba ghur na ɗapti gwa. Muntuwo gəri kin gon ni kan ba zho mal gəs də shoti su tatka, in le bisika ko ar ni muro se ar matka, ba pi un nari, ama mən ra na kini gip atl gəmi da'a.

5 Ar ni tə wul wur'e, <<Nya
Mbarəm ni'e Babom kə Asabar.>>

Muntu itər tle ti amka gwa

6 Gasi gono den Asabar, tə te gip
bom kumi shirəm kə Yami tə den
kulci. Mbarəm gon ra teka muntu
kan itər tle ti am shimlika gwa.
7 Ar ni mən momi na kulci mbarəm
shirəm kə Yam na mən parise wi ti
gere, wu shin imnu ti warke ti gas
Asabar zan wu ri ti cina den'e tə jikat
doka kə Musa kawi.
8 Yesu ngapo, tə mom damtən
gəzənka. Arni tə wul muntu itər tle tə
amika gwa, <<Tlyam kə ɗir dlər cina
ɗe!>> Ar ni tə tlyam tə ri dlər lasi.
9 Yesu wul wur'e, <<A ɓa tambe
ine, unu dlat pitən ni ba pi gas
shukutəni, ho pitən na ko wani? Də
ɗəli mbarəm ma ko də retl tika?>>
10 Kan tə wi kup gəzən gere, tə wul
məri'e,<< ta am gi>>. Tə ta ami, ar ni
am gəs pal hoyi.
11 Ama lo ci wur hoyi, kan wu nəm
damtən den argon tu wi pi Yesu gwa.

Zəzar mir mən kartən bar kutl cet rop

12 Gasi gon gip muri juwo, Yesu to
den tləndər kə shirəm na Yami, tə ci
gas tə den shirəm na Yami.
13 Bar tlowo, tə labi mir mən kopi
gəsi, tə ɗəli kutl cet rop gip wuri, tə
pali wur wu dəm mən kulci kar ti.
14 Wi ni'e, Siman, muntu tə ne ti
sun'e Bitrus gwa, na esi Andarawus,
na Yakubu, na Yahaya, na Filibus, na
Bartalamawus,
15 na Matiyu, na Toma, na Yakubu
nya Halfa, na Siman, muntu ba wul
ti'e Zaloti gwa,
16 na Yahuda nya Yakub, kan na
Yahuda Iskaryoti muntu ɗir la'i Yesu
gəs Yam gwa.

Mbarəm na womti kop Yesu

17 Ar ni tə ɗəl sur nan wur kə ba
ngəlan lasi. Mbarəm na womti nəm
kopi gəsi. Eso mbarəm na womti ɗəl
ɗir gip atl kə Yahudiya, na Urushal-
ima, na ba atl kə Taya na Sidon,
munju kan bi bar ɓula gwa.
18 Wu ɗir kə kumi gəsi wu ndu tə
warke wur gip arjen ju ba ci wur
gwa, munju dun itər ba ghun wuro
tə ɗəlii wurka.
19 Mbarəm kup den ndu'i ne am
den ti, nan iko kə Yam den ɗəltən ter
gip ti gwa, tə warke wur kup.

Kumi təmi na kumi dli

20 Yesu bal ti den mən kopi gəs tə
wule, <<Kən mən albarka ni, kən kan
na argon da gwa, Yamo gun gin ni.
21 Kən mən albarkani kən mən
kumi guzum kəkəni cina ɗewo tu gin
ba la'i, kən mən albarkani kan den
kulu kəkən gwa, ki gyatli.
22 Kən mən albarkani mbarəm ni
ba nge in gwa wu ɗəli inka, wu zage
ine, wu wule kən mən ɗasi tuni den
kən mən kopi Nya Mbarəm ni.
23 Pini ghol mbatli, in untu ni zam
kən gwa, dlar ni kə pini ghol mbatli,
zo ɓatltən gin ra to kar Yamka, untun
kori gəzən pi mən yari shirəm kə Yam
kan sur cina da in gwa.
24 Ar ba dəm bar kə guna den kəne,
kən kan na bar kə am kəkən gwa, kə
kum təmi gin ituwi.
25 Ar ba dəm bar kə guna den kəne,
kən kan tu gin la kəkən gwa, cina
ɗewo guzum ba ci ine. Ar ba dəm bar
kə guna den kəne, kəm kan den gyatl
kəkən gwa, ki pi dun mbatl kə kuli!
26 Ar ba dəm bar kə guna den kəne,
kən kan kə cir kar mbarəm gwa,
untun kori gəzən pi munju cen lar'e
wi mən yari shirəm kə Yam ni gwa.

Nduni mən nge gini

27 <<A yari ine, kən mən kumi gəni,
nduni mən nge gini, pini munju ba
ndu kən da gwa ho bari.
28 La'ini mən yari bes shirəm den
kən albarka, liri ni mən ghuni gin
Yami.
29 Murgon ni la'i in ankayama
den gəskəmo bali ti gəskəmi gon esi,
muntu nəmi'i bar lulur kawo, tus kə
gipi kə bi təka.
30 Muntu liri i baro bi ti, muntu
zote i bar kawo ba kə ngen tə pali'i
da'a.
31 Pi ni mbarəm bar ju kan kə ndu'e
wu pi in gwa.
32 In kə ndu mən ju ba ndu kən
katlo, akon ki zam albarka? Mən

warwat pitən ba ndu mən ndu'i gəzən pa'e.
33 Kən ni kə pi ho bar munju ba pi'in katlo, im ni ki zam albarka? Untun mən warwat pitən ba pi pa'e.
34 Munju ba mani ɓatli gin ni kə bi wur asəm yam katlo im ni ki zam albarka rawu? Mən warwat pitən ma wu bi asəm yam mbarəme kə də pali wur untu.
35 Kəno ndu ni mən nge gi ni, pi wur ni alheri, bi ni asəm yam ba kə la ni mbatl'e ba pali in da'a. Untun ki zam zo ɓatltən na nari, kən ngapo ki dəm mimir kə Babom Yami. Tiwo mən alheri ni kar mbarəm ju ba goode Yam da gwa, na mən ɗasi tu'e.
36 Dəm ni mən kumi guna'i wule Ba gin mən kumi guna'i.

Shin ni murgon na dun ger da'a

37 Ba kə shin ni murgon na dun ger da'a, kən ma ba shin kən nari da'a. Ba kə hukunte ni murgon da'a, kən ma ba hukunte in da'a. Ho'ini ya'ən warwat pitən gəzən ka, kən ma ba ho'i in gegi ni.
38 Bi ni, kən ma ba bi ine. Shar na la'i də tətə'i har ar ba shotka, baa shoti in gip am luluri. Shar tu kə bi gipi, gipi ni ba bi ine.
39 Yesu pa yari wur misali gon tə wule, <<Tabi ba dəli esi tabi dlo ya? In tə pi untuwo kup gəzən wi nda gip shuka.
40 Nye mən kulci ba man muntu ba kulci ti gwa ya? Ama kup nye mən kulci tun pa'iwo, ti dəm wule muntu ba kulci ti gwa.
41 Unun kem kə shin nye jir tukan te ger də gon ka kan basi nyash tu te ger da ika kə mom nari da'awe?
42 Imni ki mani wuli ya'i'e, <Na ɗəli'i nye jir tukan te ger da'ika gwa,> kan kiwo kə nge shini basi nyash tu te ger da'i ka? Ki bes mbarəme! Ɗəli basi nyash kə ger da'i ka kani, kan kə'i shin bar hoyi, kə də kə mani ɗəli nye jir tukan te ger də ya'i kagwa.>>

Ba mom kin den gəritən gəsi

43 Ho kin ba gəri wani mimir da'a, untuni es wani kin ba gəri ho mimir da'a.
44 Ba mom kin den gəritən gəsi. Ba kotl nyen den kin ir da'a, ko imbər den kin patl gami.
45 Ho mbarəmo tə pini ho bari, don ho bar ni su gip mbatl da ti ka, ama mən ɗasi tu'o, tə pini warwat pitəne don wani barni gip mbatl gəsi, argon tu su gip mbatl kawo arni bi ba yari.

Mbarəm rop mən tu'i bomi

46 "Unun kem kə wulən'e, <Babomi, Babomi> kan kə nge pi argon tu a wule kə pi gwawu?
47 Kup muntu ɗir karəm tə kum argon tu a yari, tin tə pi argon tu a wul ti'e tə piwo, a yari in unu mbarəm ni'e ti.
48 Ti ni wule mbarəm kan tli kə tu'i bomo, ar ni tə bor shu na dlyami, tə ɓa gəs kushiyi den tate. Nan ɓula la'iwo, mal ɓula'i sur ɓo bomi, ar jiti ti da'a, don ɓa gəsi den tate.
49 Muntu kup kum shirəm gən kan tə pi argon tu a wule tə pi da'a, tin wule mbarəm kan la gəs bom gəs hoyi da gwa. Nan ɓula la'i mal sur ɓo bomiwo, ar ni ar yaska kup, ndetəniwo ar təm shini da'a.>>

7

Yesu warke zher kə bar mən bi utu

1 Kan Yesu pa'i yari kup argon tu kan tə ndu tə yari mbarəmo, ar ni tə ndara Kaparnahum.
2 Zher kə bar mən bi utu kə Roma den kumi dli, təra bi də məshtəni. Bar mən bi utu kə Romayi ba ndu zher gəsi nari. *
3 Nan tə kum'e Yesu rawo, ar ni tə kar kiri kə mən Yahuda, wu lir ti tə ɗir warke zher gəsi.
4 Kiri yi lir Yesu hoyi, wu wule, <<In murgon ra kan ba ndu ne am rawo, mbarəm tu ni.
5 Tə ndu mbarəm gəmi nari, tini ma tə tu'i mi bom kumi shirəm kə Yami.>>
6 Kan Yesu ba kop wuri, tə dlyam na bom tu kan wuriwi da gwa, ar

* **7:2 7.2** Mən Yahuda na mən bəni jen ma wi nəra gəs Bar bən kə Roma.

ni bar mən bi utu tu kar berəm gəs jen rənka, tə wul ti'e, <<Babomi, ba kə ghun gam gi kə ɗirtən da'a, amo a kəm kə ɗir lastu kan a dəm gwa da'a.
7 Amo a pali gam gən argonni da'a nan a ri kar ki gwa. Untuwo, shirəme, zher gən ba warke.
8 Ami ma am də jenni ami ra, na mən bi utu karəmi, a wul muntu'e, <Rəka,> Kan tə ri, gon ngapo, <Ɗiri>, Kan tə ɗiri, a pa wul zher gəni'e, <Pi bar kəni>, Kan tə pi.>>
9 Nan Yesu kum untuwo, ar ni tə nəm bi na ame, kan tə bal ti rən den womti mbarəm ju kan den kopi gəs gwa, tə wule, <<A yari ine, ko gip Isra'ila a zam mən la'i Yam mbatl wule muntu wi da'a!>>
10 Nan munju kar wuri pal rən bomkawo, arni wu zam zheri warke wi.

Yesu tli nya nagər tu kan bakos məshi tika gwa.

11 Ar ri dlyam wi da'a, ar ni Yesu ndara gip bən goni, muntu ba wul ti'e Nayin gwa, mən kopi gəs na mbarəm na womti ndara nan ti.
12 Tə mbi kosak na bədlabən tetən gip bəni ituwi, arni tə zam mbarəm pən məshi mbarəm ɗirwi, tini nəm den nase, bakos gəs məsh kawi pa'e. Mbarəm na womti la ti təpe.
13 Nan Yesu shin tiwo, guna ci ti den ti, arni tə wul ti'e, <<Za kulu.>>
14 Arni tə isha ti teka, tə taɓe bar kə pəni məshi mbarəmi, munju den pəni ngapo kan wu dlər kə ba lasi. Kan Yesu ba wule, <<Nye moni, a wul ki'e kə tlyami!>>
15 Ar ni məshi mbarəmi tlyami tə dəm njon, kan tə nəm shirəmi! Yesu ta ti am də mən gəri gəsi.
16 Ar ni bərti nəm wur kup gəzən na nari, arni wu nəm ɗəɗa Yami, kan wu wule, <<Bar mən shirəm na Yam mbira kar mi wi, sekəno Yam mom na mbarəm gəs wi.>>
17 Shirəm den argon tu Yesu pi gastuwo ar ri kup atl kə Yahudiya na atl ju kano ra markəmi gwa.

Yesu na Yohana mən Batisma

18 Mir mən kulci kar Yohana mən Batisma yari ti kup bar ju kan pi gwa.
19 Ar ni Yohana labi mir mən kulci kar ti mbarəm rop, tə kar wur ri kar Babomi ka, tə den ndu'i'e tə momi ti ni'e mən surtən tu ya, ko də wu ɓut zuti. †
20 Nan mbarəm ju mbu bar kar tiwo, wu wul Yesu'e, <<Yohana mən Batismani kar mi kar ki, tə ndu'e tə momi, <Ki ni'e mən surtən tuya, ko mə ɓut zuti?>>>
21 Gip wokoci yi, ar ni Yesu warke mbarəm na womti munju kan den kumi dli, na arjen ju den ghuni gəzən gwa, na mən dun itəri. Kan tə bi ger tabi na womti.
22 Arni tə wul wur'e, <<Ri yarini Yohana argon tu kə kum kan kə shin gwa. Tabi den shini bari, munju kan na asəm da'a wu den desi, mən ndəcci den zami warketəne, munju kan ba kum da'a wu den kumi, məshi mbarəm den tlyamtən lasi, munju am ri wur kar da'a den kumi wazu zo shirəm kə Yami.
23 Albarka ra den muntu kan pat asəmka na sun gən da gwa.>>

24 Kan mən kartən kə Yohana ndarawo, ar ni Yesu shirəm na womti mbarəmi den Yohana, tə wule, <<Kəri gip ləp kə shini unu? Jir jukan itər ba jiti gwaya?
25 Dawo, unun ri ine? Mbarəm mən la'i bar lulura? Shinni! Munju ba la bar lulur, na dəmi kə kumi təmiwo, gip bom kə gunni wura.
26 Untu da'a, kə ri ni kə shini unu? Mən yari shirəm kə Yam na? Untuni, a yari i'ne, tə man mən yari shirəm kə Yami.
27 Ti ni'e muntu rəsh den ti gwa'e, <Aa kar nye mən kartən bar gən cina da'i, muntu kan baa kərkəmi'i guntəp gi gwa.>
28 A yari ine, gip munju kan mətli gəriwo, gon ra kan man Yohana nartən gwa da'a. Kup na untu, muntu kan'e heli gip mulki kə Yamo, tə man ti nartəni.>>
29 Nan mbarəm kup na mən nəmi wurpi bom kum untuwo, ar ni wu

† **7:19 7.19** Muntu wu ɓutiwo tini'e Almasihu

nəm'e Yamo mən pitən korni, domici Yohana pi wur batisma wi.
30 Ama Parisawa na mən kulci mbarəm shirəm tu kan Yam bi Musa gwa, nge argon tu Yam ba ndu nan wur gwa, domici wu nge də Yohana pi wur batisma.
31 <<Na unun a ngash mbarəm kə zhan kəni, imni wura?
32 Wule mimirni wura, munju ba dəm kə ba bar pət gwa, wu labi ezən, wu wule, <Mə hori in məzhele, kə dlar da'a, mə la utu bomi, kə kul da'a.>
33 Ar tu Yohana mən batisma ɗiri, tə ci burodi da'a, tə tla mati shambər da'a, kə pal kə wule, <Tə mən itər ni.>
34 Nya Mbarəm ɗir tə ci tə tla, kə pal kə wule, <Bar mən ci, bar mən tle, berəm kə mən nəmi wurpi bom na mən warwat pitəne.>
35 Kup na untu, munju kan nəm hikima kə Yam tor gip mbatl gəzəno, pitən gəzən ba gode'e hikimayi'e ge shirəmi.>>

Nagər mən wani pitən shoti mir den kar asəm kə Yesu

36 Ba Parise gon la tibi kə ci bar kə ci. Ar ni tə ri bom da ti, tə dəm kə ba ci fingali.
37 Kan nagər gon muntu ba pi ho pitən da gwa, kum' e Yesu den ci bar kə ci rən bom də Ba Parise ka, kan tə ɗir na zo mbun let mir mən təmi kasəri.
38 Tə dlər kar da ti, kə ba kar asəm gəsi tə den kulu. Ar ni lun gəs shot den kar asəm gəsi, tə sarka na ta gam gəsi, tə nəm ɓopi, kan tə bərkeka na mir mən təmi kasəri.
39 Gip untuwo, nan Ba Parise tu kan la ti bi shin untuwo, ar ni tə dam ti gip mbatl gəsi, tə wule, <<Mbarəm kəno mən shirəm na Yamni haro, ti mom unu nagər ni'e muntu kan ba ne am den ti gwa, ar tu ti mən ho pitən ni da'a.>>
40 Yesu nəmi ti, tə wule, <<Saminu, a ndu shirəm nan ki.>> Ar ni tə wul ti'e, <<Malam, yari.>>
41 Yesu wul ti'e, <<Mbarəm gon ba kop mbarəm rop wurpi, nəmo wurpi zangu nantam kə zinariya, nəm ngapo hauya rop na kutl. ‡
42 Nan wu mani ɓatli dawo, ar ni tə za'i wurka kup gəzən ropi. Gip wuro woni ba ndu ti mani?>>
43 Saminu nəmi ti tə wule, <<Gip shini gəno, muntu tə za'i ti narika gwa.>> Yesu wul ti'e, <<Kə yari dlat.>>
44 Nan tə bali ger kar nagəriwo, tə wul Saminu'e, <<Kə shən nagər tuya, a ter gip bom gi kə bin mal ho'i kar asəm da'a, təwo tə shot lun gəs den kar asəm gəni, tə sarka na ta gam gəsi.
45 Kiwo kə ɓopən da'a, tiwo, tun nan a tero, tə za ɓopi kar asəm gən da'a. §
46 Kə shotim mir den gam da'a, tiwo, tə shotin mir mən təmi kasər den kar asəm gəni.
47 Ra untuwo, a yari'i, wani bar ju tə piwo kup pəni ti kawi, ar ni kem tiwo tə pi ndutən nari. Ama muntu pəni ti nye heli wani pitənkawo, ndutən njem ni tə pi.>>
48 Ar ni tə wul nagər məri'e, <<Pəni'i wani pitən gi kawi.>>
49 Munju den ci nan tiwo, wu wul ezən'e, <<Muntuwo woni'e ti, mən pəni wani pitənkawe?>>
50 Ar ni Yesu wul gəri'e, <<La'i Yam mbatl gi ɗəli iwi, ndara na ghol mbatli.>>

8

Mətli jen mən kopi Yesu ri na Yesu

1 Den kar kə untuwo, Yesu kop gip bən jen na bi ləpe tə den pi wazu kə zo shirəm kə mulki kə Yami. Mir mən kartən gəs kutl cet rop ra nan ti,
2 eso mətli jen ra nan ɗəli wur dun itər na kumi dli gəzən gwa, Maryamu (nan ba wul ti'e Magadaliya) muntu nan dun itər nyingi ɗəl gip ti gwa,
3 Yuwana gər kə Kuza mən dləri bom kə Hiridus gami, Suzana, na

‡ **7:41 7.41** Zinariya: Wurpi kə mən Romani, muntu kan an ri wurpi mbap kə mbarəm kə pət nəm gwa. § **7:45 7.45** Bopi: Gip al'ada kə mən Yahudawo ɓopi gəskəme ko goshiwo ar ba nune shirmitənni na ghol mbatli.

mətliyi jen'es na womti nan ba ne ga Yesu am ra na bar gəzən gwa.

Misali kə mən ngani badəre

4 Nan mbarəm na womti den domtən, wu den ɗəltən ɗir gip bən jen
na womti, wu ɗir kar Yesu ar ni tə bi
wur misali tu, tə wule,
5 <<Mən kori bar gon ri kə ngani
badər gəsi. Tə gip wi badər gəso ar
ni jen ro den təpe kan ba desika, kan
yatl ba ɗami wu zhingeka.
6 Badəri jen ba ro den goca, nan ar
yetlo, kan woli ba landərka nan lasi
na yari da gwa.
7 Badəri jen ba ro gip ire, kan
wu nar tor na badəri kan iri ba tla
badərika.
8 Jen eso kan wu nda den ho atli,
ar ba yetli kan an ba wi ho ge hauya
nantam man badər tu ngani gwa.>>

Nan tə yari untuwo, ar ni tə tli yar yam tə wule, <<Murgon tu na kəm kə kumiwo, tə kumi!>>

9 Mən kopi gəs tambe ti wu wule,
<<Unun shirəm tu ba yari?>>
10 Tə wule, <<Momi sərri kə mulki
kə Yamo bi'in wi, ama jeno na mis-
alin A shirəm nan wuri, kə də wu
zhuwi, wi shin da'a, wu kumi, wi
mom da'a.
11 <<Argon tu misali tu ba yari gwa
utu, Badəriwo shirəm kə Yamni.
12 Munju den təpo wi ni'e munju
kan kumi, ar ni Shetan ɗir pən
shiriəmi gip mbatl gəzənka, kə bəse
wu nəmi wu zam ceto ra.
13 Munju ro den gocawo, wi ni'e
munju kan nəm shirəm kə Yam na
ghol mbatli nan wu kum gwa, ama
wi na tlərti da'a, wu nəm kə mir muri
njem. Nan godetən ɗiro, ar ni wu pal
gəzən na kari.
14 Badər ju ro gip iro, wi ni'e munju
kumi, wi gip untuwo ar ni ne mbatl
den bar kə duniya, ngeni nartən na
kumi təmi tla wurka wu pi hoyi da'a.
15 Ama badər ju ro den ho atlo,
wini'e mbarəm mən zo mbatl na ho
pitən kan kum shirəm kə Yami, wu
nəm na mbatl nəm wu ɓal mbatl
dlom gami, kan wu pi ho bari.

Kumni shirəm gən hoyi

16 Murgon ba mbəsh pitila kan tə
zupka na bar gal ko tə neka gəs
dandi muri da'a, ama ti ne to den ba
dəmi gəska munju kup ter gipiwo, wu
shin cirtəni.
17 Bar gon ra na ghundəri kan ba
ɓulka da gwa, argon ra nan leka kan
ba ɓulka ko də ɗəlika den kari da gwa.
18 Ngup kən ni na kandatu kə kumi,
don murgon ni ra na baro ba mbəli ti
ra, ama muntu kan na argon dawo,
ba nəmi ti nye argon tu tə kum tə ra
nari gwa.>>

Nasi Yesu na mir ezəni ɗir karti

19 Arni nasi Yesu na mir ezən ɗir
kar ti, wu ndu shini gəsi, ama wu
mbu tetən kar ti da'a, nan mbarəm
womtika gwa.
20 Kan murgon ba wul Yesu'e,
<<Nəna gi na mir ya'ən ra dlor te
karika wu ndu shini gi.>>
21 Tə nəmi, tə wule, <<Nəna gən
na mir ɓyaro, wini'e munju ba kum
shirəm kə Yam kan wu dlər dene
gwa.>>

Yesu matl itər kan itəri ba dləri

22 Gasi gono Yesu shirəm na mir
mən kopi gəs tə wul wur'e, <<Mə teni
te bishidiyi mənta.>> Arni wu to gip
kungələn jikat mal wu nəm tetəne.
23 Wu den tetən den malo anni
Yesu nde umurka. Arni bar itər tli ɗir
den bar ɓula'i, ar kem mal ba su gip
kungələn jikat mal gəzəni wi ra gip
hasari.
24 Mir mən kopi gəs ba ri putu ti
wu wule, <<Babomi! Babomi! Mal
bari kə tle mi gam kawi!>> Tə tlyam
tə matl itəri na mal ju den tlitən gwa,
kan itəri ba za'i, ko unu ba sa shot.
25 Tə tambe mir mən kopi gəs tə
wule, <<Akon ne mbatl gin ra?>>
Gip bərti na dləkəntən hoyi wu tambe
ezəni, <<Woni'e muntu? Tə matl itər
na mal ma kan wu kop shirəm gəsi!
>>

Yesu warke mən dun itəri

26 Wu nəm tetən gip mali wu mbu
bar gip ba las kə Garasinawa, muntu
kan te bi bar ɓulaka daga Galili gwa.
27 Nan Yesu te ɗəl bi ɓula'iwo, anni
tə mo na mən dun itər gon daga gip
bəni, tə zam muri na womti wi tə la

lulur da'a ko tə dəm gip bomi, ama tə dəmni gip shu gam bəci'e.

28 Nan tə shin Yesuwo, tə la yare kan tə nda cina də Yesu tə den la'i yar, tə den wultəm'e, <<Ununu kə ndu kə pi naməni, Yesu, nya Bar Gun Yami? A lir ki, ba kə bin wuya da'a! >>

29 Tə yari ni untu nan Yesu tare matl dun itəriwi kə də tə ɗəl gip mbarəmika gwa. Biyi na womti dun itər kə gip ti ba kem in Mbarəm ni ɓal ti na zap gəlla am na asəm də pal də le tika ma, tə kur ngot zap gəllayika. Dun itəri ba kur kem ti ritən gəs gip ləpe.

30 Yesu tambe ti tə wule, <<Unu'e sun gi?>> <<Womti>> tə wul untu, don dun itər na womti ra kan te gip ti gwa.

31 Wu pi ta liri gəsi, ba tə kar wur wu su gip shu ne dun itər da'a.

32 Lasiwo alade ra na womti nan den ci bar kə ci gəs tləndəre gwa. Dun itəri lir Yesu də tə za wur wu te gip wuri, anni Yesu nəmi wuri.

33 Nan dun itəri ɗəl gip mbarəmiwo, wu te gip alade yi, kan womti alade ju ba tli na kətəre, wu su ro gip ɓula wu tla mal wu məshka.

34 Nan mən le alade yi shin argon tu piwo, wu ri gip bən na bi ləp na kətəre, wu yari bar tu pi gwa.

35 Arni mbarəm ɗəl wu ri zhit argon tu pi gwa, nan wu ɗir kar Yesuwo, wu zam mbarəmi nan dun itər ɗəlka gip ti gwa, təra njon cina də Yesu, təra na lulur den dli na mbatl nəm, ar ni bərti nəm wuri. *

36 Mən ju nan shino anni wu yari mbarəm kanda tu mən dun itəri zam warketən gwa.

37 Arni kup mbarəm kə atl kə Garasinawa wi wul Yesu'e tə ndara tə za wuri, don bərti nəm wur na nari. Arni tə to gip kungələn jikat mal tə ndara.

38 Mbarəm tu dun itəri ɗəl gip tiwo, tə lir Yesu'e ti kop ti, ama Yesu wul ti'e tə ndara, tə wule,

39 <<Pal rən bomka kə yari argon tu Yam pi'i gwa.>> Arni mbarəmi ndara, kan tə yari mbarəm kə bəni kup argon tu Yesu pi ti gwa.

Yesu tli məshi nye gəre kan tə warke gər mən kumi dli

40 Nan Yesu palo, mbarəm na womti pi ɗem nan ti, tunkawo wi ni den ɓuti gəsi.

41 Arni mbarəm gon nan ba wul ti'e Yayirus, gun kə bom kumi shirəm kə Yami, tə ɗir tə ngus cina də Yesu tə den liri gəsi də tə ri bom da ti.

42 Don nya gəs nye gər nan ne ti nəm, nye mən sheti ghon kutl cet rop, ra bi də məshtəni.

Nan Yesu ra den təpo, womti mbarəm tlaa ti nari.

43 Nagər gon gip wur nan bəran den tatltən den ti kə sheti ghon kutl cet rop, ama tə zam muntu nan ba dlərika da gwa.

44 Tə ɗir təp kaar də Yesu kan tə taɓe bi lulur gəsi, bar tu arni shottən kə bəran gəsi dləri.

45 <<Woni taɓem we? >> Yesu tambe. Nan kup mbarəm ju wule wini dawo, arni Bitərus wule, <<Babomi, mbarəm ra na womti nan tlaa ki gwa.>>

46 Ama Yesu wule, <<Murgon ra taɓe mi, A kum iko ɗəl gipəni.>>

47 Nan nagər məri shin baa mom ti kawo, arni tə ɗir nda cina də Yesu gip dədartən na bərti den ger kə mbarəm ju kup ra lasi gwa, tə yar argon tu kem tə taɓe Yesu ra gwa, na kanda tu gip lasiwo tə warke gwa.

48 Yesu wul ti'e, <<Nya gəni, la'i mbatl gi warke iwi, ndara na ghol mbatli.>>

49 Nan Yesu ra den shirəmo, arni nye mən kartən gon ɗəl ɗir bom də Yayirus, gun kə bom kumi shirəm kə Yami tə wul Yayirus'e, <<Ba kə'i ghun ba mən kulciyi da'a, nyayi məsh kawi.>>

50 Na kumi untuwo, arni Yesu wul Yayirus'e, <<Ba kə kum bərti da'a, la mbatli ti warke.>>

* **8:35 8.35** Dəmi cina den asəm kə gono: Gip al'ada kə mən Yahudawo, ar ni'e dəmi nye mən kulci kar ti. Untuwo, nan mbarəm tu dəm cina də Yesuwo tə wul ni'e ti dəm mən kulci kar Yesu.

51 Nan tə mbu bar bom də
Yayiruso, tə za murgon kop ti kar
te gip bomika da'a, sai ga Bitərus,
Yohana na Yakub na basi nyayi na
nase.
52 Ngapo, mbarəm kup ra den la'i
yar na kulu məshtən kə nyayi. Yesu
wul wur'e, <<Zani kulu, tə məsh nəka
da'a, umurni tə dene.>>
53 Arni wu gyatli ti, shini gəzəno tə
məsh kawi.
54 Kan Yesu ba nəm am gəs, tə wul
ti'e, <<Nya gəni, tlyami.>>
55 Ar ni rai gəs pal gip ti, na
zhotəne kan tə tlyam dlor. Arni Yesu
wul wur'e wu bi ti fingal tə ci.
56 Ar dləkən mən gəri gəsi, ama Yesu
dəli wur kəm den ba wu yari murgon
argon tu pi gwa da'a.

9

Yesu kar mir mən kartən gəs kutl cet ropi

1 Arni Yesu labi mir mən kartən gəs
kutl cet rop wu dom wur kar ti, tə bi
wur iko kə mani pi bar den am gəsi,
wu ɗəli dun itəri na warke kumi dlika
kup.
2 Tə kar wur wu pi wazu den Yam
ba ndu mi na dəmi cina da ti, wu pali
mən kumi dli dlat.
3 Tə pa wul wur'e, <<Ba kə pən ni
argon kə ndaratən da'a, ko dlo, ko
poshe, ko fingal, ko wurpi. Ba kə rə
ni na lulur rop da'a.
4 Kup bom tu nəm kəno dəm ni lasi
an ri gastu ki za bəni gwa.
5 Kup bən tu nəm kən dawo, kən
ni kə za bəni wo, bad ni kushka kə
asəm ginka zan kə honi gam ginka
kar wuri.>> *
6 Arni wu tlyami, kan wu kop bən
na womti wu den pi wazu zo shirəm
kə Yami, wu den warke mbarəm kup
las ju wu ri gwa.

Hiridus gip damtəne den bar ju Yesu den pi gwa

7 Nan Gun Hiridus kum bar ju den
pitəno ar ghun ti hoyi, den'e jen den
wultən'e Yohana kan məshka gwani
tlyam esi.
8 Jen wule Iliyani mbirawi, jen
ngapo wu wule nəm gip mən yari
shirəm kə Yam kə terkani tlyam esi.
9 Hiridus wule, <<A kotli gam
Yohana mən Batisma kawi, kan woni
a kum shirəm ju den ti esi?>> Tə
ndu'e tə shin ti.

Yesu bi fingal mbarəm zangu kutl kə ba lasi nantam

10 Nan mir mən kartən bar kə Yesu
pal ɗiro, wu yari Yesu argon tu kan
wu pi gwa. Ar ni ti yem wur tə ndara
nan wur njil gəzən bən tu ba wul ti'e
Betsaida gwa.
11 Nan womti mbarəm mom las tu
tərawo, ar ni wu kop ti, kan tə nəm
wuri. Tə pi wur shirəm den zo dəmi
cina də Yami. Tə pa warke munju
den kumi dli gwa.
12 Nan pət ba su bino kan mir mən
kartən gəs kutl cet ropi ba ɗir kar
ti wu wul ti'e, <<Za mbarəmi wu ri
gip mir bən na bi ləp ju kan wi zam
bar kə ci gwa, na las tu wi mur gwa,
ɗewo argon ra da'a.>>
13 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kəno bi
wur ni fingal wu ci.>> Arni wu bali
ti wu wule, <<Burodi nantam na kos
rop ni katl mən ra nari in untu no, mi
ri wuri wur kup wu ci.>>
14 Mbarəm ju lasiwo wu pi wule
moni zangu kutl kə ba lasi nantam
[500]. Ar ni Yesu wul mir mən kartən
gəs'e, <<Wul ni mbarəmi'e wu dəm
atli, wu dom wur hauya rop na kutl-
kutl.>>
15 Arni mir mən kartən gəsi pi den
yari gəsi, wu kem mbarəm kup wu
dəm atli.
16 Kan Yesu ba pən burodi nantam
na kos rop, kan tə la gam yam tə
goode Ba gun Yami, kan tə cetəli tə
bi mir mən kartən gəs wu bi mbarəm
kup.
17 Arni kup gəzən ci den bi tu
gəzəni! Kan mir mən kartən gəs
ba yem shar kutl cet rop kə munju
mbarəm za gwa.

* **9:5 9.5** Bati kushka den asəmkawo pitən kə mən Yahudani, ar'e "Ar pa den kəne." Mən bati kushkayi dəli wur kəm utuwi.

Bitrus yari woni'e Yesu

18 Gasi gon Yesu den shirəm na
Yam tə nan gəsi, arni mir mən kartən
gəs ra kar ti, kan tə wul wur'e,
<<Mbarəm ba wule ami woni?>>
19 Wu wul ti'e, <<Jen wule Yohana
mən batisma, jen wule Iliyani, jen
ngapo wu wule nəm gip mən shirəm
na Yam jen kə terkani pal lasi.>>
20 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kəno
woni kə wuləm ra?>> Bitrus bali ti
tə wule, <<Ki ni'e Almasihu kan Yam
wule ti kar sur gwa.>>
21 Arni Yesu dəli wur kəm hoyi
den'e ba wu yari murgon shirəm tu
da'a.
22 Tə pa wul wur'e, <<Ar nəm ami
Nya Mbarəm te yarka a kum dli hoyi
den bar na womti. Kiri mbarəm na
kiri mən keri bar ju domi Yam gwa,
na mən bar momi shirəm kə Yam
wi nge mi, kan wu rin e, gip muri
myakan ngapo ba tlim lasi.>>
23 Arni tə wul kup gəzən'e,
<<Muntu kan ba ndu kopi gəno, ti
nge gam gəs kakani, ti nəm e tə kum
dli ko tə məshi den tə mən kopi gən
ni se na gəni, kan tə kopəni.
24 Kup muntu ba ndu gam gəso ti i
zam da'a. Ngapo muntu nge gam gəs
deməno ti zam Yam bomi,
25 unu ho bar ni mbarəm ba zami
tin tə zam duniya kup kan tə zam
Yam bom da gwa.
26 Muntu kup ba kum sham gən na
shirəm gəno, ami Nya Mbarəm a kum
sham gəsi gastu a pal sur na nartən
gən, na nartən kə Ban na mən kartən
kə Yam mən tsarki kan ɗəl sur kar
Yam gwa.
27 Na ho bini A yari ine, jen ra gip
kən dlor ɗe kan ba məsh da gwa se
win wu shin zo dəmi cina də Yami.>>

Yesu cirka

28 Kar də muri wuzupse na yari
shirəm tuwo, kan Yesu ba pən Bitrus,
na Yohana, kan na Yakubu, ar ni wu
to den tləndər kə shirəm na Yami.
29 Ti gip shirəm na Yamo, ar ni
bager gəs canze ka, lulur gəs ngapo
ar cirka gholi tar.
30 Arni mbarəm rop cwat kan wu
nda shirəm nan ti. Mbarəm ropiwo,
wi ni'e mən shirəm na Yam Musa na
Iliya.
31 Cirtən gəzən nge ger kə shini nan
wu cwat gwa, kan wu nəm bali iri
məshtən tu ti pi gwa, argon tu Bas
ndu gwani'e tə məsh su Urushalima
ka.
32 Bitrus na berəm ritən gəso wu
nde umurka. Nan wu putu wu shin
cirtən kə Yesu na mbarəm rop ju kan
dlor kar ti.
33 Nan mbarəm ju ba za lasiwo,
katl arni Bitrus nda shirəm na momi
arjen ju tə yari da gwa, tə wule,
<<Babomi, ar hoyi nan mən ra ɗe
gwa ar ndari də tu mir ba shukutən
myakan, nəm ge, nəm ngapo kə Musa
kan nəm kə Iliya.>>
34 Tə le bi gəs kawi da'a arni dun
yam le wurka, nan ar le wur kawo
arni bərti nəm wuri.
35 Arni yar ɗəl sur gip dun yam tə
wule, <<Muntuwo nya gən ni, muntu
a zəzari gwa. Kum ti ni!>>
36 Nan shirəmi pawo, arni wu shin
Yesu ni dlor nan gəsi. Mir mən kopi
Yesu ngapo wu yon gəzən top, wu
yari murgon bar ju wu shin gip muri
ju gwa da'a.

Yesu ɗəli dun itər gip nyaka

37 Kan bar tlowo, Yesu na mən
kopi gəs wi myakan ju ɗəl sur den
tləndəro, anni mbarəm na womti
zam Yesu.
38 Anni mbarəm gon gip womti
mbarəm ju labi Yesu, tə wule, <<A lir
ki ba mən kulci, kum guna kə nya gən
tu, ti ni katl tə nem ra.
39 Dun itər ba te gip ti, tə kem ti
la'i yar katl untu. Dun itəri ngapo tə
kur ɓo ti dli gəs den dədartəni, kan də
bi gəs ɗəli hukətkəte. Tə nəra nan ti,
gasjen gasjen ni tə za ti, tə kumi tə dli
hoyi.
40 A lir mən kopi gi də wu ɗəli ti,
ama wu mani da'a.>>
41 Arni Yesu nəmi ti tə wule, <<Kən
mbarəm kə zhan kəni munju ba la
mbatl da gwa, mən utu tu'e gigasini
a dəm nan kəne, kan a mani na pitən
gin juwe? Diri nyayi ɗe.>>
42 Nyayi den ɗirtən ituwi kan dun
itəri ba byal ti atli, kan dli gəs ba nəm

dədartəni. Ama Yesu mbatl itəri, tə ɗəl gip ti, kan tə pali bəbayi nya gəsi.
43 Kup mbarəm ju kan ra lasi nəm bi na ame, wu den shini nartən kə Yami.

Yesu pa shirəm den məshtən gəsi.

Mbarəm ju kup gip nəmi bi na am ijuwi den argon tu kup tə pi gwa, ar ni tə wul mən kopi gəs'e,
44 <<Ba kə məsəni nəka na argon tu kan a yari gwa da'a, baa balin kar ami Nya Mbarəme də la'əm am də mbarəme.>>
45 Wi ngapo wu mom gəs kə shirəmi da'a. Ghundəri wur nəka bəse wu momi. Wi ngapo bərti ci wur kə də wu tambe gəs kə shirəmi.

Woni'e bari cina də Yami

46 Arni shirəm tli gip mən kopi gəs den'e woni baa dəm bari gip wuri.
47 Yesu mom damtən gəzəni, arni tə pən heli nya goni, tə neti markəm dati.
48 Tə wul wur'e, <<Kup muntu nəm heli nya tu gip sun gəno, amin tə nəməni, kup muntu nəmən ngapo, tə nəm ni muntu karəm sur gwa. Muntu kan tini'e heli gip kən kup ti ni'e bari.>>
49 Yohana nəmi ti tə wule, <<Babomi, mə shin murgon den ɗəli itər gip sun gi, mən ngapo mə wul ti'e tə za'i, tiyo gip min ti ra da'a.>>
50 Arni Yesu wul wur'e, <<Za təni, muntu ba shin kən na dun ger dawo gegin ni.>>

Mbarəm kə nye bən gon gip Samariya nge Yesu

51 Gip untuwo, muri mbirawi kə paltən gəs to yam kawo, tə kurgəs hoyi də ti su Urushalima.
52 Tə kar mbarəm jen də wu kur ri gip nye bən gon gip Samariya kə də wu kərkəmi ti lasi.
53 Ama wu nge ti nan wu shin tə bətl gam Urushalima gwa.†
54 Nan mir mən kartən gəs ga Yakubu na Yohana shin untuwo, arni wu wule, <<Babomi, kə ndu'e mə labi utu sur yam ar ker wur kaya?>>
55 Kan tə bal ti den wur tə mbatl wuri.
56 Kan wuri gip nye bəni goni.

Kopi Yesu banyi

57 Wu den ritəno, arni mbarəm gon wule, <<Aa kop ki kup lastu kə ri gwa.>>
58 Yesu wul ti'e, <<Kusum na shu gəzəni, yatl kə to yamka na bin gəzəni, ama Ami Nya Mbarəmo ami ra na ba muri da'a.>>
59 Tə wul gon'e, <<Kopəni.>> Arni mbarəmi wule, <<Babomi, za'əm a ri kap bəba gən kani.>>
60 Kan tə wul ti'e, <<Za məshi mbarəm wuri kap məshi mbarəm gəzəni, kiwo ri la icən kə zo dəmi cina də Yami.>>
61 Gon ngapo tə wul ti'e, << Aa kop ki Babomi, in ki za'əm a pali bi mən bom gən kakan gwa.>>
62 Arni Yesu wul ti'e, <<Kup mbarəm tu bətl am gəs den yitta tlawo, ti tə bali ger karo tə ndar tetən gip bom kə Yam da'a.>>

10

Yesu kar hauya myakan na kutl cet rop

1 Gip untuwo Babom Yesu ɗəli mbarəm jen hauya myakan na kutl cet rop. Tə kar wur rop-rop də wu kur ri gip bən ju na kup lastu tə ri gwa.
2 Tə wul wur'e, <<Rishi kəni nari, mən rəshi ngapo njem ni wura, untuwo shirəm ni na Yam ba mən kəni, ti kar mən rəshi jen ra ɗiri wu rəshi ti kəni.
3 Nɗarani, ar tu a kar kən wule mir təm gip dlom mamale.
4 Ba kə pən ni posh wurpi, ko posh wi bar da'a, ko kaptəlaye. Shirəmini murgon den təp da'a.
5 Bom tu kup kə te gipiwo pareni wul tən'e, <Də muri mbatl kə Yam te gip bom kəni.>

† **9:53 9.53** Mən Yahuda na mən Samariyawo wu mash da'a, 'wu mbur ezəni'. Mən Samariyawo wu na tləndər tu kan wu bote Yam lasi gwa bat na kə mən Yahuda.

6 In mən muri mbatl ra gipiwo,
muri mbatl gin ba kop ti. In ar ra
dawo, ar ba pal kar kəne.
7 Dəm ni gip bomi cini kə tlani
argon tu kup wu bi in gwa, mən
mbap ndar ɓatltəne, ba kə kop ni
bom-bom da'a.
8 Kup bən tu kə te gipi wu nəm
kəno, cini argon tu wu ne cina da in
gwa.
9 Warkeni munju den kumi dli gip
lasi gwa, wul wur ni'e wokoci kə də
Yam dəm Gun gin mbirawi.
10 Bən tu kup kə te gipi wu nəm kən
dawo, kopni guntəp kə gip bəni, wul
ni'e,
11 <Ar pa den kəni, kushka kə bən
gin kan nəmi mi asəmka ma mə bati
in bargin wi, kup na untu, mom
ni'e wokoci kə də Yam dəm Gun gin
mbira wi.>*
12 A yari ine, gas metən na Yamo
guna baa ci Ba-Gun Yam den Sodom
man bən kəni.>>

Bən ju nge kopiwo wi dəm bar kə guna'i

13 <<Kashto gi Korasinu! Kashto gi
Betsaida! Də wule gip Taya na Sidon
ni pi bar kə dləkəntən kanda tu pi gip
kən gwa, na wu ci atl gam terka wi,
wu la lusguru wu den wi mudlər sur
gami.†
14 Den pət kə gəniwo Yam ba shin
guna kə Taya na Sida man kəne.
15 Ki Kaparnahum ngapo ɗəɗa gi
to yamkan baa pi ya? Ko nəm, kaar
ni ba pali'i də ri'i kəka, las tu məshi
mbarəm ba kum dli gwa.>>
16 Tə wul mən kopi gəs'e, <<Muntu
kum argon tu kə yariwo tə kumən wi,
untuni muntu nge ino, tə ngem ni,
ama muntu ngemo tə nge ni muntu
karəm sur gwa.>>

Hauya myakan na kutl cet rop pal wi

17 Wi hauya myakan na kutl cet
ropi pal ɗir na ghol mbatli wu wule,
<<Babomi, dun itər ma wu kumi mi
bi gip sun gi!>>
18 Tə wul wur'e, <<A shin Shetan,
Gun dun itər den ndetən sur wule ci
bi kə Yami.
19 Kum ni, a bi in iko nan ki des
ici na indəri. Eso, a bi in kup iko kə
tle gam kə Gun dun itəri, warwat bar
gon ba zamkən da'a.
20 Kup na untuwo ba kə pini ghol
mbatl dene'e dun itər ra atli da in
da'a, ama pini ghol mbatli, sun gin
ra na rəshi to yamka.>>

Yesu pi ghol mbatl na argon tu Yam pi gwa

21 Gip untuwo, Yesu la'i na ghol
mbatl hoyi gip Ruhu kə Yami, tə
wule, <<A gode i Bəba, ba mən yam
na atli, nan kə ghundər bar juka də
mən ceti gam na momi bar, Kan kə
ɓuli munju kan pali gam gəzən wule
mimir ni gwa. Untu ni a gode i Bəba
ar mbuni i ger kə pi untu.
22 <<Kup bar juwo Bəba bin iko
den wur wi, murgon ra nan mom
ko woni'e nyayi da'a, Bəbani mom ti
nan gəsi, untu ni esi, murgon mom
Bəbayi da'a nyayini mom ti nan gəsi
na muntu nyayi ndu tə ɓuli ti gwa.>>
23 Nan wi ra nan gəzəno arni ti bal
ti kar mən kopi gəsi, tə wul wur'e,
<<Albarka ra den ger tu shin bar ju
kə shin gwa.
24 A yari ine, mən yari shirəm kə
Yam na gun na womti ndu'e wu shin
argon tu kə shini gwa, wu zam shini
da'a, wu pa kum bar ju kən den kumi
gwa, wu zam kumi da'a.>>

Ba mən Samariya mən shini guna'i

25 Gasi gono, bar mən kulci
mbarəm shirəm tu kan Yam bi Musa
gwa, tə tlyam dlor tə kum kə bi
kə Yesu tə wul ti'e, <<BaMən kulci,
ununu aa pi kan a zam rai kan ba pa
da gwawe?>>
26 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Unun
shirəm kə Yam yari, im nu kə momi?
>>
27 Mbarəmi wul ti'e, <<Kə ndu
Babom Yam gi na mbatl gi kup, na
damtən gi, na ndərtən gi kan kə ndu

* **10:11 10.11** Bati kushka den asəmkawo pitən kə mən Yahudani, ar'e “Ar pa den kəne.” Mən bati kushkayi dəli wur kəm utuwi. † **10:13 10.13** Lusguru na mudlər gami: Shini ndetən kə mbarəm cina də Yami.

berəm dəmi gi kanda tu kə ndu gam gi gwa.>>
28 Arni Yesu wul ti'e, <<To ar hoyi,
kima pi untu ki məsh da'a.>>
29 Kan tə ndu'e tə ho gam gəso, kan
tə pa tambe Yesu tə wul ti'e, <<Kano
woni'e berəm dəmi gəni?>>
30 Ar'ni Yesu wul ti'e, <<Pi bakos
goni tə ɗəl sur Urushalima tə su
Yeriko, kan tə mo na mur mən dləri
den təpe, kan wu ɓo ti wu nəm bar
gəska kup kan wu lati atl wu za ti bi
də məshtəni.
31 Gip untuwo kan mən keri bar ju
kan ɗiri Yam gwa tə kop ɗir den təpi,
tə ɗir shin ti ɓom atli, tə kop markəmi
tə ndara.
32 Untu ni'es, mən mbap gip Bom
kə Yam ɗiri tə shin ti ɓom atlo, arni
tə kop markəmi, tə ndara.
33 Den kariwo arni ba mən
Samariya gon ɗir lastu mbarəmi ra
gwa, tə shin tiwo ar ni guna ci ti den
ti. ‡
34 Kan tə ri kar ti tə shoti mal inabi
na mir den usu gəsi, tə ɓali tika, tə
pən ti tə ne ti den bar kəm gəsi, kan
tə ri ti bom shukutən goni tə ne ger
den ti. §
35 Bar tlowo kan tə yem wurpi
dinari rop, kan ti bi bakos mən lasi tə
wul ti'e, <Da'i nem ger den mbarəm
tu, amin a pal ɗiro, argon tu kə jili
den kar kə muntuwo a ɓatl ki.>>> *
36 Kan Yesu ba tambe ba mən
momi shirəm kə Yami, tə wul ti'e,
<<Kəkəno gip mbarəm myakan juwo,
kə kum wule woni'e berəm dəmi kə
muntu tu kan mur mən dləri den təp
ju ɓo ti gwa wu?>>
37 Arni kan ba mən momi shirəm
kə Yami ba wul ti'e, <<Muntu kan
shin guna gəs gwa.>> Arni Yesu wul
ti'e, <<Kima ri pi untu.>>

Yesu ri bom də Marta na Maryamu

38 Nan Yesu na mən kopi gəs ra den
təp gəzən kə sitən Urushalimawo, ar
ni wu ri gip nye bən gon lastu nagər
gon mən tu ba wul ti'e Marta ba nəm
ti bom da ti.
39 Tə na mən gipi gəs ba wul
ti'e Maryamu, muntu dəm cina də
Babom Yesu tə den kumi shirəm gəsi
gwa.
40 Ama Martawo, pi fingal pəni ti
mbatl kawi, arni tə ri kar ti, tə wul
ti'e, <<Babomi, kə shin ni diya mən
gəpi gən za'əm nangən ami den pi
fingal gwa? Wul ti'e tə ri nem am
ra.>>
41 Ar ni Yesu nəmi ti, tə wul ti'e,
<<Marta, Marta! Mbatl gi tlikawi, kə
den damtən den bar na womti.
42 Bar nəm ni mbarəm ba ndu'i.
Maryamu pən ho bari, baa nəmi təka
da'a.>>

11

Kulci shirəm na Yami

1 Gasi gon Yesu den shirəm na Yam
rən kəti gonka, nan tə pa'iwo, gon
gip mən kopi kə Yesu ba wul ti'e,
<<Babomi, kulci mi shirəm na Yam,
kanda tukan Yohana kulci mən ju
kan ba kop ti gwa.>>
2 Yesu wul wur'e, <<Kən ni ki
shirəm na Yamo wul ni'e, <Bəba, də
shin nartən kə zo sun gi, də mulki gi
suri.
3 Bi mi fingal gəmi kə se na gəni
4 Ho'i mi warwat pitən gəmi ju kan
mə pi gwa, don mima munju kan pi
mi dlat dawo mə ho'i wuri. Te mi gip
argon tu ba kem mi wani pitən gwa
da'a.>>>

Ci cina na kulci shirəm na Yami

5 Yesu wul mən kopi gəs'e ba wule,
gon gin na berəm, ti ri kar ti kə dlom
gasi ti wul ti'e, <<Berəm, bim. rance
burodi gudəli myakan ngapi.
6 Berəm gən gon ɗəl kə ba ɓomi
asəm kan tə kop bom dam kəkən tu
ami ngap fingal nem ra nan a bi ti
gwa da'a.>>
7 Muntu te gipika ngapo ti nəm ter
gip kushi ti wule, ba kə ghunəm da'a!
Amiwo, a le bədlabən kawi, ami na
mimir gən kup mə mur gəmi atl wi, a
mani tlitən yam a bi'i argon da'a.

‡ **10:33 10.33** *Mbarəm kə Samariya* Wini mən Yahuda ba dəɗanyi wuri, den wu yem mətli ɗir kari.
§ **10:34 10.34** *Mir na mal inabi* Gip muri jawo wu pi un nari. * **10:35 10.35** *Dinari* Wurpi kə mən Romani gudəli nəmo an den bi nde pət nəm kə mən mbapi.

8 Na yari ine, da ma ti tlyam tə bi
ti argon den ti berəm gəs ni dawo, ti
tlyam tə bi ti ko mənen tə ndu'i sabo
nan sham ci berəm gəsi nan pi ta liri
gəs da gwa.
9 <<A yari ine, pini ta liri ba bi ine.
Ngen ni ki zami, pini ta ɓe bədlabəni,
baa ɓuli ine.
10 Muntu kup liri, baa bi ti. Muntu
kup ngeno ti zami, untu ni muntu
kup ɓo bədlabəno ba ɓuli ti.
11 Gon ra gip kən in nya gəs ba liri
ti kos kan tə bi ti ici gwa ya?>>
12 Ko də nya gəs liri mbutl kan tə
bi ti indəri we?
13 Kən mən ɗasi tu ma kə mom
mbuni bar ju ki bi mimir gino, balle
Ba gin kə to yamka, ti bi Ruhu kə
Yami mən ju kan lir ti gwa.

Yesu na gun dun itəri Ba'alzabu, Shetan utuwi

14 Yesu den ɗəli dun itər mən bətli
ləka gip mbarəm goni, nan dun itəri
ɗəlo ar ni mbarəmi shirəme, kan
mbarəm na womti ba pi mamaki,
15 jen eso, wu wule, Yesu ɗəli ni dun
itər tu na iko kə Ba'alzabu gun dun
itəri.
16 Jen ngapo, wu ndu'e wu gode
Yesu, arni wu wul ti'e, tə pi bar
kə dləkəntən kan mbarəm baa shin'e
Yam ra nan ti gwa.
17 Yesu mom mbatl gəzəni, arni tə
wul wur'e, <<Kup mulki tu tatl rop
kan den shini bes kə ezəno, ar ba dlər
da'a. Untuni bom ni tatl bomi rop wu
den shini bes kə ezəno ar ba yas ka.
18 Shetan ni tatl rop kan tə den
shini bes kə gam gəso, imni mulki
gəs ba ndər rawu? Kə wule na iko
kə gun dun itər ni a ɗəli wani itəri.
19 Ami ni a ɗəli wani itər na
Ba'alzabulo, kano mən kopi gino na
iko kə woni wu ɗəli itəri? Untuwo,
mir mən kopi gin ni ba nəm kən na
shirəm den bar ju kə yari gwa.
20 Ami ni ngap a ɗəli wani itər na
iko kə Yamo, mulki kə Yam suri in
ituwi.
21 Ndəri mbarəm ni dləri bom gəs
gam kan tə ɓut hoyiwo, argon ba
zam bar kə bom gəs da'a.
22 Murgon ni ndər man ti kan tə
ɗir ndati na dlan ngapo, ti man ti tə
nəmi ti bar kə dlan gəska kup kan tə
la mbatl dene gwa, kan tə bi jenka.
23 Muntu ne dli demən dawo tə
ngen ni, muntu kan nem am gip
domi dawo ti ni den gəzanyika.>>
24 <<Dun itərni ɗəlka gip mbarəmo,
ti pi ta nətltən kə ba las tu mal ra da
gwa, kə də tə ngen ba shukutəni, tin
tə zam dawo ti wule a pal rən gip
mbarəm tu kan a ɗəl ɗir gwa,
25 tin tə pal ɗir kan tə zam sar lasi
kawi pal kərkəmi kawo,
26 ti pa ri yem dun itər jen wi nyingi
munju kan manti ɗasi tu gwa kan
wu ɗir wu dəm kə ba lasi den kar kə
untuwo pa'i dəmi kə mbarəm tu ba
man kə lai gəsi wantəni.>>

Yesu kulci den imni mi kum təmi

27 Nan Yesu yari untuwo, arni
nagər gon gip womti mbarəmi lati bi,
tə wul ti'e, <<mən albarka ni'e nəna
tukan gər ki tə luki kan kə nar gwa!
>>
28 Yesu nəmi ti tə wul ti'e, <<Al-
barka mani nartən den munju ba
kum shirəm kə Yam kan wu kop gwa!
>>

Mbarəm ngen shini alama

29 Nan mbarəm dom wur es
na womtiwo, arni Yesu wule,
<<Mbarəm kə zhan kəno mən ɗasi
tuni, wu den ndu'i shini alama,
ngapo wi zam shini alama gon da'a
in kə Yunana mən shirəm na Yam ni
da gwa.
30 Ar nəra wule Yunana kan dəmi
mən Neneba alama gwa, untu ni Nya
Mbarəm ba dəmi zhan kəni.*
31 Gas metən na Ba-Gun Yamo, gun
kə Sheba gər mətli, ti tlyam na mən
zhan kəni, argon tu tə piwo ti byal
wur atl den argon tu wu pi gwa. Don
tə ɗilni ɗir bango kə duniya kə də tə
shin momi bar kə Solomon. Shin ni,
muntu man Solomon nartən gwan
kəni.

* **11:30 11.30** *Yunana* Tə ra nəm gip mən shirəm na Yam kə terka tini Yam kar ti də tə yari mən bən Neneba də wu pal kar Yami.

32 Gas metən na Ban-Gun Yamo,
mbarəm kə Neneba ba tlyam na
mbarəm kə zhan kəni wi byal wur
atl den wu ci atl gam na wazu kə
Yunana. Shin ni, muntu kan man
Yunana nartən gwan kən ɗe.

Yesu kulci den utu shini bari

33 Murgon ba la utu den pitila kan
tə ghundərika su shu ka, ko tə ghupka
na bar gal da'a. Ama ti ne to den ba
dəmi gəska munju te gip kushiyiwo
wu shin bari.
34 Ger'e pitila kə dli, in ger gi hoyi
no, ki shin bar hoyi. In ger gi ngap
hoyini dawo, kup dli gi ba la'i na
dəməni, ki shin bar hoyi da'a.
35 Ɓa shini, cirtən tukan den kiwo
dəmən ni da'a,
36 dli gi ni kup la'i na cirtən es
dəmən ra kəti gon dawo, ar ba bi
cirtən las kup kandatu kan pitila ba
bi'i cirtən gwa.>>

Kashto kə Parisawa na mən kulci mbarəm shirəm tukan Yam bi Musa gwa

37 Nan Yesu pa'i shirəmo, ar ni ba
Parise gon la tə bi kə də wu ci fingali,
kan Yesu te gipi, tə dəm kə ci fingali.
38 Ar dləkən ba Pariseyi nan tə shin
Yesu dəm kə ci fingali tə ho amka da
gwa.
39 Babom Yesu ngapo ar ni tə wul
ti'e, <<Kən Parisawawo, kə ho kar gal
ka, na wuro male, gipi ngapo, kən ra
laa'i na te ger den bar kə mbarəme
na ɗasi tu'e.
40 Kən kədləme, o fawo muntu pi
kariwo, ti'es ni tə pi gipi diya?
41 Kən ngapo, bar ju kan kən ra
nari kupo, bi ni munju kan am ri wur
kar da gwa, arni ki cir cina də Yami.
42 <<Kashto gi ni, kən Parisawa, ar
tu kə ɗəli zakka kə ga bucumbu na
mbəlci na wol oro kup, ngapo kə pi
ho bar na ndu'i Yam da'a. Munju ni
mbun'e kə pi bat na wi mənja ka.
43 <<Kashto gi ni, kən Parisawa, kə
ndu də bi in zo ba dəmi te cina gip ba
kumi shirəm kə Yamka, eso, kə ndu
də shirəmi in gip bar pəte.
44 Kashto gini, don kən nəra wule
gam-bəci kan ne ti tat da'a, munju
mbarəm ba desi na momi gəzən da
gwa.>>
45 Arni gon gip mən kulci mbarəm
shirəm tu Yam bi Musa gwa nəmi ti
tə wule, <<Mən kulci, ki ni kə yari
untuwo besini kə yari mi.>>
46 Arni Yesu nəmi ti tə wule,
<<Kashto gin pa'e kən mən kulci
mbarəm shirəm tu kan Yam bi Musa
gwa, kən ni kə bi mbarəm gos gam ju
kan man yar gəzən gwa, kən na gam
gin ngapo kə ne wur am ra da'a!
47 <<Kashto gini, don kən ni kə tu
gam-bəci kapi mən yari shirəm kə
Yami, munju kano ga gigi gin ni ri
wur eka gwa.
48 Kən ra na momi'e, na ndu'i gin ni
arjen ju ga gigi gin pi gwa wini wu
ri wur'e kan kən den tu'i gam-bəci
gəzəni.
49 Ar ni kem Yam gip momi bar
gəs wule, <A kari wur bar suka na
mən yari shirəm kə Yami na mir mən
kartən kə Yesu, wi ri jen eka, wu pal
wu tlat jeni.>
50 Untuwo bəran kə mən yari
shirəm kə Yam kup ju kan shoti tun
ne gəs kə duniya, ar kop mbarəm kə
zhan kəno ba pali in yare.
51 Tun den bəran kə Habila ar ɗir
den kə Zakariya muntu kan ri ti eka
dlom ba keri bar ju kan ɗiri Yam na
las mən tsarki. Hoyi ni a yari ine, kup
ar ba kop rənka den mbarəm kə zhan
kəni.
52 <<Kashto gini, kən mən kulci
mbarəm shirəm tu Yam bi Musa gwa,
den kə pən bar kə ɓuli ilimika kən na
gam gin ngapo kə te gipi da'a mən
ndu'i tetən ngapo kə za wur wu te
da'a. >>
53 Nan Yesu za lasiwo, kan mən
kulci mbarəm shirəm kə Yam na
Parisawa wu nəm tlati gəs hoyi wu
den lo'i gəs kə də tə yar bar na
womti,
54 wu den ndu'i'e wu kemi ti gam
gəs male.

12

Yesu dəli kəm mir mən kopi gəs den setəne

1 Gip untu nan mbarəm na womti
dom wur na nari har wu den desi
ezəno, arni Yesu pii shirəm mir mən
kopi gəs kakani tə wul wur'e, <<Pini
kula na yisti kə mən Parisa mən se
mbarəme.
2 Argon ra na zupi kan ba ɓulka da
gwaya, eso argon ra na ghundəri kan
ba mom da gwaya?
3 Untuwo kup argon tu kə yari
muriwo ba ɗəl kari. Argon tu kə yari
mol ko gip kushi tukan kə le bədlabən
gamkawo ba yari den gam kushi.

Muntu baa bərti ti gwa

4 <<Kən ga berəm gəni, a yari ine,
ba kə kumni bərti kə munju baa ri dli
eka gwa da'a, den kar kə untuwo wi'i
mbu pi argon dene da gwa.
5 Aa yari in muntu ki kum bərti gəs
gwa. Kumni bərti kə Yami muntu kan
tin tə ri dli ekawo tə ra na iko tə laa
kən te utuka gwa. Ge shirəm ni a yari
ine, ti ni ki kum bərti gəsi.
6 <<Ba wur mir yatl nantamka den
kabarshu rop diya? Kup na untu,
Yam məsənika na ko nəm gəzən da'a.
7 Untuni kup ta gam gino na dləmi
ni ar ra. Untuwo, kumni bərti da'a,
kə man mir yatl na womti daraja.
8 <<A yari in esi, kup murgon tu
shedem cina də womti mbarəmo,
ami Nya Mbarəm ma aa shede ti cina
də mən kartən kə Yami.
9 Muntu ngap kan nge momi gən
cina də mbarəmo, ami ma a nge
momi gəs cina də mən kartən kə
Yami.
10 Kup muntu pi shirəm mburtən
den ami Nya Mbarəmo, ba ho'i ti
wani pitən gəska, ama kup muntu
ngap pi məgən shirəm den Ruhu kə
Yamo, ba ho'i ti wani pitən gəska
da'a.
11 Wi ni wu ɗir kən gip bom kumi
shirəm kə Yami ko cina də mən
hukuntetəne ko cina də mən bəno, ba
də təp ɗəli gam gin ko unun ki yari
ghun kən ni da'a.
12 Ruhu kə Yam ba kulci in argon
tu ki yari wokociyi gwa.>>

Yesu pi misali den kədləm mən bar kə ame

13 Arni murgon gip womti mbarəm
wul Yesu'e, <<Ba mən kulci, wul erəm
gən'e tə bim bar gado gən kan bəba
gəmi məsh za'i mi gwa.>>
14 Yesu nəmi ti tə wule,
<<Mbarəme, woni nem mən tloyi
shirəm ko mən rabe in bar ju kan
Bəba gin məsh za'i in gwawe?>>
15 Tə ci cina na shirəmi tə wul
wur'e, <<Lurani, dlyam ni na ndu'i
barka na nari. Ho dəmiwo ar dəm
den domi bar na nari da'a.>>
16 Arni tə bi wur misali goni, tə
wule, <<Pi mbarəm gon mən bar kə
ame, tə zam bar nar den kən gəsi,
17 tə wul gip mbatl gəs'e, <Ununu a
pi we? Ami ra na las tu kan a ne bar
kə kən gənka gwa da'a.>
18 Tə wule, <Argon tu a piwo, a tatl
ɓindi gənka, kano a tu jen kiri, gipini
a ne bar kə kən gənka na bar ju kup
kan a zam gwa.
19 Kan a wul gam gən'e, Kira na
bar na womti kan ki neka ar ri'i sheti
ghon na womti gwa. Shukuyi gam gi,
kə pi ta ci kə pi ta tle, ki den kumi
təmi.>
20 Ama Yam wul ti'e, <Ki kədləme!
Gip gas kən ni kii məshi, bar ju kə
domo kə woni ar ba dəm we?>>>
21 Untuni ar ba dəmi muntu kan
domi gam gəs bar kə am gwa, təra na
argon es cina də Yam da'a.>>

Yesu wul mir mən kopi gəs'e wu la mbatl den Yami

22 Ar ni Yesu wul mən kopi gəs'e,
<<Untu fawo a yari ine, ghun ni gam
gin den dəmi gin da'a, fingal gini, ko
bar kə la'i kə dli gini.
23 Rai man fingali, dli ngap ar man
tutul dli.
24 Shin ni ghanrati, wu ngani da'a,
wu rəsh da'a, wu ra na ba ne barka
ko ɓindi da'a, kup na untuwo Yam
ba bi wur fingali, daraja gin ngap ar
man kə yatl na womti!
25 Woni gip kən gip ghuntən gəso,
ti mani ɓiti awa nəm ra den muri
gəswe?
26 Kənni kə mbu pi nye heli bar
untu dawo, unun kem nami bar jen
ba ghun kəne?

27 Shin ni buzən kin kə gip ləpe
kanda tu wu nar gwa, wu pi mbap
da'a ko wu dləmi gam gəzən lu-
luri, kup na untuwo, a yari ine, ko
Solomon kan gun ni na nartən gəs
ma tə taɓe la'i mbuni tutul dli wule
kə nəm gip wur da'a.
28 In untuni Yam pi jir kə gip ləpe
na mbuntəni munju ra sekəni gəniwo
kan də ker wur ka, bare kəne, kən
mən heli ngəshtən den Yami.
29 Ba kə lani mbatl den bar ju ki ci
ko ki tla gwa da'a, ba ar ghun kən ni
da'a.
30 Munju mom Yam dama wu ngen
bar ju. Kən ngapo, Ba gin kə to
Yamka mom bar ju ndari kə zam
gwa.
31 Ama ngen ni pi bar ju Yam ba
ndu kakani, arni ti bi in bar ju kup
ndari kə zam es gwa.
32 <<Kumni bərti da'a, kən heli
garke gəni, Ba gin kum təmi kə bi in
zo dəmi cina də Yami.
33 Bar ju kən nariwo wurni ka, kə
bi ni munju am ri wur kaar da gwa
wurpiyi. Neni gam gin bar ju ba
guska na zo bar ju ba lika da gwa
to yamka, las tu mur ba pənka da'a,
ghughur ma wi lika da gwa.
34 Lastu zo bar kə mbarəm rawo,
lasini mbatl gəs ba nəra.

Yesu ba ndu mən kopi gəs wu dəm gədən

35 <<Dəmni gədən, də pitəla gin nəra
den cirtəni.
36 Dəmni wule zher ju kan den ɓuti
də babom gəzən pal kə ba domtən
kə gudlumi gwa. Tin tə pal ɗir tə ɓo
bədlabəno, wi ɓuli ti na zhotəne.
37 Ar ba dəmi zher ju bar kə ghol
mbatli kano babomi ni pal tə zam
wur wu nde umur kawi da gwa. Na
ho bi ni a yari ine, ti tus bar lulur
gəska tə wul wur'e wu dəm atli kan
tə kop wur na nəm-nəm tə bi wur
fingali.
38 Ar ba mbuni zher ju, tin tə pal
kə dlom gas ko kə bətloni, tə zam wur
den ɓuti gwa.
39 <<Momni na untu, babom ni
mom pət tu mur ba ɗiri ti gamo, ti za
də muri te ti gip bom tə yemi ti barka
da'a.
40 Kən ma dəmni gədən don Nya
Mbarəm ba sur den pət tu kə la mbatl
da gwa.>>

Zher mən aminci na muntu ra na aminci da gwa

41 Bitrus wule, <<Babomi, mənni kə
yari mi misali tuya ko mbarəm kup
ni?>>
42 Arni Babom Yesu nəmi ti tə wule,
<<Woni'e zher mən aminci na momi
pi bari? Ti ni'e muntu babom gəs ne
ti bari tə ɓuti ti bom gəsi, kan tə bi
nami zheri fingal gəzən hoyi gwa.
43 Ar ba mbuni zher tu kan babom
gəs ni pal tə zam ti tə den pi mbap
gəs gwa.
44 Ge shirəm ni a yari ine, ti ne ti
gam bar ju təra nari kup gwa.
45 <<Ama zher tuni wul gip mbatl
gəs'e, <Babom gən pal bəle da'a,>
kano tə nda gip ɓe nami zher mən
mbapi mətli na moni, kan tə nda gip
ci na tle ar kem də ɗu tlo ti.
46 Babom kə zher tu ba pal den pət
tu kan tə la mbatl paltən gəs da gwa,
ti tlyat ti tə cetəl ti kan tə pi ti hukunci
na munju ba pi hoyi da gwa.
47 Zher tukan mom argon tu
babom gəs ba ndu'e tə pi kan tə
pi shiri da'a, ko tə nge pi argon tu
babom gəs ndu'e tə piwo, ba pi ti
ɓotən kə tle masi.
48 Muntu na dəmən gam den argon
tu babom gəs ba ndu'e də pi, kan tə
pi wani pitəno, ba ɓo ti njem. Kup
muntu bi ti nari baro ba ngen nari
bar kar ti. Muntu kup bi ti bar na
womti ba ngen bar na womti es kar
ti.

Surtən kə Yesu ba ɗiri tatltən kə bomi

49 <<Untuni a ɗir kə la'i utu gip
duniya. Ndu'i gənno na ar nəm wi.
50 Ami ra na batisma kə kumi dli
tukan ba pim gwa, fawo ar den
ghuni gəni in pim wi da gwa.
51 Kə kum wule a ɗiri ni ghol mbatl
gip duniya ya? Ako! A yari ine, rabe
gamni a ɗiri.
52 De cina, gip bom nəmo, mbarəm
nantam ba tatl bomi rop, myakan

den shini bes kə rop, rop den shini bes kə myakan.
53 Wi tatli, bəba ba shin bes kə nya, nya ba shin bes kə base. Nəna ba shin bes kə nya gəsi, nyayi ba shin bes kə nas pa'e. Nakon ba shin bes kə nye kon gəsi, nye kon ba shin bes kə nakon gəs pa'e.>>
54 Yesu wul domtən kə mbarəmi es'e, <<Kən ni kə shin dun yam ni tli tor təp yemmawo, kə kur wule, <Ghon ba nda,> kan ar ndayi. *
55 Kənni es kə kum itər den tlitən tor kuduwo, kə wule, <Pət ba mati,> kan ar mati.
56 Kən mən se mbarəme, kə mani momi pitən kə dun yam na wultən kə itər den atli, ngapo, momi zhan kəno kə mbu da'a.

Ngash gos na mən ri gi cina

57 <<Ununu kem kə nge mani momi bar ju mbun kə pi gwawu?
58 Gonni ri shirəm gi bom tloyi shirəmo, zho i kə kərkəmika nan ti den təpe, kin kə nge giwo, ti ri'i cina də mən tloyi shirəmi, ti ngapo ti taki am də mən ɓaltən kə dlomi, mən ɓaltən kə dlom ngapo ti laki gip bom kə moni.
59 A yari i, ki ɗəl da'a, se kin kə ɓatl argon tukan tloyi i kup gwa.>>

13

1 Gip wokociyi munju ra lasiwo, kan wu yari Yesu argon tu kan zam mən Galili jen kan Bilatus kem də ri wur eka nan wi den mboshi bar ju kan wi bi Yam gəzən su Urushalimaka gwa.
2 Yesu nəmi wur tə wule, <<Kə wule munju ri wur'e na kumi dli untuwo wu man ni kup nami mbarəm kə Galili warwat pitəna?
3 Untuni da'a! Na yari inni, kənni kə za warwat pitən ginka dawo untun kup gin ki məsh wule gwazini.
4 Untu eso mbarəm kutl cet wuzupse ju nan pike nda den wur ka, kan wu məshka su Siluwam kawo, kə wule wini wu man mən Isra'ila kup warwat pitəna?
5 Untuni da'a! Na yari in ra, kənni kə za warwat pitən gin ju kə pal kar Yam dawo, kən ma untun ki məshi.>>

Turum kan ba gəri da gwa

6 Kan Yesu ba pi wur misali tə wule, <<Bakos gon ra na kin turum gip kən gəsi. Ya ri kə kotli nyeni, arni tə zam ko nəm dene da'a.
7 Kan tə wul muntu ba ne ti ger den kəni'e, <Ba shini! Sheti ghon kə myakan ikən wi ami den ɗirtən kə kotli nyen turum kəni, gastu kup a ɗiro a zam argon dene da'a. Wotl ti ka! Imni ba za ti tə tla laska katlu?>
8 Kan mən ne ger den kəni ba nəmi ti tə wule, <Babomi, za ti kə sheti ghon nəm ra, a domi ti atl gəse a wi ti ghop.
9 Doro tin tə gər gwa ar mbuni, tin tə gər da ngapo se də wotl təka.> >>

Yesu warke nagər gon den pət shukutəni

10 Gasi gon den pət shukutəni, Yesu den kulci mbarəm te gip bom kumi shirəm kə Yam gonka,
11 nagər gon ra lasi muntu kan dun itər tle təka gwa, kup tə ngonka wi, sheti ghon gəs kutl cet wuzupse tə mani tlitən yam da'a,
12 Yesu na shini gəso, arni tə la tə bi tə wule, <<Nagər mbarəme, A pəni i kumi dli gi kawi!>>
13 Kan Yesu ba ne am den ti, arni nagər məri workəca tlyam dlor kan tə ɗəɗa Yami.
14 Argon tu ci lo bari kə bom kumi shirəm kə Yam nar den'e Yesu warke nagər tu den pət shukutəni. Arni tə wul nami mbarəm'e, <<Muri mukka ra nan ar dlat də pi mbap gwa, ɗir ni gip wur də warke ine, bat na pət shukutəni.>>
15 Arni Babom nəmi ti tə wule, <<Kən mən se mbarəme! Woni gip kən ba pətl tla gəs ko bar kəm gəs kə ba ɓali gəs tə ri bi ti mal den pət shukutən dawu?
16 Nagər kəno, gəs gal kə Ibərahim ni, muntu kan Shetan ne ti kəba lasi sheti ghon kutl cet wuzupse gwa, ar

* **12:54 12.54** Gip atl kə Palasɗinuwo, dun yam tu ba ɗiri ghono, təp yemmani tə ɗəl suri arni wule kə atl gəmi, kan ba tli tor gabəs gwa da'a.

ndari də pətl ti am də argon tu kan ɓal tika den pət shukutən da'a ya?>>
17 Nan tə yari untuwo, munju kan ba ndu shini gəs dawo arni sham nəm wuri. Nami mbarəm ngapo, kup wu pita ghol mbatl na bar mən dləkəntən ju kan tə den pi gwa.

Misali kə ge danzi

18 Kan Yesu ba wule, <<Wule unun mulki kə Yam rawu? Na unun es a ngash tə we?
19 Mulki kə Yamo wule ge dənti ni ar ra, muntu kan man badər kup kaltən gwa, nan murgon ngani gip kən gəs ar ba nari tə pi bar kini, kan yatl ba tu bin gəzən den am kini gwa.>>

Misali kə yisti

20 Yesu wul es'e, <<Na unun a ngash mulki kə Yamu?
21 Ar nəra wule yisti kan nagər gon kurtli gip ɗapti alkama kwano myakan gwa, kan yistiyi ba nga ɗaptiyi kup.>>

Guntəp kə Yamo metni ar ra

22 Nan Yesu den təp gəs kə sitən Urushalimawo, tə rat gip mir bən jen tə pi ta kulci mən bəni shirəm kə Yam.
23 Mbarəm gon tambe ti tə wule, <<Babomi, mbarəm njemni ba zam tetən gip mulki kə Yama?>> Tə wul wur'e,
24 <<Metini kə teni gipi təp kəba heli bədlabəni, domici mbarəm ra na womti munju ba ndu tetən gipi kan ba mani da gwa.
25 Ba mən bomni tlyam tə le bədlabən bomika, kən ngapo ki dlər kari kə pita ɓe bədlabəni, ki liri kə wule, <Babomi, ɓuli mi bədlabən ngapi!> Ama ti nəmi in tə wule, <A mom kən da'a, ko las tu kə ɗəl ɗir gwa!>
26 Kən ngapo kan kə wule, <Mən kan mə ngas fingal mə pal mə tla gip gal nəm nan ki fa gwaya, ki ngapo kə kulci rən gip bən gəmi ka.>
27 Ti ngapo ti wule, <A yari ine, a mom kən da'a, ko lastu kə ɗəl gwa. Tlinni kə ba ger ka, kən mən warwat pitəne.>
28 Ki kul na ngasi shine, gastu kan kənni kə shin Ibərahim, na Ishaku, na Yakubu, na kup munju kan Yam kar wur den am gəs mbiwi gip Mulki kə Yami, ama kəno də kar kən kagwa.
29 Mbarəm ba ɗir daga gip atl kundərəndlip, wi dəm kə ci nyel gip mulki kə Yami.
30 Bartuni munju kan kaar haro wi pal kə cina, kə cina ngapo wi pal kə kaari."

Dun mbatl kə Yesu den Urushalima

31 Wi ra gip untuwo, kan mən Parisa jen ba ɗir wu wul Yesu'e, <<Tli gi ɗe ca, Hirudus den ndu'i tə ri i eka.>>
32 Kan tə wul wur'e, <<Ri nəka kə wulni ba mən ceni lar tu'e, <Ami den ɗəli dun itər sekəni na ɗəli kumi dli kə mbarəmka, gəni ma untu, mburni a pa'i mbap gəni.>
33 Ar nəmən də a pi ta nətltən gən sekəni, gəni na mburi. Ar ba təm kumi da'a də mən shirəm na Yam məsh rən kəti gonka, ba'e gip Urushalimani ri ti eka da gwa!
34 Kashto, Urushalima, Urushalima, kən mən ri mən yari shirəm kə Yam eka, mən la'i munju kan Yam kar wur sur kar kən gwa na tate, bisi mənen a ndu domi gin wule nas kor kan ba ghum mimir gəs gip bibako gəs gwa, arni kə nge gini.
35 Ar tu Yam za'i in bom gin koni wi, ki i shimən da'a, se gas tu kan kə wule, <Mən albarkani, muntu kan ba sur gip sun kə Babom Yam gwa.> >>

14

1 Den pət shukutən gon kan Yesu ri bom də bari gon kə mən Parisa kə də tə ci fingalo, arni mbarəm ne ti gere.
2 Cina da ti eso mbarəm gon ra mən kəmi asəm na ame.
3 Kan Yesu ba tambe mən kulci doka na mən Parisa tə wul wur'e, <<Doka gəmi wule də warke mbarəm gas shukutəna, ko ar wulra da'a?>>
4 Wu wule argon da'a. Yesu ngapo kan tə ne am den ba məri, tə ɗəli ti kumi dli gəs ka, tə wul ti'e, <<Ndara ndaratin gi.>>

5 Kan tə wul wur'e, <<Woni gip kən
na nya ko tla kan ba nda shuka den
pət shukutəni, kan ba ɗəli ti torka
bəle-bəle da gwawu?>>
6 Wi ngapo wu zam argon kə yari
da'a.

Pali gam gi argonni da'a

7 Nan Yesu shin munju kan yari
wur ɗirtən kə ci fingali den zhotən kə
nəmi kiri ba dəmiwo, arni tə yari wur
shirəm tə wule,
8 <<Murgon ni lakən bi kə gudlu-
miwo, ba kə nəmi ni gam gin ba dəmi
kə kiri da'a, kə mom da'a ko mən
gudlumiyi yari muntu kan nar man
ki gwa.
9 Kə shino, ba mən gudlumi ba wul
ki'e, <Tləka də mənkən dəm kəba dəmi
gi tu.> Na shamni ki tli kə pal kə ba
heli ba dəmi.
10 Ra untuwo, dəmni kəba heli
badəmi, muntu kan dom kənni shin
kiwo, ti wul ki'e, <Berəm, ɗir ɗe,> ti
bi'i ho ba dəmi. Ar ba kem kə cir cina
də munju kan tə laa kən bi nan wur
gwa.
11 Muntu kup ɗəɗa gam gəso, ba
pali tə den ti argonni da'a, kup
muntu pali gam gəs tə argonni dawo,
ba ɗəɗa ti.>>
12 Yesu wul babom tu kan la tə bi
gwa'e, <<Kini ki la bi murgon kə ci
fingal, kan kə la bi jen kə biki gwa,
ba kə la bi berəm, ko ya'ən, ko mən
gi, ko berəm dəmi gi mən bar kə am
katl da'a. Munjuwo, gas jeno wi la ki
bi pa. Bar tuwo wi ɓatl ki argon tu
kə pi wur gwa ituwi.
13 Kin ki la bi mən ci fingal gwa,
yari munju am ri wur kar da gwa,
na kurki, na muju itər tle wur am ko
asəmka gwa na tabi.
14 Na untun ki zam Albarka, kə
mom'e munjuwo wi mbu ɓatli gi
da'a. Yamni ba ɓatl ki gas tu kan
mən zo mbatl kan məshka ba tlyam
gwa.>>

Yesu shirəm nan wur den bar biki

15 Nan wu kum untuwo, gon gip
mən ju kan den ci fingal na Yesu ba
wule, <<Mən albarkani'e muntu zam
tə ci fingal gip mulki kə Yam gwa.>>
16 Yesu nəmi ti tə wule, <<Mbarəm
gon ra kan ne pət bar biki gəsi, arni
tə yari mbarəm na womti.
17 Nan an mbi kə ci bikiyiwo, tə kar
zher gəs gon tə ri la bi munju tə yari
wur gwa den'e ko unu piwi, ar mbi'e
wu ɗir wi.
18 Ama kup na bi nəm wu nəm la'i
asəm gipi ka, nəm wule, <A wur pel
kən kan nəmən te yarka a ri kə zhuwi
gwa, pi hakkuri ka.>
19 Gon ba wule, <A'i wur tla gi kən
gudəli kutl, a ri kə ɓomi gəzən den
kən ituwi, pi hakkuri ka.>
20 Untu esi gon ba wule, <I gudlu-
min ni, a zam ritən da'a.>
21 Zheri pal ɗir tə bali babom gəs
bar ju wu yari kup gwa. Kan lo ba
ci babomi, kan tə wul zher gəsi es'e,
<Zho'i kə kop guntəp kə gip bən kup,
kə ɗirim munju kan ra na bar kə am
da gwa, na kurki, na tabi, na munju
itər tle wur amka ko asəmka gwa.>
22 Zheri pal ɗir tə wul babom gəsi'e,
<Argon tu kə yarimo a piwi, artu
nami las i.>
23 Babomi ba wul zher tu es'e, <Pal
rən den guntəp kə gip bən na kə bi
ləpka kə la bi mbarəm ɗiri, də ba dəmi
ju la'i.>
24 Na yari ine, mbarəm nəm ra gip
munju kan yari wur biki kən kan ba
la ləka den fingal gən gwa da'a.> >>

Kopi Yesu banyi

25 Bar womti mbarəm den ritən na
Yesu, kan tə bal ti den wur tə wule,
26 << Murgon tu ba kopən kup, tin
tə ndu'əm nar man bas ko nas ko
gər gəs, na mimir gəsi, na mən gəs
mətli na moni, har ma tə nge gam
gəs dawo, ti mani dəmi mən kopi gən
da'a.
27 Muntu kup pən gicciye gəs tə
kopən dawo, ti mani dəmi mən kopi
gən da'a.
28 Də wule gon gip kənni ba ndu tu'i
tlyari bino, ti dəm tə shin mənen ti jili
den tu'i bini kakani, ti shin ko təra na
wurpi tu ba tu'i ti gwa diya.
29 Tin tə la gəs tu'i kan tə mani pa'i
tu'i dawo, mbarəm ba gyatli ti.

30 Wi wule, <Mbarəm kən la gəs tu'i
bine, artu tə mbu pa'i da'a.>
31 <<Ko də wule, gun ni ba ɗəl kə
dlan na esi gunye, ai ti dəm ti shin
kakani mən bi utu gəs dubu kutl ba
mani dlan na kə esi gun kan ra na
dubu hauya nəma?
32 Tin tə shin ti mani dawo, ti kar
mir mən kartən gəs wu ri ngen dəmi
zhilələ tun mənja ira na dliyami.
33 Untuwo, muntu kup za argon tu
təra narika tə kopən dawo, ti mani
dəmi mən kopi gən da'a.

Misali ki masi

34 Maso ho barni, ama təmtən gəsni
ɗəlkawo, ba'i mani pali gəs masa?
35 Ar ba'i pi argon gip kən da'a,
ba'i dəm ghop da'a, sai də shotika
katl. Muntu na kəm kumi gwa naa
tə kumi.>>

15

1 Mən nəmi wurpi bom na nami
mən warwat pitən na womti den
ɗirtən kar ti kə kumi kulci gəsi.
2 Arni Parisiyawa na mən kulci
mbarəm doka kə Musa ngwar wu
wule, <<Mbarəm kən ba nəm mən
warwat pitən tə ci tor gip gal nəm
nan wuri.>>
3 Tə yari wur shirəm tə wule,
4 <<Də wule gon ra na təm hauya
nantam kan nəm gip wur ba jilka. Ti
za hauya wupse na kutl cet ghwanəm
ju rən bi ləpka tə nəm ngeni muntu
kan jilka se tin tə zam ti kan diya?
5 Tin tə zam ti ngapo, ti pən ti den
bibyala na ghol mbatli.
6 Na ɗirtən gəs bomo ti la bi ga
berəm, na berəm dəmi gəs tə wul
wur'e, <Tayem ni ghol mbatli, təm
gən kan jil kawo a zam tə wi.>
7 Ne ɓa yari ine, untuni es ba pi
ghol mbatl na nari to yamka, den
mən warwat pitən nəm kan ci atl
gam tə pal kar Yam gwa, ar man
kə mbarəm hauya wupse na kutl cet
ghwanəm mən ho pitən ju kan ra na
argon kə ci atl gam də pal kar Yam
da gwa.

Misali kə wurpi kan jilka gwa

8 <<Də wule nagər gon ra na wurpi
gəs bar gəlla kutl, kan də nəm jilka. Ti
mbəsh utu, tə sar kushi gəska tə ngen
wurpiyi hoyi se tin tə zam wurpi gəs
tu kan jilka gwa diya? *
9 Tin tə zam ngapo, ti dom ga
berəm na berəm dəmi gəs tə wul
wur'e, <Tayem ni ghol mbatli, a zam
wurpi gən wi nan jilka gwa.>
10 Nəm barni, a yari ine, untuni
ghol mbatl ba nəra cina də mən
kartən kə Yami den mən warwat
pitən nəm kan ci atl gam tə pal kar
Yam den wani pitən gəs gwa.>>

Bəba mən zo mbatli

11 Tə pa wul ra'e, <<Pi bakos gon
mən mir moni rop.
12 Nye mən gəpiyi wul bas'e, <Bəba,
bim argon tu ndari də bin gip bar
kə am gi nan ba bim kini kə məshka
gwa.> Ti ngapo tə tatli wur kup argon
tu tə ra nari gwa.
13 Ar murka gho da'a, kan nye mən
gəpiyi ba dom kup bar ju tə zam gwa,
tə ndara atl gon na dlyami tə jili bar
gəska kup den kumi dəɗəm katl.
14 Nan tə jili bar kə am gəska kupo,
kan guzum ba nda gip atli na nari,
tin tu tə sa wi am koni.
15 Kan tə pal nye mən tle oro kə
mbarəm gon gip atli, muntu kan ne
ti mən le alade gəs gwa.
16 Tə ndu ma də bi ti fingal kə alade
ju ti ma tə ci, ko nəm murgon ra kan
bi ti argon gwa da'a.
17 <<Kan tə tla bəram kə dli gəs
tə wule, <Mir mən tle oro kə ban
məneni na fingal har wu ne gemi,
amin kən ɗe ari kə məshtən wi na
guzum wop!
18 Naa nəm təp a pal rən bom də
ban ka a wul ti'e, <Bəba, a pi wani
pitən cina də Yam na cina da'i wi.
19 Kəkəno a'i ndari də wuləm'e nya
gi da'a, se de də palin nəm na mir
mən tle oro da'i.>
20 Se tə tlyam tə nəm təp də base.
Ama tun tə'i na dlyami, arni basi shin
ti kan guna ba citi den ti, tə kətər tə

* **15:8 15.8** Wurpiyiwo ho wurpini wule bargəlla tu mə jili gwa.

mbor ti, tə la'i ti am ɗir yar tə pi ti sumba. †
21 Nyayi ba wul ti'e, <Bəba, a pi warwat pitən wi cina də Yam na cina da'i . Kəkəno a'i ndari də wuləm'e nya gi da'a.'
22 Ama basi wul zher gəs'e, <Pənni zo lulur na zhotəne, kə la'ini nya gəni. Kemi təni zobi te amka, kə kemi təni kaptəlan te asəmka.
23 Nəm ni basi tla kə mboshni. Na mə pini biki mə ci mə tla ni.
24 Nya gən kəno ya məshnəka hari artu ya pal wi, ya jilka artu zamti wi.> Kan wu nəm ci na tle.
25 <<Bar ju kup piwo, mən bari kə nya tu rən gip kənka. Nan tə mbira ɗir kar bomo, se tə kum gangan na dlarni ba tli.
26 Kan tə la bi zher kə bas gon tə tambe ti tə wule, <Unun ba ratlu?>
27 Tə wul ti'e, <Mən gəpi gi ni pali, arni be mbosh basi tla den'e nya gəs pal bom lau.>
28 Argon tu ci lo nye mən bariyi, arni tə nge tetən gip bomka. Kan bas ba ɗəl ter kari tə pi ti shirəm, tə lir ti.
29 Ama tə nəmi basi tə wule, <'Ba shini! Sheti ghon na womti a ne'i den pi mbapi, a taɓe nge shirəm gi da'a. Kup na untu kə taɓen bi nye mar nan mi ci mə tla na mir berəm gən gwa da'a.
30 Ama nya gi kən kan yem bar kə am gi ri lika den mətli mən dəmi kə gam gəzən pal bomo, arni kə mboshi ti basi tla!>
31 Bas ba wule, <Nya gəni, kiwo ki nəra dlakət naməni, kup bar ju ami ra nariwo geni.
32 Ama ar ndari mə pi biki mə pi ghol mbatli, den'e mən gipi gi məshka kan tə pal lasi, ya jilka kan ba zam ti.>> >

16

1 Yesu wul mir mən kopi gəs'e, <<Pi mən bar kə am gon kan bi wakili gəs gos gam tə ne ger dene gwa. Den kariwo ceti tə gamka den kandatu wakili gəs den cetka na gos gam gəsi gwa.
2 Arni babomi la təbi, tə wul ti'e, <Unun a kum mbarəm ba yari den ki untu? Dləmin bar ju am da'i gwa, ki'i dəm wakili gən da'a.>
3 Arni wakiliyi wul tor mbatl da ti'e, <Kəkən kan, Babom gən ba karəmka den mbap kəno unun a pi? Artu a mbu kori bar da'a, esi a kum sham kə liri bari.
4 A mom bar kə pi wi in karəmka den mbap kən kan mbarəm baa nəmən bom da wur gwa.>
5 Arni tə labi kup mbarəm ju babom gəs ba kop wur asəm yam gwa na nəm-nəm. Kan tə tambe nəm tə wul ti'e, <Mənen babom gən ba kop kiwe?>
6 Tə wule, tə nəmi ti tə wule, <Mbunlet mir zangu wuzupse.> Arni wakiliyi wul ti'e, <Nəm təlankuri zho'i kə rəsh zangu wupse.>
7 Tə pa wul gon'e, <Kiwo mənen tə kop ki?> Tə nəmi ti tə wule, <Shar o kə alkama hauya nantam.> Wakiliyi wul ti'e, <Təlankur tu rəsh hauya wupse.>
8 Arni babomi yar zo shirəm den wayo kə wakili mən utu tu tu. Mbarəm kə zhan kən mani kopi na ezən man mbarəm kə cirtəni.>>
9 Yesu pa wule, <<A yari ine, maninə kopi na bar kə am gin kə zamni berəmi. Untuni in bar kə am gin pa kawo ba nəm kən gip bom kə dəmi kan ba pa da gwa.
10 Muntu kup la ne mbatl den ti den heli baro ba la mbatl den ti den nari. Muntu na gaskiya den heli bar dawo, ti mani dəmi mən gaskiya den bari da'a.
11 In ne mbatl den kən den bar kə duniya kən dawo, woni ba ne mbatl den kən den ho bar we?
12 Eso in kə mani nəmi bar kə mbarəm hoyi dawo, woni ba bi in bar jen ra kan gegin nigwa.
13 Zher gon ra kan ba mani bote babom rop gwa da'a, ko tə nge nəmi, tə ndu nəmi, ko tə pi nəmi ho pitəne,

† **15:20 15.20** *Sumba:* Gip al'ada kə mən Yahudawo, sumbawo arni'e nune ghol mbatl na nari den metən na ezəni.

tə mbur nəmi. Arba pi da'a kə bote Yam na wurpi.>>

Yesu shirəm na Parisawa

14 Kan Parisawa mən ndu'i wurpino, na kumi argon tu Yesu yariwo, arni wu desi ti njipe.
15 Arni Yesu wul wur'e, <<Kən ni'e mən ndu'i də mbarəm mom'e kən mən pitən dlat ni, Yamo ti ni tə mom mbatl gini. Bar ju mbarəm ba bi wur nartəno, arni Yam ba nge shini.
16 Doka kə Musa na təlankur kə mən shirəm na Yamni mbarəm pi ta kopi ndekes ar ri ɗirtən kə Yohana mən pi batisma. Tun lokociyi den pi wazu kə zo shirəm kə Yam kə dəmi cina da ti ko gonge den ndotən tə zam totəne.
17 Kup na untu, ar ba mani pitən də yam na atl paka, na də wule la ko njemka gip doka kə Musa.
18 <<Kup muntu kar gər gəska kan ɓal na gono tə pi zəna ituwi, eso, kup muntu gudlumi na gər tu bakos gəs kar ti kawo, zənan tə den pi nan ti pa'e.>>

Shirəm den mən bar kə am na muntu kan am ri ti kar da gwa

19 Yesu wule, <<Pi mən bar kə am gon muntu ba la lulur mən wurpi gwa, tə ci ho fingal se na gəni.
20 Bədlabən da ti ngapo ba kur ne mən liri bar goni, sun gəs'e Li'azaru, muntu dli gəs kup usuni gwa.
21 Tə ndu'e tə kur ci mir roɓəs fingal ju ba ro sur am də mən bar kə ami gwa. Yer ma wu kur ɗir ləpti usu gəsi.
22 <<Gip untuwo, arni mən liri bari məshka, kan mən kartən kə Yam ba te ti kar Ibərahim. Mən bar kə ami ngapo, nan ti məsho kan ba kap ti ka.
23 Ti te gip utu kawo, tə den ngasi kur bi, kan ti la ger yamo arni tə shin Ibərahim na dlyami na Li'azaru kar ti.
24 Kan tə laa bi tə wule, <Bəba Ibərahim, kum guna gən kə kar Li'azaru tə kem nye gam yasa gəs gip mal tə la'in den ləka gən a kum iɗatəni. Gip utu kəno ami den kumi dli.>
25 Ama Ibərahim wul ti'e, <Nya gəni, tune, nan kira gip duniyawo, ki na ho bar na womti, Li'azaru ngapo təra na argon da'a. Kəkən eso, tə den kumi təmi ɗe, ki ngapo kə den kumi dli.
26 Untu dama, Yam la bar shu gip dlom dami, den'e munju ba ndu tertən kar kəno, wi mani da'a. Kən ma ki mani jikati ter da'a.>
27 Arni mən bar kə am tu wule, <A lir ki Bəba, kar ti su bom də mən gəri gən ka.
28 Ami ra na mir byar nantam, tə dəli wur kəm ba wu ɗir kə ba las dun mbatl kən da'a.>
29 Arni Ibərahim wul ti'e, <Wi ra na Musa na mən yar shirəm kə Yami, wu kum shirəm gəzəni.>
30 Mən bar kə ami wule, <O'o, Bəba Ibərahim, in məshi mbarəm ni tli tə ri yari wuro, wi ci atl gam wu pal kar Yami.>
31 Kano Ibərahim ba wul ti'e, <In wu kum yari kə Musa na mən shirəm na Yam dawo, ko gon tlyam gip gam-bəci ma wi kum ti da'a.>> >

17

1 Yesu wul mir mən kopi gəs'e, <<Bar ju ba kem mbarəm kə wani pitəno ar ba ɗiri, untuwo, ar ba dəm bar kə guna den muntu pi təp kə ɗirtən kə wani pitəni gwa!
2 Na də gon kem mimir ju wani pitəno, ar ba mani məri də ɓali ti ghun ɗir yare, kan də la ti su gip bar ɓulaka!
3 Pini lura na gam gini, ya'ini pi'i hoyi dawo, matl ti, tin tə ci atl gamo, nəmi ti.
4 Tin tə pi'i laifi bisi nyingi den pət nəm, kan tə ci atl gamo, nəmi ti.>> *

Mbəli mi la'i mbatli

5 Arni mir mən kartən kə Yesu wule, <<Mbəli mi la'i mbatli.>>
6 Arni tə wul wur'e, <<In kən ra na la'i mbatl wule ge dəntiwo, ki wul bar kin dləngari tu'e, <Tus na gəs gi kə su ɓa su gip ɓula ka,> ti kum yari gini.

* **17:4 17.4** Laifi bisi nyingi: Nyingiwo lamba kə mən Yahudani. Ar ni'e bar lamba. Wu shin ya'ini pi'i hoyi da'a kə bisi nyingiwo ar nar utuwi. Arni man untu, mbarəmni ci atl gamo, ba nəmi ti.

7 Gon ra gip kən kan na zher kan ba
kori ti bari, ko ba le ti təme nan tin tə
pal ɗir gip kəno, ti wul ti'e, <Zho'i, kə
dəm kə ci bar gwaya?>
8 Ti wul untu da'a, ti wul ti'e, <Pənin
fingal gən, dlər den asəm gi kə win
cina kakani, a ci a tla, kan kə'i ci ge
diya?>
9 Ti gode zher tu den mbap tu tə
wul ti'e tə pi gwaya? Ba pi untu da'a!
10 Untuni, kənni kə kop bar ju kup
wul kən'e kə pi, ki wule, <Miyo zh-
erni katl. Miyo mənni den pi argon
tu wul mi'e mə pi gwa.>> >

Yesu warke mən ndəcci kutl

11 Den təp ritən Urushalimawo, tə
kop den iyaka gip dlom kə Samariya
na Galili.
12 Tə te gip nye bən gono, arni tə
mo na mən ndəci kutl, wu dlər teka
jen.
13 Arni wu la bi na bar yare wu
wule, <<Babom Yesu! Kum guna
gəmi.>>
14 Nan tə shən wuro, tə wul wur
e, <<Rənəka kar mən keri bar ju ɗiri
Yam gwa, wu shən kəne.>> Nan wu
den təp ritəno, arni wu warke.
15 Nan nəm gip wur shin tə
warkewo, kan tə pal ɗir tə den ɗəɗa
Yam na bar yare.
16 Tə ɗir nda cina də Yesu, tə gode
ti, ba mən Samariya ni'e ti.
17 Yesu wule, <<Mbarəm kutlni a
warke wur diya? Akon ghwanəmi
ra?
18 Unun kem mən diki tun pal ɗir
katl tə gode Yami?>>
19 Yesu wul ti'e, <<Tlyam kə ndara
wongi, ngəshtən gi den Yam warke
iwi.>>

Surtən kə mulki kə Yami

20 Nan Parisawa ndu wu mom gi-
gasi ni zo dəmi cina də Yam ba cwatu,
tə wul wur'e, <<Dəmi cina də Yamo
ba shin ti na ger da'a.
21 Murgon ba wule, <Ar kəni!> ko
<Arta!> da'a, gip dlom ginni ar ra.>>
22 Yesu pa wul mir mən kopi
gəs'e, <<wokoci den ɗirtəne kan ki
ndu shini pət nəm gip pət kə Nya
Mbarəme, ama ki shin da'a.
23 Mbarəm na womti ba wul kən'e,
<Shinni barta>, ko <Shinni ɗe,> ama
kop wurni da'a.
24 Gastu kan Nya Mbarəm ba pal
suro, ti sur wule ci bi kə Yami, kan
ba cir tor gəsi, kan ar nda bin gwa.
25 Ama ti kum dli hoyi kakani kan
də mbarəm kə zhan kən nge ti.
26 <<Wule argon tu pi kə zhan kə
Nuhu gwa, untuni ba pi den gastu
kan Nya Mbarəm ba pal sur gwa.
27 Mbarəm den ci na tle, moni den
gudlumi, den bi mətli kə gudlumi ar
ri gastu Nuhu te gip bar kungələn
jikat mal gəs gwa, kan bar mal ba sur
pən wurka kup.
28 Untuni gip muri kə Lutu,
mbarəm den ci na tle, wu den wuri
na wurika, wu den ngani na tu'i bine.
29 Ama den pət tukan Lutu za
Sodomo, arni shot bələm utu na
gəzhən utu sur yami, kan ba ri wur
eka kup.
30 Untuni ba pi den pət tu Nya
Mbarəm pal gwa.
31 <<Gasiwo, muntu den gam
kushiwo, ba tə ɗəl sur kə yemi gos
gam gəs gip bom da'a. Untuni, kup
muntu kan ri bi ləp kawo, bat na
paltən bomi.
32 Tuneni nagər kə Lutu! †
33 Muntu kup ba ghundər mbatl
gəskawo, ar ba jilka, ama muntu la
mbatl gəskawo, ti zami.
34 A yari ine, gastawo mbarəm rop
ba nde umur den dandi nəm, ba pən
nəmka də za nəmi.
35 Mətli rop bani den lu'i bari, ba
pən nəmka də za nəmi.
36 Mbarəm rop bani gip kəne ba
pən nəmka də za nəmi.>>‡
37 Mir mən kopi gəs tambe ti,
wu wule, <<A koni, Babomi?>> Ti
wul wur'e, <<Lastu məshi bar rawo,
lasini zhipki ba dom wuri.>>

† **17:32 17.32** Nagər kə Lutu: Tini'e muntu nan Yam wul Lutu e tə ɗəl tə za Sodom, nan wu ɗəlo, anni tə bali ger kari, kan tə dəmka masi. ‡ **17:36 17.36** Aya kə hauya nəm na kutl cet mukka tuwo, an ra gip kor tələnkur kə Yam ɓe kə pari da'a. Ama pənni gip Matta 24:40 kan ba la gipi kə də ar ri kor.

18

Shirəm den nagər gon guri mən ndotəne

1 Yesu pa shirəm na mir mən kopi gəsi, tə bi wur misali gon tə wule,
<<Pini ta shirəm na Yam ba kə cenni
mbatlka da'a.>>
2 Tə wule, <<Rən gip bən gon ka
alkali gon ra, muntu kan laa Yam
mbatl da'a, tə ra na guna ger den
murgon da'a.
3 Nagər gon ra guri gip bəni, muntu
kan meti ritən kar ti tə kuli ti, <Nem
am ra də bin argon tu ndarəm gwa
am də mən nge gəni.>
4 Gip muri njemo ya nge, ama den
kariwo, tə wul tor mbatl da ti'e, <A
mom'e a bərti Yam da'a, eso, a shin
guna kə murgon da'a,
5 kup na untuwo, guri kən ghunəm
narwi, a ɓal mbatl dlom gam a ne ti
shim ame, a zam a shuku ra na ɗirtən
gəs se na gəni kə ghuni gəni.>> >
6 Kan Yesu ba wule, <<Ba kumni
argon tu alkali tu kan ba bərti Yam
da'a yari gwa.
7 Yam ba pi dlat munju tə la wur bi
wu dəm mbarəm gəs, munju ba kuli
ti pət na gas gwa diya? Ti zhoti tə pi
wur argon tu ndar wur gwa diya?
8 A yari ine, ti pi wur dlat, na
zhotəne. Ama, gas tu Nya Mbarəm ni
suro, ti zam la'i mbatl den atl kama?
>>

Ba Parise na mən nəmi wurpi Bom kə Yam

9 Yesu ba pa yari wur misali, mən
ju kan ba pali gam gəzən mən la'i
Yam mbatlni, har wu mbur jenka
gwa,
10 <<Mbarəm jen rop te gip Bom kə
Yam zam wu shirəm na Yami, mən
nəm ba Parise, gon ngapo mən nəmi
wurpi bom ni.
11 Ba Parise tu tlyam kan tə shirəm
na Yam den gam gəsi, tə wule,
<Yami, a goode'i nan ami wule nami
mbarəm da'a, wule mən nəmi bar
mbarəmka, mən wani pitəne, ko mən
kopi mətli, ko wule mən nəmi wurpi
bom tu.
12 A pi guzum mal bisi rop gip muri
nyingi kup, kan a bi nəm gip kutl kə
argon tu kup a zam gwa.>
13 Ama mən nəmi wurpi bom tu
dlər teka jen. Tə mbu la'i gam to
yamka dama, ama tə ɓo am den
ngetl tə wule, <Yami, ami mən wani
pitənni, shin guna gən ngapi.>
14 A yari in den'e, mbarəm tu ri
bomo Yam pəni ti warwat pitən gəs
ka, ar man mən nəm tu nan zam da
gwa. Muntu kup ɗəɗa gam gəso ba
pali ti argoni da'a, muntu ngap pali
gam gəs argonni dawo ba ɗəɗa ti.>>

Dəmi wule heli mimiri

15 Mbarəm ne den ɗiri Yesu mimir
tə ne am den wuri. Nan mən kopi gəs
shin untuwo, arni wu matl wuri.
16 Ama Yesu la wur bi tə wule,
<<Zani mimir wu ɗir karəmi, hane
wur nəka da'a, zami zo dəmi cina də
Yamo kə iri gəzən ni.
17 Na ho bini a yari ine, kup muntu
nəm zo dəmi cina də Yam tor mbatl
wule heli nya dawo, ti te gipi da'a.>>

Nduni Yam man bar kup

18 Bar mbarəm gon tambe Yesu, tə
wule, <<Zo mən kulci, unun a pi nan
a zam rai kan ba pa da gwawe?>>
19 Yesu wul ti'e, <<Imni kə wuləm'e
zo'iwe? Zo'i ra da'a se Yam nan gəsi.
20 Kə mom doka tu Yam bi Musa,
<Ba kə kop mətli da'a, ba kə ri
mbarəm eka da'a, ba kə pi mur da'a,
ba kə kop kar kə lar da'a, ngusi gam
bəba gi na nəna gi.>> >
21 <<A kop mən ju wi kup nan a'i
heli gwa har sekəni, tə wul untu.>>
22 Nan Yesu kum untuwo, tə wul
ti'e, <<Har kəkən ma kə'i hol bar nəm.
Wur kup bar ju ki nari ka, kan kə bi
munju nan am ri wur kar da gwa, ki
zam zo bar to Yamka. Kan kə ɗir, kə
kopəni.>>
23 Nan tə kumo, arni dun mbatl
nəm ti na nari, don ti mən bar kə am
ni naari.
24 Yesu wi ti ger kan tə wule, <<An
ban nar wule unu də mən bar kə am
zam zo dəmi cina də Ba Gun Yami.
25 Zami zo dəmi cina də Ba Gun
Yam kə mən bar kə am ban man də
rakumi ɗəl gip shu alura.>>

26 Munju kumo, kan wu tambe,
<<Kan woni ba zam ɗəltən ituwe?>>
27 Yesu wule, <<Argon tu mbarəm
ba mani pi dawo, Yam ba mani pi.>>
28 Bitrus ba wul ti'e, <<Mə za kup
bar ju mən narika mə kop ki wi!>>
29 <<A yari in na ho bi,>> Yesu wul
wur ra'e, <Gon ra gip kən kan za
bomka, ko nagər gəsi, ko mən bari na
mən gəpi, ko mən gəri gəsi, ko mimiri
den bi zo dəmi cina də Ba Gun Yam,
30 kan ba hol nəmi gucipi na womti
den duniya, to yamka ngapo mbatl
tu ba məsh da gwa.>

Yesu pa yar kanda tu ti məsh gwa

31 Yesu ɗəli kutl cet rop ju kəti nəm
tə wul wur'e, <<Mə toni Urushalima,
toka ni bar ju kup mən shirəm na
Yam rəsh den Nya Mbarəmo ba la'i.
32 Wi bi ti am də mən ju kan mən
Yahudani da gwa. Wi lo ti, wi zage
ti, wi bəse ti mo'əmi, wi ɓo ti kan də
ri ti eka.
33 Den pət kə myakano ti tlyam
lasi.>>
34 Mir mən kopi gəs mom argon tu
tə shirəm dene gwa da'a. Ghundəri
wur nəka, arni kem wu mom argon
tu tə shirəm dene gwa da'a.

Yesu ɓuli ger tabi mən liri bari

35 Nan Yesu pi kusa na Jerikowo, ba
tabi gon ra ba dəm bi guntəp kə liri
bari.
36 Nan tə kum womti mbarəm den
kopi kartiwo, tə tambe ko unun ba
ratlu.
37 Wu wul ti'e, <<Yesu ba mən
Nazaratni den shigetəni.>>
38 Tə la bi tə wule,<<Yesu nya
Dauda, shin guna gəni!>>
39 Munju ra cina gip mbarəmiwo
wu matl ti, wu wule, <<Yon shot!>>
Ama tə la yar ra na naari, <<Nya
Dauda, shin guna gəni!>>
40 Yesu dləri, kan tə bi bi'e də ɗiri ba
tabiyi kar ti, nan tə mbira kosakwo,
Yesu tambe ti,
41 <<Unun kə ndu'e a pi'i we?>> Tə
wule, <<Babomi, a ndu'e a shin bari!
>>
42 Kan Yesu ba wul ti'e, <<Shin
bari! Ngəshtən den Yam gi warke
iwi.>>
43 Kə lasi tə zam shini bari, kan
tə kop Yesu, tə den ɗəɗa Yami. Kup
munju shino, wu ɗəɗa Yami.

19

Zakka mən nəmi wurpi bom kan nəm kopi Yesu gwa

1 Yesu te gip Yeriko, tə den shigetən
gip bəni.
2 Mbarəm gon ra nan ba wul ti'e
Zakka gwa, bari kə mən nəmi wurpi
bom ni mən bar kə ame. *
3 Tə ndu'e tə shin woni'e Yesu, ama
tə mani da'a nan mbarəm womtika
lasi gwa, kan tə tlyar da'a.
4 Ra'untuwo, tə nda cina na kətəre
tə to den bar kin dləngari goni bi təp
tu Yesu den kopi gwa kə tə shin ti.
5 Nan Yesu ɗir lasiwo, tə tli ger yam
tə wule, <<Zakka, zho'i kə ɗəl suri,
sekəno an nəmən te yarka a dəm bom
da'i.>>
6 Zakka zhoti tə ɗəl suri, tə nəm
Yesu bom da ti na ghol mbatli.
7 Na shini untuwo, ar ni mbarəmi
kup ngwar wu wule, <<Tə ri kə
dəmi mən diki bom də mən warwat
pitəne.>>
8 Ar ni Zakka tlyam tə wul
Babom'e, <<Shini Babomi, a bi tatli
kə argon tu ami nari gwa, də munju
kan am ri wur kar da gwa. In a
cuce murgon ngap, a pali ti gucipi
wupse.>>
9 Yesu wul ti'e, <<Sekəno ceto ɗir
gip bom kən wi, tunkan mbarəm tu
ma nya Ibərahim ni gwa.
10 Ami Nya Mbarəm surni kə ngeni
kan a ɗəli munju jilka wule Zakka
gwa.>>

Shirəm den zher kutl kan bi wur wurpi gwa

11 Nan wu den kumi bar ju
tə yari wuro, kan tə yari wur
shirəmi, domici tə mbi kosak na tetən
Urushalima wi, kan mbarəm ngapo
wu neka den mulki kə Yam ba cwat
ituwi bəle-bəle.

---

* **19:2 19.2** Mən nəmi wurpi bomi: Mən Yahuda ba nge wur nari den wu pi mən Roma mbapi, eso wu nəm wurpi den wur narka.

12 Tə wule, <<Bar mbarəm gon ri
gip dlyami bən gon kə də bi ti gun
kan tə pal ɗir lasi.
13 Bitu ti ndarawo, tə labi zher gəs
wi kutl tə bi wur wurpi bali na nari,
tə wul wur'e, <Balini wurpi tu an ri
paltən gəni.>
14 Ama kan mbarəm kə bən gəs ba
nge ti, wu kar jen rənka wu wule,
<Miwo mə ndu mbarəm tu kə gun
gəmi da'a.>
15 Kup na untu, wu bi ti gunyi,
tə pal ɗir bomi. Kan tə kar bar də
domi ti zher gəs kutl ju kan tə bi wur
wurpi gwa, tə mom tu kə bar ju wu
zam den wurpiyi gwa.
16 Kə nəm ter tə wule, <Babomi, a
zam gucupi kutl den muntu kan kə
bin gwa.>
17 Arni Babomi wul ti'e, <Ar mbuni
zo zhere, tun kan kə pi dlat den heli
baro a bi'i gun kə bən kutl.>
18 Zher kə ropi ter tə wule,
<Babomi, a zam gucupi nantam den
muntu kan kə bin gwa.>
19 Babomi wul muntu'e, <Ki dəm
gun kə bən nantam.>
20 Ama zher gon ɗir esi tə
wule, <Babomi, wurpi gin kəni, a
ghundərika gip tutule.
21 Amo a kum bərti gi, ki mbarəm
gon ni mən bantəni. Mən ndu'i ci
nguɓuk ni, kə rəsh kən tu kin kə
ngani da gwa.>
22 Arni tə wul ti'e, <Ki warwat
zhere! Aa si'i gam gəs mal den argon
tu kə yari gwa. Kə mom den ami
mbarəm mən bantən ni, a pən argon
tu kan a ne da gwa, a rəsh argon tu a
ngani dawo?
23 Unun kem kə nem wurpi gənka
gip bom ne wurpi da'a, in a pal ɗiro
a zam mal dene ra gwa?>
24 Tə wul munju ɗir markəm da ti'e,
<Nəm ni wurpi kə am da tika, kə bi ni
muntu kan na gucipi kutl gwa.>
25 Arni wu nəmi ti wu wule,
<Babomi, tə ra na wurpi na nariwi
ca!>
26 Tə wul wur'e, <A yari ine, muntu
nariwo ba bi ti ra, ama muntu nari
dawo nye argon tu am dati ma ba
nəmka.
27 Ama mən nge gən ju nan ba
ndu'e a dəm gun gəzən dawo, ɗir
wurni ɗe də ri wur eka cina dami.>
>>

Yesu te Urushalima

28 Nan Yesu yari shirəm juwo, arni
tə nda cina tə ne gam Urushalima.
29 Nan tə ɗir kar mir bən jen nan
ba wul wur'e Betfaji na Betanya nan
markəm tləndər kə Zaitunwo, tə kar
mir mən kopi gəsi wi rop,
30 tə wul wur'e, <<Teni gip nye bən
kə cina tu, in kə mbu baro, ki zam
nye bar kəm gon na ɓali nan taɓe
totən den tiwi da gwa. Pətl təni kə ɗir
təni ɗe.
31 In murgon wul kən'e, <Unun
kem kə pətl tiwo? > wul ti ni'e,
<Babom ni ba ndu'i.> >>
32 Munju nan kar wuro wu ri zam
kanda tu tə yari wur gwa.
33 Wu den pətli nye bar kəmi
ituwi, arni mən bar kəmi wul wur'e,
<<Unun kem kə pətl tiwu?>>
34 Wu wule, <<Babom ni ba
ndu'i.>>
35 Wu ɗir ti kar Yesu, nan wu wi
lulur gəzən den tiwo kan wu pən
Yesu wu ne ti dene.
36 Tə den ritəno, arni mbarəm la
lulur gəzən den təpe. †
37 Nan tə ɗir dap na təp tu ɗəl kar
tləndər kə Zaitun, arni kup mən kopi
gəs nəm ɗəɗa Yam na bar yar na ghol
mbatl, den kup bar mən dləkəntən
nan wu shin gwa.
38 Wu den wul tən'e,
<<Mən albarkani'e gun tu den
surtən gip sun kə Babom Yam gwa!
Salama ra to yamka, nartən ngapo kə
Yam ni.>>
39 Arni mən Parisa jen gip womti
mbarəmi wul ti'e, <<Ba mən kulci,
matl mir mən kopi gi wu yoni!>>
40 Tə nəmi wur tə wule, <<A yari
ine, in munju yon gəzəno, tat ju na
gam gəzən ba tli na la'i yare.>>

† **19:36 19.36** Wu wi lulur gəzən den təpe: Muntuwo al'ada kə mən Yahudani, ar ba gode'e bi nartən mbarəm utuwi.

Yesu kuli Urushalima gami

41 Nan tə ɗir kosak tə shin bən
Urushalimawo, arni tə kuli ti gami.
42 Tə wule, <<Də wule kə mom ni
den pət kəno argon tu ba ɗiri in dəmi
zhilələ ma, ama kəkəno ghundəri in
kawi.
43 Pət jen ba ɗiri in gami kan mən
nge gin ba tu panye, wu gandəl kəne,
wu tla kən wu pi dlan nan kən cina
na kari.
44 Wi byal kən atli kən na mimir gin
gip bəni, kan wu ri in eka. Ba za tat
gon den esi da'a, domici ba zam kən
den kə nge la'i Yam mbatl den'e Yam
sur kə ɗəli gin gwa.

Yesu kulci mbarəm gip Bom kə Yami

45 Arni tə te gip dəbom Bom kə
Yami, tə nəm ɗəli mən ju den wuri
barka gwa.
46 Tə wul wur'e, <<Ar ra na rəshi,>>
<Bom gən ba dəm ba shirəm na
Yami,> ama kə pali ba dəmi kə mur
wi.>>‡
47 Se na gəni tə pi ta kulci te
gip Bom kə Yamka, ama kiri mən
keri bar ju ɗiri Yam, na mən kulci
mbarəm doka kə Musa, na kiri kə
bəni ngen təp tu wi ri ti eka gwa.
48 Ama wu zam təp nəmi gəs da'a,
domici mbarəm kup den ndu'i kumi
shirəm gəs nari.

20

1 Gasi gon nan Yesu ra den kulci
mbarəm gip dəbom Bom kə Yam, tə
den pi wazu kə zo shirəm kə Yami,
kiri mən keri bar ju ɗiri Yam, na mən
kulci mbarəm shirəm tu kan Yam bi
Musa gwa, na kiri babomi wu ɗir kar
ti.
2 Wu wule, <<Yari mi, na unu ikoni
kə den pi bar ju, woni bi'i bi?>>
3 Tə nəmi wur tə wule, <<Am ma a
tambe ine, kəkəno yarin ni,
4 batisma kə Yohanawo kar Yam ni
ɗəl sura ko kar mbarəm ni?>>
5 Arni wu bali shirəm tu gip dlom
gəzəni, wu wule, <<Mən ni mə wule
sur yam no, ti wule, unun kem kə
nəm shirəm gəs da'a?
6 Ama mən ni mə wule, kar
mbarəm no, mbarəm kup ba la mi
na tate domici wu nəm'e Yohana mən
shirəm na Yamni.>>
7 Ar ni wu nəm wu wule, <<Mə
mom las tu ar ɗəl sur gwa da'a.>>
8 Kan Yesu ba wul wur'e, <<Ami ma
a yari in na ikoyi gongeni a pi bar ju
da'a.>>

Shirəm den mən mbap mən ɗasi tu'e

9 Arni tə nəm yari mbarəm shirəmi,
<<Pi mbarəm gon kan pi kən inabi,
kan tə bi jen də wu zam ɓomi dene,
kan tə ndara gip bən goni, tə dəm
rənka kə sheti ghon na womti.
10 Nan pət kotli inabiyi ɗiro, kan tə
kar zher gəs gon rən kar mən mbap
den kən gəs tuka, də wu bi ti inabiyi
jeni. Ama arni mən mbap ja ɓo zher
tu wu kar ti am koni.
11 Tə pa kar zher goni, ti esi wu ɓo
ti, wu bi ti shame, wu kar ti am koni.
12 Esi, tə pa kar mbarəm kə
myakan, muntuwo arni wu kumi tə
dli, wu la təka.
13 Arni mən kən inabi tu wule,
<Unun a piwu? Aa kar nya gən nan
a ndu ti gwa, wolo wi shin nartən
gəsi.>
14 Ama nan mən mbap ja shin tiwo,
arni wu wul ezən'e, <<Nya tu baa
nəm gəs bar kə bas tu rawi, na mə
ri ti eka, də kəni dəm gwagəmi ra.>>
15 Arni wu byal ti kar kən inabiyi
kan wu ri ti eka. Unu ari ni ba mən
kən tu ba pi wurwe?
16 Mən ɓomi zami den kən gəs
juwo ti ri wur eka, kan tə bi jen
kən inabiyika.>> Nan mbarəm kum
untuwo, arni wu wule, <<Ar ba pi
da'a.>>
17 Ama tə wi wur gere, tə wule,
<<Unun shirəm kə Yam yariwe? <Tat
tu mən tu'i bom ngewo ar ni'e ho tat
kan ne ti den bi tu'i bin gwa!'
18 Kup na untu, muntu kan nda
den tat tuwo ti ceccenka, ama tati

‡ **19:46 19.46** Bom gən ba dəm ba shirəm na Yami: Lastuwo pən tini gip tələnkur kə mən shirəm na Yam Ishaya 56:7.

ni nda den murgono ar ba lu tika tə
dəm wule ɗapti.>>
19 Mən kulci mbarəm na kiri mən
keri bar ju ɗiri Yam ndu'e wu nəm
Yesu bartu, ama wu kum bərti kə
mbarəme, shini gəzəno den wurni tə
yari shirəm tu.

Ar ndari də bi Kaisar wurpi boma?

20 Arni wu wi ti gere, wu yem
mbarəm jen mən pəni asəm wu pi
wule ho mbarəm ni, kə də wu kem
Yesu tə yari wani shirəmi, zan wu ri
ti cina də bar mən dandi kə bəni.
21 Wu tambe ti wu wule, <<Ba mən
kulci, mə mom'e shirəm gi na kulci
giwo dlatni ar ra, eso kə pi bar kə
ndu'i gam da'a, ama kə kulci mbarəm
ho shirəm kə Yam ndekes.
22 Ar ndari mə bi Kaisar wurpi
boma ko ar dlat da'a?>>*
23 Ama tə mom pitən gəzənka, kan
tə wul wur'e,
24 <<Nunen ni kabarshu, shishidər
na sun kə woni dene? Wu wule,
<<Kə Kaisar ni.>>†
25 Tə wul wur'e, <<Bi ni Kaisar bar
tu kan kə Kaisarni gwa, kan kə bi ni
Yam bar ju kan kə Yam ni gwa.>>
26 Bartuwo, wu'i mbu nəmi gəs na
shirəm den argon tu tə yari cina də
mbarəm gwa da'a. Shirəmi dləkən
wuri, arni wu yon shot.

Shirəm den tli məshi mbarəme

27 Arni Sadukiyawa jen munju kan
la mbatl den'e tli məshi mbarəm ra
da gwa, wu ɗir kar Yesu.
28 Wu tambe ti wu wule, <<Ba
mən kulci, Musa rəshi mi'e, erəm kə
mbarəm ni məshka kan tə ra na gər
nan gər dawo, ar mbun'e də məri pən
gəri kə də tə zami erəm gəs tu nya.
29 Mbarəm jen ra wi nyingi, nan
bi nyin nəm gwa, bariyi gudlumi na
gəre tə məshka tə zam nya da'a.
30 Kə rop ma untu,
31 kan kə myakani ba pən gəri. Un-
tuni kup gəzən nyingiyi wu məshka
wu zam gəri nan ti da'a.
32 Den kariwo, kan gər tu ba
məshka.
33 Gas tli məshi mbarəmo gər kə
woni ti dəm gip wuri we? O fawo,
kup gəzəno wu gudlumi nan tigwa!
>>
34 Arni Yesu wul wur'e, <<Mimir kə
zhan kən baa gudlumi eso baa ri wur
gip kushi.
35 Ama munju ndar tlitən bi də
məshtəno wini wi dəm gip zhan mən
ɗirtəne, wi gudlumi da'a ba ri wurka
gip kushi da'a.
36 Wi'i məsh da'a, wi ni nəm na
mən kartən kə Yami, wi mimir kə
Yam ni domici wu tli bi də məshtən
wi.
37 Eso, Musa nune tetla'e mən ju
məsho wi tlyami, nan tə yar shirəm
kə lundum nan utu nəm ama ar
kerka da'a. Kan tə labi Babom Yam ti
ni'e Yam kə Ibərahim, Yam kə Ishaku,
Yam kə Yakubu.
38 Tə Yam kə məshi mbarəmni da'a,
tə Yam kə munju ra na rai gwani, kar
tiwo, kup munju wini rawo mən rai
ni.>>
39 Arni mən kulci doka kə Musa jen
nəmi wu wule, <<Ba mən kulci, kə pi
ho shirəmi.>>
40 Bartuwo, mbatl dləri wur kə wu
i tambe ti argon da'a.

Woni'e Almasihu?

41 Yesu wul wur'e, <<Imni ba wule
Almasihuwo nya Dauda niwe? ‡
42 Dauda ngap na gam gəs tə yari
gip Zabura'e,
<<Babom wul Babom gən'e,
<Dəm den am shimli gəni, §
43 se amin a kem mən nge gi
dəm ba ne asəm gi.> >>
44 Dauda la ti bi'e <Babomi,> imni
es ti dəm nya gəs rawu?>>

---

* **20:22 20.22** Kaisar: Sunni kan ba ne bar gun kə Roma gwa. Kup muntu to den danda kə Roma gip zhan tawo ba lati bi nari. † **20:24 20.24** Kabarshu: Ba wulni wurpiyi'e Dinari, wurpi kə mən Romani. Muntu kan na shishidər na sun kə bar mən dandi kə Romayi dene gwa. ‡ **20:41 20.41** Kəristi/Almasihu: Kəristi na Almasihuwo kup bar nəm ni, sede Almasihuwo na bi kə Girikni Almasihu ngapo na Ibraniyancini. Tini terkawo mbarəm den ɓuti surtən gəsi. Tini mən shirəm na Yam yari'e ti sur ɗəli mbarəm gip dun mbatl gəzəni. § **20:42 20.42** Dəm den am shimli: Ar ni'e dəmi gip nartən kə kumi təmi kar Yami.

45 Nan mbarəm kup den kumi gəso, arni tə wul mir mən kopi gəs'e,
46 <<Pini hankali na mən kulci mbarəm doka kə Musa, mən ndu'i ndətltən gip kiri luluri, mən ndu'i e də shirmi wur gip bar pəte, mən ndu'i də bi wur zo ba dəmi gip bom kumi shirəm kə Yami na ho ba dəmi kə ba biki.
47 Wini'e mən ci bar kə mətli ju nan moni gəzən məshka gwa, kan wu pi tlyari shirəm na Yami kə də shin wi ho mbarəm ni. Wini ngap wi zam wani ɓatltən mən nartəni.>>

21

Nagər gon guri bi kup argon tu tə ra nari gwa

1 Nan Yesu ra gip Bom kə Yamo, tə shin mən bar kə am den wi baiko gəzən gip pantimota ba domi wurpi.
2 Arni tə shin nagər gon nan guri kan am ri ti kar da gwa, tə wi kabarshu rop. *
3 Arni tə wule, <<Na ho bini a yari ine, nagər tu kan am ri ti kar da'a, wi bar nan man kə mbarəm kup gwa.
4 Wiwo wu yemni gip womti bar kə am gəzən kan wu bi, ama tiwo gip argon tu təra nari da gwan tə bi kup bar tu tə ra nari gwa.>>

Yesu shirəm den yastən kə Bom kə Yam na ndoltən kə zhan

5 Mir mən kopi gəs jen ra nəm shirəm den Bom kə Yami, na mbuni tat ju nan tu bomi nari na mbuni bar ju nan pi ti bar kə mbuntən nari gwa. Arni Yesu wule,
6 <<Bar ju kan kə shino, pət ba ɗiri nan ba za tat gon den esi gwa da'a, kup ba yasi ka.>>
7 Arni wu tambe ti wu wule, <<Ba mən kulci, gəgasi ni untu ba piwu, kan ununu ba dəm alama bar juni ba pi gwa we?>>
8 Arni tə wule, <<Neni gere, ba də murgon jili in nəka da'a, jen ra na womti nan ba ɗir na sun gəni wu wule, <Ami ni'e Almasihu!> kan, <Pət ngap an mbirawi kosak!,> kop wurni da'a.
9 Kən ni kə kum shirəm kə dlan na meti tli mbatlo, ba kə kumni bərti da'a. Dole bar ju ba pi kakani, ama pa'i bar kup mbira na zhotən wi da'a.>>
10 Arni tə wul wur'e, <<Atl ba tli esi atl gami. Mulki ba tli esi mulki gami.
11 Atl ba jirkət na nari, ba pi guzum na aloba kə ba las na womti. Ba shin bar kə bərti na womti na kiri alama den ɗəltən sur yami.
12 Ama kapən də bar ju kup piwo, baa nəm kən də kumi in dli, wi ri in gip bom kumi shirəm kə Yami, na bom kə moni, ba ɗir kən cina də mən bəni na kiri kə atli den kən gwanni.
13 Bartuni ki zam bi yari shirəm deməni.
14 Dlərəni mbatl gini, ba ar ghun kənni kafin də ri in cina da wur kanda tu ki bali wur gwa da'a.
15 Domici aa bi in shirəm na bobya, nan mən nge gin gon ra kan ba mbu kemi in gam gəs mal gwa da'a.
16 Mən gəri gin na ya'ən pa, mən gin na berəm gin ba la'i in gəs yami, wi kem də ri jen eka.
17 Mbarəm kup ba nge ine den bi sun gəni.
18 Ama ta gam gin nəm ra nan ba jilka gwa da'a.
19 Kən ni kə ɓa mbatl dlom gamo, ki zam zo dəmi cina də Yami.
20 Ama kən ni kə shin mən bi utu gandəl Urushalima kawo, mom ni'e bari kə yasika ituwi.
21 Munju kan ra su Yahudiya kawo, wu kətər wu to gəzən gip tləndəre, kan munju ra gip bar bəno wu ɗəli, munju ra rən bi ləpka ngapo ba wu su gip bar bən da'a.
22 wokoci tuwo wokoci hukuntetən ni, kə də laa'i bar ju kup rəsh gip shirəm kə Yam gwa.
23 Kashto kə mətli mən tu'e na munju den bi mimir nyin gwa, gas tle wuya na nari gip atlo, lo kə Yam ba sur den mbarəm ju.
24 Ba ri jen eka na bar səɓəri də nəm jen də pali wur zher gip atl kup,

* **21:2 21.2** Kabarshu rop: Gip bəniwo kabarshuni wu pi mbap nari da'a. Wurpi tu pi mbap nari ɗewo heli wurpini.

muntu kan mən Yahudani da gwa wi tsanante Urushalima ar ri patən kə muri mulki kə munju kan mən Yahudani da gwa.

25 Ba shin bar ju taɓe shini da gwa den pəte na kyare na zingesi, gip duniya ngap mbarəm kup ba dam wur na bərti den mən zhe'e mal na wultən kə bar ɓula'i.
26 Mbarəm ba sumaka na bərti, mbatl ba tari wur na shini bar ju den pitən gip duniya gwa, domici ba jirkət kiri bar ju nan to Yamka gwa.
27 Bartuni wi shin Nya Mbarəm den paltən sur gip dun yami, na iko na cirtən mən nartəni.
28 Bar juni nəm pitəno, tlini yam kə lani gam yami, pət ɗəltən gin mbirawi kosak.>>
29 Arni Yesu yari wur shirəm gon tə wule, <<Shinni kin turume na kin kup.
30 Wini wu pare gilitəno, kən na gam gin, ki mom'e lurpi mbirawi.
31 Untu esi, kənni kə shin bar ju den pitəno, ki mom'e zo dəmi cina də Yam mbirawi kosak.
32 Na ho bi ni a yari ine, mbarəm kə zhan kən ba məsh da'a se bar juni kup pi kani.
33 Yam na atl ba pa'i, ama ko njem shirəm gən ba pa da'a.

Yesu shirəm den dəmi gəɗən

34 Dəm ni gəɗən, ba kə za ni la'i tu gin na huli bar na zhe'e pitəne, na ghuntən kə dəmi kə duniya ar tla gam ginka da'a. Ba də pət tu ɗir bat na momi gin ar nəm kən wule tarko da'a.
35 Domici ar ba ɗir ni den mbarəm kup nan ra den kar atl gwa.
36 Ama dəmni gəɗən ko gəgasi, kən den shirəm na Yami, kə də kə zamni ndəri mbatl nan ki ɗəl gip bar ju kup kan ba pi gwa, kə də kə zamni dləri cina də Nya Mbarəm ra.>>
37 Den pət kup, tə den kulci mbarəm gip dəbom Bom kə Yami, kə gas ngapo, tə kur ɗəl tə to mur də bar tloyi ti den tləndər nan ba wul ti'e Tləndər Zaitun gwa.
38 Kə cigəni eso, mbarəm kup ba ɗir kar ti gip dəbom Bom kə Yam kə kumi kulci gəsi.

22

1 Nan biki kə burodi nan ba wi ti yisti da'a, muntu ba wul ti'e biki jikat bədlabən mbirawo. *
2 Nan kiri mən keri bar ju ɗiri Yam, na mən momi shirəm tu Yam bi Musa den ngeni təp tu kan wi ri Yesu eka gwa, ama bərti ba ci wur den mbarəmi.
3 Kan Shetan ba te gip Yahuda kan ba wul ti'e Iskaryoti gwa, nəm gip kutl cet rop ju.
4 Kan Yahuda ba ri kar kiri mən keri bar ju nan ɗiri Yam na kiri gip mən ne ger den Bom kə Yami, kan tə bali nan wur den kanda tu kan ti bali kar Yesu gwa.
5 Ar gholi wur mbatli, kan bi ba nde wur nəm den wi bi ti wurpi.
6 Tə nəmi wuri, kan tə pi ta ngeni guntəp tu kan ti bi Yesu am dawur nan mbarəm ba nəra lasi na womti da gwa.

Yesu ci fingal kə pa'i bisi na mir mən kartən gəsi

7 Nan pət burodi nan na yisti da'a ɗiro, pət tu kan ba mbosh bagala pashi bədlabən dene gwa,
8 Yesu kar Bitərus na Yohana, tə wul wur'e, <<Rənəka kə pi mini bar kə jikat bədlabən mə cini.>>
9 Wu wul ti'e, <<Akon kə ndu'e mə pi we?>>
10 Tə wul wur'e, <<Kən ni kə te gip bəno, mbarəm gon ra na tat mal ba mo nan kəne, kop təni kə rəni bom tu tə te gipi gwa.
11 Kan kə wulni ba mən bomi'e, <Ba mən kulci wul ki'e, <<Kushi shu'i mən diki nəko, las tu ami na mir mən kartən gən ba ci fingal jikat bədlabən gwa we?>> >

* **22:1 22.1** Biki kə burodi nan ba witi yisti gwa da'a: Bikini kan mən Yahuda ba pi, kan ba tune wur na ɗəltən gəzən ter Masar, bom bota. Ɗəltəni ne wurka na zhotəne, wu zam pi burodi gəzən kanda tu wu kur pi gwa da'a.

12 Ti ta'i in am den bar kushi kə to
yami ka, na bar ju kup kə ndu gwa
gipi. Pi ni lasi.>>
13 Wu ndara wu ri zam kup bar ju
nan Yesu yari wur gwa. Kan wu pi
bar kə jikat bədlabəni.

14 Nan bar mbi denewo, Yesu na
mir mən kartən gəs ba dəm bi gali.
15 Kan tə wul wur'e, <<A ndu na
ghol mbatl na nari A ci biki jikat
bədlabən kən nan kən kan a nde kumi
dli.
16 A yari ine, A'i ci biki jikat
bədlabən da'a, se argon tu ba ci bikiyi
den am gəsni la'i gip mulki kə Yam
wu gwa.>>†

17 Kan tə pən wuro mal inabi, tə
goode Yam tə wule, <<Nəm ni kə
ghorti ni kup gini.
18 A yari ine, A'i tla mal gəri kin
inabi da'a se mulki kə Yam ni sur
kani.>>
19 Kan tə pən burodi, tə goode
Yam, tə cettəli, kan tə bi wuri, tə
wule, <<Dli gən kan bi sabo nan kən
gwa utu, pini ta pi untu kə tuneni
naməni.>>
20 Untuni esi, kar də fingal kə gaso,
tə pən wuro mal inabi, tə wule,
<<Wuro mal kəno pel alkawari kə
bəran gən ni, muntu shoti sabo nan
kən gwa,
21 ama mən den si am gip gal nəm
na muntu kan ba rin kə la'i gəs yam
gwa.
22 Nya Mbarəm ba məsh den argon
tu Yam ne bi dene gwa, ama kashto
kə mbarəm tu kan la'i ti gəs yam
gwa!>>
23 Kan wu nəm tambe ezən den'e,
woni gip wur ba dəm'e tin ti pi argon
tuwu.

24 Kan musu ba tli gip dlom gəzən
den'e woni ba dəm bari gip wuri.
25 Yesu wul wur'e, <<Gun kə munju
kan mom Yam da'a ma, wu gode
mbarəm gəzən iko, kup na untuwo
mən cina ja ba ne gam gəzən mən
pitən dlatni.
26 Ama kəno untun ki pi da'a. Kəno,
bari gip kəno tə pali gam gəs wule ti'e
heli, kə cina gin ngapo wu pali gam
gəzən wule zhere.
27 Ofawo woni'e bari, muntu kan
na fingal cina da ti gwaya ko muntu
bi fingali gwa? Muntu kan na fingal
cina da ti gwani diya? Ama kup na
ami'e bari gip kəno, ami nəra wule
mən pi fingal gini.

28 Kənni kə ndem kaari gip goji
gəni.
29 A bi in iko kə pini mulki wule
gunye, kanda tu kan Ba-Gun Yam
bim gwa,
30 don kə ci kə tlani den tebur gən
gip mulki gəni, kə dəm den dandi kə
sarauta kə pini sharia bom kutl cet
rop kə Isra'ila.

31 Siman, Siman, kumi, Shetan
tambe'e də za ti tə gode ine, tə bətke
in wule alkama.
32 Ama a shirəm na Yam den am
gin wi, Siman, ba də la'i mbatl gi
ɗatka da'a. Kin kə ci atl gam kə
bali wani pitən gi kar gwa, ɓa'i bigul
ya'əni.>>

33 Siman nəmi ti tə wule,
<<Babomi, a pəni mbatl gən a tə nan
ki gip bom kə moni, ko a məsh nan
ki.>>

34 Yesu wul ti'e, <<A yari'i, Bitərus,
kamin də tus kor laa yar sekəno, ki
wule kə momən da'a bisi myakan.>>
35 Arni Yesu wul mir mən kartən
gəs'e, <<Gas tu a kar kən am koni,
kə pən posh wurpi, ko bar posh, ko
kaptəlan dawo unun kə holu?>> Wu
wule, <<Ko nəm.>>

36 Tə wul wur'e, <<Ama kəkəno,
kənni na bar posh na posh wurpiwo
pənni, muntu na bar suɓur dawo, ya
wur lulur gəska tə wur nəm.
37 Ar ra na rəshi gip shirəm kə
Yami, <Dləm ti gip mən warwat
pitəne,> A yari inra, shirəm tu ba pa
deməni. Untuni es kup bar ju rəsh
deməno, demənni ba la'i.>> ‡

† **22:16 22.16** Mulki kə Yam: Mulki kə Yamo ba'e barni kan ba shin na ger da gwa, ama ar ba zamni gastu mə pali Yesu dəm gun gəmi gwa. ‡ **22:37 22.37** Dləm ti gip mən wani pitəne: Aya tuwo zamni gip tələnkur kə mən shirəm na Yam Ishaya 53:12.

38 Mir mən kopi gəs ba wule, <<Ba
shini, Babomi, bar suɓur rop ni
jini.>> Tə wul wur'e, <<Ar kəmwi.>>

Yesu shirəm na Yam den tləndər zaitun

39 Yesu ɗəl tə to gəs den tləndər kən
zaitun kanda tu tə kur pi gwa, kan
mir mən kopi gəs ba kop ti.
40 Na mbu'i bar lasiwo, ar ni tə wul
wur'e, <<Shirəmni na Yam bəse kə
ndani gip godetəne.>>
41 Tə isha təka kar wuri den bi
dlyamtən kə la'i tate, tə ngus atl tə
shirəm na Yami.
42 <<Bəba, arni pəni'i mbatlo, pənim
kumi dli kənka, kup na untuwo,
də kop pəni kə mbatl gi ba'e gwan
da'a.>>
43 Kan mən kartən kə Yam ba cwat
sur yam tə ɓa'i ti bigule.
44 Tə mbi gip dun mbatl na nari wi,
ar ni tə meti shirəm na Yam hoyi, kan
bangani ba nəm ɗəltən den ti wule
gudəl bəran ba ro atli.
45 Nan tə shirəm na Yam tə tlyam tə
pal ɗir kar mir mən kopi gəso, Yesu
zam wur den nde umuri, nan dun
mbatl nari wurka gwa.
46 Tə tambe wur, tə wule, <<Imni
kə nde umurka wu? Tlini yam kə
shirəmni na Yami bəse kə ndanika
gip godetəne.>>

Mbarəm ɗir kə nəmi Yesu

47 Yesu'i gip shirəmo ar ni mbarəm
na womti ɗiri, kan mbarəm tu ba wul
ti'e Yahuda, nəm gip kutl cet ropi, tin
tə nde wur cina. Tə te kar Yesu tə
shirəmi ti na sumba den shirmitən kə
mən Yahuda. §
48 Ama Yesu tambe ti tə wule,
<<Yahuda, ki bali kar Nya Mbarəm
na sumba ya?>>
49 Nan mən kopi Yesu shin argon
tu kan ba ri kə pitəno, ar ni wu wule,
<<Babomi, an mbi'e mə wotl na bar
suɓur gəmiwa?>>
50 Kan gon gip wur ba wotl zher
kə bar mən keri bar ju kan ɗiri Yam
gwa, tə pəni ti kəm kə shimli den
gamka.
51 Ama Yesu nəmi wur tə wule,
<<Zani untu!>> Kan Yesu ba ne am
den kəm kə məri tə warke ti.
52 Kan Yesu ba wul kiri mən keri
bar ju ɗiri Yam gwa, na kiri mən ne
ger den Bom kə Yam, na kiri kə bəni,
mən ju ɗir kə nəmi gəs gwa, <<Kə ɗir
na bar suɓur na dlo kə nəmi gəno ami
mur mən dləri den təp na?
53 Ko gonge pəte ami ra nan kən
gip bom kə Yami, kə nəmən da'a.
Ama kəkən ni'e wokoci gini na iko kə
dəməni.>>

Bitərus wule tə mom Yesu da'a

54 Wu nəm Yesu, wu ndara nan ti
wu te ti gip bom də bar mən keri bar
ju ɗiri Yam gwa. Bitərus kop wur nye
pərsi nye pərsiyi.
55 Ama wokoci tu wu hor utu dlom
dəbom bomiwo kan wu dəm atl kup
gəzəni, Bitərus dəm atl nan wuri.
56 Nye mən bom gon nye gər shin
Bitərus njon atl lasi gip cirtən kə
utu. Tə shin ti zhetzhet tə wule,
<<Mbarəm tu ma tə ra nan ti.>>
57 Ama tə nge, tə wule, <<Nye gəre,
a mom ti da'a.>>
58 Ɓom dəmika njemo, bakos gon
ba pa shin ti kan tə wule, <<Ki ma
kin gip wuri.>> Ama Bitərus nəmi ti tə
wule, <<Bakos mbarəme, ami ra gip
wur da'a.>>
59 Bar kə awa nəm den kariwo,
bakos gon ba dlər den yari'e, <<Na ho
bi ni mbarəm tu ra nan ti, domici tə
ma ba mən Galili ni.>>
60 Bitərus bali ti tə wule, <<Bakos
mbarəme, a mom argon tu nan kə
shirəm dene da gwa!>> Gip lasi tə gip
shirəm ituwi, ar ni tus kor laa yare.
61 Kan Babom ba bal ti tə wi ger
ndər te den Bitərus ka. Kan Bitərus
ba dami shirəm tu Babom yari ti gwa
den'e, <<Kapən də tus kor laa yar
sekəno, ki wule kə momən da'a bisi
myakan.>>
62 Ar ni tə ɗəl gəs te karika kan tə
kul na nari.

Mbarəm yari Yesu zhe'e shirəmi

§ **22:47 22.47** Sumba: Sumbawo, shirmitən kə mən Yahudani, arni'e la'i ləka den gəskəm kə ya'i gip zhan kə Yesu.

63 Mbarəm ju kan den ne ger den
Yesu ba nəmi ti yari zhe'e shirəm kan
wu den ɓe gəsi.
64 Wu ɓali ti bagerka kan wu wul
ti'e <<Pi mi anapci, woni ɓo iwe?>>
65 Wu yari ti wani shirəm jen'es na
womti.

Yesu cina də mən bəni

66 Nan bartlowo, ar ni domtən kə
kiri kə bən kə mən Yahuda na kiri
mən keri bar ju nan ɗiri Yam gwa,
kup na mən momi shirəm tu nan Yam
bi Musa gwa, wu dom wuri, kan ba
ri Yesu cina da wuri.
67 Wu wul ti'e, <<Yari mi, ko ki ni'e
Almasihu?>> Yesu nəmi wur tə wule,
<<Amin a yari in ma ar ba nəmi in
mbatl da'a,
68 amin a tambe in eso ki mani kə
balin da'a.
69 Ama kəkən na cina ɗewo, Nya
Mbarəm ba dəm den am shimli kə
Yam mən iko.>>
70 Kan wu tambe kup gəzən wu
wule, <<Ki nya Yam na?>>

Tə nəmi wur tə wule, <<Untun kə
yari'e amini.>>
71 Ar ni wu wule, <<Kə unun mə'i
ngen seda jen ra wu? Ar tu mə kum
bi da ti wi gwa.>>

23

Ri Yesu cina də Bilatus

1 Kan kiri kə bən kup ba la Yesu
cina wu ri ti cina də Bilatus gun kə
Roma.
2 Kan wu nəm gadlər gəsi, wu wule,
<<Mə zam mbarəm kən ne mi den
guzəl mbarəm kə atl gəmi ka. Tə
wul wur'e, <Ba wu ɓatl wurpi bom
də Kaisar da'a,> Eso tə wule, ti ni'e
Almasihu gunye.> >>*
3 Kan Bilatus ba tambe Yesu, tə
wule, <<Ki ni'e gun kə mən Yahuda
ya?>> Yesu nəmi ti, tə wule, <<Yari gi
utu.>>
4 Kan Bilatus ba yari kiri mən keri
bar ju ɗiri Yam gwa, na mbarəm ju
nan ra lasi gwa, <<Amiwo a zam
mbarəm kən na jiltən gon da'a.>>
5 Arni wu hori ti utu ra, wu wule,
<<Na kulci gəs ni tə tli mbatl mbarəm
kə atl kə Yahuda kup. Ya nəm ni tor
Galili, tə kop las har tor ɗe.>>
6 Na kumi untuwo, arni kan Bila-
tus ba tambe ko ti ba mən Galili ni.
7 Nan ya kum'e ti ni gip atl kə
Hiriduso, arni tə wule də ri ti cina də
Hiridus, muntu kan ra su Urushali-
maka gip muri ju gwa.
8 Nan Hiridus shin Yesuwo, ar
gholi ti mbatl nari, domicin tunkani
ya den ndu'i shini kə Yesu, don tə
ɓom muri na kumi shirəm den təwi,
ndu'i gəso də Yesu pi bar kə dləkəntən
jen tə shini.
9 Kan Hirudus ba tambe ti bar na
womti, ama Yesu yon gəs top.
10 Kiri mən keri bar ju kan ɗiri Yam
na mən kulci doka tu Yam bi Musa
gwa ra dlor-dlor, kan wu pi ta ɗiri
shirəm li gam mən ndərtən den Yesu
na womti.
11 Kan Hirudus na mən bi'utu gəs
ba nəmi ti yari usun shirəm na shini
shu, kan wu la'i ti bar lulur kə gunye,
wu pali ti rən kar Bilatus ka.
12 Ter kawo Hirudus na Bilatus
ba kum gos kə ezən da'a, ama daga
gastuwo arni wu dəm berəmi.
13 Bilatus la bi kiri mən keri bar ju
ɗiri Yam gwa, na kiri kə bəni na nami
mbarəme,
14 kan tə wul wur'e, <<Kə ɗirim
mbarəm kən den tə tli mbatl
mbarəme. A ngen momi bar ju kə
yari den ti cina da'ine, ar tu a zam ti
na am gip bar ju kə yari den ti gwa
da'a.
15 Hiridus ma untu ni, ar tu ya pali
ti ɗir am dami wi, ar tu kə shin ya pi
argon nan ndari də ri ti e gwa da'a.
16 Ra untuwo, a ɓo ti a za ti tə
ndara.
17 †
18 Arni kup gəzən wu la yar na bi
nəm, wu wule, <<Pika na mbarəm tu,
kan kə pətli mi Barabas!>>
19 (Barabas kan ɓal ti bom-moni
den tə kem də tli mbatl mbarəm kə
bən kan ba ri gon eka gwa).

* **23:2 23.2** Kaisar: Tini'e bar gun kə atl kə Roma kup. † **23:17 23.17** Tələnkuri jenni la aya tu, ama an ra gip jen da'a. Aya 17: An nəm ti te yar ka, tə pətli wur mbarəm nəm gip muri kə biki jikat bədlabəni.

20 Bilatus ndu'e tə pətl Yesu ka, arni
tə shirəm nan wur ra esi.
21 Ama wu tli na womi bari, wu
wule, <<Də giciye ti ka! Də giciye tə
ka!>>
22 Kə myakani, Bilatus ba wul
wur'e, <<Den unu? Unun mbarəm
kən pi wani wu? A zam argon den
ti nan ndari də ri ti eka gwa da'a. Ra
untuwo, a kem də ɓo ti kan a pətl tə
ka.>>
23 Ama la'i yar gəzən na nari den
liri də ri ti ekawo, ar kem tə kopi
wuri.
24 Arni Bilatus gudlumi tor mbatl
den ti pi wur argon tu wu ndu gwa.
25 Kan tə pətli wur mbarəm tu kan
la ti bom-moni den tə tli mbatl bən
yam kan ba ri gon eka gwa, muntu
wu wul ra gwa, tə bi wur Yesu wu pi
ti argon tu wu ndu gwa.

Wu giciye Yesu ka

26 Nan wu den ritən na Yesuwo,
arni wu nəm Siman ba mən Sayirin,
muntu ɗəl ɗir bi ləp tə te gip bən
utuwi gwa. Wu ne ti giciye kə Yesu
yar wu wul ti'e, tə kop Yesu kari.
27 Mbarəm na womti ba kop tə kari,
na mətli gip wur munju den kulu na
ɓe ngetl guna den ti gwa.
28 Yesu bali ger kaar tə wul wur'e,
<<Mətli kə Urushalima, kulim ni gam
da'a, ama kuli ni gam gin na mimir
gini.
29 Don pət jen ba ɗir lokoci tu ki
wule, <njikən na mətli ju kan zam gəri
da'a, na nyin ju kan tle wur da ma
wu mani ghol mbatli.>
30 Untuwo, mbarəm ba wul
tləndər'e, <Nde mi ni gamka!> wu
wul zhiki'e, <Kup mi nika!>
31 Mbarəm ni pii yari kin untuwo,
imnu ba ndo na koni we?>>
32 Mbarəm jen rop, kup gəzən mən
wani pitəne, ba laa wur cina də ri ri
wur eka nan ti.
33 Nan wu ɗir las tu ba wul ti'e
Kula-gamo, kan wu ɓa ti den giciye
bartu, nan ti na mən warwat pitən ju,
nəm den am shimli, nəm am yali gəsi.
34 Yesu wule, <<Bəba, gafarte wuri,
domici wu mom argon tu wu den pi
gwa da'a.>> Kan wu pi caca den lulur
gəs wu rabe.
35 Mbarəm dlər wu den shini, kiri
kə bən ma wu yari ti zhe'e shirəmi,
wu wule, <<Tə ɗəli jen wi tə ɗəli gam
gəs la, in zəzar ti den ti'e Almasihu kə
Yam gwa.> >>
36 Mən bi utuyi ma wu ɗir yari ti
zhe'e shirəmi, wu ta'i ti mati male.
37 Wu wul es'e, <<Dəli gam gi, in ki
ni'e gun kə mən Yahuda gwa.>>
38 To gami da ti kawo arni wu
rəsh'e, MƏNKƏN NI'E GUN KƏ MƏN
YAHUDA
39 Mən nəm gip mən warwat pitən
ju kan giciye wur lasi, ba yari tə
məgən shirəm tə wule, <<Ki ni'e
Kəristi diya? Ɗəli gam gi nam mi
mana!>>
40 Ama esi tu ba matl ti, tə wul ti'e,
<<Kə bərti Yam diya, ar tu kə ri e nan
ti nan pi in shari'a nəm nan ti gwa
ya?
41 Miwo hukunte mi dlat. Mən den
nəmi argon tu ndar pitən gəmi gwa.
Ama mbarəm tuwo tə pi warwat bar
gon da'a.>>
42 Kan tə wule, <<Yesu, daa mom
namən kin kə mbi gip mulki giwi
gwa.>>
43 Yesu ba nəmi ti tə wule, <<Na
hobini a yari i, sekən tu ma ki nəra
namən to yamka.>>

Məshtən kə Yesu

44 Bar ju ba piwo pət to dlom
yamwi, arni dəmən nda gip atl kup
ar ba ri gəlla am myakan kə siti.
45 Don pət za cirtənka, kan labəle
kə Bom kə Yam ba tarka gip dlomi. ‡
46 Yesu ba la yar na nari, tə laa bi
tə wule, <<Bəba, gip am da'ini a bi rai
gəni!>> Nan tə yari untuwo, kan tə dli
shukutən tə kotl mbatlka.
47 Nan bar mən bi utu tu shin argon
tu kan piwo, arni tə ɗəɗa Yam tə
wule, <<Na ho bi mbarəm tuwo mən
warwat pitənni da'a.>>

‡ **23:45 23.45** Labəle: Giɓər tutulni kan ba le bədlabən bin kari kə Bom kə Yami. § **23:48 23.48** Be ngetle: Shini gunani na dun mbatli.

48 Nan kup mbarəm ju dom wur kə shini bar ju shin argon tu piwo, wu ɓo am den ngetl wu ndara. §
49 Ama kup munju mom ti, mətli ju kop ti kar tor Galili, wu dlər na dlyami wu den shini bar ju den pitən gwa.

Kapi kə Yesu

50 Ho mbarəm mən zo pitən gon ra nan ba wul ti'e Yusufu gwa, ti ni gip kiri kə bəni. *
51 Tə la am gip arjen ju wu gudlumi kan wu pi gwa da'a. Tə mən atl kə Yahudiya gip bən Arimatiyani. Tini den ɓuti mulki kə Yami.
52 Tə ri kar Bilatus, tə lir dli kə Yesu.
53 Kan tə shu suri, tə ghumka gip tutul ghumi məshi mbarəme, tə ne gip gam-bəci kan bor gip tat nan ne murgon gipi wi da gwa.
54 Gas kərkəm barni, ar sawi njem də te gip pət shukutən kə mən Yahuda. (Asabar)
55 Mətli ju kan kop Yesu tor daga Galili ba kop Yusufu wu shin gam-bəci'i, na kanda tu muri dli gəs su gipika gwa.
56 Kan wu ndara wu ri gəzən bom wu kərkəm mir mən təmi kasər na mir bərketəne. Ama wu kop doka kə Musa, kan wu shuku den pət shukutən kə mən Yahuda.

24

Yesu məsh kan tə tli lasi

1 Gasi kə cigəni den pət lahadi, mətli ju ri kə ba gam-bəci'i na mir mən təmi kasəri kan wu pi gwa.
2 Arni wu zam tat tu kan bi gam-bəci'iwo kutəli kawi.
3 Nan wu te gipiwo, wu shin dli kə Babom Yesu da'a.
4 Nan wi gip damtən gip mbatl gəzən den bar tuwo, arni parat wu shin mbarəm rop cwat kar wur dlor, na ghol lulur kə dli da wur mən cirtəni.
5 Wi gip bərtiwo, arni wu ɓa gam atli. Kan mbarəmi ba wul wur'e, <<Unun kem kə ngen mbarəm mən rai gip məshi we?
6 Tə'i da'a, tə tli wi! Dam kən ni den argon tu tə yari in nan tə'i nan kən su Galilika gwa.
7 Den'e baa bi Nya Mbarəm am də mən warwat pitəne, wi ɓa ti den kini, den pət kə myakan ngapo ti tli lasi.>>
8 Arni wu dam shirəm gəsi.
9 Nan wu pal ɗiro, arni wu yari kutl cet nəmi na mbarəm jen kan ra lasi gwa.
10 Mətli ju kan yari mir mən kartən gəs kutl cet nəmiwo, wi ni'e, Maryamu Magadala, na Yowanna, na Maryamu nasi Yakubu, na mətli jen kan ra nan wur gwa.
11 Ama mir mən kartən gəsi pali shirəm kə mətliyika zhe'e shirəmi, wu la mbatl da'a.
12 Ama Bitərus tlyam kenja, tə ri kə ba gam-bəci'i na kətəre tə te gipi, tə shin tutul ghumi məshi mbarəm tu ghum ti gipi gwa markəme, arni tə pal ɗir bom tə den damtən den argon tu pi gwa.

Mbarəm rop den təp Imawus

13 Den pət nəmi eso, rop gip mir mən kopi Yesu ra den təp gəzən kə ritən nye bən gon kan ba wul ti'e Imawus, muntu dlyamtən gəs na Urushalimawo bar kə mil nyingi ni gwa. *
14 Wi den shirəm na ezən den argon tu pi gwa.
15 Wi den shirəm na bali da wuri, ar ni Yesu na gam gəs ri kar wuri tə nəm ritən nan wuri.
16 Ama wi ra gip dəmən gami wu mom'e ti ni da'a.
17 Tə wul wur'e, <<Unun kə bali na ya'ən untuwu?>> Arni wu dlər kə ba lasi na dun mbatli.
18 Nəm gip wur muntu ba wul ti'e Kiliyobas nəmi ti tə wule, <<Ki ni'e mən diki nangi gip Urushalima kan mom bar ju pi gip mir muri jin gwaya?>>
19 Tə wul wur'e, <<Unu ari uju we? >> Wu nəmi ti wu wule, <<Bar ju pi

* **23:50 23.50** Kiri kə bəni: Kiri mbarəmni kə mən Yahuda. * **24:13 24.13** Mil nyingi: Gip Girikwo, wi na bar kə gode dlyamtən gəzəni ‘stadia’, milni wu gode nari da'a.

den Yesu kə Nazare gwa. Mən shirəm na Yamni hari, mən ndərtən gip pitən na shirəm cina də Yam na mbarəme.
20 Muntu kan kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na kiri mbarəm gəmi la'i ti gəs yam wu hukumte ti kə də tə məshi, wu pa giciye tə ka.
21 Mə la mbatl den tin ti ɗəli Isra'ila, ar tu sekəno muri myakan ikənwi na pitən kə bar tu.
22 Eso, mətli jen gip mi dləkən mi, wu ri kə ba gam bəci'i kə cigəni,
23 ama wu zam dli gəs da'a. Nan wu pal ɗiro, wu wule wu shin mir mən kartən kan ɗəl sur kar Yam nan wul wur'e Yesu ra na rai gwa!
24 Jen gip mi kətər rənka kə də wu shini ger gəzəni, arni wu zam kanda tu mətli ju yari gwa, ama tiwo wu shin ti da'a.>>
25 Arni Yesu wul wur'e, <<Kən kədləme! Mən iɗa mbatl kə nəmi bar ju kup mən shirəm na Yam yari gwa.
26 Kə mom'e ar nəm Almasihu te yarka də tə kum dli den bar ju kup kan tə to gəs gip nartən gəs da'aya? >>
27 Pare den rəshi kə Musa na mən shirəm na Yam kup, tə ɓuli wur argon tu rəsh gip Shirəm kə Yam kup den ti gwa.
28 Nan wu ɗir kar nye bən tu wu riwo, Yesu pi wule ti ɓeni cina,
29 ama wu lir ti wu wule, <<Dəm nan mi, sit pi wi, pət ba ri kə ndetən bin wi.>> Kan tə ri bom nan wuri.
30 Nan wu dəm kə ci fingalo, arni tə pən burodi, tə lir Yam, tə cetəli kan tə nəmi wur bi.
31 Kan ger gəzən ba ɓuli, nan wu mom tiwo, ar ni tə jili wur gerka.
32 Wu wul ezən'e <<Mbatl gəmi ker gip mi bitu tə shirəm nan mi den təp nan tə ɓuli mi Shirəm kə Yam gwa diya?
33 Workəca, arni wu pal su Urushalima ka, kan wu zam kutl cet nəm ju kan dom wur kəba las nəm gwa, na nami mbarəmi.
34 Wu den wultən'e, <<Na ho bini Babom tli wi, tə ɗəl kar Biturus!>>
35 Wi ropi ngapo wu yar argon tu pi den təp gwa, na kanda tu wu mom ti nan tə cetəli wur burodi gwa.

Yesu cwat kar mir mən kopi gəsi

36 Wu'i gip shirəm dene ituwi, arni Yesu dlər dlor gip dlom da wur tə wule, <<Də ghol mbatl dəm nankəne.>>
37 Bərti nəm wuri dli gəzən den dədartəni, wu wule tlonni wu shini.
38 Arni tə wul wur'e, <<Unun kem bərti nəm kəne, kə kum wule untuni pi dawu?
39 Shin ni am gən na kar asəm gəni, ami ni na gam gəni, neni am deməni kə shin ni na gam gi ni, ai tlon ra na tlu dli na gul da'a, amo kə shin ami ra nari.>>
40 Nan tə wul untuwo, tə gode wur am na kar asəm gəsi.
41 Kan wu den ghol mbatl hoyi na nəmi bi na amo, ama wu den shinni, wule untuni pi dawo, arni tə wul wur'e, <<Kən ra na bar kə ci ɗeya?>>
42 Wu bi ti bo'i kose,
43 arni tə nəm kan tə ci cina da wuri.
44 Tə wul wur'e, <<Bar ju kan a yari in gwa uju, nan a'i nan kən gwa, den'e, doleni də laa'i kup bar ju nan rəsh demən gip Doka kə Musa na tələnkur kə mən shirəm na Yam na Zabura gwa.>>
45 Arni tə ceti wur gamka də wu mom rəshi Shirəm kə Yami.
46 Tə pa wul wur'e, <<Ar ra na rəshi terka'e, Almasihu ba kum dli den kar muri kə myakano tə tli lasi.
47 Eso, gip sun gəs ni ba pii atl kundərəndlip wazu kə paltən kar Yami, na ho'i wani pitənka, pare gip Urushalima.
48 Kən ni kə shin bar ju pi gwa.
49 Ar tu aa kari in bar sur na bar ju Ba gən wule ti bi gwa. Ama dəmni gip bən də bi'in iko sur yam kani.

Yesu to gəs yami

50 Ar ni Yesu ɗəli wur kar bən Baitanya, lasini tə tli am yami, tə la'i wur albarka.
51 Tə den la'i wur albarka ituwi, arni tə za wur kan ba pən tika to yamka.
52 Wi eso, arni wu ngus, wu ɗəɗa ti, kan wu pal su Urushalima ka, laa'i na ghol mbatl na nari.

53 Se na gəni wi ra te gip Bom kə
Yamka, wu den ɗəɗa Yami.

Yohana

Gabate tələnkuri

Muntu rəsh tələnkuri yari sun gəs gip tələnkuri da'a. Ama tabbate'e Yohana nye mən kartən kə Yesu <<muntu Yesu ba ndu gwa>> ni rəsh tələnkuri (Zhit gip 13.23; 19.26; 20.2; 21.7,20). Ba shino rəsh ni sheti ghon 85 den kaar kə gəri kə Yesu. Rəsh ni tələnkur kən kə də gode kandatu Yesu kalma kə Yam kan ra na pare ko patən da'a dəm mbarəm kan də dəm gip dlom gəmi gwa. Ti ni'e mən ɗəli mbarəm kan Yam yari'e tii cwat gwa, ti ni es'e Almasihu Nya Yami. Kano təp kəba ngəshtən den ti ni mbarəm baa zam rai (20.31). Tələnkuri pa yari ra den ba zam ni rai kan baa pa da gwa təp kəba ngəshtən den Almasihu. Munju kan nəm'e Yesu ni'e təpe, ti ni'e ge shirəmi, ti ni es'e rai, baa zam bi bar kə Yam tu kəkəni. Bar ho bar gip tələnkur kəno ar ni'e kandatu mən rəshiyi pi ampani na bar ju kan ba pi se na gəni gwa na ngashi na bar ju kan kə ruhu ni gwa. Bar juwo ar ni'e ga male, na bəredi, na cirtəni, na mən le təm na təm gəsi, na shirəm kən'e, <<Ami ni,>> kan es na kin inabi na mir gəri kini.

Bar ju kan ra gip tələnkuri gwa

Gabate tələnkuri 1.1-18
Pare pi mbap kə Yesu 1.19-51
Pi mbap kə Yesu na kulci mbarəm gip pili 2.1-12.50
Dəmi kə Yesu den bi məshtəni 13.1-17.26
Məshtən kə Yesu 18.1-19.42
Tlitən kə Yesu gip məshi mbarəme 20.1-21.25

Kalmayi dəmka mbarəme

1 Na la'i gəs kə pi ko unu na unuwo
Kalma ra, Kalmayi ra na Yami, kan
Kalmayiwo Yam ni.
2 Ti nəra na Yam terka kapən də pi
bar kup.
3 Təp kar ti ni pi bar kup, argon ra
kan Yam pi gip bar ju tə pi bat nan ti
gwa da'a.
4 Ti ni'e mən bi ge mbatli, ge mbatl
tu ngapo ar ni'e cirtən kə mbarəmi.
5 Cirtəni ba cir ni gip dəməni, ama
dəməni mani tle gam kə cirtəni da'a.
6 Mbarəm gon ra kan Yam kar ti ɗir
gwa, mən sun'e Yohana.
7 Tə ɗir ni kə də tə yari mbarəm
ge shirəm den cirtəni, kə də mbarəm
kup ngəsh wur den cirtən tu.
8 Yohana na gam gəs ni'e cirtən tu
da'a, tə ɗir ni kə də tə yari mbarəm
ge shirəm den cirtəni.
9 Ho cirtən tu kan ba bi cirtən ko
gonge mbarəm ra den ɗirtən gip atl
kundərəndlip.
10 Tə ra far den kaar atli, kup na
təp kar ti ni pi atl kundərəndlip, ama
mbarəm den kaar atl mani momi gəs
da'a.
11 Tə ɗir ni kar mbarəm gəsi, ama
mbarəm gəsi nəm ti da'a.
12 Ama munju kup kan nəm ti,
munju kan ngəsh wur den sun gəso,
tə bi wur bi kə dəmi mimir kə Yam
wi.
13 Ba'e mimir ju kan gəri gəzən nəra
kandatu mbarəm ba gəri, ko kə ba
metən kə gər na kosi, ko kə ndu'i kə
mbarəm gwa da'a, ama gəri kə Yam
ni.
14 Kalmayi palka mbarəme kan tə
dəm gip dlom gəmi. Mə shin ɗəɗatən
gəsi, ɗəɗatən kə nya nəm tonngəlan
kə Yam kan bom, muntu ɗəl sur kar
Bəbayi gwa, laa'i na zo mbatl kə Yam
na ge shirəmi.
15 (Yohana shirəm den ti. Tə tli yar
yam tə wule, <<Muntu ni'e mbarəm
tu kan a wule, <Mən ɗirtən den kaar
da'əmi manəmi, domici təra kapən də
gəri mi.
16 Təp kar laa'i zo mbatl gəs ni mə
zam zo mbatl gon ra den goni.
17 Domici kulciwo təp kar Musa
ni bi, ama zo mbatl kə Yam na ge
shirəm ɗir ni təp kar Yesu Almasihu.
18 Murgon ra kan bot shini Yam
gwa da'a, ama nya gəs nəmi kan bom,
muntu kan ti ni'e Yam kan ra na
Bəbayi gwa, ti ni tə gode mi Yami.>
>>

Yohana wule ti ni'e Almasihu da'a

19 Seda kə Yohana ikən nan mən
Yahuda kə Urshalima kar mən keri
bar ju ɗiri Yam na mən gəsgal kə
Lawi kə wu ngen momi den ko ti
woni gwa.
20 Tə nge yari da'a, ama tə ɓul bi tə
wule, <<Ami ni'e Almasihu da'a.>>
21 Wu ngen momi kar ti wu wule,
<<To ki ni'e wowe? Ki ni'e Iliya ya?>>
Tə wul wur'e, <<Ami ni da'a.>> Wu
wul ti'e,<<Ki ni'e mən yari shirəm kə
Yam tu ya?>> Ar ni tə nəmi wur tə
wule, <<O'o.>>
22 Kan wu pa'i na wultən'e, <<Ki
ni'e wowe? Yari mi argon tu kan mii
bali munju kan kar mi ɗir gwa. Unun
kə wul gam gi rawe?>>
23 Yohana bali wur gip shirəm kə
mən yari shirəm kə Yam Ishaya tə
wule, <<Ami ni'e yar mən latən bi gip
ləpe, <Kərkəmi ni guntəp Babom ar
dəm sat.> >>*
24 Ar ni mən Parise jen kan kar wur
gwa
25 ngen momi kar Yohana wu wule,
<<Kan unun kem kə pi mbarəm
batisma nan ki ni'e Almasihu ko
Iliya, ko mən yari shirəm kə Yam tu
da gwa?>>
26 Yohana nəmi wur tə wule, <<A
pini mbarəm batisma na male, ama
gip kəno gon ra kan kə mom ti da
gwa.
27 Ti ni'e muntu kan ba ɗir kaar
da'əmi, muntu zap kaptəlan gəs ma
a kəm pətli da gwa.>>
28 Muntu kup pini gip nye bən kə
Betanya den kəti bi ɓula kə Urdun,
las tu kan Yohana den pi mbarəm
batisma gwa.

Yesu ni'e nye Təm kə Yami

29 Bar tlowo ar ni Yohana shin Yesu
den tertən kar ti, kan tə wule, <<Shin
ni nye təm kə Yami, muntu kan ra
na warwat pitən kə mbarəm kə atl
kundərəndlip gam da ti gwa!
30 Ti ni'e muntu kan a shirəm den
ti gwa nan a wule, <Mən ɗirtən
den kaar da'əmi manəmi, domici təra
kapən də gəri mi.>
31 Kup na ami na gam gən ma a
mom ti da'a, ama argon tu kem a
ɗir ami den pi mbarəm batisma na
mal gwa ni'e kə də mom ti ra gip
Isra'ila.>>
32 Kan Yohana ba bi seda'e, <<A
shin ruhu kə Yam den surtən na dli
wule kə kuɓuri kan ba dlər den ti.
33 Faro, a mom ti da'a, ama muntu
kan karəm kə pi batisma na mali
yarim'e, <Mbarəm tu kan kə shin
Ruhu sur kan ba dəm den ti ni'e
muntu kan baa pi mbarəm batisma
na Ruhu kə Yam gwa.>
34 A shin wi kan a yari den'e
muntuwo Nya Yam ni.>>

Mir mən kulci kar Yesu kə pari

35 Bar tlo eso Yohana ra dlor na rop
gip mir mən kulci kar ti.
36 Nan tə shin Yesu den wucetəno,
ar ni tə wule, <<Shin ni! Nye Təm kə
Yam ta!>>
37 Nan mir mən kulci kar ti ropi
kum tə yari untuwo, ar ni wu kop
Yesu kaari.
38 Yesu bali ger kaaro ar ni tə shin
wur den kopi gəsi, kan tə ngen momi
kar wur tə wule, <<Unun kə ndu we?
>> Ar ni wu wule, <<Rabbi, (Ba mən
kulci ituwi), a ko ni kə dəm we?>>
39 Yesu nəmi wur tə wule, <<Ɗir
shin ni.>> Ar ni wu ri nan ti kan wu
shin las tu tə dəm gwa, wokociyiwo
bar kə gəlla am wupse ni kə siti, kan
wu pa'i nde pət nan ti.
40 Andərawus, erəm kə Siman
Bitərus ni'e nəm gip ropi kan kum
argon tu Yohana yari kan wu kop
Yesu gwa.
41 Argon tu Andərawus pare piwo
ar ni'e, tə zam erəm gəs Siman kan
tə wul ti'e, <<Mə zam Almasihu wi>>
(Zəzari kə Yam ituwi).
42 Kan tə ɗir nan ti kar Yesu. Ar
ni Yesu shin ti, kan tə wule, <<Ki
ni'e Siman nya Yohana. Baa la ki
bi'e Kepas>> (na bi gono Bitərus, tat
ituwi†).

Yesu la bi Filibus na Natanayilu

43 Bar tlowo, ar ni Yesu pən gip
mbatl gəs den'e tii ndara Galili. Ar

* **1:23 1.23** Ishaya 40.3 † **1:42 1.42** Kepas (na bi kə mən Arameik ni) kano Bitərus (na bi mə mən Hellas) kup rop juwo tat ni ar ba pi nupi.

ni tə zam Filibus, kan tə wul ti'e, <<Kopəni.>>
44 Filibus nye mən Betsaida ni, bən
kə ga Andərawus na Bitərus.
45 Filibus zam Nataniyel kan tə wul
ti'e, <<Mə zam mbarəm tu kan Musa
mən yari shirəm kə Yam rəsh den ti
gip tələnkur kulci gəs gwawi, muntu
kan ga mən yari shirəm kə Yam ma
rəsh den ti gwa'e, Yesu kə Nazarat,
nya Isubu.>>
46 Nataniyel ngen momi tə wule,
<<Baa mani zami ho bar gon gip
Nazarata?>> Filibus wul ti'e, <<Dir kə
shini.>>
47 Nan Yesu shin Nataniyel den
tertəno, ar ni tə shirəm den ti tə wule,
<<Ho nye mən Isra'ilan kəni, muntu
kan setən ra gip pitən gəs da gwa.>>
48 Nataniyel ngen momi kar ti tə
wule, <<Im ni kə momən rawu?>>
Yesu nəmi ti'e, <<A shin ki nan ki ra
gəs kin turum kapən də Filibus la ki
bi gwa.>>
49 Kan Nataniyel ba wul Yesu'e,
<<Ba mən kulci, ki ni'e Nya Yami! Ki
ni'e Gun kə Isra'ila.>>
50 Yesu wul Nataniyel'e, <<Kə
ngəsh ki ni demən nan a yari'i den
a shin ki gəs kin turum gwa ya?
Kii shin kiri bar ju kan man muntu
gwa.>>
51 Ar ni tə pa wul wur'e, <<Na ho bi
ni a yari ine, kii shin dlom yam ɓuli,
na mir mən kartən kə Yam den totən
na surtən den‡ Nya Mbarəme.>>

2

Yesu pali koni mal dəm njeti mal Inabi

1 Den pət kə myakano nyel gud-
lumi ra gip bən kə Kana gip kəti atl
kə Galili. Nasi Yesu ra lasi,
2 Yesu na mir mən kulci kar ti ma
la wur bi kə ba gudlumiyi.
3 Nan mal kin inabi gəzən pakawo,
ar ni nasi Yesu wul ti'e, <<Wu'i na
mal kin inabi da'a.>>
4 Yesu bali ti tə wul ti'e, <<Nəna,
unun kem kə ɗir karəm rawe?
Wokoci gən piwi da'a.>>
5 Ar ni nas wul mən pi mbapi'e,
<<Pi ni argon tu kup tə yari in gwa.>>
6 Kosak na lasiwo kiri ran kə tat
jen ra guduli mukka, nari ni mən
Yahuda ba pi mbap ju kan Yam ba
nəm gwa təp kə ba hotəne, ko gonge
gip tati ba mani shoti ti mal bar kə
tat mal mukka.*
7 Ar ni Yesu wul ga mən pi mbapi'e,
<<Laa'i ni ran ju na male.>> Kan wu
la'i har bisi.
8 Kan Yesu ba wul wur'e, <<Kəkəno
nge ni kə ri ni mbarəm tu kan ne ti
gam nyeli gwa.>> Ar ni wu pi untuyi,
9 kan mbarəm tu ne gam nyeli
ba ɓom mali kan palika mal inabi
gwa. Tə mom las tu ar ɗəl gwa da'a,
mən mbap ju kan nge mali gwa ni
momi. Kan tə la bi ba mən gudlumiyi
markəme
10 tə wule, <<Ko gonge mbarəm ba
ɗəli ni mal inabi kan mani təmtən
gwa kakani, den kaariwo kan də ɗəli
muntu kan ri məntayi da'a wokoci
tu məndəkiyi tla ar kəm wur wi gwa,
ama kiwo kə ne muntu mani təmtən
gwa se kəkəni.>>
11 Muntu ni'e halama bar kə
dləkəntən kə Yesu kə nəm, tə pini
muntu gip bən kə Kana gip kəti atl
kə Galili. Na untu ni tə gode ɗəɗatən
gəsi, kan mir mən kulci kar ti ba
ngəsh wur den ti.

Yesu kar mən wuri barka gip bom kə Yami

12 Den kaar kə untuwo, ar ni Yesu
ndara Kaparnahum nan ti na nase
na mir mən gəpi gəs na mir mən kulci
kar ti. Wu dəm suka kə mir muri
jeni.
13 Nan wokoci Nyel Jikat Bədlabən
kə mən Yahuda piwo, ar ni Yesu to
gəs Urshalima.
14 Te gip dəbom bom kə Yam kawo,
ar ni tə zam mbarəm den ta wuri ga
tla, təm na kuɓərka, kan na jen njon
den tebər wu den bali wurpi.
15 Ar ni tə miri zap tə pi rəɓa nari,
kan tə kar wurka gip bom kə Yami,
kup na təm na tlayi, kan tə jirkət ga

‡ **1:51 1.51** Pare pi bari 28.12 * **2:6 2.6** Bar kə galan hauya nəm na kutl ko lita hauya nantam.

tebər gəzənka tə wi ge wurpi kə mən bali wurpiyika.
16 Ar ni tə wul munju kan ba wur ga kuɓərika gwa'e, <<Dəli ni bar ju ɗeka! Ba kə pali ni bom kə Ban ka ba bar pət da'a!>>
17 Ar ni mir mən kulci kar ti dami den ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam'e, <<Ghuve kə ndu'i bom gi baa cim mbatl naari.>>†
18 Ar ni kiri kə mən Yahuda ngen momi wu wule, <<Unu bar kə dləkəntən ni kii pi kan baa gode iko gi kə pi bar tu gwawu?>>
19 Yesu nəmi wur tə wule, <<Yas ni bom kə Yam kənka, ami ngapo aa tu lasi gip muri myakan.>>
20 Mən Yahudayi bali ti wu wule, <<Ar pən sheti ghon hauya rop na mukka kan ba'i pa'i tu'i bom kə Yam kəni, ama kə ri kə tu'i gəs ra lasi gip muri myakana?>>
21 Ama bom kə Yam tu Yesu ba shirəm denewo dli gəs ni.
22 Den kaar kə tli gəska gip məshi mbarəm ni mir mən kulci kar ti dami argon tu tə yari gwa. Kano wu ngəsh wur den shirəm kə Yam kan ra na rəshi na shirəm ju Yesu yari gwa.
23 Nan Yesu ra gip bən Urshalima wokoci kə Nyel Jikat Bədlabəno, ar ni mbarəm na womti shin bar kə dləkəntən ju tə den pi gwa kan wu ngəsh wur den ti.‡
24 Ama Yesu ne dli den wur da'a, domici tə mom mbarəm kup.
25 Tə pa ndu də mbarəm yari ti argon den nya mbarəm da'a, domici tə mom argon tu gip mbatl kə ko gonge mbarəm gwa.

3

Nikodimu ri kar Yesu

1 Mbarəm gon ra gip mən Parise, mən sun'e Nikodimu, təra nəm gip mən domtən kə kiri kə mən Yahuda.
2 Ar ni mbarəmi ɗir kar Yesu gip gasi kan tə wule, <<Ba mən kulci, mə mom ki mən kulci mbarəm kan ɗəl sur kar Yam gwa ni. Domici murgon ra kan baa mani pi halama bar kə nəmi bi na am ju kan kə pi gwa da'a Yam ni ra nan ti da gwa.>>
3 Yesu nəmi ti tə wule, <<Ge shirəm ni a yari'i, o gər ki ni es* dawo, kii shin mulki kə Yam da'a.>>
4 Nikodimu ngen momi kar ti tə wule, <<Imnu baa pa mani gəri mbarəm kan korsika gwawu? Rawo, tii mani paltən te gip tu də naska də gər ti ra dak!>>
5 Yesu nəmi ti tə wule, <<Ge shirəm ni a yari'i, ko nəm murgon ra kan baa te gip mulki kə Yam da'a, e gər təni təp kə ba mal na ruhu da gwa.
6 Mbarəmo, mbarəm ni tə gəri, Ruhu ngapo Ruhu ni tə gəri.
7 Ba də argon tu a yari'i'e, <Ar nəm mbarəm te yarka də gər ti esi> dəmi'i bar kə nəmi bi na am da'a.
8 Itər ba bətl ni gam las tu ar ndu kopi gwa. Kə kum wultən gəsi, ama kii mani yari las tu ar ɗəl ɗir na las tu ar ba ri gwa dak. Untu ni ar ra na ko gonge mbarəm tu kan Ruhu ni gər ti †gwa.>>
9 Ar ni Nikodimu pa ngen momi kar Yesu tə wule, <<Imni untu baa pi rawu?>>
10 Kan Yesu ba nəmi ti tə wule, <<Bar mən kulci mbarəm kə Isra'ila ni'e ki, ama kə mani momi bar ju da'a ya?>>
11 Ge shirəm ni a yari'i'e mə yari ni argon tu mə mom gwa, kan mə shirəm ni den argon tu mə shin gwa, ama kup na untu kə nge nəmi argon tu mə yari in kagwa.
12 A shirəm ni nan kən den bar ju kan kə atl ni gwa ama kə nəm da'a, imni kii nəm ami ni a yari in bar ju kan kə to yamka ni gwawu?
13 Murgon ra kan taɓe totən yam gwa da'a se de Nya Mbarəm kan ɗəl sur yam gwa.
14 Kandatu Musa tli ici ka zili gəlla den dlo gip ləpo, untu ni ar nəm də tli Nya Mbarəm yami,

† **2:17 2.17** Zabura 69.9 ‡ **2:23 2.23** sun gəsi * **3:3 3.3** gər ki ni esi: Kandatu bali gip rəshi jeno ar ni'e, <<Se in gər ki ni sur yam gwa.>> † **3:8 3.8** Gip bi kən Hellaso na Ruhu na itər, kup sun nəm ni.

15 kə də muntu kup ngəsh ti den
tiwo, tə zam ge mbatl tu kan baa pa
dagwa.
16 <<Domici Yam ndu atl
kundərəndlip naaro, ar ni tə bi nya
gəs nəm kan ra bom gwa, den'e
muntu kup ngəsh den tiwo, ba də tə
liika katl da'a ama tə zam ge mbatl
tu kan baa pa dagwa.
17 Domici Yam kar ni nya gəs sur
atl kə də tə hukunte atl kundərəndlip
da'a, ama kə də mbarəm den kaar atl
kundərəndlip zam ɗəltən ra təp kar ti.
18 Murgon tu kup ngəsh den Nya
Yamo baa tloyi ti shirəm da'a, ama
muntu kup ngəsh den ti dawo, tare
tloyi ti shirəm wi domici tə ngəsh ti
den sun kə Nya Yam kan ne ti nəm
kan ra bom gwa da'a.
19 Tloyi shirəmi ni'e cirtən ɗir gip
atl kundərəndlip wi, ama mbarəm
ndu dəmənka man cirtəni, domici
pitən gəzəno kə ɗasi tu ni.
20 Murgon tu kup ba pi bar kə ɗasi
tu'o tə nge ni cirtəni, kan tii ndu
ɗirtən kar cirtən da'a, bəse də pitən
gəs ɗəlka den kaari.
21 Ama kup mən pitən koro, tə ɗir
ni kar cirtəni, kə də shin ra hoyi den'e
argon tu tə piwo, tə pi ni gip kopi
shirəm kə Yami.>>

Shirəm kə Yohana mən pi batisma den Yesu

22 Den kaar kə untuwo, ar ni Yesu
na mir mən kulci kar ti ndara kəti
atl kə Yahuda, las tu kan tə ɓom
dəmi nan wur gwa, tə den pi mbarəm
batisma.
23 Wokociyiwo Yohana ra den pi
mbarəm batisma gip Ainon kan ra
kosak na Salim, nan mal ra na naari
lasi gwa, kan mbarəm ba pi ta ɗirtən
ba pi wur batisma.
24 Muntu pi ni kapən də la Yohana
gip bom moni.
25 Kan shirəm ba gadlərka gip dlom
kə mir mən kulci kar Yohana na mən
Yahuda goni‡ den shirəm kə al'ada
hotən ju kan mən Yahuda ba pi kə
dəmi dləran den bi doka gəzən gwa.
26 Ar ni wu ɗir kar Yohana kan wu
wul ti'e, <<Ba mən kulci, mbarəm tu
kan ra nan ki den kəti ɓula Jodan,
muntu kan kə bi seda den ti gwa, tin
tu den pi batisma pa'e, mbarəm ngap
den ta ritən kar ti.>>
27 Den muntuwo ar ni Yohana bali
wur tə wule, <<Mbarəm baa mani ni
zami argon tu kan bi ti sur yam gwa
katl.
28 Kən na gam gin kii mani yari
den'e a wule, <Ami ni'e Almasihu
da'a, ama karəm ni cina da ti.>
29 Pel gəro kə Ba mən pel gudlumi
ni. Bar berəm kə mən pel gudlumiyi
ba ɓut ni kə də tə kum yar kə Ba mən
pel gudlumiyi. Ti ni tə kum yar kə
Ba mən pel gudlumiyiwo, tə laa'i na
ghol mbatl naari. Təp untu ni a pi
ghol mbatl hoyi.
30 Ar nəm də mbarəm tu pi
ta naartəni, ami ngapo a pi ta
catənka.>>

Muntu kan ɗəl sur Yam gwa

31 <<Ti muntu kan ɗəl sur yamo, tə
naar man kup ka. Muntu kup kan atl
ni tə ɗəlo kə atl ni təra, kan tə shirəm
ni den bar ju kan kə atl ni gwa. Ti
muntu kan ɗəl sur yamo tə naar man
kup ka.
32 Tə shirəm ni den argon tu tə kum
kan tə pal tə shin gwa, ama kup na
untu murgon kan ra nəm argon tu tə
yari gwa da'a.
33 Ama muntu kup nəm shirəmiwo,
tə tabbate wi den'e Yam mən dləri
den shirəm gəs ni.
34 Domici muntu kan Yam kar
suro, shirəm kə Yam ni tə yari, nan
Yam bi ti ni Ruhu gəs baa patən gwa.
35 Bəbayi ba ndu Nyayi, ar ni tə bi
bar kup gip am gəsi.
36 Muntu kup ci cina gip ngəshtən
den Nyayiwo təra na ge mbatl tu kan
baa pa da gwa. Ama muntu kup nge
Nyayiwo, tii zam ge mbatl tu kan baa
pa da'i da'a, se lo kə Yam kan ra den
gam gəs gwa.>>

4

Yesu na nagər mən Samariya

‡ **3:25 3.25** Gip kor rəshi tulankuri jen na amo <<Mən Yahuda jen>> ni lasi.

1 Mən Parise kum den'e Yesu den
pi mbarəm batisma na zami mir mən
kulci kar ti man Yohana,
2 kup na Yesu na gam gəs ni ba pi
batismayi da'a, ama mir mən kulci
kar ti ni den pi.
3 Nan Babom Yesu kum muntuwo,
tə za atl kə Yahudaka kan tə pal na
kaar tə te gip atl kə Galili.
4 Ra untuwo ar nəm tə kop gip kəti
atl kə Samariya.
5 Ar ni tə mbubar gip bən kə mən
Samariya gon kan ba la ti bi'e Sika,
kosak na atl tu kan Yakubu bi nya gəs
Isubu gwa.
6 Shu mal kə Yakubu ra lasi. Nan
ar banyi Yesu na ɓomi asəmo, ar ni tə
dəm atl den bi shu mali. Wokociyiwo
pət to dlom yam wi.
7 Ar ni nagər mən Samariya gon
ɗir kə nge male, ar ni Yesu wul ti'e,
<<Bim mal ngap a tla.>>
8 (Mir mən kopi gəs te gip bən kə
wuri fingali.)
9 Nagər mən Samariyayi wul
Yesu'e, <<Ki mən Yahuda ni, kan
amo nagər mən Samariya ni. Imnu
kə lirim mal rawu?>> (Domici mən
Yahuda ba mo gam kə ba lasi nəm
na mən Samariya da'a.*)
10 Yesu nəmi ti tə wule, <<O na kə
mom ni bi bar kə Yami na muntu kan
ba lir ki maliwo, na kə lir ti tə bi'i mal
mən bi ge mbatl wi.>>
11 Nagər mbarəmi wule, <<Mən
nartəni, ki ra na bar kə dəli mali da'a
kan shu mali dlyam ngap. Ako ni kii
zam mal mən bi ge mbatl tuwe?
12 Rawo kə man ni kori gəmi
Yakubu, muntu kan za'i mi shu mali
kan tə tla mali na gam gəs, mimir gəs
ma wu tla kup na ga dabba gəsa?>>
13 Yesu nəmi ti tə wule, <<Murgon
tu kup tla mal kəno, tii pa kum
guzum mal ra,
14 ama murgon tu kup tla mal tu
a biwo, ti'i kum guzum mal ra da'a.
Mal tu kan aa bi ti baa dəm ger mal
gip ti kan baa pi ta ɗəltən ar ri zami
ge mbatl tu kan baa pa da gwa.>>
15 Nagər məri wul ti'e, <<Babomi,
bim mal tu ngapi, kan guzum mal
baa pi ta kemi gən kə ɗirtən ɗe kə nge
mal da gwa.>>
16 Yesu wul ti'e, <<Ri la bi bakos gi
kə ɗir ni nan ti.>>
17 Ar ni nagər məri bali ti tə wule,
<<Ami na kos da'a.>> Yesu wul ti'e,
<<Kə yari dlat nan kə wule ki na kos
da gwa.
18 Ge shirəm ni kə yari. Kə pi moni
nantam, kan mbarəm tu ki ra nan ti
kəkən ma kos gi ni da'a.>>
19 Nagər məri wule <<Mən nartəni,
a shino ki mən yari shirəm kə Yam ni.
20 Ga kori gəmi bote Yam den
tləndər tu. Ama kən mən Yahuda
wule gip bən Urshalima ni ndari də
mbarəm bote Yami.>>
21 Yesu wul ti'e, <<Nagər mbarəme,
ngəsh ki deməni, wokoci ra den
ɗirtən nan kii bote Bəba ba'e den
tləndər tu ko su Urshalimaka da'a.
22 Kən mən Samariya ba bote ni
argon tu kə mom dagwa. Ama min
mən Yahudawo, mə bote ni argon tu
mə mom gwa, domici zami ɗəltəno
təp kar mən Yahuda ni ar ɗiri.
23 Ama wokoci ra den ɗirtəne,
kəkən ma ar ɗir wi nan mən pi bota
hoyi ba bote Bəba gip Ruhu na ho
mbatl gwa, domici badər mbarəm ju
ni Bəba ba ngen wu bote ti.
24 Yamo Ruhu ni, rawo ar nəm də
munju ba bote tiwo, wu bote ti gip
ruhu na ho mbatli.>>
25 Ar ni nagər məri wule, <<A
mom'e Almasihu (kan ba la ti bi'e
Kəristi) den ɗirtəne. Wokoci tu tə
mbərawo, tii ceti mi gamka den bar
kup.>>
26 Ar ni Yesu yari ti'e, <<Ami mən
shirəm nan ki kən ni'e ti.>>

Mir mən kulci kar Yesu pa mo nan tiwi

27 Wi gip shirəmo se mir mən kulci
kar ti ba pali, ar ni ar dəmi wur bar
kə nəmi bi na am nan wu zam ti den
shirəm na gər mətli gwa. Ama ko nəm
gon ngen momi kar nagər məri da'a tə
wule, <<Unun kə ndu'i?>> Ko də gon

* **4:9 4.9** Domici mən Yahuda ba mo gam kə ba lasi nəm na mən Samariya da'a: Ba bali shirəm tu'e <<Mən Yahuda ba tla bar gip gal nəm na mən Samariya da'a.>>

wul Yesu'e, <<Unun kem kə shirəm nan tiwu?>>
28 Ar ni nagər məri za tat mal gəs lasi, tə pal te gip bənka tə wul mbarəm'e,
29 <<Dir shin ni mbarəm tu kan yarim bar ju kup a pi gwa. Ko ti ni'e Almasihuyi?>>
30 Ar ni mbarəm ɗəl ter gip bəni wu ne gam kar Yesu.
31 Gip untuwo ar ni mir mən kulci kar ti lir ti wu wule, <<Ba mən kulci, ci fingali.>>
32 Ama Yesu wul wur'e, <<Ami ra na fingal tu kan kə mom argon dene da gwa.>>
33 Ar ni mir mən kulci kar tiyi wul ezən'e, <<Rawo murgon ɗiri təni fingala?>>
34 Ama Yesu wule, <<Fingal gən ni'e a pi argon tu muntu kan karəm sur ba ndu a pi gwa, kan a pa pa'i mbap gəsi.
35 Kə kur wule, <Ar sawi kyar wupse də rəsh kən diya?> A yari in den kə ɓul ni ger gin kə shin ni bar kə gip kəne! Wu nyo wi den bi rəshi.
36 Kəkən tu ma nye mən pi mbap den zami ɓatltən gəs wi, ti den rəshi bar kə kən tə den ri gip ge mbatl tu kan baa pa da gwa, kə də mən ngani na mən rəshi kup pi ghol mbatli.
37 Ra untuwo, shirəm tu'e, <Gon ngani kan gon ba rəsho> untu ni ar ra.
38 A kar kən kə rəsh argon tu kən ni kə pi mbapi da gwa. Jen ni pi mbap hoyi, kan kəno kə zam ra gip mbap gəzəni.>>

Mən Samariya na womti ngəsh wur den Yesu

39 Na womti kə mən Samariya kan gip bən ta ngəsh wur den Yesu den argon tu kan nagər məri yari gwa'e, <<Tə yarim bar ju kup a pi gwa.>>
40 Nan mən Samariyayi ɗir kar tiwo, ar ni wu lir ti den tə dəm nan wur ngapi, kan tə dəm kə muri rop.
41 Mbarəm na womti ngəsh wur den Yesu den shirəm gəsi.
42 Ar ni wu wul nagər məri'e, <<Ba'e mə nəm ni den argon tu kə yari katl gwa da'a ama kəkəno mə kum wi na gam gəmi, kan mə mom wi den mbarəm tu ni'e Mən ɗəli mbarəm kə atl kundərəndlip.>>

Yesu warke nya bar mbarəm goni

43 Den kaar kə muri ropiwo ar ni tə za kəti atl kə Samariya tə ndara Galili.
44 (Yesu tare yari wur wi den'e ba shin nartən kə mən yari shirəm kə Yam gip bən gəs da'a.)
45 Nan tə mbubar gip Galiliwo, mən Galiliyi pi ti ɗem na ɗirtəne. Wu shin bar ju kup tə pi gwa gip Urshalima wokoci kə Nyel Jikat Bədlabəni, domici wu ma wu ra lasi.
46 Kan tə pa te gip bən kə Kana kan ra gip atl kə Galili, las tu kan tə pali koni mal ka mal inabi gwa. Lasiwo nya bar mbarəm gon ra den kumi dli gip Kaparnahum.
47 Nan mbarəm tu kum'e Yesu za atl kə Yahuda tə cwat gip Galiliwo, ar ni tə ri lir ti den də tə ri warke nya gəs nye moni, muntu kan ra bi də məshtən gwa.
48 Yesu wul ti'e, <<Kən ni kə shin bar kə halama na bar kə dləkəntən dawo, kii ngəsh kən den Yam da'a.>>
49 Bar mbarəmi lir Yesu tə wule, <<Mən nartəni, sur kapən də nya gən məshka.>>
50 Yesu bali ti tə wule, <<Ndara, nya gi baa sa ra na ge mbatli.>> Mbarəmi nəm shirəm kə Yesu kan tə ndara.
51 Nan tə'i den təpo ar ni zher gəs jen mbor ti na shirəm den'e nya gəs pal gingələn wi.
52 Nan tə ngen momi wokoci tu kumi dli kə nyayi pa'o, ar ni zher gəsi wul ti'e, <<Ghur bar kə gəlla nəm kə pət ni kumi dliyi za ti.>>
53 Ar ni bas mom'e wokociyi ni Yesu wul ti'e, <<Nya gi ba sa ra na ge mbatli.>> Ar ni mbarəmi na mbarəm kə shu bom gəs kup ngəsh wur den Yesu.
54 Muntu ni'e halama bar kə nəmi bi na am kə rop kan Yesu pi nan tə za gip atl kə Yahuda tə mbubar gip atl kə Galili gwa.

5

Yesu warke kurki gon bi male

1 Den kaariwo, ar ni Yesu to Ur-
shalima kə nyel gon kə mən Yahuda.
2 Kosak na Bədlabən Təm kan gip
Urshalimawo shu gurku mal gon ra,
muntu kan na bi kə mən Aram ba la
ti bi'e Betesda gwa*, lasi ra na gandəli
na kop gudəli nantam.
3 Lasi ni ba ne mbarəm na womti
kan kəti dli gəzən ra hoyi da'a, ga tabi,
na kurki, na munju kətə dli gəzən itər
tlaka gwa.
4 Wu ɓut ni kə də gudər mali.
Domici mən kartən kə Yam ba kur
sur gip mali, tə gudəri. Ar ba dəm'e
muntu kup kan zho ti kə la'i asəm
gip mali kan gudəri gwa ba zam
warketən den argon tu kan ba ghun
ti gwa.
5 Gon ra lasi kan den kumi dli kə
sheti ghon hauya nəm na kutl cet
wuzupse gwa.
6 Nan Yesu shin ti ɓomo, tə mom'e
untu ni təra den kumi dli kə tlyari
wokoci, ar ni Yesu ngen momi kar ti
tə wule, <<Kə ndu kə pal lauwa?>>
7 Mbarəmi kan ba kum təmi kə dli
gəs da'ayi nəmi ti tə wule, <<Babomi,
ami ra na murgon kan baa nem am a
su gip mali gwa da'a wokoci tu gudər
mali gwa. Ami ni den kərce kə sitən
gipiwo, se də gon ɓotlka deməni.>>
8 Ar ni Yesu wul ti'e, <<Tlyami! Pən
bamuri gi kə ndara.>>
9 Ar ri kətigon da'a, ar ni mbarəmi
warke, kan tə pən bamuri gəs tə
ndara. Den pət Asabar pət shukətən
kə mən Yahuda ni muntu pi.
10 Ar ni mən Yahudayi wul
mbarəmi kan Yesu warke tiyi
gwa'e,<<Sekəno pət shukətən ni, den
Kulci kə Musawo ar ndari kə pən
bamuri gi da'a.>>
11 Ama tə bali wur tə wule,
<<Mbarəm tu kan palim lau gwa ni
wuləm'e, <Pən bamuri gi kə ndara.>
>>
12 Ar ni wu ngen momi kar ti
wu wule, <<Wo ni'e mbarəm tu kan
wul ki'e kə pən bamuri gi kə ndara
gwayi?>>
13 Mbarəmi kan warke ti gwa mom
wo ni warke tiyi da'a, nan Yesu jilka
gip womti mbarəm kan ra lasi gwa.
14 Den kaariwo ar ni Yesu zam ti
te gip bom kə Yamka kan tə wul
ti'e, <<Shin ca, kə pal lau wi. Za pi
warwat pitəne, bəse də wani bar gon
kan man muntu gwa zam ki.>>
15 Ar ni mbarəmi ndara kan tə yari
kiri kə mən Yahudayi'e Yesu ni pali ti
lau.
16 Ar dəm'e, nan Yesu ba pi ni
bar ju den pət shukutəno, ar ni mən
Yahudayi pare sanante ti.
17 Yesu wul wur'e, <<Ban den ta
pi mbap ko gigasi har sekəni, untuni
ami den pi pa'e.>>
18 Den shirəm tuwo ar ni mən
Yahudayi meti ra gip ngeni ri gəs
eka, wu wule ba'e den warke
mbarəm den pət shukutən ni katl
da'a ama den'e tə den la'i bi Yam'e
bas ni, tə pali gam gəs nəm na Yam
ituwi.

Iko tu Yesu Nya Yam ra nari gwa

19 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule,
<<Ge shirəm ni a yari in'e Nyayi ba
pi argon kə gam gəs da'a, se de argon
tu tə shin bas den pi gwa, domici kup
argon tu Bəbayi ba piwo ar ni Nyayi
ba pi pa'e.>>
20 Rawo Bəbayi ba ndu Nyayi kan tə
gode ti ni bar ju kup tə pi gwa. Aan,
kə də kə nəm bi na amo, tii gode ti
bar ju ma kan naar man munju gwa.
21 Domici kandatu Bəbayi ba tli
məshi mbarəm gip gambəci tə bi wur
ge mbatl gwa, untu ni Nyayi ba bi ge
mbatl muntu kup tə ndu'i ti bi gwa.
22 Bəbayi ba tloyi shirəm murgon
da'a, ama tə la kup iko kə tloyi shirəm
mbarəm gip am də Nyayi wi,
23 kə də mbarəm kup ɗəɗa Nyayi
kandatu ba ɗəɗa Bəbayi gwa. Muntu
kup ba ɗəɗa Nyayi dawo, tə ɗəɗa
Bəbayi kan kar ti sur gwa ituwi.
24 <<Ge shirəm ni a yari in den'e
murgon tu kup ba kum shirəm gən
kan tə ngəsh ti den muntu kan karəm

* **5:2 5.2** Gip təlankuri jeno Betzata ni. Nami təlankuriwo ngapo Betseda

gwa ra na ge mbatl tu kan baa pa da gwa. Eso, baa hukunte ti da'a, domici tə jikat məshtən tə te gip ge mbatl wi.
25 Ge shirəm ni a yari ine, wokoci gon den ɗirtəne, kəkən ma ar ɗir wi, nan məshi mbarəm baa kum yar kə Nya Yam gwa, munju kum ngap baa zam dəmi ra na ge mbatli.
26 Domici kandatu Bəbayi na gam gəs mən bi ge mbatl no, untu ni pa tə kem də Nyayi dəm mən bi ge mbatli.
27 Tə pa bi ti bi kə tloyi mbarəm shirəm domici tə Nya Mbarəm ni.
28 <<Ba də muntu dləkən kən ni da'a, rawo wokoci gon ra den ɗirtən nan kup muntu kan ra məshi gip gambəci baa kum yar gəs
29 kan wu ɗəl tori, munju kan pi mbuni baro, wii tlyam wu zam ge mbatli, kan munju kan pi wani baro, wii tli də hukunte wuri.
30 Aa mani pi argon ami nan gən da'a, a tlo ni shirəm den kandatu Yam wule a pi gwa. Ra untuwo tloyi shirəm gəno dlat ni ar ra, nan argon tu a ndu'i gam gən ni a pi dagwa, ama kə muntu kan karəm sur gwa ni.

Seda den Yesu

31 <<Ami ni a shirəm den gam gəno, argon tu a yari deməno baa nəm da'a.
32 Gon ra kan ba shirəm demən gwa, kan a mom'e argon tu tə yari deməno untun ar ra.
33 <<Kə kar bar den Yohana kano tə bi seda den ge shirəmi.
34 Ba'e den a nəm ni argon tu kan mbarəm ba sede gwa ni da'a. Ama a yari ni den kə zam ni ɗəltən ra.
35 Yohana ni'e pitila tu kan pi ta ci kan ba bi cirtən gwa, ama kə pən kə kum təmi kə cirtən gəs kə nye wokoci njem katl.
36 <<Ami ra na seda kan man muntu Yohana pi demən gwa. Domici mbap ju kan a piwo, Bəbayi ni bim kə də a pi, kan bar ju ami den pi gwa ni ba bi seda den'e Bəba ni karəmi.
37 Kan Bəbayi kan karəm na gam gəs ni'e seda gəni. Kə taɓe kumi yar gəs ko kə shin kandatu təra gwa dak,
38 eso shirəm gəs ra gip mbatl gin da'a, domici kə ngəsh kən den muntu kan Bəbayi kar sur gwa da'a.
39 Kən den ta ngeni gip shirəm kə Yam domici kə shin wule gip wuro kii zam ge mbatl tu kan baa pa da gwa. Ama shirəm kə Yam ju ni ba bi seda deməni.
40 Ama kup na untu kə nge ɗirtən karəm kə də kə zam ge mbatl ra.
41 <<A nəm ɗəɗatən kə mbarəm da'a.
42 Ama a mom kəne. A mom'e kən ra na ndu'i Yam gip mbatl gin da'a.
43 A sur ni gip iko kə Ban, ama kə nəmən da'a, ama murgon ni ɗir kə gam gəso, kii nəm ti.
44 Imni fa kii ngəsh kən den Yam kən ni kə ngen ɗəɗatən gip dlom gini, ama kə ngen zami ɗəɗatən tu kan ba ɗəl sur kar Yam muntu kan ti ni nəm nan gəs da gwawu?
45 <<Ama ba kə pən ni'e aa ri in cina də Bəba da'a. Mən ri gin cina ni'e Musa, muntu kan kə la mbatl den tii ne in am ra gwa.
46 Na kə ngəsh kən ni den Musawo, kii ngəsh kən demən pa'e, domici tə rəsh demən gip tələnkur gəsi.
47 Ama kən ni kə ngəsh kən den argon tu kan tə rəsh gwa dawo, imni fa kii ngəsh kən den shirəm gən we? >>

6

Yesu ci na moni mbarəm zangu nantam

1 Den kaariwo, ar ni Yesu jikat bar ɓula kə Galili, bar ɓula kə Tiberiya ituwi,
2 kan mbarəm na womti ba kop ti kaari, domici wu shin halama kə bar kə nəmi bi na am ju kan tə pi den mən kumi dli gwa.
3 Wokociyiwo ar ni Yesu to gəs won gəs den tləndər kan tə dəm atl na mir mən kulci kar ti.
4 Wokociyiwo ar sawi njem də pi Nyel Jikat Bədlabən kə mən Yahuda.
5 Nan Yesu tli ger tə shin mbarəm na womti ba te kar tiwo, ar ni tə wul Filibus'e, <<Ako ni mii wur bəredi kan mbarəm ju baa ci gwawe?>>

6 Tə ngen ni kumi kə bi gəsi, domici
tor mbatl gəso tə mom argon tu kan
tə ri kə pi gwa.
7 Filibus nəmi ti tə wule, <<Wurpi
pi mbap kə muri hauya kutl* ba ri kə
kəmi də wur bəredi tu kan ko gonge
gəzən baa zam njem gwa da'a!>>
8 Nəm gip mir mən kulci kar ti mən
sun'e Andərawus, erəm kə Bitərus,
shirəm tə wul Yesu'e,
9 <<Nya gon kən ra na mir bəredi
nantam kan pi na ɗapti bale† gwa
na mir kos rop, ama unun ar ba pi
mbarəm na womti untuwe?>>
10 Yesu wul mir mən kulci kar
tiyi'e, <<Wul ni mbarəm'e wu dəm
atli.>> Lasiwo jir ra hoyi, kan
mbarəm ba dəm atli, ama moni kan
dəm atl ri mbarəm zangu nantam.
11 Ar ni Yesu pən bərediyi, tə goode
Yami, kan tə kem ba rabe munju kan
dəm atli gwa kan ar ba kəm wuri.
Untu ni es tə pi na kosi.
12 Nan kup gəzən ci ar kəm wuro,
ar ni tə wul mir mən kulci kar ti'e,
<<Dom ni roɓəsi ju kan sa gwa. Ba
də za argon ar liika da'a.>>
13 Ar ni mir mən kulci kar ti dom
roɓəsi ba laa'i shar kutl cet rop kə
bəredi ju kan pi na ɗapti bale nantam
ju kan mbarəm ci wu za gwa.
14 Nan mbarəm shin halama kə bar
kə nəmi bi na am tu kan Yesu piwo,
ar ni wu nəm wultən'e, <<Na ho bi ni,
muntu ni'e mən yari shirəm kə Yam
tu kan baa cwat den atl gwa.>>
15 Yesu momka den wu ndu ni'e na
ndərtən kə bi gul wu ɗir pali ti gunye,
ar ni ti na gam gəs tə dəlka na kaar
tə pa to gəs den tləndəre.

Yesu desi den gam male

16 Nan sit piwo, ar ni mir mən kulci
kar ti su bi bar ɓula'i,
17 las tu wu to gip kungələn jikat
mal kan wu jikat bar ɓula'i wu
ndara Kaparnahum gwa. Woko-
ciyiwo dəmən ndawi, ngapo Yesu
mbira kar wur wi da'a.
18 Ar ni bar itər gon ɓe tori kan mal
bar ɓula'i ba pare zhe'e pitəne.
19 Nan wu te den gam mal bar kə
mil myakan ko wupsewo,‡ ar ni wu
shin Yesu den tertən kar kungələnyi,
tə den desi den gam male, kan mbatl
ba tari wurka.
20 Ama tə wul wur'e, <<Ami ni,
kum ni bərti da'a.>>
21 Kan ar ba gholi wur mbatl kə
wu pən ti gip kungələn jikat mali. Ar
ri kətigon da'a kan wu mbubar den
bishidi tu kan wu te gwa.

Mbarəm ngen Yesu

22 Bar tlowo ar ni womti mbarəmi
kan ra den kəti bishidi bar ɓula'i
zamka na momi den'e kungələn jikat
mal nəm ni katl sa lasi, kan Yesu to
gipi na mir mən kulci kar ti da'a, ama
mir mən kulci kar ti ni ndara nan
gəzəni.
23 Ar ni kungələn jikat mal jen kə
bən kə Tiberiya ba cwat wu dlər
kosak na las tu kan mbarəm ci bəredi
nan Babom Yesu goode Yam gwa.
24 Nan womti mbarəmi momka'e
Yesu ko mir mən kulci kar ti ra lasi
dawo, ar ni wu to gip kungələn jikat
mal wu ndara Kaparnahum kə ngeni
Yesu.

Yesu ni'e bəredi mən bi ge mbatli

25 Nan wu zam ti den nəm kəti bar
ɓula'iwo, ar ni wu ngen momi kar ti
wu wule, <<Ba mən kulci, gigasi ni kə
mbubar ɗewu?>>
26 Yesu nəmi wur tə wule, <<Ge
shirəm ni a yari ine, kən ni den ngeni
gən, ba'e nan kə shin halama kə bar
kə nəmi bi na am ju a pi gwa ni da'a,
ama domici kə ci kə laa'i tu gin na
bəredi gwa ni.
27 Ba kə pini ta ndotən kə ngeni
fingal kan ba liika gwa da'a, ama den
fingal mən bi ge mbatl tu kan baa pa
dagwa, muntu Nya Mbarəm baa bi in
gwa. Den ti ni Bəba la am kə gode'e
tə yerda nan ti.>>
28 Kano wu ngen momi kar ti wu
wule, <<Unun ar nəm mi kə pi kə
də mə pi mbap tu kan Yam ba ndu
gwawe?>>

* **6:7 6.7** Gip bi Kə Mən Hellaso dinari hauya kutl † **6:9 6.9** *bale* balewo ar ni ra wule ge jir dlyari ko alkama ‡ **6:19 6.19** Ko bar kə kilomita nantam ko mukka

29 Yesu nəmi wur tə wule, <<Argon
tu Yam ba ndu'e kə piwo ar ni'e kə
ngəsh kən ni den muntu kan tə kar ti
sur gwa.>>
30 Ar ni wu ngen momi kar ti wu
wule, <<Unu halama kə bar kə nəmi
bi na am ni kii pi mi kə də mə shin
kan mə ngəsh mi den ki rawu? Unu
arin kii piwe?
31 Ga kori gəmi ci manna gip ləpe,
kandatu ar ra na rəshi gip shirəm kə
Yam gwa'e, <Tə bi wur bəredi kan ɗəl
sur yam gwa.> §>>
32 Yesu wul wur'e, <<Na ho bi ni
a yari ine, Musa ni'e muntu kan bi
in bərediyi kan ɗəl sur yam gwa da'a,
ama Ban ni'e muntu kan bi in ho
bəredi kan ɗəl sur yam gwa.
33 Domici bəredi kə Yamo ti ni'e
muntu kan ɗəl sur yam kan ba bi atl
kundərəndlip ge mbatl gwa.>>
34 Ar ni wu wule, <<Mən nartəni, pi
mi ta bi bəredi tu.>>
35 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule,
<<Ami ni'e bəredi mən bi ge mbatli.
Muntu kup kan ɗir karəmo, ti'i kum
guzum da'a, kan muntu ngəsh ti
deməno ti'i kum guzum mal da'a.
36 Ama kandatu a yari in gwa ni, kə
shimən wi ama kup na untu kə nge
ngəshtən demənka.
37 Munju kup Bəba bimo wii ɗir
karəmi, kan muntu kup ɗir karəmo
aa kar tika da'a.
38 Domici sur yam ni a ɗəli, ba'e kə
də a pi argon tu a ndu gwa ni da'a,
ama kə də a pi argon tu muntu karəm
ba ndu gwa ni.
39 Kan argon tu muntu karəm ba
ndu gwa ni'e den ba a hol ko nəm gip
munju kan tə bim gwa da'a, ama kə
də a tli wur ra na ge mbatl tu kan baa
pa da gwa den pət kə pa'i bar kup.
40 Domici argon tu Ban ba ndu gwa
itu, den də kup muntu shin Nyayi
kan tə pi ta ngəshtən den tiwo tə zam
ge mbatl tu kan baa pa dagwa, ami
ngapo aa tli ti den pət kə pa'i bar
kup.>>
41 Den untuwo ar ni mən Yahudayi
nəm ngwartən den ti nan tə wule,
<<Ami ni'e bəredi kan ɗəl sur yam
gwa.>>
42 Wu wule, <<Yesu ni'e muntu
diya, nya Isubu, muntu mə mom bas
na nas gwa? Imnu kəkəno tə wul'e,
<A dəl ni sur yam we>?>>
43 Yesu nəmi wur tə wule, <<Za ni
ngwartən gip dlom gini.
44 Murgon baa mani ɗirtən karəm
da'a se in Bəba kan karəm gwa ni dəl
ti ɗir karəm gwa, kano aa tli ti ra den
pət kə pa'i bar kup.
45 Ar ra na rəshi gip tələnkur kə ga
mən yari shirəm kə Yam'e, <Yam ni
baa kulci kup gəzəni.>* Murgon tu
kup ne kəm den shirəm kə Bəba kan
tə kulci kar ti baa ɗir karəmi.
46 Ko nəm murgon ra kan taɓe
shini Bəbayi gwa da'a, muntu kan ɗəl
sur kar Yam gwa ni katl, ti ni nan gəs
tə shin Bəbayi.
47 Ge shirəm ni a yari ine, muntu
kup kan ngəsh ti den Yamo, təra na
ge mbatl tu kan baa pa da gwa.
48 Ami ni'e bəredi mən bi ge mbatli.
49 Ga kori gin ci manna gip ləpe,
ama kup na untu wu məshka.
50 Ama bəredi tu kan ɗəl sur yam
gwan kəni, mbarəm tu kup ciwo tii
məshka da'a.
51 Ami ni'e bəredi mən bi ge mbatl
kan ɗəl sur yam gwa. Muntu kup kan
ci bəredi tuwo, tii zam ge mbatl kan
baa pa da gwa. Bəredi tuwo, tlu dli
gən ni, muntu kan ari kə bi kə də atl
kundərəndlip zam ge mbatl ra gwa.>>
52 Ar ni mən Yahudayi nəm bali
shirəm gip nge kumi ezən gip dlom
gəzən na wultən'e, <<Imni mbarəm
kən baa bi mi dli gəs mə ci wu?>>
53 Yesu wul wur'e, <<Ge shirəm ni
a yari ine, kən ni kə ci tlu dli kə
Nya Mbarəm kan kə pa tla bəran gəs
dawo, kən ra na ge mbatl gip kən
da'a.
54 Muntu kup kan ba ci tlu dli gən
kan tə tla bəran gəno, təra na ge mbatl
tu kan baa pa da gwa, eso aa tli ti den
pət kə pa'i bar kup.
55 Domici dli gəno ho tlu ni kan
bəran gəno ho bar kə tle ni.

§ **6:31 6.31** Ɗəltəne 16.4, Nehemiya 9.15, Zabura 78.24,25 * **6:45 6.45** Ishaya 54.13

56 Muntu kup kan ba ci dli gən tə
pa tla bəran gəno təra gipəni, eso ami
ra gip ti.
57 Kandatu Bəba mən ge mbatl
karəm sur kan a pa dəm ni na ge
mbatl domici gəso, untu ni es muntu
kan palim fingal gəs baa dəm ra na
ge mbatl domici gəni.
58 Ami ni'e bəredi tu kan ɗəl sur
yam gwa. Ga kori gin ci manna
kan wu məsh ka, ama muntu kan ci
bəredi kəno tii dəm ra na ge mbatl
kan baa pa da gwa.>>
59 Tə yari ni muntu nan ti den
kulci mbarəm gip bom domtən kə
mən Yahuda kan ra gip bən kə Ka-
parnahum gwa.

Mir mən kopi Yesu na womti za kopi gəska

60 Na kumi untuwo, ar ni na womti
gip mir mən kopi gəs wule, <<Banyi
kulci ni'e muntu, wo ni baa mani
nəmi we?>>
61 Nan Yesu mom'e mən kopi gəs
den ngwartən den kulci tu tə piwo,
ar ni tə wul wur'e, <<Kulci tu dəmi in
nika bar kə tli mbatla?
62 Im ni baa dəmi ine kən ni kə shin
Nya Mbarəm den totən las tu tə ɗəl
sur gwawu?
63 Ruhu ni ba bi ge mbatl kan baa
pa da gwa, dli baa mani pi argon
da'a. Shirəm ju a yari ino Ruhu ni na
ge mbatli.
64 Kup na untuwo, jen gip kən
ngəsh wur den Yam da'a.>> Domici
na pare baro Yesu mom munju kan
ngəsh wur den ti da'a na muntu kan
ba ri kə bali ti kaar gwa.
65 Tə ci cina na wultən'e, <<Ar ni
kem a yari in'e murgon ra kan baa
ɗir karəm gwa da'a se Bəba ni bii ti
mani pi untuyi gwa.>>
66 Den kaar kə yari shirəm tuwo ar
ni na womti gip mir mən kopi gəs
dəlka na kaari, wu za kopi gəsi.
67 Ar ni Yesu ngen momi kar kutl
cet ropi, tə wule, <<Kən ma kə ndu
ni'e kə ndara ya?>>
68 Siman Bitərus nəmi ti tə wule,
<<Babomi, kar wo ni mi riwe? Ki ni'e
mən shirəm bi ge mbatl tu kan baa pa
da gwa.
69 Mə ngəsh mi den ki wi, mə pa
mom wi'e ki ni'e Dləranyi kə Yami.>>
70 Kan Yesu ba bali wur tə wule,
<<Ami ni a zəzar kən kutl cet ropi
diya? Kup na untu nəm gip kəno
shetan ni!>>
71 (Yahuda nya Siman Iskariyoti ni
tə shirəm den ti, muntu ba ri kə bi
gəska gwa, kup na təra nəm gip Kutl
cet ropi.)

7

Mir erəm kə Yesu ngəsh wur den ti da'a

1 Den kaar kə muntuwo, ar ni Yesu
kop gip las kə Galili, ama tə ndu
tə kop gip las kə mən Yahuda da'a,
domici mən Yahuda kə lasi den ngeni
wu ri ti eka.
2 Nan Nyel kə dəmi gip mir bukka*
kə mən Yahuda mbi kosakwo,
3 ar ni mir erəm kə Yesu wul ti'e,
<<Ar mbun kə za ɗe kə te gip atl kə
Yahuda, kə də mir mən kulci kar ki
shin bar kə nəmi bi na am ju kə pi
gwa.
4 Murgon tu kup ba ndu də
mbarəm mom ti təra hoyiwo, tə pi
bar muri da'a. Tun nan kə pi bar
juwo, ar mbun kə gode mbarəm bar
ju kə pi gwa də mom ki ra.>>
5 Rawo, ko mir mən gəpi gəs ma wu
ngəsh wur den ti wi da'a.
6 Ar ni Yesu wul wur'e,<<Wokoci
gən kə pi untu pi wi da'a, ama kar
kəno ko gonge wokoci ndari in kə pi
untu.
7 Kəno, mbarəm kə atl baa nge in
da'a, ama ami ni wu nge domici a
yari wur den wani bar ni wu pi.
8 Kəno rəni kə ba Nyeli. Amo, aa
ri wi da'a, domici wokoci gən piwi
da'a.>>
9 Nan tə pa'i yari shirəm tuwo ar ni
tə sa gəs gip las kə Galili.
10 Rawo, den kaar kə ndaratən kə
mir mən gəpi gəs kə ba Nyeliwo, ar ni

* **7:2 7.2** Nyel kə dəmi gip mir bukka: Zhit ma'ana kə kalmayi jeni. 7.2 Livitikus 23.34; Bi Doka kə Rop 16.13

ti ma tə ndara, ama muri ni tə ndara, ba'e den ger kə mbarəm da'a.
11 Kə ba Nyeliwo kiri kə mən Yahuda den ne ger gəs na ngeni momi kar mbarəm na wultən'e, <<Ako ni mbarəm tu ra?>>
12 Gip womti mbarəmiwo ar ni shirəm den ti pi ta tlitən gip dlom gəzən muri. Jen ba wule, <<Ti ho mbarəm ni.>> Jen ngapo wu wule, <<O'o, tə jili ni mbarəm ka.>>
13 Ama murgon ra kan mani shirəm den ti kandatu womti mbarəmi baa kum gwa da'a den bi bərti kə kiri kə mən Yahudayi.

Yesu kulci mbarəm kə ba Nyeli

14 Nan te dlom gip muri kə pi Nyeliwo, ar ni Yesu te gip dəbom bom kə Yam tə nəm kulci mbarəme.
15 Ar dləkən mən Yahudayi kan wu ngen momi wu wule, <<Imni mbarəm kən mom bar naar untuwu? Ar tu ngap tə ri kə ba kulci da'a.>>
16 Yesu nəmi wur tə wule, <<Kulci gəno kə gam gən ni da'a. Ar ɗəl ni kar muntu kan karəm sur gwa.
17 Murgon tu kup pən tii pi argon tu Yam ba ndu'o, tii mani momi'e kulci gən ɗəl ni sur kar Yami, ba'e kə gam gən ni da'a.
18 Muntu kan ba kulci ni mbarəm bar kə gam gəso, tə pi ni kə də tə zami gam gəs nartən kar mbarəme, ama muntu kan ba ndu ni tə ɗəɗa muntu kan kar tiwo, tə mbarəm mən dləri den shirəm gəs ni, kan lar ra gip ti da'a.
19 Musa ni bi in kulciyi diya? Kup na untu ko nəm gin gon ra kan ba kop kulciyi gwa da'a. Unun kem kə ndu ri gən eka rawu?>>
20 Ar ni womti mbarəmi wul ti'e, <<Ki mən itər ni, woni den ndu'i ri gi ekayi?>>
21 Yesu wul wur'e, <<Bar kə nəmi bi na am nəm ni katl a pi, kan ar ba dəmi inka bar kə dləkəntəne.
22 Ama domici Musa yari in'e kə pini sərtəne, kup na ti ni tə la gəsi da'a, ga kori gin ni, kup na untu kə sər nya den pət shukutəni.
23 Ar dəm'e kə mani səri nya den pət shukutən den bi kopi kulci kə Musa. To, ununu ba kem kən kə pi lo namən den warke dli kə mbarəm kup den pət shukutən we?
24 Za ni tloyi shirəm den kandatu kə shin bar ra gwa, zam kə tlo ni shirəm den argon tu kan kor ni ar ra gwa.>>

Yesu ni'e Almasihu

25 Ar ni mbarəm kə Urshalima jen nəm ngeni momi wu wule, <<Mbarəm tu ni wu ndu ri gəs eka diya?
26 Tin kən den shirəm gip mbarəme, kan ko nəm wu wul ti'e argon da'a. Ko mən bəni nəm ni wi den ti ni'e Almasihuyi?
27 Ama mə mom las tu kan mbarəm tu ɗəl ɗir gwa, ama wokoci tu ho Almasihu baa ɗiro murgon ra kan baa mani momi las tu kan tii ɗəl ɗir gwa da'a.>>
28 Nan Yesu gip kulci mbarəm gip dəbom bom kə Yamo, ar ni tə tli yar yam tə wule, <<Aan, kə momənі, kə pal kə mom las tu a ɗəl ɗir gwa. Ba'e na iko kə gam gən ni a sur da'a, ama muntu kan karəmo mən dləri den shirəm gəs ni, ama kəno kə mom ti da'a
29 ama amo a mom ti domici kar ti ni a ɗəl suri, kan ti ni tə karəmi.>>
30 Den muntuwo ar ni wu ndu wu nəm ti, ama murgon ra kan mani ne am den ti gwa da'a, nan wokoci gəs piwi dagwa.
31 Kup na untu, na womti gip womti mbarəmi ngəsh wur den Yesu. Wu wule, <<Almasihu ni cwato ti pini halama bar kə nəmi bi na am ar man kə mbarəm kəna?>>

Kiri kə mən Yahuda ndu nəmi Yesu

32 Mən Pariseyi kum mbarəm den shirəm shep shep den Yesu gip dlom gəzəno, ar ni kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na mən Pariseyi kar mən ɓuti bom kə Yam den wu ri nəm ti ɗiri.
33 Yesu wul wur'e, <<Wokoci kə dəmi gən nan kən sawi njem, kan a nde ndaratən kar muntu kan karəm gwa.
34 Kii ngenəm, ama kii zamən da'a, kan las tu aa riyiwo, kii mani ritən da'a.>>

35 Ar ni mən Yahudayi wul ezən'e,
<<A ko ni mbarəm kən ba ndu ritən
kan mii mani zami gəs da gwawu?
Tii ndara ni kar mbarəm gəmi kan
gəzənka gip mən Hellas tə kulci wur
na?
36 Ununu mbarəm tu ba pi nupi
nan tə wule, <Kii ngenəmi, ama kii
mani zami gən da'a?> Kan unun tə pa
yari na wultən'e, <Las tu aa riyiwo,
kii mani ritən da'ayi?> >>

Yesu wule tii bi mal mən bi ge mbatli

37 Den pət kə pa'i Nyeliwo, muntu
kan ar ni'e bar pət kə domtəni gwa, ar
ni Yesu tlyam ɗlor kan tə tli yar yam
tə wule, <<Murgon tu kup ba kum
guzum malo, naa tə ɗir karəm tə tla.
38 Murgon tu kup ngəsh ti deməno,
mir ɓula mal mən bi ge mbatl baa ɗəl
tor gip mbatl gəzəni, kandatu Shirəm
kə Yam yari gwa.>>
39 Ama Ruhu kə Yam ni tə den
shirəm dene, muntu kan munju
ngəsh wur den ti ba ri kə nəmi gwa,
domici wokociwo tare pi Ruhu kə
Yam wi da'a nan Yesu to gip ɗəɗatən
gəs wi da gwa.

Bi nde mbarəm nəm den bi kopi Yesu da'a

40 Na kumi muntuwo ar ni jen gip
mbarəmi wule, <<Na ho bi, mbarəm
tuwo mən yari shirəm kə Yam tu kan
ba ɗir gwa ni.>>
41 Jen wule, <<Ti ni'e Almasihu.>>
Ar ni jen ngapo wu nge wu wule,
<<Imnu Almasihu baa cwat tor Galili
we?
42 Shirəm kə Yam yari ni'e Al-
masihu baa ɗəl ni gip gəsgal kə
Dauda diya? Kan gip Baitalami bən
tu kan gər Dauda gwa ni tii ɗir diya?
>>
43 Rawo, ar ni gam kə mbarəm
tatlka den Yesu, jen gip womti
mbarəmi kop kaar kə shirəm kə Yesu,
jen ngapo wu pi məgən shirəm den ti.
44 Jen ndu wu nəm ti, ama murgon
ra kan mani ne am den ti gwa da'a.

Mən cina kə mən Yahuda hol ngəshtən den Yesu

45 Kə pa'i bisiwo, nan ga mən ɓuti
bom kə Yam pal rin kawo, ar ni ga
kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na mən
Pariseyi wul wur'e, <<Unun kem kə
ɗir nan ti dawu?>>
46 Ar ni ga mən ɓuti bom kə Yami
bali wur wu wule, <<Murgon ra
kan taɓe shirəm kandatu mbarəm tu
shirəm gwa da'a.>>
47 Ar ni men Pariseyi wule, <<Anyi!
Kən ma tə jili in kawa?
48 Kə shin ni ko nəm gip kə cina
ko gip mən Parise kan ngəsh den ti
gwaya?
49 Ama me gam kə mən tli mbarəm
mbatl tu kan mom argon den kulci
kə Musa da'awo, mbarəm ni kan bi
nəm wur wi gwa.>>
50 Ama Nikodimu, muntu kan far
ri kar Yesu gwa ra nəm gip wuri, ar
ni tə wul wur'e,
51 <<Kulci gəmi wul ni'e də hukunte
murgon bat na kumi kə bi kə
mbarəmi kakani zam də mbarəm
mom argon tu tə pi gwa da'aya?>>
52 Ar ni wu bali ti wu wule, <<Ki
ma mən Galili na? Zhit gip shirəm
kə Yam kə shini, kii zam'e mən yari
shirəm kə Yam gon baa tli gip Galili
da'a.>>
53 Kano ko gonge gəzən ba ndara
bomi.

8

Nagər tu kan nəm ti den muri na moni kaari gwa

1 Ar ni Yesu to gəs den Tləndər mən
kin Zaitun.
2 Bar tlo kə bi cigəniwo, kan tə pa
te gip dəbom bom kə Yami, ar ni
mbarəm kup dom wur kar ti, kan tə
dəm atl tə kulci wuri.
3 Ar ni mən kulci mbarəm den kulci
kə Musa na mən Parise ɗiri ti nagər
gon kan nəm ti den muri na moni
kaari gwa. Wu kem tə dlər cina də
mbarəme
4 kan wu wul Yesu'e, <<Ba mən
kulci, nagər kəno nəm təni den muri
na moni kaari.
5 Gip kulci kə Musawo tə bi mi bi
den mə ri badər mbarəm ju eka təp

kə ba la'i gəzən na tate. Kiwo unun kə wul rawu?>>
6 Wu ngen ni kumi kə bi gəs kə də
wu zam wu nəm ti gip shirəm wu ri
ti cina ra. Ama Yesu ngus atl kan tə
pi ta rəshi argon den atl na yasa gəsi.
7 Nan wu ci cina na ngeni momi
kar tiwo, ar ni tə tlyam dlor kan tə
wul wur'e, <<Naa də muntu kan taɓe
pi warwat pitən da'a gip kən pare la'i
gəs na tate.>>
8 Kan Yesu ba pa ngus atl es tə ci
cina na rəshi argon den atli.
9 Nan wu kum untuwo ar ni wu
nəm ndaratəni, argon tu pən den bari
gəzən ba ri den heli gip wuri, ba za
Yesu nan gəs na nagər məri dlor cina
da ti.
10 Ar ni Yesu tlyam dlor kan tə wul
nagər məri'e, <<Nagər mbarəme, ako
ni mən ɗiri gi cinayi rawe? Murgon
ra kan hukunte'i gwa diya?>>
11 Kan nagər mbarəmi ba nəmi tə
wule, <<Mən nartəni, ko nəm.>> Ar ni
Yesu wul ti'e, <<Ami ma aa hukunte'i
da'a, kəkəno ndara ama ba kə pa pi
warwat pitən da'a.>>

Yesu ni'e cirtən kə atl kundərəndlip

12 Nan Yesu pa shirəm na
mbarəmo, ar ni tə wule, <<Ami
ni'e cirtən kə mbarəm gip atl
kundərəndlip. Murgon tu kup kopəno
tii dəm gip dəmən da'a ama tii zam
cirtən kə ge mbatli.>>
13 Mən Pariseyi ba wul ti'e, <<Ki
den bi seda den gam gi, seda giwo
untun ar ra da'a.>>
14 Yesu nəmi wur tə wule, <<Ko ami
ni a bi seda den gam gəno, seda gəno
kor ni ar ra, domici a mom las tu kan
a ɗəl sur na las tu kan a ri gwa. Ama
kəno, kə mom las tu kan a ɗəl ɗiri ko
las tu kan a ri gwa da'a.
15 Kə tlo ni shirəm den argon tu
mbarəm ba shin gwa, ama amo aa
tloyi murgon shirəm da'a.
16 Ama ami ni aa tlo shirəm den
baro, tloyi shirəm gəno kor ni ar ra,
domici ami nangən ni da'a. Ban kan
karəm sur gwa ra naməni.
17 Ar ra na rəshi gip kulci gin'e,
mbarəm rop ni bi seda den bar nəmo,
seda gəzəno ar ndər kə də nəmi.
18 Ar tu a bi seda den gam gən wi,
Ban muntu kan karəm sur gwa ni'e
mən bi seda gən kə ropi.>>
19 Ar ni wu ngen momi kar ti wu
wule, <<Ako ni beyi ra?>> Kan Yesu
ba bali wur tə wule, <<Kə momən ko
Ban da'a. O kə momən faro, kii mom
Ban pa'e.>>
20 Tə yari ni shirəm ju nan tə den
kulci mbarəm gip dəbom bom kə Yam
kosak na las tu ba ne wurpi kan ba
bi gwa. Ama murgon mani nəmi gəs
da'a nan wokoci gəs piwu dagwa.

Las tu a riwo, kii mani ritən da'a

21 Yesu pa wul wur ra'e, <<A ri kə
ndaratəni, kii ngenəmi, kii məsh gip
warwat pitən gi ni. Las tu a riwo, kii
mani ritən da'a.>>
22 Muntu kem mən Yahudayi ngen
momi wu wule, <<Tə rəni kə ri gam
gəs ekaya? Nan tə wule, <Las tu a
riwo, kii mani ritən da'a gwa>?>>
23 Ama Yesu ci cina na shirəm tə
wule, <<Kəno, kə atl ni, ami ngapo a
ɗəl ni sur yami. Kəno kə den kaar atl
kən ni, ami ngapo kə den kaar atl kən
ni da'a.
24 Ar ni kem a yari in den kii məsh
gip warwat pitən gi ni, kən ni kə
ngəsh kən den ami'e muntu kan a
yari in'e Amiyi ni'e ti dawo, na ho bi,
kii məsh gip warwat pitən gi ni.>>
25 Ar ni mən Yahudayi ngen momi
kar ti wu wule, <<Ki ni'e wowe?>>
Yesu bali wur tə wule, <<Amiyi ni'e
muntu kan a pare yari in gwa.
26 Ami ra na bar na womti kə yari
kə hukunte gini. Ama ti muntu kan
karəmo ge shirəm ni tə yari, ami
ngapo argon tu a kum kar ti gwa ni
a yari mbarəme.>>
27 Wu mani momi'e den Bas ni tə
shirəm da'a.
28 Ar ni Yesu wule, <<Wokoci tu kə
tli* Nya Mbarəm yamo, ar ni kii mom
den Ami ni'e ti, kan kii pa mom es'e a
pi argon kə gam gən da'a, ama a yari
ni argon tu Ban kulcim gwa katl.

* **8:28 8.28** Gip bi kə mən Hellaso <<tli Nya Mbarəm yamo,>> ar ni'e ɗəɗatəne.

29 Muntu kan karəm gwa ra naməni. Tə za'əm nangən da'a,
domici ko gigasi a pi ni argon tu kan
tə ndu gwa.>>
30 Nan tə den yari shirəm juwo ar
ni mbarəm na womti ngəsh wur den
ti.

Ho zami gami

31 Yesu wul mən Yahuda ju kan
ngəsh wur den ti gwa'e, <<Kən ni kə
dəm dlakət na kulci gəno, na ho bi,
kən ni'e ho mən kopi gəni.
32 Ar ni kii mom ge shirəmi, ge
shirəmi ngap baa ɗiri in zami gam gi
ni.>>
33 Wu nəmi ti wu wule, <<Mən
gəsgal kə Ibərahim ni kan mə taɓe
dəmi zher kə murgon da'a. Imni ki
wule mii zam gam gəmi rawu?>>
34 Yesu bali wur tə wule, <<Na ho
bi ni a yari ine, murgon tu kup ba pi
warwat pitəno, zher kə warwat pitən
ni.
35 Zher baa pi ta dəmi gip bom ko
gigasi da'a, ama nyawo, kə bomi ni
ko gigasi.
36 Ra untuwo, Nyayi ni bi in zami
gam gino, na ho bi, ar dəm'e kə zam
gam gin ituwi.
37 A mom'e kən gəsgal kə Ibərahim
ni. Kup na untu kən den ndu'i kə rim
eka, domici kə nge nəmi kulci gən ka.
38 A yari in ni argon tu a shin kar
Ban gwa, kən ma argon tu kə kum
kar ba gin gwa ni kə pi.>>

Shetan ni'e ba gi ni

39 Wu nəmi ti wu wule, <<Ba gəmi
ni'e Ibərahim.>> Yesu nəmi wur tə
wule, <<Kən mimir kə Ibərahim ni
fawo, na kii pi bar ju Ibərahim pi gwa.
40 Ami mbarəm ni kan yari in ge
shirəm tu a kum kar Yam gwa, ama
kən den ndu'i'e kə rim eka. Ibərahim
pi bar unju da'a.
41 Ra untuwo kən ni den pi bar ju
kan ba gin ba pi gwa.>> Ar ni wu bali
ti wu wule, <<Mən gəri kə kaari ni
da'a, Ba gəmi nəm ni, ti ni'e Yam na
gam gəsi.>>
42 Kan Yesu ba wul wur'e, <<Də
wule Yam ni'e Ba gino, na kə ndu'əm
wi, domici kar Yam ni a ɗəl suri, kan
kəkəno amin kən ɗe. Ami ni ra ɗe kə
gam gən da'a, ama Yam ni karəmi.
43 Unun kem kə mom argon tu a
yari gwa da'awe? Domici kə nge
kumi kulci gən ka ni.
44 Kən kə ba gin Shetan gun dun
itər ni, kan kən den ndu'i kə pi argon
tu ba gin ba ndu gwa. Tə mən ri
mbarəm eka ni na ne gəs kə pi bari.
Tə mani nəmi ge shirəm da'a, domici
ge shirəm ra gip ti da'a. Wokoci tu
kup tə cen laro, gəs ləka gəs ni tə yari,
domici ti mən ceni lar ni, basi lar esi.
45 Ama nan ge shirəm ni a yariwo,
ar ni kə nge ngəshtən demənka.
46 Gon ra gip kən kan baa bi seda
den'e a taɓe pi warwat pitəna? Ge
shirəm ni pa a yariwo, unun kem kə
nge ngəshtən demən kawu?
47 Muntu kup kan kə Yamno tə
kum argon tu kan Yam ba yari gwa.
Ama kəno, kə kum argon tu Yam ba
yari gwa da'a nan kən kə Yam ni da
gwa.>>

Yesu man Ibərahim

48 Mən Yahudayi nəmi ti wu wule,
<<Dlat ni mə yari da'aya den ki ba
mən Samariya ni, kan ki ra na itər
gwa.>>
49 Yesu wul wur'e, <<Ami ra na itər
gipən da'a, ama a bi ni nartən Ban,
kən ngapo, kə bim nartən da'a.
50 A ngeni ni gam gən ɗəɗatən da'a,
ama gon ra kan ba ngenim gwa, kan
tə ni'e mən tloyi mbarəm shirəmi.
51 Na ho bi ni a yari in den'e kup
muntu kan ba kop shirəm gəno, ko
njem tii məshka da'a.>>
52 Den muntuwo ar ni mən Yahu-
dayi wule, <<Kəkəno mə mom wi den
ki mən itər ni! Ibərahim məshka, untu
ni es ga mən yari shirəm kə Yami,
ama kə wule muntu kop kulci giwo,
ko njem tii məshka da'a.
53 Gip shini giwo kə man ni ba gəmi
Ibərahima? Tə məshka, untu ni ma
ga mən yari shirəm kə Yami. Kə kum
wule ki woni we?>>
54 Yesu bali wur tə wule, <<Ami ni
a ɗəɗa gam gəno, ɗəɗa gam gəniwo
argon ni da'a. Ban ni, muntu kan kə
wule Yam gin ni gwa, ti ni'e mən ɗəɗa
gəni.

55 Kup na kə mom ti da'a, ama amo,
a mom ti. Ami ni a wule a mom ti
dawo, a dəm mən ceni lar wi wule
kəne, ama a mom ti, kan ti ni a kop
shirəm gəsi.
56 Ba gin Ibərahim pi ghol mbatl kə
tə zam shini zhan gəni, tə shini kan
tə pi ghol mbatli.>>
57 Mən Yahudayi wul ti'e, <<Kə ri
sheti ghon hauya rop na kutl na
gəriwi da'a, ama kə wule kə shin
Ibərahima?>>
58 Yesu nəmi wur tə wule, <<Na
ho bi ni a yari ine, kapən də gər
Ibərahimo Ami ra.>>
59 Den muntuwo ar ni wu yem tat
kə la'i gəsi. Ama Yesu ghun gəsi, kan
tə ɗəl tə za gip bom kə Yamika.

9

Yesu ɓul ger kə mbarəm gon kan gər ti tabi gwa

1 Nan Yesu ci cinawo, ar ni tə shin
mbarəm gon tabi tun gəri gəsi.
2 Mir mən kulci kar ti ngen momi
kar ti wu wule, <<Ba mən kulci,
warwat pitən kə wo ni kem kan ba
gər mbarəm tu tabiyi, gwas na, ko kə
ga mən gəri gəs ni?>>
3 Ar ni Yesu wule, <<Mbarəm tu ko
mən gəri gəs ni pi warwat pitən da'a,
ama muntu pini kə də mbarəm shin
mbap ju kan Yam ni nangəs ba pi
gwa den ti.
4 Ar nəm mi te yarka mə ci cina na
pi mbap kə muntu kan karəm gwa kə
pəte. Gas den ɗirtəne, nan mbarəm
baa mani pi mbap da gwa.
5 Ami ni ra den kaar atlo, ami ni'e
cirtən kə atl kundərəndlip.>>
6 Nan ti yari untuwo, ar ni tə bəse
mo'əm den atli, tə liiti, kan tə zaapi
den ger kə mbarəmi.
7 Ar ni tə wul ti'e, <<Mbəri, ri ho
gerka gip mal kə Silowam>> (Kartən
ituwi). Ar ni mbarəmi ndara kan tə
ho gerka, kan tə pal na mani shini
bar gəsi.
8 Ga berəm dəmi gəs na munju ba
kur shin ti den liri bar ngen momi
wu wule, <<Muntu ni'e mbarəm tu
kan ba kur dəm kə liri bar gwa diya?
>>
9 Jen wule <<Ti ni.>> Nami ngapo
wu wule, <<O'o, tə pini kama nan
ti.>> Ama mbarəmi na gam gəs wule,
<<Ami ni'e mbarəmi.>>
10 Wu ngen momi na wultən'e,
<<Imni pi kan ger gi ba ɓul rawu?>>
11 Ar ni tə bali wur tə wule,
<<Mbarəm tu ba la ti bi Yesu gwa
ni liiti gurku na mo'əm gəs kan tə
zaapi den ger gəni. Tə wuləm'e a su
Silowam a ho gerka. Ar ni a ndara
kan a ho gerka, kan a nəm shini
bari.>>
12 Wu ngen momi kar ti wu wule,
<<Ako ni mbarəmi ra?>> Ar ni tə wul
wur'e, <<A mom da'a.>>

Mən Pariseyi kop gəs kə mani shini bar kə tabiyi

13 Ar ni ga mbarəmi ndara na
mbarəmi kan far tabi ni gwa kar mən
Parise.
14 Den pət Asabar, pət shukutən ni
Yesu liiti gurku kan tə ɓul ger kə
mbarəmi.
15 Ar ni mən Pariseyi pa ngen
momi kar ti den kandatu pi kan
mani shini bar gəs ba pal gwa. Ar
ni tə bali wur'e, <<Tə zaapi ni gurku
den ger gəni, kan a ho gerka, ar tu
kəkəno a shin bar wi.>>
16 Jen gip mən Pariseyi wule,
<<Mbarəm tu kan pi muntuwo kar
Yam ni tə ɗəl da'a, domici tə nge
kop doka kə ba də pi mbap den pət
shukutən da'a.>> Ama nami wule,
<<Imni mən warwat pitən baa mani
pi halama bar kə nəmi bi na am
untuwu?>> Ar ni wu zam tatli gam
den shirəmiyi.
17 Ar ni wu pa bal wur kar muntu
far tabiyi gwa wu ngen momi kar
ti wu wule, <<Unun kii yari den
mbarəmi? Ki ni tə ɓul ger gi.>>
Mbarəmi bali wur tə wule, <<Ti mən
yari shirəm kə Yam ni.>>
18 Kup na untu mən Yahudayi nəm
den'e gər təni tabiyi kan kəkəno tə
zam shini bar da'a, ar ni wu kar bar
den ga mən gəri kə mbarəmi.
19 Kan wu ngen momi kar wur wu
wule, <<Muntuwo nya gin na? Kə
wule gər təni tabiyi? Imni pi kəkəno
tə mani shini bar rawu?>>

20 Ar ni ga mən gəri gəs nəmi wur
wu wule, <<Mə mom'e nya gəmi ni,
kan mə mom'e mə gər təni tabiyi.
21 Ama imni pi kəkəno tə shin bari
ko muntu ɓul ger gəso, mə mom da'a.
Ngen ni momi kar ti. Tə kəm las kə
mbarəm wi, tii yari in na gam gəsi.>>
22 Ga mən gəri gəs yari ni untu den
kumi bərti kə mən Yahuda, domici
mən Yahudayi tare ne bi dene wi
den'e kup murgon tu kan wule tə
ngəsh ti den Yesu ni'e Almasihuwo
baa ɗəli təka gip bom domtən kə mən
Yahuda.
23 Ar ni kem ga mən gəri gəs wule,
<<Tə kəm las kə mbarəm wi, ngen ni
momi kar ti.>>
24 Ar ni mən Pariseyi pa la bi
mbarəmi kan far tabi gwa, wu ngen
momi kar ti wu wule, <<Yari mi ar-
gon tu kan pi gwa kə bi Yam nartəni.
Mə mom'e mbarəm tu kan warke'i
tuwo mən warwat pitən ni.>>
25 Ar ni tə bali wur tə wule, <<Ko
mən warwat pitən ni ma, amo a mom
da'a. Bar nəm ni a momi. Faro gərəm
ni tabiyi ama kəkəno a shin bar wi.>>
26 Kan wu pa ngen momi kar ti wu
wule, <<Unun tə pi'iwe? Təp imnu tə
ɓul ger giwu?>>
27 Tə nəmi wur tə wule, <<A yari
in wi ama kə nge kumi gənka. Unun
kem kə ndu kə kum ra esi? Kən ma
kə ndu ni'e kə pal mir mən kulci kar
ti pa'a?>>
28 Ar ni wu yari ti məgən shirəm
wu wule, <<Ki ni'e nye mən kulci kar
ti, miwo, mən mir mən kopi kulci kə
Musa ni.
29 Mə mom'e Yam shirəm na Musa,
ama mbarəm tuwo, mə mom ako ni
tə ɗəl ɗir da'a.>>
30 Kan mbarəmi ba nəmi wur tə
wule, <<Unu fa utu untu! Kə mom
las tu kan tə ɗəl ɗir gwa da'a, ama ar
tu tə ɓul ger gən wi!
31 Mə mom'e Yam ba kum mən
warwat pitən da'a. Tə kum ni
mbarəm tu kan ba bote ti na pi argon
tu tə ndu gwa.
32 Ar tu na la'i gəs kə pi atlo mə
taɓe kumi den'e ɓul ger kə mbarəm
gon kan gər ti tabi gwa da'a.
33 O na mbarəm tuwo kar Yam ni
tə ɗəl dawo, tii mani pi argon da'a.>>
34 Den muntuwo ar ni wu bali ti
wu wule, <<Ki kan gər ki gip warwat
pitən gwa ni kəkəno kə ri kə kulci
miya?>> Ar ni wu kar tika.

Dəmi tabi gip ruhu

35 Yesu zam na kumi den'e wu kar
mbarəmika. Ar ni nan tə zam tiwo,
kan tə ngen momi kar ti tə wule,
<<Kə ngəsh ki den Nya Mbarəma?>>
36 Ar ni mbarəmi ngen momi kar ti
tə wule, <<Mən nartəni, wo ni'e Nya
Mbarəmiyi? Yarim kə də a ngəshim
den ti ra.>>
37 Kan Yesu ba nəmi ti tə wule, <<Kə
shin ti wi, ti ni den shirəm nan ki.>>
38 Ar ni mbarəmi wule, <<Babomi,
a ngəshim den ti wi,>> kan tə ngus
cina də Yesu tə bote ti.
39 Yesu wule, <<A sur ni atl kə tloyi
shirəmi, kə də munju tabino wu zam
shini bari, kan munju kan ba shin
baro wu palka tabiyi.>>
40 Nan mən Pariseyi jen kan ra
kosak nan ti gwa kum untuwo, ar
ni wu ngen momi kar ti wu wule,
<<Mən ma tabi ijuwa?>>
41 Kan Yesu ba bali wur tə wule,
<<Də wule kən tabino, na kii nəra na
warwat pitən da'a. Ama kəkən kan
kə kum den kə shin baro, warwat
pitən gin ra dlakət nan kəne.>>

10

Shirəm den mən le təm na təm gəsi

1 <<Ge shirəm ni a yari in kən
mən Parise, mbarəm tu kan kop təp
bədlabən bin təm kan tə te gipi da'a,
ama tə kop təp gon tə te gipiwo, mur
ni na mur mən dləri den təpe.
2 Muntu kan te gipi təp bədlabən
bin təmiwo, ti ni'e mən le təmi.
3 Mən ɓuti bomi baa ɓuli ti
bədlabəni. Təmi baa kum yar kə mən
le gəzəni. Tə la bi təm gəs na sun
gəzəni kan tə nde wur cina wu ɗəl
kaari.
4 Ti ni tə ɗəli wur kup kaariwo, tə
nde wur ni cina, təmi den kopi gəsi
domici wu mom yar gəsi.

5 Wii kop mən dəki da'a, se de wu kətəri ti domici wu mom yar kə mən dəki da'a.>>
6 Yesu yari wur untu, ama wu mani momi argon tu tə yari wur gwa da'a.

Yesu ni'e ho mən le təme

7 Ra untuwo, ar ni Yesu pa yari wur ra'e, <<Na ho bi ni a yari ine, ami ni'e bədlabən bin təmi.
8 Munju kup kan nda ɗir cina da'əmo mur ni na mur mən dləri den təpe, ama təmi nge kumi gəzənka.
9 Ami ni'e bədlabəni, kup muntu kop təp karəmo, tii zam ɗəltəne. Tii ɗir te gipi tə pal tə ɗəli, tə zam yari jir kə ci.
10 Mur ba ɗir ni katl kə də tə pi mure, tə ri eka, tə pa liika. Ama a ɗir ni kə də wu zam ge mbatl tu kan baa pa da gwa, kan wu zam ti na laa'i.
11 <<Ami ni'e ho mən le təme. Ho mən le təm ba bi ge mbatl gəs den bi təmi.
12 Mən le təm kə wurpiwo, təmiwo gwas ni da'a. Ra untuwo, ti ni tə shin yer ləp den ɗirtəno, tii za təmika tə kətər gəs kan də yer ləpi tli den təmi tə gəzan wurka.
13 Mbarəmi kətər ni gəs domici tə mən le təm kə də ɓatl ti ni katl, ko njem argon ghun ti na təmi da'a.
14 <<Ami ni'e ho mən le təme, a mom təm gəni, kan təm gən momənі.
15 Kandatu Ban momən kan a mom Ban gwa itu, kan ami den bi ge mbatl gən den bi təmi.
16 Ami ra na nami təmi kan ra gip garke təmi mənkən da gwa. Ar nəmən te yarka wu ma a ɗir wuri. Wu ma wii kum yar gəni, kan wu dəm garke nəm, mən le gəzən ma nəm.
17 Argon tu kem Ban ba ndu'əm gwa ni'e a bi ge mbatl gən kə də a pa pən ar gən esi.
18 Murgon baa mani pənim nge mbatl gənka da'a, domici ami ni a bi ge mbatl gən na gam gəni. Ami na iko kə a bi ge mbatl gəni, untu ni es ami ra na iko kə pali gəs ra. Argon tu Ban yarəm kə də a pi gwa itu.>>
19 Den shirəm tuwo ar ni bi i'nde mən Yahudayi nəm da'a.
20 Na womti gəzən wule, <<Ti mən itər ni, ar ni tə pi zhe'e pitən ra. Unun kem kə kum ti rawu?>>
21 Ama nami wule, <<Shirəm kə mbarəm mən itər itu da'a. Mən itər ba mani ɓuli ger kə tabi ya?>>

Mən Yahuda nge Yesu

22 Gip wokoci sanyi, kan den pi Nyel kə ta'i Yam Bom kə Yam* su Urshalimaka.
23 Yesu ngap ra gip bom kə Yam den ɓomi asəm gip las tu ba la ti bi'e Dlabən Shukutən kə Solomon gwa.
24 Ar ni mən Yahuda dom wur wu gandəl ti, kan wu wul ti'e, <<Har gigasi ni kii za mi gip dəmən gami? Ki ni'e Almasihu fawo, yari mi tetla tetla.>>
25 Kan Yesu ba nəmi wur tə wule, <<A tare a yari in wi, ama kə nge ngəshtənka dene. Mbap ju kan a pi gip sun kə Ban gwa ni ba bi seda deməni.
26 Ama kə ngəsh kən den untu ni da'a, nan kən təm gən ni da gwa.
27 Təm gən ba pi ni argon tu a yari gwa. A mom wuri, kan wu kopəni.
28 A bi wur bi wur ge mbatl tu kan baa pa da gwa wi, kan ko njem wii məshka da'a. Murgon ra kan baa mani ɗəli gəzənka gip am gən gwa da'a.
29 Ban tu kan bim wuro, tə naar man kup, murgon ra kan baa mani ɗəli gəzənka gip am gəs gwa da'a.
30 Ami na Banwo, nəm ni.>>
31 Ar ni mən Yahudayi pa yem tat kə la'i gəsi.
32 Kan Yesu ba wul wur'e,<<A pi mbuni bar na womti təp kar Ban. Kəkəno den gonge ni gip wur kə ri kə la'i gin na tatwe?>>
33 Ar ni mən Yahudayi bali ti wu wule, <<Mə ri kə la'i gi na tat den ko nəm gip mbuni mbap ju kan kə pi gwa da'a, ama den mburi Yami, domici ki mbarəm ni katl, ama kə pali gam gika Yami.>>

* **10:22 10.22** Nyel Hanukkah ituwi na bi kə mən Yahuda † **10:34 10.34** Zabura 82.6

34 Yesu nəmi wur tə wule, <<Ar ra
na rəshi gip Kulci gin'e, <A wule kən
mir yam ni.>†
35 Mə mom'e rəshi Shirəm kə Yam
baa cen lar da'a. Babom ni wul
munju kan kum shirəm gəs gwa <mir
yami>
36 im nu na ami kan Bəba ne den
ami gwas ni kan tə karəm sur atl
gwawu? Unun ɗiri shirəm den'e a
mbur Yam nan a wule, <Ami Nya
Yam ni gwa?>
37 Ba kə ngəsh kən ni demən da'a,
mbap ju Ban den pi gwa ni fa a pi da
gwa.
38 Ama ar ni a pi fawo, kup na kə
ngəsh kən demən dawo, ngəsh kən ni
den mbap ju, kə də kə mom ni, kan
kə ngəsh kən den'e Bəba ra gipi ni,
kan ami ra gip Bəbayi.>>
39 Ar ni wu pa ndu wu nəm ti, ama
tə ɗəli wur amka.
40 Kan Yesu ba pa jikat ɓula kə
Urdun tə mbubar las tu kan Yohana
den pi batisma na pare bar gwa, tə
dəm gəs barta.
41 Ar ni mbarəm na womti ɗir kar
ti. Wu wule, <<Rawo Yohana pi
halama bar kə nəmi bi na am gon
da'a, ama argon tu kup tə yari den
mbarəm tuwo, untu ni ar ra.>>
42 Kan mbarəm na womti kan ra
lasi gwa ba ngəsh wur den Yesu.

11

Məshtən kə Li'azaru

1 Mbarəm gon mən sun Li'azaru ra
den kumi dli. Ti mbarəm kə Betanya
ni, nye bən kə ga Maryamu na erəm
gəs Marta.
2 Maryamu tu, muntu erəm gəs
Li'azaru ra ɓom atl den kumi dliwo,
nəm ti ni'e muntu kan shoti mir den
kaar asəm kə Babom kan tə sarka na
ta gam gəs gwa.
3 Ar ni ga erəm gəs mir mətliyi kar
bar den Yesu wu wul ti'e, <<Babomi,
muntu kan kə ndu gwa ra den kumi
dli.>>
4 Nan tə kum untuwo, ar ni Yesu
wule, <<Kumi dli gəs tu baa ri ga
məshtən da'a. O'o, den bi ɗəɗa Yam
ni, kə də Nya Yam zam ɗəɗatən təp
kar untuyi.>>
5 Yesu ba ndu Marta na ga erəm gəs
Maryamu na Li'azaru.
6 Kup na untu, nan tə kum'e
Li'azaru ra den kumi dliwo, ar ni tə
dəm gəs las tu təra gwa kə muri rop
ra.
7 Kan tə wul mir mən kulci kar ti'e,
<<Mə pa pal ni gip atl kə Yahuda.>>
8 Wu wul ti'e, <<Ba mən kulci, ar
dlyam wi da'a kan mən Yahuda ndu
wu la ki na tat gwa, kup na untuwo
kə ndu kə pa pal bartaya?>>
9 Yesu nəmi wur tə wule, <<Awa
kutl cet rop ni gip nde pət nəm diya?
Mbarəm tu kup ba ɓom asəm gip
pəto, tii pat asəmka da'a, domici tə
shin bar na cirtən kə den atl kəni.
10 Ama muntu kup ba ɓom asəm
gip gas gwa ni ba pat asəme, nan
cirtən ra kar ti dagwa.>>
11 Nan tə yari muntuwo, ar ni tə
ci cina tə yari wur'e, <<Berəm gəmi
Li'azaru nde umur kawi, ama aa ri
putu tika.>>
12 Mir mən kulci kar ti bali ti'e,
<<Babomi, umur ni fa tə ndewo, tii
kum təmi kə dli gəsi.>>
13 Yesu ni den shirəm den'e
Li'azaru məsh kawi, ama mir mən
kulci kar ti pən'e nde umur kə
shukutən ni ti dene.
14 Ar ni tə yari wur ghon tə wule,
<<Li'azaru məsh kawi.
15 Ar gholim mbatl domici gin nan
ami ra lasi da gwa, kə də kə ngəsh
kən den Yam ra. Ama mə rəni kar
ti.>>
16 Ar ni Toma (kan ba la ti bi'e nye
Ngumci* gwa) wul nami mir mən
kulci kar Yesuyi'e <<Mən ma mə su
nəka, kə də mə məsh ni nan ti pa'e.>>

Yesu ni'e tlitən gip məshi mbarəme na ge mbatli

17 Nan Yesu mbubaro, ar ni tə zam
na momi den Li'azaru pi muri wupse
na kapi wi.
18 Betanyawo kosak na Urshalima
ni ar ra, bar kə mil rop†,

* **11:16 11.16** Didimus (na bi kə mən Hellas) kup rop ju ba pi nupi'e ngumci † **11:18 11.18** Bar kə kilomita myakan ituwi.

19 Mən Yahuda na womti ɗir wi kə
kulu keti na ga Marta na Maryamu
den məshtən kə erəm gəzəni.
20 Nan Marta kum'e Yesu den
ɗirtəno, ar ni tə ɗəl tə ri kə mbori gəsi,
ama Maryamu dəm gəs bomi.
21 Marta wul Yesu'e, <<Babomi,
kira far ɗewo, erəm gən ba ri kə
məshtən da'a.
22 Ama a mom'e kəkən ma Yam baa
bi'i argon tu kup kə liri gwa.>>
23 Yesu wul ti'e, <<Erəm gi baa tli ra
esi.>>
24 Marta nəmi ti'e, <<A mom'e ti
tli ra es gas pa'i bar kup kan məshi
mbarəm baa tli ra na ge mbatl
gwa.>>
25 Yesu wul ti'e, <<Ami ni'e tlitən
kə məshi mbarəm kan ami ni'e ge
mbatli. Muntu kan ngəsh ti deməno,
tii dəm na ra na ge mbatli, ko ma tə
məsh nika.
26 Muntu kan ra na ge mbatli kan
ngəsh ti deməno, tii məsh da'a. Kə
ngəsh ki den muntu ya?>>
27 Marta wul ti'e, <<Aan, Babomi,
a nəm wi den ki ni'e Almasihu, Nya
Yami, muntu kan ba sur gip atl
gwa.>>
28 Nan tə pa'i yari muntuwo ar
ni tə pal rin bomka kan tə la bi
erəm gəs Maryamu markəm tə wul
ti'e, <<Ba mən kulci mbirawi, tə den
ngeni gi.>>
29 Nan Maryamu kum muntuwo,
ar ni tə tlyam na zhotən tə ri kar ti.
30 Ar dəm'e Yesu mbubar gip bəni
wi da'a, ama tə'i las tu Marta mo nan
ti gwa.
31 Nan mən Yahuda kan ra na
Maryamu gip bom den damtən nan
ti shin tə tlyam na zhotən kan tə
ɗəlo ar ni wu pən den'e tə rəni kə ba
gambəci'i kə kulu lasi.
32 Nan Maryamu mbubar las tu
Yesu ra, nan tə shin tiwo, ar ni tə nda
atl cina da ti tə wul ti'e, <<Babomi, na
də wule ki ra far ɗewo, erəm gən baa
məshka da'a.>>
33 Nan Yesu shin ti den kulu, na
mən Yahuda ju kan ɗir nan ti ma den
kuluwo, ar ghun ti gip ruhu kan tə
dam ti hoyi gip mbatl gəsi.
34 Ar ni tə wule, <<Ako ni kə kap
tiwe?>> Kan wu bali ti'e, <<Babomi,
ɗir shini.>>
35 Ar ni Yesu kuli.
36 Ar ni mən Yahudayi wule,
<<Shin kandatu tə ndu ti gwa!>>
37 Ama jen gip wur wule, <<Muntu
kan ɓul ger kə batabi tu baa mani
hane mbarəm tu məshtən diya?>>

Yesu tli Li'azaru gip məshi mbarəme

38 Nan Yesu ra gip damtən den
məshtəniwo, ar ni tə ri kar gambəci'i.
Gambəci'iwo shu ni kan bor gip tat
gwa kan ba le bisika na tat goni.
39 Yesu wul wur'e, <<Jirkət ni
tatika markəme.>> Ama Marta, erəm
kə məshiyi wule, <<Ama Babomi,
kəkəno usuntən ni katl bani, domici
muri gəs wupse ituwi na məshtəni.>>
40 Ar ni Yesu wule, <<A yari'i ni
da'aya? E den ki ni kə la Yam mbatlo,
kii shin ɗəɗatən kə Yami?>>
41 Ar ni wu kutəl tatika markəme.
Yesu tli ger yami, kan tə wule,
<<Bəba, a goode'i den kə kumən.
42 A mom'e kə kumən ko gigasi,
ama a yari ni untu den bi kə munju
kan dlor ɗegwa, kə də wu nəm den'e
ki ni kə karəmi.>>
43 Nan tə yari muntuwo, ar ni Yesu
tli yar yam tə wule, <<Li'azaru, ɗəl
tori!>>
44 Ar ni məshi mbarəmi ɗəl tor, am
gəs na asəm gəs na ɓali na tutul
ghumi məshi mbarəme, na ba ger gəs
ɓali na tutule. Yesu wul wur'e,<<Pətl
ni tutul ghumi məshi mbarəm tuka
kə za təni tə ndara.>>

Gudlumi kə ri Yesu eka

45 Ra untuwo, ar ni na womti
kə mən Yahuda kan ɗir kə shirmi
Maryamu shin argon tu Yesu pi gwa,
kan wu ngəsh wur den ti.
46 Ama jen gəzən ri kar mən Parise
kan wu yari wur argon tu Yesu pi
gwa.
47 Ar ni kiri mən keri bar ju ɗiri
Yam na mən Pariseyi la bi domtən kə
mən tloyi shirəm kə mən Isra'ila. Wu
ngen momi wu wule, <<Ununu mii
pi den muntu we? Ar tu mbarəm tu

den ta pi halama bar kə nəmi bi na am na womti.
48 Mən ni mə za ti tə ci cina na untuwo, mbarəm kup ba ngəsh wur den ti, kan də mən Roma ɗir nəm atl gəmika na Bom kə Yam gəmi.>>
49 Ar ni nəm gip wur mən sun Kayafas, bar mən keri bar ju ɗiri Yam kə sheti ghoni, shirəm tə wule, <<Ko nəm kə mom argon da'a!
50 Kə mom ni'e ar mani də mbarəm nəm məshka na də mbarəm kə atl kup liika gwa da'a ya?>>
51 Tə yari ni untu gip bopya kə gam gəs da'a, ama nan ti ni'e bar mən keri bar ju ɗiri Yam kə sheti ghon tawo, tə yari ni ge shirəm kan ɗəl sur kar Yam gwa den Yesu baa məsh den am kə atl kə mən Yahuda kup,
52 ba'e den am kə atl kə mən Yahuda ni katl da'a ama kə də tə dom mimir kə Yam kan gəzan ko ako gwa wu dəm nəm.
53 Argon tu kan pən den gas tawo ar ni wu pi ta ngeni təp kə ri Yesu eka.
54 Ra untuwo ar ni Yesu i'ci cina na ɗəltən gip mbarəm kə mən Yahuda gip pili da'a, ar ni tə za lasika tə ndara atl kan kosak na bi ləpe, gip bən tu kan ba la ti bi'e Ifraimu gwa, lasi ni tə dəm na mir mən kulci kar ti.
55 Nan ar mbi kosak na Nyel Jikat Bədlabən kə mən Yahudawo, ar ni mbarəm na womti za mir heli bən wu to Urshalima kə pi bar ju ba pi kə pali mbarəm dləran cina də Yam gwa kapən Nyeli.
56 Wu pi ta ngeni Yesu, wu ra dlor gip bom kə Yam wu den ngeni momi kar ezən'e, <<Unun kə shinwe? Tii ɗir ni kə ba Nyeli diya?>>
57 Rawo kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na mən Pariseyi bi biwi den murgon tu kup zam na momi las tu Yesu rawo, tə ɗir yari kə də wu nəm ti.

12

Bərke Yesu mir gip Betanya

1 Muri mukka kapən Nyel Jikat Bədlabəniwo, ar ni Yesu mbubar gip Betanya, las tu Li'azaru, muntu Yesu tli ti gip məshi mbarəmi ba dəm gwa.
2 Kan ba pi Yesu bar kə ci kə gas lasi. Marta bi wur fingali, Li'azaru ngapo təra gip munju dəm kə ci fingal na Yesu gwa.
3 Ar ni Maryamu pən tulare kə nardi, mən wurpi na naari, tə shoti den kaar asəm kə Yesu kan tə sari ti asəmka na ta gam gəsi.* Ar ni bomi kup nga lasi na təmi kasəri.
4 Ama Yahuda Iskariyoti, nəm gip mir mən kulci kar ti, muntu kan ba ri kə bi Yesu kagwa nge na wultən'e,
5 <<Unun kem baa wur mir tuka den wurpi nan baa kəm ɓatli mən mbap kə sheti ghon nəm gwa† də bi wurpiyi munju am ri wur kaar da gwawu?>>
6 Tə yari ni untu ba'e den argon tu ba ndo na munju am ri wur kaar da'a ba ghun təni da'a, ama domici ti mur ni, ti ni'e mən ne posh wurpi gəzəni, kan tə kur yem gip wurpiyi tə pi bar kə gam gəs nari.
7 Yesu bali wur'e, <<Za təni, tə ne ni mir tuka ra den bi pət kapi gəni.
8 Kii nəra na munju am ri wur kaar dagwa nan kən ko gigasi,‡ ama kii nəra namən ko gigasi da'a.>>
9 Nan womti mbarəm kə mən Yahuda mom ka'e Yesu ra bartawo kan wu ri, ba'e kə də wu shin ti ni katl da'a ama wu pa shin Li'azaru, muntu Yesu tli ti gip məshi mbarəm gwa.
10 Ar ni kiri mən keri bar ju ɗiri Yam gwa gudlumi kə də wu ri Li'azaru eka esi,
11 den'e domici gəso mən Yahuda na womti den za'i gəzənka wu den ritən gəzən kar Yesu wu den ngəshtən den ti.

Dəda Yesu nan tə te gip bən Urshalima gwa

12 Bar tlowo, ar ni womti mbarəmi kan ɗir kə Nyel Jikat Bədlabəni ba

* **12:3 12.3** Bərke Yesu tulare bisi rop. Tulare bar kə rabi lita ni Maryamu gip Betani shoti ti (Matta 26.7; Markus 14.3), kan nəmi ngapo gip kəti atl kə Galili ni nagər gon pi (Luka 7.37,38). † **12:5 12.5** Gip bi kə mən Hellaso dinari hauya kutl cet nantam (300). ‡ **12:8 12.8** Bi doka kə rop 15.11

kum'e Yesu ra den təp gəs kə tetən gip bən Urshalima.
13 Ar ni wu yem am kin dabino kan
wu ɗəl kə metən nan ti wu den tli yar
na wultən'e,
<<Hosana!§ Mən albarka ni'e muntu
kan ba ɗir gip sun kə Babom
gwa!
Mən albarka ni'e gun kə Isra'ila!>>*
14 Nan Yesu zam nye bar kəm gono,
kan tə to den ti, kandatu ar ra na
rəshi gwa'e,
15 <<Kum ni bərti da'a, mbarəm kə
Urshalima.
Shini, gun gin kən den ɗirtəne, njon
den nye bar kəme.>>†
16 Wokoci tu bar ju ba piwo mir
mən kulci kar ti mom unun munju
ba pi nupi da'a. Ama den kaar
kə ɗəɗa Yesu na tli gəs gip məshi
mbarəmo, ar ni wu mom den'e bar
ju kan pi tiwo untun ar ra na rəshi
terka den ti.
17 Womti mbarəmi kan kar ti nan
tə la bi Li'azaru gip gambəci kan tə
tli tika gip məshi mbarəm ci cina na
yari mbarəm argon tu Yesu pi gwa.
18 Mbarəm na womti ɗəl ni kə
metən na Yesu domici wu kum den
halama bar kə nəmi bi na am tu kan
tə pi gwa.
19 Ar ni mən Parise wul ezən'e,
<<Kə shin capo mii mani pi argon
da'a. Shin ni kandatu mbarəm kup
ba kop ti gwa!>>

Yesu yari kandatu tə ri kə məshtən gwa

20 Rawo, mən Hellas jen ra gip
munju kan te Urshalima kə bote Yam
wokoci nyel jikat bədlabəni gwa.
21 Ar ni wu ri kar Filibus, mbarəm
kə Betsaida gip atl kə Galili, wu wul
ti'e, <<Mən nartəni, mə ndu mə shin
Yesu.>>
22 Filibus ri yari Andərawus, kan
Andərawus na Filibus ba ri yari Yesu.
23 Yesu bali wur tə wule, <<Wokoci
ɗir wi kə də ɗəɗa Nya Mbarəme.
24 Ge shirəm ni a yari ine, ge o ni
nda atl kan ar məsh dawo, ar ba pi ta
dəmi ge o nəm katl. Ama ar ni məsho,
ar ba bi mimir na womti.
25 Murgon tu kup kan gam gəs ni
tə ndu'o, tii hol ge mbatl gəsi. Ama
muntu kan nge ge mbatl gəs den
kaar bar atl kən baa zam ge mbatl tu
kan baa pa da gwa.
26 Murgon tu kup ba ndu a dəm
Babom gəso, tii kopən kə də las tu
ami rawo, də mən pim mbapi nəra
lasi. Ban ngap baa ɗəɗa muntu kup
kan ba pim mbap gwa.
27 <<Kəkəno mbatl gən tlika wi kan
unun aa wul ra? Bəba, ba kə za də
argon tu ba pi gip wokoci kən zamən
da'aya? O'o, kə də untu pi namən ni
a sur ra.
28 Bəba, ɗəɗa sun gi!>> Kan yar gon
ba ɗəl sur yam ba wule, <<A ɗəɗa'i
wi, kan a ri kə ɗəɗa'i ra.>>
29 Nan womti mbarəmi kan ra lasi
gwa kum untuwo ar ni wu wule Yam
ɓo gam wi, nami ngapo ar ni wu
wule nye mən kartən kə Yam gon ni
shirəm nan ti.
30 Yesu wul wur'e, <<Yar tuwo den
bi gin ni, ba'e gwan da'a.
31 Kəkən ni'e wokoci kə hukunte
atli, kəkən ni ba ri kə byali muntu
kan den dandi kə atl kən gwa atli.
32 Ama amo, wokoci tu tlimka‡
den kaar atlo, aa dəl mbarəmka kup
karəmi.>>
33 Tə yari ni muntu kə də tə gode
kandatu tə ri kə məshtən gwa.
34 Womti mbarəmi shirəm wu
wule, <<Gip kulci gəmiwo mə kum'e
Almasihu baa dəm baa patəni, ra
imnu kə wule, <Ar nəm də tli Nya
Mbarəm yamwe? Wo ni'e Nya
Mbarəm tuwe>?>>
35 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Cirtən
baa nəra nan kən cina njem ɗe. Ɓom
ni asəm kəkən nan kən ra na cirtəni
gwa, kapən də dəmən tla gam ginka.
Mbarəm tu kan den ɓomi asəm gip
dəmən ba mom las tu kan tə ri gwa
da'a.
36 Ngəsh kən ni den cirtəni nan kən
ra nan ti gwa, kə də kə dəm mimir kə

§ **12:13 12.13** Gip bi kə mən Yahudawo ar ba nupi'e (Ɗəltəne) ama muntu palka shirəm kə ɗəɗatəne (Zabura 118.25,26). * **12:13 12.13** Zabura 12.25,26 † **12:15 12.15** Zakariya 9.9 ‡ **12:32 12.32** Gip bi kə mən Hellaso tlimkawo ɗəɗatən ituwi.

cirtən ra.>> Nan Yesu pa'i shirəmo, ar ni tə ndara kan tə ghuuni wurka.

Ci cina na holi ngəshtən den Yam kə mən Yahuda

37 Kup na halama bar kə nəmi bi na am ju kan Yesu pi den ger gəzəni, ama ar ni wu nge ngəshtən den tika.
38 Muntu pi ni kə də ar laa'i shirəm tu kan mən yari shirəm kə Yam Ishaya yari gwa'e,
<<Babomi, wo ni nəm argon tu kan
mə yari gwawe,
də wo ni Yam ɓuli ti bar ju kan
Babom pi gwawu?>>§
39 Muntu ni kem wu ngəsh wur den Yam da'a, kandatu Ishaya yari las gon gwa'e,
40 <<Yam pali wurka tabiyi wi
kan tə lati mbatl gəzənka
den ba wu'i mani shini bar na ger
gəzəni,
ko də mbatl gəzən mani nəmi
bari,
kə də wu pal karəm zam a warke wur
ra.>>*
41 Ishaya yari ni untu domici tə shin ɗəɗatən kə Yesu, kan tə shirəm den ti.
42 Kup na untu jen gip kiri kə cina gəzən ngəsh wur den ti. Ama gip bərti kə mən Parisewo wu mani shirəm den ngəshtən den Yam gəzən da'a gip bərti den ba də ɗəli wurka gip bom domtən kə mən Yahuda da'a.
43 Rawo, wu paye ndu'i argon tu wii pi də mbarəm ɗəɗa wur ra man argon tu wii pi də Yam ɗəɗa wur gwa.

Shirəm kə Yesu baa hukunte mbarəme

44 Ar ni Yesu tli yar yam tə wule, <<Mbarəm ni ngəsh ti deməno, demən ni katl tə ngəsh ti da'a, ama na muntu kan karəm gwa pa'e.
45 Muntu kup shiməno, tə shin ni muntu kan karəm gwa.
46 A sur ni atl kə də a ɗiri atl kundərəndlip cirtəni, den ba də ko nəm gip munju kan ngəsh wur demən dəm gip dəmən da'a.>>
47 Muntu kan kum shirəm gən ama tə pi argon tu a yari gwa dawo, aa hukunte ti da'a. Domici a sur ni atl kə hukunte mbarəm da'a, ama kə də a ɗəli mbarəme.
48 Mən tloyi shirəm muntu ngem kan ba nəm shirəm gən da'a ra. Shirəm tu kan a yari gwa ni baa hukunte ti gas pa'i bar kup.
49 Bar ju a kulci mbarəmo karəm ni ar ɗəl da'a. Ama Ban kan karəm gwa ni yarim argon tu aa yari na kandatu aa yari gwa.
50 A mom'e argon tu tə wule də pi baa kem də zam ge mbatl tu kan baa pa da gwa. Ra untuwo argon tu kup a yariwo ar ni'e argon tu Bəba yarim kə də a yari gwa.

13

Yesu ho'i asəm mir mən kulci kar ti

1 Gip untu kapən də pi Nyel Jikat Bədlabəno, Yesu mom den wokoci piwi kan tii za kaar bar atl kən tə ndara kar Base. Nan tə ndu gwas kan ra den kaar atlo, ar ni tə gode wur den tə ndu wur ar ri patən kə bari.
2 Wokoci tu ni Yesu na mir mən kulci kar ti den ci fingal kə gasi, kan Shetan tare la wi gip mbatl kə Yahuda Iskariyoti, nya Siman, kə də tə bi Yesu ka.
3 Yesu mom den Bəbayi la bar kup gip am da ti wi, kan tə ɗəl ni sur kar Yami, kan kar Yam ni tii palo,
4 ar ni tə tli gəs bi fingali, tə tus lulur gəs kə den kaarika, kan tə ɓal tutul hotən ter gəs da ti.
5 Ar ni tə shoti mal gip bar gali, kan tə nəm ho'i asəm kə mir mən kulci kar tiyi, tə den sarika na tutul hotəni nan tə ɓal ter gəs gwa.
6 Nan tə ɗir den Siman Bitəruso ar ni Bitərus wul ti'e, <<Babomi, ki ni kə ri kə ho'im asəma?>>
7 Yesu bali ti tə wule, <<Kə mom argon tu kan ami den pi kəkən gwa da'a, ama den kariwo kii momi.>>
8 Bitərus wul ti'e, <<O'o, Babomi, ko njem, kii ho'im asəm da'a.>> Yesu nəmi ti tə wule, <<Ami ni a ho ki dawo, ki gwan ni da'a.>>

§ **12:38 12.38** Ishaya 53.1 * **12:40 12.40** Ishaya 6.10

9 Bitərus bali ti tə wule, <<Babomi,
ba'e asəm gən ni katl kii ho da'a ama
na am gən na gam gən ma.>>
10 Yesu nəmi ti tə wule, <<Muntu
kan ho ti kawo, asəm gəs ni katl baa
ndu ho'i, rawo dli gəs kupo dləran ni
ar ra. Dləran ni kən ra, ama ba'e kup
gin ni da'a.>>
11 Domici tə mom muntu kan ba ri
kə bi gəs ka gwa, ar ni kem tə wule
ba'e kup gin ni ra dləran da'a.
12 Nan tə pa'i ho'i wur asəmo, ar ni
tə la tutul dli gəs kan tə pal kə ba
dəmi gəs tə ngen momi kar wur tə
wule, <<Kə mani momi argon tu kan
a pi in gwaya?>>
13 Kə la'əm bi <<Ba mən kulci>>
na <<Babomi>> kan untu ni ar ra,
domici argon tu ami ra gwa itu.
14 Kəkəno ami, Babom na Mən kulci
ine, ho asəm ginka, kən ma ar ndari
kə ho'i ni ya'ən asəmka.
15 A gode in ni den kə pi ni kandatu
a pi in gwa.
16 Ge shirəm ni a yari ine, zher ba
man babom gəs da'a, ko də nye mən
kartən man muntu kan kar tiyi gwa.
17 Kəkən kan kə mom bar juwo, kii
dəm mən albarka kən ni kə pi gwa.

Yesu yari den'e baa bali ti kaari

18 <<Ba'e a shirəm ni den kup gin
da'a, a mom munju kan a zəzari gwa.
Ama muntuwo kə də laa'i argon tu
shirəm kə Yam yari gwa ni den'e,
<Muntu kan den ci fingal namən
balim kaarwi.>*
19 <<A yari in ni kəkən kapən ar pi,
den wokoci tu ar ni piwo kə ngəsh
kən ni den ami ni'e ti.
20 Ge shirəm ni a yari ine, murgon
tu kup kan nəm muntu a karo, ami
ni tə nəmi. Murgon tu kup nəməno tə
nəm ni muntu kan karəm gwa.>>
21 Den kaar kə yari muntuwo, Yesu
dam ti gip ruhu kan tə wule, <<Ge
shirəm ni a yari ine, nəm gip kən ba
ri kə balim kaari.>>
22 Mir mən kulci kar ti shin ezən
gip damtən den murgon tu tə shirəm
den ti gwa.
23 Nəm gip mir mən kulci kar ti,
muntu Yesu ba ndu gwa ra njon
kosak na Yesu.
24 Siman Bitərus pi am nye mən
kulciyi tə wul ti'e, <<Ngen momi kar
ti den muntu tə shirəm gwa.>>
25 Ar ni nye mən kulci kar ti kan
dəm kosak na Yesu gwa ngen momi
kar ti tə wule, <<Babomi, wo ni ba ri
kə pi ituwe?>>
26 Yesu nəmi ti tə wule, <<Ti ni'e
muntu kan a cen nye bəredi a si gip
gal a ri ti kə bi gwa.>> Ar ni nan tə
si nye bərediyi gip galiwo kan tə bi
Yahuda Iskariyoti, nya Siman.
27 Na zhotəne nan Yahuda ci bəredi
tuwo, ar ni Shetan te gip ti. Ar ni
Yesu wul ti'e, <<Yahuda, argon tu kə
ri kə piwo, pi na zhotəne.>>
28 Ama murgon ra gip munju kan
Yesu bi wur fingali mom argon tu
kem Yesu yari ti untu gwa da'a.
29 Jen pən'e nan Yahuda ni na posh
wurpi gəzəno, Yesu ba yari ti ni den
tə ri wur argon tu ba ndu kə pi Nyeli,
ko den tə bi argon munju am ri wur
kaar da gwa ni.
30 Na zhotəne nan Yahuda ci bəredi
tuwo, ar ni tə ɗəl te kaarika. Ar tu
ngap gas ni.

Yesu yari den'e Bitərus baa nge momi gəsi

31 Nan Yahuda ndarawo, ar ni Yesu
wule, <<Kəkən ni Nya Mbarəm zam
ɗəɗatən kan Yam ba zam ɗəɗatən təp
kar ti ra gwa.
32 Yam ni zam ɗəɗatən təp kar
tiwo,† Yam baa ɗəɗa Nyayi gip gam
gəsi, ar ba dlyam da'a tii zam
ɗəɗatəni.
33 <<Mimir gəni, aa dəm nan kən
cina ɗe njem. Kii ngenəmi, ama
kandatu a yari mən Yahuda gwa'e,
<Las tu a riwo, kii mani ritən da'a,>
untu ni a yari in kəkən pa.
34 <<Pel kulci ni a bi ine. Ndu
ni ya'əni. Kandatu a ndu kən gwa,
untun kən ma ar nəm kə ndu ni
ya'əni.

* **13:18 13.18** Zabura 41.9 † **13:32 13.32** Kor rəshi tulankuri jen ra na Yam ni zam ɗəɗatən təp kar tiwo da'a

35 Na untun mbarəm kup baa
mom'e kən mir mən kulci karəm ni,
kən ni kə ndu ya'ən gwa.>>
36 Siman Bitərus ngen momi kar ti
tə wule, <<Babomi, ako ni kə riwe?>>
Yesu bali ti tə wule, <<Las tu a riwo,
kəkəno kii mani kopi gən da'a, ama
den kariwo kii mani kopi gəni.>>
37 Bitərus ngen momi kar ti tə wule,
<<Babomi, ununu kem aa mani kopi
gi kəkən da'awu? Aa bi gam gən a
məsh den bi gi.>>
38 Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<Kii
bi gam gi kə məsh den bi gəna? Ge
shirəm ni a yari'i, kapən də tus kor la
yar kə bətloniwo, kii wule kə momən
da'a bisi myakan!

14

Yesu ni'e təp kə ritən kar Bəba

1 <<Ba kə za ni də argon ghun kən
da'a. Ngəsh kən ni den Yami, kə pa
ngəsh kən ni deməni.
2 Gip bom də Banwo kushi ra na
womti. Untu ni fa dawo, na a yari
in wi. A ndara ni barta kə kərkəmi in
lasi.
3 Ami ni a ndara a kərkəmi in laso,
aa pal sur kə pəni gin karəmi, kən ma
kə dəm ni las tu ami ra gwa.
4 Kə mom təp ritən las tu a ri
gwa.>>
5 Ar ni Toma wul ti'e, <<Babomi,
mə mom las tu kə ri gwa da'a, imni
mii mom təpi rawe?>>
6 Yesu nəmi ti tə wule, <<Ami ni'e
guntəpe, ge shirəmi, na ge mbatli.
Təp karəm nangən ni mbarəm baa
kop wu ri kar Bəba.
7 O Kə momən fawo, kii mom Ban
pa'e. Kəkən na cina ɗewo, kə mom ti
kə pal kə shin tiwi.>>
8 Filibus wul ti'e, <<Babomi, gode
mi Bəbayi, argon ra kan baa mani mi
untu gwa da'a.>>
9 Yesu nəmi ti tə wule, <<Fil-
ibus, kup na a dəm nan kən kə
tlyari wokoci untu ama har kəkən
kə momən diya? Kup murgon tu
shiməno, tə shin Bəba wi. Imni kii
wule, <Gode mi Bəbayi>?
10 Kə ngəsh ki den'e ami ra gip
Bəbayi, kan Bəbayi ra gipən da'aya?
Shirəm ju a yariwo gwan kə gam gən
ni da'a, ama Bəbayi kan ba dəm gipən
ni'e muntu ba pi mbap gəs gwa.
11 Ngəsh ki demən nan a wule ami
ra gip Bəba kan Bəbayi ra gipən gwa.
Untu ni dawo ngəsh kən ni den bar
kə nəmi bi na am ju kan a pi gwa.
12 Ge shirəm ni a yari ine, murgon
tu kup kan ngəsh ti deməno tii pi
argon tu kan ami den pi gwa. Tii
pi bar ju kan man munju ma gwa,
domici a ndara kar Bəba wi.
13 Kano aa pi argon tu kup kə liri
gip sun gən gwa, kə də Nyayi ɗiri
Bəbayi ɗəɗatən kar mbarəme.
14 Ko unun kə liri gip sun gəno, aa
pi ine.

Yesu gudlum shirəm kə bi mbarəm Ruhu kə Yami

15 <<Kən ni kə ndu'əmo, kii pi ar-
gon tu a wule kə pi gwa.
16 Aa liri Bəba, ti ngapo tii bi in gon
Mən Ne Am ra tə dəm nan kən baa
patəni.
17 Ti ni'e Ruhu mən ɓuli də mom
ge shirəm den Yami. Mbarəm kə atl
baa mani nəmi gəs da'a, domici wu
bot shini gəs ko momi gəs da'a. Ama
kəno kə mom ti, domici təra den dəmi
nan kəne, kan tə pa dəm gip mbatl
gini.
18 Aa za kən wule mir maraya da'a,
ama aa ɗir kar kəne.
19 Cina ɗe njemo, mbarəm kan den
kaar bar atl kən ba'i shimən da'a,
ama kəno kii shiməni. Domici ami
kan ra na ge mbatlo, kən ma kii nəra
na ge mbatli.
20 Gas ta ni kii mom'e ami ra gip
Ban, kən ngap ra gipəni, kan ami ra
gip kəne.
21 Murgon tu kup kan kum kulci
gən kan tə piwo, ti ni'e muntu kan ba
ndu'əm gwa. Muntu ba ndu'əmo Ban
baa ndu ti pa'e, kan ami ma aa ndu
ti kan a ɓuli ti momi ko ami wo ni.>>
22 Ar ni Yahuda (ba'e Yahuda
Iskariyoti da'a) wule, <<Ama
Babomi, ununu kem kii gode mi ko
ki wo ni ama kii gode nami mbarəm
kan den kaar bar atl dawu?>>
23 Yesu bali ti tə wule, <<Murgon
tu kup ba ndu'əmo, tii kop argon tu

a kulci gwa. Ban baa ndu ti, kan mə ɗir kar ti mə pi dəmi gəmi nan ti.
24 Muntu kan ba ndu'əm dawo, tii kop kulci gən da'a. Shirəm ju kə kumo gwan kə gam gən ni da'a, kə Bəbayi kan karəm gwa ni.
25 <<A yari in ni kup muntu nan a'i ra nan kən gwa.
26 Ama Mən Ne Am mbarəmi, Ruhu kə Yami, muntu kan Bəba baa kar sur gip sun gəno, tii kulci in bar kup, tə pa ne in gip mbatl kup argon tu a yari in gwa.
27 Dəmi zhəlili ni a za nan kəne, dəmi zhəlili gən ni a bi ine. A bi in ni ba'e kandatu mbarəm kə atl ba bi gwa da'a. Ba də argon ghun kən ni da'a, eso ba kə kum ni bərti da'a.
28 <<Kə kum a wule, <Aa ndara kan a pa pal ɗir kar kəne.> Kən ni kə ndu'əmo, kii pi ghol mbatl nan a ndara kar Bəba gwa, domici Bəbayi manəmi.
29 A yari in wi kəkəni kapən ar ɗir pi untuyi, wokoci tu ar ni piwo kə ngəsh kən ni den Yami.
30 Aa'i shirəm naar nan kən da'a, domici muntu kan den dandi atl kən den ɗirtəne. Tə ra na argon kan tii mani pim gwa da'a.
31 Ama tə ɗir ni kə də mbarəm kan den kaar bar atl mom'e a ndu Bəba kan a pi argon tu kan Ban ba ndu a pi gwa. Tli ni yam mə za ni ɗe.>>

15

Yesu ni'e ho kin inabi

1 <<Ami ni'e ho kin inabi, kan Ban ni'e mən pi mbap dene.
2 Ko gonge am kin tu gipən kan ba gəri mimir dawo tii wotlka, kan tə kərkəm am kin tu kan ba gəri gwa, kə də ar gər ra hoyi.
3 Kəkən ma ngəlan ni kən ra domici kə shirəm tu kan a yari in gwa.
4 Sa ni gipəni, kandatu ami ma a sa gip kən gwa. Am kin gon ra kan baa mani gəri mimir nan gəs gwa da'a, se ti ni tə sa den nas kin inabiyi. Untu ni kən ma kii mani gəri mimir da'a se kən ni kə sa gipən gwa.
5 <<Ami ni'e kin inabiyi, kən ni'e ga am kini. Mbarəm ni sa gipən kan ami gip tiwo, tii gəri mimir na womti, domici bat naməno kii mani pi argon da'a.
6 Murgon tu kup kan ba sa gipən dawo, ti ni wule am kin tu kan wotl laka kan ba konka gwa, mbarəm baa dom am kin ju, də wika gip utu, də keri ka.
7 Kən ni kə sa gipən kan shirəm gən ba sa gip kəno, argon tu kup kə liriwo baa bi ine.
8 Ban baa zam ɗəɗatəni, kən ni kə pi dəmi tu kan ba gode'e kən mir mən kulci karəm ni, wule kin kan ba gəri mbuni mimir gwa.
9 <<Kandatu Bəba ba ndu'əmo, untu ni a ndu kən pa'e. Ra untuwo sa ni gip ndutən kan a gode in gwa.
10 A kop bar ju Ban yari gwa, kan a sa gip ndutən gəsi. Untu ni esi, kən ni kə kop bar ju a yari ino, kii sa gip ndutən gəni.
11 A yari in ni muntu kə də ghol mbatl gən dəm gip kəne, kan kən ma də ghol mbatl gin laa'i ra.
12 Argon tu a wule kə pi gwa ni'e kə ndu ni ya'əni kandatu a ndu kən gwa.
13 Ndutən gon ra kan naar man də mbarəm bi ge mbatl gəs den bi kə ga berəm gəs gwa da'a.
14 Kən ga berəm gən ni kən ni kə pi argon tu a wul kən'e kə pi gwa.
15 Aa'i la kən bi'e mir mən pi mbap da'a, domici nye mən pi mbap mom argon tu babom gəs ba pi gwa da'a. Ama a la kin bi'e ga berəm gəni, nan a yari in ko unu na unu kan a kulci kar Ban gwa.
16 Kən ni kə zəzarəm da'a, ama ami ni a zəzar kən kan a bi in mbap'e kə ri gəri ni mimiri, wule kin kan ba gəri mimiri, mimir ju kan baa pa dagwa. Ra untu ni Bəba baa bi in argon tu kup kə liri gip sun gən gwa.
17 Argon tu a wule kə pi gwa ni'e kə ndu ni ya'əni.>>

Mbarəm nge mir mən kartən kə Yesu

18 <<Mbarəm kə atl ni nge ino, mom ni'e ami ni wu pare nge.

19 Kən kə atl ni faro, atl baa ndu
mimir gəsi. Ama nan kən kə atl ni
da'a, a zəzar kən ni gip mbarəm kan
den atl gwa. Muntu ni kem mbarəm
kə atl ba nge ine.
20 Dami ni shirəm tu a yari in
gwa'e, <Zher ba man babom* gəs
da'a.> Wi ni wu kumim dliwo, wii
kumi in dli pa'e. Na wu kop ni kulci
gəno, wii kop kulci gin pa'e.
21 Wii pi in ni untu den bi sun gəni,
domici wu mom muntu kan karəm
sur gwa da'a.
22 Də wule a sur shirəm ni nan wur
dawo, wii nəra na warwat pitən da'a.
Ama kəkəno, wu ra na argon tu wii
yari den pi warwat pitən gəzən gwa
da'a.
23 Murgon tu ngemo, tə nge ni Ban
pa'e.
24 A pi mbap gip dlom gəzən kan
murgon taɓe pi da gwa. Də wule a
pi ni mbap ju far dawo, wii nəra na
warwat pitən da'a. Ama kəkəno wu
shin bar kə nəmi bi na am ju a pi gwa,
kup na untu wu nge mi, wu nge Ban
pa'e.
25 Ama ar pini untu kə də laa'i
argon tu kan ra na rəshi gip Kulci
gəzən gwa'e, <Wu nge mi, ama gəs kə
nge gəni ra da'a.>†
26 <<Aa kari in bar sur na Mən Ne
Mbarəm Am kan ɗəl sur kar Bəba
gwa. Ti ni'e Ruhu kə ge shirəm kan
ɗəl sur kar Bəba gwa, ti ni tii bi seda
deməni.
27 Kən ma mən bi seda ni deməni,
rawo kən ra namən na pare pi
bari.>>

16

1 <<A yari in ni bar ju den ba də jili
in nika da'a.
2 Wii ɗəli inka gip bom domtən
kə mən Yahuda. Na ho bi, wokoci
den ɗirtən nan murgon tu kup ri in
ekawo, tii pən'e mbap kə Yam ni tə
den pi.
3 Wii pini untu domici wu tare wu
mom Bəba ko ami wi da'a.
4 A yari in ni muntu den'e wokociyi
ni ɗiro kə dami ni'e faro a yari ine.>>
A yari in ni bar ju na pare pi bar da'a
domici a'i ra nan kəne.

Mbap kə Ruhu kə Yami

5 <<Ama kəkəno a ndara ni kar
muntu kan karəm sur gwa. Kup
na untu gon gin ngen momi da'a tə
wule, <Ako ni kə riwe?>
6 Kə laa'i na dun mbatl wi nan a
yari in bar ju gwa.
7 Ama ge shirəm ni a yari in den ar
mani in mbuntən də a ndara. Ami ni
a ndara dawo, Mən Ne Mbarəmi Am
baa sur kar kən da'a. Ama ami ni a
ndarawo, aa kari in bar sur nan ti.
8 Ti ni tə mbirawo, tii kem də
mbarəm kə atl kup mom den təp
gəzən ra kor da'a den pi warwat
pitəne, na den pitən dlat, na kandatu
Yam baa hukunte mbarəm gwa.
9 Den shirəm kə warwat pitəno,
domici mbarəm ngəsh wur demən
da'a.
10 Den shirəm kə pitən dlato,
domici a ndara kar Ban wi, las tu ki'i
shimən da gwa.
11 Kan den shirəm kə hukuntetən
ngapo, domici hukunte muntu kan
den dandi kə atl kən gwa wi.
12 <<Ami ra na bar na womti kə
yari ine, ama kii mani pəni kəkən
da'a.
13 Ama wokoci tu ti Ruhu kə ge
shirəmi mbirawo, tii kop nan kən gip
bar ju kup kə ge shirəm ni gwa. Tii
shirəm kə gam gəs da'a, ama argon
tu tə kum gwa ni katl tii yari, kan tə
yari in bar ju kan baa pi gwa.
14 Tii ɗirəm ɗəɗatəne, nan argon tu
kan a yari in ni tii yari in gwa.
15 Bar ju kup kan Bəba nariwo
gwan ni. Ar ni kem a wule Ruhuyi
baa pən argon tu kan a yari gwa tə
yari ine.>>
16 <<Gip nye wokoci njemo ki'i
shimən da'a, kan den kaari njemo kə
pa shiməni.>>

Dun mbatl baa pal ghol mbatli

17 Ar ni jen gip mir mən kulci kar
tiyi wul ezən'e, <<Ununu tə pi nupi
na wultən'e, <Gip nye wokoci njemo
ki'i shimən da'a, kan den kaar kə

* **15:20 15.20** Yohana 13.16 † **15:25 15.25** Zabura 35.19; 69.4

wokoci njemo kii pa shimәni> na es <Domici aa ndara kar Bәba wu?> >>
18 Wu ci cina na ngeni momi wu wule, <<Unun tә pi nupi na gip nye wokoci njem we? Mә mom unun tә yari da'a.>>
19 Yesu mom'e mir mәn kulci kar ti den ndu'i wu ngen momi kar ti den muntu, ar ni tә wul wur'e, <<Kә ngen ni momi kar ya'әn den argon tu a pi nupi nan a wule, <Gip nye wokoci njemo ki'i shimәn da'a, kan den kaar kә nye wokoci njemo kii pa shimәna? >
20 Ge shirәm ni a yari ine, kii kul kә pi dun mbatli, ama mbarәm kә atlo ghol mbatl ni wii pi. Kii pi dun mbatli, ama dun mbatl gin baa palka ghol mbatli.
21 Gәr mәtli ni den gәriwo, tә kum dli hoyi domici wokoci gәs piwi, ama ti ni tә ɗәl amo tә mәsәnika na kumi dli tu tә kum gwa domici tәra laa'i na ghol mbatl nan tә ɗiri pel mbarәm den kaar atl wi gwa.
22 Untu ni ar ra nan kәne, kәkәn ni'e wokoci kә dun mbatl gi ni, ama aa shin kәn ra kan kә pi ni ghol mbatli. Murgon baa mani kemi dә ghol mbatl gin paka da'a.
23 Gas tawo ki'i liri argon karәm da'a. Ge shirәm ni a yari ine, Ban baa bi in argon tu kup kә liri gip sun gәn gwa.
24 Har kәkәn ma kә liri argon gip sun gәn wi da'a. Liri ni, kii zami, kә dә ghol mbatl gin laa'i ra.
25 <<A shirәm ni nan kәn na kolɗa bi. Ama wokoci ra den ɗirtәn kan aa'i shirәm nan kәn na kolɗa bi gwa da'a, ama aa yari in tetla tetla den Ban gwa.
26 <<Gas ta ni ɗiro, kii liri bar gip sun gәni. A wul ni'e kii liri Bәba na gam gini, ba'e ami ni aa liri den am gin da'a.
27 Bәbayi na gam gәs ba ndu kәne domici kә ndu'әmi kan kә nәm wi den a ɗәl ni sur kar Yami.
28 A ɗәl ni sur kar Bәbayi kan a sur atli. Kәkәno ari kә za'i atl kәn wi, kan a pal gәn to kar Bәbayi ka.>>
29 Ar ni mir mәn kulci kar tiyi wule, <<Kәkәno ki den shirәm kandatu mii mom gwawi, ba'e gip kolɗa bi da'a.
30 Kәkәno mә mom wi den'e kә mom bar kup. Kә mani bali mbarәm kapәn tә ngen momi kar ki. Muntu kem mә ngәsh mi den kiwi den'e kar Yam ni kә ɗәl suri.>>
31 Yesu nәmi wur tә wule,<<Kәkәno kә ngәsh kәn den Yam wi?
32 Ama Wokoci den ɗirtәne, ar mbirawi ma, nan kii gәzanka, dә ko gonge gip kәn ndara bom gәs kә za'әm nan gәn gwa. Kup na untu ami nangәn ni da'a, domici Bәba ra naməni.
33 <<A yari in ni bar ju den gipәno kә zam ni dәmi zhәlili ra. Den kaar bar atl kәno, kii zam bar ju baa ghun kәn gwa. Ama dәm ni na ndәri mbatli, a tare a tla gam kә warwat pitәn kә den kaar atl wi.>>

17

Yesu shirәn na Yam den gam gәsi

1 Den kaar kә yari muntuwo, ar ni Yesu tli gam yam kan tә shirәm na Yam tә wule,
<<Bәba, wokoci piwi. Dәɗa Nya gi, kә dә Nyayi ma tә ɗәɗa ki ra.
2 Domici ki ni kә bi ti iko den mbarәm kup kә dә tә bi ge mbatl tu kan baa pa da'a kup munju kә bi ti gwa.
3 Ge mbatl kan baa pa da gwawo ar ni'e dә mbarәm mom ki, ki kan ki ni'e Yam nan gi gwa, kә wu pa mom Yesu Almasihu muntu kan kә kar gwa.
4 A ɗiri'i ɗәɗatәn den kaar atl wi tәp kә ba pa'i pi mbap tu kan kә bim a pi gwa.
5 Kәkәno, Bәba, ɗәɗa'әm na ɗәɗatәn tu ami nari cina da'i kapәn dә pi atl kundәrәndlip gwa.>>

Yesu shirәm na Yam den am kә mir mәn kulci kar ti

6 <<A gode munju kan kә bim gip mbarәm den kaar atl kә wu mom ki* gwa wi. Terkawo ge ni, ama ki ni kә bim wuri, ar tu wu kop shirәm giwi.

* **17:6 17.6** Gip bi kә mәn Hellaso *sun gi*

7 Kəkəno wu mom wi den kup
argon tu kə bimo kar kin ar ɗəli.
8 Rawo a bi wur ni shirəm tu kan
kə bim gwa kan wu nəm wi. Wu
mom wi den'e na ho bi kar ki ni a ɗəl
suri, kan wu ngəsh wur den Yam wi
den'e ki ni kə karəmi.
9 Wi ni a shirəm nan ki den am
gəzəni. A shirəm ni nan ki den am kə
nami mbarəm kan den kaar atl gwa
da'a, ama den bi kə munju kan kə
bim gwa ni, domici ge ni.
10 Argon tu kup ami ra nariwo ge
ni, kan argon tu kup kan kira nariwo
gwan ni. A zam ɗəɗatən wi təp kar
wuri.
11 A'i ri kə dəmi den kaar atl da'a,
ama wiwo wu'i ra den kaar atli, kan
ami den totən kar ki. Bəba, ki kan
dləran ni kira gwa, gandəl wurka na
iko kə† sun gi, sun tu kan kə bim gwa
ituwi, kə də wu dəm nəm kandatu
mən ra nan ki nəm gwa.
12 Nan ami ra nan wuro, a gandəl
wur kan a ne wurka bat na də argon
zam wuri təp kə ba sun tu kə bim
gwa. Ko nəm gəzən jilka da'a bat na
nəm tu kan məshtən ni'e patən gəs
gwa kə də rəshi Shirəm kə Yam laa'i
ra.>>
13 <<Kəkəno kar ki ni a to, ama
a yari ni bar ju nan a'i ra den kaar
atl gwa, kə də wu nəra laa'i na ghol
mbatl gən gip mbatl gəzəni.
14 A yari wur shirəm giwi kan
munju kan kə atl ni gwa ba nge
wuri, domici wiwo kə atl ni wu'i da'a,
kandatu ami ma kə atl ni da gwa.
15 Shirəm gən nan kiwo ba'e kə
də kə pən wur ka den kaar atl ni da'a,
ama a lir ki ni kə də kə gandəl wurka
ba də mən ɗasi tu tu zam wur da'a.
16 Wi kə atl ni da'a, kandatu ami
ma kə atl ni da gwa.
17 Pali wur dlat təp kə ba‡ ge
shirəm gi, argon tu kə yari gwa ni'e
ge shirəmi.
18 Kandatu kə karəm sur gip atlo,
untu ni a kar wur rin gip atl ka pa'e.
19 Domici gəzən ni a ne gam gən
markəme den bi gi, kə də wu ma
də ne wurka markəm gip ge shirəm
gi.>>

Yesu shirəm na Yam den am kə mən kopi kup

20 <<Munju ni katl a shirəm nan
ki den am gəzən da'a. Ama a pa
shirəm ni nan ki den am kə munju
kan ba ri kə ngəshtən den ki təp kə
ba kulci gəzən gwa.
21 Bəba, a liri kə də kup gəzən
dəm nəm. Kandatu ki ra gipən kan
ami ra gip ki gwa ar ni a liri kə də wu
ma wu dəm gip mi den də mbarəm
kup ngəsh wur den Yam den'e ki ni
kə karəmi.
22 A tare a bi wur ɗəɗatən tu kan
kə bim gwa wi, kə də wu dəm nəm
kandatu min ra nəm nan ki gwa.
23 Aa dəm gip wuri ki ngapo
kə dəm gipəni, kə də wu dəm ra
nəm hoyi, kə də mbarəm kup kan
den kaar atl mom'e ki ni kə karəmi,
kan'e kə ndu wur kandatu kə ndu'əm
gwa.>>
24 <<Bəba, a ndu'e mbarəm ju
kan kə bimo wu nəra las tu ami ra
gwa. A ndu'e wu shin ɗəɗatən gəni,
ɗəɗatən tu kan kə bim gwa domici
kə ndu'əm kapən ne gəs kə pi atl
kundərəndlip.>>
25 <<Bəba mən pitən dlat, kup na
mbarəm kə den kaar atl mom ki da'a,
ama amo a mom ki, kan wu mom'e ki
ni kə karəm suri.
26 A kem wur wu mom kiwi §aa
ci cina na kemi gəzən wu mom ki
ra, kə də ndutən tu kan kə pimo ar
dəm gip wuri, kan ami ma a dəm gip
wuri.>>

18

Bi Yesu ka kan ba nəm ti

1 Nan Yesu pa'i shirəm na Yamo, ar
ni Yesu na mir mən kulci kar ti ndara
kan wu jikat dəndi kə Kidəron. Den
kəti kə ɓula'iwo dlyar kən zaitun gon
ra, ar ni ti na mir mən kulci kar ti te
gipi.
2 Yahuda, muntu kan bi tikayi
mom lasi, domici Yesu na mir mən
kulci kar ti ba kur mo barta.

† **17:11 17.11** Ko, *Bəba, kem wu dəm mən pitən dlat gip*
‡ **17:17 17.17** Ko *kə wu dəm den kandatu*
§ **17:26 17.26** Gip bi kə mən Hellaso *sun gi*

3 Ar ni Yahuda nde womti mən bi
utuyi cina, ga mən ɓuti bom kə Yami,
kiri mən keri bar ju ɗiri Yami na mən
Parise ba te gip dlyari. Wu ɗir na ga
toci, pitəla, dlo na bar kə dlanye.
4 Yesu na momi argon tu baa ndo
nan tiwo, ar ni tə tli ter kar wur
tə ngen momi tə wule, <<Wo ni kə
ngeni?>>
5 Wu nəmi ti wu wule, <<Yesu kə
Nazarat ni.>> Yesu wul wur'e, <<Ami
ni.>> (Yahuda mən bi gəsika ra tlor
nan wuri.)
6 Nan Yesu wul wur'e, <<Ami ni'e
ti,>> ar ni wu dəlka na kaar kan wu
nda atlka.
7 Ar ni tə pa ngen momi kar wur tə
wule, <<Wo ni kə ngeni?>> Kan wu
wul ti'e, <<Yesu kə Nazarat ni.>>
8 Yesu nəmi wur tə wule, <<A yari
in'e ami ni'e ti. Ami ni fa kən den
ngeniwo, to za ni mbarəm ju wu
ndara.>>
9 Muntu pi ni untu kə də shirəm tu
kan Yesu yari gwa laa'i, den'e, <<A
hol ko nəm gip munju kan kə bim
gwa da'a.>>*
10 Ar ni Siman Bitərus, muntu kan
ra na bar səɓər gwa, dli bar səɓər gəs
kan tə wotl kəm kə zher kə bar mən
keri bar ju ɗiri Yam gwa, tə pəni ti
kəm kə shimli den gamka. (Sun kə
zheri ni'e Malkus).
11 Yesu wul Bitərus'e, <<Pali bar
səɓər gika gip kumti gəsi! Kə kum
wule ar nəm a tla gip gal tu kan Bəba
bim kə a tla gwa diya?>>

Ri na Yesu bom də Hanana

12 Ar ni domtən kə mən bi utu kə
Roma na komanda gəzən na ga mən
ɓuti bom kə Yam ba nəm Yesu. Wu
ɓal tika.
13 Kan wu pare ri gəs cina də
Hanana, muntu kan bakon kə
Kayafa, bar mən keri bar ju ɗiri Yam
kə sheti ghoni ni gwa.
14 Kayafa ni'e muntu wokoci gon
pi shirəm kiri kə mən Yahuda den ar
mani mbuntən də gon məsh den am
kə mbarəm kup gwa.

Bitərus nge'e tə mom Yesu kə nəm

15 Siman Bitərus na nye mən kulci
kar Yesu gon den kopi Yesu kaari.
Domici nye mən kulci kar Yesu tuwo
bar mən keri bar ju ɗiri Yam gwa
mom ti, ar ni tə kop Yesu tə te gip
dəbom bom kə bar mən keri bar ju
ɗiri Yami gwa.
16 Ama Bitərus dlər te bədlabən
kaarika. Nye mən kulci kar Yesu
goniyi, muntu kan bar mən keri bar
ju ɗiri Yami mom ti gwa, pal ter na
kaari, tə shirəm na nye gər tu kan den
mbap ɓuti bədlabən bomi gwa, kan
ba ter na Bitərus gipi.
17 Nye gər tu kan den ɓuti bədlabəni
ngen momi kar Bitərus tə wule,
<<Ki ma nəm gip mir mən kulci kar
mbarəm tu ni diya?>> Bitərus bali ti
tə wule, <<Ami ra gip wur da'a.>>
18 <<Wokoci iɗatən kə las ni, ar ni
ga zher kə bar mən keri bar ju ɗiri
Yami na ga mən ɓuti bom kə Yam dlər
kə kumi gəzhin mən utu kan wu hor
gwa. Bitərus ma təra dlor nan wuri,
tə den kumi utuyi.>>

Bar mən keri bar ju ɗiri Yam ngen momi kar Yesu

19 Ar ni bar mən keri bar ju ɗiri
Yam ngen momi kar Yesu den mir
mən kulci kar ti na den kulci gəsi.
20 Yesu bali ti tə wule, <<A shirəm
na mbarəm na ghundər argonka
da'a, a pi ta kulci mbarəm gip bom
domtən kə mən Yahuda na gip bom
kə Yami, las tu mən Yahuda kup ba
kur dom wur gwa. A yari argon muri
da'a.
21 Unun kem kə ngen momi karəm
rawe? Ngen momi kar munju kan
kumən gwa, ai wu mom argon tu a
yari gwa.>>
22 Nan Yesu yari muntuwo, ar ni
gon gip kə cina gəzən kan kosak na
Yesu gwa ɓe ti amkayama. Tə wul
Yesu'e, <<Untu ni kii bali shirəm bar
mən keri bar ju ɗiri Yama?>>
23 Yesu bali ti tə wule, <<O argon
ra a yarika məgəniwo, yari. Ama e ge
shirəm ni a yari fawo, unun kem kə
ɓom we?

* **18:9 18.9** Yohana 6.39

24 Ar ni Hanana kar bar na Yesu na ɓali də Kayafa, bar mən keri bar ju ɗiri Yam gwa.>>

Bitərus nge'e tə mom Yesu biyi rop na kə myakan

25 Bitərus ra dlor den kumi utu, ar ni jen ngen momi wu wul ti'e, <<Ki ma nəm gip mir mən kulci kar mbarəm tu ni diya?>> Ar ni Bitərus nge, tə wule, <<Ami ra gip wur da'a.>>
26 Nəm gip zher kə bar mən keri bar ju ɗiri Yam, mən kə mbarəm tu kan Bitərus wotli ti kəmika shirəm tə wule, <<A shin ki na Yesu gip dlyar kən zaituni diya?>>
27 Ar ni Bitərus pa wule untu ni da'a, gip untuwo ar ni tus kor la yare.

Yesu cina də Bilatus

28 Kə bi cigəni ar ni kiri kə mən Yahudayi ɗəl na Yesu wu za bom kə Kayafa wu ndara nan ti bom kə gobna kə Roma. Ama ar ni wu nge tetən gip bomika bəse wu li gam gəzənka cina də Yam kan ar hane wur ci fingal Jikat Bədlabəni.
29 Ar ni Bilatus ɗəl ter kaari tə ngen momi kar wur tə wule, <<Unu shirəm ni kə ɗiri mbarəm kən cina dene we?>>
30 Wu bali ti'e, <<Də wule mbarəm kən pi wani bar gon dawo, o na mə ɗir ti cina da'i da'a.>>
31 Bilatus wule, <<Pən təni na gam gin kə tloyi təni shirəm den bi kulci gi ni.>> Ar ni mən Yahudayi wul ti'e, <<Mən ra na iko kə hukunte mbarəm də ri ti eka da'a.>>
32 Muntu pi ni kə də argon tu kan Yesu yari den kandatu tə ri kə məshtən gwa laa'i.
33 Bilatus pal te gip bomka, kan tə la bi Yesu tə ngen momi kar ti tə wule, <<Ki ni'e gun kə mən Yahuda ya?>>
34 Yesu ngen momi kar ti tə wule, <<Muntuwo yari kə gam gi na ko jen ni yari'i untu deməni?>>
35 Bilatus bali ti tə wule, <<Ami mən Yahuda na? Mbarəm gin na ga kiri mən keri bar ju ɗiri Yam ni ɗir ki cina da'əmi. Ununu kə piwe?>>
36 Yesu wule, <<Dəmi gən gunwo kə den kaar atl kən ni da'a. Na untuno, ga zher gən baa dlan wur wu hane kiri kə mən Yahudayi nəmi gəni. Ama dəmi gun gəno kə ɗe ni da'a.>>
37 Bilatus wule, <<Rawo ki gun na?>> Yesu nəmi ti tə wule, <<Kə yari dlat na wultən'e ami gun ni. Na ho bi, den untu ni gəri mi, kan den untu ni a sur gip atl, kə də a yari shirəm den ge shirəmi. Murgon tu kup kan den kopi kaar kə ge shirəmi baa kumənі.>>
38 Bilatus ngen momi tə wule, <<Ununu ni'e ge shirəmi?>> Ra untuwo ar ni tə ɗəl te kaarika es kar mən Yahudayi tə wul wur'e, <<A zam argon tu kan baa nəm mbarəm kən dene gwa da'a.
39 Ama kandatu kə kur pi gwa ni kə də pətli in nye mən bom moni nəm wokoci kə Nyel Jikat Bədlabəni. Kə ndu a pətli in Gun kə mən Yahuda ya?>>
40 Ar ni wu tli na la'i yar es wu wule, <<O'o, ba'e ti da'a! Bi mi Barabas!>> Barabaso mən tli bən mbatl ni.

19

Tloyi Yesu shirəm den də ɓa tika den kini

1 Ar ni Bilatus pən Yesu kan tə kem ba ɓo ti.
2 Mən bi utuyi pi lish kə gun ka ire kan wu kemi ti sur gami. Wu kemi ti tlyari lulur mən mal galura.
3 Kan wu pi ta ritən kar ti wu den wultən'e, <<Də shirmi ika, gun kə mən Yahuda!>> Kan wu ɓeɓɓe ti ankiyama.
4 Bilatus pa ɗəl ter kaari tə wul wur'e, <<Shin ni, a ɗəli ti ni ter kar kən kə də kə mom'e a zam ti na argon kə hukuntetən da'a.>>
5 Nan Yesu ɗəl ter kaari na lish kə gun ka ir gam dati na tlyari lulur mən mal galurawo, ar ni Bilatus wul wur'e, <<Mbarəmin kəni!>>
6 Nan kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na ga mən ɓuti bom kə Yam shin Yesuwo, ar ni wu tli yar yam wu wule, <<Ɓa tika den kini! Ɓa tika den kini!>> Ama Bilatus nəmi wur tə wule, <<Kəno pən təni na gam gin

kə ɓa tinəka den kini. Amiwo a zam argon kan tə pi kan ndari də hukunte ti gwa da'a.>>

7 Ar ni mən Yahudayi nəmi ti wu wule, <<Mən ra na kulci, kan den kulci gəmiwo tə ndar məshtəni, domici tə la bi gam gəs'e Nya Yami.>>

8 Nan Bilatus kum untuwo ar ni tə kum bərti ka ra naari,

9 kan tə pal te gip bomka tə ngen momi kar Yesu tə wule, <<Ako ni kə ɗəl ɗiru?>> Ama Yesu nəmi ti da'a.

10 Bilatus wul ti'e, <<Kə nge shirəm namən kaya, kə mom'e ami ra na iko a za ki kə ndara ko a ɓa kika den kin da'a ya?>>

11 Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<Rawo, iko tu kan ki ra na ri deməno muntu kan Yam bi'i gwa ni katl. Warwat pitən kə muntu kan la'əm gip am da'i naar man ge.>>

12 Den shirəm tuwo, ar ni Bilatus ndu tə za Yesu tə ndara, ama mən Yahudayi pi ta la'i yar wu wule, <<Ki ni kə za mbarəm tu tə ndarawo, ki berəm kə Kaisar ni da'a. Murgon tu kup kan ba pən gam gəs ti gunno, gapa ni tə pi na Kaisar.>>

13 Nan Bilatus kum muntuwo, ar ni tə ɗəli Yesu ter kaari kan tə dəm den dandi tloyi shirəm gəs kan ba la ti bi'e Deɓe kə Tate (na bi kə Arameik ngapo Gabbata).

14 Den pət kərkəm bar kə nyel Jikat Bədlabən ni, pət to dlom gam wi. Bilatus wul mən Yahudayi'e, <<Gun gin tu.>>

15 Ama mən Yahudayi la yar wu wule, <<Ndara nan ti! Ndara nan ti! Ɓa tika den kini!>> Bilatus ngen momi kar wur tə wule, <<A ɓa gun ginka den kina?>> Ar ni kiri mən keri bar ju ɗiri Yami nəmi ti wu wule, <<Mən ra na gun gon bom na Kaisar da'a.>>

16 Ar ni Bilatus bi wur Yesu kə wu ɓa tika den kini.

Ɓa Yesuka den kini

17 Ar ni mən bi utuyi ndara na Yesu. Tə pən kin kan baa ɓa tika dene gwa tə ɗəl gip bəni, tə ndara las kə Kula Gami (na bi kə Arameik ar ni'e Golgota).

18 Lasi ni wu ɓa tika den kini, kan na jen rop, nəm den am shimli gon ngapo den am yali kan Yesu te dlom da wurka.

19 Bilatus rəsh argon kan tə ɓa to gami da tika. Argon tu rəsh gwa ni'e, YESU KƏ NAZARAT, GUN KƏ MƏN YAHUDA.

20 Mən Yahuda na womti zhit argon tu rəsh gwa, domici las tu ɓa Yesuka den kino kosak na gip bən ni ar ra, kan argon tu rəshiwo, rəsh ni gip bi kə Arameik, Latin na Hellas.

21 Kan kiri mən keri bar ju ɗiri Yam ba wul Bilatus'e, <<Ba kə rəsh'e <Gun kə mən Yahuda> da'a, ama rəsh'e <Mbarəm kən wule ti gun kə mən Yahuda ni.> >>

22 Bilatus nəmi wur tə wule, <<Argon tu a rəsho, a rəsh wi.>>

23 Nan mən bi utuyi ɓa Yesuka den kino, ar ni wu yem tutul dli gəs kan wu tatl bomi wupse, ko gonge gəzən na nəm, kan wu za nye lulur kə gipi untu. Nye luluriwo dləmi ni dləm da'a, zəluw ni ar ra argon tu nəm den yari har ba su atl gwa.

24 Wu wul ezən'e, <<Ba mə tlyati nika da'a. Mə la ni guri'a dene mə shin ni wo ni baa zami.>>* Muntu pini kə də laa'i argon tu kan ra na rəshi gip shirəm kə Yam gwa'e, <<Kan wu tlyati lulur gən gip dlom gəzəni, kan wu la guri'a den lulur gən kə gipi.>> Argon tu mən bi utuyi pi gwa utu.

25 Gip munju dlor kosak na kin tu ɓa Yesuka denewo nas ra, na nye mən gəpi kə nase, na Maryamu nagər kə Kəlopas, kan na Maryamu kə Magdala.

26 Nan Yesu shin nas lasi, kan na nye mən kulci kar ti kan tə ndu gwa dlor kosako, ar ni tə wul nas'e, <<Nana, nya gin tu!>>

27 Kan tə wul nye mən kulci kar tiyi'e, <<Nana gin tu.>> Argon tu kan pən den gas tuwo ar ni nye mən kopi gəsi pən nana kə Yesu gip bom gəs tə dəm nan ti.

* **19:24 19.24 Shirəmi ba zam ni gip Zabura 22.18**

Məshtən kə Yesu

28 Den kaar kə untuwo, nan Yesu
mom'e bar kup piwi, kə də argon
tu kan ra na rəshi gip shirəm kə
Yam laa'iwo, ar ni tə wule, <<A kum
guzum male.>>
29 Zurum gon ra lasi laa'i na mati
mal kin inabi. Ar ni wu gi soso gip
mati mal kin inabiyi, wu kem sosoyi
den dlo kan wu ta'i Yesu toka wu ne
ti den bi.
30 Nan Yesu ɓom mati mal kin
inabiyiwo, ar ni tə wule, <<Ar pa
wi.>> Na yari untuwo ar ni tə la gam
atl kan tə kotl mbatlka.
31 Den pət Kərkəm bar ni, kan bar
ni tlo gwa'e pət Shukutəni. Domici
wu mən Yahudayi ba ndu wu za
dli den kin den pət Shukutən da'a,
kan wu liri Bilatus den də cen asəm
gəzənka, kan də shu dli gəzənka sur
den rati kini.
32 Ar ni ga mən bi utuyi ba ɗir kar
mbarəm ju kan ɓa wurka den kin
na Yesu gwa, kan wu cen asəm kə
mbarəm kə nəmika na kə mən nəmi.
33 Ama nan wu ɗir den Yesu kan
wu zam tə tare tə məshkawo, ar ni
wu'i cen asəm gəska da'a.
34 Nan wu pi untuwo, ar ni nəm
gip mən bi utuyi tul markəm ngetl kə
Yesu na geshe, se car bəran na mal ba
nəm shottəni.
35 Mbarəm tu kan shin argon tu
kan pi gwa ni yari muntu, kan argon
tu tə yariwo untu ni ar ra. Tə mom'e
ge shirəm ni tə yari, kan tə yari ni kə
də kən ma kə ngəsh kən ni den Yesu.
36 Bar ju pi ni untu kə də shirəm
kə Yam laa'i, muntu kan wule, <<Baa
cen ko nəm gip gul gəs da'a.>>†
37 Shirəm kə Yam pa yari las gon'e,
<<Wii shin muntu kan wu tul ti
gwa.>>‡

Kapi kə Yesu

38 Den kaariwo, Isubu kə Ari-
matiya ngen den də Bilatus bi ti dli
kə Yesu. Isubu kə Arimatiyayiwo,
nye mən kopi Yesu ni, ama muri ni
tə pi domici tə bərti mən Yahuda.
Bilatus bi ti bi kə pi untu, kan tə ɗir
pən dli kə Yesu tə ndara nari.
39 Nikodimu, mbarəm tu kan far
ri kar Yesu gip gas gwa ri na Isubu.
Nikodimu ɗir na mir mur na alos kan
kurtli gwa, bar kə kilo hauya nəm na
kutl.
40 Mbarəm rop ju ba pən dli kə
Yesu, wu bərke ti mir mən təmi
kasəri, kan wu ghumka na tutul
ghumi məshi mbarəme. Muntuwo
den kandatu mən Yahuda ba kap
məshi mbarəm gwa ni.
41 Las tu kan ɓa Yesu den kino
dlyar gon ra lasi, gip dlyari ngapo pel
bori gambəci gon ra, muntu kan kap
murgon gipi wi dagwa.
42 Domici pət Kərkəm bar kə mən
Yahuda ni kan gambəci'i ra kosak
nan wuro, ar ni wu kap dli kə Yesuka
lasi.

20

Tlitən kə Yesu gip məshi mbarəme

1 Den pət Lahadi kə cigəni, tun bar'i
pələu, ar ni Maryamu nye mən bən
kə Magdala ri kar gambəci kə Yesu
kan tə shin kutəl tat tu kan le bi
gambəci'ika nari gwawi.
2 Ar ni tə ɗir na kətər kar Siman
Bitərus na nye mən kulci kar Yesu
nəmi, muntu kan Yesu ba ndu gwa,
tə wul wur'e, <<Wu pən Babomka gip
gambəci'i wi, ngapo mə mom las tu
wu ne ti gwa da'a!>>
3 Ar ni Bitərus na nye mən kulci kar
Yesuyi mən nəmi ri na kətəre kə ba
gambəci'i.
4 Kup gəzən ropi den kətəre, ama
nye mən kulci kar Yesu nəmi wuce
Bitərus, kan tə pare mbu'i bar
gambəci'i.
5 Tə ngus tə la ger su gipika kan tə
shin tutul ghumi məshi mbarəmi lasi
markəme, ama tə su gipi da'a.
6 Den kaariwo kan Bitərus ba
mbubari, tə su gip gambəci'i. Tə
shin tutul ghumi məshi mbarəmi lasi
markəme.
7 Tə pa shin tutul tu kan ɓali Yesu
ɗir gam gwa na kucimi las nəm,
markəmi na ghol mayaniyi.

† **19:36 19.36** Ɗəltəne 12.46; Dləmi Mbarəme 9.12; Zabura 34.20 ‡ **19:37 19.37** Zakariya 12.10

8 Den kaariwo ar ni nye mən kulci
kar Yesu mən nəmi, muntu kan pare
mbu'i bar bi gambəci'i gwa, tə ma tə
su gipi. Tə shin kan tə ngəsh ti den
Yesu.
9 (Ama kup na untu wu mani momi
argon tu shirəm kə Yam yari den ar
nəm də Yesu tli gip məshi mbarəm
da'a.)
10 Ar ni mir mən kulci kar Yesuyi
pal gəzən rən bomka.

Yesu ɗəl kar Maryamu kə Magdala

11 Ama Maryamu dlər bi gambəci'i
tə den kulu. Ti gip kuluwo ar ni tə
ngus kan tə la ger su gip gambəci'ika
12 ar ni tə shin mir mən kartən kə
Yam rop na ghol tutul dli, njon las
tu far dli kə Yesu ra gwa, nəm kə ba
gami kan nəm təp kar asəme.
13 Ar ni mir mən kartən kə
Yami ngen momi kar ti wu wule,
<<Nagəre, unun kem ki den kulu
we?>> Ar ni tə wul wur'e, <<Wu pən
Babom gən kawi, kan a mom las tu
wu ne ti gwa da'a.>>
14 Tə pa'i yari muntuwo ar ni tə bal
ti, se tə shin Yesu dlor, ama tə mani
momi'e Yesu ni da'a.
15 Ar ni Yesu ngen momi tə wul
ti'e, <<Nagəre, unun kem kə den kulu
we? Wo ni kə den ngeni we? >>
Maryamu pən'e ti ni'e mən kəni, ar
ni tə wul ti'e, <<Bar mbarəme, ki ni
fa kə pən tikawo, yarim las tu kə ne
ti gwa, aa ri pən ti.>>
16 Yesu la ti bi tə wul ti'e,
<<Maryamu! >> Ar ni tə bal ti rən
den tika kan tə shirəm gip bi kə mən
Yahuda tə wule, <<Rabboni! >> (Ba
mən kulci ituwi).
17 Yesu wul ti'e, <<Ba kə nəm dli gən
da'a, domici a pal to kar Banka wu
da'a. Ama ri yari mir ɓyar'e, a ri kə
paltən kar Ban kan Be gini, kar Yam
gəni kan Yam gini.>>
18 Ar ni Maryamu nye mən bən kə
Magdalayi ri kar mir mən kulci kar
Yesuyi na zo shirəm kən'e, <<A shin
Babom wi!>> Kan tə yari wur argon
tu Yesu yari gwa.

Yesu ɗəl kar mir mən kulci kar ti

19 Gas Lahadi kə sit nan mir mən
kulci kar Yesu ra kəba lasi nəm, na
bədlabən kushi gəzən kup na le den
bərti kə mən Yahudawo, ar ni Yesu ɗir
kan tə dlər gip dlom gəzən tə wule,
<<Də dəmi zhəlili kop kəne!>>
20 Den kaar kə yari muntuwo ar ni
tə gode wur am gəs na markəm tu
gəsi. Mir mən kopi gəsi pi ghol mbatl
naar na shini Babomi.
21 Yesu pa wul wur'e, <<Nəm ni
dəmi zhəlili! Kandatu Bəba karəm
gwa untu ni a kar kən pa'e.>>
22 Nan tə yari untuwo ar ni tə hori
wur kuskənu gəsi kan tə wul wur'e,
<<Nəm ni Ruhu kə Yami.
23 Murgon tu kup kə gaparte ti
warwat pitən gəs kawo, gaparte ti
ituwi, kan murgon tu kup kə gaparte
tika dawo, gaparte ti da'a ituwi.>>

Yesu ɗəl kar Toma

24 Rawo, Toma, nəm gip mir mən
kulci kutl cet ropi (kan ba la ti bi'e
Nye Ngumci*) ra gip wur da'a nan
Yesu ri kar wur gwa.
25 Ar ni nami mir mən kulciyi yari
ti'e, <<Mə shin Babom wi.>> Ama tə
wul wur'e, <<Ami ni a shin shu kusa
ju den am gəsi, a kem yasa gən gip
shu kusayi, kan a ne am gən den
markəm tu gəs dawo, aa nəm da'a!>>
26 Muri wusupse den kaar kə
muntuwo, mir mən kulci kar Yesuyi
ra gip bom esi, kan Toma ra nan
wuri. Kup na bədlabən kushiyi kup
ra na le, ama Yesu ɗir kan tə dlər gip
dlom gəzən tə wule, <<Nəm ni dəmi
zhəlili!>>
27 Ar ni tə wul Toma'e, <<Kem yasa
gi ɗe, shin am gəni. Ta am gi kə kem
gip markəm tu gəni. Za damtən kə
ngəsh ki deməni.>>
28 Toma nəmi Yesu tə wule,
<<Babom gəni, na Yam gəni!>>
29 Kan Yesu ba wul ti'e, <<Nan kə
shiməno, kə ngəsh ki demən wi. Mən
albarka ni'e munju kan shimən da'a
ama kup na untu wu ngəsh wur
demən gwa.>>

* **20:24 20.24** Toma (na bi kə Arameik) na Didimus (na bi kə mən Hellas) kup rop ju ba pi nupi'e ngumci

Argon tu kem rəsh təlankur kən gwa

30 Yesu pi halama bar kə nəmi bi
na am jen na womti den ger kə mir
mən kulci kar ti, munju kan rəsh gip
təlankur kən da gwa.
31 Ama rəsh ni mənjən kə də kə
ngəsh† kən ni den Yesu ni'e Al-
masihu, Nya Yami. Kan təp kə ba
ngəshtən den tiwo kə zam ni ge mbatl
gip sun gəsi.

21

Yesu pi bar kə dləkəntən nəmi kose

1 Den kaar kə untuwo, ar ni Yesu
pa ɗəl kar mir mən kulci kar ti bi bar
ɓula kə Tiberiya.* Kandatu ar pi gwa
ikəni.
2 Siman Bitərus, Toma (kan ba la
ti bi'e Nye ngumci† gwa), Natanayilu
mbarəm kə Kana gip atl kə Galili,
mimir kə Zabadi, na mir mən kulci
kar Yesu jen rop ra lasi nan wuri.
3 Siman Bitərus wul wur'e, <<A ri
kə nəmi kose.>> Ar ni nami mir mən
kulci kar Yesuyi wule, <<Mən ma mii
ri nan ki.>> Ar ni wu ndara kan wu
to gip kungələn jikat male, ama gip
gastawo wu nəm argon da'a.
4 Kə bi cigəniwo ar ni Yesu dlər den
bishidi bar ɓula'i, ama mir mən kulci
kar tiyi mani momi'e Yesu ni da'a.
5 Ar ni tə la wur bi tə wule, <<Mir
moni, kən ra na kosa?>> Kan wu
nəmi ti wu wule, <<O'o.>>
6 Yesu wul wur'e, <<La ni bar
kə nəmi kos gin den am shimli kə
kungələn jikat mali, kii nəm jeni.>>
Nan wu piwo, kan wu nəm kos na
womti har wu'i mbu dəli bar kə nəmi
kosi tor gip kungələn jikat mali da'a.
7 Ar ni nye mən kulci tu Yesu
ba ndu gwa wul Bitərus'e, <<Babom
ni ca!>> Nan Siman Bitərus kum'e
Babomno ar ni tə pən tutul dli gəs
tə la'i, (domici tə tuska wi den bi
mbapi) kan tə nda su gip malika.
8 Nami mir mən kulci kar ti gip
kungələnyi ɗiri, kan wu dəl bar kə
nəmi kosi tor laa'i na kose. Rawo,
wu dlyam na gam bishidi bar ɓula'i
da'a, bar kə desi asəm hauya kutl cet
nantam (300) ni.
9 Nan wu ɗəl tor gip maliwo, ar ni
wu shin gəzhin mən utu gon lasi, na
kos dene, kan na bəredi jeni.
10 Yesu wul wur'e, <<Diri ni jen gip
kos ju kan kə'i nəm gwa.>>
11 Ar ni Siman Bitərus to gip
kungələn jikat mali kan tə dəl bar
kə nəmi kosi tor den bishidi. Laa'i
na kiri kos gudəli hauya nyingi na
kutl cet myakan (153), ama kup na
womtitən gəzən juwo bar kə nəmi
kosi tlyatka da'a.
12 Yesu wul wur'e, <<Dir karye
ni.>> Gon ra da'a gip mir mən kulci
kar Yesuyi kan kərce kə wuli gəs'e,
<<Ki wo ni we?>> Nan wu mom'e
Babom ni gwa.
13 Ar ni Yesu ɗir kan tə pən bəredi tə
bi wuri, kan tə pa pən kosi tə bi wuri.
14 Muntu ni'e ɗəltən kə Yesu kə
myakan kar mir mən kulci kar ti
den kaar kə tlitən gəs gip məshi
mbarəme.

Yesu shirəm na Bitərus

15 Nan wu pa'i ci baro, ar ni Yesu
wul Siman Bitərus'e, <<Siman nya
Yohana, na ho bi kə ndu'əm man
munju ya?>> Siman nəmi ti tə wule,
<<Aan, Babomi, kə mom'e a ndu
ki.>> Yesu wul ti'e, <<Bi təm gən
fingali.>>
16 Yesu pa ngen momi kar ti kə ropi
tə wule, <<Siman nya Yohana, na ho
bi kə ndu'əma?>> Siman nəmi ti tə
wule, <<Aan, Babomi, kə mom'e a
ndu ki.>> Yesu wul ti'e, <<Ne ger den
təm gəni.>>
17 Yesu pa ngen momi kar ti kə
bisi myakani, tə wule, <<Siman nya
Yohana, kə ndu'əma?>> Ar ni ar
ghun Bitərus domici bisi myakan
ituwi tə ngen momi kar ti na
wultən'e, <<Kə ndu'əma?>> Ar ni tə
wul ti'e, <<Babomi, kə mom ko unu,
kə mom'e a ndu ki.>> Yesu wul ti'e,
<<Bi təm gən fingali.

† **20:31 20.31** Ko *kə də kə ci cina na ngəshtən* * **21:1 21.1** Ɓula kə Galili, nəm ar ni'e ɓula kə Tiberiya na bi kə mən Hellas † **21:2 21.2** Didimus (na bi kə mən Hellas) kup rop ju ba pi nupi'e ngumci

18 Ge shirəm ni a yari'i, nan kə'i
ɗaliwo kə kem tutul dli gi kə ndara
las tu kə ndu gwa, ama wokoci tu kə
korsiwo kii ta am gi, kan də murgon
kemi'i tutul dli kan tə ri'i las tu kan
kə ndu ritən da gwa.>>
19 Yesu yari ni untu kə də tə gode
wur kandatu Bitərus ba ri kə məshtən
kan baa ɗəɗa Yam gwa. Ar ni Yesu
wul ti'e, <<Kopəni!>>
20 Nan Bitərus bal tiwo, ar ni tə
shin nye mən kulci tu kan Yesu
ba ndu ti gwa ra den kopi gəzəni.
(Ti ni'e muntu kan dəm kosak na
Yesu wokoci ci fingal kə Nyel Jikat
Bədlabən gwa. Ti ni'e muntu kan
ngen momi kar Yesu gwa tə wule,
<<Babomi, wo ni ba ri kə bi gi kayi?
>>)
21 Nan Bitərus shin tiwo, ar ni
tə ngen momi kar Yesu tə wule,
<<Babomi, im nu baa ndo na
mbarəm tuwe?>>
22 Yesu nəmi ti tə wule, <<Ami ni a
ndu tə dəm ra ar ri paltən gən suro,
unun ghun kiwe? Ki de kopəni!>>
23 Yari untu kem shirəm tu nga las
gip mir mən kopi den'e nye mən kulci
kar Yesu tu baa məsh da'a. Ama
rawo ba'e Yesu wul ni'e tii məsh da'i
da'a, ama tə wul ni'e, <<Ami ni a ndu
tə dəm ra ar ri paltən gən suro, unun
ghun kiwe.>>
24 Ti ni'e nye mən kulci kar Yesu tu
kan bi seda den bar ju, kan tə pa rəsh
gwa. Mə mom'e seda gəs den Yesuwo
untun ar ra.
25 Bar ra na womti kan Yesu pi
gwa. Də wule baa rəsh ni kupo, a
shin atl kundərəndlip baa zam ba ne
təlankur ju kan baa rəsh gwa da'a.

ACT

Muntu kan rəsh gwa na wokoci rəshiyi: Tələnkur kəno Luka ni rəshi, kan arni wule kopi kaar kə Zo shirəm kə Yesu kan tə rəsh gwa. Luka kari ni bar mbarəm gon mən sun Tiyopilus na shirəm kə Yesu. Jen ba shin wule rəsh ni tələnkuri bar kə AD 63, jen ngapo wu shin rəsh ni gip AD 70.

Argon tu gipi gwa: Luka pa'i ni shirəm gəs den argon tu Yesu pi den kaar kə tlitən gəs gip məshi mbarəm gwa. Tə pare ni tələnkuri den mbap kə mir mən kartən kə Yesu na totən kə Yesu yami. Kan ar ba shirəm den kandatu mir mən kartən kə Yesu na nami mən kopi ɓut gip Urushalima den bi la'itən kə argon tu Yesu wule ti bi wur gwa. Den gas Pentikos, muri kutl den kaar kə totən gəs yamo, Ruhu kə Yam sur den wur kan ba laa'i wur na mani pi bari. Bar tu pən den gas tawo ar ni mən kopi Yesu pi ta womtitən bələ-bələ, argon tu nəm gip bən kə Urushalima ar ba te Samariya na <<gip atl kundərəndlip gwa.>> Sura 1.8.

Gip kəti kə nəm kə tələnkuriwo, shirəmi bətl ni gam den Bitərus nye mən kartən kə Yesu na den domtən kə mən kopi gip bən kə Urushalima. Argon tu nəm sura kə 9 ar ba ri cinawo arni den ɓomi asəm bisi myakan kə Bulus nye mən kartən kə Yesu gip atl kə Roma, na ɓomi asəm gəs kə sitən cina də bom tloyi shirəm kə bar gun kə Roma.

Argon tu arba yari gwa: Tələnkur kəno ar yari ni kandatu domtən kə mən kopi pare gwa na bar ju ar kop gipi gip nartən gəsi, den ngashi gam kə mən kopi na kumi dli. Ar pa shirəm den kandatu mbarəm na womti den ta bi gam gəzən kə də Yesu dəm gun gip mbatl gəzəni na ndərtən gip mbap kə Ruhu kə Yam gip ga domtən kə mən kopi na gip dəmi kə kogonge mən kopi Yesu.

Totən kə Yesu yami

1 Mən nartən Tiyopilus, gip tələnkur gən kə pari kan a rəsho, a rəsh ni den kup bar ju Yesu pare pi na kulci mbarəm gwa,
2 ar ba ri den pət tu kan pən təka to yamka gwa. Kapən tə ndarawo, tə yari mir mən kartən gəs kan tə zəzari bar ju wi pi nan Ruhu kə Yam ba ne wur amra wu pi gwa.
3 Den kaar kə kumi dli na məshtən gəso, tə ɗəl kar mir mən kartən gəs ju den təp na womti nan ba mom'e tə ra na rai gwa. Tə ɗəl kar wur gip muri hauya rop kan tə shirəm nan wur den dəmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəme.
4 Den pəti gon nan tə ɗəl kar wur tə den ci fingal nan wuro, tə wul wur'e, <<Ba kə za ni Urushalimawu da'a, ama ɓutni də Bəba la'i in na Ruhu kə Yam kan tə wule ti bi ine, muntu kə kum a shirəm dene gwa.
5 Yohana pini mbarəm batisma na male, ama gip muri njem cina ɗewo, baa pi in batisma na Ruhu kə Yami.>>
6 Nan wu mo gam kə ba lasi nəmo, arni wu ngen momi kar ti'e, <<Babomi, kəkən ni kə ri kə pali Isra'ila dəmi na gun kə gam gəsa?>>
7 Yesu wul wur'e, <<Momi pət na wokociwo gegin ni da'a, domici Bəba ni gip mani pi bar gəs ne gam gəs momi muntu.
8 Ama ki zam mani pi bari, Ruhu kə Yam ni sur den kən wu gwa. Ki dəm mən yari bar ju kə shin demən gip bən Urushalima, na atl kə mən Yahuda kup na Samariya, an ri gip atl kundərəndlip.>>
9 Nan tə pa'i yari muntuwo, kan Yam ba pən tika to gip dun yamka den ger gəzəni wu den shini ar bari wu'i mani shini gəs da'a.
10 Wu gip zhiti ndekeke to yamka nan Yesu den totəno, arni curut mbarəm rop jen ni jən dlor markəm dawur na ghol tutul dli.
11 Wu wule, <<Mən Galili, unun kem kə dəm den wi ger to yamkawu? Yesu tu kan pən təka kar kən ba te ti yamkawo, baa pal den nəm təp tu kə shin pən təka to yamka gwa.>>

Zəzar Matiyas den am kə Yahuda Iskaryoti

12 Kano mir mən kartəni ba za
Tləndər mən kin Zaitun wu pal su
Urushalimaka, ɓomi asəm bar kə
tatli dlom kə mil nəm.
13 Nan wu mbubar gip bən kə
Urushalimawo, arni wu to gəzən gip
ɓiti kushi kə to yamika las tu kan
wu dəm gwa. Munju ra lasi gwani'e
Bitərus, Yohana, Yakubu, Andərawus,
Filibus na Toma, Bartilamawus na
Matta. Yakubu nya Halfa, Simon
mən ghuve den bən gəsi, na Yahuda
nya Yakubu.
14 Kup gəzən ci cina na me gam
na shirəm na Yam na mbatl nəm, na
mətliyi, na Maryamu mən gəri kə Yesu
na mir mən gəpi gəsi.
15 Gip muri jawo, Bitərus tlyam
dlor gip mir ɓyar mən kopi Yesu
(womtitən gəzən ri hauya mukka)
16 kan tə wule, <<Mir ɓyari, ar
nəm də Təlankur laa'i den shirəm tu
Ruhu kə Yam yari terka bi də gun
Dauda den Yahuda, muntu kan pii
təp munju nəm Yesu gwa.
17 Tə Yahuda ma nəm gip mi ni, kan
ra na am gip mbap gəmi kən gwa.>>
18 (Mbarəm tu Yahuda wur ni las
na wurpi tu tə zam den ɗasi tu gəs
gwa, las tu tə nda sur atl na dlom
gam, tu gəs ba mbutlka, kan wot gəs
kup ba ɗəlka kari.
19 Mbarəm kə Urushalima kup
kum bar tu, kan wu labi lasi na bi
gəzən'e Akeldama, <<Las tu kan shot
bəran gwa ituwi.>>)
20 Bitərus ci cina tə wule, <<Untuni
anra na rəshi gip təlankur Zabura'e,
<Naa də bom gəs sa koni, ba də zam
murgon kan ba dəm gipi gwa da'a.>
Eso, <Naa də gon nəm mbap gəsi.>
21 <<Untuno, ar nəm də zəzar nəm
gip mbarəm ju nan ra nan mi kup
wokoci tu mən den ritən na Babom
gəmi Yesu,
22 pare den batisma gəs kan
Yohana pi ti, an ri gas tu pən təka kar
mi gwa. Nəm gip munju zəzariwo,
ti dəm nan mi gip yari mbarəm
kandatu mə shin Yesu tli gip məshi
mbarəm gwa.>>
23 Arni wu bi sun kə mbarəm rop:
Isubu mən sun Barsabas (kan mom ti
na Yustus gwa) na Matiyas.
24 Kano wu shirəm na Yam wu
wule, <<Babomi, kini kə mom mbatl
kə mbarəm kup. Nune mi gonge ni
kə zəzari gip rop ju
25 kan baa pən las mbap kə mir
mən kartən gi kən, muntu Yahuda
zaka tə ndara las gəs gwa.>>
26 Kan wu zəzar ti təp kə ba la'i
guri'a, arni ar nda den Matiyas. Arni
wu la ti gip wur tə dəm nye mən
kartən nəm na kutl cet nəmi.

2

Surtən kə Ruhu kə Yam den gas Pentikos

1 Nan gas nyel kan ba wul ti'e
Pentikos ɗiro, arni kup mən kopi mo
gam kəba lasi nəm.
2 Karap, se ba kum ghughughu sur
yam wule hortən kə bar itəri, kan
arba laa'i kup bomi ka las tu wu dəm
gwa.
3 Arni wu shin argon wule bələm
utu ɗəl ba gəzan den gam kə kogonge
gip wuri.
4 Kan ba laa'i kup gəzən na Ruhu kə
Yam kan wu nəm shirəm na bi jeni,
kandatu Ruhu bi wur mani pi gwa.
5 Gip muri jawo mən Yahuda mən
kopi kulci kə Musa asəm na gəs nan
ɗəl ɗir gip atl kundərəndlip ra su
Urushalimaka.
6 Nan wu kum bar larəmtən tuwo,
wu dom wur kəba lasi nəm ghiru-
ghiru, domici kogonge gəzən kum
wur den shirəm gip bi gəsi.
7 Na bar dləkəntəne arni wu wule,
<<Kup mbarəm mən shirəm juwo
mən Galili ni diya?
8 Ra imni fa kogonge gəmi ba kum
wur den shirəm na bi gəmiwu?
9 Mən ni jin mən Partiya, na
mən Midiya, mən Elama, mən dəmi
gip Mesopotamiya, mən Yahuda,
mbarəm kə Kapadokiya, na Pontus,
na Asiya,
10 mən Pirijiya, mən Pamfiliya,
mbarəm kə Masar, na kəti jen gip

Libəya kosak na Sairin, mən dəki kan ɗəl tor Roma gwa.
11 Gip miwo mən Yahuda ra na
datemi gip kopi Yam kə mən Yahuda,
mən Karita ra, na mbarəm kə Arab.
Kup gəmi den kumi gəzən den yari
kiri bar ju Yam pi gwa gip bi gəmi.>>
12 Kan wu dlər gip nəmi bi na am na
damtəne, wu wul ezən'e, <<Ununu
ba pi untuwe?>>
13 Ama jen gip womti mbarəmi
mbur wurka kan wu wule, <<Wu
laa'i tu na zili mal wi.>>

Wazu kə Bitərus gas nyel Pentikos

14 Kan Bitərus ba tlyam dlor
na nami mir mən kartən kutl-cet
nəmi, tə tli yar tə shirəm na womti
mbarəmi tə wul wur'e, <<Mir ɓyar
mən Yahuda na kup gin kan ba dəm
gip Urushalima gwa, na də ceti in
gamka. Neni kəm gin ɗe kə kumni
shirəm gəni.
15 Mbarəm juwo wu tla ni zili mal
kandatu kə pən gwa da'a. Gəlla am
ghanum ni'i kə cigəni katl.
16 O'o, muntu ni'e argon tu mən
yari shirəm kə Yam Yowel yari gwa'e,
17 Yam wule, <Gip muri kə pa'i baro,
Aa shoti Ruhu gən den mbarəm
gən kup.
Mimir gin moni na mətli ba shin ge
shirəm kan ɗəl sur kar Yam
gwa,
Ɗal mir moni gin ba shin ruya,
Mir korsi gin ba tloni tlone.
18 Kup na zher gin moni na mətli ma,
Aa shoti wur Ruhu gən gip muri
ja,
kan wu yari shirəm gəni.
19 Aa pi bar kə dləkəntən to gip dlom
yamka,
Na bar kə nəmi bi na am sur den
atli,
Bəran na utu na dun kunu.
20 Pət ba palka dəməni
kan də kyar palka bərani
kapən də bar pət kə Babom Yam
ɗiri.
21 Kup murgon tu ba la bi
sun kə Babom kə zami ɗəltəno, ti
zam ɗəltəne.>
22 <<Mir ɓyar mən Isra'ila, kum ni
shirəm tu. Yesu kə Nazarato mbarəm
ni kan Yam pi kiri bar kə nəmi bi na
am na dləkəntən gip dlom gin təp kar
ti, kandatu kən na gam gin mom gwa.
23 Bi mbarəm tuka gip am gin kan-
datu Yam ne terka den untun ba pi
gwa, kan kən na ne amra kə mbarəm
mən ɗasi tu ba kem tə məsh təp kə ba
ɓa'i gəs den kini.
24 Ama Yam tli tika gip məshi
mbarəme, ba ɗəli təka gip dun mbatl
kə məshtəni, domici məshtən baa
mani nəmi gəs da'a.
25 Gun Dauda yari den ti'e,
<A shin Babom Yam ra cina da'əm ko
gəgasi.
Domici tə ra naməni,
a jərkətka da'a.
26 Ra'untuwo, mbatl gən gholi kan bi
gən ba pi shirəm ɗəɗa gəsi.
Aa pa dəm na la'i mbatli,
27 Domici ki za'əmka gip gambəci'e,
ko kə za Zo'i gi kan kə ne
markəm gwa tə moka da'a.
28 Kə kem a mom təp kopi də zam rai
wi,
ki la im na ghol mbatl cina da'i.>
29 <<Mir ɓyari, ami na bigul kə
shirəm nan kən den'e kori gəmi
Dauda məshka kan ba kap təka,
gambəci gəs ra ɗe har sekəni.
30 Ama tə mən yari shirəm kə Yam
ni kan mom den Yam yari na ɓe am
atl den'e ti ne nəm gip gəsgal gəs tə
dəm den dandi gəsi.
31 Gip shini bar tu kan baa pi
cina ɗewo, Dauda shirəm den tlitən
gip məshi mbarəm kə Almasihu, den
Yam za Almasihu gip gambəci'e, ko
tə za dli gəs ar moka da'a.
32 Yam tli Yesu tu gip məshi
mbarəme, mən ngapo mə shin
muntu na ger gəmi ar ni mə yari ine.
33 Yam ɗəɗa ti na ne gəs den am
shimli gəsi, nan tə nəm Ruhu kan
Yam wule ti bi gwa, arni tə shoti den
mi, muntu kə shin kan kə pa kum
kəkən gwa.
34 Yam pənni Dauda to yamka kan-
datu tə pi Yesu gwa da'a, ngapo tə
wule,
<Babom wul Babom gən'e, Dəm den
am shimli gəni,

35 Se amin a kem mən nge gi dəm
ba ne asəm gi.>
36 <<Den untuwo, naa də mən
Isra'ila kup mom'e, Yam ni pali Yesu
tu, muntu kan kə ɓa den kin gwa, tə
dəm ti ni'e Babomi na Almasihu!>>
37 Nan womti mbarəmi kum
shirəm tuwo, ar nəm mbatl gəzəni
kan wu wul Bitərus na nami mir
mən kartəni'e, <<Mir ɓyari, ununu
mi piwu?>>
38 Bitərus nəmi wur'e, <<Cini atl
gam kar Yam kan də pi kogonge gin
batisma gip sun kə Yesu Almasihu kə
də pən warwat pitən gin ka. Untuni
Yam ba bi in Ruhu gəsi.
39 Domici argon tu Yam wule ti pi
in kən na mimir gini, na kup munju
kan bən gəzən dlyam nar na kup
munju Babom Yam gəmi ba la wur bi
gwani.>>
40 Na shirəm jen na womti arni
Bitərus dəli wur kəme, kan tə lir wur
tə wule, <<Dəli ni gam ginka gip wani
pitən kə zhan kəni.>>
41 Munju kan nəm shirəm tu
Bitərus yariwo, arni pi wur batisma,
bar kə mbarəm zangu myakan ni
mbəl wur ra den womtitən kə mən
kopi gas ta.

Dəmi kə mən kopi kə ba lasi nəm

42 Wu bi gam gəzən gip zami kulci
kar mir mən kartəni, na me gami,
na gip ci fingal gip bom kə ezən na
shirəm na Yami.
43 Bərti nəm nami mbarəmi naari,
kan mir mən kartəni ba pi bar kə
nəmi bi na am gip dləkəntən na
womti.
44 Kup mən ngəshtən den Yesu ra kə
ba lasi nəm na bi bar ezən kandatu bi
kogonge gwa.
45 Arni jen wur bar gəzənka kan
wu bi wurpiyi də rabe gip dlom
gəzən den bi argon tu kogonge gip
wur ba ndu gwa.
46 Den pət kupo wu ci cina na me
gam gip dəbom bom kə Yami. Wu ci
fingal kə Babom gip bom kə ezən na
ghol mbatli, na mbatl nəm,
47 wu den ɗəɗa Yami na zami cirtən
kar mbarəm kup. Den kogonge pəto
Babom Yesu pi ta mbəli ra den wom-
titən gəzən na munju kan zam ɗəltən
gwa.

3

Bitərus pali kurki mbarəm lau

1 Gasi gono, Bitərus na Yohana
ra bədlabən Bom kə Yam wokoci
kə shirəm na Yam bar kə gəlla am
myakan kə pəte.
2 Kurki mbarəm gon ra kan gər ti
untu muntu ba ne ti bədlabən Bom kə
Yam kan ba wul ti'e Mbuni Bədlabəni.
Ba kur ne tə ni lasi den kogonge pət
kə liri bar kar munju kan ba te gip
Bom kə Yami gwa.
3 Nan tə shin Bitərus na Yohana
den tetən gipiwo, arni tə lir wur
wurpi.
4 Arni wu wi ti ger ndekeke, kan
Bitərus ba wule, <<Shin mi!>>
5 Kan kurkuyi ba wi wur ger tə
shin wule tə ri kə zami argon kar
wur ituwi.
6 Bitərus wul ti'e, <<Wurpiyo ami
nari da'a, ama argon tu aa mani
pi'iwo ar ni'e, gip sun kə Yesu Al-
masihu kə Nazarat, tlyam kə desi!>>
7 Kano Bitərus ba nəm ti na am
shimli, ba tli ti yami, lasi, arni yar
asəm gəs na gamghurəm kə mbarəmi
ndəri.
8 Kan tə ɓo tuma, tə nəm desi. Kan
tə te gip bədlabən bom kə Yam nan
wur tə den desi na tumatən tə den
ɗəɗa Yami.
9 Nan mbarəm kup shin ti den desi
atl na ɗəɗa Yamo,
10 kan wu mom den ti ni'e muntu
kan ba kur dəm kə liri bar bi
bədlabən Bom kə Yam kan ba la ti bi
Mbuni Bədlabən gwa. Arni mbarəm
nəm bi na am gip dləkəntən den ar-
gon tu zam mbarəmi gwa.

Wazu kə Bitərus gip Bom kə Yami

11 Nan mən liri bari ra dlakət na
ga Bitərus na Yohanawo, arni kup
mbarəmi kan gip nəmi bi na am ba
kətər su las tu kan ba la ti bi'e ba
shukutən kə Solomon gwa.
12 Nan Bitərus shin untuwo, arni
tə wul wur'e, <<Mbarəm kə Isra'ila,
unu ni'e bar ki nəmi bi na am den
muntu wu? Kan unun kem kə wi mi

ger untu wule na ndərtən ko ho pitən gəmi ni mbarəm kən mani desi esi?
13 Yam kə ga Ibərahim, Ishaku, na Yakubu, Yam kə ga kori gəmi, tin tə ɗəɗa zher gəs Yesu. Kən ni kə kem də ri ti eka na nge gəs den'e mən wani pitən ni cina də Bilatus, kup na Bilatus pən tor gip mbatl gəs den ti za ti tə ndara gwa.
14 Kə nge Yesu muntu bi Yam gam gəs kan ba pi dlat gwa. Kə ngen də pətli in mən ri mbarəm eka.
15 Kə ri muntu ba kop na mbarəm wu zam rai kan ba pa dagwa eka, ama Yam tli təka gip məshi. Miwo mə yarini bar ju mə shin na ger gəmi gwa.
16 Ngəshtən den Yam den argon tu sun kə Yesu ba pi gwani kem mbarəm kən kan kə shin kə pa mom gwa kə ndərtəni. Na ho bi, ngəshtən den Yam gip sun kə Yesu ni bi mbarəm kən paltən lau, kandatu kə shin gwa.
17 <<Kəkəno, mir ɓyari, a mom'e kən na kiri kə bən gin pini untu gip dəmən gam momi'e Yesu ni'e Almasihu.
18 Ama na untuni Yam laa'i argon tu tə yari terka təp bi də kup mən yari shirəm kə Yami, den'e Almasihu gəs ba kum dli.
19 Cini atl gam kəkəni, kə palni kar Yami, kə də tə pash kənka den warwat pitən gini. Na untuni wokoci ba ɗir kan ti ndəri in bigul hoyi,
20 kan də Yam kari in bar na Almasihu, muntu kan tə zəzari in terka den tə dəm gun gip mbatl gin gwa.
21 Ar nəm tə dəm to yamka an ri wokoci tu Yam ba pali bar kup peli kandatu tə yari terka bi də mən yari shirəm kə Yam ju tə zəzari kə də wu yari mbarəm mbatl gəs gwa.
22 Kum ni argon tu Musa yari gwa, <Babom Yam gin ba tli in mən yari shirəm kə Yam gon wule ami gip ya'əni. Ar nəm kən kə kop ni kup argon tu tə yari in gwa.
23 Kup murgon tu nge kopi gəso ba ɗəli tika gip mbarəm kə Yami.>
24 <<Untuni, kup nami mən yari shirəm kə Yam pare den Sama'ila shirəm den argon tu den pitən gip muri jin gwa.
25 Kən nan mi ni'e munju kan Yam kari wur bar na Almasihu kandatu mən shirəm na Yam wule ti pi, gip gudlum shirəm tu kan Yam pi ga kori gəmi kan nan mi ma. Yam yari Ibərahim den Almasihu'e, <Aa ɗəɗa mbarəm kə atl kundərəndlip den argon tu gəsgal gi ba pi gwa.>
26 Nan Yam tli zher gəso, kan tə pare kari gəs kar kən kə də tə ne am kogonge gip kən kan za pitən kə ɗasi tu den bi pi argon tu baa gholi Yam mbatl gwa.>>

4

Bitərus na Yohana cina də mən tloyi shirəm mən Yahuda

1 Mən keri bar ju ɗiri Yam na bari kə mən ɓuti Bom kə Yam na mən me gam kə mən Sadukiya ɗir nan Bitərus na Yohana ra gip shirəm na mbarəm gwa.
2 Lo ci wur nar den ga Bitərus na Yohana den kulci mbarəm na wazu den'e Yesu tli gip məshi mbarəme. Untu ni ba gode'e məshi mbarəm ba tli na rai esi.
3 Kan wu nəm ga Bitərus na Yohana, ama domici sit piwo, kan wu la wur gip bom kə moni wu mur lasi.
4 Ama na womti gip mbarəmi kan kum wazu gəzən ngəsh wur den Yesu, kan womtitən gəzən ba ri mbarəm zangu nantam (5,000).
5 Bar tlowo arni kiri kə bəni, mir korsi na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa mo gam su Urushalima ka.
6 Hanana bar mən keri bar ju ɗiri Yam gwa ra lasi, na Kayafa, na Yohana, na Alekzanda na kup mbarəm kə bom kə bar mən keri bar ju ɗiri Yam gwa.
7 Kan wu ɗəli Bitərus na Yohana ter dlom da wur kan wu wul wur'e, <<Imni kə mani pi muntuwu? Na sun kə woni kə pi bar tuwe?>>
8 Bitərus laa'i na Ruhu kə Yami, arni tə wul wur'e, <<Mən bən na kiri kə bəni!

9 Sekəno, kin den ngeni momi kar
mi den ho bar tu pi kurki tu kan tə
pal lau gwa.
10 Mə ndu kən na nami mən Isra'ila
kup mom'e sun kə Yesu Almasihu kə
Nazarat ni pəni ti kumi dli gəska kan
tə mani dləri cina da'ine. Kən ni kə
kem də ri ti eka təp kə ba ɓa'i gəs den
kini, ama Yam tli ti na rai lasi.
11 Yesu ni shirəm den ti gip
Təlankur'e, <Tat tu kan kən mən tu'i
bin nge, muntu kan pal bar ho tat
gip tati kup gwa.>
12 Zami ɗəltəno təp kar Yesu ni nan
gəsi. Sun gon ra es den kaar bar atl
kən kundərəndlip kan bi mbarəm kə
zami ɗəltən gwa da'a.>>
13 Nan mən domtən kə tloyi shirəmi
shin ɓa'i mbatl dlom gam kə Bitərus
na Yohana kə shirəm bat na bərtiwo
ar kem wur kə nəmi bi na ame. Wu
mom'e wu pi kushi rəshi gip Shirəm
kə Yam da'a, mbarəm ni kan pən wur
den argon ni dawo, arni wu mom'e
wu zamni dəmi na Yesu.
14 Ama nan wu shin mbarəm tu
kan pəni ti kumi dliyika dlor nan
wuro, wu'i mbu yari argon məgəni
da'a.
15 Arni wu ɗəli wurka kə ba
domtəni, kan wu bali gip dlom
gəzəni.
16 Wu wule, <<Imni mi pi na
mbarəm juwe? Artu kup muntu
kan ba dəm gip Urushalima mom'e
mbarəm ju pi bar kə nəmi bi na am
kan mi mani nge mə wule larni gwa
da'a.
17 Ama kə də kem ba də mbarəm
kup kum shirəm tu dawo, mi dəli wur
kəme ba wu'i shirəm na murgon gip
sun tu da'a.>>
18 Kan wu la wur bi ter gipi es kan
wu wul wur'e ba wu'i shirəm ko kulci
mbarəm gip sun kə Yesu da'a.
19 Ama Bitərus na Yohana nəmi
wur'e, <<Tloni shirəm tu kən na gam
gini, in dlat ni anra cina də Yam mə
kop shirəm gin man kə Yam gwa.
20 Mən ngapo mi za shirəm den
argon tu mən na gam gəmi shin kan
mə pa kum gwa da'a.>>
21 Nan wu dəli wur kəm rawo, arni
mən tloyi shirəmi za wur wu ndara
domici mbarəm kup den ta ɗəɗa Yam
den argon tu kan pi gwa.
22 Mbarəm tu kan bar kə nəmi bi
na am tu pi den ti kə pali gəs lauwo,
sheti ghon gəs man hauya rop na gəri
wi.

Mən ngəshtən den Yam gip Yesu shirəm na Yami

23 Nan za ga Bitərus na Yohana
wu ndarawo, kan wu pal rən kar
mbarəm gəzənka. Arni wu yari wur
kup argon tu kiri mən keri bar ju ɗiri
Yam na kiri kə bən yari wur gwa.
24 Nan wu kum argon tu piwo, arni
wu tli yar yam na bi nəm gip shirəm
na Yam wu wule, <<Bar Gun Babomi,
ki ni kə pi yam na atli, na bar ɓula na
kup bar ju ra gipi gwa.
25 Kə shirəm gip Ruhu kə Yam təp
bi də zher gi, ba gəmi Dauda, kan tə
wule,
<Unun kem munju kan mən Yahuda
ni da'a ba kum lo na Yamwu?
Unun kem mbarəm gip kədləm
pitən ba dlər kə dlan na
Yamwu?
26 Gun kə atl kup ne bi den bar nəm
wi,
kan mən bən mo gam wi
den gapa na Babom Yam
na Almasihu gəsi.> >>
27 <<Na ho bi ni ga Buntus Bilatus na
munju kan mən Yahuda ni da'a, na
Hiridus na mbarəm kə Isra'ila dom
wur gip bən kən kan wu ɓal bika
gip gapa na Yesu, zher gi mən tsarki,
muntu kan kə zəzari Almasihu gwa.
28 Ama kup bar ju wu piwo kə tare
kə ne wi gip pi bar na ndu'i gi den
untuni ba pi.
29 Kəkəno, Babomi, kum argon tu wu
pi mi gwa, kə ɓa'i mi bigul mən ga
zher gi kə də mə mani yari Shirəm gi
bat na bərti.
30 Ta am gi gip mani pi bar gi kə pəni
mbarəm kumi dlika na pi bar kə nəmi
bi na am na dləkəntən gip sun kə Yesu
Zher gi kan ba pi argon tu kə ndu
gwa.>>
31 Nan wu pa'i shirəm na Yamo,
arni las tu wu dom wur gwa jiti ti.
Kan ba laa'i wur kup na Ruhu kə

Yami, arni wu nəm yari shirəm kə Yam bat na bərti.

Bi bar gip mən kopi gəsi nəm

32 Kup mən kopi kan ngəsh wur den Yesu dəm nəm gip mbatl na ruhu. Ko nəm gon ba le gerka den bar ju təra nari gwa da'a, ama wu tatl ni ko unu kan wu ra nari gwa gip dlom gəzəni.
33 Mir mən kartəni pi wazu tlitən gip məshi mbarəm kə Babom Yesu na ndərtən tu Yam bi wur gwa. Mbarəm mom'e Yam den ta ɗəɗa gəzəni.
34 Murgon ra gip wur kan hol argon gwa da'a. Munju kan na kən ko bomo wu kur wurka, wu ɗiri wurpi kə bar ju wu wurka gwa.
35 Kan wu ne cina də mir mən kartəni. Mir mən kartəni ba bi ni mbarəm den bi argon tu kogonge gip wur ba ndu gwa.
36 Mbarəm wule ga Isubu. Tə mən bom kə Lawi kan gip atl kə Saipəros ni. Muntu mir mən kartəniyi ba la ti bi'e Barnaba (muntu gəs kə sunyi'e, Nye mən ɓa'i bigule).
37 Tə wur kən gəska, kan tə ɗir na wurpiyi tə ne kar asəm kə mir mən kartən kə Yesuyi.

5

Hukunte Hananiya na Sapiratu

1 Mbarəm gon ra mən sun Hananiya, tə na nagər gəs Sapiratu wur nye pili atl gəzənka.
2 Na momi kə nagər gəsi, arni tə ne nami wurpiyika markəme ama tə ɗiri nami tə ne cina də mir mən kartəni.
3 Kan Bitərus ba wule, <<Hananiya, imni Shetan laa'i mbatl gika kan kə ceni lar Ruhu kə Yam na ne gamgi nami wurpi tu kə zam den wuri atl gi kagwa?
4 Kapən kə wurkawo, ge ni diya? Nan kan kə wurka eso, wurpiyi ra gip am gi diya? Unun kem kə la muntu tor gip mbatl gi kə pi untuwu? Mbarəm ni kə ceni wur lar da a, ama Yam ni.>>
5 Nan Hananiya kum shirəm tuwo, arni tə nda atl tə məshka. Bərti nəm kup munju kum argon tu pigwa na naari.
6 Kan mir moni ba ter gipi, wu ghumtəka, wu ɗəli ti te karika kan wu kap təka.
7 Bar kə awa myakan den kaar kə untuwo, kan nagər gəs Sapiratu ba ter gipi, ama tə mom argon tu kan ndo na bakos gəs gwa da'a.
8 Bitərus ngen momi kar ti na wuli gəs'e, <<Yari mi, untuni wurpi tu nan ki na Hananiya wur pili atl ginka raya? >> Arni tə nəmi ti'e, <<Aan wurpiyi ituwi.>>
9 Kan Bitərus ba wul ti'e, <<Unun kem kə pən tor gip mbatl gin kə ceni lar Ruhu kə Yam den argon ba zam kən da'a? Ɓashini! Kum desi asəm kə mir moni ju kan kap bakos gi gwa bədlabəni, wi pən ki te karika pa'e.>>
10 Bartu cina da wur arni tə nda atl tə məshka. Kan mir moniyi ter gipi wu zam ti ɓom məshiwo, kan wu te ti kari wu kap ti markəm də bakos gəsi.
11 Bərti nəm domtən kə mən kopiyi na naari na kup munju kan kum bar ju pi gwa.

Mir mən kartən ɗəli kumi dli mbarəm na womti ka

12 Mir mən kartən bar kə Yesuyi pi bar kə nəmi bi na am na dləkəntən na womti gip mbarəme. Kup mən kopi Yesu ba kur mo gam gip las tu ba la ti bi'e ba shukutən kə Solomon gwa.
13 Ko nəm murgon ra gip nami mbarəm kan ngəsh wur den Yesuwu da'a kan zam ɓa'i bigul kə me gam nan wur gwa. Kup na untu, mbarəm kup ba shin nartən gəzəni.
14 Kup na untuwo, mətli na moni na womti ngəsh wur den Babom Yesu kan me gam kə mən kopiyi ba nar ra.
15 Den bar kə nəmi bi na am na dləkəntən ju kan mir mən kartəni ba piwo, mbarəm pi ta ɗiri mən kumi dli bi guntəpe, ɓom den bamuri gəzəni. Wu pini untu kə də pəni jen kumi dli gəzənka in shishidər kə Bitərus kop den wur tin tə kop lasi gwa.
16 Kan mbarəm na womti ba pi ta ɗəltən ɗir gip mir bən kan kosak na Urushalima gwa, wu ɗiri mən kumi

dli na munju dun itər ba ghun wur gwa, kan kup ba pəni wur kumi dli gəzənka.

Nge mir mən kartən kə Yesu

17 Arni bar mən keri bar ju ɗiri Yam na kup ga berəm mbap gəs kan gip me gam kə mən Sadukiya nəm na ghuve.
18 Arni wu nəm mir mən kartəni kan wu la wur gip bom kə moni kə gip bəni.
19 Ama gip dlom gaso nye mən kartən kə Yam gon ɓul bədlabən bom kə moniyika kup kan tə ɗəli wur ter kari.
20 Tə wul wur'e, <<Mbərni kə ri dlərni gip Bom kə Yam kə yari ni mbarəm kup shirəm kə pel rai kəni.>>
21 Bar tlowo arni wu te gip Bom kə Yam kandatu yari wur gwa, wu nəm kulci mbarəme.

Nan bar mən keri bar ju ɗiri Yam na ezən mbirawo, wu la bi domtən kə Mən tloyi shirəm kə mən Yahuda muntu kan haɗe na kup kiri kə atl kə Isra'ila gwa. Arni wu kar bar rən bom kə moniyika den də ter na mir mən kartəni.
22 Ama nan mən ne ger den bom kə Yami mbubar bom kə moniyiwo, wu zam wur te gipika da'a. Arni wu pal rin kar domtən kə mən tloyi shirəmika wu yari wur'e,
23 <<Mə ri zam bom kə moniyi dlep na le, na mir mən ɓuti bomi dlor ter kari bi kup bədlabəni, ama nan mə ɓulo, mə zam murgon gipi da'a.>>
24 Nan wu kum argon tu yari wuro, arni bari kə mən ɓuti Bom kə Yami, na kiri mən keri bar ju ɗiri Yam dam wur den argon tu muntu baa gəri wur gwa.
25 Gon kan kum kulci kə mir mən kartəni ter gipi tə wule, <<Shinni! Mbarəm ju kan kə la wur gip bom kə moni gwan ja dlor te gip Bom kə Yamka wu den kulci mbarəme.>>
26 Den muntuwo, arni bari kə mən ɓuti Bom kə Yam na ezən ri nəm mir mən kartəni ɗiri. Wu getl mir mən kartəni da'a, domici wu kum bərti den mbarəm baa la wur na tate.
27 Nan ɗir na mir mən kartəniwo, anni dləri wur cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayi kə də bar mən keri bar ju ɗiri Yam tambe wuri.
28 Kan tə wule, <<Mə dəli in kəm hoyi den ba kə'i kulci ni mbarəm gip sun kə mbarəm tu da'a. Kup na untu, kə nga Urushalima kup wi na kulci gini, kan kən den ndu'i mə dəm na am gip shoti bəran kə mbarəm tu.>>
29 Ama Bitərus nəmi wur den am kə nami mir mən kartəni tə wule, <<Ar nəm mi te yarka mə kop shirəm kə Yam na mə kop shirəm kə mbarəm gwa!
30 Yam kə ga bəba gəmi tli Yesu gip məshi mbarəme, muntu kan kə ri ti eka təp kə ba ɓa'i gəs den kini.
31 Yam ɗəɗa Yesu nar na ne gəs den am shimli gəsi. Tə ne təni tə dəm ti ni'e mən ɗəli gəmi na gun gip dəmi gəmi. Yam pini muntu kə də mən mbarəm kə Isra'ilawo tə ɓuli mi guntəp kan mi bali kaar warwat dəmi gəmi kə də tə pəni mi warwat pitən gəmika.
32 Mən ni'e munju shin bar ju kan pi gwa na ger gəmi, untuni es Ruhu kə Yami, muntu kan Yam bi kup munju kan ba kop shirəm gəs gwa.>>
33 Nan wu kum shirəm tuwo, arni lo ci wur nar kan wu ndu wu ri wur eka.
34 Ama Ba mən Parise gon mən sun Gamaliyel, mən kulci mbarəm den kulci kə Musa kan mbarəm kup ba shin nartən gəs gwa tlyam tlor cina də domtən kə mən tloyi shirəmi. Tə wule də kur ɗəli mir mən kartəniyi kari kakani.
35 Kan tə wul wur'e, <<Mən Isra'ila, ne ni ger ndin kə zhit ni argon tu kə ndu pi mbarəm ju gwa.
36 Wokoci gon ter kawo, mbarəm gon mən sun Tudas cwati, tə pən gam gəs ti murgon ni bari har tə zam mən kopi gəs bar kə mbarəm hauya kəba lasi hauya nəm (400). Ama ri ti eka, ndoltən kə muntu ituwi.
37 Den kaar gəso, Yahuda mən Galili cwat gip muri kə dləmi mbarəme kan tə dəl mbarəm na womti kaar dati gip bətli asəmka gip

bari. Tiyi ma ri ti eka, kan kup mir mən kopi gəs ba gəzanka.
38 Ra'untuwo, den mənkən tuwo na
yari ine, za ni mbarəm ju! Za wur
ni wu ndara! In argon tu wu ndu
piwo kə gam gəzən ni katlo, arba ri
kətəgon da'a.
39 Ama in kar Yam ni ar ɗəlo, ki
mani kemi mbarəm ju kə za'i da'a,
arba dəm'e ki zam gam gin den dlan
na Yam ituwi.>>
40 Nami kop kaar kə shirəm gəsi.
Kan wu la bi mir mən kartəni ter gipi,
wu kem ba ɓo wuri. Kan wu dəli wur
kəm den ba wu'i shirəm gip sun kə
Yesu da'a, kan wu za wur wu ndara.
41 Mir mən kartəniyi za Domtən kə
mən tloyi shirəm kə mən Yahudayi
wu den ghol mbatl den'e la wur gip
munju kan tla sham den bi kə sun kə
Yesu wi.
42 Den pət kupo wu te gip Bom kə
Yamka, na kopi bom kə ezəni, wu za
kulci mbarəm na yari Zo Shirəm den
Yesu ni'e Almasihu da'a.

6

Zəzar mbarəm nyingi kə ne ger den bi fingali

1 Gip muri jawo mən kopi Yesu pi
ta womtitəni. Arni mən Yahuda kan
ba shirəm na bi kə mən Hellas kan
gip wur ba ngwar den mən Yahuda
kan ba shirəm na bi kə mən Yahuda
gwa. Mən Yahuda kan ba shirəm na
bi kə mən Hellasi ngwar den'e ba bi
mətli gəzən kan guri gwa fingal kan
ba bi den pət kup nəm na ezən gwa
da'a.
2 Arni mir mən kartən kə Yesu kutl
cet ropi la bi domi gam kə kup mən
kopi, kan wu wule, <<Ar ba ndari mə
za mbap yari shirəm kə Yamka mə
dəm den shirəm kə fingal na bi bar
mbarəm da'a.
3 Mir ɓyari, untuno zəzarni
mbarəm nyingi gip kəne, munju kan
mom wura laa'i na Ruhu kə Yam na
bopya gwa. Mi ne wur gam mbapi
muntu
4 kan mə bi gam gəmi gip shirəm
na Yam na mbap kə kulci na yari
mbarəm zo shirəm den Yesu.>>
5 Argon tu mir mən kartən kə
Yesuyi yari təmi bi kup nami mən
kopi. Arni wu zəzar Istipanus. Ti
mbarəm mən ndəri ngəshtən den
Yesu kan Ruhu kə Yam ba kop nan
ti gwa ni. Wu pa zəzar Filibus,
Pərokoras, Nikano, Timon, Paminas,
na Nikolas, mbarəm kə Antakiya.
Nikolas faro datemi gip ngəshtən den
Yam kə mən Yahuda ni kan pal mən
kopi Yesu gwa.
6 Arni wu ri na mbarəm nyingi ju
cina də mir mən kartəni. Kan wu
shirəm na Yam den wur na ne am
gəzən den gam kə kogonge gip wur
kə də wu pi mbap tu.
7 Mir mən kopiyi pita yari mbarəm
na womti Shirəm kə Yami. Wom-
titən kə mən kopi gip Urushalima nar
bəle-bəle. Mən keri bar ju ɗiri Yam na
womti ma ngəsh wur den Yesu.

Nəm Istipanus

8 Yam bi Istipanus mani pi bar na
womti təp kə ba mani pi bar kə Yami.
Tə pi kiri bar kə nəmi bi na am na
dləkəntən na womti gip mbarəme.
9 Ama ngetən ɗir nan mbarəm jen
kə domi gam kə zher ju kan zam
gam gəzən (kandatu ba la wur bi
gwa) mən Yahuda kə Sairin na kə
Alekzandəriya, na kə gip atl kə Ki-
likiya na Asiya. Mbarəm ju pare tli
yar yam na Istipanus,
10 ama wu mani wu tabbate ti'e
argon tu tə yariwo untuni anra da'i
da'a, nan Ruhu kə Yam bi ti mani
shirəm na bopya gwa.
11 Arni wu kop jen shep shep, wu
co wur kə də wu cen lar wu wule,
<<Mə kum Istipanus den pi məgən
shirəm den Musa na Yami.>>
12 Arni wu tli mbarəm mbatl na
kiri kə bən, na mən kulci mbarəm
den kulci kə Musa. Kan wu nəm
Istipanus wu ri nan ti cina də domtən
kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda.
13 Wu ɗiri mən ceni lari, munju
kan wule, <<Erəm kən za yari məgən
shirəm den bom kə Yam kən na kulci
kə Musa da'a.
14 Mə kum ti den wultən'e, Yesu kə
Nazarat tu baa yas las kən ka kan tə

zhimbəl bar ju kan Musa bi mi mə kop gwa.>>
15 Kup munju kan njon gip ba domtən kə mən tloyi shirəmi wii ger Istipanus ndər, kan wu shin bager gəs ba cirka wule bager kə mən kartən kə Yam goni.

7

Shirəm kə Istipanus cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda

1 Arni bar mən keri bar ju ɗiri Yam ngen momi kar Istipanus'e, <<Bar ju wu yari den kiwo unjun anra ya?>>
2 Den muntuwo arni Istipanus bali wur tə wule, <<Mir ɓyar na ga ba gəmi, kumən ni! Yam mən nartən ɗəl kar ba gəmi Ibərahim nan tə'i gip Mesopotamiya gwa, kapən tə dəm gip Haran.*
3 Yam wul ti'e, <Za atl gəri gi na mbarəm ginka, kə ri gip atl tu a ta'i'i am dene gwa.>
4 Arni tə za atl kə mən Kaldiya ka, kan tə dəm gip Haran. Den kaar məshtən kə baso, arni Yam kar ti ɗe gip atl kən kan kə dəm sekən gwa.
5 <<Yam bi ti atl ko ma ba ne asəm gip atli da'a. Ama Yam yari ti den'e ti bi ti atli, nan ti na gəsgal gəs kaar dati ar dəm gwazini, kup na Ibərahim ra na nyawi da'a.
6 Yam yari ti'e, <Gəsgal gi baa dəm məndəki gip atl tu kan gwazin ni dagwa, las tu baa pali wurka zheri, wu pi bota kə sheti ghon hauya kəba lasi hauya nəm (400) gwa.>
7 Yam wule, <Ama aa hukunte atl tu kan wu pi ti botayi gwa. Den kaar kə untuwo, wi ɗəl ter gip atl ta wu botem gip las kəni.> >>
8 Kano Yam ba yari Ibərahim'e tə sər kogonge moni kan gip bom gəs gwa. Muntu ba gode'e wi kop gud-lum shirəm tu kan Yam pi nan wur gwa ituwi. Nan Ibərahim dəm basi Ishakuwo arni tə sər tika den pət kə wuzupse na gəri. Denkariwo Ishaku sər nya gəs Yakubu, kan Yakubu ba sər mimir gəs ga kori gəmi kutl-cet ropi.
9 Nan ga kori gəmi na ghuve den erəm gəzən Isubuwo, arni wu wur tika tə dəm zher gip Masar. Ama Yam ra nan ti
10 kan tə ɗəli ti gip kup damtən gəsi. Tə bi Isubu bopya na ghol bəran kar Fir'auna gun kə Masar. Kan Fir'auna ba ne ti den gam atl kə Masar na bom gəs kup.
11 Kano guzəm ba nda gip atl kə Masar na atl kə Kan'ana kan ba ɗiri bar kumi dli, arni ga ba gəmi hol fingali.
12 Nan Yakubu kum'e o ra Masaro, tə kar ga ba gəmi barta, tetən kə nəm.
13 Den tetən gəzən kə ropo, arni Isubu yari mir ezən ko ti woni, kan Fir'auna ba mom mbarəm kə shu bom kə ga Isubu.
14 Den kaar kə untuwo, Isubu kari bar bas Yakubu na kup mbarəm kə shu bom gəsi, wu mbarəm hauya myakan na kutl cet nantam.
15 Kan Yakubu ba su Masar, las tu ti na ga ba gəmi məshka gwa.
16 Kan ba pal na gul gəzən Shekem ba kap gip gambəci tu kan Ibərahim wur den bi wurpi jen kar mimir kə Hamor gip Shekem gwa.
17 Ama nan wokoci ɗir kosak kan Yam ba pi argon tu tə wule ti pi Ibərahimo, arni mbarəm gəmi gip Masar womti na naari.
18 Kano gun gon muntu kan mom argon den Isubu da'a ba dəm gun kə Masar.
19 Tə pali mbarəm gəmi ka zhere. Tə kem ga kori gəmi kə pi banyi mbapi təp kə ba kemi gəzən wu byal pel gəri mimir gəzənka kə də wu məshi.
20 Wokoci ta ni gər Musa, mbuni nya ni den ger kə Yami. Ket ti kə kyar myakan gip bom də base.
21 Nan byal ti kawo, nya Fir'auna, nye gər pən ti tə ket ti tə dəm nya gəsi.
22 Untuni kulci Musa bopya momi bar kə mən Masar kup, kan tə dəm

* **7:2 7.2** Mesopotamiya faro arni gip atl tu kan səkən ba la ti bi'e Iraki gwa. Haran faro bar bən ni gip atl tu səkən ba la ti bi'e Siriya gwa.

bar mbarəm gip shirəm na argon tu tə pi gwa.

23 Nan Musa ri sheti ghon hauya rop na gəriwo, tə pən tor gip mbatl gəs tə ri shin mir ezəni, mbarəm kə Isra'ila.
24 Kan tə shin mən Masar gon den ɓe mən Isra'ila goni, arni Musa ri ne ti am tə rame mbarəmi, kan tə ɓo mən Masari tə ri tə eka.
25 Musa ba wule mbarəm gəzən baa mom'e Yam ni den kopi nan ti kə də tə ɗəli wuri, ama wu mom da'a.
26 Bar tlowo Musa pa ri kar wuri, arni tə zam mən Isra'ila mbarəm rop den dlanye. Tə ndu wu za ka, kan tə wul wur'e, <<Mir mbarəme, kən ɓyar ni ca, unun kem kə dlan kən na ya'ən we?>>
27 Ama muntu kan den ɓe esəyi ture Musa ka markəme, kan tə wule, <<Woni ne'i gami da mi na mən tloyi shirəm gip dlom gəmiwe?
28 Kə ndu ni'e kə rim eka kandatu kə ri ba mən Masar tu eka ghur gwaya?>>
29 Nan Musa kum muntuwo, arni tə kətər gəs atl kə Midiyan, las tu tə dəm məndəki gwa. Bartani tə gudlumi kan tə gər mir moni rop.

30 Den kaar kə sheti ghon hauya ropo Yam ɗəl kar Musa wule mən kartən kə Yam goni. Yam shirəm nan ti təp kar mən kartən kə Yami. Tə ɗəli tini gip bələm utu gip ləp kan kosak na tləndər kə Sinai gwa.
31 Nan tə shin untuwo, ar ni tə nəm bi na ame. Nan tə te kosak kə zhitiwo, arni tə kum yar kə Babom Yam ba wul ti'e,
32 <<Ami ni'e Yam kə ga ba gi, Yam kə ga Ibərahim, Ishaku na Yakubu.>> Arni Musa nəm dədartən gip bərti, tə'i zam ɓa'i bigul kə shini da'a.

33 Kan Babom ba wul ti'e, <<Tus kaptələn gi ka domici las tu kira dloro gwan ni.
34 Na hobi, a shin kandatu mbarəm gən ba kum dli gip Masar wu gwa. A kum ngwartən gəzən wi, arni a sur kə ɗəli gəzəni. Kəkəno ɗiri, aa kar ki su Masar ka.>>

35 Muntu ni'e nəm Musa tu wu nge ti na wultən'e, <<Woni ne'i gami da mi na mən tloyi shirəm gip dlom gəmiwe?>> Ti ni Yam kar ti tə dəmi wur mən cina na mən ɗəli gəzən, təp kar mən kartən kə Yam tu kan ɗəl kar ti gip ləp gwa.
36 Tə ɗəli wur gip Masar na pi bar kə dləkəntən na nəmi bi na am gip Masar. Nan wu mbubar bar Zili Bula'i, na gip ləp kə sheti ghon hauya rop gwa.
37 Musa tu ni yari mbarəm kə Isra'ila'e, <<Yam baa kari in bar na mən yari shirəm kə Yam gon wule ami gip mbarəm gini.>>
38 Musa ni'e mbarəm tu kan dom mbarəm kə Isra'ila gip ləp gwa. Tə ra na ga ba gəmi na mən kartən kə Yam tu kan shirəm nan ti den Tləndər Sinai gwa. Tini es tə nəm shirəm kar Yam muntu kan yari kandatu mi dəm baa patən tu tə bi mi gwa.
39 Ama ga ba gəmi nge kopi shirəm kə Musa ka. Nan wu pi untuwo, arni wu nge ti kan mbatl gəzən ba pal su Masarka.
40 Arni wu wul Haruna'e, <<Pi mi mir yam jen kan ba nde mi cina gwa. Musa tu kan ɗəli mi ter Masaro, mə mom unun zam ti da'a!>>
41 Wokoci ta ni wu pi argon tu wi bote ti gwa wule nye tla. Wu ɗiri dabba wu mboshi ti na ghol mbatl gip bota den argon tu kan wu pi na am gəzən gwa.
42 Ama Yam bali wur kaari, kan tə za wur wu bote ga zənges kə to yamka. Muntu ɗir nəm na argon tu ra na rəshi gip tələnkur kə ga mən yari shirəm kə Yam gwa'e,

<<Kən mən Isra'ila, nan kə mbosh ga dabba gin kan kə ta'im gip bota kə sheti ghon hauya rop ju kan kən gip ləpo, kə mom'e ami ni da'a kə ta'ima?
43 Kən mbarəm kə Isra'ila, ami ni kə botem da'a. Ama Molek ni kə bote ti, na zənges kə yam gin Refan, na bar ju kə pən kə də kə bote wur gwa.
Ra'untuwo, aa kem də ndara nan kən kə ba bota na dlyami, cina na Babila.>>

44 Nan ga ba gəmi ra gip ləpo, wu
bote ni Yam gip tenti kan ba gode'e
Yam ra nan wur gwa. Pi təni kandatu
Yam wul Musa'e tə pi gwa, kandatu
tə shin anra gwani tə pi.
45 Sheti ghon na womti den
kariwo, nami ga ba gəmi pən tentiyi
nan wur nan Joshuwa den kopi nan
wur gwa. Wu ter gip atl kən nari nan
wu dəm mən atl ju kan Yam kar wur
ka cina da wur gwa. Ar dəm gip atli
ba ri wokoci kə Dauda.
46 Tə pi bar ju kem kan Yam pi
ti mbuni gwa. Arni tə liri kə də tə
tu'i Yam bom dəmi. Gip bom tu ni
mbarəm kə Isra'ila baa bote ti.
47 Ama Solomon nya Dauda ni Yam
pi tə tu'i ti bomi.
48 Rawo, mə mom'e Yam nar man
ko-unu, kano tə dəm gip bom ju kan
mbarəm pi gwa da'a. Kandatu mən
yari shirəm kə Yam yari'e Babom
Yam wule,
49 <<To yamka ni'e las tu a dəm kə pi
mulki gwa.
Atl ni'e ba ne asəm gəni.
Imni bom tu ki tu im gwa ba ni
rawu?
Ako ni ba mani kəmi gən ar dəm'e
bom gən we?
50 Kə shina, ami ni'e muntu kan pi
bar ju kup gwa.>>
51 <<Kən mbarəm mən lati gami,
mən mbatl kə tat na kəm mən nge
kumi shirəm kə Yami! Kən ni wule
ga ba gini. Kən den ta nge Ruhu kə
Yami!
52 Mən yari shirəm kə Yam gon ni
ra kan ga ba gin kumi ti dli dagwaya?
Wu ri mən yari shirəm kə Yam kan
yari shirəm den surtən kə mən pi
argon tu Yam ba ndu gwa eka. Antu
kə bali ti kaar kan kə ri ti eka!
53 Kə nəm kulciyi. Yam ni bi ga ba
gəmi kulci tu təp kar mən kartən bar
gəsi. Ama kə nge kopi ka.>>

Laa Istipanus na tate

54 Nan wu kum muntuwo, arni lo
ci wur den ti, kan wu ngas kur bi kə
gəsi wu tli den ti.
55 Ama Istipanus laa'i na Ruhu kə
Yam wi ger to yamka kan tə shin
cirtən kə Yami, na Yesu dlor den am
shimli kə Yami.
56 Arni tə wule, <<Shinni, a shin
yam ɓuli na Nya Mbarəm dlor den
am shimli kə Yami!>>
57 Den muntuwo arni wu kesh kəm
gəzənka kan wu wom bar na la'i
yare, wu tli den ti,
58 wu dəl ti su kaar bənika, kan
wu nəm la'i gəs na tate. Mən ri gəs
cinayi tus tutul dli gəzənka wu ne kar
asəm kə nye mbarəm gon mən sun
Shawulu.
59 Nan wu den la'i gəs na tato arni
Istipanus shirəm na Yam tə wule,
<<Babom Yesu nəm ruhu gəni!>>
60 Kano tə ngus den gam ghurəm
gəsi, tə la yar tə wule, <<Babom Yesu,
ba kə hukunte wur den warwat pitən
tu da'a.>> Tə yari untuwo, kan tə
məshka.

8

1 Shawulu ra lasi gip kopi kaar kə
ri Istipanus eka.

Kumi dli mən kopi kan wu gəzanka

Gas ta ni tli domtən kə mən kopi kə
gip Urushalima gami, arni kup mən
kopi Babom Yesu gəzanka ko-ako gip
atl kə mən Yahuda na Samariya,
mir mən kartəni ni katl za wur gip
Urushalima.
2 Mən bərti Yam kap Istipanuska na
pi dun mbatl na naari den məshtən
gəsi.
3 Ama Shawulu pi ta kumi dli
domtən kə mən kopi. Tə kop bom-
bom kə dəli mətli na moni tə den la'i
gəzən gip bom kə moni.

Wazu kə Filibus gip Samariya

4 Munju kan gəzan wurka pi wazu
zo shirəm kə Yesu kup las ju wu
rigwa.
5 Filibus te gip bar bən kə Samariya
kan tə pi shirəm den Almasihu lasi.
6 Nan womti mbarəmi kum shirəm
kə Filibus na shini bar kə nəmi bi na
am ju tə piwo, arni kup gəzən ne kəm
hoyi den argon tu tə yari gwa.
7 Na la'i yare arni dun itər ɗəlka gip
mbarəm na womti, na munju itər tle
wur dlika na kurki na womti ra kan
pəni wur kumi dli kagwa.

8 Bar tu ɗiri ghol mbatl na naari gip bəni.

Simon mən ware

9 Mbarəm gon ra gip bəni mən sun Simon, mən war ni kan ɓom muri den dləkən mən Samariya gwa. Tə ɓo ngetl den tə murgon ni bari.
10 Mbarəm kup, bari na heli, ba kum shirəm gəs na wultən'e, <<Mbarəm kən Simon ba pini kiri bar domici Yam ni kem tə dəm Mən Nartəni.>>
11 Wu kop ti domici tə ɓom muri nar wi den pi bar kə dləkəntən təp kə ba war gəsi.
12 Mbarəm kə bəni ngəsh wur den Yesu na pi wazu kə Filibus den dəmi kə Yam Gun gip mbatl kə mbarəm na den'e Yesu ni'e Almasihu. Arni tə pi wur batisma, mətli na moni kup.
13 Simon na gam gəs ma tə ngəsh ti den Yesu kan ba pi ti batisma. Arni tə kop Filibus kup las tu tə ri gwa. Nan tə shin bar kə dləkəntən ju den piwo arni tə nəm bi na ame.
14 Nan mir mən kartəni kan su Urushalimaka kum'e mən Samariya nəm shirəm kə Yamwo, arni wu kari wur bar na Bitərus na Yohana.
15 Nan wu mbubaro, wu shirəm na Yam den am gəzən den də pel mən ngəshtən den Yesu ju nəm Ruhu kə Yami.
16 Wokoci tawo Ruhu kə Yam sur den ko nəm gəzənwi da'a, batisma ni katl pi wur gip sun kə Babom Yesu.
17 Arni Bitərus na Yohana ne am den wuri, kan wu nəm Ruhu kə Yami.
18 Nan Simon shin'e bini Ruhu na ne am kə mir mən kartəni den mbarəmo, arni tə bi wur wurpi.
19 Tə wule, <<Ami ma bim ni mani pi bar tu, kə də kup muntu a ne am den tiwo tə nəm Ruhu kə Yami.>>
20 Arni Bitərus nəmi ti tə wule, <<Naa də wurpi gi nan ki liika, domici kə pən tor gip mbatl gi den ki mani wuri bar tu Yam ba bi gwa na wurpi!
21 Ki na argon kə pi gip mbap kən da'a, domici mbatl gi ra dlat cina də Yam da'a.
22 Ci atl gam kar Babom Yam den ɗasi tu gi tu kan kə shirəm na Babomi. Ti mani'i pəni warwat pitən gika den argon tu kan kə ɓal tor gip mbatl gi gwa.
23 A ne ger den ki ndinwo a shin ki ra laa'i na ɗasi tu'e, kano warwat pitən ɓal ki kawi.>>
24 Kan Simon ba nəmi ti tə wule, <<Shirəm na Babom Yam den am gəni den ba də ko nəm gip argon tu kə yari zamən da'a.>>
25 Nan wu pi wazu shirəm kə Babomo, arni Bitərus na Yohana pal su Urushalimaka. Wu kop gip mir bən kə Samariya na womti na pi wazu kə Zo Shirəmi.

Filibus na Ba mən Habasha

26 Mən kartən kə Babom Yam gon wul Filibus'e, <<Su təp kudu, təp gip ləpe, kan tli sur Urushalima ba su Gaza gwa.>>
27 Arni tə tlyam tə ndara. Nan tə den təpo arni tə mo na bar mbarəm gon mən ne wurpi kə Kandakatu, gər mətli gun kə mən Habasha. Mbarəm tu su ni Urushalima kə bote Yami.
28 Ti den təp gəs kə paltən bom, njon den karusa gəs tə den zhiti tələnkur kə mən yari shirəm kə Yam Ishaya.
29 Arni Ruhu kə Yam wul Filibus'e, <<Ri kar karusa tu kə dlər kosak nari.>>
30 Arni Filibus kətər tə ri kar karusayi kan tə kum mbarəmi den zhiti gip tələnkur kə mən yari shirəm kə Yam Ishaya. Filibus ngen momi kar ti'e, <<Kə mani momi argon tu kə den zhiti gwaya?>>
31 Mbarəmi nəmi ti tə wule, <<Imni fa a mani momi murgon nəra kan baa cetim gamka dagwawu?>> Arni tə lir Filibus den tə to dəm kar ti den karusayi.
32 Las tu mbarəmi den zhiti gip Shirəm kə Yam gwa ikəni,

<<La ti cina koɗak wule təm kan ba
ri kə mboshi gwa,
Wule təm tu pili ti taka ra shot
Cina də mən njetəl gəsi, ama tə
ɓul bi da'a.
33 Gip mburi gəso tloyi ti shirəm kan
kor den təp gwa da'a.

Woni ba mani shirəm den gəsgal
gəswe?
Domici dəmi gəs den kaar bar atl
pawi.>>
34 Arni mbarəmi ngen momi kar
Filibus'e, <<Kustu, yari mi, woni mən
yari shirəm kə Yam tu ba shirəm den
tiwe, den gam gəs na ko den murgon
ni?>>
35 Arni Filibus pəni ti yari shirəm
kə Yam den muntu na jen es na
womti, kan tə yari ti Zo Shirəm kə
Yesu.
36 Nan wu den ritəno wu ri zam
male, arni tə wule, <<Ba shini, mal
kən ɗe! Unun ba hane də pim
batismawu?>>
37 (Arni Filibus wul ti'e, <<Kini kə
ngəsh ki den Yam gip Yesu na kup
mbatl giwo ba pi'i.>> Kan tə bali ti tə
wule, <<A ngəshəm den Yam wi den
Yesu Nya Yam ni.>>)
38 Kan mbarəmi ba kem də dləri
karusayi. Arni kup gəzən ropi su gip
mali, kan Filibus ba pi ti batisma.
39 Nan wu ɗəl tor gip maliwo,
bartu, arni Ruhu kə Babom pən Fil-
ibuska. Mbarəmi'i shin ti da'a, ama
tə laa'i na ghol mbatl nan ti den təp
gəsgwa.
40 Filibus ngapo, arni tə ɗəl gip bən
kə Azotus tə den kopi las na pi wazu
kə Zo Shirəmi gip bən ju kup kan den
təp gəs gwa har tə mbubar gip bən
Kaisariya.

9

Shawulu dəm mən kopi Yesuwi

1 Ama Shawulu den ta kumi dli
mən kopi Babom Yesu. Arni tə ri kar
bar mən keri bar ju ɗiri Yam gwa.
2 Tə ngen den tə bi ti rəshi tələnkur
kan ti si kiri kə bom domtən kə mən
Yahuda kan gip Dimashka gwa. Tin
tə zam kup mətli na moni mən kopi
təp kə Yesuwo tə nəm wur tə si wur
Urushalima na ɓali.
3 Nan tə mbi kosak na Dimashka
den ɓomi asəm gəso, arni pələt cirtən
gon ɗəl sur yam ba cir kar ti.
4 Arni tə nda atlka kan tə kum
yar gon ba wul ti'e, <<Shawulu,
Shawulu, unun kem kə kumim dli
rawu?>>
5 Kan tə wule, <<Ki ni'e wowe,
Babomi?>> Arni yari nəmi ti'e, <<Ami
ni'e Yesu. Ami ni kə kumim dli nan
kə kumi dli mən kopi gən gwa.
6 Kəkəno, tlyam kə te gip bəni,
lasini ba yari'i argon tu nəm ki te
yarka kə pi gwa.>>
7 Mbarəm ju nan den ɓomi asəm
nan ti kum bərti, arni wu dlər lasi
shot wu mani shirəm da'a. Wu den
kumi yari ama wu shin murgon da'a.
8 Kan Shawulu ba tli tor atli, ama
nan tə ɓul gero tə mani shini argon
da'a. Arni munju kan ra nan ti nəmi
ti am wu te ti gip bən Dimashka.
9 Tə mani shini argon da'a kə muri
myakan, eso tə ci ko tə tla argon da'a.
10 Gip Dimashkawo, mən kopi gon
ra mən sun'e Hananiya. Babom la
ti bi gip ruya tə wule, <<Hananiya!
>> Kan tə nəmi ti'e, <<Amin kəni,
Babomi.>>
11 Arni Babom wul ti'e, <<Tlyam
kə kop rən bom də Yahudaka den
təp tu kan ba wul ti'e Sat Təp gwa.
Kini kə mbu baro, ngen momi gəs
kə mbarəm kə Tarsus gon mən sun
Shawulu. Tə ra den shirəm na Yami.
12 Gip ruyawo tə shin mbarəm gon
mən sun Hananiya ter kar ti kan tə
ne am den ti kə də tə pali ti mani
shini bar gəsi.>>
13 Arni Hananiya bali shirəm'e,
<<Babomi, a kum ni shirəm na
womti den mbarəm tu wi den kan-
datu tə kumi dli mbarəm gi kan su
Urushalima kagwa.
14 Kəkəno tə terni ɗe na bi kə kiri
mən keri bar ju ɗiri Yam gwa, kə nəmi
kup mən la'i bi sun gi.>>
15 Ama Babom Yesu wul
Hananiyayi'e, <<Mbəri! Shawulu
dəm zəzar bar kə mbap gən kə pi
wazu shirəm gən də munju kan mən
Yahuda ni da'a na ga gun gəzəni, na
cina də mbarəm kə Isra'ila wi.
16 Aa gode ti kandatu ti kum dli
naar den bi sun gən gwa.>>
17 Kan Hananiya ba ri bomi tə te
gipi. Tə ne am gəs den Shawulu, tə
wule, <<Erəm Shawulu, Babom Yesu,
muntu kan ɗəl kar ki den təp nan kə
ter ɗe gwani karəm kar ki kə də kə

zam mani shini bar gi esi na də kə pa laa na Ruhu kə Yami.>>
18 An ri kətəgon da'a, arni argon wule kər kos ɗəl ter ger də Shawulu, kan tə mani shini bar esi. Tə tlyami kan ba pi ti batisma.
19 Nan tə ci fingalo, arni bigul pali ti.

Shawulu gip Dimashka na Urushalima

Shawulu ɓom muri na mən kopi kə gip Dimashka.
20 Arni tə nəm pi wazu gip bom domtən kə mən Yahuda den'e Yesu nya Yam ni.
21 Kup munju kum ti nəm bi na ame, kan wu wule, <<Ti ni'e mbarəm tu kan kem kumi dli mən la'i bi den sun kə Yesu kan gip Urushalima gwa diya? Annya tə ter ni ɗe kə nəmi gəmi tə pali mi mir mən bom kə moni kə kiri mən keri bar ju ɗiri Yam gwa diya?>>
22 Ra'untuwo, ci cina na ndərtən kə Shawulu gip shirəm den'e Yesu ni'e Almasihu kem mən Yahuda ju kan gip Dimashka gwa mani zami argon tu wi bali ti gwa da'a.
23 Den kaar kə muri na womtiwo, arni mən Yahuda jen gudlumi den wu ri ti eka,
24 ama Shawulu zam kumi argon tu wu gudlumi kagwa. Arni wu ne ger gəs pət na gas su bədlabən kə bəni ka, kə də wu ri ti eka.
25 Ama mir mən kopi gəs ne ti gip bar shar gip gasi kan wu shu ti sur atl təp kə ba tuli shu gon den panye.
26 Nan Shawulu mbubar Urushalimawo, tə ndu me gam na mən kopi, ama kup wu kum bərti gəsi. Wu nəm den'e tə dəm ho mən kopi wi da'a.
27 Ama Barnaba ɗir nan ti kar mir mən kartəni, kan tə yari wur kandatu Shawulu shin Babom Yesu den təp gəs kə tetən Dimashka na kandatu Babom shirəm nan ti gwa. Tə pa yari wur kandatu Shawulu pi wazu gip Dimashka gip sun kə Yesu bat na bərti gwa.
28 Shawulu dəm na mir mən kartəni tə den kopi gəzən gip bən Urushalima na pi wazu gip sun kə Babom Yesu bat na bərti.
29 Shirəm gadləri wurka, ti na mən Yahuda jen mən shirəm na bi kə mən Hellas, arni wu ndu ri gəs eka.
30 Nan mir ɓyar zam na momi kawo, arni wu su nan ti Kaisariya kan wu la ti təp tə ndara bən gəs Tarsus.
31 Arni domtən kə mən kopi Yesu ko ako gip atl kə mən Yahuda, na Galili na Samariya zam dəmi zhəlili. Wu zam ndərtəni, na ɓa'i bigul kə Ruhu kə Yami. Mən kopi Yesu pi ta womtitən na dəmi gip bərti kə Babomi.

Iniyasu na Tabita

32 Ar dəm'e nan Bitərus den ɓomi asəm na kopi laso, kan tə ri kar mən kopi kan gip bən kə Lidda gwa.
33 Barta ni tə zam mbarəm gon mən sun'e Iniyasu, muntu kan pi sheti ghon wuzupse tə mani tlitən yam da'a.
34 Bitərus wul ti'e, <<Iniyasu, Yesu Almasihu pəni'i kumi dli gika kəkənwi. Tlyam kə kucəm bamuri gika.>> Kenja arni Iniyasu tlyam dlor.
35 Kup mbarəm ju kan ba dəm gip Lidda na Sarona nan wu shin Iniyasuwo kan wu dəm mən kopi Babom Yesu.
36 Gip Yapawo nagər mən kopi gon ra mən sun'e Tabita (muntu kan na bi kə mən Hellaso ar ni'e Dokas gwa). Tə pi ta pi mbarəm ho bar na ne am munju am ri wur kaar dagwa.
37 Wokoci ta ni tə mur atl tə kum təmi kə dli gəs da'a kan tə məshka. Mir mən kopi Yesu ho dli gəska, ba ne to gip ɓiti kushi kə to yamika.
38 Lidda dlyam na Yapa da'a, arni nan mən kopi kum'e Bitərus ra gip Liddawo, wu kar mbarəm rop kə də wu lir ti'e, <<Kustu, ɗir nan mi ba kə dəm gi da'a!>>
39 Arni Bitərus ri nan wuri. Nan tə mbubaro arni wu te ti kushi kə to yami ka. Kup mətli kan guri gwa la ti dlomi, wu den kulu na ta'i am den tlyari lulur na tutul dli jen kan Dokas pi nan tə'i ra nan wur gwa.

40 Ama Bitərus wul wur'e wu za
kushiyi. Tə ngus den gam ghurəm tə
shirəm na Yami. Tə bal ti rin kar dli
kə Tabitaka, kan tə wule, <<Tabita,
tlyami!>> Arni tə ɓul gere, nan tə
shin Bitəruso, kan tə dəm njon atli.
41 Bitərus ta'i ti am gəs kan tə tli ti
yami. Kan tə la bi mən kopiyi na guri
ju kan tə bi wur Tabita na rai.
42 Kum shirəm tu ko ako gip bən
Yapa, kan mbarəm na womti ba
ngəsh wur den Babom Yesu.
43 Arni Bitərus dəm gip Yapa kə
muri jen gip bom kə mən luti kur gon
mən sun Simon.

10

Karniliyus kar bar də la bi Bitərus

1 Gip Kaisariyawo mbarəm gon ra
mən sun'e Karniliyus. Ti ni'e mən
kopi na mən bi-utu zangu kutl kə
Italiya.
2 Ti na kup mbarəm kə bom gəso
mən bota na bərti Yam ni. Tə bi bar kə
am gəs munju am ri wur kaar da'a,
kan ti mən meti shirəm na Yam ni ko
gigasi.
3 Gasi gon bar kə gəlla am myakan
kə pəto, tə shin ruya. Tə shin mən
kartən kə Yam ɗir kar ti kan tə wul
ti'e, <<Karniliyus.>>
4 Arni gip bərti Karniliyus wi ti
gere. Kan tə ngen momi tə wule,
<<Ununu Babomi?>> Mən kartən kə
Yami nəmi ti'e, <<Shirəm na Yam gi
ju na bi bar kə am gi də munju am
ri wur kaar da'a ju dəm bar kə tune
cina də Yam wi.
5 Kəkəno kar mbarəm te Yapaka wu
ter na mbarəm gon mən sun Simon
muntu ba la ti bi'e Bitərus gwa.
6 Tə ra bom də Simon mən luti
kuri, muntu kan bom gəs ra bi ɓula
gwa.>>
7 Nan mən kartən kə Yami
kan shirəm nan ti ndarawo, arni
Karniliyus la bi rop gip zher gəsi, na
mən bi-utu gon mən bote Yami, nəm
gip munju ba pi ti mbap gwa.
8 Arni tə yari wur kup argon tu
pigwa, kan tə kar wur te Yapa ka.

Bitərus shin Ruya

9 Bar tlo kə dlom pəte, nan ɓomi
asəm gəzən mbi kosak na gip bən
Yapawo, Bitərus to gəs den rupi gam
bom kə shirəm na Yami.
10 Kan guzəm ba nəm ti, tə den
ndu'i tə zam argon tə ci. Ama nan
tə den ɓuti də pa'i pi fingalo arni tə
shin ruya.
11 Tə shin dlom yam ɓuli na argon
wule bar bamuri kan la sur atl mən
bi wupse gwa.
12 Den bamuriyiwo kup ga dabba
ni kə mən asəm wupse na badər ici
na ga ləgandi na yatl kə to yamka.
13 Kan yar gon ba wul ti'e,
<<Bitərus, tlyam kə mbosh kə ci.>>
14 Ama Bitərus nəm'e, <<O'o
Babomi, a taɓe ci argon tu kan den
kulci gəmi kə mən Yahudawo ar
dlərən da'a ko wani ni gwa da'a.>>
15 Yari pa wul ti'e, <<Ba kə la bi ar-
gon'e dlərən ni anra da'i da'a muntu
kan Yam paliwi hoyi kə ci gwa.>>
16 Muntu pi kə bisi myakan, kan
wule gip njibkər gere ba pən ba-
muriyi to yam ka ra lasi.
17 Nan Bitərus gip damtən den un-
unu ruya tu ba pi nupiwo, arni
mbarəm ju kan Karniliyus kar wur
ba mbubar bom də Simon wu dlər
bədlabəni.
18 Wu ngen momi ko Simon muntu
kan mom ti na Bitərus ra lasi.
19 Nan Bitərus ra gip damtən den
ruya tuwo, arni Ruhu kə Yam yari
ti'e, <<Simon, mbarəm myakan cwat
den ngeni gi.
20 Tlyam kə ɗəl suka. Ba kə ndu kə
nge ritən nan wur da'a, domici ami
ni a kar wuri.>>
21 Kan Bitərus ba ɗəl sur tə wul
wur'e, <<Ami ni'e mbarəm tu kan kən
den ngeni gwa. Ununu ɗir kən we?>>
22 Arni wu nəmi ti'e, <<Karniliyus,
bar mən bi-utu gon ni kar mi.
Mbarəm mən pitən dlat na bərti Yam
ni. Kup mən Yahuda ba shin nartən
gəsi. Mən kartən kə Yam gon ni yari
ti'e tə la ki bi rən bom da tika, kə də
tə kum argon tu ki yari gwa.>>
23 Arni tə ter na mən dəkiyi gip bom
gəs wu mur lasi.

Bitərus gip bom də Karniliyus

Bar tlowo, kan Bitərus ba ri nan
wuri, na ezən mən kopi jen kan ɗəl
ter Yapa gwa.
24 Zut bar tlowo kan tə mbubar gip
Kaisariya. Nan Karniliyus den ɓuti
cwattən gəzəno arni tə dom mən gəs
na ga berəm gəs kan kosak nan ti
gwa.
25 Nan tə te gip bomiwo, arni
Karniliyus mbor ti tə nda atl cina da
ti gip bi tə nartəni.
26 Ama Bitərus tli ti yamka kan tə
wul ti'e, <<Tlyami, ami ma mbarəm
ni katl.>>
27 Bitərus shirəm nan ti kan tə te
gip bomi kan tə zam mbarəm na
womti dom wur wi.
28 Tə wul ti'e, <<Kə mom'e den
kulci gəmiwo mən Yahuda ba ngash
gam ko tə ri bom kə muntu kan mən
Yahuda ni da'i da'a. Ama Yam ɓul ger
gən a shin wi den ba a la bi murgon'e
Yam baa nəm ti da'a ko tə wan nar kə
də mən Yahuda me gam nan ti gwa.
29 Arni kem nan karim baro, ko
njem a dəl shirəm den ɗirtəni da'a.
Yari mi, unun kem kə karim bar
rawu?>>
30 Karniliyus nəmi ti tə wule,
<<Muri wupse karo, ami gip bom gən
den shirəm na Yam bar nan kəni, bar
kə gəlla am myakan kə pəte. An ri
kətəgon da'a se mbarəm gon kən gip
tutul dli mən cirtən dlor cina da'əmi.
31 Tə wule, <Karniliyus, Yam kum
shirəm na Yam gi, tə pa shin bi bar
kə am gi də munju am ri wur kaar
dagwa wi.
32 Kar bar Yapa den Simon muntu
ba la ti bi'e Bitərus gwa. Mən dəki kə
Simon mən luti kur ni, muntu bom
gəs ra bi bar ɓula gwa.>
33 Arni a dəm da'a kan a kar bar
den ki, ar mbun kan kə ter gwa.
Kəkəno mən ni jin kup ɗe cina də Yam
kə də mə kum kup argon tu Babom
wul ki'e kə yari mi gwa.>>

Munju mən Yahuda ni da'a kum Zo Shirəm kə Yam wi

34 Kan Bitərus ba nəm shirəm na
wultən'e, <<Kəkəno a momwi den'e
na ho bi Yam ba ndu murgon man
gon da'a
35 ama tə nəm kup munju kan ba
bərti ti na pi argon tu kan dlat gwa
na kup atl ju wu ra gwa.
36 Kə mom shirəm tu Yam kari bar
mən Isra'ila kə pi wazu Zo Shirəm
kə zami dəmi zhəlili na Yam təp kar
Yesu Almasihu. Mbarəm tu Yesuwo
Babom kə mən Isra'ila ni katl da'a
ama Babom kə mbarəm kup ni.
37 Kə mom na argon tu kan pi gip
atl kə Yahuda kup, argon tu nəm
gip Galili nan kop kaar kə wazu pi
batisma kə Yohana gwa.
38 Kə mom kandatu Yam bi Ruhu
gəs Yesu kə Nazarat gwa. Tə pa bi ti
mani pi bar kə nəmi bi na ame. Kə
mom kandatu tə kop las ko ako tə
den pi mbarəm ho bar na pəni kumi
dli kup munju kan gəs də Shetan gun
dun itər gwa. Ti pini muntu kup
domici Yam ra nan ti.
39 <<Mən ngapo mə shin kup bar ju
tə pi gip atl kə mən Yahuda na gip bən
Urushalima ma. Kup na untu, kiri
mən bən kə Urushalima ri tə eka təp
kə ba ɓa'i gəs den kini.
40 Ama Yam tli təka gip məshi
mbarəm den pət kə myakan, kan tə
kem ba shin ti.
41 Ba'e kup mbarəm ni shin ti da'a,
ama Yam zəzar mi mə shin ti, arni
kəkəno mə yari jen shirəm den ti.
Mən kan mə ci mə pal mə tla nan
ti den kaar kə tlitən gəs gip məshi
mbarəm gwa.
42 Kan tə bi mi bi kə də mə pi wazu
mbarəm kan mə dəli wur kəm kə də
wu mom'e Yesu ni'e muntu kan Yam
zəzari tə dəm mən tloyi shirəm kə
mbarəm munju ra den kaar atl gwa
na məshi kup.
43 Mən yari shirəm kə Yam kup
shirəm den ti den'e kup muntu kan
ngəsh den Yesu ba zam də pəni ti
warwat pitən gəska gip sun gəsi.>>

Munju kan mən Yahuda ni da'a nəm Ruhu kə Yamwi

44 Nan Bitərus ra gip shirəmo, arni
Ruhu kə Yam sur den kup munju kan
kum shirəm gəs gwa.
45 Mən Yahuda ju kan ngəsh wur
den Yesu kan kop Bitərus kaaro wu
nəm bi na ame den bi Ruhu kə

Yam munju ma kan mən Yahuda ni dagwa.
46 Kumi gəzən den shirəm gip bi jen na ɗəɗa Yam ni kem wu mom muntu.
Arni Bitərus wule,
47 <<Woni ba hane də pi mbarəm ju batisma na male? Wu nəm Ruhu kə Yamwi kandatu mən ma mə nəm gwa.>>
48 Kan wu bi wur bi den də pi wur batisma gip sun kə Yesu Almasihu.
Arni wu lir Bitərus kə də tə ɓom muri nan wuri.

11

Bitərus yari nami mir mən kartəni argon tu tə pi gwa

1 Mir mən kartən kə Yesu na nami mən kopi kan gip atl kə Yahuda kum den'e munju kan mən Yahuda ni da ma wu nəm shirəm kə Yam den Yesu wi.
2 Nan Bitərus mbubar Urushalimawo, arni mən Yahuda kan ngəsh wur den Yesu gwa ngwar den ti.
3 Wu wule, <<Kə ri bom kə munju kan mən Yahuda ni da'a, kə pal kə ci fingal nan wuri.>>
4 Arni Bitərus yari wur kup argon tu pigwa ter den gəsi, tə wule,
5 <<Ami ra gip bən kə Yapa den shirəm na Yami, arni a shin ruya. A shin argon wule bar bamuri kan la sur yam na bi wupse, kan ba sur atl las tu ami ra gwa.
6 Nan a zhit gipiwo, arni a shin ga dabba kə gip ləp, mən asəm wupse, badər kə ga ici na ga ləgandi, na yatl kə to yamka.
7 Kan a kum yar ba wuləm'e, <Bitərus, tlyami. Mbosh kə ci.>
8 <<Ama a nəmi ti'e, <O'o Babomi, a taɓe ci argon tu kan den kulci gəmi kə mən Yahudawo ar dləran da'a ko wani ni gwa da'a.>
9 <<Yari pa wul sur yam'e, <Ba kə la bi argon'e dləran ni anra da'i da'a muntu kan Yam paliwi hoyi kə ci gwa.>
10 Muntu pi bisi myakan, kan ba dəlka to yamka esi.
11 <<Lasi, se mbarəm myakan kan kar wur karəm ter Kaisariya gwa ni jin bom tu kan a dəm gwa.
12 Arni Ruhu kə Yam yarim den a ri nan wur bat na dəli shirəm den ritəni.
Mir ɓyar mukka ju ma wu kopən kan mə te gip bom kə Karniliyus nan wuri.
13 Tə yari mi kandatu tə shin mən kartən kə Yam gon dlor gip bom gəsi, kan wul ti'e, <Kar bar Yapa də Simon muntu ba la ti bi'e Bitərus gwa.
14 Ti yari'i na kup munju kan gip bom gi kandatu Yam ba ɗəli ine kan ti hukunte in den warwat pitən gin dagwa.>
15 <<Nan a pare shirəmo arni Ruhu kə Yam sur den wur kandatu ar sur den mi na ne gəs kə pi bar gwa.
16 Kan a dam argon tu Babom yari gwa'e, <Yohana pini mbarəm batisma na male, ama gip muri njem cina ɗewo, baa pi in batisma na Ruhu kə Yami.>
17 Ra'untuwo, nan wu ngəsh wur den Yesu Almasihuwo kan Yam ba bi wur nəm bar tu tə bi mi kan ngəsh den Yesu Almasihu gwa, wo ni'e ami kan a pi gapa na Yam gwa?>>
18 Nan wu kum untuwo, arni wu za ngwartən gəzən den Bitərus kan wu ɗəɗa Yam wu den wultən'e, <<Rawo, Yam ni bi munju kan mən Yahuda ni da'a təp kan wu ci atl gam wu zam rai kan ba pa da gwa.>>

Mən kopi kə Antakiya gip Siriya

19 Munju kan gəzanka den bi kumi dli pare den ri Istipanus eka ɓom asəm na dlyami ba ri atl kə Finiks, na Saipəros, na Antakiya gip Siriya.
Wu pi wazu shirəm kə Yam də mən Yahuda katl.
20 Jen gip wuro mən Saipəros na Sairin ni. Wu te gip bən kə Antakiya wu den pi wazu də mən Yahuda na munju mən Yahuda ni dagwa, wu den yari wur Zo Shirəm kə Babom Yesu.
21 Am kə Babom Yam ra den wuri, kan mbarəm na womti ba nəm shirəm gəzən wu ngəsh wur den Babom Yesu.

22 Shirəm kə bar tu kan piwo ar nda kəm də domtən kə mən kopi kə gip Urushalima, arni wu kar Barnaba bən kə Antakiya.
23 Nan tə mbubar tə shin argon tu Yam pi mbarəm juwo, ar gholi ti mbatli kan tə ɓa'i wur bi-gul kə də kup gəzən dəm mən kopi shirəm kə Babom na mbatl gəzən kup.
24 Barnabawo ho mbarəm ni kan ra laa'i na Ruhu kə Yam na ngəshtən den Yesu gwa. Den argon tu tə pi gwawo arni mbarəm na womti pal mən kopi Babom Yesu.
25 Kan Barnaba ba ne gam Tarsus kə ngeni Shawulu.
26 Nan tə zam tiwo, tə te nan ti Antakiya. Arni Barnaba na Shawulu dəm nan wur kə sheti ghon nəm den metən na domtən kə mən kopi na kulci mbarəm na womti. Gip Antakiya ni pare la'i bi mən kopi Yesu'e Kərista.
27 Gip wokoci ta ni mən mani yari bar ju baa pi cina ɗegwa jen za Urushalima kan wu ndara Antakiya.
28 Nəm gip wur mən sun Agabus tlyam dlor, gip Ruhu kə Yami arni tə shirəm den bar guzəm kan ba nda ɗir den atl kundərəndlip gwa. (Muntu ɗir pini wokoci tu Kəlaudiya ra bar Gun kə Roma gwa).
29 Arni mən kopi kan gip Antakiya gwa pən tor gip mbatl gəzən den kogonge gip wuri, den bi argon tu tə mani pi gwa, baa ne am ɓyari kan ba dəm gip atl kə mən Yahuda gwa.
30 Wu pi muntu, kan wu kar bar na bar ju wu dom gwa də si kiri kə mən kopiyi təp am də Barnaba na Shawulu.

12

Təp tu kan Bitərus zam ɗəltən gip bom kə moni gwa

1 Wokoci ta ni Gun Hiridus Agəripa nəm jen gip mir mən kopi, tə den ndu'i tə kumi wur dli.
2 Tə ri Yakubu, yas kə Yohana eka na bar səbəri.
3 Nan tə shin'e mən Yahuda kum təmi kə bar tu tə piwo, arni tə pa nəm Bitərus. Muntu pini wokoci kə Nyel Jikat Bədlabəni.
4 Den kaar kə nəmi gəso, arni tə la ti gip bom kə moni, ba la ti am də me gam kə mən bi-utu gudəli wupse. Hiridus pən tor gip mbatl gəs den tə ɗəli Bitərus kə tloyi ti shirəm cina də mbarəm den kaar kə Nyel Jikat Bədlabəni.
5 Nan Bitərus ra na le gip bom kə moniyiwo, arni mən kopi kur gəs gip shirəm na Yam domici gəsi.
6 Kə gasi, ba wule gəni Hiridus ba ɗəli ti də tloyi ti shirəmo, Bitərus den nde umur gip dlom kə mən bi-utu rop. Ɓal təka na sarsari rop, kan na mən ne ger den ti dlor bədlabən bom kə moniyi.
7 Bat na momi, arni mən kartən kə Yam gon ɗəl kar Bitərus, kan gip bom kə moniyi ba cirka. Mən kartən kə Yami ɓo Bitərus den bəbyala tə putu təka. Kan tə wule, <<Zho'i kə tlyami!>> Arni sarsariyi pətl ter am də Bitərus ka.
8 Mən kartən kə Yami wul ti'e, <<Kem tutul dli na kaptəlan gi.>> Nan Bitərus pi untuwo, arni mən kartən kə Yami wul ti'e, <<Dləmat bar lulur gika kə kopəni.>>
9 Kan Bitərus ba kop ti wu ɗəl ter kari, ama tə mom dyatləm argon tu mən kartən kə Yami ba pi gwa da'a, tə wule ko ruya ni tə shini.
10 Kan wu bi kaar mən ɓuti bədlabən kə nəm na kə ropi, wu mbubar kar bədlabən kə gəlla kan ba kop də su gip bən gwa. Arni bədlabəni ɓuli wur na gam gəsi, kan wu ɗəl kaari. Nan wu kop tlyartən kə təpewo, wule gip njibkər gere, arni mən kartən kə Yami za ti.
11 Nan gam ceti Bitəruso arni tə wule, <<Kəkəno a mom wi'e Babom Yam ni kar mən kartən bar gəs kan tə ɗəlim am də Hiridus na kup argon tu mən Yahuda ba ndu pim gwa.>>
12 Nan Bitərus mom untuwo, arni tə ri bom də Maryamu nasi Yohana, muntu ba la ti bi'e Markus gwa, las tu mbarəm dom wur wu den shirəm na Yam gwa.

13 Bitərus ɓo bədlabən tetən gip
bomi, kan zher nye gər gon mən
sun'e Roda ba ɗəl ter kə ɓuli
bədlabəni.
14 Nan tə kum yar kə Bitərusno, tə
laa na ghol mbatl naari, arni ma tə'i
ɓul bədlabəni da'a kan tə pal na kətər
te gipi ka, tə wule, <<Bitərus ni dlor
te kaari ka!>>
15 Arni wu wul ti'e, <<Gam pətli
ika wi!>> Ama nan tə kərceka den
untuno, arni wu wule, <<Ar ba ni'e
mən kartən kə Yam kan ra nan ti gwa
ni!>>
16 Ama Bitərus pi ta ɓe bədlabəni.
Nan wu ɓul bədlabən wu shin təwo,
arni wu nəm bi na ame.
17 Bitərus pi wur am kə də wu yoni,
arni tə yari wur kandatu Babom ɗəli
ti gip bom kə moniyi gwa. Kan
tə wul wur'e, <<Yarini Yakubu* na
nami mir ɓyar argon tu pi gwa.>>
Kan tə za lasi tə ndara kətəgoni.
18 Kə cigəniwo, bərti na ghuntən nda
gip dlom kə mən bi-utuyi naari, den
argon tu nan ndo na Bitərus gwa.
19 Hiridus Agəripa kem ba kop las
kup kə ngeni Bitərus ama wu zam
ti da'a, arni tə ngen momi kar mən
ɓutiyi kan tə tloyi wur shirəm den də
ri wur eka.

Məshtən kə Hiridus Agəripa

Arni Hiridus za atl kə Yahudaka tə
ndara Kaisariya, tə nye dəm lasi.
20 Hiridus na mbarəm kə Taya na
mən Sidon den ta tli yar yami, arni
wu mo gam kan wu ngen dəmi nan
ti. Nan wu zam Bəlastus, bar zher kə
gunyi nde wur kaaro, arni wu ngen
dəmi zhəlili, domici atl kə Hiridus ni
ba zami atl gəzən fingali.
21 Den pət tu kan newo, arni
Hiridus la bar lulur gəs kə Gunye, tə
dəm den badəmi gəsi kan tə shirəm
na mbarəme.
22 Arni wu la yar wu wule, <<Yar
kə yam gon utu, kə mbarəm ni
da'a.>>
23 An ri kətəgon da'a, nan Hiridus
bi nartən Yam dawo, arni mən kartən
kə Babom Yam gon ɓo ti atli, zhimbər
ba ci dli gəska kan tə məshka.
24 Ama mir mən kopi Yesu ci cina
na yari shirəm kə Yam ko-ako kan
mbarəm na womti ba ngəsh wur den
Yesu.
25 Gip wokoci tu nan Barnaba
na Shawulu pa'i argon tu si wur
Urushalimawo arni wu pal gəzən to
Antakiyaka, kan wu pən Yohana nan
wuri, muntu kan ba pa la ti bi'e
Markus gwa.

13

Ne am kaar ga Barnaba na Shawulu kə pi mbapi

1 Gip domtən kə mən kopi kə An-
takiyawo mən yari Zo Shirəm kə Yam
na mir mən kulci mbarəm ra. Wi ni'e
ga Barnaba, na Simon kan ba la ti
bi'e Dun Mbarəm gwa. Na ga Lukiyas
mbarəm kə Sairin, Manayan (muntu
kan nar na Hiridus Antipas gwa) na
Shawulu.
2 Nan wu den bote Babom
na guzum malo, arni Ruhu kə
Yam wule, <<Nem ni Barnaba na
Shawulu markəme kə pi mbap tu
kan a la wur bi ragwa.>>
3 Nan wu pa'i guzum maliwo, kan
wu shirəm na Yami, arni wu ne wur
am den gami kan wu za wur wu
ndara.

Ritən kə wazu kə Bulus kə nəm

4 Wi rop juwo Ruhu kə Yam ni kar
wuri, kan wu su Salukiya wu to gip
kungələn jikat mal wu te den atl kə
Saipəros.
5 Nan wu mbubar gip bən
Salamiso, arni wu pi wazu shirəm
kə Yam te gip bom domtən kə mən
Yahudaka. Yohana Markus mən ne
wur am ra nan wuri.
6 Kan wu kop gip bəni kan te dlom
bar ɓula kagwa wu mbubar bən kə
Pafos. Barta ni wu mo na mbarəm
kə Yahuda mən war goni, mən yari
shirəm kə Yam kə lar gon mən sun'e
Bar-Yeshu'a.
7 Tə ngash gam gəs na gobna
Sarjiyas Bulus. Gobnayi mom bar
naari, arni tə kar bar den ga Barnaba

* **12:17 12.17** Yakubuyi muntuwo erəm kə Yesu ni muntu wu nəna nəm nan ti gwa.

na Shawulu domici tə ndu tə kum shirəm kə Yami.
8 Ama Elimas mən wari (domici untun sun gəs ra na bi kə mən Hellas) nge wuri. Tə pi ta ngeni təp den ba də gobnayi ngəsh ti den Yesu den argon tu Barnaba na Shawulu kulci mbarəm gwa da'a.
9 Arni Shawulu muntu ba pa la ti bi'e Bulus gwa, laa'i na Ruhu kə Yam wi ger mən wari kan tə wule,
10 <<Kiwo wule Shetan ni kira, mən gapa na kup argon tu kan dlat gwa! Kə laa'i wi na kup təp kə ɗasi tu na setəne. Ki za ndu'i zhimbəl bar kə Yam kan untun anra na yari argon den Yam kan untun anra gwa da'aya?
11 Kəkəno am kə Babom Yam kə hukuntetən baa sur den ki. Ki te tabi ka. Ki hol mani shini pət kə wokoci goni.>> An ri kətəgon da'a, arni argon wule ɓondi na dəmən nəmi tə gerka. Tə nəm kari ame, tə den ngeni muntu ba nəmi ti am gwa.
12 Nan gobnayi shin argon tu kan piwo, arni tə ngəsh ti den Yesu, domici kulci den Yesuyi dləkən ti.

Wazu kə Bulus gip Antakiya kə Pisidiya

13 Nan Bulus na ga berəm ɓomi asəm gəs za Pafosa gip kungələn jikat malo, arni wu ndara bən kə Paga kan gip atl kə Pamfiliya gwa. Lasi ni Yohana Markus za wur kan tə pal gəs su Urushalimaka.
14 Nan wu za bən kə Pagawo, arni wu ndara bən kə Antakiya gip atl kə Pisidiya. Den pət Asabaro wu te gip bom domtən kə mən Yahuda wu dəmi.
15 Den kaar zhiti gip Kulci kə Musa na gip rəshi tələnkur kə mən yari shirəm kə Yamo, arni kiri kə bom domtən kə mən Yahudayi kar gon tə wul wur'e, <<Mir ɓyari, kən nəra na shirəm kə ɓa'i mbarəm bigulo, mə lir kən kə yarini.>>
16 Arni Bulus tlyami, tə pi am kə də wu yoni, kan tə wule, <<Mir ɓyar mbarəm kə Isra'ila nan kən kan mən Yahuda ni da'a kan ba bote Yam gwa, kumən ni!
17 Yam kə mbarəm gəmi mən Isra'ila zəzar ga ba gəmi. Tə kem wur kə womtitən wokoci dəmi gəzən gip Masar, kan na bar ndərtən kə yar am tə ɗəli wur ter gip atl ta.
18 Kup na wu pi ta nge kopi shirəm gəska, tə pi ta ne ger den wur gip ləp tu kan murgon ba dəm da'a bar kə sheti ghon hauya-rop.
19 Den kaar kə untuwo, tə piika na atl nyingi kə gip Kan'ana. Tə bi atl gəzən mbarəm gəs kə də ar dəm gwazini.
20 Kup munju pi ni gip sheti ghon hauya kəba lasi hauya nəm na rop na kutl (450).
<<Den kaar kə untuwo, Yam bi wur mən tloyi shirəm kan baa nde wur cina gwa ar ba ri wokoci kə mən yari shirəm kə Yam Sama'ila.
21 Kan wu liri den də bi wur gunye, arni Yam bi wur Saul nya Kish. Tə kə gip gəsgal kə Bilyaminu ni, kan tə dəm gun gəzən kə sheti ghon hauya rop.
22 Den kar kə shu'i Saul den dəmi gun kawo, tə pali Dauda tə dəm gun gəzəni. Yam yari den ti'e, <A zam Dauda nya Jesse wi. Ti badər mbarəm mən mbatl tu a ndu gwani. Ti pi kup argon tu a ndu tə pi gwa.> >>
23 <<Təp kar gəsgal kə mbarəm tu ni Yam ɗiri Isra'ila Yesu Mən Ɗəli Mbarəme, kandatu tə wule ti pi gwa.
24 Kapən ɗirtən kə Yesuwo, Yohana pi kup mbarəm kə Isra'ila wazu kə ci atl gam kar Yam wi kan tə pi wur batisma.
25 Nan Yohana mbi kosak na pa'i mbap gəso, tə wule, <Kə wulem'e ami woni? Ami ni'e Almasihu da'a. O'o, ama tə den ɗirtən den kaar gən njem. A kəm pətli zap kaptəlan gəs ter asəm da tika da'a.>
26 <<Mir ɓyar gəsgal kə Ibərahim, na kup gin kan mən Yahuda ni da'a kan ba bərti Yam gwa, mən ni kari mi bar na shirəm kə zami ɗəltəne.
27 Kup na wu kur zhit argon tu mən yari shirəm kə Yam rəsh kup wokoci tu wu dom wur kə ba bota gwa ama wu mani momi argon tu mən yari

shirəm kə Yam ju yari gwa da'a. Arni kiri kə mən Yahuda ju wule də ri ti eka. Na untuni wu kem argon tu ga mən yari shirəm kə Yami yari'e ba pi gwa laa'i.
28 Kup na wu mani zami argon tu baa kem də ri ti eka gwa da'a, ama wu lir Bilatus den wu ndu də ri ti eka.
29 <<Nan wu pa'i pi kup bar ju shirəm kə Yam yari den tiwo, wu shu ti sur den rati kini kan ɓa ti dene gwa, kan wu la ti gip gambəci'e.
30 Ama Yam tli tika gip məshi mbarəme.
31 Kə muri na womti munju ɓom asəm nan ti, argon tu pən gip atl kə Galili ba su Urushalima gwa shin ti. Kəkəno wi ni'e mən yari mbarəm gəmi bar ju wu shin na ger gəzən gwa.
32 <<Mə yari in ni Zo Shirəmi. Argon tu Yam wule ti pii ga ba gəmi wo
33 tə pi mi wi, mən mimir gəzəni, təp kə ba tli Yesu gip məshi mbarəme. Kandatu anra na rəshi gip Zabura kə rop'e,
<Ki nya gən ni,
Sekən ni a dəmi'i Bəba.>
34 Yam tli Almasihu gip məshi mbarəme, ti'i məsh da'a. Den kən ni ar ba shirəm'e,
<Na ho bi, aa ne in am ra kandatu a
wul Dauda'e aa pi ti gwa.>
35 Tə pa yari den Almasihu gip Zabura gon'e,
<Ki za Zo'i gi kan kə ne markəm gwa
tə moka gip gambəci da'a.>
36 <<Nan Dauda pi argon tu Yam ndu tə pi gip zhan gəso, kan tə məshka. Tə es wule ga base, kap təka kan dli gəs ba moka.
37 Ama muntu kan Yam tli ti gip məshiyiwo tə moka da'a.
38 <<Ra'untuwo, mir ɓyari, kum ni! Gip mbarəm tu Yesu ni pəni warwat pitən ginka ra.
39 Kup muntu kan ngəsh den tiwo wi zam ɗəltən gip kup bar ju Kulci kə Musa hol ɗəli gin gipi gwawi.
40 Ngup kənni, ba də argon tu ga mən yari shirəm kə Yam yari laa'i den kən da'a. Domici wu wule,
41 <Kum ni, kən kan kə mburəmka
gwa,
nəm ni bi na am gip dləkəntəne
kə məsh nika!
Ari kə pi argon gip muri gini.
Ki nəm den aa pi da'a
ko murgon ni yari in gwa.>
42 <<Nan Bulus na Barnaba den za'i bom domtən kə mən Yahudayiwo, arni mbarəm lir wur den wu ɗir den zut Asabar wu shirəm ra den bar ju.
43 Nan mbarəm ju dom wur gwa ba za lasiwo, arni na womti kə mən Yahuda na munju ba bote Yam kan mən Yahuda ni da'a kop Bulus na Barnaba. Arni wu shirəm nan wur kan wu ɓa'i wur bigul den wu ci cina na ngəshtən den zo mbatl kə Yam kup na wu ndari də Yam pi wur untu dagwa.

Bulus pal gəs kar munju kan mən Yahuda ni da gwa

44 <<Den zut pət Asabaro, njem ni də wule kup bəni dom wur kə kumi shirəm den Babom Yesu.
45 Nan mən Yahuda shin womtitən kə mbarəmo, arni ghuve nəm wuri kan wu pi zhe'e shirəm den argon tu Bulus ba yari gwa.
46 <<Kano Bulus na Barnaba ba nəmi wur bat na bərti wu wule, <Ar nəm den kən ni mi pare yari in shirəm kə Yami. Ama kən den nge shirəm kə Yami. Na pi untuwo kə gode'e kə ndari zami rai kan ba pa da'i da gwa. Mə za kən mə pal kar munju kan mən Yahuda ni dagwawi.
47 Domici argon tu Babom wule mə pi gwa ni'e,
<<Aa pali in kə dəm cirtən kar munju
kan mən Yahuda ni dagwa,
kə də atl kundərəndlip zam
ɗəltəne.>>
48 Nan kup munju kan mən Yahuda ni da'a kum shirəm tuwo, wu pi ghol mbatli. Wu ɗəɗa shirəm kə Babom Yesu, na kup munju kan mən Yahuda ni da'a kan Yam ne wur kə zami rai kan ba pa dagwa ngəsh wur den Yesu.
49 Shirəm kə Babom ri ko ako gip kəti atliyi.

50 Ama mən Yahudayi tli mbatl mətli mən bərti Yam kan ba kum nan wur gwa na kiri kə bəni. Wu tli ga Bulus na Barnaba gami, kan wu ɗəli wur gip atl gəzənka.
51 Arni wu bat kushka kə den asəm gəzənka gip seda den nge wur wi, kan wu ndara Ikoniya.
52 Kup mən kopi Yesu laa'i na ghol mbatl na Ruhu kə Yami.

14

Bulus na Barnaba gip Ikoniya

1 Bulus na Barnaba ra gip Ikoniyawo arni wu te gip bom domtən kə mən Yahuda kandatu wu kur pi gwa. Kan wu pi wazu hoyi kan kem mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a na womti pal mən ngəshtən den Yesu gwa.
2 Ama mən Yahuda ju kan nge ngəshtən den Yesu tli mbatl yam munju kan mən Yahuda ni dagwa, zam wu shin mir ɓyari na dun gere.
3 Ra'untuwo arni Bulus na Barnaba dəm lasi kə muri na womti, wu den shirəm bat na bərti den Babom Yesu muntu kop kar kə wazu kə zo mbatl gəs təp kə ba bi wur mani pi bar kə nəmi bi na am na dləkəntən gwa.
4 Arni mbarəm kə bəni tatlka bomi rop, jen den kopi kaar kə argon tu mən Yahudayi yari gwa, jen ngapo wu den kopi kar kə argon tu mir mən kartəni yari gwa.
5 Arni jen gip mən Yahuda na jen munju kan mən Yahuda ni da'a, na kə cina gəzən ba gudlumi kə də wu pi zhe'e mbap mir mən kartəni kan wu la wur na tate.
6 Ama mir mən kartəni zam na momika kan wu kətər gəzən gip bən kə Listəra na kə Darba gip Likoniya na bi ləp gəzəni.
7 Lasi ni wu ci cina na pi wazu kə Zo Shirəm kə Babom Yesu.

Bulus na Barnaba gip Listəra na Darba

8 Gip Listərawo, kurki gon ra ba kur dəm muntu ra untu na gəri gəs gwa tə mani desi atl da'a.
9 Tə kum Bulus nan ti den shirəm gwa. Arni Bulus wi ti gere kan tə shin mbarəmi na ngəshtən den Yesu kan baa mani pəni ti kumi dli gəska gwa.
10 Kan Bulus ba tli yar tə wule, <<Tlyam kə dlər den asəm gi! >> Warkəca arni mbarəmi tlyam tə nəm desi atli.
11 Nan womti mbarəmi shin argon tu Bulus piwo, arni wu tli yar yam gip bi gəzən kə mən Likoniya wu wule, <<Ga yam sur kar miwi na dli kə mbarəme!>>
12 Kan wu la bi Barnaba Zeyus, Bulus ngapo wu la ti bi Hames, domici ti ni'e gun shirəmi.
13 Arni ləɓa kə yam Zeyus, muntu kan bom kə bote ti ra kaar bəni, ba ɗiri ga tla na ga buzən kin bədlabən bəni, domici ti na kup womti mbarəmi ni den ndu'i wi mbosh dabba gip bote mir mən kartəni.
14 Ama nan Barnaba na Bulus mir mən kartəni kum untuwo, arni wu tlyati tutul dli gəzənka. Wu kop gip dlom womti mbarəmi na kətəre wu den la'i yar na wultən'e,
15 <<Unun kem kə pi untuwu? Mən ma mbarəm ni katl, mən dli wule kəne. Mə ɗiri in ni Zo Shirəmi, mə yari in den kə bali ni kar bar ju kan argon ni da'a kə pal ni kar Yam mən rai. Ti ni'e muntu kan pi yam na atl na bar ɓula, na kup bar ju gip wurgwa.
16 Terkawo, tə za mbarəm kan den kar bar atl kup wu kop təp tu kan wu shin mbuni wur gwa.
17 Ama kup na untu tə za gam gəs bat na seda tu kan baa mom'e təra gwa da'a. Tə gode mbarəm zo mbatl gəs təp kə ba bi in ghon sur yami na bar kə gip kən den wokoci gəzəni. Ti ni tə bi in fingal ar kəm kən kan tə laa'i in na ghol mbatli.>>
18 Kup na shirəm juwo, njem ni arsa də womti mbarəmi mboshi wur dabba gip bote wuri.

19 Kan mən Yahuda jen ba tli tor Antakiya na Ikoniya gip atl kə Pisidiya kan wu zam gam kə womti

mbarəmi. Wu la Bulus na tat wu dəl ti kaar bəni, wu pən'e tə məsh kawi.
20 Ama nan mən kopi dom wur wu la ti dlomo, arni tə tlyam tə pal te gip bənika. Bar tlowo arni wu ndara Darba nan ti na Barnaba.

Bulus na Barnaba pal Antakiyaka gip atl kə Siriya

21 Wu pi wazu Zo Shirəm kə Yesu gip Darba kan wu zam mir mən kulci kar wur na womti. Arni wu pal gip bən Listəra na Ikoniya na Antakiyaka gip atl kə Pisidiya.
22 Wu pi ta ndəri na ɓa'i wur bigul gip ngəshtən den Yam gəzəni. Wu wule, <<Ar nəm mi mə kop gip kumi dli na womti kan mə mani zami tetən gip las tu Yam baa dəm gun gəmi baa patən gwa.>>
23 Bulus na Barnaba ne wur kiri mən kopi nan wur gip kogonge ba domtən kə mən kopi. Na shirəm na Yam na guzum male, arni wu la wur am də ne ger kə Babom Yesu, muntu wu ngəsh wur den ti gwa.
24 Den kar kə kopi gip atl kə Pisidiyawo, arni wu mbubar Pamfiliya.
25 Nan wu pi wazu shirəmi gip bən Pagawo, kan wu ndara Ataliya.
26 Nan wu za Pagawo kan wu pal na kar su Antakiyaka gip kungələn jikat male, las tu wu la wur gip zo mbatl kə Yam den mbap tu kan wu'i pa'i gwa.
27 Nan wu mbubar gip bən Antakiyawo, arni wu dom mən kopi kə ba lasi nəm. Wu yari wur kup bar ju Yam pi təp kar wur gwa, na kandatu Yam ɓuli bədlabən ngəshtən den Yam munju kan mən Yahuda ni dagwa.
28 Kan wu dəm lasi na mən kopi Yesu kə muri na womti.

15

Me gam su Urushalimaka

1 Wokoci tu Bulus na Barnaba ra gip bən kə Antakiya gip atl kə Siriyawo, arni mən Yahuda jen kan ba kop Yesu ba tli tor Yahuda wu su Antakiya kan wu nəmi kulci mir ɓyar'e, <<In sər kini den kandatu Kulci kə Musa yari gwa dawo, ki zam ɗəltən gip warwat pitən kar Yam da'a.>>
2 Muntu ɗiri Bulus na Barnaba musu nar na bali shirəm nan wuri. Arni mir mən kopi ne bi den də Bulus na Barnaba, na mən kopi jen gip Antakiya su Urushalima wu shin mir mən kartəni na kiri mən cina kə mən kopi den shirəm tu.
3 Domtən kə mən kopi la wur təpe, arni den təp gəzəno wu kop gip bən Finiks na Samariya, kan wu yari wur kandatu munju kan mən Yahuda ni da'a pal kar Yamwu gwa. Shirəm tu gholi mbatl mir ɓyar kup kə mir bən ju.

4 Nan wu mbubar gip Urushalimawo, arni mir mən kopi na mir mən kartəni na kiri mən cina kə domtən kə mən kopi pi ɗem nan wuri. Wu yari wur bar ju kup Yam pi təp kar wur gip munju kan mən Yahuda ni dagwa.
5 Ama jen gip mən kopi Yesu kan gip me gam kə mən Parise tlyam dlor kan wu wule, <<Munju mən Yahuda ni da'a kan ngəsh wur den Yesuwo, ar nəm wur te yarka də sər wuri kan wu kop Kulci kə Musa.>>

6 Arni mir mən kartəni na kiri mən cina kə mən kopi mo gam den bi zhiti shirəm tu.
7 Den kar kə tlyari bali shirəmo, kan Bitərus ba tlyam tə shirəm nan wur nan kəni, <<Mir ɓyari, kə mom'e wokoci gon terkawo Yam zəzarəm gip kən kə də a pi wazu kə Zo Shirəm kə Yesu də munju kan mən Yahuda ni dagwa, kə də wu ngəsh wur den tira.
8 Yam kan mom mbatl kə mbarəm gwa gode'e tə nəm munju kan mən Yahuda ni da'a təp kə ba bi wur Ruhu gəsi, kandatu tə bi mi gwa.
9 Tə pali mbatl gəzən dləran təp kə ba ngəshtən den Yesu wi. Na untun tə gode'e bom ni mən ra nan wur da'a.
10 Kəkəno, unun kem kə ndu kə kem Yam kə pi lo'e, təp kə ba ne mən kopiyi gosgam muntu kan min na ga ba gəmi mani pəni dagwawu?

11 O'o! Mə mom'e Yam ɗəli ni kup gəmi təp kar zo mbatl kə Babom gəmi Yesu. Nəm untuni Yam ɗəli munju kan mən Yahuda ni dagwa.>>

12 Kup munju ra lasi sa shot wu den damtən den argon tu Bitərus yari gwa. Den kariwo kan Barnaba na Bulus ba yari bar kə nəmi bi na am na dləkəntən ju kup kan Yam pi təp am da wur də munju kan mən Yahuda ni dagwa.

13 Nan wu pa'i shirəmo, arni Yakubu shirəm tə wule, <<Mir ɓyari, kumən ni!

14 Simon Bitərus yari mi kandatu Yam gode'e tə ra na munju kan mən Yahuda ni da'a su mbatlka təp kə ba yemi gip wur den wu dəm mbarəm gəsi.

15 Shirəm kə ga mən yari shirəm kə Yam kop kaar kə mənkəni, kandatu anra na rəshi gwa'e,

16 <Den kaar kə muntuwo aa pali,
kan a tli bom kə Dauda kan ndaka gwa,
Aa pa tu nami dli bini,
Aa tli ti peli esi,

17 Kə də nami mbarəm kan sa gwa ngen Babomi,
na kup munju kan mən Yahuda ni da'a kan ba la wur bi na sun gən gwa,
Babom ni yari,

18 Muntu kan kem ba mom bar ju terka gwa.>

19 <<Gi shini gəno, ba mə kem ar dəm banyi bar kar munju kan mən Yahuda ni da'a kan den paltən kar Yam gwa.

20 Mən de mə rəshi wur ni təlankuri. Gip təlankuriwo mə yari wur den ba wu ci fingal tu kan ta'i tat war gwa da'a. Ba wu la gam gəzən gip muri na mətli ko moni kari da'a. Ba wu ci tlu kə dabba tu kan ceni ti yarka gwa da'a, na ci tlu na bərani.

21 A yari ni untu domici den pi wazu kə kulci kə Musa gip ko-gonge bən terka kan ba zhit gip bom domtən kə mən Yahuda den pət Asabar kup gwa.>>

Təlankur tu kan rəshi munju kan mən Yahuda ni dagwa

22 Kano mir mən kartən kə Yesu na kiri mən cina kə domtən kə mən kopi na kup mir mən kopi ba kop kar kə argon tu Yakubu yari gwa. Kan wu pən gip mbatl gəzən den wu zəzar mbarəm rop kan wu kar wur gip bən Antakiya gip atl kə Siriya na ga Bulus na Barnaba. Munju wu zəzari gwa ni'e Yahuda (kan ba la ti bi'e Barsaba gwa) na Sila, rop gip kiri mən cina kə domtən kə mən kopiyi.

23 Kan wu kar wur na təlankur kəni.
Mir mən kartən kə Yesu na kiri mən cina kə domtən kə mən kopi, mir ya'əni,
Də si munju kan mən Yahuda ni da'a kan ngəsh wur den Yesu kan gip Antakiya, Siriya na Kilikiya gwa.
Mə shirmi inka.

24 Mə kum den'e jen ra kan ɗəl gip mi ba'e na bi gəmi ni da'a kan wu ghun kəne. Wu tli in mbatl na argon tu wu yari gwa.

25 Arni kem mə me bi den mə zəzar mbarəm jen kan mə kar wur kar kəne na ga berəm gəmi Barnaba na Bulus,

26 mbarəm ju kan wur mbatl gəzənka den bi kə Babom gəmi Yesu Almasihu gwa.

27 Ra'untuwo, arni mə kari in bar na Yahuda na Sila kə də wu kop kari na yari in argon tu mə rəsh gwa.

28 Ruhu kə Yam kop nan mi den ba də mə ne in argon gam bom na mənjin kan ba ndu kar kən gwa da'a.

29 Dəm ni bat na ci fingal tu kan ta'i tat war gwa, na ci tlu na mbərani. Ba kə cini tlu kə dabba tu kan ceni ti yarka gwa da'a. Ba kə la ni gam gin gip muri na mətli na moni ko moni na mətli kari da'a. Arba mbuni ine kən ni kə pi munju gwa. Də ar mbuni ine.

30 Kan ba la munju kan kar wuri gwa təpe wu ndara Antakiya, las tu mir mən kopiyi dom wur gwa kan wu bi wur rəshi təlankuri.

31 Wu zhit gipiwo ar gholi wur mbatl na shirəm ɓa'i bigul tu kan ra gipi gwa.

32 Arni Yahuda na Sila, munju kan mən yari shirəm kə Yam ni, pi tl-yari shiriəmi, den bi ɓa'i wur bigul na ndərtən kə mir ɓyar gip ngəshtən gəzən den Yesu.
33 Nan wu ɓom dəmi nan wur lasiwo, arni mir ɓyari la wur təp na ghol mbatl kə dəmi zhəlili kan wu pal rin kar munju kan kar wur gwa.
34 (Ama Sila shin ar mbun tə dəm lasi)*
35 Ama Bulus na Barnaba dəm gip bən Antakiya, las tu wi na jen na womti kulci mbarəm na pi wazu shirəm kə Babom gwa.

Bi nde Bulus na Barnaba nəm da'a

36 Den kaar kə wokoci gono Bulus wul Barnaba'e, <<Naa mə kop kaar kə mir ɓyar gip bən ju kup mə pi wazu shirəm kə Babom gwa, mə shin ci cina kə ngəshtən den Yesu gəzəni.>>
37 Barnaba ndu wu pən Yohana, kan ba pa la ti bi'e Markus gwa, nan wuri.
38 Ama Bulus shino ar mbun də ri nan ti da'a, domici tə ndara tə za wur ka gip Pamfiliya, tə mani ci cina gip mbap nan wur da'a.
39 Wu tli yar yam naar den shirəm tu, kan kogonge ba pən təp gəsi. Barnaba pən Markus kan wu to gip kungələn jikat mal wu ndara Saipəros.
40 Bulus ngapo tə pən Sila kan wu ndara, nan mir ɓyar la wur gip am na ne ger kə zo mbatl kə Babom gwa.
41 Tə kop gip atl kə Siriya na Kilikiya tə den ndəri dləri kə domtən kə mən kopi.

16

Ritən kə mbap kə Bulus kə rop

1 Bulus mbubar Darba kan tə ndara Listəra, las tu mən kopi gon ra mən sun'e Timoti. Naso mən Yahuda ni, mən ngəshtən den Yesu, ama baso mən Hellas ni.
2 Mir ɓyar kan gip bən Listəra na Ikoniya pi shirəm kə ho bar den ti.
3 Bulus ndu tə ri na Timoti gip ɓomi asəm gəsi, arni tə sər təka den bi kə mən Yahuda kan ba dəm lasi gwa, domici kup gəzən mom den'e baso mən Hellas ni.
4 Nan wu den kopi bən bəno, arni wu yari mbarəm argon tu mir mən kartəni na kiri mən cina kə domtən kə mən kopi kə Urushalima mo bi dene kan wi kop gwa.
5 Muntu ɗiri domtən kə mən kopi ndərtən gip ngəshtən gəzən den Yesu na womtitən den pət kup.

Bulus shin ruya kə mbarəm kə Makidoniya

6 Bulus na ga berəm ɓomi asəm gəs kop gip atl kə Pirijiya na atl kə Galatiya, nan Ruhu kə Yam za wur wu pi wazu gip atl kə Asiya dagwa.
7 Nan wu mbubar den bi atl kə Misiyawo, wu ndu wu bətl gam Arewa gip atl kə Bitiniya, ama Ruhu kə Yesu za wur da'a.
8 Arni wu kop gip Misiya kan wu ndara Tərowasa.
9 Gip dlom gaso arni Bulus shin ruya kə Ba mən Makidoniya gon dlor den liri gəs ba wule, <<Ter ɗe Makidoniya kə ne mi am ra.>>
10 Nan Bulus shin ruya tuwo, tə pən'e Yam ni ba la mi bi kə pi wazu Zo Shirəm kə Yesu gip Makidoniya, arni mə dəm daˈa kan mə ndara.

Lidiya gip Filibi nəm Yesu wi

11 Mə za Tərowasa gip kungələn jikat mal kan kor mə ndara Samotəras. Bar tlowo kan mə mbubar Niyapolis.
12 Mə za barta kan mə mbubar Filibbi, bar bən gip atl kə Makidoniya. Mən Roma ni ba dəm lasi. Kan mə mur na womti gip bəni.
13 Den pət Asabaro mə ɗəl gip bəni mə ri bi ɓula'i, las tu mə pən'e mi zam ba shirəm na Yam gwa. Mə dəm atl kan mə shirəm na mətli jen kan dom wur lasi gwa.
14 Nəm gip mətliyi kan kum miwo sun gəs ni'e Lidiya. Mən Tiyatira ni kan ba wur tutul dli mən bar wurpi kagwa, mən bote Yami. Babom ɓul

* **15:34 15.34** Tələnkuri jen ra na shirəm tu gipi da'a

mbatl gəs kə nəmi shirəm tu Bulus yari gwa kan tə ngəsh ti den Yesu.
15 Nan pi ti batisma na mbarəm kə bom gəso, arni tə la mi bi rin bom da tika na wultən'e, <<Kə mom a ngəshim den Babom Yesuwi, a lir kən kə ɗir dəm ni gip bom gəni.>> Kan tə meti mi se nan mə nəmi ti.

Bulus na Sila gip bom kə moni

16 Gasi gon nan mən den ritən kə ba shirəm na Yamo, mə mo na zher nye gər gon kan na dun itər kan ba kem tə mani yari argon tu ba pi cina ɗegwa. Tə zami babom gəs wurpi nar təp kə ba yari bar ju ba pi cina ɗegwa.
17 Nye gər tu kop Bulus na nami gəmi tə den la'i yar na wultən'e, <<Mbarəm jəno zher kə Yam tu kan nar man kup nami yam gwani. Wu yari in ni təp kə zami ɗəltən gip warwat pitəne.>>
18 Tə pi ta pi untu kə muri na womti. Ar pi untu har ba ghun Bulus kan tə bal ti rən den tika, tə wul dun itəri kan gip ti'e, <<Gip sun kə Yesu Almasihu ni a wul ki'e kə ɗəl ter gip ti!>> Lasi, arni dun itəri za ti.
19 Ama nan mən nye gər zheriyi shin'e təp zami wurpi gəzən i'dawo, arni wu nəm Bulus na Sila kan wu dəl wur rin bi bar pətka, cina də mən bəni.
20 Wu ri wur cina də mən tloyi shirəm kan wu wule, <<Mbarəm jən pali bən gəmi ka ghiruwi.
21 Wi mən Yahuda ni kan ba kulci den mə pi bar ju kan ndari da'a den kulci gəmi kə mən Roma kan mə nəm ko mə pi gwa.>>
22 Arni womti mbarəmi tli den Bulus na Sila wu nəm ɓe gəzəni. Mən tloyi shirəmi kem də tus tutul dli gəzənka də ɓo wuri.
23 Den kaar kə ɓe gəzən hoyiwo, kan ba la wur gip bom kə moni, na yari mən ne ger den bom kə moniyi den tə ne ger den wur hoyi, ba wu mani ɗəltən da'a.
24 Nan yari untuwo, arni mən ne ger den bom kə moniyi la wur gip kushi kan te gipi kagwa, kan tə tlat asəm gəzənka gip dlom giɓər basi nyash rop.
25 Gip dlom gaso, Bulus na Sila den shirəm na Yam na tli yar wuli kon ɗəɗa Yami, nami mir mən bom kə moniyi den kumi gəzəni.
26 Bat na momi, arni atl jirkət ti hoyi, kan ba kem gatl bin bom kə moniyi ba jiti ti. Biyi nəm arni kup bədlabən bom kə moniyi ɓulka, kano sarsari ju ɓal kogonge nari ba pətlka.
27 Nan mən ne ger den bom kə moniyi putu tə shin kup bədlabən bom kə moniyi na ɓuliwo, arni tə dlii bar səbər gəs tə ri kə ri gam gəs eka. Tə ndu ni pi untu domici tə pən'e mir mən bom kə moniyi kətər gəzən wi.
28 Ama Bulus tli yar tə wule, <<Ba kə kumi dli gi da'a! Mən ra kup ɗe! >>
29 Kan mən ne ger den bom kə moniyi ba wule də teri ti utu, tə kətər te gipika kan tə nda atl cina də Bulus na Sila tə den dədartəni.
30 Kan tə ɗəli wur ter kari tə wule, <<Kiri mbarəme, unun a pi kan a zam ɗəltən bi də məshtən gwawe?>>
31 Wu nəmi tə'e, <<Ngəsh ki den Babom Yesu, ki zam ɗəltəne, ki na kup munju gip bom da'i gwa.>>
32 Kan wu pi ti wazu zo shirəm kə Babom Yesu na kup mbarəm ju kan gip bom gəs gwa.
33 Gip gasi arni mən ne ger den bom kə moniyi yem wur tə ho'i wur usu gəzənka. Bartu anni pi ti batisma na mbarəm kə bom gəs kup.
34 Tə laa'i na ghol mbatli domici tə ngəsh ti den Yesu wi, ti na mən bom gəs kup. Kan tə yem ga Bulus na Sila tə te wur gip bom gəs tə bi wur fingal wu ci.
35 Nan bar tlowo, arni mən bom tloyi shirəmi kar mən ɓaltən kə dlom gəzən kar mən ne ger den bom kə moniyi na shirəm'e, <<Za mbarəm ju wu ndara!>>
36 Mən ne ger den bom kə moniyi wul Bulus'e, <<Mən bom tloyi shirəmi wule nan ki na Silawo də za kən kə ndara. Kəkəno ki mani ndaratəni. Mbərni zhəlili.>>

37 Ama Bulus bali mən ɓaltən kə dlomi'e, <<Wu ɓo mi gip dlom mbarəme kup na wu kum kə bi gəmi da'a, kup na mən mir mən atl kə Roma ni, kan wu la mi gip bom kə moni. Kəkəno wu ndu wu za mi mə ndara muri ituwa? Ba pi untu da'a! Se wini wu ɗir na gamgəzəni, wu la mi təp mə ndara.>>
38 Kan mir mən ɓaltən kə dlomi ba ri mən bom tloyi shirəmi na shirəm tu. Nan wu kum'e Bulus na Sila mən atl kə Romano, bərti nəm wur naari.
39 Arni wu ri bi wur bi, wu ɗəli wur ter gip bom kə moniyi kan wu lir wur den wu za bəni.
40 Den kar kə ɗəltən kə Bulus na Sila gip bom kə moniyiwo, arni wu pal rin bom də Lidiyaka las tu wu zam mir ɓyari, wu ɓa'i wur bigule. Kan wu nde ndaratəni.

17

Bulus pi wazu gip Tasalonika

1 Nan Bulus na Sila kop gip bən kə Amfibolis na Apoloniyawo, arni wu mbubar Tasalonika, las tu bom domtən kə mən Yahuda gon ra gwa.
2 Kandatu Bulus ba kur pigwa, tə te gip bom domtən kə mən Yahuda, den pət Asabar myakan tə den bali shirəm nan wur gip shirəm kə Yami.
3 Tə ceti wur gamka na yari wur tetla-tetla den ar nəm Almasihu te yarka tə kum dli tə məshi, kan tə tli gip məshi mbarəme. Bulus wul wur'e, <<Yesu tu kan a pi in shirəm den ti tu ni'e Almasihu.>>
4 Jen gip mən Yahudayiwo shirəmi nəm wuri kan wu nde Bulus na Sila kari. Untu ni es jen na womti kan mən Yahuda ni da'a kan ba bərti Yam gwa, na mətli jen kan mom wur nar gip bəni gwa.
5 Ama mən Yahudayi nəm na ghuve, kan wu dom bes mbarəm kə ba bar pəte, wu dəm mən me gam kə gəzan bar na tli bən mbatli. Kan wu nde bom kə Yason gami wu den ngeni də ɗəli Bulus na Sila ter kari kar mbarəme.
6 Ama nan wu zam wur dawo, arni wu dəl Yason na mir ɓyar jen wu ri wur cina də mən tloyi mbarəm shirəm kə bəni. Wu tli yar wu wule, <<Mbarəm jin kan tli mbatl mbarəm ko-ako gip atl kundərəndlip ni jin kəkən mbubar ɗewi,
7 kan Yason ba shu wur gip bom gəsi. Wi ni den nge kopi kulci kə Bar Gun kə Roma, wu den wultən'e gun gon ra esi, muntu ba la ti bi'e Yesu gwa.>>
8 Nan wu kum muntuwo, arni womti mbarəmi na kiri kə bəni palka ghiru-ghiru.
9 Kan wu kem Yason na nami kə ɓatli wurpi gon kə də za wur wu ndara ra, kan wu za wur wu ndara.

Bulus na Sila gip Biriya

10 Nan gas ndawo, arni mir ɓyari kar Bulus na Sila su Biriyaka. Nan wu mbubaro, arni wu te gip bom domtən kə mən Yahuda.
11 Mbarəm kə Biriya ra na ɓuli mbatl man mbarəm kə Tasalonika, domici wu nəm shirəm tu Bulus yari den Yesu gwa na ghol mbatl naari. Arni wu zhit gip Shirəm kə Yam den kogonge pəte, kə də wu shin ko argon tu Bulus yari wuro untuni anra.
12 Mən Yahuda na womti ngəsh wur den Yesu na kiri mətli jen kan mən Yahuda ni da'a kan mom wur nar gwa na moni jen kan mən Yahuda ni da'a na womti.
13 Nan mən Yahuda kan gip Tasalonika kum'e Bulus den pi wazu kə shirəm kə Yesu gip Biriyawo, arni wu ma wu ndara barta. Wu co womti mbarəmi kan wu tli bən mbatli.
14 Arni mir ɓyar tli dene bəle-bəle, kan wu la Bulus təp wu si ti bi bar ɓula'i, ama Sila na Timoti sa kaar gip Biriya.
15 Mbarəm ju kan la Bulus təp te nan ti gip Atina kan wu nde paltən Biriya. Wu pal na shirəm tu kan Bulus kari bar Sila na Timoti gwa den'e wu zho wur wu zam ti.

Bulus pi wazu gip Atina

16 Nan Bulus ra gip bən Atina den ɓuti cwattən kə Sila na Timotiwo, ar ghun ti nar nan tə shin tat war ju mən Atina ba bote wur ko təp ako gip bəni gwa.

17 Kan tə bali shirəm gip bom
domtən kə mən Yahuda na mən
Yahuda na mən bərti Yam kan mən
Yahuda ni dagwa. Tə pa bali shirəm
na mbarəm gip bar pət se na gəni na
munju kan ra lasi gwa.
18 Me gam kə mən kulci kə
Ipikuriya na mən kulci kə Sətokiya
jen pare bali shirəm nan ti. Jen gip
wur ngen momi na wultən'e, <<Unun
mbarəm mən ndu'i shirəm den argon
tu tə mom da'a tu den ndu'i yariwe?
>> Jen ngapo wu wule, <<Mə kum
wule ti ni den shirəm den mən dəki
yam jeni.>> Wu yari ni untu domici
Bulus ni den pi wazu zo shirəm kə
Yesu na tlitən kə məshi mbarəme.
19 Kan wu pən Bulus wu su nan ti
kə ba me gam kə Aropagus, las tu wu
wul ti'e, <<Mi mani momi unun kulci
tu kə ɗiri mi ba yari gwaya?
20 Pel bar ni kə ɗiri mi, mə ndu mə
mom unun ar ba kulci.>>
21 Kup mbarəm kə Atina na mən
dəki kan ba dəm barta ba pa'ini
wokoci gəzən den pi argon da'a bom
na yari ko kumi shirəm den pel bari.

22 Bulus dlər cina də me gam kə
Aropagus tə wule, <<Mən Atina! A
shin ko təp ako'e kən mbarəm ni mən
pəni adini hoyi.
23 Nan a kop gip bən gino a zhit tat
war ju kə bote wur gwa. Den nəm
gip las juwo a zam rəsh'e, KƏ YAM TU
KAN MOM TI DAGWA. Kəkəno argon
tu kə bote ti bat na momi gəs gwa ni
a shirəm den ti.

24 <<Yam muntu kan pi atl
kundərəndlip na kup bar ju gipi gwa
ni'e Babom kə yam na atli. Eso tə
dəm gip bom kə yam ju kan mbarəm
tu na am gəzən gwa dak.
25 Tə pa ngen argon kan mi mani pi
na am gəmi, mə pi ti argon tu tə hol
gwa dak, domici ti na gam gəs ni ba
bi mbarəm kup rai na dli'i shukutəni
na ko unu esi.
26 Təp kar mbarəm nəm kan tə
pi gwa ni tə pi mbarəm kə atl
kundərəndlip. Tə tlowi kan tə'i nde pi
gəzən den ko gigasi ni na ko ako ni
wi dəmi.

27 Yam pi ni untu kə də mbarəm
ngen ti den ko wi zam ti wi ni wu kar
am gwa, kup na tə dlyam na kogonge
gip mi da'a.
28 <Domici gip mani pi bar gəs ni
mə dəmi, mə mani pi bari, kan mə
zam gəs kə dəmi ra.> Kandatu mən
kon gin jen wule, <Mən mimir gəs
ni.>
29 <<Tun nan mən mimir kə
Yamno, ba mə pən ni'e ti nəra wule
argon tu pi na zənariya ko azurpa ko
tate, kan mbarəm gip mani pi bar gəs
pi gwa da'a.
30 Terkawo, Yam bali gerka den
holi momi bar ju, ama kəkəno tə kem
də mbarəm kup ko-ako ci atl gam kar
ti den warwat pitən gəzən wu pal kar
ti.
31 A yari in ni muntu domici tə ne
pət gon kan ti tloyi atl kundərəndlip
shirəm kan ra dlat təp kar mbarəm
tu tə zəzari gwa. Tə kem də
mbarəm kup mom muntu təp kə ba
tli mbarəmi gip məshi mbarəme.>>
32 Nan wu kum shirəm den tlitən kə
məshi mbarəmo, arni jen pali ka bar
kə gyatl gip nge, ama jen wule, <<Mi
ndu mə kum ki ra den bar ju gas jen
esi.>>
33 Na yari untuwo, arni Bulus za ba
me gami.
34 Mbarəm jen pal mir mən kopi
Bulus kan wu ngəsh wur den Yesu.
Gip wuro Diyonisiyus ra, nəm gip ba
me gam kə Aropagus, na nagər gon
es mən sun Damaris, na mbarəm jen
esi.

18

Bulus mo na Bəriskila na Akila gip Korinti

1 Den kar kə muntuwo, arni Bulus
za Atina tə ndara Korinti.
2 Barta ni tə mo na mən Yahuda
gon mən sun Akila, mən Pontus goni,
muntu kan iza ni Italiya na nagər
gəs Bəriskila gwa. Wu za ni Italiyaka
nan Kaisar Kəlaudiya kem den də
mbarəm kə Yahuda kup za atl kə
Roma gwa. Bulus ri kə shini gəzəni,
3 domici tə mən pi tenti ni wule wi,
arni tə dəm tə pi mbap nan wuri.

4 Den kup pət Asabaro, Bulus ba bali shirəm na mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a gip bom domtən kə mən Yahuda, kə də wu nəm den'e Yesu ni'e Almasihu.

5 Nan Sila na Timoti tli sur Makidoniyawo, arni Bulus bi wokoci gəs kup den pi wazu, tə den yari mən Yahuda den Yesu ni'e Almasihu.

6 Ama nan mən Yahudayi nge shirəm kə Bulus na yari ti məgən shirəmo, arni tə bat kushka kə den tutul dli gəska kan tə wul wur'e, <<Na də bəran gin sa den gam gini! Amo a ho gam gən wi. Pare'e kəkəni, aa pi ni wazu munju kan mən Yahuda ni dagwa.>>

7 Kan Bulus ba za bom domtən kə mən Yahudayi tə ndara bom kə Titiyus Yustus, muntu mən Yahuda ni da'a kan ba bote Yam gwa. Bom gəs ni kosak na bom domtən kə mən Yahudayi.

8 Kərisbus, bari kə bom domtən kə mən Yahudayi, na kup munju kan gip bom gəs ngəsh wur den Babom Yesu. Mən Korinti na womti kan kum Buluso wu ngəsh wur den Yesu, kan ba pi wur batisma.

9 Den pət gon gip gaso, Babom shirəm na Bulus gip ruya, tə wul ti'e, <<Ba kə kum bərti da'a, ci cina na shirəmi, ba kə yon gi da'a.

10 Ami ra nan ki. Ko nəm murgon ba mani ɗirtən tə pi dlan nan ki tə kumi'i dli da'a. Mbarəm ra na womti gip bən kən kan baa pal mbarəm gən gwa.>>

11 Arni Bulus dəm lasi kə sheti ghon nəm na kyar mukka, tə den kulci wur shirəm kə Yam den Yesu.

12 Ama nan Galiyo dəm gobna kə Akayawo, arni mən Yahuda mo gam wu nəm Bulus kan wu ri ti bom tloyi shirəmi.

13 Arni wu wule, <<Mbarəm kən den ndu'i tə kem mbarəm gəmi wu bote Yam bom na den təp tu kulci gəmi yari gwa.>>

14 Ama nan Bulus ba ri kə shirəmo arni Galiyo wul mən Yahudayi'e, <<Kən mən Yahuda, də wule shirəm gin tuwo den wani bar gon ni tə pi ko ceni doka kawo, da aa zam bar kə nəmi gip shirəm gin tu, a kum kəne.

15 Ama nan shirəm ni den ga kalma na sunye na den kulci gino, pa'ini shirəm tu kən na gam gini. Aa dəm mən tloyi shirəm den bar ju da'a.>>

16 Arni tə kar wurka ter gip bom tloyi shirəmi.

17 Arni kup wu bal wur den Sostanisu, bari kə bom domtən kə mən Yahudayi kan wu ɓo ti te bədlabən bom tloyi shirəmika. Ama Galiyo pi wule tə shin ni da'a.

Bəriskila, Akila na Apolos

18 Bulus dəm gip Korinti kə wokoci goni. Kan tə za mir ɓyari tə to gip kungələn jikat mal tə ndara gip atl kə Siriya, nan ti na Bəriskila na Akila. Kapən tə ndarawo, tə fili gamka gip bən kə Kankəriya, den kandatu mən Yahuda ba pigwa, kə nune pa'i pi argon tu tə wule ti pi gwa ituwi.

19 Wu mbubar gip bən kə Afisa, las tu Bulus za ga Bəriskila na Akila gwa. Tə te gip bom domtən kə mən Yahuda kə bali shirəm na mən Yahudayi.

20 Nan wu lir ti kə də tə dəm ra nan wuro arni tə nge gəsi.

21 Ama tə ndarawo tə wul wur'e, <<Aa pal ra ɗir gas jen esi, Yam ni ndu gwa.>> Kan tə to gip kungələn jikat mal tə za bən kə Afisa.

22 Nan tə mbubar Kaisariyawo, arni tə su Urushalima tə shirmi domtən kə mən kopi kan tə su gip bən Antakiya.

23 Nan tə ɓom dəmi gip bən Antakiyawo, arni Bulus ndara kan tə pi ta kopi las gip atl kə Galatiya na kə Pirijiya, tə den ndəri la'i mbatl kə mir mən kopi.

24 Wokoci tawo mən Yahuda gon ra mən sun Apolos, mən Alekzandəriya, tə ɗir Afisa. Mbarəm ni kan kulci bar nar gwa, na momi shirəm kə Yam hoyi.

25 Tə zam kulci den təp kə Babom Yesu, kan tə kulci mbarəm hoyi den Yesu kandatu muntu kan mom'e argon tu tə yariwo hoyi ni gwa. Ama batisma kə Yohana ni katl tə momi.

26 Tə pare shirəm bat na bərti gip
bom domtən kə mən Yahuda. Ama
nan Bəriskila na Akila kum tiwo, wu
la ti bi rin bom da wurka kan wu yari
tə ra hoyi den təp kə Yami.
27 Nan Apolos pən ti te gip atl kə
Akayawo, arni mir ɓyar gip Afisa ɓa'i
ti bigul den tə ndara, kan wu rəshi
mir mən kopi kan gip Akaya gwa
təlankuri, na liri gəzən den wu nəm ti
na am rop-rop. Nan tə mbubaro, tə
pi bar ju baa gode wur'e ti bar mən
ne am ra ni kar munju kan ngəsh
wur den Yesu gwa təp kə ba zo mbatl
kə Yami.
28 Tə bali shirəm nar na mən
Yahuda cina də mbarəme, na yari
wur dyatləm gip shirəm kə Yam den
Yesu ni'e Almasihu.

19

Bulus gip Afisa den ritən kə wazu gəs kə myakan

1 Nan Apolos ra gip Korintiwo, arni
Bulus kop gip dlom atli tə mbubar
Afisa. Barta ni tə zam mən kopi jeni,
2 kan tə ngen momi kar wur tə
wule, <<Kə nəm Ruhu kə Yam wokoci
tu kə ngəsh kən den Yesu gwaya?
>> Arni wu nəmi ti'e, <<O'o, mə taɓe
kumi den'e Ruhu kə Yam gon ra
da'a.>>
3 Kan Bulus ba ngen momi tə wule,
<<Untuno, unu batisma ni pi ine?
>> Kan wu bali ti'e, <<Batisma kə
Yohana ni.>>
4 Bulus wule, <<Batisma kə
Yohanawo kə munju kan bali kar
warwat pitən gəzən gwani. Tə yari
mbarəm kə Isra'ila den wu ngəsh
wur den Yesu kan ba ɗir den kar gəs
gwa.>>
5 Nan wu kum muntuwo, arni pi
wur batisma gip sun kə Babom Yesu.
6 Bulus ne am den wuro, arni Ruhu
kə Yam sur den wuri, kan wu shirəm
na dəki bi jeni, wu den yari shirəm tu
kan Yam bi wur kə də wu yari gwa.
7 Bar kə mbarəm kutl-cet rop ni
kup gəzəni.
8 Kano Bulus ba te gip bom domtən
kə mən Yahuda tə pi wazu bat na bərti
kə kyar myakan. Tə bali shirəm nan
wur den dəmi kə Yam gun gip mbatl
kə mbarəme na ndu'i tə dəl wuri.
9 Ama jen gip wur na lati gami kan
wu nge ngəshtən den Yesu ka. Cina
də mbarəm kup arni wu yari məgən
shirəm den təp kə Yesu. Arni Bulus
za wuri. Tə ndara na mən kopiyi
kan tə pi ta bali shirəm nan wur
den kogonge pət gip bar kushi kan
Tiranus ba kulci mbarəm gwa.
10 Untuni tə ci cina nari kə sheti
ghon rop, ar ba kem kup mən Yahuda
na munju kan mən Yahuda ni da'a
kan ba dəm gip atl kə Asiya gwa ba
kum shirəm kə Babom Yesu.

Mimir mir moni kə Siva

11 Yam pi bar kə nəmi bi na am bom
na munju kan ba kur shin gwa təp
kar Bulus.
12 Ba kur yem tutul sari bangani na
ga lulur la'i kə pi mbap gəs də ri mən
kumi dli, kan də kumi dli gəzən pa'i.
Dun itər ma wu ɗəl gip mbarəm ka.
13 Wokoci tawo mən Yahuda jen ra
kan ba kop las na ɗəli dun itər ter
gip mbarəm ka ra. Wu ndu wu pi ta
nəmi sun kə Yesu kə ɗəli dun itərka
gip mbarəme, arni wu wule, <<Gip
sun kə Babom Yesu, muntu Bulus ba
pi wazu gəs gwa, a wul ki'e kə ɗəl
teri.>>
14 Gip wuro mir moni jen nyingi kə
Siva, bari kə mən keri bar ju ɗiri Yam
gwa kə mən Yahuda, den pi untu.
15 Gasi gono wu ndu wu pi untu,
arni dun itəri nəmi wur tə wule, <<A
mom Yesu, kan a pal a mom Bulus,
ama kən ga woni?>>
16 Arni mbarəm mən dun itəri zop
wur, tə tli nan wuri. Tə bi wur ish
na ɓe kan wu yem na asəm wu za gip
bomi gəs koni na bəran bətə-bətə.
17 Nan mən Yahuda na munju kan
mən Yahuda ni da'a kan ba dəm gip
Afisa kum shirəm tuwo, bərti nəm
wur naari. Kan sun kə Babom Yesu
ba zam ɗəɗatən hoyi.
18 Na womti gip munju kan ngəsh
wur den Yesu ɗir gip dlom mbarəme,
kan wu yari warwat pitən gəzəni.
19 Na womti kə munju kan pi bar
kə dləkəntən far ɗiri təlankur gəzən kə
ba lasi nəm kan wu kerika den ger kə

mbarəm kup. Nan wu dom wurpi kə kup tələnkuriwo, an ri zangu hauya rop na tatli (50,000) kə azurpa.
20 Təp untuni shirəm kə Babom Yesu ri na dlyami kan ba nar gip ndərtən gəsi.
21 Den kaar kə pitən tuwo, Bulus pən tor gip mbatl gəs den tə su Urushalima, tə kop gip Makidoniya na Akaya. Kan tə wule, <<Den kaar kə sutən bartawo aa pa te Roma.>>
22 Kan tə kar mir mən ne ti am ra mbarəm rop, Timoti na Erastus Makidoniya, ama ti ngapo kan tə mur na womti gip atl kə Asiya.

Tli mbatl gip Afisa

23 Wokoci tani bar tli mbatl ra gip Afisa gip nge Təp kə Yesu.
24 Mən desi gəlla azurpa gon mən sun Dimitəris des mir bom kə mutli-yam Artimis na azurpa kandatu bariyi ra gip bom gəs gwa. Muntu ba ɗiri ti na nami mən pi mbapi wurpi na naari.
25 Tə dom wur kə ba las nəm, na jen es munju ba pi mbap kan wule gwazin gwa. Tə wul wur'e, <<Mir moni, kə mom'e mə zam wurpi nar den mbap kəni.
26 Kən den shini na kumi kandatu mbarəm tu Bulus tla gam kan tə jili mbarəm na womti ɗe gip Afisa na ko-ako gip atl kə Asiya gwa. Tə wule yam ju kan mbarəm pi na amo yam ni da'a ko njem.
27 Bar kə tli mbatliwo ar ni'e ba'e təp kə zami wurpi gəmi ni katl baa zam wani sun da'a, ama bom kə naari mutli-yam Artimis ma baa dəm den bi argon ni da'a. Mutli-yami na gam gəsi, muntu kan kup mbarəm kə Asiya ba bote ti na atl kundərəndlip, ba hol zami nartən den ger kə mbarəme.>>
28 Nan wu kum shirəm tuwo, lo ci wuri kan wu nəm la'i yar na wultən'e, <<Naari ni Artimis kə Afisa ra!>>
29 An ri kətəgon da'a, arni bəni palka ghiru-ghiru. Mbarəm kə bəni nəm Gayus na Aristarkus, berəm ɓomi asəm kə Bulus kan tli tor Makidoniya gwa, kan wu zho wur biyi nəm wu ne gam las tu mbarəm kə bəni ba dom wur gwa.
30 Bulus ndu tə ri cina də womti mbarəmi, ama mən kopi za ti da'a.
31 Jen gip mən bəni ma, mir berəm kə Bulus, kari ti bar na shirəm wu den liri gəs den ba də tə te las tu mbarəm dom wuri gwa da'a.
32 Domtəni pika ghiru-ghiru, jen den la'i yar na yari mənkəni, kan jen ngapo mənta. Na womti gəzən ma wu mom utun dom wur lasi da'a.
33 Mən Yahudayi dəl Alekzanda te cinaka, kan jen gip womti mbarəmi ba la yar den argon tu tə pi gwa. Tə pi am den də yoni, kan tə pare shirəm ho'i gam gəs cina də mbarəme.
34 Ama nan wu momka'e ti mən Yahudano, arni wu wom bar biyi nəm kə bar kə awa rop wu den wultən'e, <<Naari ni Artimis kə Afisa ra!>>
35 Mən yari argon tu kan baa pi gip bəni tla gam kə womti mbarəmi kan wu yoni. Arni tə wule, <<Mbarəm kə Afisa, mbarəm kə atl kundərəndlip mom'e bən kə Afisa ni'e mən ne ger den bom kə Artimis mən nartəni, na tat mən nartən gəsi, muntu kan nda sur yam gwa.
36 Ra'untuwo, tun nan murgon baa mani nge munju dawo, te ni mbatl kaarka, ba kə pəni bar na zhotən da'a.
37 Kə ɗiri mbarəm jən ɗe, kup na wu pini mur kə bar mən tsarki jen gip bom kə yam ko yari məgən shirəm den mutli-yam gəmi da'a.
38 <<Dimitəris na mən pi mbap kan nəm na gwas ni ra na shirəm den murgono, bom tloyi shirəm ju na mən tloyi shirəm lasi. Wi mani ri shirəm gəzən barta.
39 Argon ni ra es kan kə ndu ɗiriwo, baa mani pa'i shirəmi gip me gam kə mir mən atl kan yerda na doka gwa.
40 Kandatu ar rawo, mən ra gip tli mbatl kə də nəm mi den mə tli mbatl bən den argon tu pi sekən gwa. Den muntuwo mi mani yari argon tu kan

pi gwa da'a, tun nan gəs kə pitən gəs ra dagwa.>>
41 Nan tə pa'i yari muntuwo, arni tə wul mbarəm kan dom wur gwa'e wu ndara.

20

Bulus gip Makidoniya na Hellas

1 Nan mbatl murwo, kan Bulus ba kar bar den mən kopi, den kaar kə pi wur shirəm ɓa'i bigule. Arni tə pali wur bi tə ndara Makidoniya.
2 Tə kop gip atli tə den ta yari shirəm ɓa'i bigul mən kopi, har tə mbubar Akaya gip atl kə Hellas,
3 las tu tə dəm kə kyar myakan gwa. Mən Yahuda gudlumi wu pi ti məgən pitən nan tə den bi totən gip kungələn jikat mal tə ndara Siriya gwa, arni tə pən gip mbatl gəs tə kop təp gip Makidoniya.
4 Munju kan den ɓomi asəm nan ti gwa ni'e ga Supataras nya Pirus mən Biriya, na Aristarkus, na Sikundus mən Tasalonika, Gayus mən Darba, na Timoti, na Tikikus na Tərofimus mən atl kə Asiya.
5 Mbarəm ju ci cina kan wu ɓut mi gip Tərowasa.
6 Ama mə za Filibbi mə jikat mal den kar kə Nyel Jikat Bədlabəni, arni muri nantam den kariwo kan mə zam wur gip Tərowasa, las tu mə dəm kə muri nyingi gwa.

Tli Yutikus gip məshi mbarəm gip bən Tərowasa

7 Den pət Asabar kə sito mə dom mi las nəm kə də mə ci fingal na fingal kə Babomi. Bulus shirəm na mbarəme, domici tə ndu ndaratən bar ni tlo gwa, tə pi ta shirəm ar bari dlom gasi.
8 Utu pitila ra na womti den ci gip kushi kə to yami ka, las tu mə dom mi gwa.
9 Njon den tagawo nye mbarəm gon ra mən sun Yutikus, ger umur nəm ti kan umur ba pən tika nan Bulus den ta shirəm gwa. Nan tə den umur to den ɓiti kushi kə myakan to yami kawo, arni tə nda sur atl kan ba pən ti məshi.
10 Bulus ɗəl sur atl tə ngus kar nyayi, tə la am den ti, kan tə wule, <<Ba də ar ghun kən ni da'a. Tə ra na rai.>>
11 Kan tə pal to kushi kə yamiyi ka tə njetəl bərədi tə bi mbarəm wu ci. Den kar kə tlyari shirəm kə Bulus bari tlotən kə baro, arni tə ndara.
12 Mbarəm kan lasi gwa pən nye mbarəmi wu ri ti bom na rai, kan kup wu shem dene hoyi.

Bulus pali bi kiri mən cina kə domtən kə mən Kopi kə Afisa

13 Mə nda cina mə to gip kungələn jikat male kan mə ndara bən kə Asos, las tu mə ri kə pəni Bulus gwa. Untu ni tə wule mə pi domici ti ndara ni den asəme.
14 Nan tə zam mi gip Asoswo, arni mə pən ti gip kungələn jikat mali mə ndara gip bən kə Mitilini.
15 Bar tlowo arni mə to gip kungələn jikat mal kan mə ne gam den bishidi bən kə Kiyos. Zut bar tlowo, arni mə ndara kan mə te den bishidi bən kə Samos. Den zut pəto kan mə mbubar gip bən kə Militus.
16 Bulus pən tor gip mbatl gəs kə də tə to gip kungələn jikat mal tə bi kaar bən kə Afisa den tə ndu tə dəm gip atl kə Asiya da'a. Ti ni den zhotən tə mbubar Urushalima, arni ba piwo, tə mbubar wokoci kə nyel Pentikos.
17 Nan Bulus ra gip Milituso, arni tə kar bar den də kiri mən cina kə domtən kə mən kopi kə gip bən Afisa zam ti.
18 Nan wu mbubar kar tiwo, tə wul wur'e, <<Kə mom kandatu a pi dəmi gən nan ami ra nan kəne, pare den gas tu kan a cwat ɗe gip atl kə Asiya gwa.
19 A bote Babom na pali gam gən ami argon ni da'a na lune, kup na a tla godetən nar den bar ju mən Yahuda gudlumi den wi pim gwa.
20 Kə mom'e a za argon kaar gip wazu gən kan baa ne in am ra gwa da'a ama a kulci in gip dlom mbarəme na kopi bom bomi.
21 A yari kup mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a den

ar nəm wur te yarka wu pal kar Yam gip ci atl gami, də wu ngəsh wur den Babom gəmi Yesu.

22 <<Artu kəkəno, na kopi kə Ruhu kə Yami, a su ni Urushalima. A mom unun ba zamən suka da'a.
23 Argon tu a momwo ar ni'e, gip kogonge bəno Ruhu kə Yam dəlim kəm den ɓaltən gip bom kə moni na kumi dli den ɓuti gəni.
24 Kup na untu, amo a pən dəmi gən na rai den bi argon ni karəm da'a, kan ri kə də a pa'i totən kə zami bar kə də a pa'i mbap tu kan Babom Yesu bim gwa. Mbap yari Zo Shirəm den zo mbatl kə Yami.
25 <<Kəkəno a mom'e ko nəm ra gip kən kan a kop na pi wazu den dəmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəm kan baa'i shin ger gən es gwa.
26 Ra'untuwo, a yari in sekən den a ɗəlka gip bəran kə mbarəm kup wi.
27 Na ho bi, a hol yari in kup bar ju kan Yam ba ndu kə mom gwa da'a.
28 Ra untuwo, neni ger den pitən gini na mbarəm ju kan Ruhu kə Yam bi in kə ne ger den wur gwa. Dəm ni mən ne ger den domtən kə mən kopi Yami, muntu kan tə pali gwas təp kar bəran kə nya gəs gwa.
29 A mom'e ami ni a ndarawo, mən kulci kə lar wule mamal ba ɗir gip dlom gini, kano wi za mən kopiyi da'a.
30 Jen gip kən ma ba tlyam na ceni lar kə zhimbəl argon tu kan untun anra gwa kə də wu dom mir mən kulci kar wuri.
31 Untuwo, dəm ni gəɗin! Mom ni'e a za dəli kəm kogonge gip kən da'a kə sheti ghon myakan, na kumi dli nar gip pi in wazu.

32 <<Kəkəno a taa kən am də Yami na shirəm kə zo mbatl gəsi. Shirəm tu kan baa kem kən kə nartən kan tə bi in ho bar tu kan gegin ni, kan Yam ba bi mbarəm gəs kup gwa.
33 A ndu də azurpa ko zənariya ko tutul dli kə ko nəm gin ar dəm gwan da'a.
34 Kən na gam gin mom den a pi mbap na am gən kən kə zami kup bar ju ami na ga berəm ɓomi asəm gən ba ndu gwa.
35 Gip kup argon tu a piwo, a nune in wi den na pi mbap hoyiwo ar nəm mi te yarka mi ne am munju kan ndər dagwa. Mə tune ni shirəm tu Babom Yesu na gam gəs yari gwa'e, <Mbarəm ba zam nartən wokoci tu tə bi bar mbarəm gwa ar man wokoci tu tə nəm kar murgon gwa.> >>
36 Nan tə pa'i yari muntuwo arni tə ngus den gam ghurəm na kup gəzəni kan tə shirəm na Yami.
37 Kup gəzən kul nan wu den nəmi gəs ɗir gip dlom kə pali ti bi gwa.
38 Argon tu ɗiri wur dun mbatl naaro ar ni'e shirəm tu tə yari gwa den'e wi'i shin ti da'a. Kan wu la ti təp su kar kungələn jikat mali ka.

21

Sitən kə Bulus Urushalima

1 Nan mə pali wur biwo, arni mə to gip kungələn jikat mal mə bətl gam atl kə Kos kan te dlom malka gwa. Bar tlowo kan mə ndara bən kə Rodusa kan mə za barta mə ne gam bən kə Patara.
2 Mə zam kungələn jikat mal kan ba ri kə jikat mal nari də te atl kə Finiks gwa, arni mə to gipi mə ndara.
3 Nan mə mbubar las gon kan mə mani shini Saipəroso, kan mə ne gam kudu na bəni mə ndara Siriya. Mə te den bishidi kə Taya mə dləri, las tu ba ri kə shu'i gosgam kə gip kungələn jikat mal gəmi gwa.
4 Mə zam mən kopi kə lasi kan mə dəm nan wur kə muri nyingi. Təp kar Ruhu kə Yamo arni wu lir Bulus den ba də tə su Urushalima da'a.
5 Ama nan muri ju mə yem den mi pi lasi pawo, arni mə za wur kan mə ci cina na ɓomi asəm gəmi. Kup mir mən kopiyi, mətli gəzən na mimir gəzən la mi təp wu ɗəli mi gip bən wu si mi bi ɓula'i. Arni mə ngus den gam ghurəm gəmi mə shirəm na Yam kan mə pali bi ɓyari.
6 Den kar kə pali bi na ɓyaro, arni mə to gip kungələn jikat male, wu ngapo kan wu pal gəzən bomi.

7 Mə ci cina na ɓomi asəm gəmi, mə
za Taya mə mbubar Tolimayis, las tu
mə shirmi mir ɓyar kan mə dəm nan
wur kə nde pət nəm.
8 Bar tlowo arni mə ndara, mə
mbubar Kaisariya kan mə dəm gip
bom kə Filibus mən pi wazu kə Zo
Shirəmi, nəm ni gip mbarəm nyingi
ja.*
9 Tə ra na mimir mir mətli wupse
kan gudlumi wu dagwa. Kogonge gip
wur ba mani yari argon tu Ruhu kə
Yam ɓuli wur ger wu shin gwa.
10 Nan mən ra barta kə muri na
womtiwo, mən yari shirəm kə Yam
gon mən sun Agabus tli sur Yahuda.
11 Tə sur kar miwo, arni tə pətl zap
ɓali tutul tli kə Bulus kan tə ɓal asəm
na am gəs nari. Kan tə wule, <<Ruhu
kə Yam wule, <Untuni mən Yahuda
kə gip Urushalima ba ɓal mən zap
ɓali tutul tli kəni kan wu la ti am də
munju kan mən Yahuda ni dagwa.>
>>
12 Nan mə kum muntuwo, arni
min na mbarəm kan lasi gwa lir
Bulus den ba də tə to Urushalima
da'a.
13 Kan Bulus ba nəmi mi'e, <<Unun
kem kə kuli, kə də kə cenim mbatl
kaya? A ɓa mbatl dlom gamwi ba'e
də ɓaləm katl da'a, ama kə də a məsh
gip Urushalima den bi sun kə Babom
Yesu.>>
14 Nan mə mani tle gam gəs dawo,
arni mə za ti kan mə wule, <<Na də
ndu'i kə Babom ndol untuyi.>>
15 Den kar kə muntuwo, arni mə
dləri mbatl kə ndaratən Urushalima.
16 Jen gip mən kopi kan tli ter
Kaisariya kop mi kari, kan ba ri
mi bom kə mbarəm gon mən sun'e
Mənason, las tu mə dəm gwa. Tə
mbarəm kə Saipəros kan nəm gip
mən kopi kə parko gwani.

Bulus Mbubar Urushalima wi

17 Nan mə mbubar gip Urushali-
mawo, mir ɓyar nəm mi na am rop-
rop.
18 Bar tlowo arni Bulus na nami
gəmi ri kə shini Yakubu, kup kiri mən
cina kə mən kopi ra lasi.
19 Bulus shirmi wur kan tə yari
wur ndekes bar ju kan Yam pi munju
kan mən Yahuda ni da'a gip mbap
gəs gwa.
20 Nan wu pa'i kumi gəso, arni
wu ɗəɗa Yami. Kan wu wul Bu-
lus'e, <<Erəmi, ɓa shin kandatu mən
Yahuda na womti ngəsh wur den
Yesu gwa, kup gəzən ngapo mən bi
gam gip kopi kulci kə Musa ni.
21 Yari wur wi den'e kə kulci kup
mən Yahuda kan ba dəm gip munju
kan mən Yahuda ni da'a den wu za
kopi kulci kə Musa ka, na yari wur
den ba də wu sər mimir gəzən ko wu
kop bar ju mən kan mən Yahuda ni
ba kop gwa da'a.
22 Unun mi piwe? Wi kum den'e kə
mbəra wi.
23 Ra untuwo pi argon tu mi yari'i
gwa. Mbarəm wupse ra ɗe nan mi
kan pəni gam gəzən den argon tu wi
pi Yam gwa.
24 Ri na mbarəm ju. Mo gam nan
wur gip pi bar ju kan ba pi kə pali
mbarəm dləran cina də Yam gwa.
Batl kup argon tu ar nəm gwa kə də
fili wur gamka. Na untuni mbarəm
kup ba mom'e bar ju ba yari den
kiwo larni, ama den ki na gamgi den
dəmi na kopi kulci kə Musa.
25 Den bi kə munju kan mən
Yahuda ni da'a kan ngəsh wur den
Yamo, mə rəshi wur tələnkur wi den
argon tu mə ne bi dene gwa'e ba wu
ci argon tu ta'i tat ware, ko tlu na
mbərani gipi, ko tlu kə dabba tu kan
ceni tini yarka gwa, na də ba wu la
gam gəzən gip muri na mətli na moni
kari da'a.>>
26 Bar tlowo arni Bulus yem
mbarəm ju kan ba pi wur bar ju kan
ba pi kə pali mbarəm dləran cina də
Yam gwa kup nan ti. Kano tə te gip
bom kə Yami kə də yari gip mbarəm
den muri ju ba pən kə pali mbarəm
dləran cina də Yami na mboshi Yam
dabba den am kə kogonge gip wur
gwa.

Nəm Bulus gip Bom kə Yam gip

* **21:8 21.8** Nəm gip nyingi ju kan zəzari kə ne ger den bi fingal gip Urushalima gwa. Shin gip Tələnkur Mbap kə Mir Mən Kartəne 6.1-6.

Urushalima

27 Nan muri nyingiyi ba ri kə patəno, arni mən Yahuda jen kan tli tor gip atl kə Asiya gwa ba shin Bulus gip Bom kə Yami. Wu tli mbatl kə womti mbarəmi kan wu nəm ti
28 wu den la'i yar na wultən'e, <<Mbarəm kə Isra'ila, ne məni amra! Mbarəm kən ni ba kulci mbarəm ko-ako na məgən shirəm den mbarəm gəmi, na kulci kə Musa, na Bom kə Yam kəni. Untu dama, tə ɗir na mbarəm jen kan mən Yahuda ni da'a gip Bom kə Yami kan ba li las kənka kan dlərən gwa.>>
29 Wu yari ni muntu domici wu shin Tərofimus mən Afisa na Bulus gip bəni, arni wu pən'e Bulus te ni nan ti gip Bom kə Yami.
30 Arni kup gip bəni pika ghiru-ghiru, kan mbarəm ko təp ako ba ɗəl ɗir na kətəre. Wu nəm Bulus, wu dəl ti ter kaar Bom kə Yami, kan wu zho wur wu le bədlabəni ka kup.
31 Nan wu den ndu'i ri gəs ekawo, arni komanda kə mən bi-utu kə Roma zam na kumi shirəmika den'e bən Urushalima kup ra gip tli mbatli.
32 Tə dəm da'a arni komandiyi yem mir kiri kə mən bi-utu na mən bi-utu jen kan wu zho wur su kar womti mbarəmika. Nan mən tli bən mbatli shin komandayi na mən bi-utu gəso, arni wu za ɓe Bulus.
33 Komandayi ri kar Bulus tə nəm ti, kan tə bi bi'e də ɓal təka na sarsari rop. Kan tə ngen momi ko ti woni kan ununu tə pi.
34 Jen gip womti mbarəmi den yari mənkəni, jen ngapo argon esi. Muntu kem komandayi mani momi gam kə shirəmi da'a nan mbatl tli kawi gwa. Arni tə wule də te na Bulus las tu mən bi-utuyi ba dəm gwa.
35 Nan Bulus ne asəm den ba ne asəm kə totən gip kushiyiwo, arni mən tli bən mbatli tli den Bulus na naari kan mən bi-utuyi ba pən təka.
36 Womti mbarəm kan nde wur kar den la'i yar na wultən'e, <<Pi nəka nan ti!>>

Bulus shirəm na womti mbarəmi

37 Nan mən bi-utuyi ba ri kə tetən las tu mən bi-utuyi ba dəm na Buluso, arni ti ngen momi kar komandayi'e, <<Aa mani shirəm nan ki ya?>> Komandayi nəmi ti'e, <<Kə mani ni bi kə mən Hellasa?
38 Ki ni'e mən Masar tu kan wokoci gon terka tli gobnati gam na dlan kan kə yem mbarəm zangu wupse (4,000) mən dlan na gobnati kan ba ndara gip ləp gwa diya?>>
39 Bulus nəmi ti'e, <<O'o, amo mən Yahuda ni, gəri kə Tarsus gip Kilikiya, nye mən atl kə bar ho bən ni. Kustu, za'əm a shirəm na mbarəm ju.>>
40 Nan komandayi bi ti biwo, arni Bulus dlər to den ba ne asəm kə totən gip kushi kə yamika kan tə pi am womti mbarəmi den wu yoni. Nan wu sa shotwo, arni tə shirəm na mbarəm na bi kə mən Yahuda.

22

1 <<Mir ɓyar mən Yahuda na ga ba gəmi, kum ni shirəm ho'i gam gəni.>>
2 Nan wu kum ti den shirəm na bi gəzən kə mən Yahudawo, arni wu sa shot ra. Kano Bulus ba wule,
3 <<Ami mən Yahuda ni, gərəm ni gip Tarsus kə gip atl kə Kilikiya ama a nar ni gip bən kəni. Cina də Gamaliyel ni a zam kulci den kopi kulci kə ga ba gəmi asəm na gəs gip bi Yam gam gən wule kandatu kup gin kan ra ɗe sekən gwa.
4 A kumi dli mən kopi Təp kə Yesu kən na nəmi mətli na moni kup a kem də la wur gip bom kə moni na ɓali. Jen gip wur məshka.
5 Bar mən keri bar ju ɗiri Yami na kup munju kan gip domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda mom muntu. Kar wur ni a nəm tələnkur kan rəshi mir ɓyar mən Yahuda kan gip Dimashka gwa. A te barta kə də a nəm mbarəm ju a ter nan wur Urushalima na ɓali kə də hukunte wuri.

Bulus yari kandatu tə pal mən kopi Yesu gwa

6 <<Kə dlom pəte, nan a mbi kosak na Dimashkawo, arni pələt bar cirtən gon ɗəl sur yam kan ba cir karəmi.
7 Arni a nda atlka kan a kum yar gon ba wuləm'e, <Shawulu,

Shawulu! Unun kem kə kumim dli rawu?>
8 <<Arni a ngen momi kar ti a wule, <Ki ni'e wowe, Babomi?> Kan tə balim'e, <Ami ni'e Yesu kə Nazarat, muntu kan kə kumi ti dli gwa.> >>
9 Mbarəm ju kan den ɓomi asəm namən shin cirtəni, ama wu mani momi yar kə mən shirəm na məni da'a.
10 <<Kan a ngen momi kar ti a wule, <Ununu a piwe, Babomi? > Arni Babom Yesu wuləm'e, <Tlyam kə te gip bən Dimashka. Barta ni ba yari'i bar ju kup kan nəm ki te yerka kə pi gwa.>
11 Mir mən ɓomi asəm na mən nəmim am wu tem gip Dimashka, domici bar cirtəni kem a'i mani shini bar da'a.
12 <<Mbarəm gon mən sun'e Hananiya ɗir kə shini gəni. Mbarəm mən bi gam gip kopi kulci kə Musa ni kan kup mən Yahuda kan gip Dimashka ba shin nartən gəs gwa.
13 Tə dlər markəm da'əm kan tə wule, <Erəm Shawulu, zam mani shini bar gi!> Nəm wokoci ta ni mani shini bar gən pali kan a shin ti.
14 <<Kan tə wule, <Yam kə ga ba gəmi ni zəzar ki kə də kə mom argon tu tə ndu gwa, kan kə shin mən pi argon tu Yam ba ndu gwa, kə pa kum shirəm kə bi gəsi.
15 Ki dəm mən yari mbarəm kup shirəm den ti kə argon tu kə shin kə pa kum gwa.
16 Kəkəno, unun kə ɓutwu? Tlyami, də pi'i batisma kə zam də pəni'i war-wat pitən gika, təp kə ba la'i bi den sun gəsi.>
17 <<Nan a pal su Urushalimaka den shirəm na Yam gip Bom kə Yamo, a shin ruya.
18 A shin Babom den shirəm na wuli gən'e, <Za Urushalima na zhotəne, domici wi nəm argon tu kə yari demən gwa da'a.>
19 <<Arni a nəmi ti'e, <Babomi, mbarəm ju mom'e a kop bom domtən kə mən Yahuda na nəm-nəm na la'i gəzən gip bom kə moni na ɓe munju kan ngəsh wur den ki gwa.
20 Wokoci tu kan ri mən yari shirəm gi Istipanus ekawo, ami ra lasi gip kopi kaari na ne ger den tutul dli kə munju kan den ri gəs eka gwa.>
21 <<Kano tə wuləm'e, <Mbəri, aa kar ki na dlyami kar munju kan mən Yahuda ni dagwa.> >>

Bulus Nye Mən Atl kə Roma

22 Womti mbarəmi ne kəm den shirəm kə Bulus har tə yari muntu. Kan wu tli na la'i yar wu wule, <<Də pika nan ti! Tə ndar ci cina na dəmi da'a!>>
23 Nan wu den la'i yaro, arni wu tus lulur gəzən wu byali ka kan wu wi atl to yamka.*
24 Komanda kə Romayi kem də ter na Bulus gip las tu mən bi-utuyi ba dəm gwa. Tə kem wu ɓo Bulus kə də tə mom unun kem mbarəm ba la'i ti yar gam untu.
25 Nan wu ɓal Bulus ba ri kə ɓe gəso, arni tə wul bar mən bi-utu kan dlor lasi gwa'e, <<Doka bi'i bi den kə ɓo nye mən atl kə Roma tu kan zam ti na wani pitən gon gwa da'aya?>>
26 Nan bar mən bi-utuyi kum un-tuwo, arni tə ri kar komandayi tə yari ti, kan tə ngen momi kar ti'e, <<Unun kə ri kə piwu? Mbarəm tu capo nye mən atl kə Roma ni!>>
27 Kan komandayi ba ri kar Bulus tə ngen momi kar ti'e, <<Yari mi, ki nye mən atl kə Roma na?>> Bulus bali ti'e, <<Aan, untuni.>>
28 Kan komandayi ba wule, <<Na ɓatli wurpi na naari ni kan a dəm nye mən atli.>> Bulus bali ti'e, <<Ama amo təp kə ba gəri ni a dəm nye mən atli.>>
29 Munju kan far ba ri kə gadlər Bulus gip shirəm na kumi untuwo arni wu dəlka na kari. Komandayi na gam gəs ma ar ghun ti domici tə ɓal Bulus, nye mən atl kə Roma na sarsari.

* **22:23 22.23** Tusi lulur gəzənka na wi atl to yamkawo kə wu gode'e lo ci wur nar ni.

Bulus cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda

30 Komandayi den ndu'i tə mom ununu Bulus pi kan mən Yahudayi ba ɗir ti cina də mən bəni. Bar tlowo arni tə bi bi den də kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na kup kan gip domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayi dom wur cina da ti. Kan tə pətl Bulus tə kem tə dlər cina da wuri.

23

1 Bulus wi ger domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayi, kan tə wule, <<Mir ɓyari, mbatl gən kemən kə ngeni momi kandatu a dəm cina də Yam gip kup dəmi gən da'a.>>

2 Den yari muntu ni Hananiya, bar mən keri bar ju ɗiri Yam kem munju kan dlor kosak na Bulus gwa wu ɓo bi gəsi.

3 Arni Bulus wul ti'e, <<Yam ba ɓo'i, ki mən se mbarəme! Kə dəm ɗe kə tloyi shirəm mbarəm den təp kə doka, ama kə cen doka ka na kemi də ɓo mi!>>

4 Arni munju kan ra kosak na Bulus wul ti'e, <<Kə pi məgən shirəm bar mən keri bar ju ɗiri Yama?>>

5 Bulus nəmi wur tə wule, <<Mir ɓyari, a mom den ti ni'e bar mən keri bar ju ɗiri Yam gwada'a, domici shirəm kə Yam wule, <Ba kə yari wani shirəm den bari kə bən gin da'a.> >>

6 Nan Bulus momka'e jen gip domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayiwo wini gip me gam kə mən Sadukiya, kan jen ngapo wini gip me gam kə mən Parisewo, arni tə tli yar tə wule, <<Mir ɓyari, ami ma Ba mən Parise ni, nya Ba mən Parise. Ɗirəm cina kə də kumən den bi la'i mbatl gən den Yam baa tli məshi mbarəm na rai esi.>>

7 Nan wu kum untuwo, arni mən me gam kə mən Pariseyi na mən me gam kə mən Sadukiya nəm pali shirəm musu gip dlom dawuri. Arni wu tatlka bomi rop.

8 (Me gam kə mən Sadukiya ba nge den məshi mbarəm ba tli na rai esi, kan mir mən kartən kə Yami ko ga dun itər ra da'a, ama mən me gam kə mən Pariseyi la mbatl den kup myakan ju.)

9 La'i yari naarka, kan jen gip mən kulci mbarəm den kulci kə Musa kan gip me gam kə mən Parise ba tlyam wu zili gerka den shirəm tu wu wule, <<Mə shin wani bar gon na mbarəm tu da'a! Woni mom ko ruhu gon ni ko mən kartən kə Yam gon ni shirəm nan ti gwa?>>

10 Arni bali shirəmi gip dlom da wur palka wule dlanye har komandayi kum bərti den ba wu tlyat Bulus gip dlom da'a. Kan tə kem mən bi-utu gəs wu ri ɗəli tika am da wur na ndərtən kə bigul wu pali ti gip las tu ga mən bi-utuyi ba dəm gwa.

11 Zut gaso Babom Yesu dlər kosak na Bulus kan tə wule, <<Zam ɓa'i bigule! Kandatu kə yar shirəm demən gip Urushalimawo, ki pa yari shirəm demən gip Roma esi.>>

Mən Yahuda ngen təp kə ri Bulus eka

12 Bar tlowo, mən Yahuda ɓal bika na ɓali gam gəzən gip shirəm den wi ci ko tla argon da'a se wini wu ri Bulus eka.

13 Mbarəm kan mo bi den gudlum shirəm tuwo wu man hauya rop.

14 Arni wu ri kar kiri mən keri bar ju ɗiri Yam gwa na kiri kə bən wu wule, <<Mə ɓal gam gəmi gip shirəm wi den mi ci ko mə tla argon da'a se mənni mə ri Bulus eka.

15 Kəkəno, mə ndu kən na domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda kə kar ni bar na shirəm den komanda den də ɗiri Bulus kar kəne wule kə ndu ni kə zam ndəri shirəm jen ra gip shirəm gəsi. Mi ri ti eka den təpe kapən tə mbubar ɗe.>>

16 Ama nye kawu kə Bulus kum argon tu wu gudlumi gwa, kan tə te gip las tu mən bi-utuyi ba dəm gwa tə yari Bulus ka.

17 Arni Bulus la bi nəm gip mir kiri kə mən bi-utuyi kan tə wul ti'e, <<Ri na nye mbarəm tu kar komanda. Tə na ar gon kan tə ri kə yari ti gwa.>>

18 Kan tə ri na nyayi kar komandayi. Nye bari kə mən bi-utuyi wule, <<Bulus, ɓali gip bom kə moni tu

ni karim bar kan tə wuləm'e a ɗiri nya mbarəm kən kar ki domici tə na argon kan ti yari'i gwa.>>
19 Arni komandayi nəm am kə nye mbarəmi, tə dəl ti markəm kan tə ngen momi kar ti'e, <<Unun kə ndu kə yarim we?>>
20 Nye kawu kə Bulusiyi wule, <<Mən Yahuda ne bi den'e gəniwo wi ndu kə za də si wur na Bulus cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda, wule wu ndu ni wu zam ndəri shirəm jen ra den ti.
21 Ama ba kə nəmi wur da'a, domici mbarəm ra kan man hauya rop kan ghun gəzən wu den ɓuti gəs gwa. Wu pəni gam gəzən wi den wi ci barkəci ko wu tla mal da'a se wi ni wu ri Bulus eka. Kəkəno wu ra gəɗən, wu den ɓuti kə kopi wur kar kə argon tu wu ndu gwa.>>
22 Arni komandayi wul nye mbarəm'e tə ndara na dəli ti kəm'e, <<Ba kə yari murgon'e kə yarim shirəm tu da'a.>>

Ndara na Bulus Kaisariya cina də Gobna Feliks

23 Arni komandayi la bi rop gip mən bi-utu kan atli nan ti gwa, kan tə bi wur bi tə wule, <<Yemni mən bi-utu hauya kutl, mən totən den pərsi mbarəm hauya myakan na kutl, na mən bi-utu mən dlan na gesh hauya kutl den bi tetən Kaisariya bar kə gəlla am ghanum kə gas kəni.
24 Zami Bulus pərsi kan ti to dene gwa, kə mbubar nan ti kar Gobna Feliks ba də argon zam ti da'a.>>
25 Kan komandayi ba rəsh tələnkur na shirəm nan kəni.
26 Ar ɗəl kar Kəlaudiya Lisiyas.
Də si Mən Nartəni, Gobna Feliks: A shirmi ika.
27 Mən Yahuda ni nəm mbarəm kən wu ndu ri gəs eka ama a ri na mən bi-utu a ɗəli ti, domici a zam na momi'e tə nye mən atl kə Roma ni.
28 A ndu a mom den ununu wu ri ti cina ra, kan a su nan ti kar domtən kə mən tloyi shirəm gəzən kə mən Yahuda.
29 Arni a zam bar ju wu ri ti cina denewo shirəm ni den kulci gəzəni, ama tə pi argon muntu kan ndari də ri ti eka ko də ɓal ti gip bom kə moni gwa da'a.
30 Nan yarimka den jen gudlum wani bar gon kan wu ndu wu pi tiwo, a dəm kə argon da'a ama a ture'i ti teka. A yari mən ri gəs cina den wu ri'i bar ju kan wu ri ti cina dene gwa.
31 Arni mən bi-utuyi pi argon tu wul wur ragwa, kan wu pən Bulus gip gasi wu ndara na dlyami har Antipatəris.
32 Bar tlowo, mən bi-utu kan su den asəm pal gəzən kə ba dəmi gəzən gip Urushalima kan wu za mən totən den pərsi wu su na Bulus Kaisariya.
33 Nan wu mbubar Kaisariyawo, arni wu bi gobna Feliks tələnkuri kan wu bi Bulus am da ti.
34 Gobnayi zhit tələnkuriyi kan tə ngen momi kar Bulus den kəti kə atli kan təra gwa. Nan tə kum'e Bulus mən Kilikiyano,
35 arni tə wule, <<Aa kum shirəm gi wokoci tu mən ri gi cinayi mbira gwa.>> Kan tə wule də ne ger den Bulus gip bom kə gun Hiridus.

24

Bulus cina də Feliks

1 Muri nantam den kariwo, arni Hananiya bar mən Keri bar ju ɗiri Yam su Kaisariya, nan ti na kiri kə bən jen na mən momi doka kə mən Roma gon mən sun Tatulus. Kan wu ri shirəm gəzən den Bulus cina də Gobna Feliks.
2 Nan la bi Bulus ter gipiwo, arni Tatulus yari argon tu kan wu ri Bulus cina dene gwa nan kəni, <<Mən Nartəni! Mani kopi na mbarəm gi na bopya ɗiri mi dəmi zhəlili kə tlyari wokoci, na sanje bar na womti kan ɗiri atl gəmi mbuni bar gwa.
3 Mən Nartən Feliks, gip kogonge las na təp ko ako mə goode'i naari.
4 Ama kə də ba a li'i wokoci nar dawo, a lir ki den kə kum nye argon tu mə ri kə yari gwa.
5 <<Mə zam mbarəm kəno mən tli bən mbatl yam ni, tə den tli mbatl mən Yahuda gip atl kundərəndlip. Ti

ni'e mən kopi na me gam kə munju kan Naziri ni gwa.
6 Ra eso, tə ndu tə li bom kə Yamka, arni mə nəm ti.
7 Mə ndu mə tloyi ti shirəm den təp tu kan kulci gəmi yari gwa, ama komanda Lisiyas ter na ndərtən kə bigule tə pən tika kar mi.*
8 Kini kə ngen momi kar ti na gam giwo, ki zam ge shirəm den kup bar ju mə ri ti cina ra dene gwa.>>
9 Kan nami mən Yahudayi ba nda gipi na ɗiri shirəm gəzən, den'e kup bar ju Tatulus yariwo untuni anra.
10 Nan gobnayi pi am Bulus kə də tə shirəmo, arni tə wule, <<A mom kə pi ta tloyi shirəm mən atl kən kə sheti ghon na womti wi. A kum təmi kə yari shirəm ho'i gam gən cina da'i.
11 Ki mani momi na gamgi den gip mir muri kan man kutl-cet rop da'a ter karo, a su Urushalima kə bote Yami.
12 Mən ɗiri gən cinayi zamən den bali shirəm na murgon gip bom kə Yami, ko tli mbatl kə womti mbarəm kan gip bom domtən kə mən Yahuda ko nəm gip las gon gip bəni da'a.
13 Ko nəm wi mani tabbate'i bar ju wu ɗirim cina dene gwa dak.
14 Ama a yari'i den a bote Yam kə ga ba gəmi kandatu mən kopi Təp kə Yesu kan ba la wur bi'e me gam kə mən lar gon gwa. A nəm kup argon tu Kulci kə ga ba gəmi na kup bar ju rəsh gip tələnkur kə ga mən yari shirəm kə Yam gwa.
15 Ami ra na la'i mbatl den Yam kandatu munju nari, den tlitən kə məshi mbarəm kə kup mən pitən dlat na mən ɗasi tu gwa.
16 Den untuni mbatl gən kemən kə ngeni momi kandatu a dəm cina də Yam gip dəmi gən na cina də mbarəm kup da'a.
17 <<Den kar kə sheti ghon na womti kan ami ra dawo, a pal su Urushalimaka na bar kə ne am mbarəm gən kan am ri wur kaar dagwa, na kə mboshi dabba kan ba bi Yam gip bota gwa.
18 Nan wu zamən gip Bom kə Yamo, a pa'i pi bar ju ba pi kə pali mbarəm dlat cina də Yam gwa wi. Womti mbarəm ra na mən dak, kan za mən gip guzəl-guzəl pitən gon dak.
19 Ama mən Yahuda jen kan tli tor gip atl kə Asiya ra lasi, wu ma ar mbun wu nəra ɗe cina da'i wu ɗiri shirəm gəzəni wi nəra na shirəm gon demən gwa.
20 Ko mbarəm jən kan ɗe ba mani yari wani bar tu wu zamən nari nan a dlər cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda gwa,
21 nan man yar kan a tli nan ami cina da wur kan a wule, <Den shirəm kə tlitən kə məshi mbarəm na rai kan a la mbatl dene gwani ami cina da in sekəni.> >>
22 Arni Feliks, kan yari ti shirəm nar den Təp kə Yesu wi, ne zut dəmi kə kumi shirəmi na wultən'e, <<Wokoci tu Lisiyas komanda mbi-rawo aa mom argon tu a pi den shirəm gi tu gwa.>>
23 Kan tə wul mən bi-utu kan Bulus gip am dati gwa den də ne ger den ti, ama də za ti tə mani ɗəltən na tetən gip bom kə moniyi, kan də pa za ga berəm gəs wu shin ti wu bi ti argon tu tə ndu gwa.

Bulus cina də Feliks na nagər gəs Dərusila

24 Den kar kə muri na wom-tiwo, Feliks ter na nagər gəs Dərusila muntu kan mən Yahuda ni gwa. Tə kar bar den Bulus kan tə kum shirəm gəs den ngəshtən gəs den Almasihu Yesu.
25 Ama nan Bulus ci cina na shirəm den pitən dlat, nəmi gami, na pət tu kan Yam baa tloyi mbarəm shirəmo, arni Feliks kum bərti kan tə wule, <<Ar kəm untuwi! Ki mani ndaratəni. Ami ni a zam mbul gono, aa la ki bi esi.>>
26 Ti ni den la'i mbatl den də Bulus bi ti ci icine. Ra untuwo, arni tə meti la'i bi Bulus kə shirəm nan ti.
27 Den kar kə sheti-ghon rop den untuwo, kan Porkiyas Festus ba pal gobna den am kə Feliks. Nan Feliks

* **24:7 24.7** Kor tələnkuri jen ra na aya kən da'a.

den ndu'i də mən Yahuda ndu təwo, arni tə za Bulus gip bom kə moni.

25

Bulus cina də Festus

1 Nan Festus mbubar gip atl kə Kaisariya kə nəmi pi mbap gəs kə gobna na muri myakano, arni tə ndara Urushalima.
2 Kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na kiri mən bən kə Yahuda mo nan ti lasi kan wu ɗiri ti shirəm den Bulus.
3 Wu lir Festus den tə nəmi wur kə də pali wur na Bulus su Urushalimaka, domici wu gudlumi ni kə ri gəs eka den təpe.
4 Festus nəmi wur'e, <<Buluso le tənika nye mən bom kə moni gip Kaisariya, ami na gam gən ma ar baa dlyam da'a aa te barta.
5 Naa də kiri mən bən gin te Kaisariya na məni kan wu ɗiri shirəm gəs in tə pi wani bar gon gwa.>>
6 Festus dəm kə muri wuzupse ko kutl nan wuri, kan tə nde ndaratən Kaisariya. Bar tlowo, kan tə dəm den dandi tloyi shirəm gəs tə wule də teri ti Bulus.
7 Nan Bulus ter gipiwo, mən Yahuda ju kan tli tor Urushalima la ti te dlom ka. Wu nəm ɗiri ndəri shirəm gəzən na womti den ti. Shirəm ju kan wi mani tabbate dagwa.
8 Kano Bulus ba pi shirəm ho'i gam gəs nan kəni, <<A pi argon məgəni na kulci kə mən Yahuda ko Bom kə Yami ko bar gun kə Roma da'a.>>
9 Ama nan Festus den ndu'i tə gholi mbatl mən Yahudawo, kan tə ngen momi kar Bulus tə wule, <<Kə ndu kə to Urushalima də kum shirəm gi den bar ju ɗiri den ki barta cina da'əma? >>
10 Ama Bulus nəmi ti'e, <<Ami ni dlor cina də bom tloyi shirəm kə Bar Gun kə Roma, las tu ar ndari də tloyim shirəm gwa. A pi wani bar gon mən Yahuda da'a, kandatu ki na gam gi mom gwa.
11 Amin a cen doka gonka kan ndari də rin ewo, a nge a məsh da'a. Ama bar ju mən Yahuda ju ba yari demən in untun anra dawo, murgon ra kan baa mani bi gən am də mbarəm ju gwa da'a. A liri də si shirəm gən cina də Bar Gun kə Roma! >>
12 Arni Festus den kaar kə bali na mən bali gəso, kan tə wul ti'e, <<Kə liri den də si shirəm gi cina də Bar gun kə Roma, kar Bar Gun kə Romayi ni ngap baa si'i!>>

Festus ngen momi ununu ti pi kar Gun Agəripa

13 Mir muri jem den kariwo Gun Agəripa na nye mən gəpi gəs gər mətli mən sun'e Banis te Kaisariya kar Festus kə pi ti ɗem na cwattəni.
14 Nan wu mur barta na womtiwo, Festus yari gunyi argon tu Bulus ra gipi gwa. Tə wule, <<Mbarəm gon ra kan Feliks za im tə ɗe gip bom kə moni gwa.
15 Nan a su Urushalimawo, arni kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na kiri mən bən kə Yahuda ɗiri shirəm den ti kan wu lirəm den a tloyi ti shirəm'e də hukunte ti.
16 <<A yari wur'e doka kə Roma wule də tloyi mbarəm shirəm hukuntetən bat na me ger na mən ri gəs cinayi da'a. Ar pa wule də za ti tə ho gam gəs den bar ju ne ti te gamka gwa.
17 Nan wu ter ɗe na məno, a dəl den shirəmi da'a, arni bar tlowo a dəm den dandi tloyi shirəm gən kan a wule də ter na mbarəmi gipi.
18 Nan mən ri gəs cinayi dlər kə shirəmo, ko nəm wani bar gon ra kan tə pi wule kandatu a pən gwa da'a.
19 Kup bar ju wu yariwo dəli shirəm ni den adini gəzən na den mbarəm gon mən sun'e Yesu, muntu kan məshka, ama Bulus wule təra na rai gwa.
20 A mom argon tu aa pi gwa da'a nan gam gudluminka den kandatu aa kop kar kə shirəm ju gwa. Ra untuwo, arni a ngen momi kar Bulus in ti ndu tə su Urushalima də kum shirəm gəs barta den bar ju gwa.
21 Ama Bulus liri den Mən Nartəni, Bar Gun kə Roma ni ba tloyi ti shirəmi. Arni a kem də ne ger den ti

kə də a pi təp tu kan ba si ti kar Bar Gun kə Romayi gwa.>>

22 Arni Agəripa wul Festus'e, <<Aa ndu a kum mbarəm tu na gam gəni.>> Festus nəmi ti'e, <<Gəniwo ki kum ti.>>

Bulus cina də Agəripa

23 Bar tlowo arni mbarəm na womti dom wur kə pi Agəripa na Banis bar na womti gip shini nartən gəzəni. Wu te gip bar kushi gon kan mbarəm ba dom wur lasi gwa na ga kiri mən bi-utu na mbarəm kan mom wur nar gip bəni gwa. Kan Festus ba bi bi'e də ɗəli Bulus teri.

24 Festus wule, <<Gun Agəripa, na kup munju kan ra nan mi ɗegwa, shin ni mbarəm kəni! Kup mbarəm kə Yahuda ɗirim shirəm den ti na gip Urushalima na ɗe gip Kaisariya, wu den la'i yar den ba də za ti den kaar bar atl da'a.

25 Ama a mani zami argon kan tə pi nan ndari də ri ti eka gwa da'a. Ama nan tə wule də si shirəm gəs kar Mən Nartən Bar Gun kə Romawo, arni a pən tor gip mbatl gin den də si ti Romayi.

26 Ama ami na ko argon nəm kan a rəshi Bar Gun kə Roma tələnkur den ti gwa da'a. Ra untuwo arni a ɗir ti ɗe cina da in kup, na cina da'i, Gun Agəripa, den min ni mə ngen momi bar jen kar tiwo, a zam argon tu kan a rəsh gwa.

27 A shino ar den təp da'a də kar bar na nye mən bom kə moni də Bar Gun kə Roma bat na yari argon tu ba ri məri cina dene gwa.>>

26

Bulus ho gam gəs cina də Agəripa

1 Kan Agəripa ba wul Bulus'e, <<Ki mani yari shirəm ho'i gam gi.>> Arni Bulus tlyam tə pi am kə bi nartən kiri kan tə nəm shirəm ho'i gam gəs nan kəni.

2 Tə wule, <<Gun Agəripa, ar təmim bi nan sekəno ari kə pi shirəm ho'i gam gən den bar ju kup mən Yahuda ba wule a pi gwa.

3 A yari ni untu bi tu nan kiwo kə mom hoyi kandatu mən Yahuda ba dəm na təp ju wura bom na ezən gwa. Kəkəno, kustu, a lir ki den kə kumən na te mbatl karka.

4 <<Mən Yahuda kup mom kandatu a dəm tun a'i nyayi, den dəmi gən gip atl gəni, na gip Urushalima es gwa.

5 Wu momən terka, kan wi pa mani yari, arni pəni mbatl gəzən gwa, den a dəm ni den təp kə banyi me gam kə kopi Yam gəmi, a pi ni dəmi kə Ba mən Parise.

6 Kəkəno, domici la'i mbatl tu ami nari den argon tu Yam wule ti pi ga ba gəmi gwani ami ɗe sekən kə də tloyim shirəmi.

7 Muntu ni'e argon tu Yam wule ti pi gəsgal gəmi kutl cet rop kan ba la mbatl kə shini latən gəs nan wu bote Yam na mbatl nəm pət na gas gwa. Mən Nartəni, den la'i mbatl tuni mən Yahuda ɗirəm cina də mən bən ra.

8 Unun kem gon gip kən ba shin'e bar mən pitən ni da'a den'e Yam ba tli məshi mbarəme?

9 <<Ami ma faro a pən den a mani pi kup argon tu a mani kə nge sun kə Yesu kə Nazarat tu.

10 Argon tu a pi gip Urushalima gwa utu. Nan a zam bi kə ga kiri mən keri bar ju ɗiri Yam gwa, a kem ɓal mən ngəshtən den Yesu na womti gip bom kə moni. Nan ba ri wur ekawo, ami ra gip mən kopi kaar kə də pi wur untuyi.

11 Biyi na womti a kop bom domtən kə mən Yahuda na nəm nəm den hukunte gəzəni, kə də a kem wur kə paltən na kaar gip ngəshtən gəzən den Yesu. Gip kumi lo gən den wuro a kop gip kiri bən kə kari ma kə kumi wur dli.

Bulus yari gəs kə paltən gəs mən kopi Yesu

12 <<Bulus ci cina tə wule, <Mən Nartəni, gasi gon gip ɓomi asəm juni a su Dimashka na rəshi tələnkur kan yari'e a mani pi na bii bi kə kiri mən keri bar ju ɗiri Yam gwa.

13 Gunye, ami den təp gən nan pət to dlom yamo, arni pələt a shin bar cirtən sur yami. Cirtən tu kan man

kə pət gwa, kan ba cir karəm na ga berəm ɓomi asəm gəni.
14 Arni kup gəmi mə nda atlka,
kan a kum yar gon ba wuləm gip
bi kə mən Yahuda'e, <<Shawulu,
Shawulu, unun kem kə kumim dli
rawu? Kədləm pitən ni kə dlan ki
naməni.>>
15 <<Arni a ngen momi a wule,
<Wo ni'e ki, Babomi?> Kan Babom ba
nəmim'e, <Ami ni'e Yesu, muntu kə
kumi ti dli gwa.
16 Kəkəno tlyami kə dlər den asəm
gi. A ɗəl ni kar ki kə də a pali'i zher
mən yari argon tu kə shin demən kan
aa pal a gode'i cina ɗe gwa.
17 Aa ɗəli'i gip am də mbarəm
gin mən Isra'ila na munju kan mən
Yahuda ni da gwa. Aa kar ki ni kar
wur
18 kə də kə ɓul ger gəzən wu mani
shini bari. Wu bali kaar shini bar gip
dəmən wu mani shini gip cirtəni. Wu
ɗəlka gip am də Shetan wu pal kar
Yami tə dəm gun gip mbatl gəzəni.
Untu ni wi zam də pəni wur warwat
pitən gəzənka kan də Yam bi wur las
gip munju kan pali wur dlat təp kə
ba ngəshtən deməni.>>

Bulus shirəm den mbap gəsi

19 <<Bulus ci cina na shirəm tə
wule, <Gun Agəripa, arni kem a nge
kopi ruya tu a shin sur yam gwa da'a.
20 A pi munju kan gip Dimashka
wazu gən kə nəm, kano munju kan
gip bən Urushalima gwa na gip atl
kə Yahuda kup, na munju kan mən
Yahuda ni da ma. A pi wur wazu den
wu ci atl gam wu pal kar Yami, kan
wu pi bar ju baa gode'e wu ci atl gam
wi təp kə ba mbap gəzəni.
21 Muntu ni kem mən Yahuda
nəmən nan ami gip Bom kə Yam gwa,
wu ndu rigən eka.
22 Ama Yam ni pi ta nem am ra ar
ba ɗir sekən kan a dlər ɗe kə yari
kogonge mbarəm ko-ako gwa. Argon
ni a yari bom na muntu kan ga mən
yari shirəm kə Yam na Musa yari den
baa pi gwa da'a.
23 Ar nəm den də Almasihu kum
dli, kan tə dəm kə nəm gip tlitən
gip məshi mbarəme. Tə yari shirəm
den cirtən kə zami ɗəltən kə mbarəm
gəs mən Isra'ila na munju kan mən
Yahuda ni dagwa.> >>
24 Nan ar ɗir den muntuwo, arni
Festus la yar tə wule, <<Bulus gam
ɓuli'i kawi! Kulci gi na naari kem kə
te mən zhe'e kawi.>>
25 Ama Bulus nəmi ti'e, <<Mən
Nartən Festus, ami mən zhe'e ni da'a!
Ge shirəm ni a yari.
26 Bar ju pini na ghuuni da'a. A
mom'e Gun Agəripa mom bar ju. Ar
ni kem a shirəm nan ti bat na bərti.
27 Gun Agəripa, kə ngəsh ki den
shirəm kə ga mən yari shirən kə
Yama? A mom kə pi.>>
28 Arni Agəripa wul Bulus'e, <<Kə
shin wule gip nye wokoci kəno ki
palim Kəristaya?>>
29 Bulus nəmi ti'e, <<Ko kə heli ko
tlyari wokoci ni ma, shirəm na Yam
gən den ki na nami gin kup kan den
kumi gən sekən gwa ni'e kə pal ni
kandatu ami ra gwa, bat na sarsari
jəni!>>
30 Arni gunyi, na gobna, na Banis
na kup munju njon nan wur tlyami.
31 Arni wu za kushiyi, nan wu
den shirəm na ezəno, arni wu wule,
<<Mbarəm kən den pi argon tu baa
kem də ri ti eka ko də la ti gip bom
kə moni gwa da'a.>>
32 Kan Agəripa ba wul Festus'e,
<<Tə wule də pən shirəmi tə si Bar
Gun Kə Roma gwani dawo, da za
mbarəm kən tə ndara wi.>>

27

Bulus to gip kungələn jikat mal kə ndaratən Roma

1 Nan wu ne den mi to gip kungələn
jikat mal mə ndara Italiyawo, arni
wu la Bulus na mir mən bom kə moni
jen am də bar mən bi-utu kə Roma
gon mən sun'e Yuliyas, muntu kan
ra gip Me gam kə Mən Bi-utu Kə Bar
Gun kə Roma gwa.
2 Kan mə to gip kungələn jikat
mal gon kə Adəramitiyum, muntu kan
ne den ti dlər kə ba shu'i na yemi
gosgam bi-ɓula na womti gip atl kə

Asiya gwa, kan mə ɓe cina. Aristarkus, mbarəm kə gip bən kə Tasalonika kan gip atl kə Makidoniya ra nan mi.
3 Bar tlowo arni mə mbubar gip Sidon. Yuliyas pi Bulus mbuni bar na za'i gəs tə ri shin ga berəm gəs kə də wu bi ti bar ju tə ndu gwa.
4 Mə za barta kan mə kop den gam mal esi. Mə mbubar kosak na atl kə Saipəros nan itər za mi mə ri las tu mə ndu ritən gwa da'a.
5 Nan mə jikat bar dlyami ɓula kan kosak na Kilikiya na Pamfiliyawo, kan mə ter gip bən kə Mira gip atl kə Likiya.
6 Barta ni bar mən bi-utuyi zam kungələn jikat mal kə Alekzandəriya kan ne gam Italiya gwa, arni tə la mi gipi.
7 Mə kop na kungələn jikat mali ɗem-ɗem kə muri na womti, den ta ndotən na itəri kan mə mbubar kosak na bən kə Kənidus. Nan itər baa za mi mə mani ci cina dawo, arni mə kop təp markəm atl kə Kərita kan te dlom bar ɓulaka kosak na bən kə Salmoni.
8 Mə kop bi mal kə Kəritayi na banyi mə mbubar las gon kan ba la ti bi'e Mbuni Badəmi, kosak na bən kə Lasiya.
9 Ɓomi asəm gəmi dəl naari, nan ar dəm'e den kaar Pət Guzum Mal ni*kan ci cina gəmi den gam mali dəm bar kə bərti gwa. Arni Bulus wul wur'e,
10 <<Mir ɓyari, a shin'e ci cina na ɓomi asəm gəmi ra gip tli mbatli. Ar ba dəmi ho bar kungələnyi da'a na holi zami gosgam kə gipi, kan na holi zami dəmi gəmi na rai.>>
11 Ama bar mən bi utuyi ne kəm den argon tu Bulus yari gwa da'a, kan tə kop shirəm kə mən dəli kungələn jikat mali na ba-mən kungələnyi.
12 Nan bane kungələn jikat mal kan argon baa zam da'ayi mbun hoyi kə ci watlən gipi dawo, arni na womti gip mən mbap kə kungələnyi pən gip mbatl gəzən den mə ci cina na tetən den gam male. La'i mbatli ni'e kə də mə mbubar Finiks də ci watlən barta. Finikswo ho ba ne kungələn jikat mal kan argon baa zam da'a gwa ni gip atl kə Kərita, kan ɓuli bar ɓula təp kudu kan ba shin Yemma na Arewa kan ba shin Yemma katl gwa.

Zhe'e tlitən kə mal bar ɓula'i

13 Nan nye itər nəm ɓe tor təp kuduwo, arni mən dəli kungələn jikat mali pən'e wi ci cina na argon tu wu ndu pi gwawi. Arni wu dəl bar gəlla tu kan ba kem də kungələn jikat mali dlər kə ba lasi nəm gwa kan wu kop na kungələnyi markəm bi ɓula kosak na atl kə Kərita.
14 Ko njem arri kətəgon da'a anni bar itər gon kan ba la ti bi Arewa kan ba shin Gabas ba ɓe ter den gam mali.
15 Kan itəri ba ɓo kungələn jikat mali ar ba dəm'e mən dəliyi i'mbu tari təp gip itəri da'a, arni wu za ti katl tə nde itəri kari.
16 Nan mə kop den bishidi gon kan ba la bi lasi'e Kaudawo, mə mani zami ɗəli nye heli kungələn jikat mali kan ɓal den kaar kə bar kungələn jikat mali bəse ar cenka gwa, ama na banyi.
17 Nan wu tli tikawo arni wu ne to den bar kungələn jikat mali ka. Bəse də kungələn jikat mali likawo arni wu ngen zap ra kan wu ɓalka. Wu kum bərti kə də itəri byal wur den sənges kə Sirtis kosak na atl kə Libəya, arni wu dəl gəlla kan ba la gip mal ar kem kungələn jikat mali kə tetən ɗem-ɗem den gam mal gwa, kan wu za kungələn jikat mali itər den dəli gəsi.
18 Bar tlowo, nan bar itəri ci cina ar ba dəm'e ar den pi ta bali kungələn jikat mali ɗe na bartawo, arni wu nəm byali gosgam kan gipi gwa gip male.
19 Den pət kə myakano, arni mir mən mbap den kungələn jikat mali

* **27:9 27.9** Gas tu kan ba mbosh mar den bi pəni warwat pitən kə mbarəm kə Isra'ila gwa. Ba pi ni gip pa'i muri kə kyar ghanum (Satumba) ar te gip kyar kə kutl (Oktoba). Wokoci tuwo ba pi itər nar gip bar ɓula'i.

yem jen gip bar kə mbap kə kungələn jikat mali wu wika.
20 Mə mani shini pət na ga zənges da'a kə muri na womti, kan itər den ta zhe'e pitəno, arni kup mə ɗəli mbatlka den zami ɗəltəne.
21 Gip muri ju kupo murgon ra kan la argon bi gwa da'a. Bulus dlər cina da wur tə wul wur'e, <<Mir moni, də wule kə kumən far den ba mə zani Kərita dawo, litən kə bar na holi bar ju ba ri kə zami gəmi da'a.
22 Ama kəkəno a lir kən den kə ɓa ni mbatl dlom gami. Murgon ra gip mi kan baa hol rai gəs gwa da'a. Kungələn jikat mali ni katl mi holi.
23 Ghur kə gaso mən kartən kə Yam gon ɗəl karəmi, muntu ami gwas ni, tin es a bote ti.
24 Tə wuləm'e, <Bulus, ba də kə kum bərti da'a, domici ki dlər cina də Bar Gun kə Roma. Yam gip pi'i mbuni bar gəs bi'i kup munju kan gip kungələn jikat mal kən kan nan ki gwawi.>
25 Ra untuwo, dləri ni mbatl gini, domici a ngəshəm den Yam'e untuni ar ba pi kandatu tə yarim gwa.
26 Ama itər baa byal mi den bar atl kə te dlom mal gonka.>>

Litən kə Kungələn jikat mali

27 Gip dlom gas kə muri kutl-cet wupse kə zhe'e pitən kə itər kan den ta dəli gəmi gip bar ɓula Baharo, mir mən dəli gəmi gip kungələn jikat mali kum den mə mbi kosak na atlwi.
28 Arni wu gode dlyamtən kə mali kan wu zam an ri desi asəm hauya mukka. Cina njemo wu pa gode kan wu zam dlyamtən kə mali ri desi asəm hauya wupse na kutl.
29 Wu kum bərti kə də itər kar kungələn jikat mali ar byal mi den tat bi ɓula'i. Ra untuwo arni wu shu giɓər bar jen wupse təp kaar kungələn jikat mali kan ba dəl ti kaar gwa kə də ar ci cina na kətər den gam male. Kan wu ndu nar den də bar tlo bəle.
30 Gip ndu'i wu za kungələn jikat mali wu kətər gəzəno, arni jen gip mən dəliyi si nye heli kungələn jikat mali gəs male. Den ba də mbarəm mom unun wu ndu pi dawo arni wu pi wule wuri ni kə la'i bar gəlla kan ba kem kungələn jikat mali kə dləri gwa cina də kungələn jikat mali.
31 Arni Bulus wul komanda kə mən bi-utu na mən bi-utuyi'e, <<Ga mən dəli kungələn jikat mali ni dəm gipi dawo, ki mani zami ɗəltən na rai da'a.>>
32 Arni mən bi-utuyi tlo zap ju kan ɓal den nye heli kungələn jikat mali kan wu za ti ar kop male.
33 Kapən də bartlowo, Bulus lir kup gəzən den wu ci fingali, tə wule, <<Kən den ta damtən gip muri kutl-cet wupse ju kə ci argon da'a.
34 A lir kən den kə cini fingali. Ki ndu untu, kə sa nəra. Ko nəm ta gam kə gon baa jilka da'a.>>
35 Nan tə pa'i yari muntuwo, arni tə pən bəredi, kan ti goode Yam cina da wuri, tə cen kan tə nəm ci.
36 Kano kup gəzən ba zam ɓa'i bigule, kan wu ci fingali.
37 Mbarəm zangu rop na hauya kutl cet myakan na kutl cet mukka (276) ni'e womtitən gəmi kan gip kungələn jikat mali gwa.
38 Nan kup ci fingal ar kəm wuro, kan ba ca giɓərtən kə gip kungələn jikat mali na wi gosgam kə alkama kan gipi gwa su malka.
39 Nan bar tlowo, wu mani momi atli da'a, ama wu shin nye tlorkoko gon na bishidi mən singesi, arni wu pən wule wi mani kətər na kungələn jikat mali den atl wu mbubar den singes bi-ɓula'i.
40 Arni wu tlo zap ɓali bar gəlla ju kan ba dəl kungələn jikat mali kaar gwa, wu za wur su malka. Kan wu pa pətl las tu ba ɓal bar tu kan ba bali kungələn jikat mali gwa, kan wu tli bibako kə kungələn jikat mali kə cina dede den təp itəri kan wu ne gam den bishidi.
41 Ama nan kungələn jikat mali den tetəno, arni an ɓo tu bar atl kə ba motən kə ɓula rop kan ba dlər gəsi. Gam kungələn jikat mali ba te njuka den bishidi, ba'i jiti ti da'a. Ndərtən kə zap mal bar ɓula'i kem

təp kaar kungələn jikat mali ba nəm roɓəstənka.
42 Mən bi-utuyi gudlumi kə ri mir
mən bom kə moniyi kup eka, den ba
də wu mani jeti mal kan wi ni wu
mbubar bishidiwo wu kətər gəzən
da'a.
43 Ama komanda kə mən bi-utuyi
ba ndu tə za Bulus na rai. Arni tə za
wur wu pi argon tu kan wu gudlumi
gwa da'a. Arni ma tə bi bi den'e kup
munju mani jeti malo, wu nda gip
mal wu te den bishidi.
44 Nami ba kop kaari na nəmi
katako ko ceni bar jen kə dli
kungələn jikat mali. Na untuni kup
gəmi mbubar bishidi argon zam mi
da'a.

28

Bulus den bishidi kə Malta

1 Nan mə zam mə mbubar den
bishidi argon zam mi dawo, kan mə
zam na momi den ba la ni bi atl kə te
dlom bar ɓula'i ka'e Malta.
2 Mən atli nəm mi na am rop-rop.
Nan wokociyi ghon den ndetəne kan
las ra na iɗatəno, arni wu pi mi ɗem
nan kən na hori mi utu.
3 Bulus dom gam nyash ɗiri. Nan tə
den wi gam nyashi te gip utu kawo,
arni utu ghughup karndi gon kan tə
ɗəl ter tə ngas Bulus den ame.
4 Nan mbarəm kə bəni shin ici'i den
am kə Buluso, arni wu wul ezən'e,
<<Mbarəm tu ba ni mən ri mbarəm
eka ni, domici kup na zhe'e pitən kə
bar ɓula ri ti eka da'a, Fate, yam mən
tloyi mbarəm shirəm kor den argon
tu wu pi gwa, baa za ti na rai da'a.>>
5 Ama Bulus byal ici'i te gip utuka,
ko njem argon zam ti da'a.
6 Mbarəm kə bəni den ne ger wu
shin ko ti nda atl məshi ama nan wu
shin ar dəm narwi ama argon zam ti
dawo, arni wu sanje mbatl gəzənka
kan wu wule, tə nye yam gon ni.
7 Kosak na lasiwo atl kə bari kə atl
kə te dlom malika gon ni mən sun
Pobəliyas. Tə pi mi ɗem na ɗirtən rən
bom da tika, kan tə pi mi ho bar kə
muri myakan.
8 Basi Pobəliyas ra ɓom atl den
kumi dli zazzaɓi na kətər ləpe. Bulus
te kə shini gəsi, kan tə shirəm na Yam
tə ne am den ti, kan tə pəni ti kumi
dliyika.
9 Nan muntu piwo, arni nami mən
kumi dli kə atli kan te dlom malika
ɗir kan ba pəni wur kumi dli gəzən
ka.
10 Wu bi mi nartən den təp na
womti. Nan mə ri kə totən gip
kungələn jikat mal mə ndarawo, arni
wu bi mi bar ju kup kan mə ndu gwa.

Bulus mbubar Roma

11 Den kaar kə kyar myakan na
litən kə kungələn jikat maliwo, arni
mə jikat mali gip kungələn jikat mali
gon kə atl kə Alekzandəriya kan ci
watlən lasi gwa. Ba la ni bi kungələn
jikat mali'e, Mir Ngumci yam Kasto
na Poluks.
12 Mə mbubar bən kə Sirakusa kan
mə dəm lasi kə muri myakan.
13 Mə za barta kan mə ci cina na
ɓomi asəm den gam mal mə mbubar
gip bən kə Rigiyom. Bar tlowo, arni
itər ɓe tor təp kudu, kan mə mbubar
Putiyoli den pət kə rop.
14 Lasi ni mə zam mir ɓyar jen kan
lir mi den mə dəm nan wur kə muri
nyingi gwa. Na untu ni mə mbubar
Roma.
15 Nan mir ɓyar kə gip Roma kum
den mən den təpo, arni wu ɓom asəm
har wu mbubar Bar Pət kə Abiyus,
jen eso wu mbubar las tu kan ba la
ti bi'e Ba Ci Fingal Myakan gwa gip
mbori gəmi. Nan Bulus shin wuro ar
ɓa'i ti bigule kan tə goode Yami.
16 Nan mə te gip Romawo, kan ba
za Bulus tə dəm gip kushi kə gam
gəsi, na mən bi-utu gon mən ne ger
den ti.

Bulus pi wazu gip Roma

17 Nan mə mbubar na muri
myakano, arni Bulus la bi domtən
kə kiri kə mən Yahuda. Nan wu dom
wuro, tə wul wur'e, <<Mir ɓyari, a pi
mbarəm gəmi wani bar gon da'a ko
argon məgəni na bar ju mə zam kar
ga kori gəmi gwa. Ama wu nəmən gip
Urushalima kan ba la'əm am də mən
Roma.
18 Den kaar kə ngeni momi karəm
den unun a piwo, mən Romayi ndu

wu za'əm a ndara, domici wu zam
den a pi argon kan ndari də rim eka
da'a.
19 Ama nan mən Yahudayi ngewo,
muntuni kem a pən shirəm gənka a ri
cina də Bar Gun kə Roma. Ba'e den
ami na shirəm kan aa ri mbarəm gən
cina dene gwa ni da'a.
20 Muntu ni kem a liri kə də a shin
kən kan a pa shirəm nan kəne. Amin
kən ɓali na sarsari domici a momwi
den'e muntu kan mbarəm kə Isra'ila
ba la mbatl den ti mbirawi.>>
21 Kan wu nəmi ti'e, <<Mə zam rəshi
tələnkur gon tor Yahuda den ki da'a.
Gon ra es gip mir ɓyar kan tor na pel
shirəm kə wani bar gon ko yari argon
den ki da'a.
22 Mə mom den'e ko-ako mbarəm
den shirəm nge me gam gin tu, ama
mi ndu mə kum argon tu kə shin den
təp gin tu gwa.>>
23 Arni wu ne pət gon kə metən
na Bulus, kan mbarəm na womti ba
dom wur las tu Bulus ba dəm gwa.
Tun kə cigəni ar ba ri gasi tə ceti wur
gamka na yari wur den dəmi kə Yam
gun gip mbatl kə mbarəme. Ndu'i
gəs ni'e tə dəl mbatl gəzən den Yesu
na yari wur gip Kulci kə Musa na
rəshi tələnkur kə ga mən yari shirəm
kə Yami.
24 Jen gip wur nəm argon tu tə yari
gwa, ama jeno wu nge nəmika.
25 Wu nge gəzən kan wu nəm
ndaratən nan Bulus pa'i yari shirəm
kən gwa, <<Ruhu kə Yam yari dlat
nan tə wul ga kori gin təp bi də mən
yari shirəm kə Yam Ishaya gwa'e,
26 <Rə kar mbarəm ju kə yari wur'e,
Ki pi ta kumi ama ki mom da'a.
Ki pi ta zhuwi ama ki mani gane
dak.
27 Domici mbatl kə mbarəm ju ba'i
pən bar da'a,
Wi mani kumi bar na kəm gəzən
da'a,
Wu mbəsh ger gəzən kawi.
Untuni dawo, wi mani shini bar na
ger gəzəni,
Wu kum bar na kəm gəzəni,
də mbatl gəzən mani momi bari,
Kan wu pal karəm, kə də a pəni wur
kumi dli gəzənka.>
28 <<Ra untuwo, a ndu kə mom'e,
shirəm kə Yam kə zami ɗəltən gip
warwat pitən tuwo an ri kar munju
kan mən Yahuda ni da gwawi, eso wi
kumi!>>
29 (Nan tə yar muntuwo, arni mən
Yahudayi tlyam wu pi ta nge shirəm
kə ezəni.)*
30 Bulus dəm kə sheti ghon rop gip
bom tu kan tə ɓatl kə nye dəmi gəsi
gwa. Tə pi ta nəmi kup munju ɗir kə
shini gəs gwa.
31 Tə shirəm na mbarəm den dəmi
kə Yam Gun gip mbatl kə mbarəme.
Tə kulci wur den Babom Yesu Al-
masihu. Tə shirəm bat na bərti kan
ko nəm murgon ngen tə wul ti'e tə za
da'a.

* **28:29 28.29** Gip kor tələnkur jeno aya tu ra da'a.

Korintiyawa kə nəm

Shirmitəne

1 Tələnkur kən ɗəl ni am də Bulus
kan Yam gip ndu'i gəs la ti bi tə dəm
nye mən kartən kə Babom Yesu na
erəm gəmi Sastanisu,
2 də rii domtən kə mən kopi Yam
nan gip Koranti, munju kan Yam ne
wur markəm gip Almasihu Yesu nan
la wur bi kə dəmi dləran, na kup
munju kan ko ako den shirəm na
Yam gip sun kə Babom gəmi Yesu
Almasihu, Babom gəzən na gwagəmi
kup gwa.
3 Naa də zo mbatl na dəmi zhəlili
kə Ba gəmi Yam na kə Babom Yesu
Almasihu dəm nan kəne.

Bulus goode Yam den bar ju Ruhu ba bi gwa

4 A kur goode Yam gən ko gigasi
den kəne, den zo mbatl kə Yam tu
kan bi in gip Almasihu Yesu gwa.
5 Gip ko unuwo, Yam bi in bar nar
na womti təp ko ako gip shirəm na
momi bar kup wi.
6 Bar ju kən ra nari gode'e shirəm
tu mə yari in den Yesuwo untun ar
ra.
7 Den untuwo, kə hol zo bi bar kə
Yam gon da'a, nan kən den wi ger gip
ɓuti surtən kə Babom Yesu gwa.
8 Ti ni tii ɓa'i in bigul ar ri patən kə
bari, kə də kə dəm munju baa nəm
kən den məgən pitən gin da'a den pət
kə babom gəmi Yesu Almasihu gwa.
9 Yam mən dləri den shirəm gəs ni,
ti ni'es tə lakən bi kə də kə mo ni
gam na nya gəsi, Babom gəmi Yesu
Almasihu.

Bi nde mən kopi nəm da'a

10 A lir kən mir ɓyar gip sun kə
Babom gəmi Yesu Almasihu kə də bi
gin dəm nəm, ba də tatli gam gon te
gip dlom gin da'a se de kə ngash ni
gami, kən na mbatl nəm, damtən gin
nəm.
11 Mir ɓyari, jen gip bom kə Kuluwi
yarim den'e tli yar yam ra gip dlom
gini.
12 Argon tu a yariwo ar ni'e, gon
gip kən ba wule, <<Ami kə Bulus ni,
gono ami kə Apolos ni, gono ami kə
Kepas ni, gon eso ami kə Almasihu
ni.>>
13 Almasihu tatl nəka bomi-bomi
ya? Ɓani Bulus den kin den ami gina?
Pi in ni batisma gip sun kə Bulusa?
14 A pi ghol mbatl na Yam kan a
pii ko nəm gip kən batisma da'a se
Kərispus na Gayus gwa.
15 Ra untuwo, murgon ra kan ba
wule pi ti Batisma na sun gən gwa
da'a.
16 (An, a pi batisma mən bom kə
Istipanus, den kaar kə untuwo a'i ne
kəm ko a pi murgon es batisma da'a.)
17 Ba'e Almasihu karəm ni kə də a
pi batisma da'a, ama kə də a pi wazu
kə zo shirəm kə Yesu, ba'e na mani bi
kə mbarəm ni da'a bəse də məshtən
kə Almasihu den kin hol ndərtən gəsi.

Ɓatən kə Almasihu den kino ndərtən na bobya kə Yam ni

18 Shirəm kə ɓatən den kino kədləm
shirəm ni kar munju den kopi təp
məshtən gwa, ama kar mi kan den
ɗəli gəmi bi də məshtəno, ndərtən kə
Yam ni.
19 Nan ar ra na rəshi gwa'e,
<<Aa pali bobya kə mən bobya argon
ni da'a.
Eso, aa sar ceti gam kə mən ceti
gam ka.>>
20 To akon mən bobya ra? Akon es
mən momi bar ra? Akon mən kulci
mbarəm kulci kə Musa ra? Akon
munju ba kum wule wu mom bar
kup gwa ra? Ase Yam pali bobya kə
atl kən den kədləm pitən ni da'aya?
21 Nan gip bobya kə Yam mbarəm
den kaar atl mani momi Yam təp kar
bobya gəzən dawo, ar gholi mbatl
Yam den tə ɗəli munju ngəsh wur den
Yam təp kə ba wazu kan pən'e kədləm
shirəm ni gwa.
22 Mən Yahuda ni den ngeni shini
bar kə nəmi bi na ame, munju kan
mən Yahuda ni da ngapo wini den
ngeni bobya.
23 Miwo mə pi ni wazu kə Al-
masihu kan ɓa ti den kin gwa, bar kə
pati asəm də mən Yahuda kan kədləm

shirəm kar munju kan mən Yahuda ni da gwa.
24 Ama də munju Yam la wur bi, mən Yahuda na munju mən Yahuda ni da'a, Almasihuwo ndərtən na bobya kə Yam ni.
25 Domici argon tu kan Yam pi kan mbarəm ba shin wule kədləm pitənno, ar nar man bobya kə mbarəme, eso argon tu Yam pi kan ba shin wule holi ndərtənno ar man ndərtən kə bigul kə mbarəme.
26 Mir ɓyari, dam kən ni den kandatu kən ra nan lakən bi gwa. Kup gin ni na bobya gip dli nan lakən bi gwa da'a. Kup gin ni'e kiri mbarəm da'a, kan kup gin ni'e mimir kə kiri mbarəm da'a.
27 Ama Yam zəzar ni bar ju kan kədləmi ni den ger kə mbarəm gwa kə də tə bi mən bobya shame. Yam zəzar ni bar ju kan ndər da'a den ger kə mbarəm kə də tə bi ndəri mbarəm shame.
28 Yam zəzar ni bar ju ba ɓite argon da'a na bar ju ba mbur ka na bar ju kan argon ni da'a kə də tə sar bar ju kan mbarəm ba shin'e hoyi ni gwa.
29 Tə pi ni untu bəse də murgon ɓo ngetl cina də Yami.
30 Yam ni pi kə dəm gwas gip Almasihu Yesu. Ti ni tə kem Almasihu dəmi mi bobya, pitən dlat, ne markəm den bi kə Yam na zami ɗəltən gəmi.
31 Ra untuwo, ar dəm wi kandatu kan rəsh gwa'e, <<Muntu baa ɓo ngetlo, tə ɓo ngetl gip Babomi.>>

2

Shirəm den Yesu kan ɓa den kin gwa

1 Mir ɓyari, nan a ɗir kar kən kə də a yari in bar ju kan na ghuuni kan Yam godemo, ba'e a yari in ni shirəmi na mani bi ko na bobya gən da'a.
2 Nan ami ra nan kəno a ɓalni tor gip mbatl gən'e a mom argon gip kən da'a, se de Yesu Almasihu, ti tu kan ɓaa den kin gwa.
3 A ɗir ni kar kən gip holi ndərtən, na bərti na dədartən na nari.
4 Shirəm gən ngap na wazu gəno ba'e na bobya kə dəli mbatl kə mbarəm na mani shirəm ni da'a, ama a dəl ni mbatl kə mbarəm təp kar ndərtən kə Ruhu.
5 Ba kə ngəsh kən ni den bobya kə mbarəm da'a ama gip ndərtən kə Yami.

Bobya kə Yam kan Ruhu ba bi gwa

6 Kup na untu, mə shirəm na bobya də munju kan kəm mbarəm wugwa, ama ba'e bobya kə zhan kən ni da'a, ko də mən cina kə atl munju baa palka argon ni da gwa.
7 Ama mən ni den shirəm den bobya kə Yam kan ra na ghuuni gwa. Bobya kə Yam tuwo tə neni terka den bi ɗəɗatən gəmi.
8 Ko nəm gip mən cina kə atl kundərəndlip mom da'a, o wu mom ni fawo, na wu ɓa Babom mən nartən den kin da'a.
9 Ama ar ra na rəshi'e,
<<Bar tu ger shin da'a, kəm kum da'a,
ar si mbarəm mbatl da'a,
Argon tu kan Yam ne munju ba
ndu ti baa zam gwa.>>
10 Yam ɓuli miwi təp kar Ruhu. Ruhu kə Yam ba ngen tə ɓul bar kup, kup na dlyami bar kə Yami.
11 Gip mbarəmo, woni mom damtən kə mbarəme, se ruhu kə mbarəmi nan ra gip ti gwani da'aya? Untuni es damtən kə Yamo murgon baa mani momi da'a se de Ruhu kə Yami.
12 Miwo ruhu kə den kaar atl ni mə nəm da'a, ama Ruhu tu kan ɗəl kar Yam gwa ni, kə də mə mani momi bar ju kan Yam bi mi ləngət gwa.
13 Bar ju ni ca mə shirəm dene ba'e na bobya tu kan mbarəm ba kulci gwa ni da'a, ama təp kar bobya muntu kan Ruhu ba kulci gwa. Təp untu ni mə yari bar ju kan kə Ruhu ni tetla-tetla də munju kan kə Ruhu ni gwa.
14 Muntu kan na Ruhuyi dawo tə nəm bar ju kə Ruhu kə Yam ni gwa da'a den kədləm bar ni kar ti. Tii mani momi gəzən dak nan təp kar Ruhu ni ba mani momi gwa.

15 Muntu kan mən Ruhuno tə tlo
shirəm den bar kup, ti na gam gəs
ngapo murgon baa tloyi ti shirəm
da'a.
16 <<O fawo woni mom damtən kə
Babom nan ti kulci ti gwawe?>> Ama
damtən gəmiwo kə Almasihu ni.

3

Domtən kə mən kopi na kə cina gəzəni

1 Mir ɓyari, a mani in pi shirəm
wule munju Ruhu ba kop nan wur
gwa da'a, se de wule kə dli, pel gəri
gip Almasihu.
2 Mal nyin ni a bi in den bi fingal
gini, ba'e fingal mən latitən da'a, den
kə ndər wi da'a. Aan, kəkən ma kə
ndər kə ciwi da'a.
3 Pitən kə mbarəm kə dli'i gip kəne,
ghuve na tli yar yam ra gip dlom gini.
Ra untuwo, kən ni wule mbarəm kə
atli, kən ni den pitən wule mbarəm
kə dli diya?
4 O fa, nan gon den wultən'e,
<<Ami kə Bulus ni,>> gon es, <<Ami
kə Apolos ni,>> kən ni den pitən wule
mbarəm ni katl da'aya?
5 Woni fa'e Apolos? Woni es'e
Bulus? Mən mbap ni katl munju kan
kə ngəsh kən den Yam təp kar wur
kandatu Babom bi ko gonge mbarəm
mbap gəs gwa.
6 Ami ni a dləri, Apolos ni bi male,
ama Yam ni kem kan ar ba nari.
7 Ra untuwo, muntu kan dləriyi na
muntu bi maliwo den bi argon ni
wura da'a, ama Yam muntu kan kem
ar nar gwa.
8 Muntu dləri na muntu bi malo
nəm ni wura, kano ko gonge gəzən
baa zam ɓatltən den bi mbap gəsi.
9 Domici mən berəm ni gip mbap
kə Yami, kən ngapo kən ni kə Yami,
tu'i bin kə Yami.
10 Den bi zo mbatl kə Yam nan bi
miwo, wule mən mani tu'i bine, a la
gəsi, gon ngap den tu'i dene. Ama də
ko gonge mbarəm ngup ti na iri bin
tu tə tu dene gwa.
11 Den murgon ra es kan baa ɓa
gəs bin gon bom na muntu kan ɓa wi
gwa da'a, Yesu Almasihu ituwi.
12 Ama murgon ni tu bin den gəs
bin tu na zinariya ko na ghol gəlla
ko na zo tate ko nyashi, ko jiri ko
mommowo,
13 mbap kə ko gonge mbarəm baa
ɓuli. Gasiwo baa ɗəli kari, nan gip
utun ba gode ti gwa, utu ngap na
gam gəs baa gode mbap tu ko gonge
mbarəm pi gwa.
14 Argon tu mbarəm tu'iyi ni dləro,
ti nəm ɓatltən gəsi.
15 Ar ni ngap ker kawo, mən tu'iyi
ba zam ndetəne, kup na ti na gam
gəso, ti zam ɗəltəne ama wule muntu
kan ɗəl gip bələm utu gwa.
16 Kə mom ni'e kən bom kə Yam
ni, kan Ruhu kə Yam ba dəm gip kən
da'aya?
17 Muntu kup li bom kə Yam kawo,
Yam baa li təka. Bom kə Yamo dləran
ni ar ra, kən ni ngap'e bom kə Yam
tu.
18 Ba kə seni gam gin da'a. Gon gip
kən ni ba shin wule ti mən bobya ni
gip zhan kəno, naa tə pali gam gəs
kədləmi, kə də tə dəm mən bobya ra.
19 Bobya tu kan kə den kaar bar atl
ni katlo, kədləm pitən ni kar Yami. Ar
ra na rəshi'e, <<Tii nəm mən bobya kə
atl kən təp kə ba bobya gəzəni.>>
20 Eso, <<Babom Yam mom'e
damtən kə mən bobya kə pi məgən
baro argon ni da'a.>>
21 Ra untuwo, ba də murgon ɓo
ngetl na mbarəm da'a. Bar kupo
gegin ni.
22 Ko Bulus ni ko Apolos, ko Kepas
ko atl kundərəndlip, ko zami dəmi
den kaar atli ko məshtəni, ko bar kə
kəkəni, ko bar ju baa pi cina ɗe, bar
kupo gegin ni.
23 Kən ngapo kə Almasihu ni, Al-
masihu ngapo kə Yam ni.

4

Mbap kə nye mən kartən kə Yesu

1 Untun ar ndari kə pən mi den mir
mən pi mbap kə Almasihu ni, munju
Yam bi wur ge shirəm gəs kan ra na
ghuuni gwa.

2 Den untuwo, ba ndu'e munju ne
wur gam baro wu dəm mən pitən
dlat.
3 Karəmo, banyi bar ni da'a də
wule kən ni ki tloyim shirəmi, untu
dama, ko bom ba tloyi shirəmi. Ami
ma a tloyi gam gən shirəm da'a.
4 Amo sor ni ami ra, ama untu ba
gode ni'e a hol məgən pitən gon da'a.
Babom ni ba tloyim shirəmi.
5 Ra untuwo ba kə zho in ni kə
tloyi shirəm den argon kapən də pəti
ɗir da'a. Ɓut ni cwattən kə Babomi.
Gas ta ni ti ɓul bar ju kup kan ra na
ghuuni gip dəmən gwa. Ti ɗəli bar
ju kan gip mbatl kə mbarəm gwa də
momi. Ar ni ko gonge mbarəm ba
zam də Yam ɗəɗa ti den mbap gəsi.
6 Kəkəno, mir ɓyari, a cingər ni bar
ju den gam gən na erim Apolos den
bi zami gin kə də kə kulci ni kar
mi den argon tu shirəm kən ba yari
gwa'e, <<Ba kə dlyam ni ka na bar
ju kan ra na rəshi gip shirəm kə Yam
gwa da'a.>> Ra untuwo ba də gon gip
kən pi tlora den mən kulci gəs man
kə gon da'a.
7 Woni pali'i bom na jen we? Unun
ki nari, muntu kan bi ni bi'i da
gwawu? In bi i'no unun kem kə ɓo
ngetl wule bini bi'i dagwa?
8 Kən ra na kup bar ju kə ndu
gwawi! Kə dəm mən bar kə am wi!
Kən den dəmi wule ga gun wi, mən
ngapo den bi argon ni mən ra da'a!
Də ma wule kən ga gunyi ni mən ma
se mə dəm gun nan kene.
9 Gip shini gəno Yam gode'e mən
mir mən kartən gəs ni'e kə kaar
gip ko unu, wule mun ju tloyi wur
shirəm kə də ri wur eka. Atl
kundərəndlip nemi ger wi na mir mən
kartən kə Yam na mbarəme.
10 Mən kədləm ni den bi kə Al-
masihu, ama kəno mən bobya ni gip
Almasihu, mə hol bigul wi ama kəno
mən ndərtən ni! Ɗəɗa kənwi mən
ngapo mbur mika!
11 Kəkən untu ma mən den kumi
guzəm, na guzəm male, mən ra gip
lusguru, den ci cina na ɓe gəmi mən
ra na ba dəmi da'a.
12 Mə pi mbap hoyi na am gəmi. In
pi mi biwo, mə la'i mbarəm albarka.
In kumi mi dliwo, mə ɓa mbatl dlom
gəmi.
13 In yari mi məgən shirəmo mə
nəmi wur na iɗa mbatli. Kup na untu
mə dəm bar kə nge wi den kaar atli.
Mə dəm bəci bar kə dəɗan wi kar
mbarəme, kəkən ma untun ar ra.

Lirtən na dəli kəm kə Bulus

14 Ba'e a rəshi in ni kə də a la kən
gip sham da'a, ama kə də a dəli in
kəme den kən mimir gən kə ndu'i ni.
15 Kən nəra na mən kulci na womti
gip Almasihu, ama kən ra na bəba na
womti da'a, na ho bi gip Almasihu
Yesu ni a dəmi in bəba təp kəba ri in
zo shirəm kə Yesu.
16 Ra untuwo a lir kən də kə kop ni
pitən gəni.
17 Ra untuwo, a kari in bar na
Timoti nya gən muntu a ndu gwa,
mən pitən dlat gip Babomi. Ti yari
in ra den kanda kə dəmi gən gip
Almasihu Yesu muntu kan dəm nəm
na argon tu a kulci ko ako kə ba
domtən kə mən kopi gwa.
18 Jeno wu den hori icin, wu shin
wule aa'i ɗir kar kən da'a.
19 Ama aa ɗir kar kən bəle-bəle, na
ndu'i kə Babomi, kan a ngen momi
ba'e katl kandatu mən hori icin ju
ba shirəm gwa da'a, ama ndərtən tu
wura nari gwa.
20 Dəmi kə Yam gun gip mbatl kə
mbarəmo den shirəm kə bini katl
da'a, ama kə ndərtən ni.
21 Na unun kə ndu a ɗir kar kənu?
A ɗir na rəɓa kə dəli in kəma ko a ɗir
gip ruhu kə ndutən na iɗa mbatli?

5

Tloyi shirəm den mən muri na mətli na moni kari

1 A kum'e muri na mətli na moni
kari narka gip dlom gini, munju ba
zam da'a ko gip mbarəm ju kan mom
Yam da'a gwa. Də wule mbarəm ba
mur na gər kə base.
2 Na untun kən den ɓe ngetle! Ki pi
dun mbatli, kə ɗəli ni mbarəm mən pi
untu gip domtən gin diya?
3 Kup na ami ra nan kən gip dli da'a
ama ami ra nan kən gip ruhu. A tare

a tlo shirəm wi den badər mbarəm tu gip sun kə Babom Yesu wule ami nəra lasi.
4 Ra untuwo, kup wokoci tu kə dom kən kan ami ra nan kən gip ruhu, kan ndərtən kə Babom Yesu ra lasi,
5 ta'i ni Shetan mən warwat pitən tu də ri dli gəs e, kə də ruhu gəs zam ɗəltən ra den pət kə Babom.
6 Ɓe ngetl gino ar hoyi da'a. Kə mom ni'e nye yisti njem ni ba kem də bəredi tli diya?
7 Ɗəli ni kor yisti tu ka, kə də kə dəm pel bəredi, kandatu kən ra bəredi bat na yisti gwa itu. Almasihu wule nye bagala jikat bədlabən gəmiwo tare mbosh wi.
8 Ra untuwo mə pini nyel gəmi bat na kor bəredi mən yisti, bəredi kə ngarci na ɗastəni, ama kə pi bar dlat na ge shirəm.
9 A rəshi in gip təlankur gən'e ba kə ngash ni gam na mən muri na mətli kari da'a.
10 Ba'e mən muri na mətli kə den kaar atl ni a yari da'a ko mən ndu'i bar kə mbarəme, na mure, ko mən ware. In untuno ki za dəmi den kaar bar atl ituwi.
11 Kəkəno a rəshi in ni den ba kə meni gam na kup muntu ba la bi gam gəs'e mən kopi ni, ama mən muri na mətli kari na mən ndu'i bar kə mbarəme na mən ware, na mən usən shirəmi ko mən tle ɗu'e ko mure. Ba kə cini fingal na badər mbarəm ju da'a.
12 Unun mo'əm na munju kan kari kan a tloyi wur shirəm gwawu? Munju gip mən kopi gwani ki tloyi wur shirəm diya?
13 Yam ni baa tloyi shirəm munju nan gwagəmi ni da'a gwa. Ɗəli ni mən ɗasi tu tuka gip kəne.

6

Ba də mən kopi ri ezən cina də mən bən da'a

1 Gon gin nəra na shirəm den esiwo kə kur ri cina də mən bən kan mom Yam da'a də tloyi in shirəm ba'e cina də ya'ən mən kopi da'aya?
2 O fawo kə mom ni'e mbarəm kə Babom ni baa tloyi mbarəm den kaar atl shirəm diya? Tun kan kən ni ki tloyi mbarəm shirəm den kaar atlo, ki mani tloyi shirəm den mir shirəm ju kan gip dlom gin gwa diya?
3 Kə mom ni'e mi tloyi shirəm mir mən kartən bar kə Yam diya? Bare mir bar ju kan kə den kaar atl kən gwa?
4 Kən ni na bar ju ki ri cinawo, unun kem kə ri kar mbarəm ju kan argon ni də mbarəm kə Yam da'a we?
5 A yari ni untu ra kə də a bi in shame. Kə shin wule gip kəno mən bobya gon ra kan ba mani tle gam kə bar ju gwa diya?
6 Ama də wule mən kopi bari erim gəs cina də mən bən kə tloyi shirəm, cina də munju kan mən kopi ni da'a!
7 Pi shirəm den bar ju nan baa ri in cina də mən bən ma ndetən ni kar kəne. Unun kem kii mani te mbatl karka in pi in wani bar da'a we? Unun kem kii mani za'i də zote in bar gin ka dawu?
8 Ar tu kən ma na gam gin kə pi mbarəm wani bari. Kə pa nəmi mbarəmka bar ju kan gwazin ni gwa. Untu ni kə pi ya'ən pa'e.
9 Kə mom ni'e munju ba pi dlat dawo wii zam də Yam dəm gun gip mbatl gəzən da'aya? Ba də jili in nəka da'a, mən muri na mətli ko moni kari gon ra, ko mən ware, ko muntu kan mur na muntu gudlumi wi, ko mən muri na moni ko mətli den təp tu kan ra kor dagwa,
10 ko mure, ko mən ndu'i bar kə mbarəme, ko mən tle ɗu'e, ko mən bes shirəmi, ko mən ngarci gon kan ba zam totən gip bom las tu Yam'e gun gwa da'a.
11 Jen gip kən faro unjun wura. Ama kəkəno ho kən kawi, Yam ne in markəm kə dəm gwas wi, kə'i na warwat pitən da'a cina də Yam gip sun kə Babom Yesu Almasihu na təp kə ba Ruhu kə Yam gəmi.

Ɗəɗa ni Yam na dli gini

12 Kə wule, <<Aa mani pi bar kup,>> ama bar kup ni baa nem am

ra gip dəmi gən da'a. <<Aa mani pi bar kup,>> ama aa dəm zher kə argon da'a.
13 Kə wule, <<Fingalo, pi ni den bi kə tu'e, tu'i ngapo den bi kə fingali, kan Yam baa li kup ropi ka.>> Dliwo pi ti ni kə pi muri na moni ko mətli kaari da'a ama pi ti ni kə Babomi, Babom ngapo kə dli.
14 Yam, tli Babom gip məshi mbarəm təp kə ba ndərtən gəsi, untuni tii tli mi pa'e.
15 Kə mom ni'e dli gino kətə dli kə Almasihu ni diya? Imni a pən kətə dli kə Almasihu kan a ngash na kə gər mən bi gəs kari we? Ba pi da'a!
16 Kə mom ni'e muntu ngash dli gəs na gər mən bi gəs kariwo wu dəm dli nəm nan ti ituwi diya? Ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam'e, <<Ropiwo wu wi dəm dli nəm ituwi.>>
17 Ama kup muntu nan me gam na Babomo, wu dəm nəm nan ti gip ruhu ituwi.
18 Kətəri ni muri na mətli ko moni kari! Kup nami warwat pitən ju mbarəm ba piwo kə den kar dli ni, ama kup muntu mur na mətli ko moni kariwo, warwat pitən ni tə pi dli gəsi.
19 Kə mom ni'e dli gino ba dəmi kə Ruhu kə Yam ni kan gip kən gwa, muntu nan kə zam kar Yam gwa diya? Dəmi kə gam gin ni kən dene da'a.
20 Yam wur kən ni na zo bari. Ra untuwo ɗəɗa ni Yam na dli gini.

7

Ghuntən den dəmi kə gudlumi

1 Den bar ju kə rəshimo, ar mbun'e də mbarəm dəm tə ra na gudlumi da'a.
2 Ama kə də kətəri muri na mətli kari kan den ta piwo, də ko gonge mbarəm nəra na gər kə gam gəsi, kan ko gonge gərmətli tə nəra na bakos gəsi.
3 Də kos pi bar ju kan nəm ti den tə pii gər gəs gwa. Untuni es gəri ma tə pi bakos untu.
4 Gəri ra na shirəm kə yari den dli gəs da'a ama tə bi bakos gəsi. Untu ni es bakos ma tə ra na shirəm kə yari den dli gəs da'a ama tə bi gəri.
5 Ba də gon gin saari esi dli gəska da'a, se de na bali gip dlom gəzən kə mir muri njem kə də kə zam kə kurni gəs gip shirəm na Yami. Den kar kə untuwo kan kə pali ni muri na ya'əni bəse də Shetan gode in den holi mani nəmi gam gini.
6 A yari ni untu gip shini argon tu baa mbuuni in gwa, ba'e Yam ni wuləm'e a yari in untu da'a.
7 Ndu'i gəno də wule kup gino wule ami ni kən ra. Ama ko gonge mbarəm na bar tu Yam bi ti gwa. Gono bi ti mənkəni, gon ngapo mənta.
8 Də munju kan gudlumi wi da'a na guriwo, a wule, ar mbun wu dəm untu kandatu ami ra na gudlumi da'a gwa.
9 Ama wini wi mani nəmi gam gəzən dawo, wu gudlumi, ar mani də gudlumi na də warwat ndutən ci mbatli.
10 Munju na gudlumi ngapo a yari in shirəm tu, ba'e ami ni da'a, ama Babom ni, den'e ba də gər za ba bakos gəs ka da'a,
11 Tin tə za bakos gəs ka ngapo, ti'i gudlumi na gon da'a, ar mani tə pal kar bakos gəs. Kosi ngapo ba tə kar gər gəs ka da'a.
12 Namiwo, ami ni a yari, ba'e Babom ni da'a. Gon gin nəra na gər gəs nan mən kopi ni da'a, ama gəri ni pən ti dəm nan tiwo, to, ba tə kar ti ka da'a.
13 Gər tu kan bakos gəs mən kopi ni dawo, kosi ni pən ti dəm nan ti ngapo, ba də gəri za təka da'a.
14 Kos tu kan mən kopi ni dawo dləran ni təra təp kar gər gəs kan mən kopi ni gwa, kan gər tu kan mən kopi ni dawo, tə dəm dləran wi təp kar kos gəs kan mən kopi ni gwa. Untuni dawo, mimir gin ba hol dəmi dləran, ama wini wu pi untuwo mimir gəzəno dləran ni wura.
15 Ama muntu kan mən kopi da'ayi ni ndara tə za mən kopiyiwo, ti mani

ndaratəni. Ar ni dəm untuwo erəm mətli ko moniyi'i ɓali na zap gudlumi da'a. Yam la mi ni bi kə dəmi zhəlili.
16 Ki gəri mən kopiwo, kə moma ko kin ki ɗəli bakos gi gwa? Ko ki kosi mən kopiwo, kə moma ko ki ni ki ɗəli nagər gi gwa?

Dəmi tu kan Babom ba ndu gwa

17 Ra untuwo, ar mbun də ko gonge mən kopi tə pi dəmi gəs kandatu Yam ne ti nan la ti bi gwa. Muntu ni'e argon tu a yari den də kop gwa gip kup ba domtən kə mən kopi Yesu.
18 Mbarəm nəra na səri wokoci tu Yam la ti bi gwaya? Ba də tə ngen tə dəm nduɓuli da'a. Mbarəm nəra nduɓuli wokoci tu Yam la ti bi gwaya? Ba tə ngen də sər ti da'a.
19 Sərtən ko dəmi nduɓuli ɓite argon da'a. Pi argon tu Yam wule də pi gwani ni'e argon tu kan mani gwa.
20 Ra untuwo, na də ko gonge mbarəm dəm las tu kan Yam ne təra nan la ti bi gwa.

21 Kən zher ni nan Yam lakən bi gwaya? Ba də ar ghun kən ni da'a, ama in ki mani zami dəmi kə gam giwo, da'i ngeni.
22 Zher tu kan Yam la ti bi kə ngəshtən den Babomo, gip Babomo mən dəmi kə zami gam gəs ni. Untuni esi, muntu kan den dəmi kə zami gam nan Yam la ti biwo, zher kə Almasihu ni.
23 Na wurpi na nari ni wur kəne, ba kə dəm ni zher kə mbarəm da'a.
24 Mir ɓyari, na də ko gonge mbarəm kan kə Yam ni gwa, na tə dəm kandatu kan Yam la kən bi gwa.

Munju na gudlumi da'a na mətli ju kan guri gwa

25 Den shirəm kə munju kan na gudlumi dawo, Babom pim shirəm den argon tu wi pi gwa da'a, ama a yar ni shini gən den ami mbarəm ni kan ba kum shirəm gən gwa den Yam wim mal atl wi gip zo mbatl gəsi.
26 Den bar kə tli mbatl kə zhan kən kan den ɗirtəno, a shin ar ndari də mbarəm dəm untuyi.

27 Ki ni na gudlumi ya? Ba kə kar gərika da'a. Kə gudlumi wi da'aya? Ba kə ngen gudlumi na gər da'a.
28 Ama ki ni kə gudlumi wo kə pi warwat pitən da'a. Nye gər ni gudlumi ngapo, tə pi warwat pitən da'a. Ama munju kan gudlumiwo wi kum dli den bar na womti kan baa ghun wur gip dəmi gəzən den kaar atl kəni. Muntu ni'e argon tu a shini in gwa den ba kum ni dli da'a.

29 Mir ɓyari, argon tu a ndu yariwo ar ni'e wokoci nar da'a. Cina ɗewo munju kan na mətliwo, wu dəm wule wi ni na mətli da'a.
30 Munju den pi dun mbatlo wu dəm wule wu pini dun mbatl da'a. Munju den ghol mbatl ba pal wule wu pini ghol mbatl da'a. Munju wur bar ngapo wule wi ni na argon gwazin da'a.
31 Munju kan den baltən na bar kə den kaar atlo, ba də wu ne mbatl gəzən dene da'a. Kandatu atl kundərəndlip rawo ar ba paka.

32 A ndu'e ba də argon ghun kən ni da'a. Muntu na gudlumi dawo, bar kə Babom ni'e ghuntən gəsi, kandatu ti gholi mbatl Babom gwa.
33 Ama muntu kan gudlumiwo bar ju ba ghun tiwo kə atl ni, kandatu ti gholi gər gəs mbatl gwa.
34 Damtən gəs rapdlan ka ituwi, gər tu kan gudlumiwi da'a ko nye gəro, wu dam wur ni den Babom hoyi kandatu wi dəm dləran gip dli na ruhu gwa. Ama munju na moniwo bar kə atl ni ba ghun wuri, domici wu ndu'e wu gholi moni gəzən mbatli.
35 A yari ni muntu den ar mbuni in ra ni, ba'e də a tlat kən deni ni da'a, kə də a kərkəmi in dəmi gin ni, də kə kur ni gəs gip bote Babom, ba'e na rapdlan mbatl da'a.
36 Murgon ni shin wu ne na nye gər den'e wi gudlumi, kan tə shin'e tə den pi argon tu kan ndari da'a, ama tə ndu ti hoyiwo, se tə gudlumi nan ti. Ti ni tə pi untuwo, tə pi warwat pitən da'a.
37 Ama mbarəm tu ni pəni mbatl gəs den'e ti'i gudlumi nan ti da'a,

kan ti mbu nəmi gam gəsi, ar nəm ti te yarka tə gudlumi nan ti da'a, muntuwo dlat ni tə pi.
38 Ra untuwo, muntu kan gudlumi na nye gər tu kan wu ne den wi gudlumi nan tiwo, tə pi dlat. Ama muntu kan gudlumi nan tiyi dawo, tə pi argon tu kan mani mbuntən gwa.
39 Gər mətli ba za bakos gəs da'a kosi ni ra na ge mbatl gwa, ama bakos gəsi ni məsh kawo, ti mani gudlumi na muntu tə ndu gwa, ama də məri nə ra gip mən kopi Babomi.
40 Ama gip shini gəno, dəmi gəs untu baa gholi ti mbatl mani. Gip shini gəno ami na Ruhu kə Yami.

8

Fingal tu kan ba ta'i bar ju ba bote wur gwa

1 Kəkəno den fingal tu kan ba ta'i bar ju ba bote wuro, mə mom'e kup gəmiwo mən ra na momi bari. Momi bar ngapo ar ba kem tlora, ndutən ngapo ar ba kem ne am mbarəm kup.
2 Munju kan ba kum'e wu mom argono, wu mom kanda tu ar ndari wu mom gwawi da'a.
3 Ama Yam mom kup muntu ba ndu ti gwa.
4 Untuwo, den bi ci fingal tu kan ta'i bar ju kan ba bote wuro, mə mom'e, bar ju kan ba bote wuro argon ni da'a ko njem gip atl kup, eso mə mom'e, <<Yamo nəm ni gon'i da'a.>>
5 Kup na bar jen ra nan ba wul wur'e yam gwa to yamka ko sur atli, untuni, ga yam na babom ra na womti,
6 kup na untu, kar miwo Yam nəm ni. Ti ni'e Bəba, muntu təp kar ti ni bar kup zam dəmi, muntu kan gip ti ni mə zam dəmi gwa, Babomo nəm ni Yesu Almasihu, təp kar tini bar kup zam gəs dəmi, kan gip tini mə zam dəmi.
7 Ama kup mbarəm ni mom untu da'a. Jen kan ba bote bar ju ba bote wur dəmi dliwo, wini wu ci fingal wariwo, wu kum wule fingal tu wu ciwo fingal kə argon tu ba bote ti gwa ni. Damtən gəzən ndər da'a, wu shin wule wu dəm bar kə dəɗan wi, se ar ghun wuri.
8 Fingal ba ɗir mi kosak na Yam da'a, mən ni mə ci da ma mə ca ka da'a, mənni mə ci ma ar mbəli mi argon da'a.
9 Ama Ngup kənni ba də zami gam gin tu kem kə dəm tat pati asəm də munju damtən gəzən ndər da gwa.
10 Ama gon nəra, kan damtən gəs ndər da'ani shin ki, ki kan kə mom bar gwa, den ci te bin war kawo, muntu baa ndəri ti bigul kə ci fingal tu ta'i bar tu ba bote ti gwa diya?
11 Untuwo, momi bar gi tu baa kem ndetən kə muntu kan Almasihu məsh den bi gəs gwa.
12 Kənni kə pii munju damtən gəzən ndər dawo, Almasihu ni kə pi ti warwat pitəne.
13 Untuwo, argon tu a ci ni baa kem erəm kə ndetən gip warwat pitəno, ko njem a'i ci tlu da'a, bəse a kem erəm gən ndetəne.

9

Bar ju ar nəm də pi mən kartən kə Yesu gwa.

1 Ami ni na enci diya? Ami nye mən kartən kə Yesu ni diya? A shinni Yesu Babom gəmi diya? Kən ni'e argon tu kan mbap gən gip Babom gəri gwa diya?
2 In ami nye mən kartən kə Yesu ni kar jen dawo, na ho bi ami nye mən kartən kə Yesu ni kar kəne! Domici kən ni'e seda kə dəmi gən nye mən kartən gip Babomi.
3 Na muntun a ho gam gən cina də munju kan ndu tloyi shirəm demən gwa.
4 Mə ndari ni də bimi ci na tle diya?
5 Mi mani ni pəni gər kushi kan ngəsh ti den Yesuwi nan mi kandatu nami mir mən kartən kə Yesu na erəm kə Babom na Kepas ba pi gwa diya?
6 Ko ami na Barnaba ni katl ar nəm mə pi mbap kə də mə ci na gam gəmi wu?

7 Woni den pi mbap kə mən bi'utu,
kan də wule tini tə ci na gam gəsu?
Woni baa ngani kən inabi kan də
wule ti ci gəri kini dawu? Woni baa
le tla kan də wule ti tla mal nyini
dawu?
8 A yari ni untu den kopi kə mbatl
kə mbarəm na? Untu ni ma kulci kə
Musa yari diya?
9 Anra na rəshi gip kulci kə Musa'e,
<<Ba kə la'i mbutum tla kan den co'i
o gwa da'a.>> Tla ni katl Yam ba
mom nan wura?
10 Den mini tə shirəm da'aya? Na
ho bi den mini rəsh muntu. Ar
mbuni də mən kori bar na mən co'i
o la mbatl zami argon tu ndar wur
gwa gip bar kə kəni.
11 In mə ngani ni badər kə ruhu su
mbatl gin kawo, bar argon ni mən ni
mə zam bar kə atl kar kən gwaya?
12 Jenni baa mani zami ne am
rawo, məwo mə man wur diya? Kup
na untu mə pi ampani na zami də pi
mi untu da'a ama mə ɓa mbatl dlom
gam gip bar kup na də zam argon tu
kan ba la asəm gip pi mbap zo shirəm
kə Almasihu gwa.
13 Kə mom ni'e mən pi mbap gip
bom kə Yamo lasi ni wu zam fingal
gəzən da'aya? Mən mbap kə ba las tu
ba ta'i Yam baro, wu zam ni gwazin
gip bar ju mbosh gwa diya?
14 Untuni Babom yari den'e mən
wazu zo shirəmo, wi zam bar kə
fingal gəzən təp kə mbap tu.
15 Ama a pi ampani na ko nəm gip
bar ju kan ar ndari də pim gwa da'a,
ba'e a rəshi in ni muntu kə də kə pim
untu da'a. Ar manim a məshka, na a
hol ɓe ngetl na muntu.
16 Kup na ami den wazu zo shirəm
mən təmtəni, ar dəmim bar kə ɓe ngetl
da'a, nan ar nəmən te yarka kə pi
gwa. Kashto gəni, ami ni a pi wazu
zo shirəmi da gwa.
17 Də wule kə ndu'i kə mbatl gən ni
a piwo, aa zam ɓatltəne, ama nan kə
ndu'i kə mbatl gən ni dawo, ar dəm
wi'e mbap gən ni'e a ne ger dene.
18 To, ununu'e ɓatltən gənwe?
Ɓatltən gən ni'e a pi wazu zo shirəm
kə Yesu ngələk. A pi ampani na kup
bar ju ar ndari də pim gip mbap yari
zo shirəmi da'a.
19 Kup na ami zher kə murgon ni
da'a ama a pali gam gənka zher kə
mbarəm kup, kə də a dəl mbarəm na
womti.
20 Kar mən Yahudawo a dəm wule
Ba mən Yahuda kə də a dəl mən
Yahudayi. Kar munju kan ba kop
kulci kə Musawo, a pali gam gən
wule mən kopi kulci kə Musa (kup na
ami ni den kopi kulci kə Musa da'a),
kə də a dəl munju kan den kopi kulci
kə Musa gwa.
21 Kar munju kan ba kop kulci kə
Musa dawo, a dəm wule muntu ba
kop kulciyi da gwa (ba'e Kulci kə Yam
to gam gən da'i da'a ni ama ami ni
gəs də kulci kə Almasihu), kə də a tla
gam kə munju kan ba kop kulci kə
Musa dagwa.
22 Kar mən ro'i bigulo gip ngəshtən
gəzən den Yesuwo, a dəm wule mən
ro'i bigule, kə də a dəl wur ra. A
dəm bar kup wi kar ko gonge badər
mbarəm wi, kə də ko təp imni a zam
ɗəli jeni.
23 A pini untu kup den bi zo shirəmi
kə də a zam albarka kə zo shirəmi.
24 Kə mom'e kə ba pəni sanwo kup
mbarəm ni ba kətəre ama nəm ni ba
ci gam ɓaali diya? Ra untuwo, kətərni
kə də kə zamni ci gam ɓaali.
25 Mir mən cet ba lutini dli gəzən
hoyi gip ko-unu. Wu pini kə də wu
zam ci gam ɓaal tu kan baa nuləm ka
gwa, ama miwo kə ci gam ɓaal tu kan
baa nuləmka da gwa ni.
26 Den untuwo, a kətər ni katl da'a.
Dluptən gəno itər ni a dlup da'a.
27 O'o, a lutəni dli gəni, kə də a pali
ti zher gəni, bəse den kaar kə pii jen
wazuwo, ami na gam gən ngapo də
byaləmka a hol zami ci gam ɓaali.

10

Dəli kəm den argon tu kan zam mən Isra'ila gwa

1 Mir ɓyari, a ndu kə hol momi da'a
kori gəmi terkawo wu kop gəs dun
yami, kan kup gəzən wu kop gip bar
ɓula'i.

2 Pi batisma kup gəzən gip kopi
Musa gəs dun yam na gip bar ɓula'i.
3 Kup gəzən wu ci nəm fingal kə
Ruhu tu,
4 kan kup wu tla nəm mal kə Ruhu
tu. Mali kan wu tlawo, kar tləndər kə
ruhu ni kan den ritən nan wurgwa,
kan tləndəriwo Almasihu ni.
5 Kup na untuwo Yam pi ghol
mbatl na womti gəzən da'a, kan ba
ri wur eka gip ləpe.
6 Kup bar ju zam wuro dəli kəm ni
ne mi den ba mə pini laam wani bar
ju wu pi gwa da'a.
7 Ba kə dəmni mən bote bar ju
ba bote wur gwa da'a, kandatu jen
gəzən pi gwa. Kandatu ar ra na rəshi
gwa'e <<Mbarəm dəm gəzən kə ci na
tle na dlar na muri na mutli kari.>>
8 Ba mə pini warwat pitən kə muri
na mətli kandatu jen gəzən pi gwa
da'a, kan mbarəm zangu hauya nəm
na myakan ba məshka (23,000) pəti
nəm.
9 Ba mə gode ni Almasihu kandatu
jen gəzən pi gwa da'a, kan ici ba ri
wur eka.
10 Ba mə ngwar ni kandatu jen pi
gwa da'a kan mən ri mbarəm e ba ri
wur eka gwa.
11 Bar ju kup zam wurni kə də shini
kan ba rəsh kə də dəli mi kəme, mən
munju kan patən kə zhan ɗir den mi
kosak wu gwa.
12 Ra untuwo, kup muntu kan ba
kum wule təra dloro, tə zhit ndər, ba
tə ndaka da'a!
13 Godetən gon ra da'a nan zam kən
wu kan taɓe zami nya mbarəm wu
gwa da'a. Yamo mən pitən dlat ni,
ti za kən də gode in ar man dərtən
kə bigul gin da'a. Ama wokoci tu
den gode gino, ti pi in guntəp ɗəltəne
kandatu ki mani kuri gəs gipi gwa.
14 Ra untuwo, kən berəm gən kə
ndu'i, kətərini bar ju ba bote wur kan
Yam ni dagwa.
15 A shirəm ni nan kən den kən
munju kan mom kə pi gwa ni, zhit
ni gam gin kə shin ni argon tu kan a
yari in gwa.
16 Gal godiya muntu kan mə gode
Yam nariwo, arni kem mi dəmi nəm
gip bəran kə Almasihu diya? Kan
bəredi kan mə ceno, arni ba kem mə
dəm nəm gip dli kə Almasihu diya?
17 Nan bərediwo nəmno, eso mən
kan ra na womti ma dli nəm ni,
domici kup gəmi bəredi nəm tu ni mə
ci.
18 Kulci ni den pitən kə mən Isra'ila,
munju ba ci fingal ju ba ta'i Yamo
ngashi gam ni wu pi na ba keri bar
ju ɗiri Yam gwa diya?
19 Argon tu a yariwo ar ni'e bar
tu mboshi bar tu ba bote tiyi ni'e
argona, ko bar tu ba bote tiyi ni'e
argoni?
20 O'o, ama argon tu munju kan
mom Yam da'a ba mbosho, dun itər
ni wu mboshi wuri, ba'e Yam ni wu
mboshi ti da'a. A ndu'e kə ngash gam
na dun itər da'a.
21 Ar ba pi da'a, kə tla gip gal kə
Babom kə pal kə tla gip gal kə dun
itəri. Arba pi da'a, kə ci fingal den
tebər kə Babomi kan kə pa ci den
tebər kə dun itər da'a.
22 Kə wo ni Yam kə pi ghuve ya?
Mə man təni ndərtəna?

Pini bar kup den bi ɗəɗa Yami

23 <<Aa mani pi kup argon tu a
ndu gwa,>> ama bar kup ni ba ɓitem
argon da'a. <<Aa mani pi kup argon
tu a ndu gwa,>> ama bar kup ni ba
ne'i am ra da'a.
24 Ba də mbarəm pi ho bar gam
gəs katl da'a, ama tə pi argon tu ba
mbuni nami gwa.
25 Cini tlu tu kan ba wurka kə ba
bar pət gwa, ba kə ngenni momi
dene da'a, den bi damtən kə mbatl
gini.
26 Anra na rəshi'e <<Atl kundərəndlipo
kə Babom ni, na kup bar ju gipi
gwa.>>
27 Muntu kan ngəsh ti den Yesu
da'a gon ni lakən bi kə ci fingalo, kən
ni kə riwo, cini fingal tu ne cina da
in gwa, bat na momi ngeni dene den
bi damtən gini.
28 Ama murgon ni wul kən'e, <<Tlu
kəno kə bar ju ba bote wur gwa
ni,>> ba kə cini da'a, den bi damtən
kə muntu kan yari'i gwa bəse də
damtən gin byal kəne.

29 Damtən kə mbarəmi ni a yari,
ba'e ge da'a. Gon gin baa mani
wultən'e, <<im nifa damtən kə gon ba
kem də enci gən pakawe?>>
30 Ami ni a goode den fingal gəno,
unun kem baa shimən na dun ger
den ci argon tu a goode Yam gwawu?
31 Kup argon tu kə pi ko ci ko tlewo,
pini kup den bi ɗəɗa Yami.
32 Ba kə dəmini jen bar kə pati asəm
da'a ko mən Yahuda ni, ko də munju
kan mən Yahuda ni dagwa, ko də
mən kopi Yami.
33 Pini kandatu a pi gwa. A pini
argon tu mbarəm baa kum təmi gip
kup argon tu a pi gwa. Gam gən ni
katl a ngeni ti ho bar da'a ama də
mbarəm na womti zam ɗəltən ra.

11

1 Kulci ni argon tu a pi gwa kan-
datu kan a kulci argon tu Almasihu
pi gwa.

Kulci den ghumi gami.

2 A ɗəɗa kəne, domici kə tune
namən gip bar kup, kən ra dlakət na
bar ju a kulci in kandatu a wul kən'e
kə pi gwa.
3 Ama a ndu kə mom'e, gam kə ko
gonge moniwo Almasihu ni, gam kə
gər mətli ngapo moni ni, kan gam kə
Almasihu ngapo Yam ni.
4 Kup moni tu shirəm na Yam ko tə
yari shirəm kə Yam na gam gəs na
ghumiwo, tə mbur ni kə cina da ti.
5 Ama gər mətli tu kup ba shirəm
na Yam ko tə pi yari shirəm na gam
gəs na ɓuliwo, tə mbur ni bakos gəsi.
Nəm ni ar ra na də fili ti gam ka.
6 Gər mətli ni baa ghum gam gəska
dawo, se də fili gamka. Ama ti ni tə
shin'e bar kə sham ni də fili ko də
mboshi ti ta gamkawo, se tə ghum
gam gəska.
7 Ar ndari də moni ghum gam
gəska da'a, nan ti kama na naartən
kə Yam ni gwa, ama gər mətliwo den
bi naartən kə moni ni.
8 Moniwo ɗəli ti ni gip gər mətli da'a,
ama gər mətliwo ɗəli tə ni gip moni.
9 Domici pi ni moni den bi kə gər
mətli da'a, ama gər mətliwo pi tə ni
den bi kə moni.
10 Ra untuwo, ar ndari də gər mətli
ghum gam gəska. Pi untu baa gode'e
ti nə ra atli na moni, den bi kə mir
mən kartən kə Yami.
11 Kup na gip Babomo, gər mətliwo
bom ni təra na moni da'a, untu ni es
moniwo bom ni təra na gər mətli da'a.
12 Kandatu gər mətli ɗəl ni gip
moniwo, untu ni es moniwo gər mətli
ni gər ti, ama bar kupo kar Yam ni ar
ɗəli.
13 Se kə tlo ni shirəmi na gam gini,
ar ndari də gər mətli shirəm na Yam
gam gəs ra na ɓuli ya?
14 Kandatu Yam pi ma ar gode'e
moni nəra na tlyari ta gamo bar kə
sham ni kar ti.
15 Ama gər mətli ni na tlyari ta
gamo, bar kə tlora ni kar ti diya? Bi
ti ni tlyari ta gam kə də ar dəmi ti bar
kə ghumi gam gəsi.
16 Murgon ni ba ndu dəli shirəm
den muntuwo, mən ra na təp gon kan
mə kop gwa da'a, ko gip domtən kə
mən kopi kup.

Ghuntən den ci fingal kə Babomi

17 Den shirəm tu ari kə yari kəkəno
a ɗəɗa kən da'a, den domtən gino kə
kərkəm bar ni da'a ama kə liika ni.
18 Na parewo, a kum'e, gip domtən
gin kə mən kopiwo, gam gin ba dəm
nəm da'a. Har a pare nəmi shirəmi
wi.
19 Ar nəm də zam tatli gam gip
kəne, kə də mani momi munju ba
kop Yam hoyi gip kən gwa.
20 Ase kən ni kə dom kən kə ba lasi
nəmo fingal kə Babom ni kə ci da'a!
21 Domici kə ba ci fingalo, ko gonge
ba neni ger den gal gəsi, gono guzum
ni tə kumi, gon ngapo tə tla ar tlo
tiwi.
22 A! Kən ni ra na bom kan kii ci kə
tla gwa diya? Ko kən ni den mburi
domtən kə mən kopi Yam ka, təp kəba
bi sham munju am ri wur kaar da
gwa? Unun aa wul kən rawu? A ɗəɗa
kəna? O'o, aa ɗəɗa kən da'a.

23 Argon tu kan a nəm kar babom
gwa ni a yari ine, Babom Yesu gas tu
kan bi təkawo, tə pən bəredi,
24 nan tə goode Yamo, ar ni tə
ngetəli, kan tə wule, <<Mun tuwo dli
gən ni, muntu ra den bi gin gwa,
cini cina na pi untu den bi tune
naməni.>>
25 Den kaar fingaliwo, ar ni tə pən
gali, kan tə wule, <<Gal kəno pel
gudlum shirəm ni muntu tabbate in
na bəran gən gwa. Pi ni untu kup
wokoci tu kan kən den tle gwa, den
bi tune naməni.>>
26 Gas tu kup kən den ci fingal tu,
kən ni es den tle gip gal tuwo, kən
den yari məshtən kə Babom ituwi ar
ri gas tu tii pal sur gwa.
27 Den untuwo, muntu kup ci fin-
gal tu, ko tə tla gip gal kə Babomi,
den təp tu kan ndari da'awo, tə pi ni
warwat pitən kə mburi dli na bəran
kə Babom Yesu.
28 Ar mbun də mbarəm zhit gam
gəs kakani, kan tə nde ci bəredi kan
tə tla gip gali.
29 Muntu kup ci tə tla na ɗəɗa dli
kə Babom dawo, hukunci ni tə ci na
tle gam gəsi.
30 Argon tu kem na womti gin ndər
da'a na kumi dli gwa itu. Na womti
gin ngapo wu nde umur kawi, wu
məsh ka ituwi.
31 Ama mən ni mə zhit gam gəmi
na gam gəmi hoyiwo, mii nda gip
hukunci da'a.
32 Babom ni tloyi mi shirəmo, mən
den zami horo ituwi, den ba də
hukunte mi na nami mbarəm kə den
kaar atl da'a.
33 Ra untuwo, mir ɓyari, kən ni kə
mo gam kə ci filgalo, ɓut ni ya'əni.
34 Murgon tu ra na guzumo, tə ci
rən bomka, kə də kən ni kə dom kəno,
ba ar dəli in hukunci da'a. Den nami
shirəm ngapo, ami ni a cwato, aa yari
in bari jen kan kii kop gwa.

12

Bar ju Ruhu kə Yam ba bi gwa

1 Mir ɓyari, kəkəno den shirəm kə
bar ju Ruhu ba biwo, a ndu'e kə hol
momi da'a.
2 Kə mom'e nan kə dəm mən
kopiwi dawo, jili inka den kopi bar
ju ba bote wur kan na bi da gwa.
3 Ra untuwo, a ndu kə mom'e mur-
gon ra da'a kan ba shirəm təp kar
Ruhu kə Yam kan baa wule, <<Yesu
ra na bi gip ti!>> Untu ni es murgon
ra kan baa mani wultən'e, <<Yesu
Babom ni,>> se təp gip ndərtən kə
Ruhu kə Yami.
4 Bi bar ra na womti, ama Ruhuwo
nəm ni.
5 Mbap kə pi ra na womti, ama
Babom nəm ni ba pi ti.
6 Mbap ra na womti, ama kup
gəzəno Yam nəm ni ba bii ko gonge
mbarəm tə pi.
7 Yam bi ko gonge mbarəm bi bar
kə Ruhu den də ne am mbarəm kup
ra.
8 Gono bi ti ni bi bar kə Ruhu kə
shirəm na bopya. Gon ngapo bi ti ni
bi bar kə shirəm kə momi bari, təp
kar nəm Ruhu tu.
9 Gono bi ti ni mani ngəshtən den
Yam təp kar Ruhu tu. Gon ngapo
kə mani pəni mbarəm kumi dlika təp
kar Ruhu tu.
10 Gono pi bar kə dləkəntəne. Gono
bi bar kə yari shirəm kə Yami. Gon
ngap momi Ruhu na dun itəri. Gono
mani pi shirəm gip bi na womti, gon
eso pasare bi na womti.
11 Bar ju kupo Ruhu nəm ni ba kem
wur kə pitəne. Tə bii ni ko gonge
gəzən kandatu tə ndu gwa.

Kup gəmi kəti kə dli nəm ni.

12 Kandatu kan dli ra nəm, təra es
na kəti na womti. Wi kətiyi ngap, kup
na wi ra na womtiyo, dli nəm ni. To,
untu ni Almasihu ra.
13 Kup gəmiwo pi mi ni batisma gip
Ruhu nəm mə dəm dli nəmwi, mən
Yahuda ko munju mən Yahuda ni
da'a, ko zhere ko mimiri, kup gəmiwo
mə tla ni gip Ruhu nəm.
14 Dliwo kəti nəm ni da'a, kəti ni na
womti.
15 Asəm ni wule, <<Tun kan ami
am ni dawo, ami kəti kə dli ni da'a.>>
Yari untu ni baa kem də ɗəli tika gip
kəti kə dli da'a.
16 O kəm baa wule, <<Tun kan ami
ger ni dawo, ami kəti kə dli ni da'a.>>

Yari untu ni ba ɗəli tika gip kəti kə dli da'a.
17 Də wule dli kup gerno, na unun baa kumi? Də wule dli kup kəmno, na unun ba usun bari?
18 Ar tu Yam kərkəm kəti kə dli kup, ko gonge kəti kə dliyi kandatu tə ndu gwa.
19 Də wule kup dli kəti nəmno ako ni nami dli ba nəra we?
20 Ama ar tu kəti ra na womti, dli ngap nəm.
21 Ger baa mani wuli am e, <<Argon mom nan ki da'i da'a.>> Ko də gam wul asəm'e, <<Argon mom nan kən da'a.>>
22 Untu ni ar ra da'a, kəti kə dli ju ba shin wule wu ndər da ma, wi ni'e mən pi mbap hoyi.
23 Kəti kə dli ju kan ba shin wu ri jen naartən dawo, wi ni mə mani bi wur naartəni. Den untu ni kəti kə dli gəmi kan təm shini da'a, ba mbəl ra den mbuntən gəzəni.
24 Kəti kə dli gəmi ju kan təm shini ngapo, ba se pi wur argon ra da'a. Ama Yam ni mo dli, tə pali kəti tu kan naar da'a, ar dəm mən pi mbap hoyi.
25 Ba də tatli gam zam gip dli da'a, se de də kəti kə dli ne am ezən ra biyi nəm.
26 Den untu ni kup kəti tu ba kum dliwo, se wu kum dli biyi nəm. In ɗəɗa gono, se kup gəzən wu pi ghol mbatli.
27 Kəkəno kən dli kə Almasihu ni, ko gonge gin kəti kə dli gəs ni.
28 Gip domtən kə mən kopiwo, Yam kem də jen dəm kə nəm, mir mən kartəne, kə rop, mən yari shirəm kə Yami, kə myakan, mən kulci mbarəme, se mən pi bar kə dləkəntəne. Se mən mani pəni kumi dli kə mbarəm ka, na mən ne mbarəm am ra, na mən kopi na domtən kə mən kopi, na mən shirəm na bi kə jen na womti.
29 Kupo, mən kartən na? Ko kup kani'e mən yari shirəm kə Yami? Ko kup mən kulci mbarəm ni? Kup ka ni'e mən pi bar kə dləkəntəna?
30 Kup kan ba mani pəni kumi dli mbarəm ka ya? Kup kani na mani shirəm na bi kə jena? Ko kup ka ni ba pasare?
31 Se kə kərce ni kə ngen ni bi bar tu kan man kup gwa. Har aa gode in təpi gon kan mani kup gwa.

13

Təp kə ndutəne

1 Ami ni a shirəm na bi kə mbarəme ko na kə mən kartən kə Yami, ama ar dəm'e ami ra na ndutən dawo, a dəm ngulan mən yar ko gangan mən larəmtən ituwi.
2 Ami ni a mani yari shirəm kə Yami har a mom bar kan na ghuuni, na momi bar kup gwa, kan ami ra na ngəshtən den Yam hoyi kan a mani tli ga tləndər ka ama ami ra na ndutən dawo, ami argon ni da'a.
3 Ko a mani bi kup bar ju ami nari gwa kan a bi dli gən də keri ka ama ami ra na ndutən dawo, ar ɓitem argon da'a.
4 Ndutən ba te mbatl kar ka, ndutən ba kem də pi ho bar mbarəme. Ndutən ba pi ghuve da'a, ar ba kem ɓe ngetl da'a, ar ba kem giɓər gam da'a.
5 Ndutən na nge kumi jen da'a, təra na ndu'i gam da'a, tə pi lo na murgon da'a, tə ne gem kə wani bar da'a.
6 Ndutən ba pi ghol mbatl na ɗasi tu da'a, ama tə pi ghol mbatl na argon tu kan ge shirəm ni gwa.
7 Ndutən na te mbatl kar ka gip bar kup, ndutən ba kem yerda na bar kup, ndutən na la'i mbatl gip bar kup, ndutən ra na ɓali mbatl dom gami gip bar kup.
8 Ndutən ba pa da'a. Ama yari shirəm kə Yam ba paka, mani shirəm gip bi na womti ba jilka, las tu momi bar rawo ar ba paka.
9 Momi bar gəmiwo laa'i ni da'a, yari shirəm kə Yam gəmi ma laa'i ni da'a.
10 Ama wokoci tu kan laa'iyi ni cwato, muntu kan laa'i ni dawo ba jilka.
11 Nan a'i nyayiwo, shirəm gən bani wule kə nya, damtən gən bani wule kə nya, a kur yari gəs kə pi bar gən

wule kə nya. Nan a kəm mbarəmo, arni a za pitən kə mimir ka.
12 Kəkəno mə bot ni shini bar wule gip boka, gastawo mi shin bar ger na gere. Kəkəno momi bar gəno laa'i ni da'a, gasi ngapo momi bar gən baa dəm laa'i hoyi kandatu momən hoyi gwa.
13 Kəkəno bar myakan ju dəm na gəs wi, ngəshtən den Yami na la'i mbatli na ndutəne, ama bari gip wuro ndutən ni.

14

Shirəm na bi jeni na yari shirəm kə Yami

1 Kur ni gəs gip ndutəne, ama kə pa ngenni bar ju Ruhu ba bi gwa, tun ba kə yari shirəm kə Yam gwa.
2 Kup murgon tu ba shirəm gip bi jeno, na mbarəm ni ti den shirəm da'a, na Yam ni ti dene, ko nəm murgon ba mani momi gəs kə shirəmi da'a, domici bar ju kan ra na ghuni gwani tə yari den kandatu Ruhu kop nan ti gwa.
3 Murgon tu kan ba yari shirəm kə Yamo, tə pini mbarəm, kə də tə tu wuri, tə ɓa'i wur bigule kə wu zam shemtəni.
4 Kup murgon tu ba mani shirəm gip bi jeno, gam gəs ni tə tu'i. Mən yari shirəm Yam ngapo domtən kə mən kopi ni tə tu'i.
5 A ndu'e də kup gin shirəm gip bi jeni, ama a paye ndu'i kə yari shirəm kə Yami. Murgon tu ba yari shirəm kə Yamo tə man muntu ba shirəm gip bi kə jen gwa, se murgon nəra lasi nan baa mani bali gwa, kə də domtən kə mən kopi bədli ra.
6 Mir ɓyari, ami ni a ɗir kar kən den shirəm gip bi jeni, ununu aa ɓite'inu in a ɗiri in na bali gəs kə shirəmi, ko momi bari, ko yari shirəm kə Yami, ko kulci mbarəm shirəm kə Yam da gwa?
7 In bar ju kan ra na rai da'a wule məzhele na molo, yar gəzən ni ɗəl hoyi dawo, imni mbarəm ba mani momi argon tu ba ɓe ko hor gwawu?
8 In hor nyo hoyi dawo, woni ba ɗəl bi ləp kə dlanye?
9 Untuni es nan kəne, kənni kə shirəm gip bi jen, shirəm tu kan mom dagwa, imni gon baa mom argon tu kə yari gwawe? Kə shirəm katl ituwi.
10 Bi kə mbarəm ra na womti gip atl kundərəndlip, ko gonge gip biyi eso ba mom argon tu yari gwa.
11 Ama ami ni a kum argon ba yari gip biyi dawo, a dəm mən dəki kar muntu ba pi shirəmi gwawi, muntu kan ba pi shirəmi eso tə dəm mən dəki karəmwi.
12 Kən ma untuni an ra nan kəne. Tun nan kə ndu zami bar ju Ruhu ba bi gwawo, se kə kərceni ngeni bi bar ju baa kem domtən kə mən kopi kə nartən gwa.
13 Den untuwo, kup murgon tu ba shirəm gip bi jeno, se tə shirəm na Yam kə də tə bi ti mani bali shirəmi.
14 Ami ni a shirəm na Yam gip bi gono, ruhu gən ni den shirəm na Yami ama ar ɓite damtən gən argon da'a.
15 Untuwo, ununu a piwe? Aa shirəm na Yam gip ruhu gəni, a pa shirəm na Yam na momi argon tu a yari gwa. Aa wuli kon ɗəɗa Yam gip ruhu gəni, a pa wuli na momi argon tu a yari gwa.
16 Untu ni dawo, kini den ɗəɗa Yam gip Ruhuwo, imni muntu kan den kumi gi, kan tə mani momi bar ju kə yari dagwa, ba wule amin nan ki rawu den goode Yam tu ki dene gwawu?
17 Kii ni den goode Yam hoyi, ama ar baa mbəli erəm gi argon da'a.
18 A goode Yami den a man kən kup shirəm gip bi jeni.
19 Ama gip domtən kə mən kopiwo, a pa'i ndu'i yari kalma nantam kan a mom gwa, kə də a kulci jeni, na a yari kalma zangu kutl (10,000) gip biyi goni.
20 Mir ɓyari, ba kə dəm ni wule mimir gip damtən gin da'a, kə ba ɗasi tu'o, dəm ni wule mimiri, ama gip damtən gino dəm ni kiri mbarəme.
21 Anra na rəshi gip shirəm kə Yam'e, <<Aa shirəm na mbarəm gən

na bi jeni, na ləka kə məndəki ama kup na untuwo, wi kumən da'a.>>
22 Untuno, ase shirəm gip bi jeno halama ni, ba'e də mən kopi ni da'a ama də munju kan mən kopi ni da gwa. Yari shirəm kə Yam ngapo, kə mən kopi ni, ba'e kə munju kan mən kopi ni da'a gwa.
23 Ra untuwo, mən kopi ni dom wuri, kan ko gonge gip wur den shirəm gip bi jeni, kano mən dəmən gam jen ko munju ngəsh ti den Yam wu da'a ter gipiwo, ti wule kə te mən zhe'e kawi diya?
24 Ama kup ni den yari shirəm kə Yami, kano gon kan ngəsh ti den Yam wi da'a, ko mən dəmən gam gon ter gipiwo, se də shirəmi su gip mbatl gəsi, tə shin warwat pitən gəsi, har tə ci atl gam kar Yami.
25 Bar ju na ghundəri su gip mbatl gəska ba ɓuli. Den untuni ti nda atl cina də yam ti bote ti, ti wule, <<Na hobi Yam ra nan kəne.>>

Də pi bar tu dlat gwa gip domtən kə mən kopi

26 Mir ɓyari imni mi piwe? Kənni kə mo gamo, ko gonge gin ra na kon ɗəɗa Yami, ko kulci mbarəme, ko yari mbarəm argon tu Yam ɓuli, ko shirəm gip bi jeni, ko bali argon tu yari gwa. Bar nəmo ar ni'e, də pi bar kup kandatu baa tu ɓyar gwa.
27 Jenni baa shirəm gip bi jeno, ba wu man mbarəm rop ko myakan da'a. Də pi na nəm-nəm, kano də zam murgon kan baa mani bali gwa.
28 Arni dəm'e murgon ra kan baa mani bali argon tu wu yari dawo, wu sa shot gip domtən kə mən kopi, wii mani shirəm na gamgəzəni na Yami.
29 Naa də mbarəm rop ko myakan yari shirəm kə Yami, kan də jen zhit bar ju wu yari gwa.
30 Yam ni ɓuli gon kan njon gwa argono, muntu pare shirəmiwo se tə yon gəsi.
31 Kup gino ki mani yari shirəm kə Yam na nəm-nəm, har kup kə kulci, kə pa ɓa'i ni bigul ya'əni.
32 Mom ni'e munju ba yari shirəm kə Yam ba mani kopi na Ruhu gəzən, wu pi na nəm-nəm.
33 Domici Yam gəmiwo Yam kə guzul-guzul pitənni da'a, ama kə dəmi zhəlili ni, kandatu anra gip domtən kə mən kopi kup gwa.
34 Naa də mətli sa shot gip domtən kə mən kopi. Bi wur bi kə shirəm da'a, se de wu pi argon tu wule wu pi kandatu anra gip doka gwa.
35 Wi nəra na argon tu wu ndu momiwo, wu ngen momi kar moni gəzən rən bomka. Ar ndari da'a, kan bar kə sham ni də mətli shirəm gip domtən kə mən kopi.
36 Kə kum ni wule shirəm kə Yam pare ni kar kəna? Ko kənni katl kə pare nəmi?
37 Gonni ba kum ti mən yari shirəm kə Yam ni, ko təra na bi bar kə Ruhuwo, na tə mom'e, bar ju a yariwo Yam ni yari.
38 Gon gin ni nge nəmi muntuwo, ti ma baa nge nəmi gəsi.
39 Ra untuwo mir ɓyari, to kənni den zami yari shirəm kə Yami, ama ba də wule ba də gon shirəm gip bi jen da'i da'a.
40 Se də pi ko unu den təp tu mbun gwa na nəm-nəm.

15

Tlitən kə Almasihu gip məshi mbarəme

1 Kəkəno mir ɓyari, na tune in na zo shirəm tu kan a ɗiri in muntu kan kə nəmi, kan kən den kopi gwa.
2 Muntu ni'e zo shirəm tu kan ɗəli in gwa, in har kən ra dlakət na shirəm tu a yari in gwa. Untuni dawo ngəshtən gin den Almasihuwo katl ni ar ra.
3 Bar tu mani ampani kan a yari ine, muntu kan a nəm gwa'e, Almasihu məsh den bi warwat pitən gəmi, kandatu anra na rəshi gip təlankur gwa'e,
4 kap ti ka, tli ti ka gip məshi mbarəme den pət kə myakan, kandatu kan təlankur yari gwa.

5 Tə cwat kar Kepas. Kan tə ɗəl kar
Kutl cen ropi.
6 Den kar kə muntuwo, tə cwat kar
ɓyar tatli kə zangu (500) wokoci nəm
na womti gip wur ra har sekəni, jen
ngapo wu nde umur kawi.
7 Kan tə pa ɗəl kar Yakubu, kan tə
pa ɗəl kar kup mir mən kartən gəsi.
8 Kə pa'i bisi kupo, ami ma tə ɗəl
karəmi, ami kan ra wule nye tu kan
gəri den kyar dagwa.
9 Domici ami ni'e nya heli kup gip
mir mən kartən kə Yesuyi, a kəm ma
də wuləm'e nye mən kartən da'a, den
a kumi dli domtən kə mən kopi.
10 Ama den zo mbatl kə Yam ni
kem ami ra untu, kan zo mbatl gəs
demeno katl ni da'a. Artu ma a man
kup mir mən kartən kə Yesuyi mbapi,
kup na ami ni dama, zo mbatl kə
Yam ni kan ra namən gwa.
11 Ko amini ko wini wu pi wazu,
kup shirəmi nəm ni, təp untuni es kə
ngəsh kən den Yesu.

Tlitən gip məshi mbarəme

12 Kəkəno den pi wazu kə tlitən kə
Almasihu gip məshi mbarəme, imni
es jen gin ba wule tlitən kə məshi
mbarəm ra dawu?
13 In tlitən gip məshi mbarəm ra
dawo, Almasihu ma tə tli da'a ituwi.
14 In tli Almasihu dawo kup wazu
gəmi ju dəm katl ituwi, ngəshtən den
Yesu gin ngapo katl ni anra.
15 Ar ba dəm'e mə pi sheda kə lar
den Yam ituwi, domici mə bi sheda
den'e Yam tli Almasihu gip məshi
mbarəme, muntu kan tə tli dagwa in
har tlitən bi də məshtən ra da gwa.
16 In tlitən bi də məshtən ra dawo,
Almasihu eso tli ti da'a ituwi.
17 In tli Almasihu gip məshi
mbarəm da ngapo, ngəshtən den Yam
gin dəm katl wi, kano warwat pitən
gin ra nan kəne.
18 Untu fawo, kup munju məshka
kan wi kə Kəristino, wu jilka ituwi.
19 La'i mbatl gəmi den Almasihu in
kə dəmi kənni katlo, mə man mbarəm
kup dəmi bar kə guna wi.
20 Na ho bi, tli Almasihu gip məshi
mbarəme. Ti ni tə dəmi mi kə nəm kə
tlitən gip məshi mbarəme.
21 Tun nan məshtən ɗir ni gip atl
kundərəndlip təp kar mbarəm nəmo,
untuni tlitən gip məshi mbarəm ɗir ni
təp kar mbarəm nəm esi.
22 Kandatu mbarəm kup baa məsh
sabona Adamu gwa, untuni es baa tli
mbarəm kup sabona Almasihu.
23 Ama baa tli ko gonge mbarəm
na nəm-nəm. Almasihu ni'e nyoyi
kə nəm kə tlitəni, den kariwo kup
munju kan gwasno ba tli wur gas tu
ti pal sur gwa.
24 Den kar kə untuwo, patən kə bar
kup ba ɗiri, pət tu ti pali Bəba Yam
mulki gwa, den kar kə pa'ika na ga
gunye, na ga mən cina na ga babomi.
25 Untuni Almasihu baa pi mulki,
se tin tə kem mən nge gəs kum
shame, nan ti des wurka na asəm gəs
gwa.
26 Mən ngeyi kə pa'i bisi kan ti pi
ka nan təwo, tini'e məshtəni.
27 Shirəm kə Yam wule, <<Yam kem
tə dəm gun den gam bar kup.>> Nan
ar wule, <<Yam kem tə dəm gun den
gam bar kupo,>> muntu ba nune'e
kup na Yam muntu kan ne Almasihu
den gam bar kupiyi ra gipi da'a.
28 Den kar tu kan Yam pali bar kup
gip iko gəs gwa, nyayi ba za gam gəs
atli na iko kə Yami, kə də Yam muntu
bi nya gəs iko den bar kup, tə dəm
tini'e bari gip ko unu.
29 In ko njem baa tli məshi wu pal
na rai dawo, ununu munju kan ba
pi wur batisma den am kə məshi ba
ɓite? In ko njem tlitən gip məshi
mbarəm ra dawo, unun kem ba pi
batisma mbarəm den am gəzənwe?
30 Unun kem mi za dəmi gəmi gip
tari mbatl ko gigasi?
31 A momi ami ra bi də məshtən
ko gigasi. Untun ar ra mir ɓyari, na
ho bi nan kən ni a ɓo ngetl gip Yesu
Almasihu Babom gəmi.
32 Ami ni a dlamən na bar kə
gip ləp kə Afisa den bi damtən kə
mbarəmo, ununu ari kə zami? Tlitən
gip məshi mbarəm nəra dagwa. <<Ba
se mə ci mə tla diya, gəniwo mə

məshka.>>
33 Ba də jili innəka da'a, <<Dəmi na
mən ɗasi tu ba li ho mbarəm ka.>>
34 Pal ni den ho damtəne, kə za ni
pi warwat pitəne. Jen gino wu mom
Yam da'a. A yari ni muntu kə də kə
kum shame.

Dli tu baa tli nari gip məshi mbarəm gwa

35 Gon baa tambe'e, <<Imni məshi
ba tli rawu? Imni dli gəzən ba ni ra?
>>
36 Ki kədləme! Ki ni kə ngan baro
ar ba yatl da'a se arni məsh kakani.
37 Argon tu kə nganiwo ar ba yetl
da'a, nye ge bar ni katl kə ngani ko
alkama ko kə kup badər tu kə ngani
gwa.
38 Ama Yam ni ba bi ti dli tu kan tə
ndu gwa. Ko gonge geyi na dli gəsi.
39 Kup dli ni biyi nəm da'a, mbarəm
ra na gwazini, dabba na gwazini,
yatl na gwazini, kos ma na gwazini.
40 Bar jen ra na womti to yamka,
kan bar ra na womti kə atli, kan
nartən tu ba bi bar kə to yamka ra
bom, eso nartən tu ba bi bar kə atl
ma bom ni ar ra.
41 Nartən kə pət bom, kə kyar es
untu, kə zənges ma bom ni ar ra.
zəngesi ma wura bom na jen kə ba
nartəni.
42 Untu ni ar ra na tlitən gip məshi
mbarəme. Ba kap ni dli kə mbarəm
na motəni ama ba tli təni bat na
motəni.
43 Ba ngani ni wop katl, kan ba tli
ti na nartəni. Ba ngani ni na holi
bigule, ba tli tə ni na ndərtəni.
44 Ba ngani na dli mən məshtəni,
kan ba tli təni gip ruhu. Nan ar dəm'e
dli ra mən məshtəno, untu ni es dli ra
kə ruhu.
45 Shirəm kə Yam wule, <<Mbarəm
kə pari, Adamu dəmwi mbarəm mən
rai.>> Ama Adamu kə pa'i bisiwo
ruhu mən bi rai ni.
46 Kə ruhu tuni pare cwattən da'a,
kə dli tuni, den kariwo kan kə ruhuyi
ba cwati.
47 Mbarəm kə pariwo atl ni pi ti
nari, kə ropi ngapo sur yam ni tə ɗəli.
48 Kandatu pi kə pari tu na atlo
untuni munju kə atlo wura. Kandatu
mbarəm kə yami rawo untuni munju
kan kə yamo wura.
49 Kandatu mənra wule mbarəm kə
atl kəkəno, untun mi pa dəm wule
mbarəm kə yami.
50 Mir ɓyari, argon tu a yariwo, ar
ni'e, ar baa pi da'a də dli na bəran
mən məshtən kən baa dəm mən gaje
mulki kə Yami gwa. Untuni es bar
mən motən baa gaje bar tu baa moka
da'a gwa.
51 Kumni, aa yari in bar kano na
ghundəri ka gwa. Kup gəmi ni mi
məsh ka da'a, ama ba canje dli gəmi
ka kup.
52 Zhutngəl wule njipkər gere, na
kumi hori nyo kə pa'i bisi, domici ba
hor nyo, ba tli munju kan məshka
gwa na dli ju kan baa mo da'a kan
də canje kama gəmika.
53 Untuni dli muntu baa mo da'a
ba canje dli muntu baa moka gwa,
kan də dli mən məshtəni canje ar dəm
muntu baa məsh dagwa.
54 Wokoci tu dli mən motən kən
dəm muntu baa mo da'a, kan dli
mən məshtən kən dəm dli tu kan baa
məsh dagwawo, arni shirəm kə Yam
ba laa'i'e, <<Pa'ika na məshtən wi, ci
nasara den ti wi.>>
55 <<Məshtəni, nasara gi ni ko? O
məshtəni, akoni dapi gi rawe?>>
56 Dapi kə məshtəno ar ni'e warwat
pitəne, kan ndərtən kə warwat pitən
ni'e doka.
57 Ama mə gode Yami. Ti ni tə bi
mi nasara təp kar Babom gəmi Yesu
Almasihu.
58 Mir ɓyar kə ndu'i, dlər ni hoyi
ba də jirkət kənka da'a. Kərceni
hoyi den pi mbap kə Babomi, domici
kə mom'e ndotən gin na mbap kə
Babomo ar ba dəm katl da'a.

16

Domi bar kan baa ne am mən kopi ra gwa

1 Kəkəno den domi bar den bi kə
mən kopiwo, pini argon tu a yari
domtən kə mə mən kopi kə mən
Galatiya wu pi gwa.
2 Den pət kə nəm kə ko gonge
satiwo, də ko gonge gin ne wurpi

jen ka markəm gip argon tu tə mani zami gwa. Ba kə ɓutni se ami ni a su kan də a'i nde domi da'a.
3 Ami ni a mbubaro, a kar mbarəm ju kan kə yerda nan wur gwa na tələnkur kə gabatetəne, kan a kar wur na bar ju bi in gwa wu si Urushalima.
4 Ami ni a shin ar ndari ami ma a suwo, se wu su naməni.

Pi bar den bi ndaratəni

5 Ami ni a pa'i kopi gip atl kə makidoniyawo, aa su kar kəne, domici ami den ndu'i kopi təp gip Makidoniya.
6 Wolo a ɓom dəmi nan kəne, ko a ci watlən lasi, kə də kə nem ni am ra gip ɓomi asəm gən kup las tu a ri gwa.
7 Ndu'i gən ni'e a shin kən kəkən katl a ndara da'a. O'o, a la mbatl kə a ɓom mir muri jen nan kəne, in Babom ni ndu gwa.
8 Ama aa dlər gip Afisa an ri gas Pentikos,
9 domici ɓulim bar təp gon wi kə pi mbap hoyi kup na mən nge ra na womti.
10 Timoti ni mbubaro, pi təni kandatu ti zam dəmi candan ti nəra nan kən gwa. Ti mən pi mbap kə Babom ni wule kandatu ami ra gwa.
11 Ba də murgon mbur təka da'a. Laa təni təp tə pal ɗir karəm lau. Ami ni den ne ger kə paltən gəs na mir ɓyari.
12 Kəkəno den erəm gəmi Apolos eso, a lir ti hoyi kə də tə ri kar kən nan ti na mir ɓyari. Ama tə den ndu'i ndaratən kəkənwi da'a, ama ti ɗiri ti ni tə zam wokoci gwa.

Dəli kəm na shirmitəne.

13 Dəmni gəɗən, dlər ni gip ngəshtən gin den Yesu hoyi, zam ni ɓa'i bigule, na ndərtən esi.
14 Kup argon tu kə piwo, pi ni gip ndutəne.
15 Kəkəno mir ɓyari, kə mom'e mir mən bom kə Stifanas ni pare ci atl gam kar Yam gip Akaya, wu pa bi gam gəzən kə pi mbarəm kə Yam mbapi.
16 Mir ɓyari, a lir kəne, kə də kə kop ni shirəm kə mbarəm ju na kup munju kan berəm mbap gəmi na ndotən gəmi gwa.
17 A pi ghol mbatl nar na cwattən kə ga Istafanus na Fartunatus na Akaikus. Wini wu pim ta ne amra nan kən ra dagwa.
18 Wu gholim mbatl nari, ami nan kəne. Ar nəm də ɗəɗa badər mbarəm ju.
19 Mən kopi kup kə gip atl kə Asiya ba shirmi inka. Akila na Balkisu na mən kopi kan ba dom wur gip bom gəzən ba shirmi inka hoyi gip Babomi.
20 Mir ɓyar kup ba shirmi inka. Shirmi ni ɓyar na shirmitən kə ndutən kan dləran gwa.
21 Ami Bulus na am gən ni a rəshi in shirmitən kəni.
22 Kup murgon tu ba ndu Babom dawo də bi nəm ti! Suri, Babomi!
23 Də zo mbatl kə Babom gəmi Yesu dəm nan kəne.
24 Naa də ndutən gən dəm nan kən kup gip Almasihu Yesu. Ar dəm untu.

Tələnkur kə Bulus kə rop də Mən Koranti

Shirmitəne

1 Tələnkur kən ɗəl ni təp karəm ami
Bulus, nye mən kartən kə Almasihu
Yesu na ndu'i kə Yami, na erəm gəmi
Timoti, də ri Ikəlisiya kə Yam gip bən
kə Korinti na munju Yam la wur bi
gip bən Akaya kup gwa.
2 Də zo mbatl kə Yam na murtən kə
mbatl tu nan ɗəl təp kar Yam Ba gəmi
na babom gəmi Yesu Almasihu dəm
nan kəne.

Yam mən iɗa'i mbarəm mbatli

3 Də bi Yam na Bəba kə Babom gəmi
Yesu Almasihu ɗəɗatəne. Bəba mən
guna ger ni, Yam mən bi ko gonge iɗa
mbatl ni.
4 Yam mən iɗa'i mi mbatl gip
ghuntən gəmi kup ni kə də mən ma
mə iɗa'i ni jen mbatl gip ghuntən
gəzən kup. Wini gip ghuntəno, mə
iɗa'i wur ni mbatl na iɗa mbatl tu
kan yam bi mi gwa.
5 Tunkan mən den kumi dli kan-
datu Almasihu kum dli gwa, untu ni
es təp kar Almasihu ni mi zam bar
iɗatən kə mbatl kar Yami.
6 Kup na kan ghuntən ne mi asəm
gamkawo, kup na mən den kumi dli,
mən ni den kumi dli kə də iɗa'i in
mbatli kədə kə ndər ni gip ruhu gini!
In iɗa mbatl ni ba pi miwo, kən ma
kə zam iɗa mbatl ituwi. Arni ki zam
ndərtən gip kumi dli tu kan mən ma
mən den kumi gwa.
7 La'i mbatl gəmi den kəno mən
ndərtən ni, domici in kən ni den kumi
dli ju mən den kumi gwawo, ki zam
iɗa mbatl ju kan mən ma mə zam
gwa.
8 Mir ɓyari, mə ndu kə hol momi
da'a den kumi dli tu kan mə kum gip
atl kə Asiya gwa. Mə zam gam gəmi
gip ghuntən tu kan giɓəri mika kan
kem mə ɗəli mbatl kə setən ra na rai
gwa.
9 Mə kum ma wule tloyi mini
shirəm kə də ri mi e ka. Pi ni untu, kə
bəse mə dlər den ndərtən gəmi ama
den ndərtən kə Yami muntu kan ba
tli mbarəm ju kan məshka gwa.
10 Ti ni tə ɗəli mi bi də mberdlatən
tu kan zam mi gwa, mə tabbate ti ni
ti ɗəli mi esi. Den ti ni mə la mbatl kə
də tə ɗəli mi.
11 Ne mini amra gip shirəm na Yam
gi ni. Ar ni mbarəm na womti baa
goode Yam domici gəmi, domici kə
womtitən kə albarka ju mi zam təp
kəba nəmi shirəm na Yam kə mbarəm
na womti gwa.

Bulus sanje pət tu kan ti ɓom asəm gwa

12 Be getl gəmiwo ar ni'e, mbatl
gəmi ba yari mi den'e mə dəm dləran
gip duniya na mbatl nəm, tun ba'e
dəmi tu mə pi nan kən gwa da'a. Ar
baa gode'e mə pi ni na mbatl nəm na
Yam gəmi. Mə pi ni təp kəba bopya kə
mbarəm da'a ama təp kə ba zo mbatl
kə Yami. Yari'e mə pi ni untu gip
ge shirəm pitən kə Yami təp kar zo
mbatl kə Yami.
13 Ba'e mə rəshi in ni argon tu ki
hol zhiti ko momi gwa da'a. Ama a
la mbatl den'e kə mom kup kanda tu
kan kə mom nami gwa.
14 Kandatu kə mani momi gəmi te
den yamka kəkən gwa, ki ɗir mom mi
hoyi. Ki ɓo ngetl nam mi kandatu mi
ɓo ngetl nan kən gas tu Babom Yesu
baa pal sur gwa.
15 A mom na untu, ar ni kem a ndu
a ɗir kar kən na bəle, kə də kə zamni
albarka gip ɗirtən gən kə ropi.
16 A ɓal gip mbatl gən den a ri kar
kən den təp gən kə tetən gip atl kə
makidoniya. Den təp kə paltən gən
ɗiro, a pa kop təp kar kəne kan kə
nem ni amra kə də a te atl kə Yahuda.
17 Kə shin wule a mom ni argon tu
a pi gwa diya wokoci tu a ndu ɓomi
asəmi gwa. Kə shin wule a pi ni gip
dli ya muntu kan ba kem a pi ləka
dəkər gwa? Ami ni a wule aan wo
kan a pa wule o'o gwa?
18 Kanda tu kan Yam ba pi argon
tu tə yari wo untuni mən ma mə pi
argon tu mə yari gwa, eso mə wule
aan na o'o da'a.

19 Domici Yesu Almasihu Nya Yam
muntu mə pi in wazu gəs ami na Sila
na Timoti gwa, ama tiwo kə aan na
o'o ni da'a, ama gip tiwo <<Aan>> ni
ko gigasi.
20 Domici Yam laa'ini kup argon tu
tə wule ti pi gwa təp kar ti. kup
gəzəno <<Aan>> Ra untuni gip Al-
masihuwo, <Ar dəm untu> gəmiwo ar
ba toni kar Yam den bi ɗəɗatən gəsi.
21 Kəkəno Yam ni kem nam mi nan
kəne, mə ɓa gip Almasihu. Ti ni tə
pash mi kə də mə dəm gwasi,
22 tə la'i mi bar tu ba kem də shin
mən gwas ni gwa, kan tə ne Ruhu
gəs gip mbatl gəmi ngələk. kə də tə
tabbate mi na argon tu baa pi cina
ɗe gwa.
23 Yam ni'e seda gəni, argon tu kem
kan a pal su Korinti ka dawo ar ni'e,
ba də a ne in gos gam narka da'a.
24 Mə ndu'e mə dəmi in gamka den
ngəshtən den Yam gin da'a, mə ndu
ni'e mə pi mbap nan kəne kə də kə
laa'i na ghol mbatli, domici təp kə
ba ngəshtən den Yam ni kə dlər na
ndərtəni.

2

1 Untuni a ɓal gip mbatl gən den a'i
ɗir kar kən a kem kən kə dun mbatl
da'a.
2 Ami ni a kem kən kə dun mbatlo,
woni ba gholim mbatl we, kən kan a
li in mbatli gwani diya?
3 Argon tu kem a rəshi in terkawo
ar ni'e, də ami ni a cwato, ba'a zam
munju ndari wu bim ghol mbatlo
kan a zam dun mbatl kar wur da'a.
Domici a tabbate'e mi ɗir pi ghol
mbatl nan kəne.
4 A rəsh ni tulankur tu gip mberdla
mbatl na dun mbatl na nari, ami den
shoti lun gən ɗək-ɗək na nari, ama a
pi ni untu kədə a li in mbatl da'a. A
pi ni untu kədə kə mom'e a ndu kən
naari.

Gafarte mən warwat pitənka

5 Gon ni bor bar kə tli mbatlo ami
nangən ni tə pim da'a ama kup nan
kənni, a yari ni untu ba'e kədə a tlat
kən ni da'a.
6 Kumi dli tu kan mbarəm tu tla
am də mbarəm na womtiwo ar kəm
untuwi.
7 Kəkəno ar ndari kə gafarte ti ni
ka kan kə iɗa'i ti ni mbatli, ba də li
mbatl man bigul gəska da'a.
8 Ra untuwo, a lir kən də kə gode
təni ndutən hoyi.
9 A rəshi in ni kə də a shin ko ki
mani kopi bar ju a wul kən'e kə pi
gwa ko gigasi.
10 Kup muntu gafarte gon tin tə pi
argono, ami ma a gafarte ti ituwi.
Kan argon tu a gafarte yi, in argon
ra kə gafarte tiyi ma, a gafarte ti ni
domici gi ni den bi kə Almasihu,
11 kə ba də shetan zam təp kə jili
gəmi ka da'a, domici mə mom təp
ɗasi tu gəsi.

Damtən kə Bulus gip bən taruwasa

12 Nan a cwat kə pi wazu kə Al-
masihu gip bən Taruwasawo, Babom
ni ɓulim təp kə pi mbapi.
13 Ama ar ghunum naar domici a
zam erəm Titus lasi da'a. Ar ni a pali
wur bi kan a ndara bən Makidoniya.

Ci bən təp kar Almasihu

14 Ama a gode Yam, muntu kan ba
kop nam mi ko gigasi gwa kə də a ci
bən təp kar Almasihu. Tə pi mbap
nam mi domici kə də mə ri pi wazu
kə Almasihu ko ako wule mir mən
təmi kasər kan nga ko ako gwani.
15 Mən nəra wule mir mən təmi
kasər tu kan Almasihu ta'i Yam gwa,
gip munju kan den ɗəli gəzən munju
kan den təp məshtən gwa.
16 Də munju kan den təp məshtəno,
kasər tuwo kasər kə mbarəm ni mən
ɗiri məshtəni, Ama də munju kan den
zami ɗəltəno kasər tuwo ge mbatl ni
mən bi rai. Kan woni baa mani pi
mbap tuwe?
17 Mən jino wule nami mbarəm
ni mən ra da'a mən pi wazu kə
shirəm kə Yam kədə wu zam mbəli ra.
Nan Yamni kar miwo, mə yari ni ge
shirəmi cina da ti, gip dəmi gəmi mən
pi mbap kə Almasihu.

3

Mən mbap kə pel gudlum shirəmi

1 Mi pa ɗəɗa ni gam gəmi esa? Ko mə ngen ni tələnkur tu kan ba sede mi kar kən gwa. Ko də bi mi tələnkur tu kan ba sede in kar mi kandatu jen ba pi gwaya?
2 Ai kən na gam gin ni'e tələnkur gəmi. Muntu kan rəsh gip mbatl gəmi gwa domici də ko gonge zhit wu momi.
3 Kə gode'e kən tələnkur kan ɗəl kar Almasihu gwani, muntu mbap gəmi ni kem kə dəm untu gwa. Tələnkur tuwo ba'e rəsh ni na bar kə rəshi da'a, ama na Ruhu kə Yam mən rai ni. Ba'e tlar ni den allo kə tat da'a, ama den mbatl kə mbarəm ni.
4 Mə yari ni untu domici mə mom'e bariwo untuni ar ra cina də Yami təp kar Almasihu.
5 Argon ra kan gode'e mən ni den pi mbap tu na mani kə gam gəmi gwa da'a. Mani bar gəmi ba ɗəl ni sur kar Yami.
6 Yam ni kem mə dəm mən mbap kə pel gudlum shirəmi, Ba'e təp kar gudlum shirəm tu kan rəsh gwani da'a, ama təp kar Ruhu kə Yamni. Doka tu kan rəsh gwani ba ɗiri məshtəni, ama Ruhu ni ba bi rai.
7 In kulci tu kan ɗiri məshtəni, muntu kan rəshni den tlari tate ar ɗir na ɗəɗa Yamo, ɗəɗatəni kem mən Isra'ila i mbu shini bager kə Musa da'a kup na cirtəni den ndoltən ka gwa.
8 To ɗəɗatən tu kan ba ɗəl təp kar mbap kə Ruhuyi gwa, imnu womtitəni ba nərawu?
9 In argon tu ɗiri məshtən baa dəm na ɗəɗatəno, argon tu ɗiri mbap kə Yam kan ra dlat fa, ar ni baa mani ɗəɗatən nar cina na mənta!
10 Untuwo kor gudlum shirəmiwo den bi argon ni ar ra da'a mən ni mə ngash na pel gudlum shirəmi gwa.
11 Kano bar tu den jiltən ka ni zam ɗəɗatəno, imnu nartən kə ɗəɗatən kə bar tu kan baa pa da gwawu?
12 La'i mbatl tu kan mən ra nari untu gwa ni kem mən ra na ndəri mbatl naari.
13 Mən nəra wule Musa da'a, muntu ghum bager gəs ka na tutul bəse də mbarəm kə Isra'ila shin ndoltən kə cirtən mən ɗəɗatəni ra.
14 Ama wura na dəmən gami domici har sekən ma argon ra kan ba hane wur shini ge shirəm tu kan ra gip kor gudlum shirəm tu wokoci tu wu den zhiti gwa. Muntu gode'e har sekən ma pən argon tu kan ghum bager gəzən ka gwa da'a, domici Almasihu nangəs ni ba pən bar kə ghumi bagerika.
15 Untuni, sekən tu ma wini wu zhit rəshi kə Musa wo, se də tutul ta le mbatl gəzən ka.
16 Ama baa pən tutul tuka mbarəmni pal ɗir kar Babom gwa.
17 Babomo ti ni'e Ruhu yi, kano kup las tu Ruhu kə Babom rawo, zami gam ra.
18 Untu wo kup gəmi kan pəni mi tutul ghumi bager tu kawo, mə godeni cirtən kə ɗəɗatən kə Babom wule gip boka, ar ba sanje mi mə dəm wule ti. Sanjetən tu kan mən den piwo ar den bidlitən tu kan ɗəl təp kar Babom gwa. Kano Babomi muntu kan Ruhuno, tə pali mi mə pi ta dəmi wule ti kandatu ba pali mi gip dli dəɗatən gəs gwa.

4

Bar kə am gip tat gurku

1 Nan təp kə ba iɗa mbatl kə Yami ar ni bi mi mbap kəno, mə cen mbatl ka da'a.
2 Mə nge pi bar ju kan ra na ghuuni na bar kə ɗasi tu ju kan ba ɗiri sham gwa. Mə se murgon da'a, mə yari ni ge shirəmi ghon, kup kani ba sede ge shirəm gəmi cina də Yam gip mbatl gəzəni.
3 Zo shirəm tu kan mə pi wazu gəs nəra na ghuuniwo, ar dəm ni na ghuuni kar munju kan ra den təp məshtən gwa.
4 Wu nəm zo shirəm mən təmtəniyi da'a, domici shetan bar kə bote kə mbarəm kə zhan kən kem mbatl gəzən dəmən ka. Ar hane wur shini cirtən tu kan baa cir den wur gwa, muntu kan ar ni'e cirtən kə zo shirəm mən təmtən kə ɗəɗatən kə Almasihu muntu kan ar ni'e kama kə Yam gwa.

5 Ba e mə pi ni wazu kə gam gəmi da'a, mə pi ni wazu den e Yesu
Almasihu wo Babom ni, mən na gam gəmi ngapo mən zher gin ni den bi kə
Yesu.
6 Domici Yam muntu wule, <<Də zam cirtən gip dəməni,>> ti ni tə kem
də cirtən gəs cir gip mbatl gəmi kə də ar cir den mbarəme wu mom'e
mbarəm ba zam ni ɗəɗatən kə Yam təp kar Almasihu.
7 Kup na untu mən kan bar kə am kə Ruhu tu ra gip mi wo, mən nəra
wule tat ka gurku. Mə dəm ni untu kəde gode'e Yam ni na iko kə ko unu,
mən ra na argo gipi da'a.
8 Tlat mika nar den ko gonge təp na ghuntəne, ama kup na untu wu
ro'i mi bigul ka kə də mə za mbapi da'a. Gas gono mə cen mbatlka ama
mə ɗəli mbatl da'a.
9 Nemi den kumi dli, ama ko njem Yam za mika da'a. Ba byal mi atlka,
ama mə məshka da'a.
10 Mən ra bi də məshtən ko gigasi kandatu kan pi Yesu gwa, kə də
shin pitən kə Yesu gip dli gəmi mən məshtəni.
11 Dəmi tu kan mən den pi gip duniya kəno, mən nəra bi də məshtən
ko gigasi domici kə Yesu kə də shin pitən kə Yesu gip dli gəmi mən
məshtəni.
12 Ar ni mən ra bi də məshtən kədə kə zam rai.
13 Rəshi shirəm kə Yam wule <<A nəm ni tor gip mbatl gəni ar ni kem
a yari.>> Nan mən ra na Ruhu kə ngəshtən den Yam biyi nəm, mən ma
mə nəmi ar ni kem mən den shirəmi.
14 Mə mom'e Yam tu kan tli Babom Yesuwo, ti ni tii tli mi na Yesu kan tə
ɗir mi cina dati nan kəne.
15 Kup muntuwo den bi zami gin ni, kə də mbarəm na womti shin
ɓittən kə zo bi bar kə Yami wu pa goode təra, kədə ɗəɗa ti.

Dəmi təp kar ngəshtən den Yami

16 Ar ni kem mə cen mbatlka da'a. Kup na dli gəmi den məshtəno, nemi
den pali ruhu gəmi peli den ko gonge pəte.
17 Nye kumi dli gəmi kan mən den kumiwo ar baa ri dlyam da'a. Kup
na untuwo, ar ba zami mi ɗəɗatən tu kan nar mani kan ba dəm baa patən
gwa!
18 Ra untuwo, mə lani ger den argontu mbarəm ba shin na ger gwa
da'a, ama mə lani ger den bar ju ba mani shini na ger gwa. Domici
argontu mbarəm ba shin na gero ar ba paka bəle, ama bar ju ba shin
dawo ar baa pa da'a.

5

Buti pel dli

1 Mə mom'e in yasi bom kə atl kən kan mən ra gipiwo, dli kan mə pi
mbap nari gip duniya, Yam na gam gəs ba tu'i mi bom to yamka. Tun
nan yam ni tu bom tuwo ar baa dəm ba patəni, ar baa yaska da'a.
2 Kəkəno mən den ɓuti na te mbatl karka, mən den ndu'i mə zam dli tu
kan baa la'i mi to Yamka gwa.
3 In la'i mi dli tawo baa'i zam mi gəs koni da'a.
4 Wokoci tu kan mən ra gip kushi atl tu, muntu kan ar ni'e dli gəmi kə
duniya, mən den ɓuti na te mbatl karka. Mə ndu'e mə za dli gəmi kə
duniya kən da'a, ama mə nduni'e də la'i mi kə to yamika, domici argon
tu ba məshi dawo ar ghum mən məshtəni ka kup.
5 Yam na gam gəsni pi təp kə san-
jetən tu ba zam mi gwa, tə bi mi Ruhu gəsi kədə tə pi mi argontu baa zam
mi ɗe cina gwa.
6 Ar ni kem mən ra na ndəri bigule, mə mom'e in mən nəra gip dli kə
duniya kəno, mən ra dlyami na bom gəmi kan ra to kar Yam ka gwa.
7 Dəmi tu kan mə piwo dəmi kə ngəshtən den Yam ni, ba'e argon tu
ger ba shin gwani da'a.
8 Mə paye ndu'i mə za dli kəni kə də mə dəm na Babom to yamka.
9 Man untu ma mə ndu ni'e də Babom kum təmi gəmi, ko mən ra gip
duniya kəni ko mən ra to yamka.
10 Kup gəmi mi dlər cina də dandi tloyi shirəm kə Almasihu kədə tə
tloyi mi shirəmi, kə də ko gonge nəm ɓatltən kə mbap gəs kan tə pi gip dli

wokoci tu təra gip duniya gwa, ko mbuni ko wani ni.

Mbap kə sitən gip dlom kə Yam na mbarəme

11 Nan mə mom ununu bapi nupi na bərti Yamo ar ni kem mən den ndotən kə tle gam kə mbarəm wu bərti ti. Yam mom kup, a shin wule kə mom na untu gip mbatl gi ni.
12 Ba'e mə ɗəɗa ni gam gəmi cina da'in da'a. Ama mə ndu ni'e kə mom bar ju kan baa kem kə ɓo ngetl nam mi gwa, kə də kə mani bali munju ba ɓo ngetl na bar ju wu shin kar mi gwa, ama bar ju wu piwo ar ghun wur da'a.
13 Ko mə dəm ni wule mən zhe'e ma, mə pi ni kə də mə ɗəɗa Yami. Mən nəra gip mbatl gəmi hoyi ngapo mə pi ni den bi gi ni.
14 Ko unun mə pi, ndutən kə Almasihu ni ba kop nam mi. Ar ni kem mə nəm'e mbarəm nəm məsh den bi gəmi kup, ra untuwo kup gəmi məsh nan ti.
15 Domici munju kan ra na raiwo ba wu'i pi dəmi kə gam gəzən da'a ɗe cina, sede wu pi dəmi kə muntu məsh den bi gəzən kan ba tli ti'es den bi gəzəni gwa.
16 Ra untuwo mə za shini mbarəm wi gip dli wule kandatu nami mbarəm kə duniya ba shin wur gwa, kup na mə shin Almasihu far untuwo, ama mi i shin ti untu es da'a.
17 Domici kup muntu kan ra gip Almasihuwo pel mbarəm ni. Gus baro ar ndol gamkawi, ar tu bar kupo, ar dəm peliwi.
18 Kup bar juwo Yam ni pi, ti ni tə pali mi ɗir kar ti gip Almasihu kan tə bi mi mbap kə sitən gip dlom gəs na mbarəme.
19 Yam ni ba su gip dlom kə gam gəs na mbarəm kə duniya kəni təp kar Almasihu. Ama tə bi mi shirəm kə sitən gip dlom kə mbarəm nan ti.
20 Ra untuwo, mən ni'e mən pi mbap den am kə Almasihu, wule Yam ni den shirəm na gam gəs təp kar mi. Mə lir kən den gip sun kə Almasihu, kə kərkəm ni dlom gin na Yami.
21 Almasihu taɓe pi warwat pitən da'a, Yam pali ti wule mən pi warwat pitən den bi gəmi, ar ni kem mə dəm mən pitən dlat kar Yam təp kar Almasihu.

6

1 Den bi dəmi gəmi gip mbap tu mən den pi na Yamo, ba kə nəm ni zo bi bar kə Yam katl da'a.
2 Domici Yam wule, <<Gip wokoci kə zo mbatl gəno a kum kəne, gip wokoci ɗəli gino a ne in am ra.>> Kum ni! Kəkən ni'e wokoci kə zami zo bi bar kə yami, Sekən ni'e pət zami ɗəltəni.

Kumi dli kə Bulus

3 Mə dəmi murgon bar kə pati asəm da'a. Ba də murgon zam məgən pitən gip mbap gəmi da'a.
4 Ra untuwo, təp ko ako mə gode mbarəm e min mən pi mbap kə Yam ni den ko gonge təpe. Gip ɓali mbatl dlom gam naari, gip kumi dli na ko unu ghuntən na banyitəne.
5 Pita ɓe gəmi ba la mi bom moni, kumi mi dli gip tli mbatli, mə pi mbap tu kan man ndərtən kə bigul gəmi gwa, mə mani zami umur da'a gas kup, kan mə dəm na guzumi.
6 Təp kəba dəmi na dləran mbatl ni, na momi tu mən ra nari gwa, na te mbatl kaar gəmi kani mə gode'e min mən mbap kə Yam ni təp kar Ruhu kə Yami, na ho ndutən gəmi.
7 Mə gode'e min mən pi mbap kə Yam ni təp kəba yari ge shirəmi na iko kə Yami. Mə pi argon tu kan dlat ni gwa muntu kan ar ni wule bar kə dlan den am shimli na den am yali gəmi gwa.
8 Ba bi mi nartəni kan ba pa mbur mika, ba yari ho shirəm den mi, ba pa pi məgən shirəm den mi. Pali mi mən ceni lare, kup na untu miwo ge shirəm ni mə yari.
9 Ar ni wule mbarəm mom mini da'a ama mom mi hoyi. Wule bi də məshṭən ni mən ra ama mən ra na rai. Bo mi narka, ama ri mi eka da'a.
10 Mən ra gip dun mbatli, ama mən ra na ghol mbatl ko gigasi. Kup na mən ra na argon da'a, ama mə kem

də jen nəra na bar kə ame. Wule mə ne ni argon da'a, ama mən ra na bar kup.

11 Kən mən Korinti, mə ghundəri in argonka da'a, kan mə ɓuli in mbatl gəmi hoyi.

12 Mə nge gode in ndutənka da'a, kən ni kə nge gode mi ndutəne.

13 A yari in ni shirəm tu wule kandatu bəba ba dəli kəm nya gəs gwa, gode mi ni ndutən gin pa'e!

Ba kə ngash ni gam na munju kan mən kopi ni da gwa

14 Ba kə ngash ni gam na munju kan mən kopi ni dagwa. Imnu mən pitən dlat ba mo gam na mən ɗasi tu rawu? Ko imnu cirtən ba dəm kə ba lasi nəm na dəmənwe?

15 Imnu Almasihu baa ɓal berəm na Shetan? Ununu ngashii gam mən kopi na munju kan mən kopi ni da gwawe?

16 Ununu me gam Bom kə Yam na ba warwe? Domici mən ni'e Bom kə Yam mən rai. Kandatu Yam yari gwa'e, <<Aa dəm nan wuri, kan a kop gip dlom gəzəni. Aa dəm Yam gəzəni, kan wi dəm mbarəm gəni.>>

17 Ra untuwo, ɗəli ni gam ginka gip munju kan mən kopi ni dagwa, ngot ni gam ginka nan wuri, untun Yam yari. Ba kə neni am den argon tu kan wani ni gwa da'a, ra untuni aa nəm kəne.

18 Ar ni aa dəmi in Bəba, kan kə dəm mimir gən moni na mətli, Babom ni yari untu.>>

7

1 Mir ɓyar gən kə ndu'i, tun nan wule baa pi mi bar ju kupo, ar nəm mi te yarka mə kətəri ni bar ju kup kan ba li dli na mbatl gəmi kagwa. Naa də dəmi gəmi nəra dləran hoyi gip bərti Yami.

Ghol mbatl kə Bulus den ci atl gam kə mən Korinti

2 A lir kən den kə gode mini ndutən gi ni. Mə pii murgon wani pitən da'a, kan mə li murgon ka da'a, kan baa wule mə cuce murgon gwa.

3 Ba'e a ne in ni wani pitən te gamka da'a nan a yari untu gwa. Kandatu a yari in gwa, argon ra kan ba te gip dlom gəmi mə nge ndu'i gin da'a, ko mən ra na məshi, ko mən ra na rai mən ra nan kəne.

4 A yerda nan kəne, a pa ɓo ngetl nan kəne. A cen mbatlka nan kən da'a, mbatl gən ra laa'i na ghol mbatl kup na kumi dli ju mən den kumi gwa.

5 Nan mə mbu bar gip bən Makidoniyawo, mə zam shukutən da'a, ama tli mbatl ni mə zam kup las tu mə bətl gam gwa, lotən ter kari, te gipi ka ngapo mbatl gəmi ra laa'i na bərti.

6 Ama Yam mən ɓa'i bigul munju kan bigul ro'i wurka gwani ndəri mi bigul na cwattən kə Titus.

7 Ba'e na cwattən gəs ni katl da'a, ama na shirəm tu tə yari mi den kandatu kə ɓa'i ti bigul gwa. Tə pa yari mi kandatu kə ndu kə shimən naar gwa, na dun mbatl gin den argon tu kan pi, na ndotən gin gip kopi kar gən gip mbap gwa. Muntu kem a pi ghol mbatl naari.

8 Kup na təlankur tu a rəshi in kem kən kə dun mbatli. Faro a kum təmi kə təlankur tu a rəshi in gwa da'a, a mom'e ar ba ci in mbatl kə muri njem ni katl.

9 Kup na ar dəm untuwo ar gholim mbatli. Kup na a kum təmi kə dun mbatl gini da'a, ama dun mbatl tu ni kem kən kə ci atl gam den pitən gini. Ra untuwo, dun mbatl tu kə piwo ar ni Yam ba ndu'i. Den untuwo, argon tu mə piwo ar dəm məgən pitən da'a.

10 Dun mbatl tu Yam ba ndu də piwo, ar ba kem ci atl gam tu ba ɗiri zami ɗəltən gwa, a mom faro ra gip dun mbatl tu da'a. Ama dun mbatl tu kan mbarəm ni dəli gam gəso, ar ba kem məshtəni.

11 Shin ni argon tu dun mbatl tu kan Yam za ar zam kən tu ɗiri in gwa, ar kem kən kə momi las tu kan kə pi dlat dagwa, ar kem kən kə pi lo'e, kan kə kum bərti. Ar kem kən kə la'i mbatli, kə ndu gam gin da'a. Ar kem kən kə dəmi den bi dəli kəm muntu kup kan pi warwat pitən gwa. Den

muntuwo ar gode'e təp ko akowo, kən ra na wani pitən da'a.
12 Wokoci tu a rəshi in tələnkur tawo, ba'e ar ghunəm ni den woni pi wani pitəni ko woni pii ti wani pitəni da'a. Den untuwo, a rəsh ni kə də a yari in den'e Yam mom'e mən ra tor gip mbatl gin hoyi.
13 Kup na untuwo mə zam ɓa'i bigule. Ɓiti den ɓa'i bigul gəmiwo, mən ra na ghol mbatl naar na shini kandatu Titus ra na ghol mbatl gwa, domici kup gin kə ne ti am ra hoyi nan kə ɓa'i ti bigul gwa.
14 A ɓo ngetl nan kən cina da ti, ngapo kə bim sham da'a. Ama kandatu bar ju kup mə yari in kan ge shirəmno, ɓe ngetl gəmi nan kən cina də Tituso ar dəm ge shirəmi wi pa'e.
15 Titus ba ndu kən naari, ba ma ti ni tə dam ti den kandatu kə kop shirəm gəs, wokoci tu kə nəm ti gip nartən na dədartən gwa.
16 A pi ghol mbatl kəkəni, a yerda nan kən hoyi.

8

Bi bar tu mən kopi kə Korinti pi gwa

1 Kəkəno mir ɓyari, mə ndu'e kə mom na argon tu kan zo mbatl kə Yam kem domtən kə mən kopi kə makidoniya kə pi gwa.
2 Kup na ngati gam na naari den ghuntən na kumi dli tu wi gipi gwa, nartən kə ghol mbatl gəzən kem wu pi ho bar kə bi jen bar kə am gəzən kup na wu hol bar naar gwa.
3 A sede'e wu bi ni den bi argon tu wu mani bi gwa, ar man ndərtən gəzən ma. Wu bi ni na ndu'i kə mbatl gəzəni, ba'e getl wur ni da'a.
4 Wu lir mi də mə bi wur bi, kə də wi ma wu zam wu pi mbap kə ne am mbarəm kə Yam kan ra su atl kə Yahudaka gwa.
5 Kan wu bi ar ba man kandatu mə la mbatl gwa, wu pare ni bi gam gəzən Babom kakani nam mi pa'e, wu pi ni kandatu Yam ba ndu gwa.
6 Untuwo kan mə lir Titus den tə ci cina na mbap kə domi bar ju mbarəm bi gip pəni kə mbatl gəzən gwa.
7 Gip ko unuwo kən nəra bi cina, gip ngəshtən den Almasihu gi ni, ko gip shirəmi, ko gip momi ge shirəmi, na ndu'i pi mbap kə Yami, na ndutən tu kə pi mi gwa. Ra untuwo, mə ndu'e kə cini cina na bi bar tu den argon tu mbatl gin pəni in gwa.
8 Ba'e a getl kən ni kə pi untu da'a, ama a ndu ni'e a gode in kandatu kərcetən gin ra na kə jen gwa, domici muntu baa gode kanda kə ndutən tu kən ra nari gwa.
9 Domici kə mom zo mbatl kə Babom gəmi Yesu Almasihu. Kup na ti mən bar kə am ni, ama tə dəm muntu ra na argon dagwa, kə də təp gip holi bar kə am gəso, kə zam dəmi mən bar kə am cina də Yami.
10 Kəkəno argon tu aa yari den muntuwo ar ni'e, ar ba mbun kə cini cina na argontu kə pare pi ghwa gwa, domici kə bi bar ju kan mbarəm ni kem kən dagwa, ama kən ni kə pən kə də kə pi untu tor mbatl da ine.
11 Kəkəno pini mbapi kandatu ndərtən gin ra gwa, kə də kə cini cina na pi argontu mbatl gin pəni in kə pi gwa.
12 Kən nəra na mbatl biiwo, Yam ba kum təmi kə bii gini, kən ni kə bii den bi ndərtən gin gwa. Yam baa ndu kə bini argon tu kan man ndərtən gin gwa da'a.
13 Mə ndu ni'e mə ne jen heli gos gam kan kən ngapo mə ne in giɓər gos gam da'a. Ama kə də ko unu dəm nəm.
14 Ama kə də tatl mbap tu kandatu ar ndariwo, ne wur ni am ra kəkən nan kən ra na təp kə pi untuyi gwa. Kən eso wokoci tu kan kən ra na argon da'a kan wiyo wi ra nariwo, se wu ne in am ra. Təp untuwo ko unu baa dəm nəm.
15 Kandatu kan ar ra na rəshi gip Shirəm kə Yam gwa'e, <<Muntu kan dom na naariwo, ar naari təka da'a, kan muntu kan dom njem ma ar dəmi təka njem da'a.>>

Kar Titus kə nəmi bar ju kan dom gwa

16 A goode Yami, muntu kan la gip
mbatl də Titus də tə ne in am ra wule
kandatu a pən tor gip mbatl kə pi
gwa.
17 Tə ri ni kar kən den lirtən gəmi
ni katl da'a, ama ti na gam gəs ma tə
nduni ritən kar kəne.
18 Ar ni mən den kari gəs rənka na
erəm tu kan pi sun kar domtən kə
mən kopi kup den pi mbap gəs kə
wazu gəs kə zo shirəmi.
19 Muntu ni katl da ma, domtən kə
mən kopi ni zəzar ti, kə də tə pi ta
ritən nan mi, gip pi zo mbap tu mə
pi den bi ɗəɗa Babomi, kan es kə də
ar gode den ndu'i kə mbatl gəmi ni
mə ne amra.
20 Mə ndu ni mə kətəri argon tu
mbarəm baa pi mi məgən shirəm den
kandatu mə pi na bar ju bi den pəni
kə mbatl gwa.
21 Mə pəni ni muntu gam gəmi kə
də mə pi argon tu kan Yam baa kum
təmi gwa, mbarəm ma wu kum təmi.
22 Ar tu esi, mən den kari bar
na erəm gəmi nan wuri, domici mə
yerda nan ti, biyi na womti mə zam
ti na mbatl kə ne am mbarəm ra,
kan kəkəno cina na untu ma, ar tu tə
yerda nan kəne, tə ndu tə ne in am
ra hoyi.
23 Titus ngapo berəm mbap gən ni
kan mən ni den mbap den bi gi ni.
Mir ɓyar kan ra nan ti ngapo, domtən
kə mən kopi na womti ni kar wuri.
Mbap tu wu den pi ngap ba ɗəɗa ni
Almasihu.
24 Den untuwo, gode ni mbarəm
ju ndutən gi ni, kədə womti domtən
kə mən kopi ju kan kar wur gwa
kum argon tu kə pi wur gwa, kan wu
mom'e ɓe ngetl tu mə pi nan wuro
untuni ar ra.

9

Ne am mbarəm kə Yami

1 Ar nəmən kə a rəshi in den ne am
tu kan pii mbarəm kə Yam gwa da'a,
2 domici a mom'e kə pən ni tor gip
mbatl gin kə pi untu, ar ni a ɓo ngetl
den untuyi də mən Makidoniya, mə
ne wur den yari'e kən mən Akayawo
tun ghwa ni kə ɓal gip mbatl gin kə
də kə bi, ndu'i gin kə pi untuyi ni
putu na womti kə ngeni argon tu wi
bi gwa.
3 Ama ami den kari bar na ɓyari kə
ba ar dəm ɓe ngetl gən den bar ju dəm
katl da'a, ama a ndu'e kə neni argon
tu kan ki bi kandatu a yari wur gwa.
4 Domici amini a cwat na mən kopi
kə Makidoniyawo, a ndu'e wu ɗir
zamo kə ne argon tu ki bi wi gwa
da'a. Ar ni dəm untuwo mi tla sham
den ɓe ngetl tu kan a pi nan kən cina
da wur gwa, ama shamiwo gwan ni
katl da'a, har nan kən ma.
5 Ar ni kem a lir mir ɓyar də wu su
kar kən kakani kə də wu dom bar ju
kan kə wule ki bi gwa, kə də wu zam
newi mak den bi pəni. Muntu ni baa
gode'e na ndu'i kə mbatl gin ni kə bi,
ba'e getl kən ni da'a.
6 Neni muntu kəme, kup muntu
kan ngan badər gəs dələn-dələnwo,
ti rəsh bar njem, ama kup muntu
kan ngan badər gəs kandatu ar
ndaariwo, ti rəsh bar na naari.
7 Naa də ko gonge gip kən bii kan-
datu tə pən gip mbatl gəs gwa, bat
na li mbatli, ko wule getl təni, domici
Yam ba ndu ni mən bi bar na ghol
mbatli.
8 Yam ba mani pi in albarka kə zam
ar man argon tu kə ndu gwa, kədə kə
zam argon tu kə ndu gwa ko gigasi,
kan kə pa zam ar man untu, kədə kə
pini ni mb arəm ho bari.
9 Kandatu ar ra na rəshi gwa'e,
<<Yamo am gəs na ɓuli ni ar ra kə
bi bar gəs də munju kan am ri wur
kaar dagwa, pitən dlat gəs baa paka
da'a.>>
10 Yam ni ba bii mən ngani bar
badəre, tə bi ti fingali. Ra untuwo,
Yam baa bi in badər kədə kə ngani, ti
ni es ti kem kə rəsh bar na naari təp
kəba pitən dlat gəsi.
11 Ti pi in albarka təp ko ako, kə də
kə dəm ni mən bi bar na ghol mbatl
ko gigasi. Ra untu ni mbarəm na
womti baa goode Yam den bi bar ju
na ɓuli am kan kə kari wur bar nari
təp kar mi gwa.
12 Ho mbap tu kan kə piwo, ba'e ar

ne ni am mbarəm kə Yam katl da'a,
ama ar pa kem də goode Yam den
untu.
13 Mbap tu kə pi tuwo, arba kem
də mbarəm ɗəɗa Yami, domici kə kop
argon tu kan zo shirəm kə Almasihu
yari gwa, nan kə ngəsh kən den
argon tu kan zo shirəm kə Almasihu
yi yari gwa, kan eso domici kə ne am
tu kan kə pi wur na nami mbarəm na
ɓuli am gwa.
14 Mbarəm ju baa shirəm na Yam
den bi gini, wi den damtən den kən
gip mbatl gəzəni, nan zo mbatl kan
tla gam kə damtən kə mbarəm kan
Yam bi in bigul kə pi gwa.
15 Mə goode ni Yam den zo mbatl
gəs kan man yari kə mbarəm gwa.

10

Bulus ho gam gəs den bar ju jen ba yari den ti gwa

1 Kəkəno, ami Bulus na gam gən
ni a lir kəne, ami kan ba wuləm'e,
<<mən iɗa mbatli>> ami nəra nan
kən gwa, ama <<banyi mbarəme>>
ami nəra nan kən da gwa! Ama
domici kə shu'i gam atl na iɗa mbatl
kə Almasihu ni.
2 A lir kən den ba kə kemən ni kə
mase in ami ni a ɗir kar kən gwa
da'a. Domici a mom wolo aa mase
mbarəm ju kan ba wule mən ni den
dəmi gəmi wule mbarəm kə atl katl
gwa.
3 Kup na mən ra den kaar atli, ama
dlan gəmiwo kandatu mbarəm kə atl
ba pi gwa ni da'a.
4 Domici bar kə dlan gəmiwo wule
kə mbarəm kə den kaar atl ni ar ra
da'a, ama bar kə dlan gəmi ra na iko
kə Yami. Mə pini mbap nari kə gəzan
las mən ndərtən gip damtən kə mən
ceni lare.
5 Mə gəzan ni ko gonge bali gip
nge shirəmi, na kup bar ju ba dləri
nge momi Yam gwa, eso, mə pali ko
gonge damtən ar pal mən bota na
kopi argon tu Almasihu yari gwa.
6 Mən ra den bi matli ko gonge nge
kumi shirəmi, wokoci tu kopi shirəm
kə Almasihu gəmi laa'iwi gwa.
7 Shin ni kandatu bar ra na ɓuli
gwa! Gon nəra na ndəri bigul den'e ti
kə Almasihuno, se tə mom'e mən ma
kə Almasihu ni kandatu təra gwa.
8 A kum sham da'a ko njem, ko da
ami ni a ɓo ngetl naar den iko tu
Babom bim gwa. Iko tu kan tə bimo,
kə a tu kən ni, ba'e kə də a yas kən
kani da'a.
9 Ba kə shin ni wule a ndu ni a la
kən bərti gip tələnkur gən ju da'a.
10 Domici jen ba wule,<<Tələnkur
kə Bulus giɓəre kan ar ndər naarka,
ama ti nəra nam mi na gam gəso, ti
mən pi shirəm mən ndərtən ni da'a,
shirəm gəs ngapo argon ni da'a.>>
11 Naa də badər mbarəm ju mom'e
argon tu mə rəshi in mən nəra nan
kən dawo, ar ni bom na argon tu mə
yari in mən nəra nan kən gwa da'a.

12 Mə kəm mə ngash gam gəmi na
ɓyar kandatu munju kan ba shin
wule wu man nami mbarəm kup ba
pi gwa. Wi mən cingər gam gəzən na
jeno, wu den ndu'i wu pən gam gəzən
bom na jeni, wi kədləm ni.
13 Ama mi ɓo ngetl ar man kandatu
ar ndari gwa da'a, ama mi dlər ni den
bi las kə mbap tu Yam bi mi kə pi
gwa, kən kupo kən nəra gip las ba pi
mbap gəmi.
14 Tun kano kən nəra gip las ba
pi mbap gəmiwo, ri in zo shirəm kə
Almasihu kan mə pi ino ar ɗil nəka
gip las ba pi mbap gəmi da'a. Kano
mə dlyam nəka gip ɓe ngetl gəmi da'a.
15 Mə ɓo ngetl den mbap tu kan
jen pi gwa da'a. Ama mə la mbatl'e
ngəshtən gin den Yesu baa ci cina na
nartəni, kan las ba pi mbap gəmi gip
kən baa ci cina na ɓultən naari.
16 Mi zam mə pi wazu kə zo shirəm
gip atl ju cina nan kən gwa. Mə ndu
ngeni sun den mbap tu kan gon pi
kəba las ba pi mbap gəs gwa da'a.
17 Ama, <<Naa də muntu ba ɓo
ngetlo, tə ɓo ngetl gip Babomi.>>
18 Ba'e muntu kan ba ɗəɗa gam
gəs gwani ba nəm shirəm gəs da'a,
ama mbarəm tu kan Babom ba ɗəɗa'i
gwani ba nəm shirəm gəsi.

11

Bulus na mir mən kartən kə lare

1 A lir kəne, teni mbatl kaarka na
kədləm pitən gəni!
2 A pi ghuve domici gin na ghuve
kə Yami. Ra untuwo, a pən wi'e aa
gudlumi in na Almasihu, də dəmi gin
nəra dləran, kə də ta kən wule nye gər
mən yap gam kan ba ta'i bakos gəs
gwa.
3 Ama a kum bərti den kandatu ici
gip setən gəs jili Hauwa'u ka gwa, də
gudəri in mbatlka, kar zo ngəlan bii
Almasihu gam gin kup.
4 Ama gon ni ɗir kar kən kan ba pi
in wazu kə Yesu bom na Yesu tu mə
pi in wazu gəsi, ko kən ni kə nəm zut
ruhu gon bom na Ruhu tu kə nəmi,
ko zut zo shirəm bom na muntu kan
kə nəmi, kə bi gam gin ituwi.
5 A shin wule munju kə wul wur'e
<<kiri mir mən kartən kə Yesu>>
manəm na argon da'a.
6 Ar ba dəm'e kulcim ni mani
shirəm da'a, ama ami ra na momi
bari. Mə gode in muntuwi ko təp ako.
7 Warwat pitən ni a pi in nan a
pi in wazu kə zo shirəm tu ngələk,
nan a pali gam gən atli kədə kə zam
ɗəɗatən gwaya?
8 Ar dəm wi wule a zote ni domtən
kə mən kopi jen barka, nan a nəm
bar kar wur kədə a pi in mbap gwa.
9 Kan bitu ami ra nan kəno a ndu
argon kar kəne, kup na untu a ghun
kən da'a. Mir ɓyar mən kopi kan tli
tor Makidoniya ni bim bar ju kup a
ndu gwa. A dəmi in gos gamka da'a
ko njem, kan aa ci cina na pi untu.
10 Kandatu kan ge shirəm kə Al-
masihu ra gipəno, murgon ra gip atl
kə Akaya kan baa kemən kə za'i ɓe
ngetl gən tu gwa da'a.
11 Ra untuwo, a nge in ni nan a yari
untu gwaya? Yam mom'e a ndu kəne!
12 Aa ci cina na pi argon tu a pi
gwa, kədə a hane munju ba la bi gam
gəzən'e <<Kiri mir mən kartəne>>
bar kə ɓe ngetl den'e wu pi mbap
nəm na gwagəmi.
13 Badər mbarəm juwo mir mən
kartən kə lar ni, mir mən jili mbarəm
kani, wu pən gam gəzən den mir mən
kartən kə Almasihu ni.
14 Muntu dəm bar kə nəmi bi na am
da'a, domici Shetan ma tə neni gam
gəs wule ciri mən kartən kə Yam ni.
15 Bar kə nəmi bi na am ni da'a,
in zher gəs ni pali gam gəzən wule
wi zher kə pitən dlat ni gwa. Den
kaariwo wi zam ɓatltən tu ndar
mbap gəzən gwa.

Bulus shirəm den kumi dli tu tə tla gip mbap gəs gwa

16 A yari ra es'e ba də murgon pən'e
ami kədləm ni da'a. Ama kən ni kə
kum wule untuno, se kə nəmən ni
wule kədləme, kədə ami ma a nye
zam bar kə ɓe ngetle.
17 Ama shirəm tu a yariwo, ba'e
argon tu Babom yari gwani a yari
da'a. Ama ɓe ngetl tu a piwo, a pi ni
wule kədləme.
18 Tunkan mbarəm ra kan ba ɓo
ngetl kandatu mbarəm kə atl ba
piwo, ami ma aa ɓo ngetle.
19 Kəno mən wayo ni hoyi, nan kə
pi ghol mbatl na te mbatl kaarka na
kədləm gwa!
20 Capawo, gon ni pali inka zher
gəso, kə kur kərceka, ko tə zote in
barka, ko tə ne in asəm gamka, ko tə
gode in'e tə kəm lasi, ko tə pa la'i in
amkayama.
21 Amo sham ba cim a yari in'e mə
gode ɗattən gəmi nan mə pi in untu
dagwa!

Kup argon tu gon'es ba ɓo ngetl
nariwo, aa mani ɓe ngetl pa'e. A
shirəm ni wule kədləme.
22 Wi mbarəm kə Ibərahim na? Un-
tun ami ra. Wi mən Isra'ila na?
Untun ami ra. Wi gəsgal kə Ibərahim
na? Untun ami ra.
23 Wi mən pi mbap kə Almasihu
na? A man untu ma. (A shirəm
ni wule a teni mən zhe'e ka.) A pi
mbap nar man wuri, ami ra ko gigasi
na ɓali gip bom moni, ɓom naarka,
wokoci jeno wule a məsh nika.
24 Bisi nantam ni mən Yahuda ɓom
na rəɓa hauya nəm na kutl cet gh-
wanən (39).
25 Bisi myakan ba ɓom na dlo gəlla.
La'əm na tat bisi nəm. Bisi myakan

kungələn jikat mal ba tatlka naməni, pət na gas ami ra gip mal bar ɓula'i.
26 Gip ɓomi asəm gən juwo, a mo na bar kə tli mbatl na womti gip ɓula'i, a mo na mur mən dləri den təpe, a tla metən na bar kə tli mbatl kar mbarəm gən mən Yahuda na kar munju mən Yahuda ni da'a, na bar kə tli mbatl gip bəni, na bar kə tli mbatl gip ləpe na den bar ɓula'i, na bar kə tli mbatl də mən ceni lar'e wi mir ɓyar ni.
27 A pi ta ndotəne, a tla kumi dli, a tla holi zami umuri, a kum guzum na guzum male. A hol zami fingal na womti, a tla kumi iɗatəni, a hol tutul dli kə kemi.
28 Den kaar kə bar na womti esi, den ko gonge pəto ami den damtən den domtən kə mən kopi kup.
29 Gon ni hol bigulo, a kum wule ami ni a holi, gon ni kem murgon kə pi warwat pitəno, ar ba kem a kum lo naari.
30 Ar ni ma nəm a ɓo ngetlo, to se a ɓo ngetl na bar ju ba gode ɗattən gən gwa.
31 Yam mom'e lar ni a cen da'a, muntu kan ti ni'e Yami, kan Ba kə Babom gəmi Yesu esi. Ti ni tə ndar də ɗəɗa ti baa patəni.
32 Nan ami ra su Dimashka kawo, gobna tu kan gəs də Gun Aretas gwa tlat bədlabən kə bəni ka kup kə də nəməni.
33 Ama jen shu'əmka təp gip taga den pan kə bəni gip shari, kan a ɗəli ti amka.

12

Bar ju Yesu yari Bulus gip ruya gwa

1 Aa ci cina na ɓe ngetle, kup na baa zam argon gipi da'a. Ama aa ci cina na yari shirəm den bar ju Babom Yesu ɓulim gip ruya gwa.
2 A mom na mbarəm gon gip Almasihu, muntu kan gip sheti ghon kutl cet wupse (14) karo pən tika to yam kə myakani ka. Ko gip dli ni ko gip dlini da'aya, a mom da'a, Yam ni momi.
3 Kan a mom'e mbarəm tuwo pən təka to yamka, ko gip dli ko gip dli ni da'aya, a mom da'a, ama Yam ni momi.
4 Pən tika to yamka, ar ni tə kum bar jen kan baa mani momi da'a, munju kan nya mbarəm baa mbu shirəm dene dagwa.
5 Aa ɓo ngetl na mbarəm tu, ama aa mani ɓe ngetl na gam gən da'a, se de den bar ju a ɗatka gipi gwa.
6 Ami ni a pən a ɓo ngetl ma, aa dəmka kədləmi da'a, domici ge shirəm ni aa yari. Ama aa ɓo ngetl da'a, a ndu'e də murgon pənəm ar man kandatu tə shimən na kandatu tə kumən gwa da'a.
7 Kə də ba a ɓo ngetl na kiri ruya kə nəmi bi na am ju dawo, ar ni karim bar na kumi dli tu kan baa dəmim ir gip dli gən gwa. Muntu ni dəm wule nye mən kartən kə shetan, kə də tə pi ta ghuni gəni, kan tə hanem njinjatənka.
8 A lir Babom bisi myakan kə də tə pənim kumi dli tuka.
9 Ama tə wuləm'e, <<Zo mbatl gən kəm ki, domici gip holi ndərtən gin ni baa shin laa'itən kə mani pi bar gəni.>> Ra untuwo, na ghol mbatl ni aa ɓo getl gip holi ndərtən gən tu, kədə mani pi bar kə Almasihu dəm ra na məni.
10 Muntu ni kem ami ra na ghol mbatl gip holi ndərtən gəni, gip yarim məgən shirəmi, gip banyi dəmi, gip kumi dli, na gip tlattəne, den bi kə Almasihu. Domici gip wokoci kə holi ndərtən gip dliwo, wokoci tu ami ra na holi ndərtən gip dliwo, ar ni ami ra na ndərtən gip ruhu gəni.
11 Kə kemən a dəmka wule kədləm wi. Ar ndari kə yabem ni, kup na ami argon ni da'a, ar dəm'e, <<kiri mir mən kartəni>> manəm na argon da'a.
12 Yam gode in seda kə dəmi nye mən kartən kə Yesu təp kəba te mbatl kaarka, na təp kəba halama, na bar kə dləkəntən, na təp kəba kiri mbap ju kan tə pi təp karəm gwa.
13 Imnu kə kum wule kən ni'e heli gip domtən kə mən kopi jenu? Ko

nan a hane in kə biim wurpi gwani? Gafartem ni ɗattən tuka.

14 Kəkəno ami ra den bi ritən kar kən kə bisi myakan, kan aa dəmi in gosgam da'a, domici argon tu a ndu'o kən ni, ba'e bar kə am gin ni da'a. Den kaar kə untuwo, ar ndari'e də mimir pa wur na mən gəri gəzən da'a, ama kə də mən gəri pa wur na mimir gəzəni.
15 Ra untuwo, aa kum təmi kə jili kup bar ju ami nari gwa, kup na gam gən ma den bi gini. Ami ni a gode in ndutən naar kawo, ki ca ni ndutən tu kə pimka gwaya?
16 Kəkəno kə nəm argon tu a yariwi gwa'e a dəmi in gosgamka da'a. Kup na untu, gon baa wule a pi in ni wayo, a dəl mbatl ginka na lare.
17 A ne in ni asəm gamka təp kar gon gip munju a kar wur kar kən gwaya?
18 A lir Titus kə də tə ri kar kəne, a pa kar erəm mən kopi gon nan ti. Ki wul ni'e Titus ne in asəm gam kaya? Ami nan tiwo ruhu nəm ni ba kop nan mi, eso təp nəm ni mə kopi.

19 Ase, kən ni den shini terka wule mən ni den ndu'i ho'i gam gəmi kar kəne. Yam ni'e seda gəmi. Mən ni den yari in ge shirəm gip Almasihu. Mir ɓyari, ko ununu mə piwo, kə də ar ɓa'i in bigul ni.
20 Bərti ba cim den wokoci tu a ri kar kəno, wolo a zam kən ba'e kandatu a ndu gwa ni da'a, kən eso kə zamən ba'e kandatu kə ndu gwa da'a. A kum bərti də zam tli yar yam gip kəne, na ghuve, na ɗasi mbatli, na ndu'i gami, na li sunye, na wultəne, na giɓər gami, na tli mbatli.
21 A kum bərti den'e ami ni a pa ri kar kəno, Yam gən baa kem a tla sham cina da ine. A kum bərti kədə ba a pi dun mbatl den mbarəm na womti kan pi warwat pitən far gwa, munju kan ci atl gam kar Yam wi dagwa den dəmi kə warwat pitən gəzəni, na pi bar kə dəɗanye, muri na mətli na moni kaari, na holi kumi sham kan wu pi gwa.

13

Dəli kəm kə Bulus kə pa'i bisi

1 Mənkən ni baa dəm ɗirtən gən kar kən kə bisi myakani. <<Ko gonge shirəmo ba nəm ni bi də mbarəm rop ko myakan.>>
2 A tare a dəli mən warwat pitən ju na nami mbarəm kəm wi den wu za pi warwat pitəne gip ritən gən kar kən kə bisi rop. Ama kəkəno ar ni a pa dəli in kəm ra nan ami ra nan kən dagwa. Domici ami ni a palo aa za munju kan pi warwat pitən ju na mən ndu'i piyi da'a.
3 Tunkan kən ni den ndu'i kə tab-bate'e Almasihu ni den shirəm təp karəmi. Ki mom təp kar muntu, Almasihu ɗatka gip dlom gin da'a, ama tə gode iko gəs gip kəne.
4 Kup na ɓa təni den kiin təp gip holi bigule, kup na untu tə ra na ge mbatl gip iko kə Yami. Min ma mən ra na holi ndərtən gip ti, kup na untu, təp kə ba iko kə Yamo mə dəm na rai wi nan ti, den mbap tu mə pi gip dlom gin gwa.
5 Gode ni gam gini, kədə kə shin ni ko na ho bi kən ra gip Almasihu Yesu, pini ta gode gam gi ni. Kə mom ni'e Almasihu nəra gip kən da'aya? Kən ni kə mom dawo, kə ndaka gip godetəni ituwi.
6 A la mbatl'e kii mom'e mə ndaka gip godetəni da'a.
7 Kəkəno mə lir Yami, den ba kə pini wani bar da'a. Ama pini ho pitəne, kup na mbarəm baa shin wule mə ɗatni ka.
8 Domici mi pi argon kə nge ge shirəmi da'a, ama mi kop kaar kə ge shirəmi.
9 Mə pi ghol mbatl kup wokoci tu mən ra na holi bigul kan kəno kən ra na ndəri bigul gwa. Shirəm na Yam gəmi ni'e kə nəra na laa'i.
10 Argon tu kan kem a rəsh bar ju gwa itu nan ami ra da gwa, den ami ni a cwato, ba kə kem ni a tlat kən na iko tu kan Babom bim gwa da'a, iko tu Yam bimo kə tu'i ni ba'e kə yasi kani da'a.

Shirmitən kə pa'i bisi

11 Kə pa'i bisiwo, mir ɓyari, se gas
jeni! Kərkəm ni pitən gini, ɓa'i ni
bigul ya'əni, də damtən gin dəm nəm,
dəm ni zhəlili na ya'əni. Təp untuni
Yam kə ndutən na dəmi zhəlili baa kop
nan kəne.
12 Shirmi ni ya'ən na shirmitən kə
mən kopi.
13 Mbarəm kə Yam kup ba shirmi
inka.
14 Naa də zo mbatl kə Babom Yesu
Almasihu, na ndutən kə Yami, na
dəmi kə təmtən kə Ruhu kə Yam dəm
nan kən kup. Ar dəm untu.

Tələnkur kə Bulus də mən kopi Yesu kə Galatiya

1 Tələnkur kən ɗəl ni karəm ami
Bulus nye mən kartən kə Yesu. A
dəm ni nye mən kartəni təp kar Yesu
Almasihu na Bəba Yami, muntu kan
tli Yesuyi gip məshi mbarəm gwa,
2 ba'e mbarəm jen ni ko murgon ni
la'əm bi da'a.
Ami na ɓyar mən kopi kup kan
ra namən ɗe gwani ba kar bar na
tələnkur kən də mən kopi ju kan ra gip
atl kə Galatiya gwa.
3 Naa də zo mbatl na dəmi zhəlili
kə Ba gəmi Yam na Babom Yesu Al-
masihu dəm nan kəne.
4 Yesu bi gam gəs den bi kə nge
kopi Yam gəmika, kə də tə ɗəli mi bi
də zhan kən mən ɗasi tu'e. Tə pii ni
untu domici untu ni Ba gəmi Yam ba
ndu ar pi.
5 Ɗəɗatən kupo gwas ni ar dəm ba
patəni. Ar dəm untu.

Ba kə kop ni zo shirəm kə lar da'a

6 Dli gən iɗaka nan na zhotən untu
kən den za'i muntu la kən bi gip zo
mbatl kə Almasihu gwa. Kən den
kopi zut zo shirəm goni,
7 ama zut zo shirəm gon ra da'a.
A yari ni untu domici jen ra kan
den ndu'i wu tli in mbatl gwa, wu
den ndu'i'e wu guzəl zo shirəm kə
Almasihu kan ar ni'e ge shirəmi gwa.
8 Ama ko ma mən ni ko mən kartən
kə Yam gon kan ɗəl sur yam ni pi
in wazu kə zo shirəm gon bom na
muntu mə pi ino, naa də bi nəm ti!
9 Kandatu mə tare mə yari ino, ar
ni a pa yari in kəkən'e kup muntu
kan baa pi in wazu kə zo shirəm gon
bom na muntu kan kə tare kə nəmo,
naa də bi nəm ti!
10 Ko baa wule gip shirəm tuwo,
kə shin ami ni den ndu'i a zam
cirtən kar mbarəma ko a zam cirtən
kar Yami? Ko ami ni den ndu'i a
iɗa'i mbarəm mbatl katl? Də wule
har kəkən ami ni den ndu'i a iɗa'i
mbarəm mbatlo, ona a dəm zher kə
Almasihu da'a.

Kandatu Bulus dəm nye mən kartən kə Yesu gwa

11 Mir ɓyari, a ndu ni kə mom'e, zo
shirəm mən təmtən tu a pi in wazu
gəso, təp kar mbarəm ni ar ɗəl da'a.
12 Kar mbarəm ni a nəm shirəmi
da'a. Murgon ni es kulcim da'a. Yesu
Almasihu na gam gəs ni ɓulim momi
muntu.
13 Kə kum kanda kə dəmi gən nan
a'i gip kopi pitən kə mən Yahuda gwa.
A kumi dli mən kopi Yam naar har
ma a ngen a pa'ika nan wuri.
14 Ami den ci cina gip kopi pitən kə
mən Yahuda ar man mən Yahuda ju
sər gən ni gwa. Ami ra den kopi tloyi
shirəm kə ga ba gən asəm na gəse.
15 Ama Yam ni zəzarəm kan ba nem
markəmi kapən də gərəmi. Ti la'əm ni
bi təp kəba zo mbatl gəsi.
16 Nan ar təmi ti biwo, tə kemən
a mom nya gəs Yesu, kə də a pi
wazu kə zo shirəm də munju kan
mən Yahuda ni da gwa. Den kaar
kə untuwo, a ngen shirəm den argon
kar murgon da'a.
17 A su Urushalima kar munju kan
dəm mir mən kartən cina da'əm gwa
da'a. Argon tu a piwo ar ni'e, a
ndara atl tu kan ba la ti bi'e Arabiya
gwa, den kariwo kan a pal gip bən kə
Dimashka.
18 Den kaar kə sheti ghon
myakano, kan a ndara Urushalima
kə də a shin Kepas, Siman Bitərus
ituwi. A pi muri kutl cet nantam kar
ti.
19 Den kaar kə untuwo, a shin ko
nəm gip mir mən kartən kə Yesu da'a,
se de Yakubu erəm kə Babomi.
20 Bar tu a rəshi ino ge shirəm ni,
cina də Yam ni a yari ine, lar ni a cen
da'a.
21 Den kariwo, arni a ndara atl kə
Siriya na kə Kilikiya.
22 Ama mən kopi Almasihu nan ra
gip atl kə Yahudawo, wu momən den
ger da'a.
23 Wu kum ni katl'e, <<Mbarəm tu
kan ba kumi mi dli far, kan ndu tə
pa'ika na ngeshtən den Yesu kupo, ti

ni kəkən den kulci mbarəm den wu ngesh wur den Yesu.>>
24 Arni wu ɗəɗa Yam den argon tu tə pi təp karəm gwa.

2

Mir mən kartəni kop kaar kə zo shirəm tu Bulus yari gwa

1 Den kaar kə sheti ghon kutl cet wupsewo, arni a pa pal su Urushal-
imaka ami na Barnaba, a ndara na Titus pa'e.
2 A su ni Urushalima domici Yam ni godem'e a su. Nan a mbubaro, ar ni a mo na kiri mən cina kə mən kopi wi nan gəzəni, kan a yari wur kandatu a pi wazu zo shirəm tu də munju kan mən Yahuda ni da gwa. A pi ni untu bəse də mbap tu ami den piwo ar dəmka kə katl.
3 Ama ko Titus kan ra namən ma, kup na ti mən Hellas ni, ama murgon kem'e də sər ti da'a.
4 Shirəm kə sərtən tu tli ni nan mən kopi kə lar ju kan ter na ghuuni gipi gwa. Wu ter ni gipi kədə wu li zami gam tu kan mən ra nari təp kar Almasihu Yesu gwa. Wu ndu ni'e wu pali mi ka zheri,
5 ama mə kopi wur da'a ko njem, kədə ge shirəm kə zo shirəmi ci cina na dəmi gip kəne.
6 Mbarəm ju kan pən wur den wi kirino, wu ɓit argon ra den kulci tu ami den pi gwa da'a. (Gip shini gəno ko unu badər mbarəm ni'e wi, kup nəm ni karəmi, domici Yamo tə ndu murgon man gon da'a).
7 Ama wu shin kandatu Yam bim pi mbap wazu kə zo shirəm tu də munju kan mən Yahuda ni dagwa, kandatu tə bi Bitərus mbap wazu kə zo shirəm tu də munju kan mən Yahuda ni gwa.
8 Yam pi mbap təp kar Bitərus kədə tə dəm nye mən kartən də mən Yahuda. Ti ni es tə pi mbap təp karəm kədə a dəm nye mən kartən də munju kan mən Yahuda ni dagwa.
9 Ga Yakubu, na Bitərus, na Yohana, wi munju kan bi wur mbap kopi na mən kopi, nan wu shin kandatu Yam pim zo bar kədə a pi wazu kə zo shirəm gəso, arni wu nəm mi, ami na Barnaba na mbatl nəm. Na bi nəm arni kup gəmi pən den'e, ami na Barnabawo mi ri kar munju kan mən Yahuda ni da'a, kan wi ngapo wu ri kar munju kan mən Yahuda ni gwa.
10 Argon tu wu yari katl gwa ni'e, ba mə məsənika na munju am ri wur kaar da gwa, tunkawo, bar tu ni nem tor mbatl dam kə a pi.

Bulus matl Bitərus

11 Nan Bitərus ɗir Antakiyawo, arni a matl ti ger na gere, domici tə pi argon tu ndari gwa da'a.
12 Argon tu piwo ar ni'e kapən də Yakubu kar mbarəm jen te An-
takiyakawo, tə den ci fingal gip gal nəm na mən kopi ju kan mən Yahuda ni da gwa. Ama nan munju kar wuri mbirawo, arni Bitərus za ci fingal na munju kan mən Yahudayi ni da gwa. Tə pini untu domici tə kum bərti kə munju kan ba wule ar nəm də sər mbarəm gwa.
13 Untu ni es mən Yahuda ju kan mən kopi ni gwa pi shini kə ger tu wule kə Bitərus. Untu ni ma se Barnaba kan tə pi shini kə ger tu nan wuri.
14 Ama nan a shin wu pi bar gəzən den təp kə ge shirəm kə zo shirəmi dawo, arni a wul Bitərus cina də mbarəm kup'e, <<Ki kan mən Yahuda ni, ama kə mani dəmi wule muntu kan mən Yahuda ni da'a. Imnu kə kem munju kan mən Yahuda ni da'a wu kop kanda kə pitən kə mən Yahu-
dawu?>>

Mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a zam ɗəltənwi təp kəba ngəshtən den Yesu

15 Min mən Yahuda ni kəba gəri, ba'e munju kan mən Yahuda ni da'a kan mən warwat pitən ni gwa.
16 Mə mom'e mbarəm ba mani zami dəmi dlat kar Yam gip kopi kulci kə Musa da'a, se de təp kəba ngəshtən gəs den Yesu Almasihu. Mən ma mə ngəsh mi den Yesu kədə mə zam dəmi dlat kar Yami, ba'e təp kəba kulci kə Musa da'a. Domici murgon ra kan

baa zam dəmi dlat kar Yam təp kəba kulci kə Musa gwa da'a.

17 Mən den ndu'i mə zam dəmi dlat gip Almasihu. Ama mən ni den pi warwat pitəno, ar ba dəm'e Almasihu ba kop kar kə warwat pitən ituwa? O'o, ko njem untuni da'a!

18 Ama ami ni a tlyam ami den tu'i argon tu kan far a yasi kawo, a dəm mən nge kopi kulci kə Yam ituwi.

19 A dəm wule məshi mbarəmwi, kan kulciyi'i na iko namən da'a. Kulciyi ngen den a məshi. Ama kəkəno a dəm ni den bi pi argon tu Yam ba ndu gwa.

20 Arni wule ɓa'əm ni den kin na Almasihu. Kəkəno arni wule ami ni'i den dəmi da'a, ama ami ni den dəmi gip ngashi gam na Almasihu. Dəmi kə dli tu kan ami denewo, dəmi ni təp kəba ngəshtən den Nya Yami. Tə ndu'əm ni təp kəba məshtən den bi gəni.

21 Aa pali zo mbatl kə Yam zhe'e shirəm da'a. Ama in mbarəm baa mani zami dəmi bat na warwat pitən cina də Yam təp kəba kulci kə Musawo, muntu gode'e məshtən kə Almasihu dəm zhe'e shirəm ituwi.

3

Zami dəmi dlat təp kəba ngəshtən den Yesu

1 Kən mən Galatiya kan gam gudlumi in kagwa, woni jili in kawe? Kən kan a yari in dyatləm den kandatu kan ɓa Yesu Almasihuka den kin gwa.

2 Argon tu a ndu a kum kar kəno ar ni'e, kə nəm ni Ruhu kə Yam den kopi kulci kə Musa na, ko təp kəba ngəshtən den shirəm tu kan kə kum gwani?

3 Unun gudlumi in gamka untuwu? Kə la gəsi gip Ruhu kə Yami, kəkəno kə ndu ni kə pa'i gip pitən kə dliya?

4 Patən gin naar den bar juwo katl ni ar ra ya? Katl ni da ca,

5 Yam bi in Ruhu gəsi, kan tə pi bar kə dləkəntən gip kəne. Ama tə pi ni untu den kə kop ni kulci kə Musa ya, ko təp kəba ngəshtən den shirəm tu kə kum gwa ni?

6 Untu ni Ibərahim pa'e, <<Tə ngəsh ti den Yami, ar ni Yam ne ti tə dəm mən pitən dlat.>>

7 Ra'untuwo, se kə mom ni den'e munju ngəsh wur den Yesu gwa ni'e mimir kə Ibərahim.

8 Rəshi shirəm kə Yam yari terka'e, Yam ne də munju kan mən Yahuda ni da'a zam dəmi mən pitən dlat cina da ti təp kəba ngəshtən den Yesu. Terka ni yari Ibərahim shirəm mən təmtən den'e, <<Təp kar kini Yam baa la'i albarka mbarəm kə ko gonge atli.>>

9 Ra untuwo, mən ngəshtən den Yesu ra na albarka kə Yam nəm na Ibərahim mən ngəshtən den Yami.

10 Munju kup ba ne mbatl den kulci kə Musawo, bi nəm wur ituwi. Ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam'e, <<Bi nəm kup muntu kan hol ci cina na kopi bar ju kup kan ra na rəshi gip Tələnkur kulci kə Musa gwa.>>

11 Untuni ar ra, murgon ra kan baa mani dəmi dlat cina də Yam təp kəba kopi kulci kə Musa da'a, domici ar ra na rəshi'e, <<Muntu ra dlat təp kəba ngəshtən den Yam gwa ni baa zam rai.>>

12 Kopi kulci kə Musawo ba'e ngəshtən den Yam ni da'a. Kandatu kan rəsh gwa ni'e, <<Muntu kan pi bar ju kup kan yari gip kulci kə Musawo, gipi ni ti dəmi.>>

13 Almasihu panse mi bi də pi bi kə kulci kə Musa tuwi. Tə pini untu təp kəba dəmi muntu pi ti bi gwa den bi gəmi. Ar ra na rəshi'e, <<Kup muntu kan ɓa ti den kino, bi nəm tiwi.>>

14 Pansetən tu kan Almasihu pi miyi kem munju kan mən Yahuda ni da'a kə zami albarka tu kan Yam pi Ibərahim gwa, kədə təp kəba ngəshtən den Yamo, mə zam Ruhu tu kan Yam wule ti bi gwa.

Zami gaado təp kar gudlum shirəmi ba'e təp kəba Kulci kə Musa da'a

15 Mir ɓyari, naa yari inni shirəm den bar ju kə pi se na gəni gwa. Mbarəm rop ni gudlum shirəm gip

dlom gəzəno, to, mən pətlika ra da'a, eso mən ɓiti argon ra dene da'a, domici wu mo bi dene wi.
16 Yam yari ni Ibərahim gudlum shirəm tu na gəsgal gəsi. Ba'e Shirəm kə Yam wul ni'e, <<Gəsgal gin>> da'a, muntu kan ar ba gode'e na womti ni gwa. O'o, ar wul ni'e <<Gəsgal gi,>> mbarəm nəm ituwi, muntu kan'e Almasihu gwa.
17 Argon tu a yariwo ar ni'e, Yam tabbate gudlum shirəm gəs na Ibərahim. Kulci kə Musa tu kan ɗiri den kaar kə sheti ghon hauya kəba lasi hauya nəm na nəm na kutlo (430) ar baa mani pali gudlum shirəm tu kan Yam pi terka ar dəm katl da'a.
18 Na də wule gaadoyi baa zam ni təp kəba kopi kulci kə Musawo, na ar baa zam təp kə ba gudlum shirəm da'a, ama Yam bi ni Ibərahim gaadoyi təp kəba gudlum shirəmi.
19 To unun kem kan ba bi kulci kə Musa rawu? Bi ni kədə mom argon tu ceni doka ba pi nupi ar ri gas tu kan gəsgal kə Ibərahim baa cwat gwa, munju kan wi ni pi wur gudlum shirəmi gwa. Ar tu ngap Kulci kə Musa tuwo mən kartən kə Yam ni bi təp am də mən dləri gip dlom kə Yam na mbarəme.
20 Dləri gip dlomo, ar ba nəra gip dlom kə mbarəm rop, ama Yamo nəm ni.
21 O fawo, Kulci kə Musa ba pi ni gapa na gudlum shirəm kə Yama? O'o, ko njem! E də wule Kulciyi baa mani bi raiwo, muntu gode'e dəmi dlat kə Yam baa zam təp kəba kopi Kulciyi ituwi.
22 Ama shirəm kə Yam yari'e atl kundərəndlip ra na ɓali gip iko kə warwat pitəne, kədə gudlum shirəm tu kan pi gip ngəshtən den Yesu Almasihuwo, də bi munju kan nəm shirəmi gwa.
23 Kapən də ngəshtən den Yesu tu ɗiro, kulci kə Musa tu yo mi nəka wule munju kan gip bom moni gwa, se gas tu kan ngəshtən den Yesu cwat gwa.
24 Na untuni kulci kə Musa tu dəmi mi bar kə gaatəne ar ri surtən kə Almasihu, kədə təp kəba ngəshtən den Yesu tuwo mə zam dəmi dlat cina kə Yami.
25 Ama kəkən kan ngəshtən den Yesu cwato, mə'i gəs də gaatən tu da'a.

Dəmi gəmi mimir mən ci gaado gip Almasihu

26 Gip Almasihu Yesuwo, kup gin mimir kə Yam ni təp kəba ngəshtən den Yesu.
27 Kup gin kan pi in batisma gip Almasihuwo, kə dəm wule Almasihu ituwi.
28 Ra untuwo, mən Yahuda raka bom na munju kan mən Yahuda ni gwa da'a, ko də zher nəka bom na muntu kan zher ni da gwa, ko moni bom na mətli, ama nəm ni kən ra gip Almasihu Yesu.
29 In kən kə Almasihuno, to kən gəsgal kə Ibərahim ni, mən zami gaado təp kəba gudlum shirəmi.

4

1 Argon tu a yariwo ar ni'e, wokoci tu mən zami gaadoyi i'nyayiwo, wule zher ni təra, kup na bar kupo gwas ni gwa.
2 Ar nəm ti te yarka tə kopii mən ne ger den ti na kup bar gəsi, ar ri nəm wokoci tu bas ne gwa.
3 Untu ni, mən ma faro mən nəra wule zher kə kulci kə duniya kan ra na iko gwa. Mən nəra wule mimiri, kan wi ni'e ga babom gəmi.
4 Ama nan wokoci tu Yam ne piwo, arni tə kar nya gəs suri. Gəri kə gər mətli. Gər mətli ni gər ti wokoci tu kulci kə Musa i'den mbap gwa.
5 Tə sur ni kə panse munju kan ra gəs də kulci kə Musa gwa, kədə mə zam dəmi mimir kə Yami.
6 Kən mimir kə Yam ni. Yam kem də Ruhu kə Nya gəs dəm su gip mbatl gəmika. Ruhu tu ni ba wule, <<Abba, Bəba.>>
7 Ra untuwo, kə'i zheri da'a. Ama kəkəno kən mimir kə Yam ni. Dəmi gin mimir kə Yamo, kən mən ci gaado gəs ni.

Bulus lir mən Galatiya ba wu za ge shirəm kə zo shirəmi da'a

8 Far kan kə mom Yam dawo, kən
zher ni kə bar ju kan Yam ni da gwa.
9 Ama kəkəno kə mom Yamwi, ko
a wule, Yam mom kəne. Kan unun
kem kə pa pal den kulci kə duniya
kən munju kan ra na ndərtən, ko na
ampani da gwawu? Ar tu ma kə pa
ndu kə dəm zher gəzənwi.
10 Kə pi nyel kə pət jeni, na kyare,
na wokoci, na sheti ghone.
11 Ar ba ghunəm kədə bar ju a kulci
in kupo ar dəmka katl.
12 Mir ɓyari, a lir kən den kə dəm
ni kandatu ami ra gwa. Kəkəno ami
mən enci ni wule kandatu kən ra nari
far gwa. Faro kə pim wani pitən gon
da'a.
13 Kə mom'e a kum təmi kə dli gən
da'a ni kem a ɗiri in wazu kə zo
shirəm tu.
14 Kup na ami ra hoyi da'a, kə
pa kən naməni, kə ngem da'a, kə
dəɗanyim da'a, ama kə nəmən na
am rop-rop wule nye mən kartən kə
Yami. Kə nəmən wule Yesu Almasihu
ni na gam gəsi.
15 Akoni ghol mbatl tu kə pi far
sabona mən gwa rawe? A mom'e də
wule mən pitənno na kə ɗəli ger ginka
kə bim wi.
16 Kəkəno a dəmi in ni berəm gapa
nan a yari in ge shirəmi gwaya?
17 Mən kulci mbarəm shirəm kə lar
ja dədar ni den kəne, ama gip tu
gəzən ra ngəlan da'a. Argon tu wu
ndu'o ar ni'e wu su gip dlom gəmi
nan kəne, kədə mbatl gin pal den
wuri.
18 Aan, ar mbun'e də mbarəm
dədar naar den mbarəme, in na ho
mbatl ni gwa, ba'e se ami nəra nan
kən gwa da'a.
19 Mimir gəni, wule kandatu
gərmətli ba kum dli kəba gəri gwa,
untuni a kum es den kəne. Aa pi
ta kumi untu, se kən ni kə dəm wule
Almasihu.
20 E də wule ami nəra nan kən
kəkəni, na aa mom kandatu aa
shirəm nan kən gwa. Ama kəkəno a
mom imnu aa ne in am ra da'a.

Hajara na Ishaku

21 Yarim ni kən kan kə ndu'e kə
dəm gəs də Kulci kə Musa gwa, kə
kum ni argon tu Kulciyi yari gwa
da'aya?
22 Mə zhit gip Təlankur den'e
Ibərahim ra na mir moni rop. Nyayi
nəmo nya gər zher tu ni, kan nəmi
ngapo nya gər gəs kan zher ni dagwa.
23 Nya gər kə zheriwo gər təni təp
kəba argon tu mbarəm ndu gwa.
Ama nya gəs gəri kə gər tu kan zher
ni dawo, gər təni den gudlum shirəmi.
24 Kup muntu ra na nupi gon esi.
Mətli rop juwo wini den dəmi kə
gudlum shirəm rop kan Yam pi na
mbarəm gəs gwa. Hajara ni den
dəmi kə gudlum shirəm tu kan Yam
bi Musa den tləndər Sinai gwa. Mən
kopi gudlum shirəmi muntuwo, wi
nəra wule zhere. Munju kup gər wur
təp kar tiwo zher ni.
25 Mbəli den muntuwo ar ni'e Ha-
jara nəra den dəmi kə tləndər Sinai
kan gip atl kə Arabiya gwa. Ti
ni'e shishidər kə bən Urushalima kə
kəkəni, domici ti na mimir gəs kupo
zher ni.
26 Ama Urushalima kə to yamkawo
dəmi kə enci ni, eso, ti ni'e nəna gəmi.
27 Ar ra na rəshi'e,
<<Pi ghol mbatli, ki njikəne, ki kan
kə gər dagwa.
Tli yar yam gip ghol mbatli, ki kan kə
ɓom ci tu gəri dagwa.
Domici gər mətli tu kan kos gəs bali ti
kaar
baa gər mimir na womti
ar man gər mətli kan na kos
gwa.>>
28 Ama kən mir ɓyari, wule kan-
datu kan Ishaku ra, nya ni təp kə ba
gudlum shirəmo, kən ma untuni kən
ra mimir kə gudlum shirəm ni.
29 Ama wokoci tawo, nya tu kan gər
ti təp kəba argon tu mbarəm ba ndu
gwa pi gapa na nya tu kan gər ti təp
kəba ruhu gwa. Untuni ar ra kəkəni.
30 Shirəm kə Yam wule, <<Kar gər
zher tuka na nya gəsi, domici nya
zheri baa dəm mən gaade bomi na
nya kə muntu kan zher ni dagwa.>>
31 Ra untuwo, mir ɓyari, mən
mimir kə gər zher ni da'a. Ama mən
mimir kə muntu kan zher ni dagwa
ni.

5

Enci gip Almasihu

1 Almasihu ɗəli mi ni kədə mə pini
dəmi kə enci. Ra untuwo, dlər ni hoyi,
ba kə pa pal ni zher kə doka es da'a.
2 Kumən ni, ami Bulus, a yari in'e,
kən ni kə za sər kən den bi kə dəmi
dlat na Yamo, Almasihu dəm argon
kar kən da'a ituwi.
3 Aa pa yari ine, kup muntu za də
sər tiwo, ar nəm ti te yar ka tə kop
kulci kə Musa kup ituwi.
4 Kən kan kə ndu'e kə dəm dlat kar
Yam təp kə ba kopi kulci kə Musawo,
kə ɗəli gam gin ka gip Almasihuwi,
eso, kə nge zo mbatl kə Yam ituwi.
5 Ama miwo, təp kar iko kə Ruhu
kə Yam ni mən den la'i mbatl naar
den pət tu kan Yam nəm mi'e dlat
ni mənra kar ti domici mə ngəshtən
gəmi den Almashu gwa.
6 Mən kan gip ngashi gam na
Almasihuwo, dəmi na sərtəne ko
nduɓuliwo argon ni da'a. Argon tu
ba ndu'o ar ni'e ngəshtən gəmi den
Almasihu kan ba shin təp kəba ndu'i
ɓyar gwa.
7 Nan kə ngəsh kən den Almasi-
huwo, kən ra den kopi gəs dlat. Woni
kem kən kə za'i kopi ge shirəm kawu?
8 Tle gam tu kan pi ino sur kar Yam
kan lakən bi gwa ni ar ɗəl da'a.
9 Wule kandatu ba wul ra gwa'e,
<<Yisti njem ni ba kem bəredi na
naari kə tlitəne.>>
10 A tabbatewi den'e gip ngashi
gam gəmi kup na Almasihuwo, mur-
gon ba'i jili inka da'a. Yam baa
hukunte kup murgon tu kan baa ndu
jili gin kagwa, ko ti woni.
11 Mir ɓyari, in wazu kə sərtən ni a'i
den piwo, ununu kem mbarəm den
kumim dliwe? Na də wule wazu kə
sərtən ni a kulci mbarəm gip wazu
gən'e Yesu məsh kədə tə ɗəli mi, na
ar ba dəmi murgon bar kə pati asəm
da'a.
12 Na a ndu'e mən tli in mbatl juwo,
ar baa mani wu pali gam gəzən wule
wu'i ni moniyi da'a.

Za ni də Ruhu kə Yam kop nan kəne

13 Mir ɓyari, Yam lakən ni bi kə
zami enci, eso ba kə pən ni enci tu
kə pini pitən kə dli da'a. Də ndutən
kə Yam kem kən kə ne am ya'ən ra.
14 Kulci'e <<Mə ndu berəm dəmi
gəmi wule kandatu mə ndu gam
gəmi.>> Kulci nəm tu ni tla gam kə
Kulci kə Musa Kup.
15 Ama kən ni kə ci cina na dlan
na ngəngash ya'ən wule dabba kə gip
ləpo, ngup kənni, ba kə kem ni ya'ən
kə ndetən da'a.

16 Argon tu a yariwo ar ni'e, za ni
də Ruhu kə Yam kop nan kəne, ar ni
baa kem kə nge pitən kə dli.
17 Domici dliwo ar ba nduni argon
tu ba pi gapa na Ruhu gwa, eso Ruhu
ba pi ni gapa na pitən kə dli. Gip dlan
na ezən ni wura ko gigasi, ar ni kem
ki pi argon tu kə ndu gwa da'a.
18 Ama wokoci tu Ruhu kə Yam ni
ba kop nan kəno, kulci kə Musa baa'i
kop nan kən da'a.

19 Pitən kə dliwo ar ra na ghuuni
da'a, muri na mətli na moni kari, pi
bar kə dəɗanye, na holi kumi shame,
20 bote arjen ju kan Yam ni dagwa,
na tle woti, na ngetəne, na pi dlanye,
na nge zami kə goni, na pi lo'e, na
ndu'i gami, na tatli gami, na bətli
asəm gip barka,
21 pi lo na zami kə ɓyari, na tle bar
ju ba tlo mbarəm gwa, na pi nyel kə
warwat pitəne, na kup nami warwat
pitəne. Aa dəli in kəme, ksandatu a
dəli fa gwa'e, kup mbarəm mən pi bar
juwo, wi zam tetən gip mulki kə Yam
da'a.

22 Ama Ruhu kə Yam ni ba kop nan
miwo ar ba kem mi kə pi ndutəne, na
pi ghol mbatli, na dəmi zhəlili, na te
mbatl kaarka, na pi mbarəm ho bari,
na pitən dlat, na pi aminci,
23 na ghaləm mbatli, na nəmi gami.
Kulci gon ra kan nge pitəni munju
da'a.
24 Mbarəm ju kan ba dəm gip
ngashi gam na Almasihu Yesuwo, wu
ɓa dli gəzənka den kin wi nan wu za
də pitən kə dli na kup arjen ju dli ba
ndu gwa kop nan wur dagwa.

25 Tun kan Ruhu kə Yam ni kem
mən ra na raiwo, na də Ruhuyi kop
nan mi gip dəmi gəmi kup.
26 Ba mə dəm ni mən ɓe ngetle, ko
mən tli ɓyar mbatli, ko mən pi lo na
zami kə ɓyar da'a.

6

Gaa ni ya'əni

1 Mir ɓyar mən kopi, kən ni kə
shin gon gin ni ndaka gip pi warwat
pitəno, kən kan Ruhu kə Yam ra gip
kəno, se kə pali tini ɗir den təp ɗem-
ɗem. Ama ngup kən ni bəse gip pali
erəm gin ɗir den təpo, kən ma kə
ndaka gip godetəni.
2 Neni am ya'ən ra gip pəni giɓər
gosgam gəzəni. Təp untu ni ki pi
argon tu kan Almasihu kulci in kə pi
gwa.
3 Kup murgon tu ba kum ti argon
ni, ngapo ti argon ni da'a, tə seni gam
gəsi.
4 Ra untuwo, naa də ko gonge
mbarəm gode mbap gəs tə shin ko ɓe
ngetl tu tə piwo den argon tu tə pi
gwa ni. Ti cingər gam gəs na murgon
es da'a.
5 Ko gonge mbarəm baa pən ni gos
gam gəsi.
6 Kup muntu kan kulci ti shirəm kə
Almasihuwo, naa tə tatl bar gəs kup
na muntu kan kulci ti gwa.
7 Ba kə seni gam gin da'a, ba mani
lo'i Yam da'a. Kup argon tu mbarəm
nganiwo, arni ti rəshi,
8 domici muntu kan ngani gip dli
kə də tə kumi gam gəs təmtəno, gip
dli tuni ti zam ndetəne. Ama muntu
kan ngani gip Ruhuwo ti zam rai kan
baa pa dagwa təp kar Ruhu.
9 Ra untuwo, ba ar banyi mi nəka
na ho pitən da'a, domici Yam baa bi
mi ɓatltən kə mbap tu kan mə pi gwa,
mən ni mə cen mbatlka dagwa.
10 Ra untuwo, mənni mə zam təpo
se mə piini mbarəm kup ho pitəne,
tun ba ma də munju kan ɓyar ni gip
ngəshtən den Almasihu gwa.

Shirmitən kə paa'i bisi

11 Shin ni ca kukutl-kukutl rəshi tu
kan a rəshi in na am gən gwa!
12 Mən ndu'i'e wu zam cirtən kar
mbarəm ni ba ndu'e də sərkəne. Wu
pini untu kədə wu kətəri kumi dli tu
kan wi tla in kum wur den wazu'e
ɗəltəno təp kar Almasihu nan gəs ni
ba zam gwa.
13 Munju kan na səriwo, wi na gam
gəzən wu kop kulci kə Musa ndekes
da'a. Ama wu ndu ni'e də sər kəne
kədə wu ɓo ngetl den'e wi ni wu kem
də sərkəne.
14 Ama ko njem aa ɓo ngetl na
argon da'a, se de na məshtən kə
Yesu domici gəni. Na ho bi, təp
kəba məshtən gəs den kin ni pitən
kə duniya kən ina na ampani karəm
da'a, kan a'i na ampani gon gip pitən
kə duniya da'a.
15 Na səri na muntu kan nduɓuli
ni, ar ɓite argon da'a. Bar argon tu
maniwo ar ni'e dəmi pel mbarəm kan
Yam pali mi gwa.
16 Naa də ghol mbatl na guna ger
kə Yam dəm na munju kup kan ba
kop shirəm tu gwa. Wi ni'e pel
mbarəm kə Yami.
17 Cina ɗewo ba də murgon'i
ghunəm da'a, domici ami ra na
dudur kə Yesu den dli gəni.
18 Mir ɓyari, naa də zo mbatl kə
Babom gəmi Yesu Almasihu dəm nan
kəne. Ar dəm untu.

Tələnkur kə Bulus də mən kopi kə Afisa

Bulus shirmi mən kopi kə Afisa

1 Tələnkur kən ɗəl ni karəm ami
Bulus, nye mən kartən kə Yesu kan
Yam zəzarəm gwa, kə də ri mbarəm
kə Yam gip bən kə Afisa, munju kan
bi gam gəzən Almasihu Yesu gwa.
2 Naa də zo mbatl na dəmi zhəlili
kə Ba gəmi Yam na Babom Yesu Al-
masihu dəm nan kəne.

Ho bar ju kan Yam bi mi gwa

3 Də ɗəɗa Yam Bəba kə Babom gəmi
Yesu Almasihu. Tə pi mi albarka na
ko gonge albarka kə Ruhu sur yam
gip ngashi gam gəmi na Almasihu.
4 Kapən də Yam pi atl kundərəndlip
ni tə zəzar mi gip ngashi gam gəmi
na Almasihu, kə də mə dəm dlərən
munju ra na argon məgəni da'a den
ger gəsi.
5 Gip ndutən gəs ni terka tə ne kə
də mə dəm mimir gəs təp kar Yesu
Almasihu. Yam pi ni untu den ar təmi
təni bi tə pi untu.
6 Tə pini untu kə də mə ɗəɗa nartən
kə zo mbatl gəsi, muntu kan tə bi mi
ngələk təp kar nya gəs muntu tə ndu
gwa, Yesu ituwi.
7 Təp kəba məshtən kə Almasihu ni
Yam ɗəli mi kan tə ho'i mi warwat
pitən gəmika gip ngashi gam gəmi nan
ti. Muntu ni gode mi nartən kə zo
mbatl kə Yami.
8 Tə bi mi zo mbatl tu na naari, na
bopya, kup na momi bari.
9 Yam kum təmi kə ɓuli mi sərri kə
argon tu tə pən tor gip mbatl kə pi təp
kar Almasihu gwa.
10 Argon tu Yam ba ndu piwo ar
ni'e, wokoci ni piwo tə mee gam bar
kup am də Almasihu, bar ju kan ra to
yamka, na bar ju kan ra den atl gwa
ijuwi.
11 Təp kə ngashi gam gəmi na Al-
masihu ni Yam zəzar mi kə də mə
dəm mbarəm gəsi, nan tə tare tə ne
wi den untuni baa pi gwa. Tə pini
bar gəs kandatu tə ne kə pi gwa.
12 Tə pi ni untu kə də mən kan mə
pare ngəshtən den Almasihuwo, mə
pi dəmi kə ɗəɗa nartən gəsi.
13 Kə kum shirəm kə ge shirəmi wi.
Ge shirəm tuwo ar ni'e zo shirəm tu
kan ɗəli in nan kə ngəsh kən den Yesu
gwa. Gip ngashi gam gin nan tiwo,
tə bi in Ruhu kə Yami. Ruhu tu kan
gode'e kən gwas ni gwa itu.
14 Ruhu kə Yam ni ba tabbate mi'e
Yam baa bi mi argon tu tə wule tii
bi mi gwa. Mii zam ni muntu gas tu
Yam baa ɗəli munju kan gwas ni gwa.
Muntu ngapo den bi ɗəɗa nartən gəs
ni.

Shirəm na Yam kə Bulus də mən Afisa

15 Den untuwo, a goode Yam tun
kan a kum gəs kə ngəshtən gin den
Babom Yesu, na ndutən tu kə pi
mbarəm kə Yam gwa.
16 A za goode Yam den kən da'a. A
laa kən gip shirəm gən na Yami.
17 A liri'e də Yam muntu kan ti
ni'e bəba mən nartən kə babom gəmi
Yesu Almasihu kem də Ruhu gəs bi
in bopya, kan də Ruhu gəs ɓuli in kə
də kə mom Yam hoyi.
18 A lir Yam es kə də kə mom ge
shirəmi, də kə mom ni la'i mbatl tu
tə lakən bi dene gwa. Kədə kə pa
mom ni nartən kə albarka tu kan ti
pi mbarəm gəs gwa.
19 A pa lir Yam də tə bi in momi
nartən kə iko gəs tu kan ba mani
ngashi na argon dagwa, ar ni'e iko
tu kan ba ne mi am ra mən kan mə
ngəsh den Almasihu gwa.
20 Yam gode ni iko mən ndərtən tu
nan tə tli Almasihu gip gambəci'e,
kan tə ne ti den am shimli gəs to yam
ka gwa.
21 To yami kani tə dəm sur gami na
ko gonge mulki, na iko, na ndərtəni,
na ga babomi, na kup kiri sun ju ba
bi gwa, ba'e gip zhan kən ni katl da'a
ama ar ri patən kə bari.
22 Yam ne ko unu atli də iko kə
Almasihu, tə pa ne ti den gam kə ko
unu kə də domtən kə mən kopi zam
ci cina ra.
23 Domtən kə mən kopi ni'e dli kə
Almasihu, gip domtən kə mən kopi ni

ba shin pitən kə Almasihu kup, ti kan na iko den ko unu na ko ako gwa.

2

Dəmi na ge mbatl gip ngashi gam na Almasihu

1 Faro kən ni wule məshi mbarəme, domici kə nge kopi Yamka kən den pi warwat pitəne.
2 Faro kən nəra den dəmi gip pi warwat pitəne, wule nami mbarəm kan mom Yam da gwa, kən den kopi gun dun itəri. Ti ni'e ruhu tu kan ba co mbarəm kə nge kopi Yam gwa.
3 Kup gəmi faro mən ni den pi warwat pitəne, mə ne den kopi argon tu dli gəmi ba ndu gwa na kopi ndu'i kə mbatl na damtən gəsi. Den dəmi kə warwat pitən tawo, mə ndari də lo kə Yam sur den mi wule nami mbarəme.
4 Ama Yamo laa'i ni təra na guna gere, ndutən tu tə ndu mi na riwo ar naari.
5 Ar ni kem nan mən ra məshi far gip nge kopi Yamo, Yam kem mə dəm mən ge mbatl na Almasihuwi. Yam ɗəli in ni təp kə ba zo mbatl gəsi.
6 Yam tli mini gip məshtəni kandatu tə tli Almasihu gip gambəci gwa, kan tə bi mi ba dəmi na Almasihu Yesu to yam ka.
7 Yam pini untu kə də gip zhan mən ɗirtəno tə gode mbarəm zo mbatl gəs mən nartəni, kan ba mani ngashi na argon dagwa. Zo mbatl tu kan tə gode mi təp kə ba ngashi gam gəmi na Almasihu Yesu gwa.
8 Yam ɗəli in ni təp kə ba zo mbatl gəsi, domici kə ngəsh kən den Almasihu wi. Ba'e destən kə gam gin ni da'a, ama bi bar kə Yam ni.
9 Ba'e ɓatltən kə pi mbap gon ni da'a, bəse də murgon ɓo ngetl ra.
10 Yam ni pali mi kandatu mənra kəkən gwa, tə pali mini peli gip ngashi gam gəmi na Almasihu Yesu. Yam pini untu kə də mə pi mbuni bar ju kan tə ne terka kə də mə pi gwa.

Mən Yahuda na nami mbarəm dəm nəm wi gip Almasihu

11 Ra untuwo, dam kən ni den kandatu kən ra far gwa, kən mən Yahuda ni da'a təp kə ba gəri. Mən Yahuda ba lakən ni bi'e <<Nduɓuli.>> Artu sərtən tu ba piwo gip dli ni na am kə mbarəme.
12 Dam kən ni den'e wokoci tawo, kən ni den dəmi am luluri na Almasihu. Kən mən diki ni, bare kar mbarəm kə Isra'ila, kən ni ra gip gudlum shirəm tu kan Yam pi gwa da'a. Kən ni ra den kaar atl bat na la'i mbatli, ngapo kə mom Yam da'a.
13 Ama kəkən gip me gam gin na Almasihu Yesuwo, kən kan ra far dlyami na Yamo, ɗir kən wi kosak nan ti təp kar bəran tu kan Almasihu shoti wokoci tu tə məsh gwa.
14 Almasihu na gam gəs ni ɗiri mi dəmi zhəlili. Ti ni tə ngashi gam mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a wu dəm mbarəm nəm. Tə yas pan kə ngetən tu kan ra gip dlom gəmi gwawi.
15 Təp kə ba bi dli gəs ni tə pali Kulci kə mən Yahuda na bar ju ar yari gwa ina iko da'a. Na untuni tə ɗiri dəmi zhəlili gip dlom kə mən Yahuda na munju mən Yahuda ni dagwa. Kan tə pali wur gəsgal nəm den am kə gəsgal rop ju.
16 Təp kə ba məshtən kə Almasihu den kin tu ni ɗiri dəmi zhəlili gip dlom kə mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni dagwa. Təp untu ni tə pa ɗiri dəmi zhəlili gip dlom gəmi na Yami.
17 Almasihu pi in wazu kə dəmi zhəlili kən kan mən Yahuda ni da'a, kan ra far dlyami na Yami, nan mi mən Yahuda kan ra kosak nan ti gwa.
18 Təp kə ba argon tu Almasihu piyi gwa arni kup gəmi ropi bi mi dama kə ɗirtən kar Bəba təp kə ba Ruhu nəm.
19 Kəkəno, kən kan mən Yahuda ni dawo, kə'i məndiki ko bare da'a. Ama kə dəm nəm na mbarəm kə Yami, mir mən bom kə Yami.
20 Kup gino wule bin ni kən ra kan tu den kulci kə mir mən kartən kə Yesu na mən yari shirəm kə Yam gwa, Almasihu Yesu na gam gəs ngapo ti ni'e bar ndəri tat gəs bini.

21 Ti ni giɓərtən kə bini kup ra den
ti, ti ni tə kem bi ni ar pi ta nartəni ar
dəm las ni dləran kan ne Babom gwa.
22 Təp kə ba ngashi gam gin na
Almasihu ni kən kan mən Yahuda ni
da ma kə dəm bin kan tu gwawi nəm
na nami mən ngəshtən den Yam wi,
kə də Ruhu kə Yam dəm gip kəne.

3

Bulus pi wazu munju kan mən Yahuda ni dagwa

1 Den untu ni ami Bulus la'əm gip
bom kə moni den'e ami kə Almasihu
Yesu ni, kan eso a pi in wazu kən kan
mən Yahuda ni dagwa.
2 Na ho bi a mom'e kə kum shirəm
kə mbap tu kan Yam bim təp kə ba
zo mbatl gəs den bi gin gwa.
3 Yam kem a mom sərri kə argon tu
tə ndu pi, kandatu a rəsh njem dene
gwa.
4 Kənni kə zhit təlankuriwo, kii mani
momi bar ju a mom den sərri kə
Almasihu gwa.
5 Terkawo mbarəm mani momi
sərri tu da'a, kandatu kan kəkəno
Ruhu kə Yam ɓuli mir mən kartən kə
Yesu na ga mən yari shirəm kə Yam
kan bi gam gəzən gip bote ti gwa.
6 Sərriyi ni'e təp kə ba zo shirəm ni
munju kan mən Yahuda ni da'a dəm
mən zami gado nəm na mən Yahuda
wi. Mə dəm wule njwal nəm gip
dli nəm wi. Wu ma wii mani zami
argon tu Yam wule ti bi mi təp kar
Almasihu Yesu gwa.
7 A dəm ni nye mən yari zo shirəm
tu kan bim gip zo mbatl kə Yam təp
kar pi mbap kə iko gəsi.
8 Kup na ami ra atli na munju kan
heli ni gip mbarəm kə Yamo, bim
ni dama kə yari zo shirəm kən də
munju kan mən Yahuda ni da'a, den
bar nartən kə Almasihu muntu kan
baa mani bori gəsi dagwa.
9 Yam zəzarəm ni kə də a yari
mbarəm argon tu ra gip sərri tu gwa
tetla-tetla, sərri tu kan terka ra na
ghuuni kar Yam muntu kan pi bar
kup gwa.
10 Yam pini untu den kəkəno təp
kar mən kopiwo tə gode womti
bopya gəs də mən mulki, na munju
ra na iko to yam ka gwa.
11 Muntu pini den argon tu kan
Yam bari kə pi terka. Tə pa'i ni pi
untuyi təp kar Almasihu Yesu Babom
gəmi.
12 Domici kə ngashi gam gəmi na
Almasihu na təp kar ngəshtən den ti,
muntu ni kem mən ra na ɓa'i bigul kə
ɗirtən cina də Yami.
13 Ra untuwo, a lir kən den ba kə
dəm ni na ceni mbatl da'a domici kə
kumi dli gən den bi gini. Muntu ba
dəmi in bar kə ɓe ngetle.

Shirəm na Yam den bi kə mən Afisa

14 Den untuni a kur ngus cina də
Bəba,
15 muntu kan mən mir mən bom
gəs ni, munju kup kan ra to yamka
na munju kan ra den kaar atl gwa.
16 Shirəm na Yam gən ni'e də gip
bar nartən gəso, tə ndəri in bigule, na
tə bi in mani pi bar təp kar Ruhu gəs
gip mbatl gini.
17 A shirəm na Yam kə də təp kar
ngəshtən den Almasihu gino, tə dəm
gip mbatl gini. A shirəm na Yam den
kə ɓa ni gip ndutəne kan də ndutən
zam dəmi gip mbatl gini.
18 Ndutən tu ni baa kem kən na
mbarəm kə Yam kup mani momi
kandatu ngəlantən, na tlyartəni, na
totən den yami, na dlyamtən su atl ka
kə ndutən kə Almasihu ra gwa.
19 Kə pa mom ndutən kə Almasihu
tu kan tla gam kə momi bari. A pa
shirəm na Yam kə də laa'i in den bi
laa'itən kə Yam kup.
20 Ɗəɗatən kupo kə Yam gəmi ni.
Təp kə ba iko gəs kan den mbap gip
mi gwa ni tə pi bar ar man kandatu
mə liri ko mə dami gwa.
21 Naa də ɗəɗatən kə Yam dəm gip
mən kopi, na gip Almasihu Yesu, ar
kop zhan kup, ar ri patən kə bari! Ar
dəm untu.

4

Dəmi nəm gip dli kə Almasihu

1 Ra untuwo, ami kan ra gip bom
kə moni domici kə Almasihu, a lir
kəne, kən kan Yam zəzar kən kə dəm

mbarəm gəs gwa, də kə pi ni dəmi tu kan baa gholi Yam mbatl gwa.
2 Ko gigasi pali ni gam gin atli, na dəmi na ghaləm mbatli, dəm ni na te mbatl kaar ka, na mani dəmi na ya'ən gip ndutəne.
3 Pi ni kup argon tu kii mani pi kə gaa ni me gam tu kan Ruhu bi in gwa. Pi ni untu gip dəmi zhəlili tu kan ngashi in gam gwa.
4 Kup gino dli nəm ni, Ruhu nəm ni es ba kop nan kəne. Kən ra na la'i mbatl nəm kan lakən bi dene gwa.
5 Babom gino nəm ni, ngəshtən den Yam gin nəm ni, batisma nəm ni pi ine.
6 Yamo nəm ni, ti ni'e Ba kə mbarəm kup. Ti ni'e muntu kan den gam kə bar kup, tə pi mbap təp kar ko unu, kan tə den dəmi gip ko unu.
7 Almasihu bi ko gonge gəmi zo bari. Tə bi ni na ɓuli ame.
8 Kandatu ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam gwa'e,
<<Nan tə to gəs yamo,
tə ndara na mbarəm ju tə nəm wur gwa,
kan tə bi mbarəm bi bar kə Ruhu.>>*
9 Ununu,<<Tə to yami.>>Ba pi nupi im ba'e faro tə sur ni gəsi na atl da gwawu?
10 Ti muntu sur atl tu ni'e nəm muntu to yami gami də ko gonge yami, kə də iko gəs nəra gip atl kundərəndlip.
11 Almasihu yi ni bi jen mbap kə dəmi mir mən kartəne, jeno mbap kə yari shirəm kə Yami, jeno mbap kə yari zo shirəm kə Almasihu, kan jen ngapo mbap kə ne ger den mbarəm kə Yami, na mən kulci mbarəme.
12 Mbap gəzən ni'e wu kərkəm mbarəm kə Yam kə pi mbapi, kə də wu tu dli kə Almasihu ra.
13 Mbapi baa ci cina se kup gəmi ni mo gam gip ngəshtən na momi Nya Yami. Na untu ni mi ndər gip ngəshtən den Yami, ar ri mi gip dəmi kandatu Almasihu ragwa.
14 Ra untuwo mi'i dəm na holi damtən den bar wule mimir da'a. Ba'i bali mi ɗe na barta na ko gonge itər kə pel kulci bar da'a. Mi'i kop kə mbarəm munju ba ndu jili gəmi ka na lar munju ba ni wule ge shirəm ni gwa da'a.
15 Ama mi yari ge shirəmi gip ndutəne, mən den nartən gip ko unu wule Almasihu, muntu ti ni'e gam kə dliyi gwa.
16 Təp kar ti ni dliyi kup mo gam dlakət. Kandatu ko gonge jwal ba pi zo mbap gəs gwa, ar ba ne am jwali jen wu naari, kə də dliyi kup nəra gingələn den nartən na ndərtən gip ndutəne.

Pel dəmi gip Almasihu

17 Kəkəno a ndu a yari in argon gip Babom den ba kə dəm ni kandatu munju kan mom Yam da'a ba pi gwa, na jiltənka gip damtən kə mbatl gəzəni.
18 Mbatl gəzən nəra laa'i na dəməni, kan wi nəra am luluri na ge mbatl tu kan Yam ba bi gwa domici kə dəmən gam gəzəni, na lati mbatl gəzəni.
19 Nan mbatl gəzən konkawo wu'i na sham da'a, ar ni wu bi gam gəzən gip holi dəmi dləran na ci cina gip pi ko unu bar kə dəɗanye.
20 Ama kəno, untuni kə kulci den pitən kə Almasihu da'a.
21 Kə kum den tiwi, kən mən kopi gəso pa kulci in den kandatu ge shirəmi ra gip Yesu gwa.
22 Kulci in ni den kandatu dəmi gin ra far gwa, den kə byal ni kor pitən ginka, muntu kan likawi na lam setən gəsi.
23 Pa kulci in den kə kərkəm ni damtən kə mbatl gin ar mbuni.
24 Yam pali mi ni den kandatu təra gwa. Pel pitən tu ngapo ba mani ni shini təp kə ba pitən dlat na dəmi dləran.
25 Ra untuwo za ni ceni lare, də ko gonge mbarəm yari berəm dəmi gəs ge shirəmi, domici kup gəmi jwal kə dli nəm ni.
26 <<Gip pi lo gino ba kə pini war-wat pitən da'a.>> Ba kə za ni də pət nda bin kə'i den lo da'a,

* **4:8 4.8** Zab. 68.18

27 domici lo ba bi ni gun dun itər təpe.
28 Naa də muntu kan murno tə za
pi mure. Naa tə pi mbapi, tə pi mbap
hoyi na am gəsi, kə də tə zami, tə pa
bi munju am ri wur kaar da gwa.
29 Ba kə zani də məgən shirəm gon
ɗəl ter bi da'in da'a. Naa də bar
ju kup ki yariwo ar dəm kə ne am
ya'ən ra den bi argon tu wu ndu gwa.
Təp untu ni shirəm gin baa ɓa'i bigul
munju kum shirəmi gwa.
30 Ba kə li ni Ruhu kə Yam mbatl
da'a. Tune ni'e tiwo wule ɓe am ni
kan ba sede'e kən kə Yam ni gwa gas
patən kə bari.
31 Za ni ko gonge ɗasi mbatli,
guzəl pitən kə mbatli, lo'e, dlanye,
ne shirəm mbarəm gam, na ko gonge
məgən pitəne.
32 Dəm ni na ho pitən na kumi
guna den ya'əni, gafarteni ya'ənka,
kandatu Yam gafarte inka təp kar
Almasihu gwa.

5

1 Ra untuwo, dəm ni mən pi bar ju
Yam ba pi gwa, den dəmi gin mimir
gəs kə ndu'i.
2 Pi ni dəmi kə ndutəne, kandatu
Almasihu ba ndu mi gwa. Tə ndu mi
kan tə bi gam gəs bar mən təmi kasər
kan ta'i Yam gwa.

Dəm ni gip cirtən kə Yesu

3 Ba də kum shirəm kə muri na
mətli na moni kari gip kən da'a, na
ko gonge pitən kə holi dəmi dləran, ko
ndu'i gam gip zami ra. Munju ndari
na mbarəm kə Yam da'a.
4 Ba də zam usun shirəm, na
shirəm mburtəne, na məgən shirəm
gip cet gi ni, domici ar ndari da'a,
ama den bi untuwo dəm ni mən
goode Yami.
5 Mom ni'e mən muri na mətli
ko moni kari, ko mən holi dəmi
dləran, ko mən ndu'i gam gip zami
ra (muntu kan nəm ni təra na mən
bote mir yam jeni) baa zam gaado
gip mulki kə Almasihu na kə Yam
da'a.
6 Ba də murgon jili in nəka na
kədləm shirəm da'a, domici den war-
wat pitən ju ni lo kə Yam ba nde gam
munju ba nge kopi shirəm gəs gwa.
7 Ra untuwo ba kə me ni gam nan
wur gip warwat pitən ju wu pi gwa
da'a.
8 Faro gam gin nəra gip dəməni,
ama kəkəno kə zam cirtən wi təp kar
Babomi. Ra untuwo dəm ni wule
mbarəm kə cirtəni!
9 Domici cirtən tu kan gip kəno ba
gəri ni argon tu kan mbuni ni, na
argon tu kan dlat ni, na pi bar gip ho
mbatli.
10 Ngen ni argon tu baa gholi
Babom mbatl gwa.
11 Zaa ni pi warwat pitən ju
mbarəm ba pi gip dəmən gwa, ama
ɗəli ni bar ju ba pi gwa kəba cirtəni.
12 Bar kə sham ni də shirəm den
bar ju mən nge kopi shirəm kə Yam
ba pi gip dəmən gwa.
13 Ama in ɗiri ko unu kə ba cirtəno,
ar ni ba shin kandatu wura gwa hoyi.
14 Cirtən ba kem ni də shin ko unu.
Ar ni kem ba wule,
<<Ki mən nde umuri, putu'e,
tlyam gip məshtən gi,
Almasihu ba bi'i cirtəni.>>
15 Ra untuwo ngup kən ni den kan-
datu kə dəm gwa. Ba kə dəmni wule
kədləm da'a, ama wule mən bopya.
16 Pi ni ho mbap na wokoci tu
kə zam gwa, domici wokoci jin ni
mbarəm ra laa'i na wani pitəne.
17 Ra untuwo ba kə dəm ni kədləmi
da'a, ama mom ni argon tu baa gholi
Babom mbatl gwa.
18 Ba kə tla ni argon tu kup baa tlo
kən gwa da'a. Muntu baa kem kən kə
dəmi kədləmi. Ama za ni də Ruhu kə
Yam kop nan kəne.
19 Shirəm ni na ya'ən na shirəm kə
gip Zabura, na kon ɗəɗa Yami, na kon
mən ruhu. Pi ni ta ɗəɗa Babom gip
mbatl gini.
20 Ko gigasi goode ni Yam Bəbayi
den bar kup gip sun kə Babom gəmi
Yesu Almasihu.
21 Bi ni gam gin gip kopi shirəm kə
ya'ən na mbatl nəm gip shini nartən
kə Almasihu.

Mətli kushi na moni gəzəni

22 Mətli kushi, wule kandatu kə bi
gam gin gip kopi shirəm kə Babom
Yesu na mbatl nəmo, untu ni pa kii
bi gam gin gip kopi shirəm kə moni
gin na mbatl nəm.
23 Domici kos ni gami də gər gəsi
kandatu kan Almasihu ni'e gam kə
mən kopi gwa. Wi ni wule dli gəsi
kan ti ni'e mən ɗəli gəzəni.
24 Kandatu mən kopi ba ngusi gam
Almasihuwo, untuni mətli kushi ba
ngusi gam moni gəzən gip bar kup
pa'e.
25 Moni, ndu ni mətli gini, kandatu
Almasihu ba ndu mən kopi kan tə bi
gam gəs den bi gəzən gwa.
26 Almasihu pi ni untu kə tə ne ti ka
markəmi dləran, tə sar təka, təp kə ba
ho'i gəs na mal gip shirəm kə Yami.
27 Almasihu pii ni untu kə də tə
ɗiri gam gəs mən kopi gip ɗəɗatən
naari. Wu nəra na argon məgəni, ko
wantən, ko warwat bar gon es da'a.
Ama wi nəra dləran na argon məgəni
da'a den ger gəsi.
28 Untuni esi, ar nəm də moni ndu
mətli gəzən kandatu wu ndu dli gəzən
gwa. Muntu ba ndu gər gəso gam gəs
ni tə ndu'i.
29 Murgon ra kan taɓe nge dli gəs
gwa da'a, ama tə gaa ni dli gəs kan-
datu Almasihu ba ndu mən kopi gwa.
30 Ko gonge gip miwo kəti ni den dli
kə Almasihu.
31 Kandatu ar ra na rəshi gwa'e,
<<Mbarəm baa za bas na naska kan
wu ngash gam na gər gəsi. Ropiwo
wi dəm dli nəm.>>
32 Muntuwo bar shirəm tu kan na
ghuuni gwa ni, ama ami ni den
shirəm den Almasihu na mən kopi
kup.
33 Untu ni es a yari, ar nəm kos te
yarka tə ndu gər gəsi kandatu tə ndu
gam gəs gwa. Gəri ngapo ar nəm ti te
yarka tə ngusi gam bakos gəsi.

6

Mimir na mən gəri gəzəni

1 Kən mimiri, tun kan kən kə
Babom Yesuno, kop ni shirəm kə mən
gəri gini, muntuwo kor ni ar ra.
2 Muntu ni'e doka kə pari kan ra na
gudlum shirəm gwa'e,
<<Kə ngusi gam bəba na nəna gi,
3 kə də bar mbuni'i ra,
kan də muri dlyami'i den kaar
atli.>>
4 Ga bəba, ba kə pini argon tu baa
kem mimir gin kə la'i gam də rai ka
da'a. Argon tu kii piwo ar ni'e, gaa
wur ni, ne wur ni den ho təpe, kan kə
kulci wur ni na kulcitən kə Babomi.

Ga zher na Babom gəzəni

5 Kən zhere, kop ni shirəm kə ga
babom gin kan den kaar atl gwa na
mbatl nəm. Ngusi wur ni gam na
mbatl nəm, wule Almasihu ni kə pi
ti.
6 Kop ni shirəm kə ga babom gin ko
gigasi ba'e se wini den shini gin, kə
shini kə ger katl da'a, ama wule zher
kə Almasihu, pi ni argon tu Yam ba
ndu gwa na mbatl nəm.
7 Bote wur ni na mbatl nəm wule
Babom ni kə bote ti, ba'e mbarəm
da'a.
8 Kə mom'e Babom baa ɓatl ko
gonge mbarəm den kup mbuni bar
tu tə pi gwa, ko ti zher ni ko tə nya
mən bom ni.
9 Kən ga Babomo, pii ni ga zher
gin untu. Ba kə la wur ni gip bərti
da'a, mom ni'e Babom gəzən kup na
gegino nəm ni, ti ni to yam ka. Tə
ngapo tə ndu murgon man gon da'a.

Bar kə dlan ju Yam ba bi gwa

10 Kə pa'i bisiwo, ndərni gip ngashi
gam gin na Babomi. Naa kə zam ni
ndərtən təp kə ba iko gəs mən nartəni.
11 Yem ni kup bar kə dlan ju kan
Yam ba bi gwa, kə də kə mani dləri
na ndərtəni kan kii mani tare gam gin
bi də təp ju kup kan gun dun itər ba
nəm mbarəm nari gwa.
12 Domici destən gəmiwo na
mbarəm ni da'a, ama gapa ni na mən
mulki, gapa na mən iko, gapa na kiri
mani pi bar gip atl kə dəməni, kan na
gapa na dun itər kə to dlom yamka.

13 Ra untuwo, yem ni kup bar kə
dlan kə Yami, kə də pəti ni ɗiro, kə
mani ni dləri ra. Kən ni kə pa'i
dlanyiwo, kə sa ni ra dlor gip gapa
nan wuri.
14 Dlər ni na ndərtəni, də ge shirəm
dəmi in bar kə ɓali gəs mor gini,
də pitən dlat dəmi in bar kə ghumi
ngetle.
15 Naa də dəmi kə ritən kə yari
zo shirəm kə dəmi zhəlili dəmi in
kaptəlan te asəm da'in ka.
16 Mbəli den munju kupo, də
ngəshtən den Yam dəmi in bar kə dləri
ge pəs kə gun dun itəri.
17 Naa də zami ɗəltən dəmi in posh
gam gəlla to gam gin ka, shirəm kə
Yam ngapo ar dəmi in bar səɓər kə
Ruhu am da'ine.
18 Shirəm ni na Yam təp kar iko kə
Ruhu ko gigasi, kə kərceni gip shirəm
na Yam na ko unu lirtəne. Dəm ni
gəɗən, kərceni gip shirəm na Yam den
am kə mbarəm kə Yami.
19 Shirəm ni na Yam den am gən
pa'e, kə də kup wokoci tu a ɓul biwo,
də bim mani shirəm nan aa mani
yari sərri kə zo shirəmi bat na bərti
gwa.
20 Ami ra na ɓali domici a yari zo
shirəm kə Yami. Shirəm ni na Yam kə
də a yari bat na bərti, a yari kandatu
ar ra gwa.

Shirəm kə pali bi

21 Tikikus, erəm gəmi kə ndu'i
muntu kan bi gam gəs Babomi gwa,
baa yari in bar kup, kə də kən ma
kə mom kandatu amira, na argon tu
ami den pi gwa.
22 Den untuni a kar ti kar kəne, kə
də kə mom ni kandatu mən ra gwa,
kan tə ɓa'i in bigul ra.
23 Naa də Ba gəmi Yam na Babom
Yesu Almasihu bi in dəmi zhəlili, na
ndutəne, na ngəshtən den Yami.
24 Də zo mbatl kə Yam na ndutən tu
kan baa pa dagwa kop kup munju ba
ndu Babom Yesu Almasihu gwa.

Mən Pilipi

1 Tələn kur kən ɗəl ni təp karəm ami
Bulus na Timoti, zher kə Almasihu
Yesu də rii mən tsarki ju kan mən
kopi ni gip Filibi gwa, nəm na mən
2 ne ger den mən kopi na munju kan
ba pi ti mbap gwa.
Naa də zo mbatl na dəmi zhəlili
kə Ba gəmi Yam na babom Yesu Al-
masihu dəm nan kəne.

Shirəm na Yam kə Bulus den mən kopi kə Filibbi

3 Gastu kup a dam kən gip mbatl
gəno a kur gode Yami.
4 Ko gigasiwo na ghol mbatl ni a
shirəm na Yam domici gini.
5 Argon tu kemo , kən ni kə mo gam
namən gip pi wazu tun gastu kan kə
kum gwa.
6 A tabbate'e Yam tu kan pare pi
mbuni mbap tu gip kəno, ti ci cina
har tə pa'i mbapi gas tu Yesu Al-
masihu ba pal sur gwa.
7 Ar nem dlat a tune na kup gin
ko gigasi, tunkan ami ra nan kən gip
mbatl gən gwa, untuni, ko ami ra
na ɓali na sarsari, kən ra den ngashi
gam namən gip tsare shirəm mən
təmtən tu kan a dlər dene gwa.
8 Yam baa shedem den kandatu
a ndu shini kup gin na ndutən kə
Almasihu gwa.
9 Shirəm na Yam gən utu, də ndutən
gin nar cina-cina na momi Yam na ko
gonge momi bari.
10 Muntuni baa kem kə mani nəmi
argontu mbuni ine, kədə gastu kan
Almasihu baa pal suro, kə nəra mən
tsarki gip Kəristi,
11 la'i na ɓatltən kə ceto gin kan
ba zam gip Yesu Almasihu kədə ɗəɗa
Yam də yabe ti.

Ɓaltən kə Ɓulus kem ci cina kə zo shirəmi

12 Kəkəno a ndu'e kə momi , mir
ɓyari, den argon tu zaməno ar kemni
ci cina kə yari zo shirəmi.
13 Den untuni, ar kem mən bi utu
kan ba ne ger den bom kə moniyi
na mbarəm kup mom'e sabo na Al-
masihu ni ɓaləmi.
14 Domici kə ɓaltən mən ni, na
womti gip mir mən kopiyi zam ɓa'i
bigul kə yari shirəm kə Yam bat na
bərti.
15 Na ho bi jen ba pini wazu kə
Almasihu gip ghuve na ndu'i gami,
ama jen ngapo na zo mbatl ni wu pi
wazu kə Almasihu.
16 Jeno wu pini gip ndutəne, na
momi'e, lem nika ɗe domici kə wazu
tu kan a dləri ti gam gwa.
17 Jeno wu pini wazu kə Almasihu
gip ndu'i gami, ba e na zo mbatl ni
da'a, domici wu shin wule wi bim ni
patli gam ra gip ɓaltən gəni.
18 Kan ununu ar ɓitewu? Zo bar
gipiwo ar ni'e, gip ko unuwo ko gip
ndu'i gami ko na ho bi ni, pi wazu kə
Almasihu wi. Den untu ni ngap a pi
ghol mbatli. Aan, untu ni aa ci cina
na pi ghol mbatli,
19 Domici a mom'e təp kəba shirəm
na yam gin ni na ne am ra tu kan
Ruhu kə Yesu Almasihu ba bi gwa,
argon tu za məno ar ba dəm kə ɗəli
gən ni.
20 A pi ghol mbatli, a la mbatl es'e
gip Babomo baa bim sham da'a, ama
a shirəm na ndəri mbatli. Gip bar
ju kup aa pi wo, naa də Almasihu
zam ɗəɗatən kəkən na ko gigasi təp
karəmi, ko ami ra na rai ko na məshi
gwa.
21 Domici karəmo, ami nəra na rai
wo Almasihu ni, amini a məshka ma
zami ni.
22 A mom kə pəni da'a, ami ni a
ci cina na dəmi gip dli, ar ba dəmim
zami ni.
23 Mbatl gən tatl kawi rop, a ndu
mani a pal gən to kar Almasihu ka,
untun manim naari.
24 Ama ar mani in naar də a dəm
nan kən gip dli.
25 Ama a mom'e kup gin kə'i
ndu'əmi. Ar ni kem a tabbate'e a ga
kən kə də kə nari kan kə dəm na ghol
mbatl gip ngəshtən gin den Yesu.
26 Təp untuni, amini a ɗir kar kən
eso, ki zam bar kə ɓe ngetl ra gip Yesu
Almasihu domici kə argontu tə pi təp
karəm gwa.

27 Gip ko unu wo, pini dəmi tu kan
ndar wazu kə Almasihu gwa. Ko a
ɗir kar kəne ko a kum bar den kən
ami nəra da'a, a mom e ki ɓa hoyi gip
Ruhu, bi gin nəm domici kə nəmi zo
shirəmi.
28 Ba kə kum ni bərti kə mən nge gin
da'a. Muntuni baa gode wur'e baa
pa'ika nan wuri, ama kəno Yam baa
ɗəli ine.
29 Kəno bi inwi den ami kə Al-
masihu ba'e kə də kə ngəsh kən den
ti ni katl da'a, ama kə də kum dli
domici gəs pa'e.
30 Tunkan kən den ndotən gip
destən tu kə shin a pa'əm gipi, antu
kəkən ma kə kum a'i gipi.

2

Kopi nge gam kə Almasihu

1 Ra untuwo, in ɓa'i bi gul gon ra
gip Almasihu, in muri mbatl gon ra
kan ndutəne ba ɗiri, in ngashi gam
gon ra gip Ruhu, na ndutən gip guna
gere, laa'i ni ghol mbatl gəni, kan kə
dəmni na mbatl nəm təp kə ba ndutən
nəm, kən ra na ngashi gam gip Ruhu,
bi gin nəm.
2 A lir kəne, kem ni a dəm na ghol
mbatli təp kəba dəmi gin na mbatl
nəm na ndutən nəm kən ra gip Ruhu
nəm damtən gin nəm.
3 Ba kə pi ni argon gip nduə'i gam
da'a ko na ɓe ngetle ama pali ni gam
gin atli kə dam kən den ya'ən man
gam gini.
4 Kopini ndu'i kə gam gin katl da'a,
ama kopi ni ndu'i kə jen pa'e.
5 Də pitən gin dəm nəm na kandatu
kə Almasihu ra gwa,
6 muntu kan gip pitəno ti Yam ni
gwa, tə pən dəmi gəs nəm na Yam tu
ar dəmi ti bar kə nəmi jin-jin da'a.
7 Ama tə pali gam gəs argonni da'a,
tə pali gam gəska wule zhere, nan tə
pali gam gəska wule nəm gip mi gwa.
8 Nan zam ti na dli wule kə
mbarəmo, tə pali gam gəska atli kan
tə pən də tə məshi, məshtəni ma kə
ɓatən den kini.
9 Ra untuwo, arni Yam ɗəɗa ti gami
na ko unu, kan tə bi ti sun tu kan
man ko gonge sun gwa,
10 kədə gip sun kə Yesu tuwo də ko
gonge gam ghurum ngusi, to Yam ka
na den atli na su gəsi na atl ka,
11 arni ko gonge ləka baa nəm'e,
Yesu Almasihuwo Babom ni kə də
ɗəɗa Bəba Yami. Wi cir wule zingesi.

Cirtən wule zingesi

12 Ra untuwo, kən ga berəm gəni,
kandatu kan kə kur kum bi ba'e
cina da'əm katl da'a, ama kəkəno
untuyi ra cina da'əmi, cini cina na pi
mbap kə zami ɗəltən gin na bərti na
dədartəni.
13 Domici Yamo ti ni tə pi mbap gip
mbatl gini, tini tə kem kə pən tor gip
mbatl gin kan kə pi mbap kandatu
ndar ndu'i gəs gwa.
14 Pini ko unu bat na ngwartəni ko
nge nəmi shirəmi,
15 Kə də kə dəmni dləran munju kan
ra na wani pitən gam dawur da'a
gwa mimir kə Yam munju kan raka
argoni da'a kup na kən nəra den dəmi
gip zhan mən ɗasi tu'e, lastu kən den
cirtən wule pitilla gip duniya gwa,
16 Təp kə ba dləri den shirəm kə rai
kə də den pət kə Almasihuwo aa zam
bi kə ɓe ngetl ra den a kətər katl ko a
pi mbap kə katl da'a.
17 Ngəshtən den Yesu gin na mbap
gin gip Babomo ar nəra wule hadaya
kar ti, eso ko baa shotni bəran gən
den hadaya tuwo, aa pi ghol mbatl kə
a pihadaya tu na ghol mbatl na kən
kup.
18 Den untuni kən ma ki pi ghol
mbatl kə gyatl naməni.

Ga Timoti na Abafəroditas

19 A la mbatl gip Babom Yesu den
aa kar Timoti rən kar kən ka cina ɗe
njem, kə də ami ma a zam ɓa'i bigul
təp kəba kumi pitən gini.
20 Murgon nem ra wule ti muntu
kan ba ghun ti den kən hoyi gwa.
21 Jeno bar ju den wur gwani katl
ba ghun wuri, ba'e argon tu kan kə
Yesu Almasihu gwani da'a.

22 Kə mom imnu Timoti ra gwa
ca, kanda tu mə pi mbap kə yari zo
shirəm mən təmtən nan ti wule nya
na bəba gwa.
23 Ra untuwo a kum aa kari in bar
nan ti na kumi argon tu ba zamən
gwa.
24 Na mbatl nəm ni ami ra gip
Babomi, ar baa jima da'a aa cwati.
25 A shin ar mbun e a kari in bar na
erəm gən Abafəroditas. Berəm mbap
gən ni e ti. Berəm ndotən ni esi,
muntu kan kə karim ti ɗir də tə pim
mbap gwa.
26 Tə den ndu'i tə shin kup gini, ar
ghun ti hoyi ma domici kə kum e tə
pa ti na kumi dli.
27 Untu ni dli ci ti wule ti məsh
nəka, ama Yam kum guna gəsi, ba'e
ti ni katl da'a, kup namən ni. Untu ni
dawo na dun mbatl narin kawi.
28 Ra untuwo, a ndu'e a kari in bar
rən ka nan ti, kə də kən ni kə shin
tə eso ki kum təmi, ami ngapo ar baa
ca'in ghuntən ka.
29 Nəm təni na ghol mbatl gip
Babomi, kan kə ɗəɗa ni badər
mbarəm ju,
30 Domici ti ni far kosak na
məshtən wi den bi mbap kə Al-
masihu, tə bini mbatl gəs kə də tə
pim ne am tu kan kəno kə manim pi
da gwa.

3

La'i mbatl ra gip pitən dli da'a

1 Den bi pa'i bisiwo, mir ɓyari, pi
ni ghol mbatl gip Babomi.Ar ghunəm
də a pa rəshi nəm bar tu da'a, kan kə
də ar mbuni in ni.
2 Ngup kənni na yer ju, mbarəm ju
ba pi wani pitən gwa, mən tloyi dli ju
kan ba wule sərtən wu dene gwa.
3 Ai mən ni'e sərtəni, min kan mə
bote Yam təp kar Ruhu gwa, mən
zami ɗəɗatənin Almasihu Yesu kan
mə pən dli argon ni da gwa,
4 kup na ami na gamgən ami ra na
təp kə zami gam tu gwa.
In murgon ra'es kan ba kum wule
tə ra na gəs zami bigul gip dli wo, a
man ti,
5 sərəm ni den pət kə wuzupse,
ami nye mən Isəraila ni, gəs gal kə
banyana, laa'i nye Ibəraniyawa. Təp
kə ba kopi kulci kə Musa ngapo, ami
nye mən Fasrisa ni.
6 Kə ba kuri gəs kə kopi adini wo
a kumi dli mən kopi Yesu naari, gip
pitən dlat kə ba kopi doka kə Musa
wo ami ra na argon məgəni gam dam
da'a.
7 Ama argon tu dəmim riba faro
a pali ka ndetən ni domici kə Al-
masihu.
8 Ununu esu, a pali ko unu ndetən
ni in baa ngash na cirtən kə ndu'i
Almasihu Yesu kan ami ra nari gwa,
cirtən tu kan baa mani ngashi na
argon da gwa. Domici kə Almasihu
ni a nəm a hol ko unu. A pali wur
ho bar ni da'a kə də a zam riba kə
ngashi gam na Almasihu ra,
9 kə də zamən gip ti, muntu ngapo
ba'e təp kə ba pitən dlat gən təp kəba
kopi kulci kə Musa ni da'a, se de təp
kə ba dlat pitən tu kan ba zam təp
kə ba ngəshtən den Almasihu muntu
kan ar ni'e dlat pitən tu ba zam kar
Yam təp kə ba ngəshtən den Yesu gwa
ni.
10 A ndu'e a mom Almasihu na iko
kə tlytən gəsi kan na me gam gip
kumi dli gəsi gip palui gən wule ti gip
məshtən gəsi,
11 domici ko təp imnu ar rim gip
tlitən gəs gip məshi mbarəme.

Ndotən gip zami ci bəni

12 Ba'e a zam ni kup bar ju wi da'a,
ko a dəm na laa'i, ama ami ni den
kərce kə də a zam argon tu Almasihu
Yesu pi kə də a zam gwa.
13 Mir byari, ba'e a pənni ami na
gam gən a zam nə wi da'a. ama bar
nəm ni a pi, a məsəni nəka na argon
tu tare bi ti kar wi gwa ami den ngeni
bar tu kan ra cina gwa,
14 Ami den ndotən cina kə də a
zam ɓatltən kə ci bəni, muntu kan
Yam la'əm bi dene kə tetən yam gip
Almasihu Yesu gwa.
15 Kup gəmi kan narwi gip
Ruhuwo, sai mə dam mini den bar
ju. Ama in jen gin ra na damtən ka

bom na untuwo, muntu ma Yam baa ɓuli in momi gip mbatl gini.
16 Bar ariwo ar ni'e, mə cini cina
den lastu kan mə nəm gwa.
17 Mir ɓyari pini kanda kə pitən
gəni, shinni munju kano pitən gəzən
ndar kandatu mə gode in gwa.
18 Kanda tu a tle in yari, ar ni a pa
yari in ra na lun gere, jen ra dəmi
gəzəno arni wule kə mən pi gapa na
məshtən kə Almasihu ɓa'i den kini.
19 Gip utu ni wu ri kə pa'i, tu
gəzən ni'e Yam gəzəni, bar kə ɓe ngetl
gəzəno ar ni'e sham gəzəni. Wu la ni
mbatl gəzən den bar kə duniya.
20 Ba dəmi gəmi wo to yam kani ar
ra. Sur Kani mən den ɓuti mən ɗəli
gəmi, Yesu Almasihu,
21 Muntu kan ra na iko kə pali
ko unu atli nan ti gwa. Təp kə ba
iko gəs tu ni ti canze dli gəmi mən
məshtəni, kan tə pali mi wule dli gəs
gip ɗəɗatəne.

4

1 Ra untuwo, mir ɓyari, kən ju
kan ra gip mbatl gən ko gigasi, har
ami den ndu'i shini gini, kən kan e
ghol mbatl gən na rawani gən gwa,
kandatu ki dlər na bi gul gin gip
Babom gwa utu, kən berəm gən kə
ndu'i.

Bii bi

2 A dəli kəm ga Yudiya na Sintiki kə
də wu nəm ezən gip Babomi.
3 Ki ngap berəm mbap gəni, a lir
ki, ne am mətli ju ra, domici wu pa
wur namən gip yari zo shirəm mən
təmtəni, kup na Kəlemen na nami
berəm mbap gəni, munju kan sun
gəzən ra na rəshi gip tulan kur kə rai
gwa.
4 Pini ghol mbatl gip Babom ko
gigasi, aa pa yari ra, pini ghol mbatli.
5 Naa kə dəm ni mən te mbatl kaar
ka gip baltən gin na mbarəm kup,
mom ni'e Babom mbira wi kosak.
6 Ba də argon ghun kən ni da'a, se
de gip bar kupo, yari ni Yam bar ju
kə ndu gwa, təp kəba shirəm na Yam
na lirtəne, nəm na goodetəne.
7 Təp untu ni Yam baa bi in muri
mbatl tu kan man momi kə mbarəm
gwa, ar baa gaa mbatl gin na damtən
gin gip Almasihu Yesu.
8 Kə pa'i bisi wo, ɓyari, kup argon
tu kan ge shirəm ni, na argon tu baa
kem ɗəɗatəne, kup argon tu kan dlat
ni, kup argon tu kan ra ngəlan, kup
argon tu kan ba ɗiri ndutəne, na kup
argon tu kan kə ho mbatl ni, wato
den bar ju kup kan mani mbuntəni,
ko argon tu kan kəm ɗəɗatəne, den
munju ni ki dam kəne.
9 Bar ju jup kan kə kulci ko kə
nəmi ko kə shin gipəni, la ni gip mbap
gini. Yam kə muri mbatl baa dəm
nan kəne.

Goode den bii bar kə mən kopi

10 A pi ghol mbatl nar gip Babomi
nan den pa'iwo kə kə pa gode'e kənra
namən gwa. Untu ni, far ma kən
ra naməni, ama kə zam təp kɑn ki
godem gwa da'ini.
11 Ba'e a yari ni muntu den a hol ni
argon da'a, domici a kulci dəmi gip
kandatu kup a zam gam gən gwa wi.
12 A mom kanda tu aa dəm gwa ko
gip holi zami bari ko gip zami bari, A
kulci mani dəmi gip ko unu pitən wi,
ko na koshi naari ko na guzumi, ko
gip zami bari ko gip holi bari.
13 Aa mani pi ko unu təp kar muntu
kan ba bim ndərtən gwa.
14 Kup na untu ar mbuni in ra nan
kə nem amra gip ghuntən gən gwa.
15 Kən mbarəm kə filibbi kə mom
ca'e, nan a nəm mbap pi wazu kə zo
shirəm mən təmtəni, nan a za atl kə
Makidoniyawo mən kopi Yesu jen ra
kan mo gam namən kəba bii bar na
nəmi gwa da'a se kən katl.
16 Kup na kan a'i gip Makidoniya
wo, kə karim bar na bar ju a ndu gwa
ba'e bisi nəm da'a.
17 Ba'e ami ni den ngeni bii bar ju
da'a, ama amini den ngeni argon tu
baa məli ra in den zami gin gwa.
18 A nəm ɓatltən gən wi ar man
kandatu a kur nəm ma gwa, argon
tu a ndu'o a zam wi, kəkən kan a
nəm bar ju kə karim bar nari wi təp
kar Abafəroditus gwa. Bi bar mən
təmi kasər/təmtən ni, hadaya ni kan
ba ndu gwa, ar ba təmi Yam bi.

19 Yam gən baa bii in bar ju kə ndu
gwa təp kəba ɗəɗatən gəs mən nartən
gip Almasihu Yesu.
20 Ɗəɗatəno kə Yam Baa gəmi ni ar
ri patən kə bari. Ar dəm untu.

Shirmitən kə pa'i bisi

21 Shirmi ni mbarəm kə Yam ka ra
gip Almasihu Yesu. Ɓyar kan ra ɗe
namən ba shirmi'in ka.
22 Mbarəm kə Yam kup ba
shirmi'in ka, tun ba munju kan mən
bom kə Kaisar gwa da'a.
23 Də zo bii bar kə Babom Yesu
Almasihu kop na ruhu gini. Ar dəm
untu.

Mən Kolosi

1 Tələn kur kən ɗəl ni təp karəm ami
Bulus nye mən kartən kə Yesu, na
təp kar Timoti, muntu kan nye mən
kartən ni pa gwa.
2 Də ri mbarəm kə Yam munju ba
dəm gip bən kə Kolosi kan ra dlat gip
kopi Almasihu gwa.

Goodetən gip shirəm na Yami

3 Mə goode Yam ko gigasi, Bəba kə
Babom gəmi Yesu Almasihu, mən ni
mə shirəm na Yam domici gin gwa,
4 domici mə kum shirəm kə
ngəshtən gin den Almasihu Yesu na
ndutən tu kə gode mən kopi kup gwa.
5 Argon tu kem kə pi untuwo ar
ni'e, kən den la'i mbatl den argon tu
kan ne inka to Yam ka gwa. Shirəm
kə la'i mbatl tuwo kə kum ni gip
kalma kə ge shirəmi, muntu kan'e
shirəm mən təmtən gwa.
6 Shirəm mən təmtən tu den ci cina
na gəri ho pitəne, ar den ci cina es na
bildlitən rən gip atlka kundərəndlip,
wule kandatu ar pi gip kən nan kə
pare kumi shirəm kə zo mbatl kə
Yam gwa, kə pa mom kandatu ar ra
gwa.
7 Kə kulci ni təp kar Abafəras,
berəm mbap gəmi, muntu kan ba pi
mbap kə Almasihu na mbatl nəm
den am gəmi gwa.
8 Ti ni tə yari mi shirəm kə ndutən
tu kan kə pi gip Ruhu gwa.
9 Den untuni gas tu kan mə kumo,
mə za goode Yam den bi gin da'a na
liri Yam kə tə laa i'in na momi mbatl
gəsi na bopya kə Ruhu na momi bari.
10 Mə shirəm na Yam də kə pini
dəmi tu kan ndar mən kopi gwa kan
kə iɗa'i təni mbatl gip bar kup, kən
den ɗəli zo bar gip mbuni mbapi, kən
den nartən gip momi bar kə Yami,
11 kən den zami ɓa'i bigul na ko
gonge ndərtən təp kə ba iko kə nartən
gəs kədə kə ɓani mbatl dlom gam gip
te mbatl kar ka, na gip ghol mbatli,
12 kə ne den goode Bəba, muntu
kan kem mə zam gaago gip gaado tu
kan tə ne mbarəm gəs munju kan gip
mulki kə cirtən gwa.
13 Tini tə ɗəli mi bi də mulki kə
dəmən kan tə te mika gip mulki kə
Nya gəs kan tə ndu gwa,
14 muntu kan təp kar ti ni mə zam
pansetəne, muntu kan ar ni'e pəni
warwat pitən gəmi kagwa.

Yesu man bar kup

15 Yesu ni'e kama kə Yam kan ba
mani shini da gwa, ti ni'e gəri kə pari
gip pi bar kup.
16 Təp kar ti ni pi ko gonge bari, bar
ju kan ra to yam ka na sur atli, bar
ju ba shini na bar ju ba mani shini
da'a, ko dandi kə mulki, ko mulki ju
kan ra, ko ga gunye, ko ga iko ju kan
ra. Kup bar ju kan piwo, pi wur ni
təp kar ti ar dəm gwasi.
17 Almasihu ni cina na bar kup,
təp kar ti ni bar ju kan pi kup ra na
gucipi.
18 Ti ni'e gam kə dli, muntu kan'e
womti mbarəm mən kopi gwa, Ti ni'e
kə pari, ti ni es'e kə pari gip mən
tlitən gip məshi mbarəme, domici gip
bar kupo tə dəm wi ti ni'e kə pari.
19 Tə gholi Yam mbatli kan Yam ba
dəm gip ti na nartən gəs mən laa'itəni.
20 Təp kar Almasihu ni'es tii pali
bar ju kup tə pi gwa gəs dati. Təp kə
ba shoti bəran kə nyayi kan ɓa den
kini gwani, tə gudlum ngashi gam
gip dlom gəs na bar ju kup kan ra to
yamka na bar ju kan ra atl gwa.
21 Faro kə dlyamka na Yami, ar
kem kə dəmka mən gapa nan ti gip
mbatl gin mən pi wani bari.
22 Ama kəkəno Yam kərkəm dlom
ginka nan tiwi gip dli kə Almasihu
kə tlu na bəran təp kəba məshtən gəsi.
Kəkən ngapo Almasihu ta kənwi mən
pitən dləran, munju ra na wani pitən,
na munju ba nəm wur na məgən
pitən'es da'a cina də Yami.
23 Sede kə cini cina gip ngəshtən
gin den Yami, kən ra den dləri tapce
den gəs bartu. Ba də jirkət kənnika kə
zani la'i mbatl tu kan kə zam wokoci
tu kan kə kum zo shirəm mən təmtən
gwa da'a. Shirəm tu kan pi wazu
gəs də kogonge bar ju pi atli na yam

gwani, ami Bulus ni a dəm mən pi mbap gəsi.

Bulus pi mbap gip mən kopi

24 Kəkəno ami den ghol mbatl domici kə kumi dli tu kan ami den tle den bi gin gwa, domici təp kəba kumi dli tuni a laa'i bar tu kan sem kə kumi dli tukan Almasihu tla kə dli gəs gwa, mən kopi gəs ijuwi.
25 A dəm mən mbap kə shirəm mən təmtən tu təp kəba nəmi amana kar Yam domici gini, kədə a yari'in shirəm kə Yam kan ra na laa i gwa.
26 Shirəm tu a yari ino, sərri ni kan ra na ghuni tun gip gin na zhan mən womtitən gwa, ama kəkəno ɓuli mbarəm gəs kan ra dləran gwawi.
27 Yam ndu'e tə yari mbarəm gəs kan ra dləran gwa den'e munju kan mən Yahudan ni da'a ma, bar ɗəɗatən kə sərri tuwo gwazin ni. Sərri tu ngapo ti ni'e Almasihu, muntu kan ra na rai gip kən gwa, muntu kan arni es'e la'i mbatl gin kə zami bar gip ɗəɗatən gəsi.
28 Arni kem mə yari kogonge marəm shirəm den Yesu Almasihu, mə dəli ko gonge mbarəm kəme, mə pa kulci in bar ju na bopya gəmi kup kə də mə ta ko gonge mbarəm laa'i gip Almasihu.
29 Den untu ni ami den ndotən ami den ndu'i es gip ndərtən tu kan Almasihu nem den bii gwa, muntu kan den mbap gipən gwa.

2

1 A ndu'e kə mom unu destən ni ami den pi den kəne na munju kan ra su Laudukiya ka, kano na munju kan mo namən wi dagwa.
2 Ndu'i gən ni'e də bigul gəzən ɓa'i kan wu ngash gam gip ndutəne, kədə wu zam momi bar hoyi, kədə wu zam nartən kə sərri kə Yami, Almasihu na gam gəs ituwi.
3 Gip ti ni daraja na bopya na momi bar ra na ghuuni.
4 A yari in ni muntu bəse də murgon tla gam gin ka na shirəm kə jiltəni.
5 Kup na gip dliwo ami ra nan kən da'a, ama gip Ruhuwo ami ra nan kəne. Ami den ghol mbatl nar na kumi kandatu kan kən ra dlor hoyi, kən den ndotən gip ngəshtən gin den Yam gip almassihu gwa.

Kopi Yesu ɗiri pel dəmi

6 Tunkan kə nəm'e Yesu Almasihu ni'e Babom gino se kə ci ni cina na ɓomi asəm gin gip ti.
7 Ki mani pi untu kən ni kə ɓa gip ti hoyi gwa, kən den tu'i gam gin den gəs tu, kan kən den dləri den ngəshtən gin den Yami, kandatu kan mə kulci in gwa, kən den bidlitən gip goodetən gini.
8 Ne ni ger ca, ba də murgon tla gam gin ka na momi bar kə atl kundərəndlip na momi bar kə jilitən ka kə katl munju kan ba ɗəl kar pitən kə mbarəm katl gwa təp kəba iko kə ruhu kə duniya ni, ba'e təp kar Almasihu ni da'a.
9 Gip Almasihu ni, la'itən kə pitən kə Yam kup ra gip dli gəsi.
10 Untu ni gip ti pa'e, kə dəmwi na laa'i, ti muntu kan mən mulki ni gam də mulki na iko gwa.
11 Gip ti ni'es sər kəne, ba'e sərtən tu kan ba pi na am gwani da'a, ama sərtən tu kan Almasihu ni pi ine, təp kəba tusi'in pitən kə dli ka gwa.
12 Nan kap kənka nan ti təp kəba batisma kan ba tli in nan ti təp kəba ngəshtən gin den Yam gip ndərtən kə Yami, muntu tə tli ti gip məshi mbarəm gwa.
13 Faro kən nəra domici kə warwat pitəne na gip holi sərtən kə warwat pitən gini, Yam pali in na rai wi nəm na Almasihu. Tə pəni mi warwat pitən gəmi kawi kup.
14 Tə pi ni untu təp kəba tloyi zap kə seda tu kan ra na rəshi den mi'e, mə cen kulcitən na ka'ida gəs kawi. Ama Yam pən ti kawi, kan tə ɓa tika den kin kan ɓa Almasihu gwa.
15 Tə nəm bar kə dlan ka na mulki na iko, tə kem wur wu tla sham təp kəba tle gam gəzən den kin ɓa'i Yesu.

Kopi doka kəmwi da'a

16 Ra untuwo, ba kə zani də mur-
gon hukunte in den bar ju kə ci, ko
den bar ju kə tla, ko den nge kopi
nyel goni, ko nyel kə pel kyare, ko
shukutən den pət shukutən kə sati.
17 Bar ju kupo wule hotoni katl kə
bar ju baa cwat gwa, ama ge shirəmi
kup kawo ar ba zamni gip Almasihu.
18 Ra untuwo, ba kə zani də mur-
gon ngot kənka na ci bən gin təp
kəba kuri gəs den hane gam gəzən
kumi təmtəni domici kə ngeni lada
na bote mən kartən kə Yam, na ne
mbatl den shini tlone, na tlora kə katl
da'a. Damtən kə dli gəzən ni kem
wur pitən untu.
19 Ai badər mbarəm tuwo tə ngəsh
dli den Almasihu da'a, muntu kan
tini'e gam kə dliyi gwa. Ti nəra gam
də domtən kə mən kopi kup, muntu
kan'e dli gəs gwa, muntu kan ra
njake na kəti kə dli na tlərti gwa, tə
den nartən na nartən tu Yam ba bi
gwa.
20 Artu kə məshwi nəm na Al-
masihu, tə pa yente in bi də iko kə
atl kundərəndlip kəni, unun kem kə'i
den dəmi wule kə ini kə atl kundərən
dlipu? Unun kem kə bi gam gin
də ka'ida kə atl kundərəndlip kəni,
muntu kan ra,
21 wule ka'da kan ba wule,<< ba kə
nəm da'a, ba kə ɓom da'a, ba kə taɓe
da'a gwawe?>>
22 Iri ka'ida juwo bar ju ba moka
gwani domici ɓa wur ni den bi kulci
kə mbarəme.
23 Na ho bi, iri ka'ida juwo ar ra
na pitən kə bopya kandatu wu ɗiri
kuri gəs gip adini tu kan mbarəm ni
ngari gwa, na ngati gam den hane
gam gəzən kumi təmi den bi ngeni
ɓatltəne, də kumi dli esi. Ama na ho
bi, ka'ida juwo wə ra na iko gon kəba
hane lam/ndu'i kə dli da'a.

3

1 Nan tli'in ni na Almasihuwo, neni
mbatl gin den bar kə to yam ka, las
tu kan Yesu ra njon den am shimli kə
Yam gwa.
2 Dam kən ni den bar kə to yam ka,
ba'e den bar kə atl da'a.
3 Kə məshka wi, kan mbatl gin ra
na ghuuni na Almasihu gip Yami.
4 Nan Almasihu muntu kan'e
mbatl gin ni cwato, se kən ma kə
cwat nan ti gip ɗəɗatən gəsi.
5 Ra untuwo, se kə ɗəli ni pitən kə
dli gip kən ka, munju kan'e, muri
na mətli kaari, na pi bar kə dəɗanye,
lami na dun mbatli muntu kan ar
ni'e bote bar ju kan Yam ni dagwa.
6 Den bar ju ni lo kə Yam ba sur den
munju kan ba kum bi da gwa.
7 Kən na gam gin ma faro untu ni
kən ra nan kə'i gip dəmən gwa.
8 Ama kəkəno ar nəm kə pətl kən
ni na badər pitən ju. Za ni pi lo'e,
na ghut mbatli na ngetəne, na li jen
gami, na wani shirəm gip bi gini.
9 Ba kə ceni ni ya'en lar da'a,
tunkan kə tare kə byali pitən gin kə
far na mbap gəzən kawi gwa,
10 kan kə pən pel pitəne muntu kan
ba pali ti peli gip momi bar kandatu
mən pi gəs ra gwa.
11 Bartuwo argon ra wule, mən
Yahuda ko mən helas, səri ko muntu
səri ni da'a, muntu kan mən kom
mbatl ni, mən ka gip ləpe, na zhere
na muntu kan zher ni da'a, kup
gəzəno nəm ni, Almasihu nəm ni, ti
ni ngap gip bar kup.
12 Ra untuwo, kən kan zəzari kə
Yam ni, mən tsarki kan kə ndu'i gwa,
dəm ni mən guna gere, kə pi mbarəm
ho bari, kə pali ni gam gin argon ni
da'a na shu'i gami na kərcetəne.
13 Pi ni hakuri na ya'əni, gon ni
pi'in hoyi dawo, gaparte tənika, kan-
datu kan Babom gaparte in war-
wat pitən gin kagwa, kən ma se kə
gaparte ni ya'əni.
14 Den kar kə untuwo, pən ni mbatl
kə ndutəne, muntu kan arni ba ɓal
ko unu gip la'itən kə ngashi gam gwa.
15 Naa də muri mbatl kə Almasihu
dəm gun gip mbatl gini, nan den bi
ndutən tuni Yam lakən bi gip dli nəm
gwa. Dəm ni mən pi godiya.
16 Naa də shirəm kə Almasihu dəm
gip kən hoyi, kə ne den kulci ya'əni,
kə ne den dəli kəm ya'ən na bopya
kup, kən den wuli kon kə zabura na

kə ɗəɗa Yami, kən den wuli kon ju kan Ruhu ni kirkire gwa, kən den wulu koni na goode Yam gip mbatl gini.
17 Bar ju ki pi kup, gip shirə ko baltəno, pi ni gip sun kə Babom Yesu, kə ne den goode Bəba Yam təp karti.

Dəmi tu kan ndari də pi bom kə mən kopi gwa

18 Kən mətli kushi, bi ni moni gin gam gini kandatu ar ndari gwa
19 Kən moni ngapo, ndu ni mətli gini ba kə gode wur nu mbatl kan ra na guna ger dagwa.
20 Mimiri, ngusi ni gam mən gəri gin gip ko unu, argon tu ba gholi Yam mbatl gwa itu.
21 Ga bəba, ba kə kem ni mimir gi wu kum lo da'a, bəse də mbatl gəzən cenka.
22 Ga zhere, ngusi ni gam ga babom gin gip ko unu, ba kə pi ni mbap kə shini kə ger katl də kə gholi mbarəm mbatl da'a, ama pi ni na mbatl nəm, kə bərti Yami.
23 Argon tu kii pi kupo, pi ni na mbatl gin kup, kandatu ki pi Babo gwa ba'e mbarəm da'a.
24 Tunkan kə mom'e Babom baa bi in gaado ar dəm bi bar gini. Babom Almasihu ni kə bote ti.
25 Mən pi wani bar baa zam ɓatltən gəsi, mənkən gwan ni mənta gwan ni da'i ra da'a.

4

1 Ga Babomi, zami ni zher gin bar ju kor kan mbun gwa, domici kə mom'e kən ma kən ra na Bəba to yam ka.

Kulci yi jeni

2 Bini gam gin gip shirəm na Yami, dəm ni gəɗən gipi kə ne den goode Yami.
3 Shirmi mi ni na Yam pa'e, də tə ɓuli mi təp gon kə yari shirəm gəmi, kan mi mani yari sərri kə Almasihu muntu kan ami ra na ɓali na sarsari domici gəs gwa.
4 Shirmin ni na Yam kə də a mani yari, ar ɗəl kandatu a ndu gwa.
5 Dəm ni na bopya gip kandatu kə dəm na munju kan mən kopi ni da gwa, pini mbap hoyi na kogonge təp tu kə zam gwa.
6 Naa də shirəm gin ko gigasi dəmni laa'i na zo mbatl kə Yami, muntu kum mas gwa, kə də kə mom ni kandatu ki palii ko gonge mbarəm shirəm gəs gwa.

Shirmitən kə pa'i bisi

7 Tikikus baa yari'in shirəm kə bar ju pi demən gwa. Ti berəm kə ndu'i ni, mən yari shirəm kə Yam dlat erəm zher ni gip Babomi.
8 A kari in bar rənka nan ti kə də kə mom ni kandatu mən ra gwa kan kə də tə ɓa'i in bigule.
9 Ti ra den ɗitən na ti Onisimus erəm gəmi kə ndu'i mən pitən dlat, muntu kan təra nəm gip kən gwa. wi yari'in bar ju kup ba ratl ɗe gwa.
10 Aristakus berəm ɓaltən gən ba kari in bar na shirmitən gəsi, untu ni Markus muntu kan gigi gəzən nəm ni na Barnabas gwa. (Kə zam yari'in argon den tiwi, tin tə ɗir kar kəno, nəm təni.)
11 Joshu'a muntu kan ba laa ti bi'e Yustus ba shirmi'in ka, munju ni katl'e mən Yahuda gip berəm mbap gən kə zo dəmi cina də Yami, wini wu dəmin mən iɗa mbatli.
12 Abafaras muntu kan ra nəm gip kən kan'e zher kə Almasihu Yesu den kari'in bar na shirmitən gəsi. ko gigasi tə den destən gip shirəm na Yam den bi gini, kə də kə zam ni dləri gip ndu'i kə Yam munju kan kəm lasiwi na tabbatetən gwa.
13 Ami na gam gəni a mom kandatu kan Abafəras den pi mbap na bigul kədə tə ne in amra na munju kan su gip Laudukiya na kə hirabolis gwa.
14 Luka kan'e berəm gəmi kə ndu'i, mən bii un tu, na Dimas ba shirmi inka.
15 Shirmi ni mir ɓyar kə su Laudukiya ka kup, na Nimpa pa'e kan na mən kopi kə bom dati.
16 Den kaar kə zhiti tələn kur kən cina da'ino, se kə kari ni mən kopi kə gip Laudukiya kədə wi ma wu zhiti,

kən ma se kə zhit ni tələnkur tu kan
wu kari'in bar nari gwa.
17 Yari ni Arkibus den'e, tə kur gəs
tə pa'i mbap tu kan Babom bi ti gwa.
18 Ami Bulus, na am gən ni a rəshi'in
shirmitən tu. Ba kə məsəni nika na
zap gəlla ju ami ra ɓali nari gwa da'a.
Də zo mbatl kə Yam dəm nan kəne

JAS

1 Ami Yakubu, zher kə Yami na kə
Babom Yesu Kəristi. A rəsh ni də rii
bom kutl cet rop kə Isra'ila munju
kan gəzan wurka gip atl gwa. A
shirmi inka.

La'i Mbatl na Godetəne

2 Mir ɓyari, palini bar kup kə ghol
mbatli, kən ni kə zam gam gin gip
godetən jen gwa,
3 domici kə mom'e ɓomi ngəshtən
gin den Yam ba ɗiri kuri gəs gip pi
bari.
4 Naa də kuri gəs pi mbap gəs kə
də kə ndər ni gip ngəshtən den Yami,
kə hol argon da'a.
5 Gon gin ni hol bobyawo, naa tə
liri Yami, muntu kan na mbatl nəm
baa bi munju kup lir ti gwa, ba bi ti.
6 Ama muntu kan liriwo, naa tə
la mbatl zami bat na ceni mbatli,
domici muntu kan ra na ceni mbatlo
wule zap mal ni təra, muntu itər ba
bal ti ɗe na barta gwa.
7 Badər mbarəm tuwo ba tə pən den
ti zam argon kar Babom Yam da'a,
8 tə mən mbatl rob ni, eso ti dlər
den asəm nəm gip pi bar gəs da a.
9 Naa də erəm mən kopi muntu kan
ba shin ti argon ni da'a pi ghol mbatl
den bar las tu kan Yam ne ti gwa.
10 Ama mən bar kə amo, tə ɓo ngetl
den pali ti atli, nan ti konka wule
buzən kin kə gip ləp gwa.
11 Domici pət ba tli tor na mattən
gəs ar kem tə konka, buzəntən gəs
ba roka kan də mbuntən gəs liika.
Untuni ma mən bar kə am ba paka
den təp ngeni bar kə am gəsi.
12 Albarka ra den muntu dlər
gip godetən gwa, tin tə dlər gip
godetəniwo, ti zam ɓatltən na rai tu
kan Babom wule ti bi mən ndu'i gəs
gwa.
13 Tin tə te gip godetəno, ba də gon
gin wule <<Yam ni ba gode ti da'a.>>
Ba gode Yam na wani bar da a, Yam
na gam gəs eso, tə gode murgon na
wani bar da a.
14 Ama mbarəm ba zam ni godetən
den ndu'i bar kə mbatl gəs kan dəl ti
kan ba se ti gwa.
15 Ndu'i kə mbatl ni pi tu'o, ar ba
gəri warwat pitəne, warwat pitən ni
nar ngapo ar ba ɗiri məshtəni.
16 Mir ɓyar gən kə ndu'i, ba kə za
ni də se in da'a.
17 Kup mbuni na zo bi baro, sur
yam ni ba ɗəli, muntu ba ɗəl ni sur
kar Bəba mən pi cirtən kə to dlom
yamka, muntu kan ba zhimbəl ti
wule shishidər da gwa.
18 Tə pən də gəri mi təp kə ba
shirəm kan dlat ni ar ra gwa, kə də
mə dəm wule nyoyi kə pari gip argon
ju ya pi gwa.

Kumi bar na Pi

19 Mir ɓyar gən kə ndu'i, mom ni
muntu, zho in ni kə kumi, bat na
zhotən kə bali na zhotən kə kumi lo'e,
20 domici lo kə mbarəm ba gəri ho
bar ju Yam ba ndu də pi gwa da'a.
21 Ra'untuwo, zani wani pitən na
ɗasi tu ju kan ra ko-ako gwa, na ngusi
gam kə nəm ni shirəm tu kan dləri gip
mbatl gini, shirəm tu kan baa ɗəli in
gwa.
22 Ba kə dəm ni mən kumi shirəm
kə Yam katl da'a, na untuwo kə se ni
gam gini. Pini argon tu ar yari gwa.
23 Kup mən kumi shirəmi ama tə
kop argon tu shirəmi yari dawo, ti ni
wule mbarəm tu ba zhit gam gəs gip
boka gwa,
24 nan tə zhit gam gəs tə ndarawo,
ar ni tə pa məsən kandatu təra gwa.
25 Ama mbarəm tu kan zhit zhet-
zhet gip zo doka kə Yam kan ba ɗiri
zami gami, kan tə ci cina nari tə
məsənika na argon tu ya kum gwa
da'a, ama tin tə piwo, ti dəm mən
albarka gip argon tu tə pi gwa.
26 Gon gin ni ba shin tə mən kopi
Yam ni, ama tə mani nəmi bi gəs
dawo, tə se gam gəs ituwi, kopi Yam
gəs ngapo katl ni.
27 Kopi tu kan Yam gəmi ba nəm
dləran na dlat ni arrawo ar ni'e, də
ne am mimir ju kan ina bəba na nəna
da'a, na mətli ju kan guri kan wu
gip damtən gwa na ɗəli gamka gip

warwat pitən kan ba pi den kaar atl gwa.

2

Bat na shini bom den mbarəme

1 Mir ɓyari, wule mir mən ngəshtən den Babom Yesu Kəristi, muntu təp kar ti ni mi shin Yam gwa, ba kə pən ni gon den tə man gon da'a.
2 Də wule mbarəm gon ɗir kəba domtən gi ni na kemi mundu kə zinariya na zo tutul dli, kan gon es muntu am ri ti kar da'a na gus lulur ri kar kəne,
3 kən ni kə pali mbatl den mbarəm mən zo tutul dli tu kan kə wul ti'e, <<Zo ba-dəmi gin ta,>> Ama kə wul muntu am ri ti kar da'ayi'e, <<Dlər barta ko dəm bartu kar asəm gəni,>>
4 Kə ɗəɗa gon den gon gip dlom gin na dəmi mən tloyi ya'ən shirəm na wani damtən ituwi diya?
5 Kum ni, mir ɓyar gən kə ndu'i, Ofawo, Yam ni zəzar munju nan am ri wur kar da'a den ger kə atl kup, wu dəm mən bar kə am gip ngəshtən den Yam kə də Yam dəm gun gip mbatl gəzən kandatu tə wule ti bi munju ba ndu ti gwa diya?
6 Ama kə mbur muntu kan am ri ti kar dagwa ituwi. Kə mom'e mən bar kə am ni ba dəmi in gamka diya? Wini es wu ri in cina də mən bən diya?
7 Wini wu li bar sun kə muntu kan kən den dəmi domici gəs gwa diya?
8 Kən ni kə kop doka kə Kəristi kan ra gip təlankur gwa'e, <<Ndu berəm dəmi gi wule gam giwo, to kə pi dlat ituwi.>>
9 Ama kən ni kə pən den jen man jeno, kə pi warwat pitən wi, doka nəm kən ituwi.
10 Domici muntu ba kop doka kup kan tə cen nəm kawo, tə cen wur ka hau ituwi.
11 Yam tu kan wule <<Ba kə mur na gər gon kaari dawo,>> Ti ni es tə pa wule, <<Ba kə ri gon eka da'a.>> To, ki ni kə mur na gər gon kaari da'a ama kan kə ri gon ekawo kə dəm mən ceni doka ituwi.
12 Den untuwo, na də shirəm na mbap gin dəm wule kə mbarəm ju kan baa tloyi wur shirəm den doka kə zami gam gwa,
13 domici tloyi shirəm tu kan na guna ger da gwani baa pii muntu kan ba shin guna ger da gwa. Ama shini guna ger tla gam kə byaltən atli.

Ngəshtən den Yam na mbapi

14 Mir ɓyari, unun ar ba ɓite ine, gon ni pən den tə ra na ngəshtən den Yami, ama tə ra na mbap tu kan baa gode ngəshtən den Yam gəs da gwawu? Ngəshtən gəs den Yam tu baa ɗəli tiya?
15 Də wule ya'i moni ko mutli na tutul dli ko fingal kə se na gəni da'a.
16 Gon gin ni wul ti'e, <<Ri bom lau, kum ɗəmi kə zam fingali,>> Ama tə pi argon den argon tu tə hol gwa dawo, unun ar ɓite tiwe?
17 Untuni esi, ngəshtən den Yam nan gəs bat na mbap tu kan ba gode ngəshtən den Yamiwo, məshi ni.
18 Ama gon baa wule, <<Ki na ngəshtən den Yami, amo ami ra na mbapi.>> Nunem ngəshtən den Yam gi muntu kan ra na mbap da gwa, ami ngapo aa nune'i ngəshtən den Yam gən gip mbap tu api gwa.
19 Kə pən tor mbatl'e Yamo nəm ni. Ar mbuni! Dun itər ma untun ar ra tor mbatl da wuri-na dədar dli.
20 Ki kədləm mbarəme, se in nune'i'e ngəshtən den Yam tu kan ra na mbap dawo argon ni da'aya?
21 Kə mom ni'e Yam pən ni baa gəmi Ibərahim den'e mən pitən dlat gip mbap gəs ni nan tə ta nya gəs Ishaku den ba keri bar ju ɗiri Yam gwa diya?
22 Kə shino ngəshtən den Yam gəs na mbap gəs ɗir nəm, kan ngəshtən den Yam gəs ba dəm dlat den argon tu tə pi gwa.
23 Kan shirəm kə Yam ba dəm den, <<Ibərahim ngəsh ti den Yami, kan Yam ba pən den pitən dlat ni,>> Kan ba la ti bi berəm kə Yami.
24 Kə shin wi den'e mbarəm ba dəmI ni dlat kar Yam təp kar mbap

gəsi, ba'e den ngəshtən den Yam gəs ni katl da'a.
25 Untuni esi, Rahab gər mən bi gəs kari tuwo, Yam pən ti den mən pitən dlat ni den argon tu tə pi kə ghundər mən zhuyi lasi, kan tə ɗəli wurka təp kəti gon gwa diya?
26 Ar ni wule dli kan ra na ruhu dagwa məshi ni, untuni es ngəshtən den Yam kan hol mbapo məshi ni.

3

Wani bar ju ləka ba kem də pi gwa

1 Mir ɓyari, ba də womti gin dəm mən kulci mbarəm shirəm kə Yam da'a, kə mom'e min mən kulci mbarəmo ba tloyi mi shirəm na nari man jeni.
2 Mə jilka den təp na womti. Murgon ni ba jilka gip shirəm gəs dawo, zo mbarəm ni, mən mani nəmi njwal kə dli gəs ni ma.
3 Mən ni mə la zap bi də pərsi kə də tə kopi miwo, mi mani bali gəs tə pi argon tu mə ndu tə pigwa.
4 Shin ni kungələn jikat male, kup na nartin gəzəni, itər ba bali wur gam ɗe na barta, na nye heli gəlla ni ba mani dəli gəs də ri ti las tu mən dəliyi ba ndu ritən gwa.
5 Untu ni es ləkawo nye heli bar ni gip dli, se kiri shirəm kar ti. Zhit ni mana, nye gam masiɓi nəm ni ba mani keri nari gip ləpe.
6 Ləka ma utu ni, ar ba kem wani pitən gip njwal kə dli. Tə li mbarəmka kap, kan tə ne ti mbatl den utu, ti ngapo bom utu ni ba hor ti.
7 Bar kə gip ləp ra na womti, ga yatli, na mən dlə'i na tu'e na bar ju kan gip mal ma ba mani bali gəzəni. Nya mbarəm ma tə mani bali gəzən den am gəsi,
8 ama nya mbarəm gon ra kan baa mani na ləka gwa da'a. Tə shuku na ɗasi tu da'a, laa'i ni təra na wani un mən ri mbarəm eka.
9 Nari ni mə ɗəɗa Ban gəmi Babom Yami, nan ti ni es mə pi ɓyar bi, munju kan Yam pi wur gip kama gəs gwa.
10 Na bi nəm tu ni ba ɗəɗa'i na pi bi. Ar ndari da'a.
11 Ger mal nəm baa ɗəli njeti na ɗasi mala?
12 Mir ɓyari, kin turum ba mani gəri mimir imbəra ko də kin zhinndu gəri nyen turuma? Ar ba pi da'a, untu ni es ba zam njeti mal gip ɗasi ger mal da'a.

Bobya gəsi rop

13 Wo ni'e mən bobya na momi bar tu Yam ba ndu tə momgwa gip kəne? Na tə nune untu təp kə ba mbuni dəmi gəsi, na mbap kə pali gam gəs argon ni da'a kan ba zam kar bobya gwa.
14 Ama kən ni na ghuve narka na ndu'i gam tor mbatlo, ba kə ɓoni ngetl na ri ko kə nge ge shirəmi da'a.
15 Bobyayi muntuwo sur yam ni ar ɗəl da'a, kə atl ni, kə Ruhu kə Yam ni da'a, ama kə gun dun itər ni.
16 Las tu ghuve na ndu'i gam rawo, lasi ni ba zam tli mbatl na kup wani pitəne.
17 Ama bobya kan ɗəl sur yamo, kə nəm dləran ni an ra, mən ndu'i dəmi zhəlili, tə dam ti den jeni, mən bi gam ni, dər-dər ni təra na shini guna'i, mən gəri ho mimir ni, mən ndu'i gam ni da'a na mən pi bar na mbatl nəm.
18 Mən ɗiri dəmi zhəlili ni ba kem jen wu dəm mən pitən dlat domici jen ba kulci den dəmi gəsi.

4

Bi ni Yam gam gini

1 Unun ba ɗiri dlan na nyititi wultən gip dlom ginu? Ndu'i bar gin ni ba ɗiri in dlan gip mbatl diya?
2 Kə ndu bari ama kə zam da'a. Kə ri jen eka den ndu'i bar kə jeni, ama kə zam argon tu kə ndu gwa da'a. Kə tli yar ya'ən gam na dlanye. Kə zam da'a, domici kə liri Yam da'a.
3 Kən ni kə liri ma, kə zam da'a, domici kə liri na ɗasi tu'e, kə də kə jilika den kumi dəɗəm gi ni.
4 Kən jeɓər bi təpe, kə mon ni'e ɓali berəm na bar kə atlo gapa na Yam ni diya? Kup murgon tu ba ndu bar kə atlo tə dəm mən gapa na Yam ituwi.

5 Kə kum wule katl ni shirəm kə
Yam ba kulci den'e Yam na ghuve
den mi den ruhu tukan tə la gip mi
gwa diya?
6 Ama tə ne mi ni amra hoyi. Ar ni
kem shirəm kə Yam yari'e,
<<Yam ba shin bes kə mən giɓər
gami kan tə pi zo bar muntu kan
pali gam gəs argon ni dagwa.>>
7 Ra untuwo, bi ni gam gin Yami.
Dləri ni Shetan gun dun itəri, ti kətəri
ine.
8 Nənəra kosak na Yami, tə ma ti
nəra kosak nan kəne. Mən warwat
pitəne, ho ni am ginka. Də mbatl gin
nəra dləran kən mən mbatl rob.
9 Dam kən ni, pi ni dun mbatli kə
kul ni. Pali ni gyatl gin ar dəm dun
mbatli, kan də ghol mbatl gin pal
dun mbatli.
10 Mom ni'e kən ni gəs də Babomi,
ti ɗəɗa kəne.
11 Mir ɓyari, yari ni məgən shirəm
ya'ən da'a. Muntu kan yari məgən
shirəm den esi ko tə tloyi ti shirəmo,
tə pi ni doka məgən pitən na tloyi
ti shirəmi. Kən ni kə tloyi shirəm
dokawo, kən mən kopi gəs ni da'a,
ama kən mən tloyi ti shirəm ni.
12 Muntu ba bi dokawo nəm ni,
ti ni'e mən tloyi shirəmi, muntu ba
mani ɗəli mbarəm ko tə hukunte ti
gwa. Ama wo ni'e ki kan ki tloyi ya'i
shirəm gwawu?

Ɓe ngetl den gəni

13 Ɓa kum ni kən mən wultən'e,
<<Se ko gənəwo mi ri bən kən ko bən
ta, mə pi sheti ghon nəm barta, mə pi
ta wuri na wurika na zami dene.>>
14 Imnu, kə mon argon tu baa pi
gəni gwa da'a. Imnu ge mbatl gin
rawe? Wule kutu-kutu ni ar ra den
kari njemo se ar jilka.
15 Ar mbun mani kə wule,
<<Babom Yam ni ndu'o, mi dəm mə
pi mənkən na mənta.>>
16 Kandatu ar rawo, kin den ɓe
ngetl na hori icin den bar ju kə ri
kə pi gwa. Kup ɓe ngetl juwo, wani
pitən ni.
17 Ra untuwo, kup murgon tu mom
argon tu hoyi kə pi ni kan tə pi dawo,
tə pi warwat pitənwi.

5

Dəli kəm mən bar kə ame

1 Kum ni, kən mən bar kə ame, kul
ni na zupi ambi den kumi dli tu kan
baa zam kən gwa.
2 Bar kə am gino mo'i ni! Tutul dli
gin ngapo ci kə ghughur ni.
3 Zənariya gin na azurpa gino ar rus
kawi. Rustən gəzən baa dəm halama
den kəne, ar baa ci tlu kə dli gin wule
utu. Kə nəra na bar na womti gip
muri jin ar ri patən kə bari!
4 Shin ni! Nge ɓatli mən mbap den
kən gin den kulu den kəne. Kulu
kə mən rəshi kəniwo ar su kəm də
Babom mən Nartən wi.
5 Kə pi dəmi kə kumi dəɗəm na
kumi təmi wi. Keti gam gin ni kən
deni ar ri pət mboshi gini.
6 Kə tloyi wur shirəm na ri e
mbarəm ju pi in argon dagwa.

Ɓali mbatl dlom gam gip kumi dli

7 Mir ɓyari, untuwo ɓal ni mbatl
dlom gam ar ri pət paltən kə Babom
Yesu. Untu ni mən kori bar ba la
mbatl den zami bar kə kəne, təra na
ɓa'i mbatl dlom gam kə tə shin ghon
lurpi na kə tlon bari.
8 Kən ma ɓani mbatl dlom gami, kə
dləri ni mbatl gəni, domici pət paltən
kə Babom rawi kosak.
9 Mir ɓyari, ba kə dəmi ni ya'ən
na nyititi shirəm da'a bise də tloyi
in shirəmi. Mən tloyi shirəm ra dlor
bədlabəni!
10 Mir ɓyari, shin ni mən kumi dli
na ɓa'i mbatl dlom gam kə ga mən
yari shirəm gip sun kə Babom Yami.
11 Kandatu kə mom gwa, mə shin
den munju kan ɓal mbatl dlom gamo
mən ghol mbatl ni. Kə kum ɓa'i
mbatl dlom gam tu kan Ayuba pi
gwa, kə pa shin kandatu Babom ne
ti am ragwa. Babomo laa'i ni təra na
kumi guna'i na pi bar na guna gere.
12 Mir ɓyari, bar argon tu a ndu kə
momo ar ni'e, ba kə ɓoni am atl, na
atl ko na yam ko na argon da'a. Naa
də <<aan,>> Gin dəm aan, <<o'o>>
Ngapo o'o. Ar ni man untuwo baa
tloyi in shirəmi.

Shirəm kə ngəshtən den Yami

13 Argon ba ghun ni gongina? Na tə
shirəm na Yami. Gon gin nəra es den
ghol mbatla? Na tə wuli kon ɗəɗa
Yami.
14 Gon gin ra es den kumi dliya? Na
tə la bi kiri kə domtən kə mən kopi
wu shirəm na Yam na bərke mir den
ti na sun kə Babomi.
15 Shirəm na Yam kə mən ngəshtən
den ti ba warke ti. Babom ba tli ti
yami. Tin tə pi warwat pitən ma,
Yam ba ho'i təka.
16 Ra'untuwo, yarini ya'ən warwat
pitən gini, kə shirəm ni na Yam den
ya'əni, ti warke ine. Shirəm na Yam
kə mən zo mbatl ra na pi bar gip
mbap gəsi.
17 Iliyawo, nya mbarəm ni wule mi.
Nan tə kur gəs den shirəm na Yam
ba də ghon nda dawo, ar ri kar shati
ghon myakan na kyar mukka ghon
nda gip atl da'a.
18 Tə pa shirəm na Yami kan yam
ba bi ghone, kan atl ba bi barkəci.
19 Mir ɓyari, gon gin ni za təp kə
Babom ka, kan gon gin ba pali ti den
təpo,
20 mom ni'e muntu kan pali mən
warwat pitən den təp jiltən gəs kawo,
tə ɗəli ti bi də məshtənwi, tə pi təp kə
ho'i womti warwat pitən gəska ituwi.

1JN

Shirəm kə ge mbatli

1 A rəshi in ni den muntu kan ti
ni'e shirəm kə Yam kar mbarəm kan
ba bi mbarəm ho ge mbatl gwa. Ti
nəra terka kapən la'i gəs kə pi atl
kundərəndlip. Ti ni'e muntu kan mən
mir mən kartən gəs kum ti nan tə
kulci mi gwa! Mə shin ti na ger gəmi!
Mən na gam gəmi mə wi ti gere kan
mə ne am den ti! Ti ni mə pi wazu
gəs den bi shirəm kə ge mbatli.
2 Yam gode mbarəm muntu kan ba
bi mbarəm ge mbatl gwa. Mə shin ti.
Mə yari in ni na ho bi den'e mbarəm
tu kan ba bi ge mbatl tu kan ba pa
dagwa nəra na Bəbayi, kan tə cwat
kar mi.
3 Mbarəm mən bi ge mbatl tu mə
shin kan mə kum ti gwani mə yari
ine, kə də kən ma kə mo ni gam nan
mi. Me gam gəmi ngap na Ban ni ar
ra na Nya gəs Yesu Almasihu.
4 Mə rəshi in ni den bar ju kə də
ghol mbatl gəmi laa'i ra.

Dəmi gip cirtən kə Yami

5 Shirəm tu kan mə kum kar ti gwa
ni mə yari in'e, Yamo cirtən ni, ko
njem dəmən ra gip ti da'a.
6 Mən ni mə wule mən ra gip me
gam nan ti ofa mən den dəmi gip
dəməno, lar ni mə ceni, ge shirəm kə
Yam ra gip mi da'a.
7 Mən ni ngap mə dəm gip cirtən
kandatu təra gip cirtəno, mə mo gam
na ɓyar ituwi, kan bəran kə nya gəs
Yesu ho mika bi də warwat pitən
gəmi wi.
8 Mən ni mə wule mən ra na war-
wat pitən dawo, mə se gam gəmi wi,
ngapo ge shirəmi ra gip mi da'a.
9 Ama mənni mə yari Yam warwat
pitən gəmiwo, tə mən pi argon tu kan
tə wule ti pi kan tə pi dlat ni. Ti'i nəm
mi den warwat pitən gəmi da'a kan tə
ho mi ka bi də məgən pitən gəmi kup.
10 Mənni mə pən'e mə pi warwat
pitən dawo, mə pali ti mən ceni lar
ituwi kan shirəm gəs ngap ra gip mi
da'a.

2

1 Mimir gən gip Almasihu, a rəshi
inni muntu den ba kə pini warwat
pitən da'a. Ama muntu kup pi war-
wat pitəno, mən ra na muntu ba
shirəm na Ba gəmi Yam den am gəmi
gwa, ti ni'e Yesu Almasihu mən pitən
dlat.
2 Təp kəba məshtən gəs ni lo kə
Yam den mi paka, kan ti'i nəm mi
den warwat pitən gəmi da'a, ba'e
gwagəmi ni katl da'a ama na kə
mbarəm den kaar atl kundərəndlip.
3 Mən ni mə kop argon tu tə wule
mə piwo, ar gode'e mə mom ti ituwi.
4 Kup muntu kan wule, <<A mom
Yami>> ama tə kop argon tu tə wule
də pi dawo, mən ceni lar ni kan ge
shirəmi ngap ra gip ti da'a.
5 Ama muntu kup ba kop ge shirəm
gəso, na ho bi tə ndu Yam nari. Na
untun mə mom'e mən gwas ni.
6 Muntu kup pən'e tə gwasno, ar
nəm ti te yarka tə pi kandatu Yesu pi
gwa.
7 Mir ɓyar kə ndu'i, shirəm tu a
rəshi in gwani'e argon tu Yam wule
kə pi gwa. Argon ni kan kə hol
kumi terka gwa da'a. Nəm shirəm ta
kan kə mom na la'i gəs kə kopi Yesu
gwani.
8 Kup na untu, pel shirəm ni a rəshi
ine. Ge shirəm tu ba shin gip ti nan
kən gwa, rawo dəmən den ndoltənka
kan ho cirtən den cirtənwi.
9 Kup muntu wule <<Ami ra gip
cirtəni>> ama tə den nge esi mən
kopiwo, tə ini gip dəməni.
10 Muntu kup ba ndu esi mən
kopiwo ti ni den dəmi gip cirtəni.
Argon ra den təp gəs ka n baa kem
ti kə pi wani bar gwa da'a.
11 Ama kup muntu ba nge esi mən
kopiwo gip dəmən ni təra, tə den dəmi
gipi. Tə mom las tu tə ri gwa da'a,
domici dəmən le ti ger kawi.
12 Mimir gən gip Almasihu, a rəshi in
ni
den'e təp kar Yesuwo Yam nəm
kən den warwat pitən gin da'a.

13 Ga bəba, a rəshi in ni
den'e kə mom ti wi muntu kan
ra na pare pi bar gwa.
Mir moni, a rəshi in ni
den'e kə tla gam kə gun dun
itərwi.
Kən mimiri, a rəshi in ni
den'e kə mom Ba gəmi Yam wi.
14 Ga bəba, a rəshi in ni
den'e kə tare kə mom tiwi muntu
kan ti nəra tun ter ka gwa.
Mir moni, a rəshi in nəra,
den'e kə ndər wi, shirəm kə Yam
ngap ra gip kəne, eso kə tla
gam kə gun dun itər wi.
15 Ba kə ndu ni pi argon tu mbarəm
ju kan mom Yam da'a ba ndu pi gwa.
Bar juwo kə atl ni. Muntu kup ba
ndu tə pi bar ju kan ba gholi Bəbayi
mbatl dawo, tə ndu Bəbayi da'a
16 Ne su mbatl den'e mbarəm ju
kan mom Yam ba ndu ni'e wu pi bar
ju wu ndu gwa katl. Wu ndu wu
zam kup argon tu wu shin ko wu
kum gwa. Wu ɓo ngetl na bar kə
am ju kan wi ra nari gwa. Dəmi gip
warwat pitən juwo kar Bəba ni ba
zam wur da'a! Ama pitən kə mbarəm
kan ba dəm kandatu wi gholi Yam
mbatl gwa da'a ni.
17 Mbarəm ju kan mom Yam da'a
na bar ju kup wu pi lamiwo baa
paka, ama muntu kup ba pi argon tu
Yam ba ndu'o, ti pi dəmi tu kan ba pa
da gwa.

Mən nge Almasihu

18 Mir ɓyari, patən kə bar mbira
kosak wi. Mə yari in tunka'e mən nge
Almasihu ba cwati. Kəkən ma mən
nge Almasihu na womti mbirawi.
Təp untu ni mə mom'e patən kə bar
rawi kosak.
19 Wu ɗəlni gəzən gip mi, ama na ho
bi gwagəmi ni da'a. O wi gwagəmi ni
fawo na wu sa gip miwi, ama ɗəltən
gəzən gode'e ko nəm gip wur ra kan
gwagəmi ni gwa da'a.
20 Ama kəno Almasihu bi in Ruhu
gəs wi. Kup gin ngap kə mom ge
shirəmi.
21 A rəshi in təlankur kəno ba'e den
kə hol ni momi ge shirəm kə Yam
da'a. Ama den kə momi, kə mom
ngap'e lar shirəm gon ra ba ɗəl kar
Yam da'a muntu kan'e gəs kə ge
shirəm kup gwa.
22 Wo ni'e mən ceni lare? Muntu
kan nge nəmi'e Yesu ni'e Almasihu
gwani. Mən nge Almasihu ni'e
muntu nge Bəbayi na Nyayi gwa.
23 Murgon baa nge Nyayi kan tə
nəra na Bəbayi da'a. Muntu kan nəm
Nyayi ngapo təra na Bəbayi.
24 Zani bar ju kə pare kumi gwa ar
dəm gip kəne. Kən ni kə ne shirəmi
kəmo, kən den dəmi gip Nyayi na
Bəbayi ituwi.
25 Mənni mə dəm gip me gam na
Yam untuwo, mii zam ge mbatl kan
baa pa da'a muntu Almasihu wule ti
bi mi gwa.
26 A rəshi in ni bar ju den munju ba
ndu'e wu jili in ka gwa.
27 Kən ngapo Almasihu bi in Ruhu
gəs wi, ki'i ndu də murgon'i kulci in
da'a. Ra untuwo dəm ni gip me gam
na Almasihu gip mbatl gin kandatu
Ruhu gəs kulci in gwa.

Mimir kə Yami

28 Mimir gən gip Almasihu, kəkəno
dəmni gip me gam nan ti, kə də tin tə
cwato, mii zam ɓa'i bigul kə dləri cina
da ti, bat na tle shame.
29 Kən ni kə mom'e ti mən pitən dlat
no, ki pən tor mbatl'e kup muntu pi
dlato ti gəri kə Yam ni.

3

1 Capɗi! Shin ni kandatu nartən kə
ndutən tu Bəbayi ba pi mi ra, nan ba
wul mi'e mən mimir kə Yam ni gwa!
Untu ni ca mən ra. Argon tu kem
mbarəm ju kan mom Yam da'a nəm'e
ga wo ni'e mən dawo arni'e wu mom
Yam da'i ni.
2 Mir ɓyar kə ndu'i, kəkəno mən
mimir kə Yam ni, kandatu kan mi
nərawo mə mom wi da'a. Ama mə
mom'e ti ni tə pal suro, mi dəm wule
ti, domici mi shin ti kandatu təra
gwa.
3 Almasihuwo ngəlan ni təra, untu
ni es kup murgon tu na la'i mbatl tu
gip tiwo, tə pini dəmi ngəlan kandatu
Almasihu ra ngəlan gwa.

4 Muntu kup ba pi warwat pitəno
tə dəm mən nge kopi shirəm kə Yam
wi. Na ho bi warwat pitəno nge kopi
shirəm kə Yam ni.
5 Ama kə mom'e Yesu cwat ni kə də
tə pəni mi warwat pitən gəmi ka. Yesu
ngapo tə tabe pi warwat pitən da'a.
6 Murgon baa nəra gip ti kan tə
ci cina na warwat pitən da'a. Kup
muntu ci cina na warwat pitəno, tə
tabe shini gəs ko tə mom ti da'ini.
7 Mimir gən gip Almasihu, ba də
murgon jili in nəka da'a. Kup muntu
ba pi ho baro mən pitən dlat ni,
kandatu Yesu ra mən pitən dlat gwa.
8 Muntu pi warwat pitəno ti kə gun
dun itər ni, domici gun dun itər den
pi warwat pitən terka kapən də Yam
la gəs kə pi atli. Argon tu kem kan
Nya Yam sur gip atlo ar ni'e kə tə li
mbap kə gun dun itər ka.
9 Kup muntu gəri kə Yamno, ti ci
cina na warwat pitən da'a, domici
badər bar kə Yam ra gip ti, kano Yam
ni'e Base. Ti'i mani ci cina na warwat
pitən da'a, nan ti gəri kə Yam ni gwa.
10 Kandatu mə mom mimir kə Yam
utu na munju kano mimir kə gun
dun itər gwa ni'e kup muntu ba pi
dlat dawo, ti nya Yam ni da'a na
muntu kan ba ndu esi da gwa.

Nduni ya'əni

11 Shirəm tu kə kum terka na
ngəshtən gin den Yesu gwa ni'e mə
ndu ni ɓyari.
12 Dəmni wule Kayinu da'a muntu
dəmka kə gun dun itər kan tə ri esi e
kagwa. Unun kem tə ri ti eka rawu?
Tə pini untu nan pitən gəso warwati
ni gwa, kə esi ngapo dlat ni.
13 Mir ɓyari, mbarəm ju kan mom
Yam da'a ni nge ino, ba ar ghun kən
ni da'a.
14 Mə mom'e mə jikat ni məshtən
kan mə zam ge mbatli kan baa pa
dagwa. Mə mom ni untu den'e mə
ndu ɓyari. Muntu kup ba pi ndutən
dawo, ti dəm ni gip məshtəni.
15 Kup muntu ba nge esiwo ti mən
ri mbarəm eka ni. Kə mom ngap'e
mən ri mbarəm e gon ra kan na ge
mbatl kan ba pa da'a gwa gip ti.
16 Kandatu mə mom ndutən gwa
ni'e, Yesu Almasihu bi gam gəs den
am gəmi. Ar ndari pa'e mə bi gam
gəmi den bi kə ɓyari.
17 Murgon nəra na bar kə ame kan
tə shin esi ra na argon da'a, ama tə
shin guna gəs dawo, imni ndutən kə
Yam ba dəm gip ti rawu?
18 Mimir gən gip Almasihu, ba mə
pi ni ndutən na shirəm ko na bi katl
da'a ama pini ho ndutən gip pi bar na
pitən gini na mbatl nəm.
19 Na untuni mə mom'e mən kə ge
shirəmi ni gwa utu, na kandatu mə
muri mbatl gəmi gip Yam
20 mbatl gəmi ni byal mi gwa.
Domici Yam nar man mbatl gəmi, eso
tə mom ko unu.
21 Mir ɓyar kə ndu'i, mbatl gəmi ni
byal mi ka dawo, mən ra na ndəri
bigul kə ɗirtən cina də Yam kə shirəm
nan ti.
22 Mii zam bar ju kup mə lir təra
gwa, nan mə pi argon tu tə wule mə
pi gwa, eso, mə pi bar ju ba gholi ti
mbatl gwa.
23 Argon tu kan tə wule mə pi
gwa ni'e mə ngəsh mi den Nya gəs
Yesu Almasihu, kan mə ndu ni ɓyar
kandatu tə yari mi mə pi gwa.
24 Munju ba pi argon tu tə wule wu
piwo wi nəra gip Yami, ti ngap ra gip
wuri. Kandatu mə mom'e təra gip mi
gwa ni'e mə mom ni təp kar Ruhu tu
kan tə bi mi gwa.

4

Kandatu ba mani momi Ruhu kə Yam na ruhu kə mən nge Almasihu gwa

1 Mir ɓyar gən kə ndu'i, ba kə zho
inni kə nəmi ko gonge ruhu da'a, ama
gode ni ruhuyi kə shinni ko kə Yam
ni, domici mən lar shirəm na Yam ra
na womti den kaar bar atli.
2 Kandatu ki mom ko mbarəm ra
na Ruhu kə Yam gwa ni'e kup muntu
nəm'e Yesu sur ni gip dliwo gip Ruhu
kə Yam ni tə shirəme.
3 Ama kup muntu nəm'e Yesu ɗəl ni
sur kar Yam dawo təra na Ruhu kə
Yam da'a. Ruhuyi muntuwo kə mən
nge Almasihu ni, muntu kə kum tə

den cwattən gwa, kəkən untu ma təra den kaar bar atl wi.
4 Mir ɓyar kə ndu'i, kəno, kə Yam ni, kə tare kə tla gam gəzən wi, domici Ruhu kə Yam tu kan ra gip kəno tə man ruhu kə muntu kan atl kəno gwas ni gwa.
5 Wi kə atlo wu shirəm ni kandatu mbarəm kə atl ba shirəm gwa, mbarəm kə atl ni ba kum wuri.
6 Ama miwo kə Yam ni, munju kup mom Yamo wu kum mi, ama kup muntu kə Yam ni dawo tə kum mi da'a. Təp untuni mə mom mbarəm tu kan ra na Ruhu kə Yam na muntu kan ra na ruhu kə lar gwa.

Yamo ndutən ni

7 Kən ga berəm gəni, mə ndu ni ɓyari domici ndutəno ba ɗəl ni sur kar Yami. Kup muntu ba pi ndutəno, gəri kə Yam ni, eso tə mom Yami.
8 Kup muntu ba pi ndutən dawo, tə mom Yam da'a domici Yamo ndutən ni.
9 Nankən ni Yam gode mi ndutən gəsi. Tə kar Nya gəs kan ne ti nəm gwa sur den atli, kə də mə zam ge mbatl kan baa pa dagwa təp kar ti.
10 Ndutən tuwo, ba'e mən ni mə ndu Yam da'a, ama ti ni tə ndu mi, arni tə kar nya gəs suri kə də tə dəm muntu baa bi gam gəs tə məsh den ba də Yam'i nəm mi den bi warwat pitən tu mə pi gwa da'a.
11 Mir ɓyari, tunkan Yam ba ndumiwo, mən ma ar ndari mə ndu ni ɓyari.
12 Murgon ra kan tabe shini Yam gwa da'a, ama mən ni mə ndu ɓyaro, Yam ba dəm gip mi, ndutən gəs ngapo ar dəm wi na laa'i gip mi.
13 Mən na momi'e mən ra den dəmi gip ti, ti ngap ra gip mi, domici tə bi mi Ruhu gəs wi.
14 Mə shin kan mə yari jen den Bəbayi kar Nya gəs kə tə dəm mən ɗəli mbarəm kup kan den kaar bar atl gwa.
15 Kup muntu shede'e Yesuwo Nya Yamno, Yam ra gip ti, ti ngap gip Yami.
16 Dən untuwo mə mom kan mə la mbatl den ndutən tu Yam ra nari domici gəmi gwa. Yamo ndutən ni. Kup muntu dəm gip ndutəno ti nəra gip Yami, Yam es ra gip ti.
17 Den untuwo, ndutən dəm na laa'i wi gip mi kə də mə dəm na mbatl nəm den pət tloyi shirəmi, domici kandatu Almasihu rawo untuni mən ra den kaar atl kəni.
18 Las tu ndutən kə Yam rawo bərti ra da'a. Ho ndutən ba ɗəli ni bərti ka. Mbarəm nəra na bərtiwo, ai, den bərti kə hukuntetən ni. Untu ni ba gode'e muntu ba kum bərtiwo tə ɓa gip ndutən wi da'a.
19 Mə pi ni ndutəne domici Yam ni pare ndu'i gəmi.
20 Muntu wule, <<A ndu Yami,>> ama tə nge esi mən kopiwo, tə mən ceni lar ni. Kup muntu ba ndu esi mən kopi da'a, muntu kan tə shin ti, ti mani ndu'i Yam da'a muntu kan tə shin ti dagwa.
21 Almasihu kulci mi'e kup muntu ba ndu Yamo, ar nəm ti te yarka tə ndu esi mən kopi pa'e.

5

Ngəshtən den nya Yami

1 Kup muntu nəm'e Yesu ni'e Almasihuwo gəri kə Yam ni. Kup muntu ba ndu Bəbayiwo tə ndu nya gəs pa'e.
2 Kandatu mə mom'e mə ndu mimir kə Yam gwa ni'e, ndu'i Yam na kopi kulci gəsi.
3 Ndu'i Yam ni'e mə kop kulci gəsi. Kulci gəs ngap ar giɓər da'a
4 domici kup muntu gəri kə Yamno tə tla gam kə warwat pitən ju den pitən den kaar atl ituwi. Mə zam ni tle gam kə warwat pitən ju den pitən den kaar atl kən təp kə ba ngəshtən gəmi den Almasihu.
5 Wo ni ba tla gam kə warwat pitən ju den pitən den kaar atl gwa we? Muntu nəm'e Yesuwo Nya Yam kan tə ngəsh den ti gwa ni.
6 Bayyane ni Yesu Almasihu den Nya Yam ni təp kə ba batisma gip male na təp kə ba shoti bəran gəs na ɓa'i gəs den kini, ba'e kə ba mal ni katl da'a, ama təp kə ba mal na bərani. Ruhu kə Yam ni ba yari domici Ruhu ni'e ge shirəmi.

7 Bar myakan ra kan Ba yari den'e
Yesu Nya Yam ni Mən bi seda ra
myakan.
8 Wi ni'e Ruhu kə Yami, na batisma
gip male, na bəran kan tə shoti den
am gəmi gwa. Bar myakan juwo bar
nəm ni wu yari.
9 Mə nəm argon tu mbarəm yari
gwa, ama argon tu Yam yari gwa
man kə ko gonge mbarəme domici
argon tu Yam yari gwa ni, muntu kan
tə yari den Nya gəs gwa.
10 Ra untuwo, kup muntu kan
nəm'e Yesu Nya Yamno, təra na argon
tu Yam yari gwa gip mbatl gəsi. Ama
kup muntu nəm argon tu Yam yari
dawo, tə pali Yam mən ceni lar ituwi,
domici tə nəm argon tu Yam yari den
Nya gəs gwa da'a.
11 Argon tu Yam yari gwani'e tə bi
mi ge mbatl tu kan ba pa dagwawi.
Ge mbatl tu ngapo gip Nya gəs ni ar
ra.
12 Kup muntu kan ra na Nyayiwo
təra na ge mbatli. Muntu kan ra na
Nya Yam dawo təra na ge mbatl da'a.

Ge mbatl kan ba pa dagwa

13 A rəshi inni bar ju kən kan kə
ngəsh kən den sun kə Nya Yam gwa,
kə də kə mom'e kən ra na ge mbatl
kan ba pa dagwa.
14 Bigul tu mən ra nari kə ritən cina
də Yam gwa ni'e mən ni mə ngen
argon kar ti gip ndu'i gəso, ti kum mi.
15 Mən ni mə mom'e tə den kumi
gəmiwo, kup argon tu mə liriwo, mə
mom'e mi zam kup bar tu mə lir ti ra
gwa.
16 Muntu kan shin esi ni nda gip
warwat pitən tu baa kem ti məshtən
dawo, ar ndari tə shirəm na Yami.
Domici kə mən shirəm na Yam tuwo
Yam baa bi mən warwat pitən tu ge
mbatli. Kup na warwat pitən jen ra
kan ba ɗiri məshtən gwa, ama a wul
ni'e də shirəm na Yam den munju
da'a.
17 Kup nge pitən dlato warwat
pitən ni, ama warwat pitən gon ra
kan ba kem də mbarəm məsh da'a
gwa.
18 Mə mom'e muntu kup gəri kə
Yamno, tii ci cina na warwat pitən
da'a. Muntu kan gəri kə Yamno, Yami
baa ghum təka, gun dun itər baa ri ti
eka da'a.
19 Mə mom'e mən mimir kə Yam
ni, kano mbarəm kə atl kundərəndlip
nəra am də gun dun itəri.
20 Mə mom es'e Nya Yam cwati,
kan tə bi mi momi bari, kə də mə
mom ti muntu kan'e mən ge shirəm
gwa. Kano mən ra gip ti kan'e mən
ge shirəmi gwa kup na gip Nya gəs
Yesu Almasihu. Ti ni'e Yam kan'e ge
shirəmi mən bi ge mbatl kan baa pa
dagwa.
21 Kən mimir gən kə ndu'i, ba kə la
ni gam gin gip kopi yam kə lar da'a.